Bibliothèque numérique
medic@

Avicenne / Crémone, Gérard de (trad latine) / Despars, Jacques. - Canon

Cote : ms 2045

PARIS biu Santé

Licence ouverte. - Exemplaire numérisé: BIU Santé (Paris)
Adresse permanente : http://www.biusante.parisdescartes.fr/histmed/medica/cote?ms02045

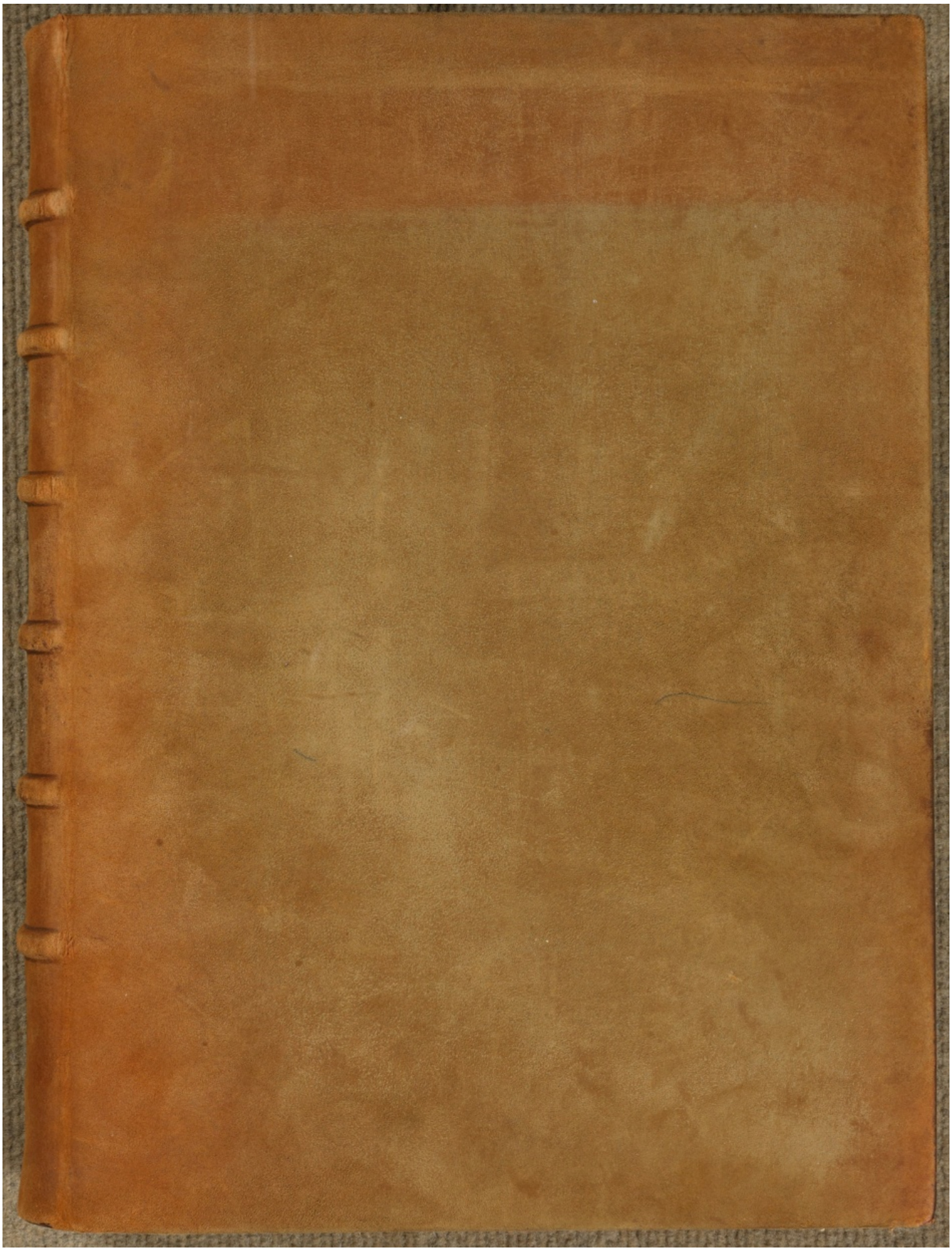

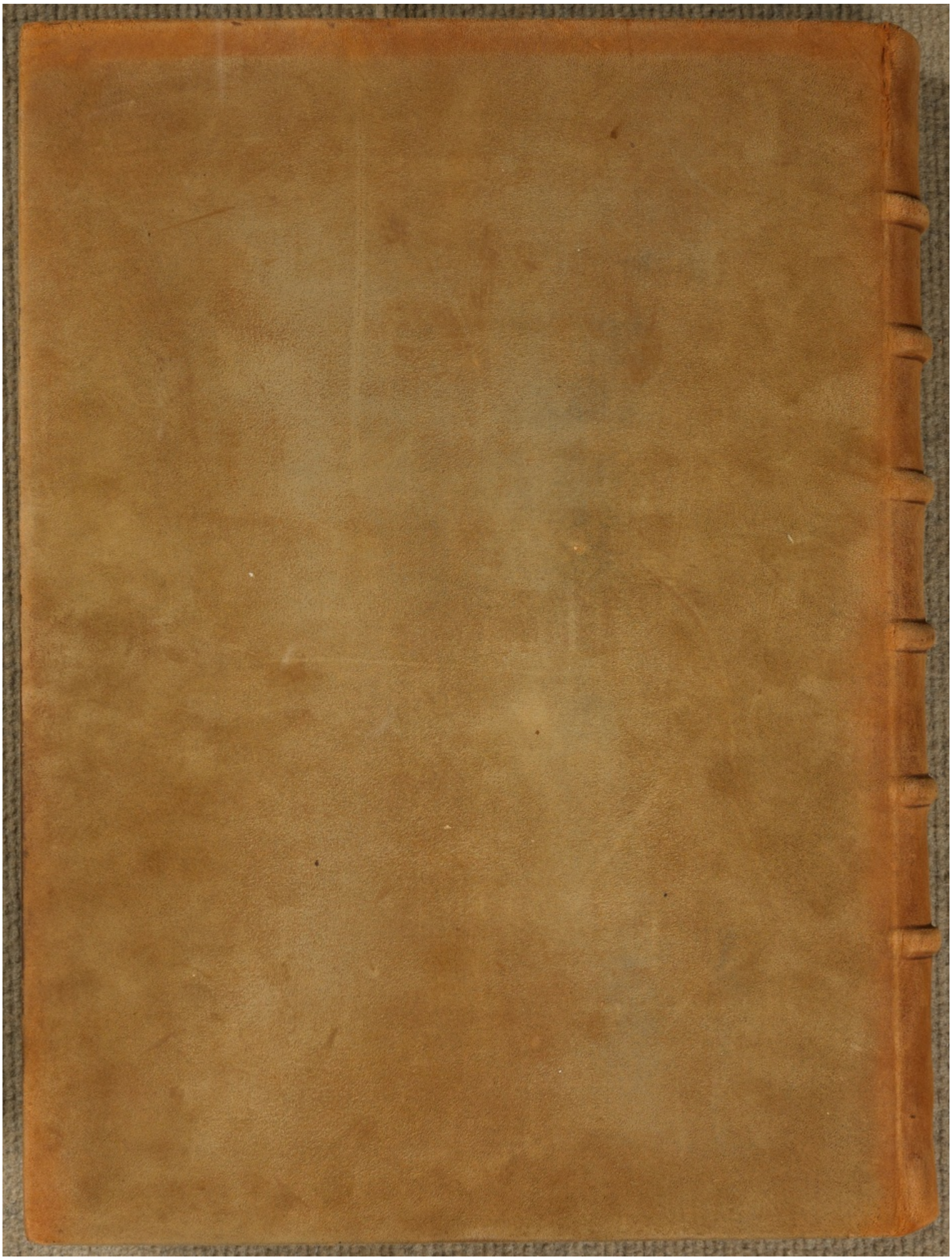


MS. 2045
AVICENNE
–
CANON

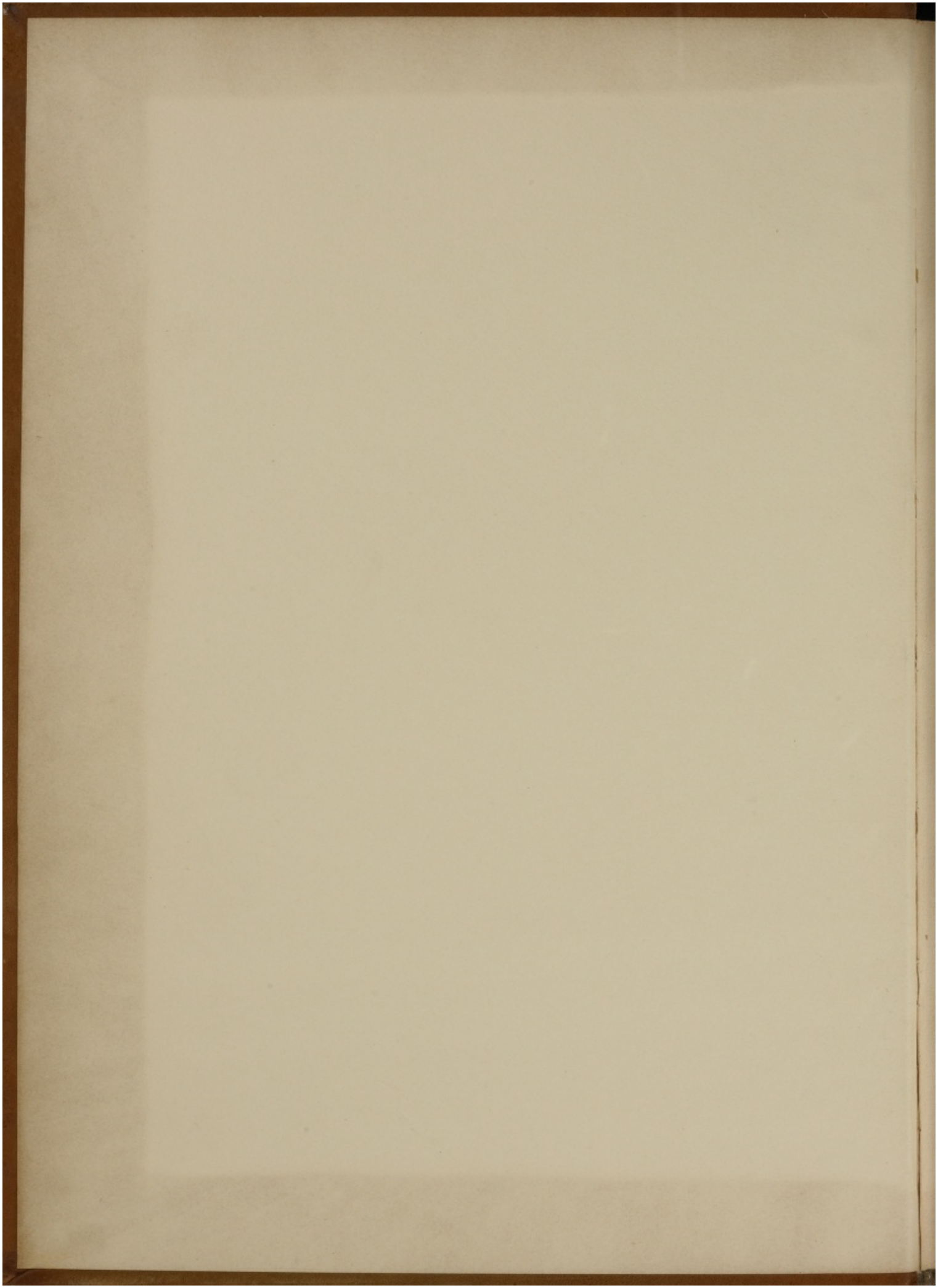

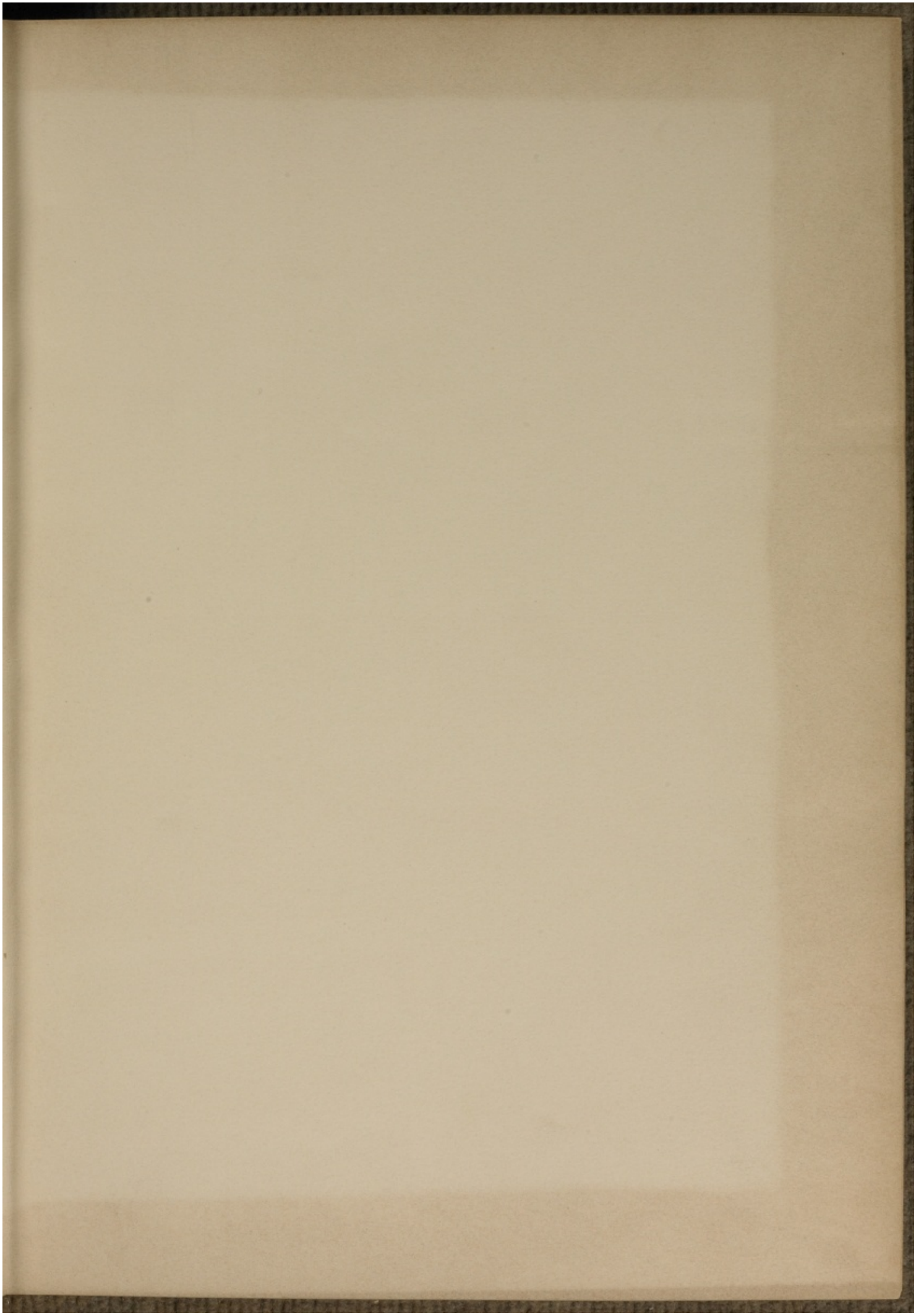

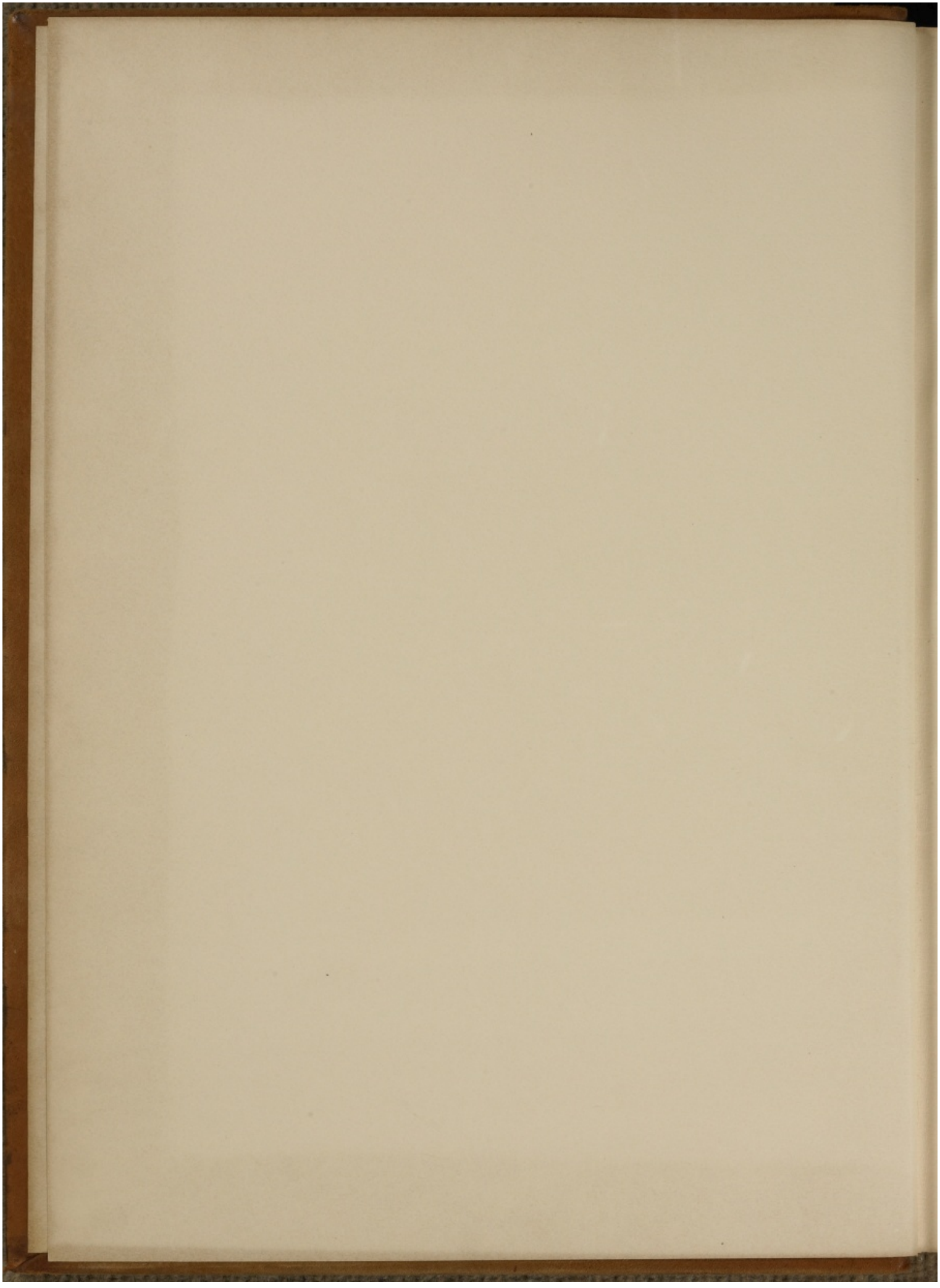

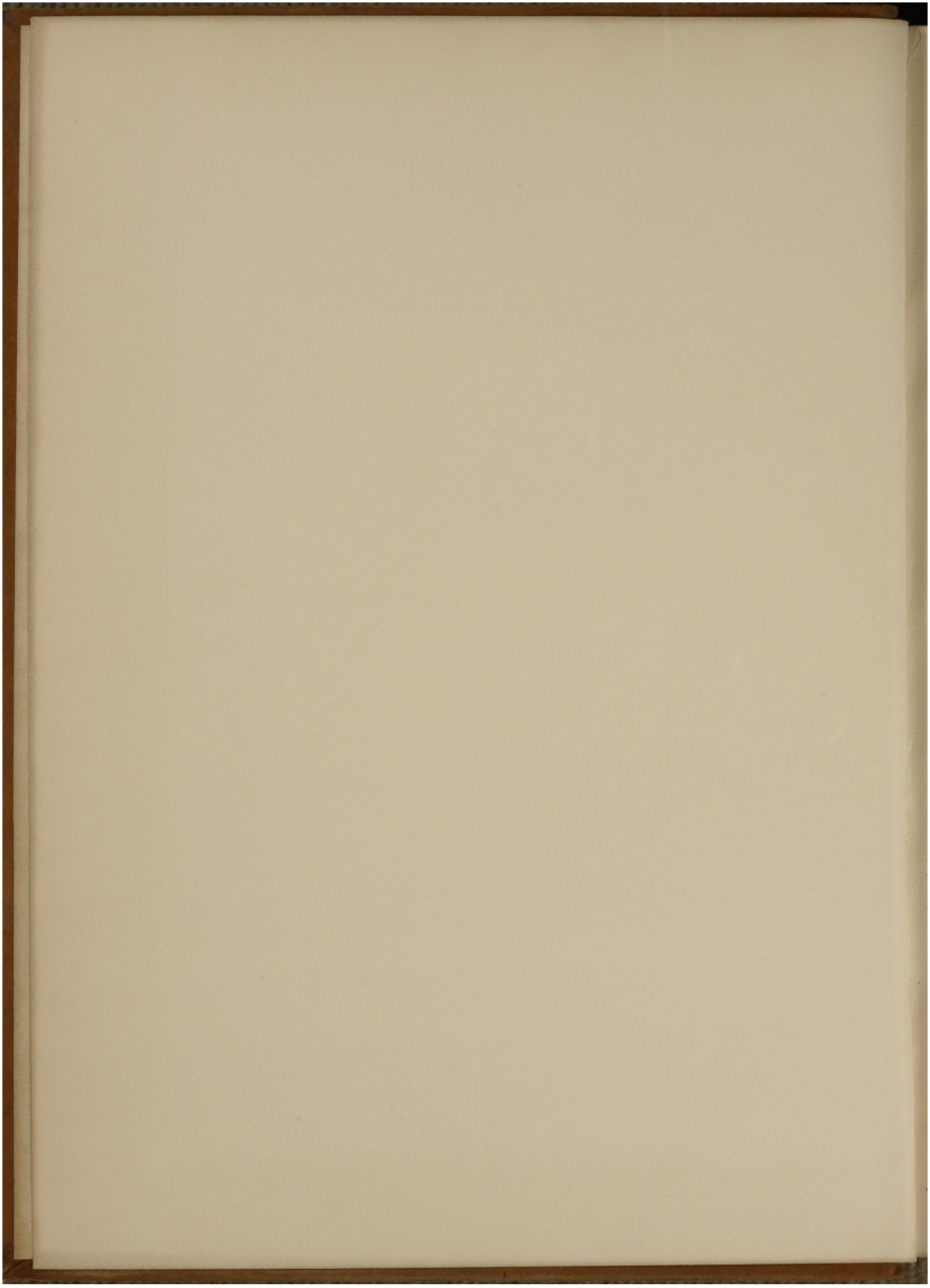

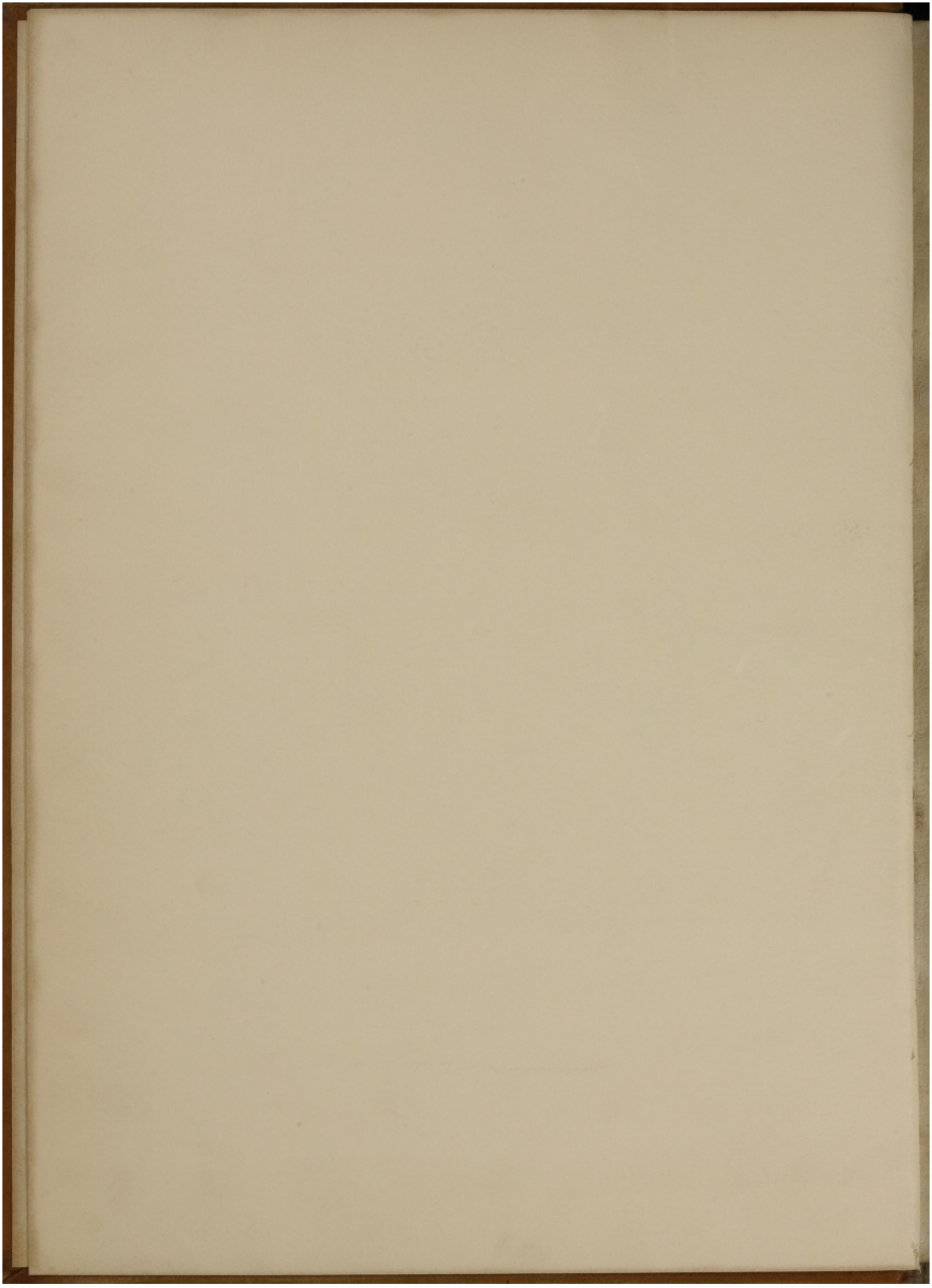

Mss nº 2045

(anc. nº 31)

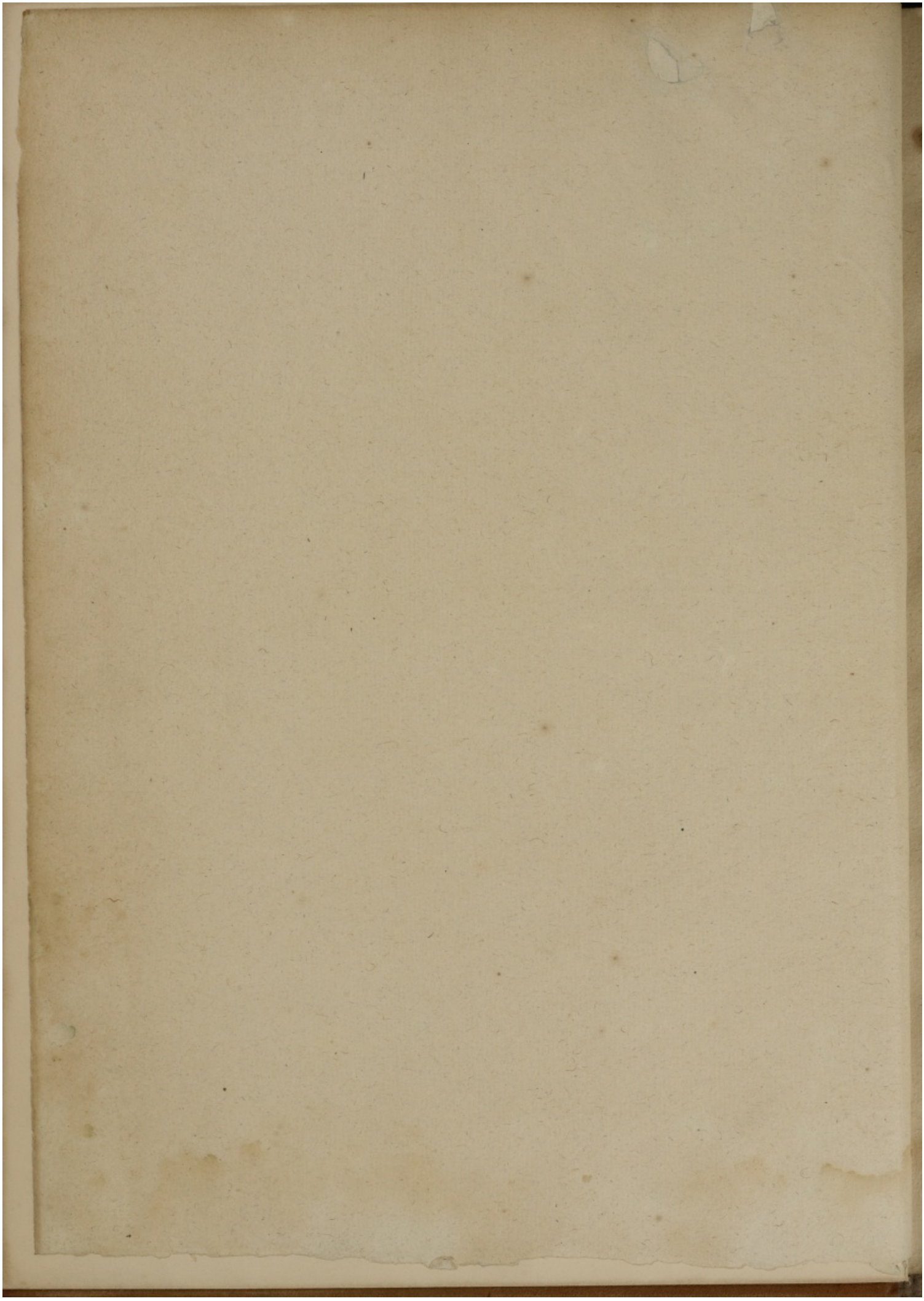

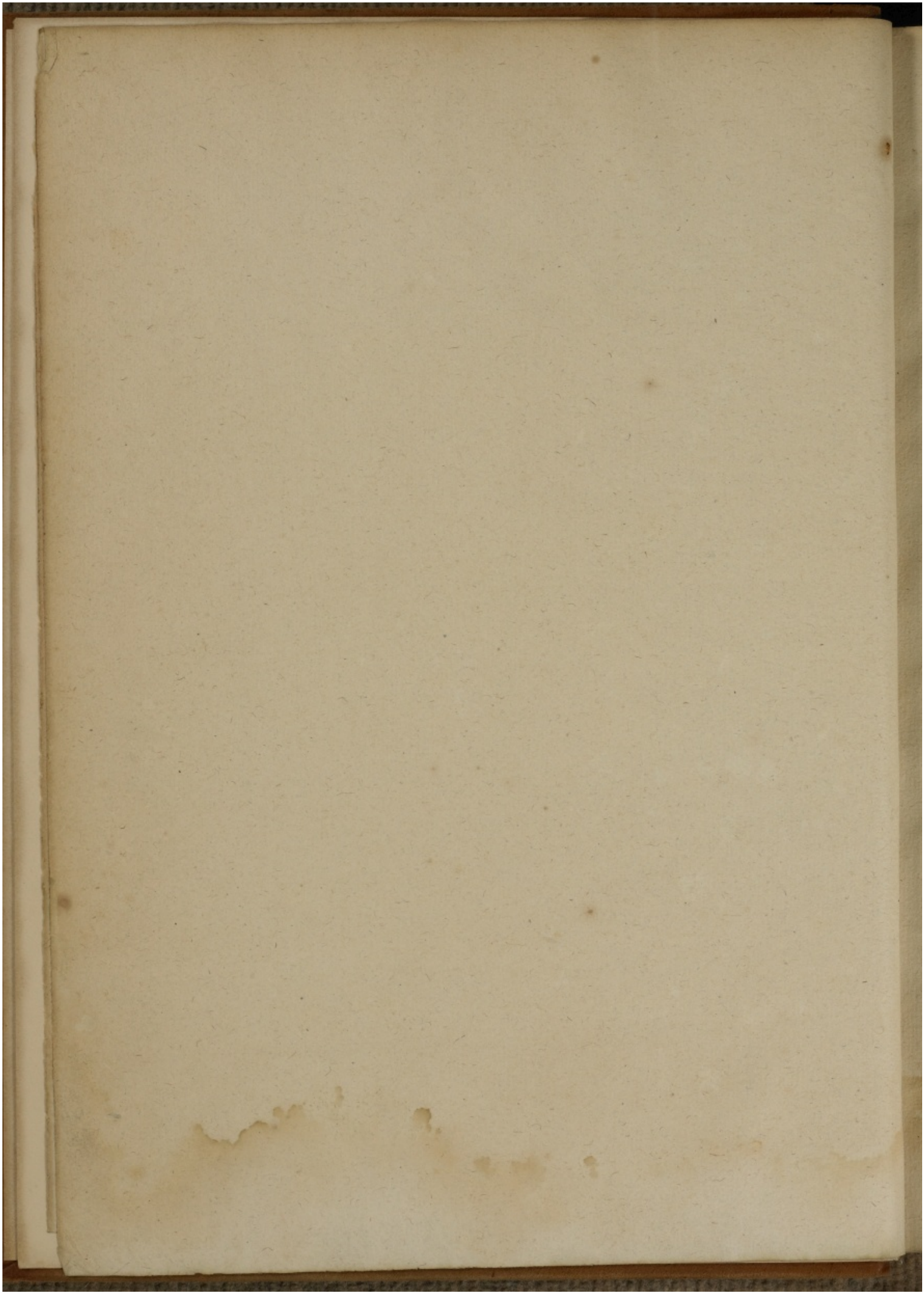

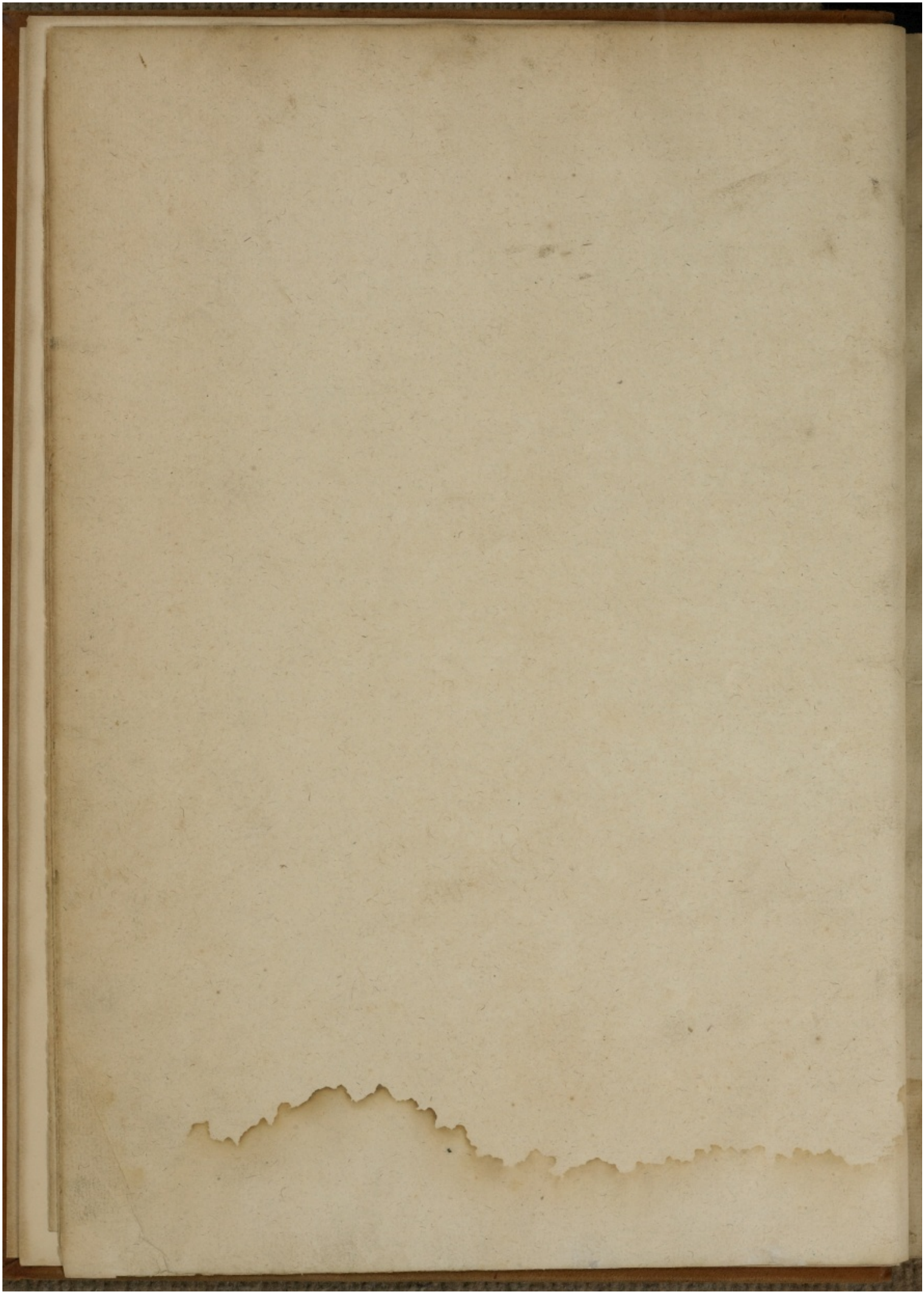

partus
Cap.m xxiiii. de regimine
huius quem ledit part⁹
Cap.m xxv de regimine huius
in qua difficilis fit ptus
absq; semita medicinarum
Cap.m xxvi de regimine ei⁹
cuius genua egrediuntur
ante caput
Cap.m xxvii. de regimine ei⁹
cuius fetus egreditur su
p latus suum
Cap.m xxviii. de regimine ei⁹
quo parit a pate existente
in matrice
Capl'm xxix. de regimine
eius cuius partus fit
difficilis causa magnitu
dinis genuum
Cap.m xxx. de regimine ei⁹
cuius partus fit diffici
lis causa mortis fetus
aut malicie figure ptus
cum non speratur vita
Cap.m xxxi de regimine nausee
Cap.m xxxii. de medicinis
facilem efficientibus ptum

Capl'm xxxiii. de emp
et epithimatibus
Cap.m xxxiiii de su
fortibus in faciendo
illud quod separatur
Cap.m xxxv. de medicinis fa
cientibus illud cum pro
prietate
Cap.m xxxvi. de suffu
tionibus
Cap.m xxxvii. de regim
infantis cum nasc
Cap.m xxxviii. de dispos
one enixe.
Cap.m xxxix. de regimine
multitudinis sanguinis ei⁹
Cap.m xl. de regimine pau
citatis sanguinis eius
Cap.m xli de regimine febri
um eius.
Cap.m xlii. de regimine
inflationis ventris eius
Cap.m xliii. de regimine
dolorum matricis eius
Cap.m xliiii. de regimine
ulterum eius.
Tractat⁹ in sunt xxviii
capla

BIBLIOTHECA

Capl̄m j. de iudiciis mē
[illegible]orū
C [illegible] de superfluitate
[illegible] menstruorū
C a^m iij. de signis eius
C a^m iiij de cura ip̄ius
C a^m v. de vlceribus et
[illegible]trefactione matricis
C a^m vj. de signis eorū
C a^m vij. de putrefactione
[illegible]tricis
C [illegible] viij de corrosione ma
[illegible]tricis
C a^m ix. de cura eius
C a^m x. est regimē de vir-
ginitate. C a^m xi de cura ei^9
C a^m xij de ragadiis ma
tricis
C a^m xiij. de signis earū
C a^m xiiij. de cura ip̄arū
C a^m xv. de pruritu ma
tricis et priapismo mulier
C a^m xvj. de cura.
C a^m xvij. de fistulis matricis
C a^m xviij. de signis earū
C a^m xix. de cura ip̄arū
C a^m xx. de debilitate matricis
C a^m xxi de cura eius
C a^m xxij. de doloribus matricis
C a^m xxiij de cursu matricis
C a^m xxiiij. de cura eius
C a^m xxv. de retētoē et
paucitate menstruorū
C a^m xxvi de accidentibus
illius
C a^m xxvij. de signis
C a^m xxviij. de cura
Tractatus iiij. sunt
xxxi. capl̄a
Capl̄m j. de clausura ma
tricis
C a^m ij. de cura ip̄i^9
C a^m iij. de modo administradi
hanc incisionem
C a^m iiij. de suspensione
matricis
C a^m v. de augmento ma
tricis et exitu eius cum
conuersione ip̄ius
C a^m vi. de accidentibus et si
gnis illius
C a^m vij. de cura
C a^m viij. de declinatoē
matricis
C a^m ix. de cura
C a^m x. de ap̄ate cālo in

matrice

Cap.m xi de signis eius

Cap.m xii de cura ipsius

Cap.m xiii. de apate fleumatico in matrice

Cap.m xiiii. de apate duro

Cap.m xv de cura

Cap.m xvi de prefocatione matricis

Cap.m xvii de signis eius

Cap.m xviii. de cura ipsius.

Cap.m xix. de regimine eius cum commouetur.

Cap.m xx. de emorroidibus et moro et bothor que apparent in matrice et clauis

Capitulum xxi de cura emorroidarum

Cap.m xxii de cura clauorum

Cap.m xxiii de carne addita et longitudine albatre et apparitione rei sicut virge et rei nominate fursus

Cap.m xxiiii. de cura

Cap.m xxv. de aqua in matrice

Cap.m xxvi de signis

Cap.m xxvii de cura

Capitulum xxviii de inflatione in matrice et cognitione eius

Cap.m xxix de cura

Cap.m xxx. de ventositate matricis

Cap.m xxxi de cura.

Fen xxi.e tertii de membris generationis in mulieribus sunt. iiii.or tractatus

Tractatus primus est de radicibus in conceptione Cuius sunt capitula xix.

Capitulum i est de anathomia matricis

Dico quod instrumentum generationis mulieris est matrix Et est in radice creationis similis instrumento generationis quod est in viris. et est virga et que cum ea sunt Sed unum eorum est completum procedens ad exteriora: Et alterum est diminutum retentum in interioribus Et est quasi

Lib. III. fen xxi tract. I

conuersum instrumentū
virorum Est enī quasi
ossium sifac matricis
Et quasi virga collum
matricis Et duo oua
mulieribz sicut viris
Verum ipsa in viris sunt
magna / apparentia exte
rius elongata / ad rotū
ditatem tendentia · Et
in mulieribus sunt par
ua rotunda tendentia
ad vehementiam cōpres
sionis latitudinalis / intrī
seca in vulua posita a
duobus lateribz eius · ī
omni latere profundita
tis cuius existit vnum
distincta · Quorū vnū
quodqz appropriatum ē
pānniculo · que ambo ki
stis vna non aggregat
Et pānniculus cuiusqz ā
borum est neruosus
Et sicut viri habent
vasa spermatis inter
ouū et euacuatorium

radicis virge / similiter
mulieres habent vasa
spermatis inter duos
testiculos et inter illud
quod expellit ad interi
ora matricis Verū illa
que sunt virorū incipi
unt ab ouo : et eleuāt
ad superiora : et cadunt
in foramina : ex quibꝰ
descendit coopertorium
oui custodita et prote
cta · Deinde spargunt
descendendo transuersa
expansa habentia īuolu
tiones Et completur
in eo quod est inter
ipsa digestio spermatis
donec redeat / et expella
tur ad meatum qui est
in radice virge a duobz
lateribz Et in proxīo
eius est illud quod expel
lit ad ipsam et extremi
tas colli vesice · et est
longū in viris : breue in
mulieribus

In mulieribus vero extē
ditur quod est inter duo
ova ad ambo ylia sicut
duo cornua arcuata
incedentia ad duo e
mulctoria: quorū duo
extrema continuātur
cum duobus inguinib⁹
et tenduntur ut corda
apud coitum equātia
collum matricis ad reci
piendum ita q̄ trahūt
ipsum ad duo latera
quare dilatatur et aperi
tur et deglutit sperma
Et ipsa ambo sunt
breviora q̄ duo iactato
res sibi similes in viro
Et diversificantur in
hoc q̄ vasa spermatis ī
mulieribꝫ continuātur
cū duobꝫ ovis Et pe
netrat in duobus addi
tamentis que sūt ut
duo cornua quiddā ori
ens ex unoquoq̄ quod
expellit sperma ad vas

et nominātur duo ex
pulsoria spermatis
Et non contin[illegible]
vasa spermatis in muli
eribus cum duobus ovis
nisi quīn membra sper
matis in mulieribus
propinqua sunt in le
nitate duobus ovis Et
non fuit necessariū indu
rare ea et induraro pā
niculos amborum q̄
ipsa sunt in canea. q̄re
non indigent proiectoē
longinqua. In viris vō
non fuit bona continua
tio eorum cū duobꝫ ovis
et non p̄miscentur eis
ambobus. nam si fieret
illud noceret eis ambob⁹
cum tenderentur ut corda
ꝓpter duriciem amborū.
ymo positum est inter
ambo medium quod no
minatur endros. s. ex
pulsorū apud medicos
ad interiora eius.

Et intra matricē ē extre
mitas rotunda neruosa:
in cuius medio est q̄si se
mita. et super ipsā sunt
additamenta plurima ī
cedentia. Et matrix q̄dē
creata est habens venas
plurimas ramificatas
ex venis quas diximus.
Et sit illic sustentatio ē
[illegible]nis: et sit superfluitati
bus menstruis precipi
tatio. Et ligatur matrix
cum dorso ligamētis fortib⁹
pluribus/ et ad partem
summ̄s et vesice/ et ossi la
to et eis que secuntur
ipsam. sed sunt laxa.
Et de ligamentis eius
sunt quedā quibus cōti
nuatur ex neruis et ve
nis predictis in anathoīa
neruorū et venarū. Et
facta est ex sb̄a neruosa/
vt extendatur apud col
lectionē: et vt congrege
tur ad quātitatē p̄nam
apud partum
Et non completur eius
concauitas nisi cū cōple
mento augmenti: sicut
mamillarū quantitas nō
completur ni cū comple
mento. quoniam ante
illud est vana: et nō est
necessaria. Et ꝓpter illud
matrix in puellis est
minor vesicis plurimū
Et habet in hom̄ibus
duas concauitates. Et
in aliis concauitates
scdm̄ numerum papillarū
mamillarū mulierum
Et locus eius est post
vesicam. et superfluit sup
eam desuper: sicut sup
fluit vesica sup eā de sb̄t⁹
Et in anterioribz sunt
intestina: vt sit ei a duo
bus lateribus sustenta
culum et stratus lenis.
et sit in tutela. Et nō
est intentio prima in
hoc veniens ad matricem

ipsam ymo ad embrionem
Et ipsa quidē occupat
quod est inter propinqui
tatem vmbilici vsq; ad
postremū meatū vulue
et est eius collum Et lō
gitudo eius equalis ī mu
lieribus est inter sex di
gitos vsq; ad xi digitos
et quod est inter illud
Et qñq; abbreuiatur et
prolongatur per vsum
coitus et dīssionē eius
Et qñq; assimilatur
quantitas eius figure
quantitatis eius qui con
suetus est concubitu: et
appropinquat illi longitu
do matricis ipius Et
qñq; tangit intestina
superiora Et creata est
matrix ex duabus tuni
cis quarum intrinseca
propinquior est ad hoc
vt sit venosa et aspe
ritas eius similiter
Et orificia harū venarū

que figuntur in matrice
nominantur foramina ma
tricis Et eis contin[illegible]
pāniculi embrionis Et
ex eis sanguis mēstruus
Et ex eis nutritur ēbrio
Et exterior harū duarū
propinquior est ad ho[illegible]
sit neruosa Et vna[illegible]
illarum tunicarū cōstrin
gitur et dilatatur cū [illegible]
paratione suarū natu[illegible]
Et tunica quidem extrin
seca pura est vna Et in
trinseca est sicut diuisa
inter duas diuisiones q̄si
distinctas non sicut con
solidatas ita q̄si excori
aretur tunica exterior
earum duarū excoriaretur
quasi a duabus matrici
bus quibus esset collum
vnū non sicut a matrice
vna Et īueniūtur
spēs villorū omnes in
tūica intrinseca.
Et matrix preterea īgs

satur et inspissatur quasi
ipsa impinguetur. et illud
est in hora menstruorum:
deinde cum purgatur ex
tenuatur et exsiccatur.
Et ipsa iterum attenuatur
cum magnitudine embrio
nis. et eius dilatatio est
secundum dilatationem corporis
embrionis Et cum coitur
cum muliere, expellitur
matrix ad os matricis
quasi procedens desiderando
attrahere sperma per na
turam Et cum dicitur
matrix nervosa non in
telligitur per id quod eius
creatio sit ex nervis cere
bri. ymo quod creatio eius sit
ex substantia simili nervis alba
privata sanguine viscosa
extensiva Et non adveni
unt ei ex cerebro nisi ner
vi pauci quibus sentit.
Et si esset vehementius
nervosa, vehementius
~~nervosa~~ coniungeret cerebro

Et collum quidem matri
cis lacertose carnis est quasi
ipsum sit cartillaginosum et
quasi sit ruga super rugam:
cui addit pinguedo duri
ciem et cartillaginosita
tem Et impregnatio ite
rum in hora impregnationis
Et in ea est meatus op
positus ori matricis ex
trinseco: ex quo deglutit
sperma: ~~ex quo~~ et expellit
menstrua, et parit fetum
Et fit in dispositione
conceptionis in summo
constrictionis quam fortas
se non ingreditur extre
mitas acus Deinde
dilatatur precepto dei
excelsi: et egreditur ex
ea fetus. Meatui autem
urine in ea est locus alius.
et est propinquior ori ma
tricis ab eo quod sequitur
supremum eius Et de mu
lieribus est cuius matri
cis collum redit ad sinistrum:

et de eis est cuꝰ est ad dex
trum Et ante violati
onem puelle virginis
sunt in ore matricis pan
niculi contexti ex venis
et ex ligamentis subtilib⁹
valde ortis ex ꝑti membro
enis: quos destruit viola
tio: et cuꝰ erit quod ſ eis
est de sanguine.

Dicto q instrumentum In
hoc caº primo agit de quiditate
matricis et similitudine et dis
similitudine membroꝝ ꝛgenera
tionis mulieriꝝ cū membris ꝛge
nerationis virorum Sed in spe
ciali de cornimentia et differē
tia vaseoꝝ spermatis mulieb⁹ viꝝ
ad invicem ibi Et sicut vir
Tertio de his que sunt intra
matricē et creatione matricis
et ligamentis eius et de cōple
mento ſue concauitatis ibi
Et intra matricē Quarto
de loco et longitudine matri
cis ibi Et locus Quinto de
tunicis et orificiis venaꝝ ma
tricis ibi Et creata est matꝝ
Sexto de nutritione et atte
nuatione et defensu matricis
in conceptu/et in quo sensu nec-
essa dicatur ibi Et matrix
preterea Septimo de collo ma
tricis et ore eius intrinseco
et constrictōe eius hora cōceptiōis
et apertione hora partus et
meatu vrine et declinatiōe colli
matricis ad latera et de pānicu
virginitatis ibi Et colli qui de

In prima parte primo ant
matrix est instrumentū seu me
brū organicū in muliere deputa
tum ꝛgenerationi filioꝝ
et filiaꝝ pro continuatione speciei.
Est enim vas in quo recepta sper
mata viri et mulieris cū sint
ꝛgrume femine constituit fet
Et femine testes clarissime
matricē/ simil cū in matrice
sunt vnū de membris pnci
libus quibus conseruatur hu
ma species vt testes virorum
Secundo dicit q in radice cre
ationis idest in forma plasma
tionis et numero partiū vel
in causa finali ꝓpter quā facta,
est matrix est similis organo
virorum ad ꝛgenerationē prolis
deputatis vt virge testiculis et
vasis spermaticis

Tertio dicit q hec instrumēta
ꝛgenerationis viri et mulieris
sic inter se differunt q vnū e
orum ·s· virile puta virga et
testes est completum ꝑfectum
ad exteriora corporis protendēs.
Muliebre vero est diminutū et im
perfectum retentū interius
Quarto dicit q muliebre in
strumentū est quasi conuersū
instrumentū virorum penes si
militudinem ·s· cū si vim testes
extrinsecus tendentes et virga virilis co
uersi tacerent in interioribus
Quinto istud declarat. Nam
siphac matricis idest corpus eius
paniculare nervosum est in

mulieribus et ossium virorum
nisi q ossium exterius appa
ret: et siphac matricas inten
detet. Et collum matricis est
de longa virilis. Et in mulie
ribus sunt quadruo puta duo
testes quēadmodū virorum.

Certo tangit me. differētias
testium virilium a mulieribus
prima est q eorū quantitas ma
ior est. Secūda est q ipi foris
apparent et palpari possunt
quia medium esse. Tertia est
q ipi sunt elongati de tuto co
rporis et ab eo suspensi pen
dent inter coxas.

Quarta est q cox figura ē
rotunda vel rotundę proxima
sunt enim oblongi sicut est ouū
Septimo. me. tangit differē
tias muliebrium testiculorū a
virilibus testibus.

Prima est q sunt parui et
multo minores q sunt viri
les. Secūda q sunt rotundi non
sicut virales: ymo vehementer
in latum compressi velut tro
chisci. Tertia est q sunt inten
rectiusi et in vulua posita idest
in matrice sursū et interius
a lateribus eius dextro et si
nistro distincti in profundo
vtriusq; lateris hinc inde lo
cati. Quarta est q vterq;
testium femine pāniculo tegi
tur sibi appropriato; nec in
hisu vmica seu bursula clau
dimtur: vt testes virorū clau
dimtur in osseo.

Octauo dicit q medio sui ē
vterq; pāniculis quo coopert
mitur muliebres testes.

Attende q omia generationis
membra que sunt in viris
in mulieribus inuenit aliquomo
do sibi silia: differentia tamē
in magnitudine figura et po
sitione. Iuxta id grauem. xiim.
de vtilitate particulariū ta. vo.
Vniuersas igitur quotāūq; in
viris sunt particulas et in
mulieribus est inuenire; in viris
quaq; particula differentia
existente eius: animo differen
tie memorari oportet sedm
totū sermonē: qm mitius q de
sunt muliebrium particule: vi
rilium vero extra: que sunt
a regione sedm peritoneon no
minata. Quasiūq; enī viri
liū q; particulaq; voluerit mitel
ligere vel eas que femine extra
vel eas que viri connecti
et multiplicari mitius/ omnes
iuuerit inuenies easdem. Intel
ligit igitur primo eas que mu
sculorum mitius connecti sil
et mitius mederi inter rectū
intestinū et vesicam. Sed si hoc
fiat/ matricis quidē regionem
nitē est comprehendere ossiū.
Introrsum autem ex vtraq; p
te adiacere ei testiculos. Et
collum sicentis simus virgā
masculi effici. Quod vero ē
in fine virgę/ quod nunc nomi
tur prepitium/ ipm muliebre
pudendū fieri videbitur vulua.
Intelligę autē rursus extra
connecti simul et excidere ma
tricem. Nomē nitē est et nūc
ab intus quidem extra fieri

siones idest duas cameras vel
duos sinus ex quibus constat
et in quos dunditur non sicut
uniuersitas et unitas iuncte: sed
potius distincte atq; separa
tas: sic q; si exterior tunica ma
tricis ab interiori sursū eleua
retur et excoriaretur sicut a
duabus distinctis matricibus
dextra et sinistra collū vnicū
cōe vtriusq; habentibz: nō sic
a vna matrice rotunda vndi
q; continua. Iuxta id galhem
xim° de vtilitate particularū
ca° iii°. sicut enī matrices due
facte sunt mulieribz ad vnum
collum terminate sic et vbera
duo alterutrū matrici que se
cundū ipm̄ debuit mīster quida
bonis

ipa sublevatur et excoriatur

Democritus dicit q; omnes vul
gorum species inuente sūt in mi
nori tunica matricis vt longi
tudinales quibus sperma tra
hit: latitudinales quibz fetū
expellit

ipa retinet et tūsiones quibz

In sexta primo ait q; corpus
matricis quāq; in grossitiē et
spissum redditur ac si ipregna
retur vel menstruaretur. e. in
tempore quo menstrua fluere
debent propter multū sāguinem
qui ad matricem venas
tic temporis affluit. Postea
q; iā purgata sūt menstrua
sit tenuis et sicca sicut prius
erat

Galenus dicit q; iterū matrix
attenuatur. dū magnificat
in eadem embrio: crescens
quoq; extendit et dilatat eā:
sicut attenuantur corpa dū
menti horū extensione et
dilatatio gradata matricis se
quitur gradatā dilatationē iem
corporis embrionis et cōsor
matur eidem

Certo dicit q; in coitu viri cū
muliere matrix se mouet
et deorsum impellit versus
os ipius quasi naturaliter
vel natura instinctu se ipsam
mouens magno desiderio
sperma viri attrahere

Quarto dicit dum sua ma
tricis neruosa esse asserun
non intelligitur q; ex nerui
cerebri constructa fierent neq;
ex neruis muche. sed q; ipsa fa
cta est ex sua quadā cōstituti
neruis in facilitate dilatatois
et constrictionis alba et vitrosa
tenaci et exangui

Quinto dicit a cerebro matri
ci non nisi paruos aduenire
neruos per quos ipsa sentit et
idem intelligit de neruis a mu
cha fimentibz ortū nam si ma
trix plurimū abundaret in ner
uis assidue doleret dū a ma
gno fetu super extenderetur et
importabiliter in hora partus

Sexto dicit q; si matricis sua
vehementius cerebrū cōpateret
et amplius cerebro suas cōtra
heret graues passiones per
medium neruorū

1 q; si neruosa fieret cōtra sibi obsequentius

In septima primo ait q; ma
tricis collum carnis laceratosq;
est. et ipm̄ est velut cartilla
ginosū maxime dū tenditur
in tempore coitus Et est

mtenus etiam rugosum rugā
super rugam ∧ lene sed quo
dāmodo asserum
Sdō dicat q̄ solida pmigne
do seu firma crassiees matras
collo addit Duracem quādam
et cartillaginositatē seu solidi
tatem cartillaginī similem.
Tertio dicat q̄ impregnatio sibi
addit collo matricis duracē ali
quam et cartillaginositatem
ꝓpter orificii eius interioris de
hementem constrictionē et co-
rugationem hora conceptiōis
ꝓgnit ꝯtalienus. xiiij°. de ḃti
litate particularū ca° tertio.
Collum matras natura cir-
cuit moderate diuū: vt ī sper
matis mtus lationē tensum
simil et diastolatū dirigatur
et amplietur mtantū q̄ntū
debebat idoneum esse ad ipo
hibitā viam sperm̄atis et eā
que in hoc cōuenientia orificii.
Si vero īmoderatius esset diuū
dirigeretur quidē facilius: nō
autē facilius et cito concideret
siciat et si mollius esset ꝓpti
us quidem ad id posset totū
concidere dirigi vero et tendi
et amplian difficile esset ei
Quarto dicat q̄ in matrice
puta in collo eius meatus e
mtrinsecum orificii oppositus
os matricis extrinsecū quod
vulua appellatur. Et ꝑ hūc
meatū sime os mtrinsecum
sibi matrix attrahit et unde
transyhitur virile sperma
Et de mense in mensē per-
cundem meatum expellit
menstrua Et ora parietū ꝑ
hunc fetū pauit et foras expel
lit
Quinto dicat q̄ iste meatus
sime os īmsecū in dispositiōe
et in hora conceptionis sūme
cōstringitur: et adeo clauditur
vt forte non possit aeris extre
mitas in hunc mitti Primo
vt de sperma te recepto in ma
trice michil foras effluat
Sed vt non mittet ni matri
cem firmius quod sperma cor-
rūpat Juxta id ꝯtalienum. xiiij°
de ḃtilitate particularum ca°
iij°. ipsas contingit hora cō
ceptionis contrahi matricem
q̄ citissime arta sperma claudi
vero totum collum et maxime
mtrinsecum orificii eius
Sexto dicat q̄ hora parturi
matricis mtrinsecū orificium
dilatatur et superextenditur
precepto altissimi seu diuine
prouidentia que terrā et om
nia in mundo vniuersa q̄tm̄q
per ipsum īcorruptus exeat ꝑ
Septimo dicit q̄ in muliere loc̄
est alius meatus videlicet locus
supra collū matricis in quo si
tuatū est collū vesice. Et iste lo
cus est propinquior os matri
cis ab eo q̄ sequitur supremū
eius ideſt ꝓterea q̄ ei supiacet
et sursū cōiungitur parti su
preme eius. Vel lege hic quod
vt pronomen non vt cōiunctio.
quasi velit dicere q̄ os matricis
magis appropinquat meatui
vrine q̄ id quod sequitur supre
mū vesice appropinquet parti

nichil hinc nō
vsquā nec

dilatatū

supreme matrias

Octauo dicat q collū matrias dum tensum recidit post actū coitus / redit et declinat ī mu lieribz quibusdam ad dextrum. m alīs vero redit ad sinistrum. nec pmanet rectū: ne frigidus aer libere matriā subintret et ledat vehementer eā. Iuxta id ysalien xiiii° de vtilitate par ticularium ca° iii°. Matrias collum connexum et obliquatū est m reliquo tempore toto m quo neq; mitus fertur sperma: nec embrio extra. Et paulo post subdit. Quando collū ma trias dimittens tendi ad strictū concidet / rugationes quasdam nātitate et flexiones et tortu ositates acquirit. Et hoc vt non infrigidentur ea q sedm matrices / multum confert. Et propterea m purgationibus que m singulo mense et partuz mulieres maxime infrigidat tunc enī rectus fit et aptus stomacus matricum / idest col lum earum. Si igitur semper similiter se haberent / semper si militer infrigidarētur. hec ysaac.

Nono dicat q primus pnella vn ytho corrūpatur / sanit m ore ma trias eius pāniculi. Et hm cū tortuosi sint ex venis quietis et pulsatilibus et ex ligamentis valde subtilibus orti ex mem bro omni seu quanis particula colli matricis. Et isti pāniculi vocantur. ymen et similiter vn ytmitatis. Scripsit auicenna primo colligat ca° vltimo q ori ficium vulue virginis est arctum. Et ex arctitudine ista oriuntur ne minute habentes pilicula vnā contextā duabus tunicis vna tendit in longitudinē: et ista est minor: et altera vadit in latitudinē.

Quinto dicat hic q violatio rūpit et destruit hos duos pāniculos / dum vir cum virgine carnaliter iungitur et profunda ipellit ve retrum ipius rigidū et durū m collū matricis. Et tūc currit sanguis ex ruptura venarū hoz pāniculorū virgā vir macularē

Capm̄ .ii. de ygenerati one embrionis

Cum matrix colligit̄ super sperma / tunc prima dispositionū que adueni illic est spumositas sper matis. Et est ex operā tione virtutis formatiue. Et ventas quidem di spositionis ipius spumosi tatis est ex hoc q virtus informatiua mouet illud quod est m spermate ex spiritu animali naturali et vitali ad mixtionē vm iustissimā eox m qua fi gitur. Et creatur illud

membrum ex eo secundum mo
dum quem exposuimus / et
declarauimus in libris prin
cipiorum. Et propter illud
reperitur exsufflatio tota
impelli ad medium humidi
tatis ut preparetur locus
cordis. Deinde fiunt a la
tere / ~~eius~~ ipsius supremo
due vesice quasi ramifi
cate ab eo tangentes ipsum
usque ad horam. Deinde se
parantur ab eo et disce
nuntur. Et fit prima il
lud ex quo creatur / epar.
Et impletur alia san
guine ad albedinem declui
Et penetrat ad exteriorem
partem humiditatis sparse
post duas vesicas vento
sitas inundans eam: ~~ut~~
~~recipiat propter eam~~: ut
recipiat propter eam re
staurationem ex matrice
et ex spiritu et sanguine:
et creatur umbilicus
Et quod primo creatur
tunc est panniculus.

eius dextro et a latere

cor Et dextra illud ex quo creatur

Verumptamen vesice cordis
et epatis et cerebri creati
onem umbilici precedunt.
quamuis complementum hor
trium postponatur a com
plemento substantie umbilici.
Et hoc quidem iam veri
ficauimus / diuersitatem / et declarauimus
in eo in libris principiorum
scientie naturalis. Et
cum sperma figitur et
spumat / et penetrat spu
ma ad profundum s. ve
sica cordis / generatur pan
niculus ex hoc sperma
muliebre monet sperma
masculi: et est separatus
Deinde non suspenditur
a matrice nisi cum fo
raminibus propter attra
ctionem nutrimenti.
Et embrio quidem non
nutritur cum hoc panni
culo / nisi dum panniculus
in eo est: et nutrimenti
parum est necessarium
Cum autem induratur /

tunc fit cibatio p id quod
generatur in poris eius
ex meatibus manifestis
venosis Deinde diuidit
post spacium in pāniclos
Et veritas quidē est
q primū membrū quod
creatur est cor. Cōtrarius
de ypocrate dicatur q
ipē dixit qm̄ primum
membrū quod creatur
est cerebrū et oculi scdm̄
q testatur illud dispos
tio pullorū oui Cor
vō non est in primis
cum creatur in omni
re apparens manifestū
Et secuntur capta post
in quibus dicitur q
rectius est vt sit p̄mū
q creatur epar: qm̄
prima operatio corpo
ris est nutrimētum.
quare fit res scdm̄ appe
titum eius et desideriū
ipius Et sermo eius
iste ostenditur esse cor-

ruptus ex via experimē
ti: qm̄ studiosi in hac re
non testificantur rem
esse scdm̄ q extimauit oīo.
Et ex ratiocinatione.
et est qm̄ si res est scdm̄
q ipē extimat q creatur
in primis illud cuius o
peratio in primis premit
tenda est cum ab eo non
fiat nutrimentū tunc
sciat q non nutritur
membrū aīalis in quo
non est sustentatio in
re cum calore naturali
Cum ergo ita sit nccē
est vt creetur membrū
a quo procedit calor
naturalis et spiritus
vitalis ante creationē
nutrientis ipsum Et
virtus informatiua
non indiget in forma
tionis dispositione nutri
mento dum non accidit
resolutio sensibilis sen
sibile faciens nocumētū

quare sit necessarium restau
ratione eius: et sit ne
cessarius spiritus vitalis
et animalis calor ut eri
gatur eo. Quod si dixe
rit quod comprehensio infor
mative est ex ~~parte~~
patre tunc similiter et vir
tus nutritiva associata
virtuti informative ge
nerate est ex parte patris
Qualiter ergo erit quod il
la magis antecedat in
modis suis. Et hec dispo
sitio alia sit inventa in
embrione sanguineo in
siphac. Et extensio eius
in siphac sit extensio a
liqua. Et in hac dispo
sitione illa que de vesicis
est sanguinea convertitur
ad sanguinitatem. Et con
vertitur umbilicus ad
formam umbilici sensibilis.
Et recipiunt dispositiones
conversionem spermatis
ad conceptionem et quedam

earum ad soliditatem. Et
illic membris principalibus
iam apparet impressio sen
sibilis et quantitas sen
sibilis. Et quedam earum
conversionem ad hoc ut com
pleatur creatio cordis
et membrorum primorum:
et incipiunt separari ab
invicem. Et inter ea sunt
meatus supremi et sunt
extremitates iam linea
te sed non separantur
integre: et vasa eius.
Deinde ad hoc ut fiant
extremitates. Et unicui
que conversioni aut dua
bus conversionibus simul
est spatium super quod sta
tur. Et non est illud
de illis que non diver
sificantur in hoc. nam
diversificatur in mascu
lis et mulieribus embrio
num. et sunt in mulieri
bus tardiores. Et non
significant experimentum

et probatio in hoc quoniam
inter ea ambo in veri
tate non est diuersitas.
Vnumquodque enim eorum
non indicat nisi super
quod preteriit res secundum
experientiam eius. et non
fit impossibile quod sit istud
quod expertum est in fine
cadens secundum illud quod
ei diuersificatur. ~~in to~~
~~to enim est quod ei diuer~~
~~sificatur~~. in toto enim il
lo est quod est plurimum
proculdubio Et plu
rimum est in eo quod gene
ratur plus Et spa
cium quidem spume
est sex dierum aut vii
Et in hiis diebus
format informatiua
in embrione non peten
do aliquid ex matrice.
et post illud appetit Et
inceptio linearum et punctorum
est tribus aliis diebus
post illud et sunt ix. di

es ex principio Et quandoque
fit antecessio die vno aut
postpositio die vno deinde
post sex dies alios et sunt
xv. a conceptione pene
trat sanguinitas in toto.
et fit illud vnde creatur
Et quandoque antecedit die v
no aut duobus Et xii
diebus post illud fit humi
ditas caro. et iam discer
nuntur frusta carnis: et
discernuntur membra tria
manifesta: et iam sepa
rantur alia a contactu
aliorum: et extenditur
humiditas nuche. Et
quandoque postponitur aut
antecedit duobus diebus
aut tribus. Deinde post
nouem dies separatur
caput ab humeris et
extremitates a lateribus
et ventre: vt discernat
sensus in quibusdam eorum:
et occultetur in quibusdam
eorum ita vt sentiat post

illud quatuor diebus/ co
pletis quadraginta dieb⁹
Et postponitur usque ad
quadraginta quinque dies · et mi
nus in hoc est usque ad tri
ginta quinque dies Et di
citur in doctrinis primis
q quando post quinqua
ginta dies scinditur abor
sum/ et ponitur in aq̄
frigida/ apparet res ~~eis~~ pua
distretarum extremitatū
Et masculus in illo to
to est velocior q̄ femina ·
videtur enim q sit min⁹
spacium formationis
masculorum triginta
dies Et minus partu
ritionis medietas anni ·
et quod dicemus in pro
ximo Determinatio au
tem dispositionis masculi
et femine in distinctoē
spacii est res/ quā que
dam pars medicorum
iudicat audacter et
stulte · Primū enim

inuenitur sperma respi
rans respirare Et
primū quod agit in
formatiua/ est q aggre
gat calorem inatum
Deinde exitus et meat⁹
Deinde post illud incipit
nutritiua operari · Et
apud quosdam ēbrio
iam ex ore respirat
Deinde respirat cū eo
maiori respiratione cū
completur in matrice
sed non est super illud
significatio Et apud
quosdā cū supuenit for
mationi embrionis
duplum eius in quo
formatur/ mouetur
Et cum superuenit
motui/ duplum eius
in quo mouetur/ nasci
tur ita ut sit spaciū
quod est a prima incep
tione conceptionis usque
ad motum triplū Et
leuitas accidit cū motu

sensus Et dicitur q
tempus equale medi
um ad formationē eius
est xxxvi. dierū. et mo
uetur in septuaginta
diebus. et nascitur in
ducentis et decem di
ebus. et illud est septē
menses. Et antece
dit diebus aliquot et
quāqz postponitur: quā
fortasse cadit in trigī
ta quinqz diebus rari
tas: et multiplicatur
in duplatione. Et [illegible]
est illud quod est plus
est. xlv. dierū. et mo
uetur in nonaginta
diebus. et nascitur ī
ducentis septuaginta
et illud est nouē mēses.
Et quāqz cadit in hoc
iterū diuersitas ī diebus
sicut dictum est Et na
tus in octo mensibus/
quāuis sit iam completus/
tamen plurimū iudi

cium eius est ut nō uiuat
scdm̄ q faciam te scire post
Et ipse quidem ~~tam~~ nō iā
integre completur nisi
scdm̄ proportionē pre
dictam. et nascitur apud
complementū suū. est
enī spaciū quadraginta
dierum. ~~Deinde ducento~~
~~rum et quadraginta di~~
~~erum~~ Deinde octuagin
ta dierum Deinde ducē
torū et quadraginta di
erum Et minoratur
et additur scdm̄ q sci
uisti Et dixerunt nō
inuenitur in aborsu
masculus completus ā
te triginta dies. et fe
mina que cōpleatur ā
te. xl. dies Et dixe
runt q natū in. vii°
mense ingreditur vir
tus preparationis cum
hoc q superueniūt nati
uitati eius septē mēses
Et natum in. ix. men

sibus Et natū post
decē menses Et nos af
feremus in spaciis im
pregnationis et partus
capl̄m in tractatu qui
sequitur hunc tracta
tū Et scias q̄ sāguis
menstruus in pregnā
te diuiditur in tres p̄
tes · s · partem que con
uertitur in nutrimē
tum : et partē que ele
uatur ad mamillas :
et partem que est sup̄
fluitas stans vsquequo
veniat hora / et expel
latur Amplius fe
tus continetur tribus
pāniculis · s · secundina
que est pāniculus cō
prehendens ipsū : in q̄
contexūtur vene : et
ex transuerso cuius pul
satiles diuidūtur in
duas venas / et eius q̄
ete in venam vnā . Et
illo qui nominatur

biles : et est īuolutus
et effunditur ad ipsum
vrina fetus : Et tertio
qui dicitur abgas : et
est profundatio sudoris
Et non est necessarium vas
aliud sup̄fluitati egesti
onis : cum sit illud ex q̄
nutritur subtile / in quo
non est duricies / neq̄
fex · et neq̄ separatur
nisi aquositas vrine
aut sudor Et de pā
niculis qui ei est propī
quior / est pāniculus ter
tius : et est subtilior eorū
vt aggreget hūiditatē
redundantē ex ēbrione
Et in retentione illius
totius hūiditatis est iuua
mentū vt non p̄mute
tur super ip̄z et super
matricem Et similiter
in elongatione eius ·
quod est inter vmbili
cum et matricē · pāni
culus eīn durus ledit

ipm̄ suo tactu: sicut ledū
tur ꝓpter tangentia ea
que sunt in cutis pro
pinqui temporis de illis
que nascuntur super vl
cera cū nondū sunt firma
Panniculus autē qui se
quitur hunc ad exteri
ora est uniatiuus qm̄
est similis inuolutioib⁹
ad quem quidē penetrat
ex vmbilico effusorium
vrine: et non ex virga:
qm̄ virge meatus est
strictus et continet la
certus prepositus qui
soluitur cum volūta
te: et sunt vsq; ad fi
nem eius amfractus
Et hora vsus eius est
hora partus et conuer
sionis. hoc autē est ā
plū directi ītroitus
Et proposita fuit vrie
profundatio propria.
qm̄ si obuiaret corpori
non toleraret eā corp⁹

propter mordicationē et
acuitatē suā et illud ī ea
manifestum est Et diffe
rentia quidē inter ipsā et
humiditatē sudoris in odore
et rubedine coloris mani
festa est Et si obuiaret
iterum secdine fortasse cor
rumperet illud sup quod
sustentaretur Et vene
quidē secundine habent du
as tunicas subtiles. et texū
tur in eo quod est inter
eas vene. Et peruenit vnū
quodq; genus earū ad du
as venas. s. arteriā et qui
etā Vene autē quiete cū
ingrediūtur abbreuiant
spacium ad epar. q̄re fi
unt vena vna et sit salu
brius: Et penetrat ad
gilbositatē epatis vt eua
cuatio non comprimat fel
ex concauitate eius Et
in veritate hec vena nō
oritur nisi ex epate et
descendit ad vmbilicū

ex secundina · et disperti
tur illic et fit due vene
et egrediuntur et mo
uentur ex secundina ad
orificia venarum que sunt
in matrice Et istis q
dem venis accidunt duo
quorum unum est quod ipse
sunt apud orificia que
eis obuiant tenuiores ·
et sunt quasi sint extre
mitates ramorum et i
terum ipse non descendunt
in primis nisi inde · quoniam
ipse assumunt sanguinem
illinc quare extimatur
quod ipse oriantur illinc ·
Et si consideraueris
amplitudinem foraminis
faciet te extimare quod
radix sit ex epate Et
si consideraueris conuersio
nem ad sanguinitatem
faciet te extimare quod
radix sit ex secundina
verum consideratio prima
est consideratio foraminis

et meatus Conuer
siones vero sunt sicut
instrumenta superficierum
comprehendentium foramen
Et similiter arterie
aggregantur ad arte
rias Et si acceperis
principium ex secundina
inuenies eas penetrantes
ex umbilico ad arterias
magnas que sunt super
dorsum sustentate sup
vesicam · ipse enim sunt mem
bra propinquiora ad que
possibile est ut ipse ligentur
illic cum quibus sunt
ligate panniculis laxis
Deinde sunt penetrantes
in arterias sempiternas ·
que non aperiuntur in
aliquo usque in finem vite · hec est
ergo manifestatio sermo
nis medicorum In verita
te autem sunt duo rami
quorum origo vera est ex ar
teriis et secundum considera
tionem predictam Et

dicunt medici q̄ nō cō
uenit eis ambabz vt vni
rentur aut extenderētur
ad cor ꝓpter longitudinē
spacii et inuectionē sepa
rantiū Et ꝓpterea q̄
appropinquat spacium
ambarū eis quibus cō
tinuantur non indigue
runt vnitione Et dicūt
q̄ ꝓpterea q̄ arterie et
vene penetrantes ex
corde et pulmone ī illa
hora non conferunt iu
uamentū magnū in an
helitu conuersū est earz
iuuamentū ad nutri
mentū Quare facta ē
vni earz ad aliā meatus
qui opilatur apud par
tum. Pulmo enī nō est
nisi rubeus in embrioē.
qm̄ non respirat illic. y
mo nutritur sanguine
rubeo subtili: et nō albificat ipz
nisi ꝑmixtio aeritatis
Et dicunt medici q̄

pāniculus inuolutus
creatur ex spermate mu
lieris quod est paruū et
minus spermate viri.
quare non fuit possibile
vt esset amplus Factꝰ
est ergo longus: vt con
tinuaretur fetus cū in
feriore parte matricis
Et coartatus est ab hm̄
ditatibus omnibz. q̄re
non est excusatio quin
penetret ad sudorem ef
fusorium amplū et hoc
est ex dictis Et cum
ad cor fetus antecedit
complexio masculina.
fluit in omnia mēbra.
et est cum masculinitate
sua assimilatus patri
suo Et q̄nq̄ est causa
masculinitatis preter
complexionē patris sui.
ymo est vacuitas ma
tricis: aut ex complexi
one spermati accidente
proprie Quapꝓpter

non oportet vt cū ipse
assimilatur patri in hoc
q̄ est masculus / q̄ sit
ei similis in reliquis mē
bris. ymo q̄nq̄ assimila
tur matri. Et assimi
latio quidem īdiuidua
lis sequitur figurā. Et
masculinitas nō seq̄tur
figurā: ymo complexi
onem. Et q̄nq̄ accidit
cordi soli quasi complo
patris que spargitur
in membra. Ex p̄te
autem preparationis
figuralis est receptio
materiei in extremitati
bus decliuis ad figurā
matris. Et q̄nq̄ est
informatiua potēs ad
hoc vt dominetur sper
mati et figuret ipsū
ex parte lineationis
cū figura prima sed
deficit ex parte cōplōis
vt faciat ipsū simile
ei in complexione. Et

dixerunt quidā sapiētū
et non sunt elongati a
iudicio possibilitatis q̄
de causis assimilationis
est illud quod exēplifi
catur cum est dispositio
conceptionis in mente
mulieris aut viri ex for
ma humana exempli
ficationis firma. Cau
sa autem in staturis
q̄nq̄ est diminutio que
est in ipsis ꝓpter mate
riam parvā in primis
aut ꝓpter paruitatē nu
trimenti apud creationē:
aut ꝓpter paruitatem
matricis. quare nō īue
nit fetus dilatationem
in ea: sicut accidit fru
ctibus qui ponūtur īfor
mis cū sunt adhuc in ma
turi. quare non fit addi
tio super eos. Et cā q̄
dem in gemīs est mul
titudo spermatis / ita vt
spargatur ad duos ven

tres matricis sparsione
replente totum secundum sin
gularitatem Et quandoque ac
cidit propter diversitatem
expulsionis duarum eiecti
onum: quando pervenit illi diver
sitati motus matricis
in attractione: nam ma
trici apud attractionem
accidunt motus sequentes.
sicut illi qui deglutit
bucellam post bucellam: Et
sicut respirat piscis e
mittendo respirationem
post respirationem: quoniam ex
pelluntur ex eo ad pro
fundum matricis impulsi
ones. Et est unaqueque
impulsio cum attractione
spermatis deforis/inqui
sitio matricis ad aggre
gandum inter duo sperma
ta Et illud est res quam
sentit ille qui ex coeunti
bus solicitus est: et sci
uit illud iterum ipsemet
Et ille impulsiones et

attractiones singulares
non sunt pure. ymo sunt
tremule quasi unaquaque e
arum sit composita ex mo
tibus Sed ipse non com
plentur/nisi apud numerum
titillationum. ymo sentitur
post omnem suam titillationem
quies quedam. deinde redit in
quiete simile ei qui est inter
eiectiones cum virga eicit
sperma Et fit omnis vi
cissitudo secundum debilioris vir
tutis aut minoris nume
rationis titillationum Et
fortasse sunt vices ultra
tres aut quatuor Et
propter illud multiplicatur
delectatio ipsarum. ipse enim
delectantur ex motu sper
matis quod quod est in
eis. et delectantur ex mo
spermatis viri in ore ma
tricis earum descendendo
ad ventrem matricis. ymo
delectantur propter ipsum
motum qui accidit matrici

Et non verificatur ser
mo dicentis q ea delecta
tio et complementū non
stant nisi scdm̄ descēsio
nem spermatis viri: ac
si vir nō emitteret sp̄ma/
non delectarentur ipse
sui ipius spermatis emis
sione. Et q si vir emit
tit sperma/ et matrici e
arum non accidant motꝰ
isti/ et non quiescant ex
eis/ tunc ipse īueniunt
delectationē a delatione
parua: cuius similis ē
viris etiam ante motū
spermatis ipsorū similis
fricationi et cōmotioni
que fit in emissione hu
moris qui non est sp̄ma
Neq; sermo dicentis q
cū sperma viri sup̄ ma
tricem funditur/ extin
guit eius caliditatem:
et sedat īflāmationē ipīꝰ.
sicut aqua frā que effū
ditur super aquā calidā
bulliente. hoc enī non
fit nisi scdm̄ modū quē
diximus cū ipse emittūt
sperma/ et deglutiūt sp̄
ma viri/ cū descendit. in
alia. n. hora non fit virtꝰ
de qua sit curandū
Et quāq; cōuenit pro
iectio virge eius effusioni
clapsedre. quare permi
scentur ambo. et secūtur
illam proiectiones sīles
illi vice vna post aliam.
Quare impregnatur
mulier ex ventribꝫ cum
vnaqueq; p̄mixtio sep̄ata
sit p̄ seipsam Et quāq; sūt
p̄mixtiones vtrorūq; sper
matum simul. deinde ab
scinduntur: aut abscinditur
vnū antecedens causa vē
tositatis aut titillatoīs
aut alterius rei ex cau
sis separantibꝫ quare di
stinguntur vnūquodq; scdm̄
singularitatē suam Et
quāq; est illud post texturā

pāniculi · et fit multitudo
in re vna · Et hoc est ex
eis que non complentur ·
neq; consecūtur · vitā · Et
qn̄q; est ante illud : et
que currūt hoc cursu
Simile igitur est q̄
sit parue vtilitatis Et
vtile quidem non est nisi
illud quod cadit in radice
distinctum Et sperma
virile est adhuc nō exu
berans / neq; implēs ma
tricē / neq; ꝑueniens ad
partes quatuor donec cō
tinuetur cum eo sperma
mulieris ex duobus ad
ditamentis que sunt
duo cornua similia ossi
bus dactilorū Et cum
ꝑmiscentur / fit ebullitio
predicta : et creatur ve
sica / et pāniculus ꝑmꝰ.
et suspenditur sperma to
tum tunc cum duobus
additamentis que sunt
duo cornua · Et inuenit
illic quod alit ipsū dū
permanet sperma vsq̄q̄
sumat ex sanguine mēstruo ex
foraminibꝫ cū quibus con
tinuatur pāniculus ge
neratus Et scdm̄ gali
enū quidem iste pāni
culus est / sicut limmētū q̄d
creat sperma mulieris /
cum ipsū effunditur il
luc vbi effunditur ad
ipsum sperma viri · Et
si non ꝑmiscetur cū eo /
tunc discernitur apud
permixtionē Et mulie
res quidem suscipiūt
sperma super sperma et
delectantur ambe simul.
Partus vero non fit / in
si cum fetui non sufficit
quod ei mittit secūdina
ex sanguine : et quod ꝑ
uenit ad ipsum de attra
ctione aeris cū mēbra
eius iā completa sint
Mouetur ergo tunc a
pud septimū ad exeūdū

cum in eo completur virtus
Et cum deficit / aduenit
ei debilitas quedam: et non
salit ad ipsum cum ea vir
tus usque ad nonum. Et
si egrediatur in octauo /
egreditur: et est debilis:
et non exprimitur a vir
tute faciente nasci ymo
a causa alia exprimente
ledente debili Et egres
sio quidem fetus non
completur nisi per scissio
nem paniculorum humidorum /
et effusionem humiditatum
eorum et facientium ipsum lubri
cari Et quandoque conuerti
tur super caput suum
in partu naturali ut
sit facilioris separationis
Partus vero super pedes
utrosque est propter de
bilitatem eius qui nascitur.
non n. potest conuerti:
et est timorosum. non enim
utile est secundum plurimum
Et fetus quidem ante
motum suum ad exitum est
sustentatus cum facie sua
super pedes suos / plantis
manuum suppositis genu
bus suis / et naso ipsius
inter ambo genua / et o
culis super ea ambo: et col
ligit ea ambo ad anteri
orem partem sui. et est posi
tum collum eius et facies
ipsius ad ad dorsum matris
eius defendendo cor Et
hec quidem preparatio
conuenientior est ad con
uersionem faciendam licet
quidam dixerunt quod faciei
mulieris preparatio est
secundum contrarium huius
preparationis: et hec est
non nisi masculi. Et
adiuuant ad conuersionem
grauitatis superiorum fetus /
et magnitudo proprie ca
pitis eius Et quando sepa
ratur / aperitur matrix
apertione tali cuius si
milem efficere non valet

in suo simili. Et necessarium
est ut separentur quedam
iuncture: et sustententur
adiutorio dei excelsi post
illud. Propter illud redeunt
in proximo ad continua
tionem naturalem. Et
est operatio illa de ope
rationibus fortibus na
turalibus. Et formatiam
quidem appropriata est
re continuata a creatore
ut sit preparata non cessans
comprehendere cum augmen
to fetus que non compre
hendit. Et hoc est de se
cretis dei. Sit ergo deus
exaltatus: qui est rex ve
rax laudabilis et bene
dictus et melior omnium
~~bene~~factorum. Comprehen
sio igitur hec est quod cam
partus fetus naturalis
est quod ipse indiget aere
plurimo et cibo plurimo
Et cum expergiscuntur
virtutes anime eius, que
rentes latitudinem spaciosi
tatis, et attractionem ae
ris copiosam et cibum abun
dantem, et fugiens a strictu
ra: et a penuria attracti
onis aeris copiosi et pauci
tate cibi. Cum ergo na
scitur, nondum comprehensi
sunt in eo somnus et
expergefactio. Cum ergo ad
veniunt, videt post qua
draginta dies.

Cum matrix colligitur. In
hoc capitulo primo agit de creatione
et nutritione embrionis. Secundo
de ordine creationis membrorum
ibi Et veritas quidem. Tertio
de spaciis et numeris dierum in
gradata formatione fetus, et
sensus, et motus, et parturitionis
eius ibi Et unicuique. Quarto
de panniculis fetum tegentibus
et horum officiis et contentis ibi
Amplius fetus. Quinto de ve
nis et arteriis secundine, et origine
harum, et creatione panniculi inuo
luti ibi Et vene quidem. Sexto
de causis sexus et assimilationis
in figuris et staturis natorum
cum parentibus suis aut aliis
ibi Et cum ad cor. Septimo
de causis geminorum fetuum vel
plusquam duorum ibi Et causa quidem.
Octauo de causis partus et de horis
diuersis eius ibi Partus vero.

In prima parte primo agit de spermositate sperm[at]is. Sed de ampullis unde tria membra principalia fiunt ibi Et p[ri]e illud Tertio de umbilico et p[ar]te menti fetus creatione ibi Et penetrat Quarto de modo generationis scaindime et ejusd[em] soluis eius cū matrice ibi Et cum sperma Quinto de nutritione embrionis ibi Et ebrio quidem

In prima parte p[ri]mo ait q[uo]d spermositas est prima dispositio q[ua] sperm[at]i adiecit recepto in matrice: q[ue] colligitur sup ipm in matrix et ista spermositas vel ampullositas procedit a spiritu generituo agente in sperma visosum pro parte dispositi in spiritum

Sed dicit q[uo]d h[ec] spermositas ex informatiue virtutis operibz et effectibus est: cuius instrumenti est nunc dictus spiritus

Tertio dicit q[uo]d dextras sinistra natura vel esse dexti dispositionis huius spermositatis procedit ex hoc q[uo]d informatiua virtus mouet spiritus vitale atem et naturale quos sperma recepit a principalibus membris generantis ad locū minere cuiusliber trium principaliū membrorum formandorum in fetu: et quilibet illorum trium spirituum in minera sibi appropriata. s. vitalis in minera cordis: et alis in minera cerebri: et naturalis in minera epatis

Quarto dicit illud membrum principale scilicet cor epa[r] et cerebrum creari per dictos spiritus: qui sunt delatores informatiue virtutis modis quos docuit in libro primapionis. c. xv. et xvj°. de animalibus eius

In secunda primo ait q[uo]d p[ro]pter illud. c. create membra principalia tota explicatio dicte spermositatis reperitur primo ipsum ad medium locū seminalis huius ditatis vt loci cordis illic preparetur aptissimus ei sicut et in regno vel in microcosmo Sed dicit q[uo]d illico post hoc due vesice sive ampulle fiunt una a dextris prime: altera superius quasi ramificate ab ampulla media cordi dedicata que paruiore spacium sibi contigue sunt et tangunt ipsam

Tertio dicit q[uo]d hec due vesice dextra et superior per unam horam post factura earum statim separantur et disterminatur a vesica media

Quarto dicit q[uo]d de his tribus vesicis prima pulsa media fit id ex quo tandem creatur ipm cor. Et dextra fit illud unde epar creatur. Et suprema impletur sanguine dextim ad quandam altedinem unde fit cerebrum

In tertia primo ait q[uo]d ventositas quedam inundare faciens sparsam huius ditatem futuram embrionis penetrat ad cuius p[ar]tem exteriorem post duas vesicas dextram et supremam iam in esse positas: vt ista huius ditas

negat respiciatur

neq; resoluatur neq; depereat.
ymo recipiat per hanc vento
sitatem unde fit umbilicus
restaurationem ex matrice
ni qua est ministrante sibi sa
guinem et spiritus ad forma
tionem fetus

Secundo dicit q post tres vesicas
superius dictas primitus for
mari de spermatibus primum
quod formatur est paniculus
fetus dictus secundina: cui
heret umbilicus: et p secundi
nam umbilicus recipit a ma
trice sanguinem et etiam spiritus.
et ideo videtur ante umbili
cum secundina creari vel
fere creantur eodem tempore.
non enim umbilicus adheret
matrici sicut secundina: nec ab
orificiis venarum matricis
nutrimentum recipit nisi per
medium secundine tunice.

Tertio dicit tamen verum esse q ge
nerationes cordis et epatis
et cerebri precedunt umbilici
fetus generationem: licet com
pleatur prius umbilici tota
lis plasmatio quam cordis et e
patis et etiam cerebri. quia
necessario membra hec tria
indigent ad creationis sue
complementum a venis matricis
attractione multi sanguinis assidua:
que fit per umbilicum

Quarto dicit q iam verifi
cauit idest vere docuit et de
clarauit opinionum diuersita
tem super hac materia in
libris principiorum phisice na
turalis. s. in libris de gene
ratione animalium.

In quarta primo ait q dum
sperma figitur in matrice et
spumat et spuma penetrat
ad eius profundum. s. veluti vesi
ca ex qua fit cor generatur il
lic paniculus quidam secundina
dictus per illud q sperma mu
liebre mouet sperma masculinum.
quo fit ut resultet inde spuma
quedam masculina spermata cir
cundans que tandem ingros
satur in firmum paniculum sicut
paniculus super lac creatur quod
ab igne ebullit

Secundo dicit q iste paniculus est
separatus ab ipsis spermatibus sic
q nec ipse est nec erit pars fetus
neq; pars matricis: sed inter
iacens est matrici et fetui fe
rens alimentum de matrice ad
fetum

Tertio dicit q iste paniculus
non est suspensus ab ipsa ma
trice nec matrici adherens nisi
cum quibusdam matricis foramin
bus: que sunt ora venarum ad ma
tricem terminatarum per que suo
tempore defluunt menstrua. suspen
ditur autem paniculus iste cum
hiis foraminibus ut p ipsa fetui
nutrimentum attrahat

In quinta primo ait q p hunc
paniculum non nutritur embrio
nisi dum iam actu est in eo. s. in
circuitu eius: et iam ipse embrio
paruo indiget alimento. et
hoc est postquam sunt create vesice

Secundo dicit q quando embrionis
induratur corpus tibatur per
illud quod tunc recipitur et

generatur idest digentiu in pris
ipius: et ad ipsum pruenit ex
manifestis venarum meatib9.
et est sanguis effluens de ma
trice in scandinā et de scandie
veme in umbilicum: et ex um
bilico in venas embrionis

Tertio post dicit embrionem
diuidi post spaciū temporis in
pāmiculos idest separari a matri
ce et scandima p dnos pāmicu
los quorū unus retinet unā
embrionis usq; ad horā partus.
Alius sidrē. vel sic intelligit q
post creationem dictorū membroz
per spacium temporis sperma di
uiditur in pāmiculos alios. e.
nūc dictos

In sedā parte principali primo
determinat cor primo creari
Sedō super hoc tentat ypocratis
opinionem ibi Cum de ypoc
te Tertio hanc reprobat ibi
Et sexto eius Quarto respō
det tacite obiectiom ibi Qui
dixerit Quinto de uero ordine
creationis membroz ibi Et in
hac dispositione

In prima particula ait ante
omnia alia membra primo cre
ari cor In cuius illud aristotilis ubi
alium cā hui? Omnia aīalia ha
bent principiū motus intra et
propter hoc apparet cor primis di
stinctū in omnib9 aīalibus hūtib9
sanguinē: quoniā cor ē prin
cipiū membroz consimiliū

In sedā dicit primo esse dictū
per aliquos de ypocrate q ipe
asserit cerebrū et oculos ātē
omnia alia membra creari te
stimoniū sumiens a pullo qui
fit ex ouo. primū primū cū
appareat in creatione pulli ca
put est et oculi

Secundo imputatiu ypocrati
dixisse q non in omi re qi
creatur est cor in primis ma
nifeste apparens. imo aliud
membrū ut caput in pulli ge
neratione

Tertio dicit q in libro ubi hec
ypocratis dicta scripta inuenīt
qui ad nos non puenit capla
scantiu in quib9 asserit pro
tectori seu uerori sententia
primo epar creari. cuius cām
reddit quia prima corporis o
peratio est nutritio cui uiuat
embrio primo uita plante

Quapter sit res seu creatu
epar ante alia membra sedz
appetitū formatiue uirtutis
uel ūnutatiue sbe sperm atis
et ipi9 desiderium. Vel exponē q
res nutritionis sit sedz appe
titum et desiderium precreati
epatis. ideo primo creatu ad
nutritionis

In tertia reprobat ypocratis
opinionē triplici medio

Primū est q experimētato
res valde attenti et solicit
super inquisitione ueritatis in
hoc negotio non sic esse inueniūt
ut affirmat ypocras. imo repe
riunt cor primo formari. Sed
queret aliquis qualiter experi
mentum istud in mulieribus
cum in matricib9 hoc occulte fi
at. Ad hoc alicui sensui quinq;
detectatu: a quib9 trahimur.

bera experimenta ⁊ nūquid
crudelitez et īhumanie multas
femo aperuerunt vt videret
ista: corrūpentes ꝟgnīe et
necantes matres ⁊ Dic
primo q̄ in mpregnat is no
uter abortientibz multa her
ſcantantibz forte apparuerit
Dic ſcd̄o q̄ her in ſimeis et
porcis et alīs beſtiis fēmīe
ſimilibz ꝓtuerūt per hoc ſatis
experiri
Sdm̄ eſt huiuſmodi ratioci
natio: ſi creatu illud ante
ceteza membza cūctis opera
tio primo premittenda eſt
vt magis nōīa/ tunc eī nō
ab epate nutritio fiat ſine
naturali vīuifico calore/ ſtat
ipſe ypocras et ſui ſequaces
q̄ millū alīs membrū nutri
tiuū/ necꝫ nutritionis opat
actus mſi ſuſtentetur in vr
nutritionis prius cum calore
naturali vitali Cū igitur
ta ſit precarū oportet mē
brū illud a quo primo pro
cedunt naturalis calor mē
bza vīuificans et ſpūs vita
lis prius ꝯ creatu membrum
ꝟgrinen nutriens Cōſequit
primo epate creatu
Certū eſt hec ratio/ virtus
īformatiua vel īmutatiua
ſpermatis nouiter recepti
in matrice/ nutrimēto non
eſſet ad diſpoſitionē vel ad o
pus formationis membrorū
corporis/ donec reſolutio ſen
ſibilis actīdat cōmixtis ſperi
matibz nocens ſenſibilitez
membrorū plaſmationi et per
fectōi et augmentationi q̄p
tez ſit opus reſtauratione
p̄ nutrimentū/ et ſit neceſſa
rius vitalis ſpūs vna cū
vīuifico calore alīs: quo cū
ꝟgratus virtus: et reſtauret
quod/ antecꝫ ergo fiat iſta re/ expeditū eſt
ſolutio et nutritionis nīcitas
cūctis mīl prohibet ante e
par cor primo creari ex reſi
tis īpulſa ad mediū ſperma
tis. vnde clare ſoluitur ypo
cratis ratio Ꝛ rectius ē
vt ſit primū quod creatur ep:
qm̄ prima operatio corporis
eſt nutrimentū.
In quarta primo ait Ꝛſi
ypocras dicat ad confirmati
onem ſue intentionis q̄ cō
prehenſio virtutis īformatiē
ſpermatis a patre īeſt/ et com
prehenſio nutritiue a matre/
que ſibi preparat
materiā et alimentū in quod
operetur ſuple/ reſpondet
princeps q̄ ſimiliter eſt ex
parte patris nutritiua virtꝰ
ꝟgenerate virtuti īformatiē
aſſociata. nam a membris
principalibus tribus ꝟgenerā
tis deſcendit omne eī ſperi
matis ꝟgenitiue virtutis a
nimalis naturalis vitalis
et ſenſitiue: licet ſucceſſiue
ſios actus explicent
Conſequenter princeps hic
interrogat ſi virtutes ſimul
informatiua et nutritiua de
ſcendunt a patre/ qualiter
ergo erit q̄ illa ꝯ nutritiua

virtus magis antecedat in mo
dis suis et eius operibus quam in
formativa vel vitalis virtus
sine cuius influxu vivifici ca
loris nutritiva non potest
quicquam operari.
Secundo interrogat qualiter
hec dispositio nutritive virtu
tis altera a vitalis dispositi
one, sit inventa prius in em
brione sanguineo recluso in
siphac idest panniculo propio
ante cordis creationem
Tertio interrogat qualiter ex
tensio embrionis in siphac
sit extensio aliqua reputatione
digna, corde nondum genito: cum
ista non valeant in actum deduci
sine influxu cordis et caloris
eius
In quinta primo ait quod de ve
sicis unde generantur membra
principalia, illa que sanguinea
est cito convertitur ad sanguinita
tem .s. in epar quod est velu
ti sanguis male coagulatus
Secundo dicit quod statim post illud um
bilicus idest materia de qua fit
prompte convertitur et sensi
biliter ad formam umbilici: per
cuius medium et secundine sibi
trahit sanguinem a venis ma
tricis inchoatus embrio
Tertio dicit quod dispositiones
germinum recipiunt conversionem
retenti spermatis ad conceptio
nem fetus: et ipsarum quedam
converti incipiunt ad solidita
tem idest creationem solidorum
membrorum
Quarto ait quod illic puta in
germinibus iam sensibiliter appa
rent in primum membra principa
lia cor epar et cerebrum
Quinto ait quod quedam dispositio
num retentorum germinum tunc
recipiunt conversionem ad hoc ut
creatio cordis compleatur et prin
cipalium aliorum membrorum ut ce
rebri et epatis Et hec tria mem
bra disiungi ad invicem et separari
incipiunt
Sexto dicit quod sunt inter ista mem
bra tria principalia, meatus su
premi .s. arterie que de corde
ascendunt ad caput et cerebrum:
et vene quiete: que de epate ad
cor et cerebrum transeunt
Septimo dicit quod extremitates
ut brachia tibie iam lineate sunt:
sed a trunco corporis nondum separate
Octavo dicit quod vasa eius idest
cordis ventriculi nondum ab invi
cem integre separata sunt. vel
de vasis aliis corporis intellige
sicut de intestinis vesica et sto
maco. quia nondum integre a se invicem
separata sunt
Nono dicit quod deinde germina
pervenient ad hoc ut fiant ex
tremitates sic quod formari in
cipiunt vel lineari brachia
et tibie
In tertia parte principali istius
totius capituli primo agit de spaciis
conversionum utriusque spermatis
generali Secundo de spacio spume
ipsorum ibi Et spacium Tertio
inceptionis linearum et punctorum
ibi Et inceptio Quarto penc
trationis sanguinis in toto ibi
Deinde post sex dies Quinto

conuersionis humiditatis in carne
ibi Et xii diebus Sexto se
parationis capitis ab humeris
ibi deinde post ix. Septimo di
scretionis extremitatum ibi Et
dicitur. Octauo de distinctione
spacii masculi et femine ibi
Determinatio autem. Nono de
spaciis formationis fetus et
motus et ortus ibi Et apud
quosdam Decimo de natis in
octauo mense ibi Et natus in
octo. Vndecimo de natis in vn°
aut ix° aut post x^mum ibi Et
dixerunt Duodecimo de dissolu
menstrui sanguinis in tres
partes in pregnantibus ibi Et
scias quod sanguis

In prima particula primo
asserit esse spacium temporis
vnicuique vel in simul conuersio
nibus spermatum et sanguinis
ad formas membrorum tam pri
cipalium quam non principalium
et tam simplicium quam compos
torum: super quod statur
idest se figit vel arrescat medi
cus. vt verbigratia spatium con
uersionis spermatum in spumam
postquam se collegit super ea ma
trix est sex dierum vel vii ad
plus: et sequens inceptio li
neationum simul et punctorum
fit spacio trium vel iiii^or dierum
Et istis duabus conuersionibus
simul est spacium ix dierum
vel xi ad plus

Secundo dicit quod istud spacium su
per quod statur non est ex
illis precisis spaciis in quibus
non cadit aliqua diuersitas
in filiis et filiabus formandorum
embrionum. ymo sunt in filiis
et filiabus formandorum conuersi
ones breuiores: et tardiores
in filiabus propter debilitatem su
arum virtutum et naturalis ca
loris in eis

Tertio dicit quod experimentum et
ratiocinatio seu probatio non
significant quin in veritate sit
diuersitas in spaciis conuersi
onum inter ea ambo, puta fi
lios et filias. Vnumquodque enim
horum s. experimentum et pro
batio non indicat nisi super
illo quod res preterita docuit
in experientia

Quarto dicit quod non est impos
sibile vt sit illud quod iam ali
quociens expertum est in con
uersionibus embrionum in fine ca
dens seu finaliter accidens secundum
illud quod ei diuersificatur
idest aliter quam quod communiter accidit.
In toto enim illo s. in omnibus
conuersionibus germinum embri
onis est quod est plurimum pro
culdubio: idest quod indubie se
pius accidit: licet interdum
non taliter accidat Et pluri
mum est illud iure censendum
quod plus generatur et fre
quentius fit

In secunda primo ait quod spacium
temporis in quo spuma creatur
ex qua generantur membra pri
cipalia est sex dierum vel vii ad
longius

Secundo dicit quod in isto tempore
virtus informatiua format
ex spermatibus vel formare

incipit membra in embrione
non petendo aliquid vel sibi
attrahendo de venis matricis
Tertio dicit q post illud spa
tium .vj. aut .vii. dierum dicta
virtus incipit attrahere san
guinem a venis matricis ut
ex ipso et spermatibus formare
valeat embrionis membra.
In tertia primo ait q tribus
diebus post dictos .vj. dies a
tempore conceptionis incipien
do compritare dicta virtus
incipit lineare partes et for
mare puncta simul cum li
neis
Secundo dicit q spume creatio
et iste linearum et punctorum in
ceptiones quandoque uno die pre
cedunt spacium dierum nunc di
ctum sic ipse fiunt in octo di
ebus vel postponuntur die uno.
fiunt quoque in decem diebus
In quarta dicit q in sex die
bus sequentibus hos novem cum
quibus quindecim dies consti
tuunt a conceptionis hora inci
piendo sanguinitas idest substa
sanguinis a matrice erumpens
penetrat in toto formando em
brione. Et est in parte illud
simul cum spermatibus unde fit
embrio
Secundo dicit q hec penetratio
sanguinis in toto quandoque antece
dit per unum vel duos dies
ut die tredecimo vel quartode
cimo manifeste facta est Et
sub intellige q quandoque etiam uno
vel duobus diebus postponitur
In quinta primo ait plurima

et sunt .ix. dies

fieri diebus .xii. post .xv. pre
dictos et adiuncti cum eis sunt
xxvii. Primo quidem sanguinis
humiditas caro fit sic q ipse san
guis attractus ad fetum converti
tur in carnem et iam frusta car
nis a se invicem distant atque di
scernuntur
Secundo tunc membra tria prin
cipalia manifeste apparent
et non plus se tangunt ymo
separantur atque disiunguntur
alia ab aliis Tertio humiditas
nuche medullaris deorsum ex
tenditur
Secundo dicit q ista antecedunt
quandoque duobus vel tribus diebus.
Et postponuntur interdum totidem.
quando informativa virtus est debilis.
vel materia fetus non satis
obediens impressioni eius
In sexta primo ait q novem
diebus post dictos viginti septem
et faciunt cum eis triginta sex
dies separatur caput fetus
ab humeris et hiis superemi
net. separantur etiam fetus
extremitates ut brachia et
manus et tibie et pedes a la
teribus eius et a ventre ipsius
Secundo dicit q separationes
nunc dicte ita fiunt ut per
fecte sensus eas discernat
in quibusdam fetuum. et ipse
occultentur humanis sensibus
in quibusdam aliis. ita q tunc
eas sensus non sentiat Sed
diebus quatuor post triginta
septem manifeste sentit et
discernit eas. et sunt in toto
xl dies a tempore conceptionis

Tertio q̄ hec separatio capitis ab humeris / et extremitatum a ventre et lateribus / manifesta sensui / q̄nq; postpontur- usq; in diem fetus quadragesimū quintū post ipius artū

Tempus vero minus ī quo separatur caput ab humeris / et latera a colis manifeste ad sensū est trigesimus .v. dierū

In septima primo ait esse dictum in primis doctrinis .e. libris intitulatis de generatione aliū q̄ q̄n- post dies .l. stenditur abortū / seu fetus .l. dierū a matre extrahitur / et ponitur cito post in aqua fīa et illic ablutus apparet res parua Discretaui extrinsecus nutritū a ventre et lateribus

Secundo dicit q̄ in ebriosis formatione masculi femine sunt velociores . nam fortiores sunt in eis vires et maius calor

Tertio dicit q̄ breuius spaciū formationis masculoz / est .xxx. dierū

Quarto dicit q̄ minus tempus partus omnis masculorū est ām me dietas .e. sex mēses . et illud spaciū quod dicet ī proximo

In octaua primo ait q̄ medicus parit animaliter et stulte determinās iudicat de dispositione masculi et femine sine distinctione spaciorū temporis in quibus formātur . Dicunt .n. mares in trigesimo quinq; diebus formari . sed femine tribus / vt in quadraginta quinq; diebus .

Et licet frequenter ita contingant / variantur tū inter dum hec spacia maris et femine tam ex parte paretū et foetū spermatū q̄ virtutū hus mistaq; et alimenti humidi quod a matrice habent

Secundo dicit q̄ sperma in matrice retentū vt inde the netetur embrio primo incipit quodāmodo respirare respirare aeris qui abundat in eo / cum vapore calido

Tertio dicit q̄ augmentatio caloris innati est operatio prima quam facit in spermate virtus informatiua vt p̄ ipsū formet tandē membra omnia

Quarto dicit q̄ hec virtus post hoc efficit exitus et vias per quos diffunditur cū calore innato per totum sperma

Quinto dicit q̄ his factis nutritiua virtus embrionis operari incipit et in sibam fetus conuertere sanguinem a matrice venientē ad ipsum

Sexto dicit q̄ sedm̄ quosdā tunc embrio per os respirare incipit . et postea respirat cum ore seu per os multo maiori respiratione q̄m in matrice iam completus embrio

Septimo dicit q̄ sup ista mi la est nobis certa significatio / Sed quedā potius ymaginatio vel extimatio

In nona primo ait q̄ sedm̄ aliquos medicos et physicos embrio monetur in vtero matris a motu voluntario

bel sensiali / cum sumpuerit ei
duplum temporis cuius in q°
formatur : sc q̄ accipiatur
tempus formationis : et
cum hoc iungatur duplum
huius temporis . et sit tempus
quo embrio monetur . vt si
formetur in xxvb . diebus .
et eis addantur lxx dies .
qui sunt tempora formatois
fetus resultabunt inde cētū
et quinq; dies qui sunt tres
menses et semis . Et hoc erit
tempus motionis fetus : qm
formatus fuit in xxvb . diebꝫ
Secundo dicit q̄ cum sumpserit
motum embrionis duplū huius
temporis in quo movebatur
tunc nascitur . vt si
moueb̄atur in centū et .v .
diebus / tunc ipse nascetur ī
ducentis et .x . qui sunt .vii .
menses . triginta diebꝫ pro
quolibet mense acceptis .
Et sic est spacium quod est ab
initio conceptionis fetus usq;
ad motū / triplū . videlicet si
plus temporis formationis
at duplū ipsius a formatione
facta usq; ad motum ēbrois
Tertio dicit q̄ leuitas acci
dit membrorū et corporis
tam fetus q̄ matris cū motu
sensus . s . dum fetus incipit
movere motu sensuali : q̄z
si sublevatur motibus spiri
tibus : et in matre cessant
corrupti appetitus nausea
et vomitus
Quarto dicit quosdam asse
ruisse q̄ tempus equale seu
moderatum formationis fet9
est triginta quinq; dierū Et
post hos monetur in septua
ginta diebꝫ . et sunt centum
et quinq; dies ab initio ꝯceptī
onis puta tres menses et
semis deinde infans nascitur
ducentis et decem diebus
et sunt .vii . menses .
Quinto dicit q̄ formatois
tempus et motus et ortus q̄z
antecedit per aliquot dies tri
minos predictos . Et q̄nq; ea
dem postponitur eisdem per dies
aliquot . quia forte raritas ea
dit in triginta quinq; diebus .
idest raro accidit vt formatio
fetus die tricesimo quinto com
pleatur cum precisione et ad
quatione . Et multiplicatur
ni duplatione : sc q̄ in plu
ribus nascendi tempus est du
plū ad tempus motus
Sexto dicit q̄ q̄n est illud q̄d
est plus / idest q̄n embrio for
matur monetur et nascitur
modis et terminis temporū
magis consuetis et eueniētib;
sēdm̄ plurimū / formatur in
spacio q̄draginta quinq; dierū
Et monetur in nonaginta
diebꝫ a tempore formationis /
et in centū et triginta quinq;
diebꝫ a tempore conceptionis .
et fiunt quatuor menses
et semis . Et in ducentis
septuaginta diebus nascitur .
et sunt nouē menses per quos
mulieres solent naturaliter
et sēdm̄ plurimū suos fetus
fetus / et tunc eos parere

Septimo dicit q̄ in hoc spacio formationis fetus et huius eos parere motus et ortus q̄nq; dierum diuersitas accidit vel anticipando vel postponendo plurimis diebus

Vn decima primo ait q̄ q̄nis natus in octauo mense sit tam completus in omnibus membris vt plurimū nō viuit vel modicū viuit: et si viuat erit egritudinosus debilium virtutum vt postea docebit ca° primo tractatus sūi huius fen paragrapho illo Verū natus in octauo mense est qui plurimū moritur de natis et parum viuit et c̄

Deus dicat hic q̄ natus octauo mēse non tam penitus est integre completus nisi penes vltimationem temporū formationis et motus et ortus eius. ipse enī nascitur apud cōplementum sui sēm hanc proporcionē. nam in quadraginta diebus formatur et in octuaginta post hos quadraginta et sunt centū et viginti puncta mansues in sentit et motum. Deinde ipse nascitur in ducentis diebus et quadraginta qui sunt octo mēses a tempore conceptionis

Tertio dicit q̄ iste numerus dierū formationis et motus et ortus q̄nq; minuitur aliquibus diebus: et q̄nq; augetur vt in natis vn° vel vn° mense superius dictū est

Quarto dicit medicos aliq; vel philosophos asseruisse q̄ in aliquibus non sint reperti membra completa in formatione eius ante tricesimū diem computando ab hora conceptionis eius. nec unquam femina completa formata ante diem quadragesimum.

Vn xi primo ait medicos dixisse q̄ virtus preparationem fetus ad ortum salubrē nigre dicitur in illum qui in vn° mē se a conceptu nascitur cū hoc q̄ sūm modo vn mensis eius natiuitate supuenit sic q̄ septimēsis natus est vitalis fortis vigorosus dispositus sane viuere Sed minus videt q̄ octimensis qui maturior est: et magis propinquus naturali ortui cōiter nō viuit vel non diu viuit. septimēsis autē viuit sanus fortis. dicit aliquis ad hoc q̄ impregnatio est vehit morbis quidam repletionalis. et sicut septimus dies in acutis egritudinibus est ad bonū creticus et octauus non sic in morbis cronicis impregnationis mensis septimus est cronicus ad bonū. Octauus autem non. Alij q̄dā dicunt q̄ simpza omnē fetum primo mense ipsius diuitiis sa tiziuus. Sed iupiter. Tertio mars Quarto sol Quinto venus Sexto mercurius et septimo luna que fetib; conuenit et huiusditates cum eo retentas mouet et facilitat partū re ctificans fetus egritum.

Canon - page 55 sur 617

Et in mense octauo iterum
dnatur supra fetū saluum
filiū et similis minimis nature
humane

Secundo dicit q̄ brutus seu
robur preparationis ad salu
brē partum etiam mgeditum
in hijs qui nascūtur nono
mense aut post decimū

Tertio dicit q̄ in istius sen
tractatu sub compl̄m faciet
de ꝑpatis temporū inpre
gnationis et fetus. et id e
rit primū tractatus sequēs

In xi. dicit q̄ menstruus
sanguis in pregnante q̄tis
in tres dimittit partes

Prima nutrit fetum et in
alimentū eius commutatur

Beda eleuatur ad duas ma
millas pro ḡneratione lac
tis: ar illic deferitur ꝑ duas
venas que a matrice ad hās
eleuate ascendunt Tertia est
vehis quedam superfluitatis ad
nutritionē fetus inutilis et
etiam matris. et ipa est dispo
sa stans in venis matris nō
tota in matrice pregnantis ef
fusa: ne fetum suffocet sua
multitudine: vel illic putre
stat extra venas posita fe
tū q̄ corrumpat. stat igitur
in venis usq̄ ad horā partus.
et tunc exire incipit cū hūi di
tatib; fluidalibus et aqueis i
pāmeabilis fetus prius reserua
tis. vnde partus facilitatur.
quia vie stricte per quas exit mūdā
hmo mollificātur: et habilitāt
ad extensiones: et lubrice red
dunt. Hic emergit dubiū
vtrum embrio nutriatur men
struo. videtur q̄ non auctoritate
auicenne. vbi supra cap. vltio
sup hoc dicentis Sanguis vero
menstruus veris est ille qui mū
dificatur a muliere et si ebrio
nutriretur de eo non posset
viuere aliquo modo

Deinde dicit ibi Nutritur quip
pe embrio de nobiliori sanguine
qui in corpore mulieris fluit

Et mox ibi ait Mēstruū
autem verū remanet diuisi
p sanguinē matris Et ppt
hoc resultant in sua facie ve
stigia et pānus: et desiderat eis
appetitus ad cibū. et accidit
mulieribus pigricia et mala
desideria ita q̄ appetunt car
bones et puluerē

Consequenter dicit q̄ na
tura sui corporis cognit et
preparat quod preparari pt.

Residuū vero remanet pri⁹
pus dispersum cum suo san
guine usq̄ ad terminū ptus
tunc cū euacuat ipsū subito.
hec auicenna.

Contrariū vero determinat
hic princeps maxime quo
ad primā menstrui ptialē
dicte pro solutione q̄ men
struū interdū dicitur de quo
habet sanguinē affixū in matri
cem ab orificiis venarum
stātibus in superficie matricis
intrinseca siue sanguis ille
sit bonus aut malus Juxta
id auicenne vbi supra Et
ideo dicunt sanguinē descēdēte

ad matricē menstruū. Et hoc
modo sumpto menstruo ve
re dicitur quod embrio nutritur
menstruo: sicut hic affirmat
princeps de prima mēstrui
parte. Aliter strictius mē
strū dicitur de solo sanguine
fedo terrestri inutili ad fetus
et matris nutritionē effuso
in matricē vel futuro effundi
in tempore partus. Et isto
menstruo non nutritur em
brio sicut auēzoar et prin
ceps determinant.

In quarta parte principa
li totius huius capituli primo
agit de tribus pāniculis cōti
nentibus fetū. Secundo de cā
quare grossis fecibus non est
ordinatus pāniculus ibi Et
non est necessariū. Tertio de pro
pinquitate tertii pāniculi
ad fetum ibi Et de pānicu
lis. Quarto de utilitate re
tentionis humiditatis in eo ibi
Et in retentione. Quinto
de pāniculo sudoris et iuuamen
tis eius ibi Panniculus
autem. Sexto de causis pro
fundationis urine in pāni
culo isto et differentia inter
urinā et humiditatē sudoris
ibi Et proposita sunt.

In prima particula ait quod sunt
tres pāniculi fetū continentes in
in utero materno.
Primus a medicis et a phi
losophis secundina dicitur
veluti secunda vestitura fetus:
matrix vero prima. Et iste
pāniculus embrionē undique
totū comprehendit. Et orifi
ciis venarū matricis ipse alli
gatus est que cotilidones a medicis
dicuntur. Iuxta id galieni primo
de spermate capitulo vi. vere autem
cotilidones fines sunt vasorum
per quos singulo mense sup
fluū sanguinis a toto corpore
ad matricē dirimatur. Et in hoc
pāniculo vene contexuntur de
ferentes sanguinē a matrice
ad fetum. Et ex pāniculi istius
transuerso vene pulsatiles. s.
arterie diuiduntur in duas ve
nas. vene vero quiete reducuntur
in unam.

Secundus pāniculus arabice
biles dicitur. Et est inuolutus
plurimis anfractibus. Et est
receptaculū et reseruatorium
urine quā fetus in utero emit
tit usque ad tempus partus.
Tertius pāniculus abigas no
minatus est apud arabes: Et
officiū eius est ut in eo sudo
res fetus profundentur: et illic
permaneant usque ad horā partus.
quatinus viarū mollificatione
et lubricatione partū facilitet.

In secunda dicit quod non fuit necesse
pro fetu creare vas in matrice
pro receptione grossarū fecū
eius. s. stercorū sicut creatus
est pāniculus urinā eius reci
piens eius sudores, quoniam
nutritur subtili alimento. s.
sanguine cui neque duricies
neque grossa fex puta stercus
inest. ymo superfluitas que
ab hoc separatur sola est aquo
sitas urinalis aut sudoralis

et alter reci
piens

Contra mſans nomter nat⁹ gſoſſas fetes eſſert et tunc ſolo lacte femine nutritur. quod ſubtilius eſt et magis digeſtū q̄ ſit eius ſanguis cum ex ſolo ſanguine fiat p̄ vlteriorem m̄ mamillis eius cū dealbatione decoctionē.

Dic q̄ lac digeſtū gſoſſius ſanguine eſt p̄pter eius caſe tatem: et quia digeſtio ſiue conuerſio ſanguis in lac m gſoſſando procedit. Attende q̄ galienus xv. de vtilitate particularū ca. mo. tres pāniculos nunc dictos mēbrana nominans hoc modo deſcripſit

Toti em fetui vndiq; membranū circūappoſitū eſt ſubtile. quod nominant animus ſapiens id quod eſt velut ſudor fetus. Hunc autē ab extra aliud ſuperiacet ſubtilius quod alantoydeā nūcupant ad differentiā fetus p̄foratum. acceuiat vero m ſcripo et hoc vſq; ad partū id quod eſt velut vna fetus. Hinc autē ab extra m circuitu circūappoſitū eſt corion. e. ſedina/ tota ſubintrans ab intra matricē vt muſcy tā gſumit eam ea que ſubiacet. et per hanc mediantem copulatur matrix fetus

dictum a lance ſiue ſcutella et ydea quod à forma quia forma ſcutelle habet

An tertia dicat q̄ de pāniculis tribus modo dictis/ pānicul⁹ tertius abgras nominatus ſdm̄ arabes/ et a galieno vocat⁹ animus eſt altis duobus fe tus propinquior: et eſt ſubtilior m̄ textura ipſius ſeruices vt aggregetur ſpiritalē humiditatē reſidentē ex embrione vſq; ad horam partus

An quarta dat intr⁹ cauſas ſiue vtilitates retentionis hui⁹ditatis ſpiritalis fetus i pāniculo tertio

Prima eſt vt humiditas hec non p̄mutetur ſup corpus fetus tenendo m ipſū: ſicut nitedū ſit m ſpiritu arterico cui non abſterſiuus q̄ redit m corpus non ſine i cōmodo

Secūda eſt vt ipſa non p̄mutet ſuper matricē reſidendo vſq; ad eam: et cotidones illic re molliat ibidat et aggrauet

Tertia eſt vt reddat longius ſpiraculū inter vmbilicū fetus et matricem. m quo bene et arterie de matrice ad fetum et ferentes ſanguinē liberas habeāt reuolutiones m quibus digerant et preparent ſanguinē p̄ alimento eius

Quarta eſt ne pāniculus durus ſine medio dicte aque ſtatis tangat ebrionē molle tenerrimū. nam lederet ipſum duro eius contactu. ſicut m placentis nouiter ſpiritus cutis noua regenerata facilitet. Ideo a diuis occurrentib⁹

Attende q̄ galienus xv. de vtilitate particularū ca. v. verbis hys commemorat iuua mentū aliud huius humiditatis. Vtilitas autē non parua eſt humidi quod eſt ſdm̄ animū. Alienatum em̄ et ſpiritū currit velut natans m eo fetus vt

minus sit grauans in aperi-
tiue que ad matricē

In quinta primo ait q pan
niculus bilee. b. sōs qui segt
hunc heresim exteriora multū
est inolutus. b. consimilis
inolutionibz in vnū collectis

Sōs dicit q effusionū vrine
fetus ex vmbilico eius prodi
ens: penetrat in istū pān
iculum: et non ex virga eius.
ita q embrio ꝑdiu est in vte
mittit ꝑ vmbilicū et nō per
uretrum. Cuius causa est tri
plex. Prima est q virge
meatus est strictus in embrio
nibz adeo q ꝑ huic urina non
possit libere et facile et integre
transire. Secūda est q isti mea
tus preiacet mustulus reti
nens in vesica urinā: donec
assimilet micgendi voluntas:
cuius adhuc vsum non ex
ercet embrio sic q is solua
tur cū voluntate eius

Tertia est q hunc meatum ne
gre sunt plures anfractū
vsq ad finem eius. b. radias
ipius virge vel meatus sursū.
Unde fit vt ꝑ hūc vie exire
possit urina embrionis nati
ex ipo electis vmbilicū urā pro
fundior

Tertio dicit q hora vsus eius
b. mustuli retinentis urinam
quā voluntas soluit est hora
partus et connexionis ipsius
tis ad aerē. tunc em cum
filo ligatum vmbilicus et po
stea scinditur. quare per hūc
amplius non urinat ipse.

vrine ꝑ uretrum

Quarto dicit q hoc simple
effusionū urine penetrans in
istū pāniculū transeundo per
vmbilicum est amplectus con
tinuitatis et directi meatus nō
anfractus sū sicut virge radix

In sexta primo ait q urine
posita sunt in embrionibz pro
fundatio propria. b. pāniculus
in quo profundetur nā ꝑ urā
fetus effusa transiret corpus
eius teneruū et sibi obuiaret
absq ullo medio corpus eius
ipam tolerare non posset sine
magno dolore et quasi assiduo
apter urine acuitatē et mor-
dicationē

Sōs dicit q illud. b. urine acu
itas seu mordicatio milyac ma
nifesta est sicut in lextino q
salsigine eius aut amaritu
dine: nam si quis lauerit ste
biosis manus urina aut lextino
protinus sentiet magnā acu
itatem et mordicationē

Tertio dicit esse diam inter hūc
ditatē fidoralē fetus et urina
lem eius in odore et rubedine:
q̄m urinalis et fetentior est et
magis nitea vel magis citrina
q̄ sit fidoralis. ideo fidoralis in
nopie fetus circūiacens tāgit
ipm absq medio. sed urinalis nō.
Juxta id galieni. xvo de vtilitate
particulaꝝ capīo quinto Cui
denter em apparet id hūdium
quod est sōm alancoydeū idest
sōm pāniculū q cū hoc q est
subtilius et magis xantū eo
hūdo fidorali quod est sōm

ammū idest tertiū pānculum/
adhuc et acrius existit idest
magis acutum : vt odoratum
hoc ymūdū anyciet et pauiat
madentibus hoc mēbranū
Quod igitur ny sydonis ra
tione sēdm ammū accreatur/
in circuitu effigiū est fetus ne
q̄q̄ nocere citius cuius potens.
Decoctū autē abscessit et separa
ta est ab hº birma/ neq; citius
neq; venas que sēdm totum
idest sēdinā tangens ne vicinā
tia ab eius acredine noceāt nu-
hº thahemus
Quarto dicit q̄ si fetus aqno
sitas brmalis tangeret sēdine
corpus forte id corūperet sup
quod sustentaretur puta sēdinā
vel contenta in ea vel ipius su
stensbria
In quinta parte principali
istius trans capit primo agit
in theorich de venis sēdine
Sēdo in spāli de venis eius qui
etis et originē earum ibi Venę
autem quiete Tertio de duob⁹
que circa ipas accidūt ibi Et
istis quidē Quarto de arteriis
seandme ibi Et similiter
Quinto de causa ob quā ambe
nonnū brnā communiter ibi Et
dicunt medici q̄ non cōuenit
Sexto de situatione arteriarū
et corde et pulmone tūc pne
tunitis ibi Et dicūt q̄ pter
rea Septimo de materia ex qua
pānculus sēdis creatur ibi
Et dicunt medici q̄ pāncūs
In prima parte primo ait
q̄ vene pāncath dicti sēdina
duas habent tūicas tenues ita
quas limē terminū. et hoc in
telligē tam de quietis q̄ de pul
satilib⁹ Et non itexūtur vene
cū arteriis sed vene cū venis et
arterie cū arteriis Juxta id tha
hem .xv. de vtilitate particla/
ca°. iiii°. Quatuor igitur sūt
ibi vmicersa vasa : due quidē
arterie : due autē vene/ millis
alterofencost ad limē cōuertēb⁹
sed semp venis quidē venis/ ar-
terilis autē arteriis ad idē acce
dentib⁹
Sēdo dicit q̄ vnūquodq⁹ yem
istarū venarū tam pulsatilium
q̄ quietarū pcedit ad duas
venas .b. ad duo theneora vena
rū puta quietaq⁹ et pulsati
lium : vel ad duas venas sic q̄
postq̄ vene et arterie seandme
in ipsa fierint multiplicate
zaphicate tandē vene quiete
accedendo ad vmbilicū reducūt
ad duas venas bene grossitudis :
et consimiliter arterie ad duas
arterias. Juxta id thahem .xv.
de vtilitate particularū ca°. v^to
Quatuor igitur sūt predicta
sēdm vmbilicāi vasa due quidē
arterie/ due vero vene in medio
earū habentes bracū idest pzp
brmatiū
In sēdā primo ait q̄ cū sēdine
vene quiete p vmbilicū intrūt
in embrionē p breue spaciū
procedūt ad epar. Et hec-
sunt due cū intrant vmbilicū
cōiūgūtur in vnā : et cōmūt.
vt sit salubrius puta vt ve
na illa fiat robustior et crūpi

mceptior ni monombus matrie
behementibus · Juxta id galieñ
xb° de vtilitate particular/ ca°
mm°. Venas eñ est videre mor
post vmbilicñ ad idem ifinitñ
tementes et flentes vnã de
mdr membranis fortibz idutã
ſmil et collegatã adiacentibz
corporibus vnã venã illã vsq
p viã que ad visus ducit vide
here epar · Ad primapiñ eñ
venarñ fetus debebat ea per
uenire prius · deinde abinde
vbiq distribui · hec galienus
Sed dicit hic q hec vena ma
gna conflata ex diuisis ad
thilb/ state/ penetrat non ad
eius ſtmã ſeu concauitatẽ.
vt ei adiacentia ſmigmmis le
ne humis idest effluio m ca
nales epatis non illic com
primat sel ſtm burſã fellis
ex latere cõcauitatis ſitã ſue
positam · Verñ galienus xb°.
de vtilitate particularñ ca°
mm°. contrariñ asserit q̃ree
Preter quid autẽ vena non
ad thilba epatis ſed ad ſtm
ma pueni · et statim ꝛc
ſpondens dicit · Quoniam
colere vas ibi locatñ est · et
melius erit purgari ſtm
achimẽ anteq̃ ad totñ cor-
pus diſtribuiretur
Tertio dicit et pro vero af
ſerit q vena hec quieta de
fexens fetñ ſmigmmẽ quo
adhuc · non mſi ab epate
fetus exoritur · et mdr deſẽ
dit ad vmbilicñ fetñ et ad
ſcamdinã · et ex ſcamdina
tendit ad matricẽ · Et illic
q apud vmbilicñ dispertitur
et fit ipsa due vene · et diuiſe
rursus in ſcamdina/ meniẽt
ex ipsa vsq ora venarñ ſparſa
in intrinseca ſuperficie matri
cis · Q ed hmoi contrariñ
per eppressñ assert galienus
ſimus medicine princeps
xb de vtilitate particularñ
ca° mm° dicens in vnoquoq;
eñ orificio peniemẽtñ ite
matricẽ vasorñ p que et mẽ
ſtruñ ad eam ferebat/ generati
oni · in tempore impregnati
oms aliud vas · arteria q̃dẽ
in orificio arterie · vena vero
in eo quod bene · vt ſint eq̃
lia numero que generatiui
orificij que intra matricẽ
terminantur · hec ille
In tertia primo ait q ipſis
bemis fetñ nutrientibz duo re
perimtur · propter que creditur
oriri ex diuersis
Primñ est q ipe ſunt magis
pyramales et velut ramuli ma
gnorñ ramorñ ab epate dem
entiñ/ apud orificia venarñ
matrius quibus cõiungitur ·
vnde credi potest ab epate has
venas vt dictñ est oriri ad
instar arboris · cuius indix in e
pate est · et trunci estus ve
na porosa inter epar et vm
bilicñ · et rami ramosiores erit
due vene que sunt in vmbi
lico · et rami pyramidores erit
due vene/ dispersi in ſcdima ·
et ramuli minuti sunt hm
quorñ extremitates orificius

epatis

venarū matricis obviant.
Sedm̄ est q̄ iste vene nō desse
dunt m̄ primus mḡr nide puta
ab orificio venarū matricis q̄
ab eis illuc assimiūt sanguinē
quem deferunt fetui quare
existimatur q̄ ipse illuc oriāt
puta ab orificio venarū ma
tricis ad nstar arboris cuius
dias fila sunt propr matriā.
et ipsa radix est p stratimam
dimsā et dispersa et trūcatis eius
est inter epar et vmbiliam:
et ramuli dimsi p
illic epar si ramulos habeat sicut
id ytalicum. xv°. de vtilitate
particularū cap°. tm. parvū
autē est vasorū simpliciū vbi
primo explantatur a matre
sicut a radice arboris termm
qui a terra procedūt q̄ procedēs
a vero modicū m̄ idem ad iuu
cem venit et ex duobus quo
cūlibet eorū fit vnū. de me
diis illorū simplicū primsce
tur alii omogeneorū. et
fit similiter vnū. et hoc nō
cessat fiens quousq̄ ad duo
magna colligantur omnia
illa parua. que sicut supiter
quidā iplātātur fetui p stratimā
que est stratim vmbilicū. Hec ya
lienus. Aliter possumus p
magnam q̄ nec a matrice
nec ab epate sit ortus ipsaq̄.
sed q̄ ytenetantur ex sperma
sibi proprio quod inter matri
cem et epar comprehendit
a virtute informatiua
Sexto dicat q̄ si consideremus
amplitudinē foraminis istius
bene dum vena pervenit et
mittat m̄ epar, hoc forte fiet
et nos existimare, q̄ ipius
radix est ex epate. cuius dum
ditur m̄ ramos et ramulos
tendendo ad matricē p stratimā
Tertio dicat q̄ si consideremus
connexionē dictarū venarum
ad sanguinitatē idest ad illa
ora venarū matricis unde
pcedunt sanguinē, hoc nos
existimare vel credere facit
q̄ harū venarū origo sumpta
dix sit ex stratima matrici co
iuncta
Quarto dicat q̄ pma dictaq̄
considerationū existimare fa
ciens ab epate omnia supra di
ctas venas est consideratio
foraminis amplioris. q̄
meatus vbi cōiungitur vena
magna ex istis et adhereat
epati. sicut m̄ iam natis de
nam magnam cōtinuā a gul
be exemte truncū esse dici
mus oīum venarū nam ipā
est ceteris latior et amplior
Quinto dicat exponendo no
men connexionis, cum
ipē meminit m̄ dicto ter
tio q̄ connexiones sunt in
strumenta superficiei matri et si
cis interius, comprehendēn
tia foramina matricis p que
sanguis effluit et hec instru
menta sūt ramose partes m
transeūtes matricis superficiales.
vel eis proximis cōnectūtur
partes. Et hic connexiones
capere videtur pro rebus
connexis

in quarta

In quarta primo ait q̄ sic bene quiete stamdme aggre gantur ad venas quietas sic arterie ad arterias. Juxta id ysahem .xv. de vtilitate par ticularium ca° quarto In vno quoq; eñ orificio pueneñ tius intus matricē vasoñ q̄ que et menstruū ad eā ferebatur / generatur in tē pore impregnationis aliud vas Arteria quidē in orfi cio arterie: vena vero i eo quod vene: vt sint equalia numero ea q̄ generātur orificiis que intra matricē terminantur Et quibusdā interpositis nervis ibi dicat In tanta eñ via que est it multa vasa que ad iuncē p misterium / nūq̄ inuenim / venam quidē arterie / arteri am vene commitā / sed semp cognoscere quod est familia re / et vnū soli ipsi / ar tis mirabilis / et non for tune irrationabilis / est mi dicum

Sed dicit q̄ si attemptauimus et ardiderimus harū arteri arū principiū ex sedima esse atq; inde omni / reperiemus q̄ postq̄ peruenerint ad vm bilicū fetus ab eo p transeūt ad arterias magnas que sūt super dorsum. et in isto tra situ sustentate sunt et alle diate super vesicā. Nam dor si arterie orte a corde fetus / sunt proximora membra quibus aptius alligari possūt

nunc dicte arterie tele sedīne Et his alligantur pānicule laxis ne nimis fortiter eaſdē comprimant / et vt liberius superius ascendant. Juxta id ysahem .xv. de vtilitate par ticularium ca°. iiij°. Arteria q̄ autē decebat vtiq; et ipsius ad alterū principiū implan tari. s. ad sinistrū ventriculū cordis. Sed cum longe a regi onibus que sunt sedni vmbi licali sit locatus / non erat tutum et imperialosum de lui suspensas ducere p tātā viam Et plumbus interpo tis nervis ibi ait Adiacēte vero vesice et maxime i nuper fetatis albus / complatatur eñ in his fundus eius regi onibus que sunt sedni vm bilicali / promptū erat ascendere in ipsa arterias : et p totam eam velut sup fundamento aliquo itinerare vsq; ad ma yoram arteriam Sed non a stenderunt simpliciter / non erūt manerent fixe sup cōnexa sede / si nullo oppo lacentur. Ideoq̄ ppter ipsius cōplatarunt membra nis earū alterutram pti be sice que est sedni ipsam . et ita iā velut partes aliq̄ existentes ipius vesice vsq; ad maiorem arteria īfallant pueniunt hec ille

Certio dicit hic q̄ iste arterie sic super vesicam sustentate et alligate sūt penetrantes in arterias sempiternas idest Durabunt per totam vitā

Et iste arterie post exitum
fetus ab utero materno / et
ligaturā umbilici / nō aperi
untur ni ad usq; ad finem
vite · quia tunc utilitas propri
arterie a magna arteria a
corde nascentibus Et hec
inquit princeps est declara
tio sententie medicorū sup-
radictos et arterias que deferūt
sanguinē et spiritū fetui de
matrice et secundina
Quarto dicit q̄ veraciter
et philosophice loquendo dico
sunt arteriarū ramī qui na
scuntur ex arteriis embrio
nis : et ~~secundū considerationē~~
~~predictam ejusdem arteriarum~~
~~de embrione~~ : et secundū consi
derationem predictam egre
diuntur a corde embrionis
velut a radice · et p umbilicū
et secundinā transeunt ad
ora arteriarū ad matricem
terminātur
In quinta primo ait medi
cos asserusse q̄ non conuenebat
duabus arteriis penetrātibus
in fetum p umbilicū eius ut
unirentur sic q̄ ex eis fieret
arteria una : sicut ex duabus
venis quietis fit una vena
postq̄ pertransierint parūper um
bilicū : neq; conueniebat ut
iste arterie recte ad cor extē
derentur sine applicatione
propter longitudinē spacii inter
umbilicū et cor : et propter in
flectionem seu deportationem
diuersarū rerum separātarum
eas in deportando ipsas hinc
inde ligatas
Secundo dicit q̄ non sunt
opus istas unius arterias seu
coniungere in vinea propter hoc
q̄ spacia quibus cōmunicātur
sibi proxima sunt : et propter e
tiam quibus alligantur unde
fortius fit utriusq; sustentatio
Queritur quod vtilitas de particularitate ramorum propter-
bene quiete facte sunt una
mox post umbilicum / arte
rie vero usq; plurimū manēt
due : Et respondet sic · Cum
venis quidem tutius sunt u
nū magnū vas conuenientius facte
vix possibilius enim est semper
quod magis et etiam ad una
partem equalis inplantatio ne
cessarium erat Arterias vo
supra vesicā inflatas velu
debentes / et non mox ad su
stinendum ventriculū cordis
pulmentes / non erat ne
cessarium fieri unā · Quō autē
si quidem et has elevatas
portasset veritus cor / sicut
venas ad equa / quō utiq; et
has unam fecisset
In sexta primo ait q̄ me
dicos dixisse q̄ quia bene
et arterie penetrantes ex
corde et pulmone in suas
contrauitates hora formatio
nis fetus in utero non mul
tum conferunt ad motum
anhelitus / hanū nutrimentum
conuertitur ad actū nutri
tionis non enim anhelat tūc
pulmo anhelitu de quo sit
tractandum.

Secundo dicit quod propter hoc ut hee
vene et arterie deferentes sa
nguinem a matrice ad embrio
nem nutrimento serviant
factus est meatus uni ipsarum
ad alteram puta vene ad venam
et arterie ad arteriam sic quod
nec vene et arterie penetran
tes in umbilicum iunguntur
arteriis et venis epatis et
cordis embrionis
Tertio dicit quod iste meatus clau
ditur in hora partus: et per
totam vitam manet opilatus.
quia nil plus sanguinis re
cipit iam natus per umbili
cum eius
Quarto dicit quod in embrione
pulmo rubeus est ad instar
sanguinis: quia non respi
rat in embrione nondum com
pleto frigidum aerem: sed
nutritur sanguine subtili ru
beo Et in iam natis et in
provectis non albificatur
pulmo nisi ex permixtione
aereitatis in substantia eius.
In vij primo ait medi
cos asserere quod panniculus
fetus dictus involutus reci
piens et servans urinam
embrionis ex spermate so
lo mulieris gignitur quod
quidem modicum est et minus
quam sperma viri Et propter
hoc amplius esse non potuit
iste panniculus
Secundo dicit quod iste panniculus
ideo factus est longus ut
fetus per ipsum continuaretur
cum parte matricis inferi
ore
Tertio dicit quod iste panniculus
ab humiditatibus cunctis coarta
tus est. ab urinali quidem
quam in se recolligit et retinet
usque ad partum: A sudorali autem
~~per medium tertii panniculi~~ per
medium tertii panniculi conti
nentes eam
Quarto dicit quod propter hanc
compressionem non est excusa
tio quin penetret versus
fetum effusorium amplum puta tertius
panniculus ad suscipiendum
sudorem embrionis ne ipsius
aquositate comprimatur et
mordeatur Et hoc inquit
princeps est ex dictis medi
corum super materia pannicu
lorum fetus et suarum venarum
atque arteriarum
In sexta parte principali
istius tocius capituli primo a
git de causis sexus embri
onis Secundo de causis assimila
tionis eius ad alterum parentum
ibi Quapropter non oz
Tertio de causis staturarum
fetus ibi Causa autem in sta
turis
In prima particula tres causas
assignat masculini sexus seu
masculinitatis
Prima est complexio ma
sculina calida cor fetus pre
occupans et antecedens seu
festinans ad hoc a principio
generationis que postea de
fluit atque diffunditur per
omnia membra alia et per
hanc in sexu masculino

filius patri assimilatur
Secunda causa est altera
q̄ patris fetus complexio et
est q̄n matrix est vacua et
munda nullū impedimētum
spermatibus prestans inter
que fortius est masculinum
Tertia est complexio que sp̄
mati interdum proprie acci
dit: vel q̄m de rene dextro plꝰ
descendit: vel plus effunditur
a dextro testiculo: vel in dextra
parte matricis recipitur.
Causas vero masculinitatis
latius referet caº xiº tractatꝰ
presentis
Inquit aristotiles xviiiº
aliū caº primo q̄ sermo illorū
qui fingunt q̄ calor et frigꝰ
est causa generationis maris
et femine et sermo illorū
qui fingunt q̄ exitus sp̄ma
tis a parte dextra aut sinistra
est causa illius est aliquid di
cere scdm̄ modū aliquem. nā
pars dextra est calidior sinistra
et quod est calidius est magis
digestū Sed iste sermo est si
milis sermoni illorū qui ap
propinquant comprehēsioni
cause ex remoto. et debemꝰ
comprehendere causā ex prī
cipiis propinquioribꝫ. Sed mas
et femina distinguūtur p̄ ali
quam fortitudinē et debilita
tem ei contrariā. Sperma au
tem potēs digerere aliquid
et sustentare in eo principiū
nc̄tio erit mas. hec aristotiles
Galienus vero scdo de sper
mate caº xº ait hoc autem
s. opinari masculinū quidem
mal q̄n predominabitur sp̄ma
masculi femininū autē q̄n id
quod femine predominabitur fi
eri suasibile quidem valde erit.
Repugnat vero ei hoc s. q̄ fe
mine multociens similime
fiunt patri: et masculorum
non pauci matri. hec galienꝰ
ibi Et ad repugnātiā respon
deri potest q̄ cause assimilatōis
ad parentes sunt alie a causis
sexus vt postea patebit
Verū xiiiº de vtilitate par
ticularū caº viiº causā maris
ponit sperma viri effundi a
dextro testiculo in dextrā ma
tricis partē. et causā femine
a sinistro effundi sperma viri
ad partē matricis sinistrā nā
dextra matricis et dexter te
sticulus viri recipiunt sāguinē
calidū purū ab arteria magna
descendente et vena quieta ma
gna que descendit nō p̄ medium
renum Sed latus sinistrū ma
tricis et viri testiculus sini
ster arteriā et venā quietā
recipiunt a solis renibus
et per has suscipiūt sanguinē
aquosum non satis calidum
ad masculorū generationem.
et sunt verba eius hec Que
cūq̄ vero ad sinistrū testiculū
in masculis vel ad matricē que
ibi in feminis p̄ueniūt duo au
tem sunt et hec vna quidē arte
ria vna autē et vena non ex
ipsis magnis vasis sed ex eis
que ad renes ferūtur prodeūt.
Manifestum igitur q̄m ī purū

adhuc et superfluam et humidam et
seroſam ſmiſter teſticulus m
maſculis/ et ſiniſtra matrix m
mulieribus ſuſtinuit ſagitme
Hec galienus. vnde ibi multa
alia que huic ſeruiunt propo
ſito

In ſecā primo arit q q2 cauſa
maſculinitatis nitedū alia eſt
a complexione patris non opor
tet vt cum filius patri aſſimi
latur. in hoc q eſt maſculus cū
virga et teſtibus q ſit patri
ſimilis in aliis membris vt i
forma vultus naſi et oculo; ſic
docet experimentū ymo in hijs
q̄q; matri aſſimilatur

Secūdo dicat q idiuidualis aſſi
milatio ſequitur figuram
membrorū corporis precipue ex
trinſecorū. et hinc confirmat2.
ſic q nati ſimiles parentibus
dicuntur. q̄ in his ſimilantur
in figuris capitis frontis ocu
lorū ſupercilioꝝ naſi labioꝝ
genarū vel menti

Tertio dicat q maſculinitas
vel femininitas non ſequitur
figurā. ymo complexionē calı
dam vel ſiam ſecūm plurimū
vtriuſq; ſpermatis et membro
ordinatorum ad generationē

Quarto dicat q q̄q accidit
ſolı cordi fetus quaſi complexio
patris eius calida maſculiniſa
tiua que ſpargitur in membra
ſingula corporis tandem per
arterias. Deinde ex parte p
paratiuis figuralis ſeu diſ
poſitiuis ad figuram fetus
in extremitatibus eius eſt re
tenta materia declinis ad figurā
matris. vnde fit in ſexu patri
ſuo ſimilis in figura vero matri
ſimilabitur

Quinto dicat q informatiua
virtus q̄q; potens eſt ad hoc vt
predominetur ſpermati et mē
ſtruo tali predominio q figu
ret ipſa quo ad lineationes
figura prima videlicet patris.
ſed poſſe eius deficit ex parte cō
plois ſic q dare non poteſt ſp
mati aut fetui maſculinam
complexem paterne conſimilem.
et inde naſcatur fetus ſimilis
in figura patri

Sexto dicat ſapientū aliquos
aſſeruiſſe q vna de cauſis aſſi
milationis natorū ad aliquos
eſt id quod exemplificatur. ideſt
quod vir hora coitus vel mulier
fortiter et fixe ymaginatur
per modum exempli generare
tale: ſicut ſculptor antē ſe ponit
ymaginem qualem vult ſculpere
Et iſta mouit principes nō ſuē
elongati a iudicio poſſibilita
tis. ideſt a veritate iudicij q
ſic poteſt contingere ſicut ipſi
aſſerunt. Et in hac materia
et ſibi ſimilibus princeps multū
extulit ymaginatiuā. vt na
turalium ſic q non ſolū hanc
dictam diceret et ſpeciale virtu
tibus naturalibus proprij corpis.
ſed his etiam que ſunt extra
ſuum corpus Et fit iſte modus
aſſimilationis cum in mente
viri vel mulieris eſt forma
diſpoſitiue conceptionis ex for
ma humana exēplificatiue

Canon - page 67 sur 617

ſcu propiū exemplū ad formādū
tale ſiue ḡnerandū Et for
te hinc contigit q̄ mulier q̄dā
peperit ethiopem ex ymaḡna
tione vehementi habita ad for-
mam ethiopis in hora coitus
Et inde moti aliqui faciunt
deputari pulcerrimū infātem
ante lectū ſuū vt ymaḡnati
one forti ad hinc habita pul
crum habeant prolem
Iſtam aūt̄ materiā assimila
tionis tractat aristoteles vbi
alibi ca° n°. quod ſic incipit.
Et ꝓpter istas causas diuersi
tatum ſexuū ſuple enunt q̄dā
filii ſimiles patribus: et q
dā non: Et quidā assimilāt
matri et patri ſcdm totū cor-
pus et c̄. Et paulo post dicit
Quanto ſuperfluitas erit bene
cocta. ſ. ſperma, tunc bene o
perabitur in ſuperfluitate men
ſtrui. et complebitur forma
embrionis ex motu matris.
Manifestū est ergo q̄ q̄n vi
cerit iſte modus, tūc erit na
tus magis ſilis patri: et non
erit femina: neq; ſilis ma
tri vide reſidui ibi
Salienus vero tractās hāc
materiā. n°. de ſperm̄ trāſ
lato a nicholao de regio ca°. b°.
poſt reprobationē athinei et
aristotilis ait Si materiale
principiū ſcdm quod mēſtrua
batur. alias ſpēs proueniret in
menſtruo ſolum eſſet iſte ſpēs
per omnia ſicut mater ḡnitū.
ſicut et ſi ſolū effectiuū eſſet
in ſpermate patris per omnia
aſſimilaretur patri Sed q̄n
amborū vtriq; corū p̄ticipat
ſup abundat autē in menſtruo quidē multitudo materie
in ſpermate vero viri virtutis
robur, conuenienter. vt plu
res ſpēs alias ſcdm matrē appareāt
magis q̄ vnus et patris ſperma
ad materiale principiū cōferat.
Assimilatio vero magis ſcdm
matrē q̄ ſcdm masculum. Q-
mnū q̄dā in robore ſpermatis
viri ſumpſerat assimilari
patri ḡnitum: Sed femineū
ſperma conferens ad robur q̄
assumpſit virtutē que ex mē
ſtruo vſq; ad nonū mēſē per
manentē, ſuplens id in quo
deficiebat ſcdm primum con
uenientiam. Propriū enī erat
ſpermati femine ſuā magis
ſimilitudinem et virtutē augere et
roborare q̄ masculi Dicit ꝑa
lienus ibi ſolent bimembres
problemata quod ipē ꝓmo
uerat. ſ. ꝓpter quid alias fit ſpēs
ſcdm matrē magis. assimi
latio ſcdm patrē. Et breuit
ibi assimilationes reſolut ad
vtrumq; ſpermata et mēſtruū
que ſunt principia ḡnerati
onis Et figure celestes vt
opinor. vltra hec principia
magna hinc impreſſionē in
diuerſificando figuras hoīm.
vt aliqui habent leoninā fa
ciem alii volpinā alii lupinā
et c̄.

In tertia dat tres causas in
ſtatura. ſ. ꝓpter quas aliqui
nascuntur ſtature breuis et

alii longe. Et per tres causas
breuis stature quas ipse hic assignat
intellige causas longe stature
que sunt hiis opposite

Prima igitur causa stature
breuis est paucitas materie
videlicet spermatum a principio
generationis seu conceptionis.
Unde ipsa non valet satis suf
ficienter in altum extendi

Secunda causa est alimenti pau
citas hora qua formatur fetus.
quo fit ut illa pars sanguinis
menstrui que in sperma ver
titur cum primis spermatibus
non sit sufficiens sed debitam
staturam

Tertia est nimia matricis p
uitas propter quam non potest
in ea libere nec sufficienter
in altum extendi. sicut acci
dere videmus fructibus paruis
immaturis qui in formis po
nuntur paruis et depressis
quibus prohibentur augeri com
plete sicut si posueris cucur
bitam in poto paruulo depresso
priusquam magna sit non magni
ficabitur. Et hoc modo do
mine que delectantur in paruulis
canibus hos nutriunt in potis
taliter formatis quod in hiis ne
queunt ulterius crescere

In septima parte principali
istius tocius capituli dat v. causas
geminorum fetuum in eadem por
tatione

Prima est multitudo seu ma
gnitudo tanta spermatis quod re
plere sufficit dextrum et si
nistrum ventriculos matriculos
matricis et dispergi in ambos
sparsione tanta seu tam copiosa
quod utrumque replet ventriculum to
tum non confuse et indistincte.
Ymo quodque eorum per se secundum utri
usque singularitatem

Secunda est diuersitas duarum eie
ctionum in expulsione virilis
spermatis in eodem coitu: quando
correspondet vel simul aduenit
illi diuersitati motus matricis
etiam duplex in attractione
virilis spermatis: unus ex dextro
latere matricis: alter ex sinistro.
Nam dum matrix attrahit ad se
sperma viri/motus sibi accidunt
sequentes se inuicem. sicut ysophago
contingere solet quando ipse bucellam
post bucellam attrahit has
transglutiendo Et sicut pi
sces interdum respirant pre
cipue delphinus emittendo fo
ras respirationem post respira
tionem Expelluntur enim
ad matricis profunditatem
spermatis impulsiones. Et
unaquaque spermatis impulsio cum
attractione spermatis deforis
ad ventres matricis est inqui
sitio vel potius quidam conatus
matricis ad aggregandum
inter duo spermata viri et
mulieris pro duorum fetuum ge
neratione Et circa istam causam
notat hic nouem

Primum est quod ille vir ex coe
untibus qui solicitus est et mul
tum attentus circa modos emis
sionis proprii spermatis et
suctionis virge eius a collo
matricis sentit illud. s. diuersitatem

expulsiones duarū iniectionū:
et diuersitatem attractionis sp
matis ipius ad duo latera. e.
ad duos ventres matricis. Et
sit illud iudicio tactus et exp
rientia

Sedm est q ille spermatis im
pulsiones non sint pure et
recte sed sint quasi tremule ac
si q̄q; earū compposita foret ex
diuersis motibus. vt motus
tremoris ex plumbus est com
positus

Octauū est q ipe dicte impul
siones et attractiones non
implentur penitus nisi iuxta
numerū titillationū quas pa
tit mulier in loco matricis
Dum sperma effunditur. ymo
quies quedā post omnē sen
titur titillationem. Deinde ī
quiete redit ei. e. motus stile
qui mediat inter duas iniecti
ones quando virga exit sperma.

Quartū est q omnis iteratio
motus seu vicissitudo sedā ē
debilioris virtutis prone. vel
titillationes habet paniores
aut magis puas

Sumitū est q fortasse vi
ces eiectionū virilis spmatis
et titillationū plures q̄
tres erunt et forte q̄ quatuor.
vnda prouenire plures fer
poterunt

Sexto dicit q delectationes
mulierū multiplicantur ppter
multitudinē in viabz iniecti
onū et titillationū ex triplici
medio. primo ex sui propin
spermatis natura. et tūc emissoē

Sedo ex spermatis hui⁹ susceptione cum titillatione in su
matricis ore. et destensu ipi⁹
in ventrem matricis

Octavo p motū quo matrix
vocatur ad transfluendū
spma naturali desiderio. sic
ysophagus cibum. Nam quā
dam multū ferratū mulier
bus et multipotentē in actib⁹
deficeret qui tardare sciunt
in spermatis emissione. et in
quaq; coitu vices multiplicare.
cui serpigo vix smabilis ar
ta frementalia inde accidit et
ex hoc quibusdā virge vlcera
cancer aut fistule accidunt.

Septimū est illoz dictū falsi
ficare qui feminas asserūt
non delectari nec delectari
onis complementū assequi
in actibz coitus nisi sedm q
in eas destendunt virilia sp
mata. Ac si in sui spermatis
natura se emissione non de
lectarentur nisi vir mitteret
ipsas emitteret sperma.

Octauū est q adhuc ferme
falsificatur Dicentiū q si vi
r amittat sperma et matrix
ipsarū non attudant motib⁹
ysterici quin dicti sint puta ipul
siones et titillationes. et
neq; que stant inter istos
motus vel ex istis motibus
tunc delectationē medicam
reperiūt a delatione parua
super-vulua virilis spmatis.
qualis viris accidit ante e-
missionē proprii spmatis
ex confricatione et cōmotoē

que fit in humoris quasi sa
livalis in coitu emissione. q
nec sperma est nec pars eius
Nonum est quod etiam non veri
ficatur sermo dicentium quod
dum sperma viri super matricem
motu calefactam interius fun
ditur extinguit matricis
auctum caliditatem et sedat
ipsius inflamationem sicut aqua
frigida super aquam calidam fervente
effusa sedat et extinguit ipsius
fervorem. Et hoc modo fe
minas dicebant in coitus
motu delectari. Sed hoc non
est verum. ymo delectantur
modis qui dicti sunt. s. dum suum
sperma intus emittunt: et
cum sperma descendit in eas.
et in horis aliis non fit in
hiis virtus delectationis seu
delectatio virtuosa et fortis
de qua sit curandum.
Tertia causa est geminorum
fetuum vel plurium duobus quando
proiectio spermatis ex virga
virili convenit idest similis
est ample effusioni clapsedre
ex dolio. puta dum clapsedra
extracta a dolio rivulose li
quor qui intus est effluit
Et propter velocem proiecti
onem eius intra matricem
statim permiscentur simul
ambo spermata de quibus
fit fetus. Postea secuntur
primam proiectionem spermatis
alie sibi consimiles vicibus
diversis una post aliam. Et
sic ex pluribus matricis ven
tribus impregnatur mulier:

cum quelibet spermatum viri
et mulieris permixtio separata
sit et per semetipsam ab aliis
divisa
Quarta vero causa est cau
sa dum simul concurrunt utro
rumque spermatum viri et mulie
ris permixtiones. Deinde absci
duntur idest dividuntur utraque
spermata vel alterum ipsorum
antecedens aliud seu prius
emissum per ventositates eis
interclusas aut titillationes
aut causas alias separantes
spermata. quapropter quodli
bet eorum distinguntur secundum
ipsius singularitatem seu sin
gulare esse post divisionem
Et alterum ipsorum tendit ad
sinistrum latus matricis. Alterum
ad dextrum: sic quoque generantur
ex hiis duo fetus.
Et post assignationem huius
quarte cause notat hic pri
ceps sex
Primum est quod illud. s. absci
sio spermatis in plura, recepti
in matrice quandoque contingit
post texturam partium dicti se
cundina. et fit multitudo fe
tuum in re una. s. in eodem
ventriculo matricis et in eadem
secundina. et fiunt gemelli
simul adherentes Et hoc
germen duplex in eadem tunica
est ex illis fetibus qui non
perveniunt ad complementum.
neque consequuntur vitam durabilem.
licet visi fuerint aliqui ge
melli dorsis habentes adhe
rentes post partum vivere per

aliquot dies. Et quidam est
ante illud puta secundum cre
ationem diuisio spermatis re
cepti in matrice. Et simi-
tas his aliis qui currunt hoc
cursu circa diuisionem recepti
spermatis vt tractus matri
cis in diuersa loca vel impe
dimenti in altero laterum
plus in opposito vel fluxibi
litas effusi spermatis aut su
perabundantia. Simile igit
est idest verisile q spma recep
tum hoc modo diuisum st mo
dice vtilitatis ad prohsicitoez
quia fetum alter alterum
comprimit: et ipm prohibet
completa nutriri: et formam
nitescit.

Secdm est q vir spma nō
est vtile ad generationem
nisi illud quod cadit in tradice
b. in fundo matricis distinctū et
vnctum. Et spma virile
non adhuc exuberat neq; im
plet matricem: neq; adhuc
pruent ad matricis imo p
tes angulares donec spma
femine sibi continuetur ex
additamentis duob; proce
dens que sunt duo cornua
matricis nutrimenta simbia
duobus dactilorum ossibus:
tunc enim virile spma est p
lificum.

Certū est q dum sic amb
spmata primistentur iunctē
tunc ebullitio siue spumosi
tas aut ampiositas pre
dicta in ipis fit. vnde ge
nerantur membra principa
lia. Et primo creatur cor me
dio spermatum vesica vnde fit
cor. et vesica epatis a latere
dextro. et cerebrum sursum. deide
generatur pānicul⁹ primus
matrici propinquior dictus se
cundina. Et p hunc pānicl̄m
spuma totius nitentis tunc su
spenditur cū additamentis duob⁹
matricis que sunt velut cornua
Quartū est q spma dicto mo
do appensum ad nutrē dicta cor
nua reperit illic pabulū suf
ficiens pro sua nutritione di
idest quadiu spuma manet
ibi sub forma spermatis mul
tum alimde querens alimē
tum donec sumpserit aliqd
ex sanguine menstruo p
illa foramina matricis cū
quibus pānicul⁹ iste
contiguatus est dictus spūma

Quintū est q pānicul⁹ iste
sdm q philosophi assent est
vt liniamentū seu semen tri
ta. quod ex mulieb⁹ spmate
creatū est. dum illic effundit
vbi ad ipsum spma virile ef
fundit.

Decimum est q si nō primis
tus illud de spermate femine
quod fit sperma cū virili sp
mate tunc ipse discernit
apud punctionē virtus sp
matis cum reliqua parte
spermatis femine sic q spe
mata secundina separata
apparet a sua fetus et ita
manet vt extrinseca tunica
Quinta misteri cū pluri
fetui simil in matrice

est quando mulieres spma
viri integrū super alind sp
ma ~~viri integrū sup alind~~
spma virile recipiunt diuer
sis coitibz et delectantiu· ab
sunul idest m vtroq; spma
tis virilis integri receptōe
Quod ideo dicit quia iam
dictum ca· p̄rouc q; q̄n vel
ligitur· matrix super spma
q; sit m dispositione cōcepti
onis ni simo constrictionis
quam fortasse non ingredi
extremitas actus· q̄nos de
ergo spma viri quod essū
ditur· p sdm̄ coitum m vul
uam fēmine sic constrictā
matricem mtrare potent
ad alterius fetus ~~g~~generati
onē· Dic q; iuuencularuū
aliq; sunt adeo humide et
petules sup viri spmate q
matrices earū licet fetum
habeant m altero latere· p
delectationē seipsas aperiūt
ad alterius spmatis ingra
tam eis receptionē

¶ n octaua parte p̄ncipali
istius sdi· cipit primo agit
de causis partus Sed de mo
dis conuersionis fetus i tēpe
exitus ibi Et q̄nq; Tertio
de modo sustētationis eius ātē
exitum ibi Et fetus quidē
Quarto de inmanitibz ad eis
cōuersionē ibi Et q̄n sepat
adiuuant Quinto de matri
cis mira aptione q̄n sepatu
fetus ab hac ibi Et q̄n spa
ratur· Sexto de appatione
virtutis informatiue cum
creatore ibi Et formatiua
Septimo sūmarie de cōprehē
sione causarū fetus ibi Com
prehensio igitur· Octauo de
modo quo se habet nouiter
natus ad sompnos· et ab his
expergefactiones et ad risus
ibi Cum ergo nascitur·

¶ n prima parte dat tres cās
partus et conantium exitus fe
tus ab vtero

Primū cā fetus iam maturi
tate non sufficiat pro alimēto
eius et cremento sanguis qui
sibi mittitur· a matrice et sēdina
tunc eū cognitu· nutrimētū
extra querere

Sdā est cum aer a matre in
spiratus non sibi sufficit ad e
uentationē cordis et membroz
spiritualiū que iā completa sūt
in propriis formis

Presentibz ergo duabz his cau
sis in mense vn· mouetur
ad exitum fetus si tūc virtus
in eo completa est ad partum
sufficiens et ad extra viuere
ministratis sibi sufficientibus so
litis Et cum virtus differat
ab ista virtute circa mensem
vn· supuenit ei debilitas q̄dā
pter· quā non salit nec mittit
ad partū seu exitum ipius vsq;
ad mensē nonū q; mulierum
est naturalis terminus ad
pariendum fetū iā maturum
Et si fetus exeat m octauo
mense naturalē terminū p̄ce
anticipans· exibit debilis· et
nō exprimetur a virtute fetū
faciente nasci sanū et īcolumē·

Canon - page 73 sur 617

ymo quasi synthomatice ab a
lia causa debili ledendo expri
mente . sicut ab aspectu crocei
simbo vel aliqua matris m
dispositione : vel ab accidentibz
foris occurrentibz vt terrore
aut ira / casu vel pressione .

Tertia causa completiua exitꝰ
fetus sit / passione pāmacule
eius humidi . s . in se cōtinentis
sudoris et urine fetus humidita
tes et p effusionē harū humi
ditatū redentiū vias pe-
quas fetus exiturus est humi
das lubricas et extensibiles
vna cum sessione sedine tunice .

In sedā primo ait q fetus
in suo partu naturali quāq;
et sepius sup suū caput cō
uertitur et exit sic q suū ca
put premittit ad exitū et
primo egreditur . vt ipe a
matrice facilius exeat et se
paretur

Secdo dicit q ille partus m qꝰ
fetus exit sup ambos pedes /
sic q ipi primo exeunt fit a
debilitate virtutis nascentis
fetus . qnā non facile tahtei
contingi potest q caput precede
at . Et iste partus vt plurī
mū est inutilis et timorosus p
caput quū post exitū corporis et
tibiarū brachia extendunturꝰ
m latum matricis negi se con
iungunt corpori m exitu Et
adhuc peior est et periculosi
or ille partus m quo primo
egreditur alterū brachiorum
Et tunc debet obstetrix oiō
conari hunc mitus repellere
vt ad aptiorē se mictuer exitū

In tertia primo ait q anteq̄
ad exitum moueatur fetus /
ipse sustentatur supra suos
pedes Et ipius facies susten
tata est et nichnata sup eius
genua Et super ponūtur ge
nibus ipius plante manuū
eius Et ipius nasus inter
ambo genua collocatus est
Et ad anteriorē partē colli
tur et flectit vtraq; genua
Et positū est collū vna cū
dorso eius versus anteriora / matris
Et ipius facies versus dorsū
matris ichnata iacet : vt
diuersi spondiles matris osse
dant cor fetus a nocentibz
que sibi deferre occurrere
possunt

Secdo dicit q hec preparatio
fetus ante partum est conuem
entior ceteris alijs ad conuer
sionem fetus faciendam .
Sic cū timotheus de verbena
cōiter se aptant qū timuerel
lare volunt

Tertio dicit quosdā asserunꝰ
se q faciei mulieris prepara
tio ante exitum fetus est fere
est prepatiom nisi dicte cōtra .
Et q preparatio modo decla
rata solis masculinis fetibus
conuenit . sed ipsorū dictū carer
ratione

In quarta dicit q ponderosi
tas pcipui / precipue capitis / supra
fetus magnitudo multū au
xiliatur ad conuersionē fere
idoneā pro facili exitu nam
suo pondere caput pdestendit

et primo efficitur

In quinta primo ait q̃ qñ
a matrice sep̃atur fetus / ex
tenditur matrix vna cũ collo
eius et ipsa apertur tanta
apertione qñtãtã non sufficit
nec valet efficere m costmh
casu vt m mola matricis car
nosa et m forma tãte magni
tudinis vt fetus maturus

Sed dicit esse necessarium
p̃ter violentiã supextensio
nis vt separatio iunctur arũ
fiat Et sustẽtetur adiu
torio dei gloriosi excelsi post illud
iunctur / vel parturientes: ne
ipse deficiant m tantis dolorib⁹.

Tertio dicit q̃ p̃ter illud · s ·
dei adiutorii et sustentati
onem iunctur solute cito post
redeunt ad continuitatẽ vel
contiguitatẽ suam naturale

Quarto dicit q̃ hec op̃atõ
partis muliebris est de fortio
ribus operationib⁹ naturalib⁹
ad recte complendũ et bene to
lerandum

In sexta primo ait q̃ mfor
matiua virtus que dat mẽ
bris propriam formam est ap
propriata p̃ re continuatam
& potentiã continue dei tam
sibi a creatore vt sit necessa
rio preparata comprehendere
formationis potentiã cũ fer
augmento qua infatigabilis
sime cessatione formar mẽb
et singer

Sed dicit q̃ hec res data a
creatore negr a nobis cognoscr
negr comprehenditur a nrõ
intellectu

Tertio dicit q̃ hec res diuina ẽ
et de secretis dei qui rex regũ ẽ
benedictus et laudabilis et oĩũ
factoriũ melior et sublimior

Inquit aristoteles q̃ ãtũ ca
lidi. Corpus vero spermatis
cũ quo exit spiritus qui est vir
tutis primarie anime est separatũ
a corpore: et est res diuina

In septima primo ait q̃ sima
tra comprehensio conuenientiã partis
naturalis fetus primo in hoc
consistit q̃ fetus tam magnificã
tus plus egret aere pro refri
gerio cordis et spũs p̃ motũ alte
tudinis / q̃ sibi sufficiat mater mi
nistrare Sed in hoc q̃ plus
alimento indiget q̃ a matre
suffragare possit in vtero materno.
Adde illis tertiã q̃ manendo am
plius in vtero materno / possit
ita magnificari / q̃ nequiret exire
sine morte matris

Sed dicit q̃ fetus tam satis
in vtero magnificat⁹ fingit
a strictura clausure matricis /
et a penuria attrahendi ae
re pro refrigerio cordis / et
a paucitate summa alimenti /
Dum virtutes anime cum
voluntarie motum quasi su
bite in vtero experiantur
querentes maiorẽ spaciosita
tis amplitudinẽ et capacitatẽ
aspirandi aeris attractionẽ
et abundantius alimẽtũ su
mere

In octaua dicit q̃ cũ infans
nascitur / non adhuc in eo
sompnus comprehenditur

nec expergefactio ipsius a
sompno
Secundo dicit quod cum nato infa
ti sompnus supervenit et ex
pergefactio videt post spaciū
xl. dierum ab hora ortus eius

Capitulum tertium de e
gritudinibus matricis

Accidunt matrici o
nes egritudines complexi
onales et instrumenta
les et communes Et
accidunt ei egritudines
impregnationis: sicut
ut non impregnetur /
aut ut impregnetur /
et aborsum faciat Et
ut impregnetur: et
non faciat aborsum y
mo fiat difficilis partus /
et separetur: et moriatur
in ea fetus Et acci
dunt ei egritudines me
strue ita ut non emittat
menstrua: aut emit
tat menstrua pauca:
aut non in hora sua: aut
mala: aut ut superflu
ant menstrua eius.

Et fiunt ei egritudi
nes per proprietatem propre egritudinis
ita ut coicet ipsa me
bris aliis. Et quandoque fi
unt ab ea egritudines
membrorum aliorum per
coitatem ita ut ei coi
cent alia membra: si
cut fit in prefocatione
matricis. nam cum mul
tiplicantur egritudines
in matrice debilitatur
epar: et preparatur
ad hoc ut generetur
ab eo ydropisis

Accidunt matrici In hoc
capitulo primo agit de egri
tudinibus impregnationis
matricis quarum similes in
veniuntur in omnibus me
bris Secundo de egritudini
bus impregnationis et partus
ibi Et accidunt ei egritudi
nes impregnationis Ter
tio de egritudinibus menstruorum
ibi Et accidunt ei egritu
dines menstrue Quar
to de morbis matrici propriis
et de sibi coicatis ab aliis me
bris et de coicantibus aliis
membris egritudines ibi
Et fiunt ei
In prima parte ait quod oia

q alie mē
bre attdit

morboz ꝟgenera matrix cō
tinere possunt vt octo ꝟge
nera male complexionis cō
posita et simplicia Qua
tuor ꝟgenera compositiona
lia primū in plasmate.
Secūm in numero Tertiū
in quantitate Quartū in
positione Et omma ꝟge
nera solutionis continui p
ter ea que in ossibus et
cartillaginibus fiunt

In secunda dicit q matrix
attdimt egritudines ipe
gnationis: et hec mulier
bus solis sunt proprie sic
verbi gratia q non ipre
gnantur qui optant et
debent vt in matrimonio
ꝑpter impedimētū in matri
ce existens. Vel ipē impre
gnatur: sed fetū abortiūt.
vt cū cotilidones musculi
gnibz plene sunt: et nō possūt
pregnanedme retinere fetū.
sed abripitur: vel ipē in
pregnantur et non aborti
unt: sed ipē bis parium
et separatur a matrice fetus
cum dolore magno: vel se
paratur id est diuiditur mem
bratim fetus: et extrahit
diuisa membra eius vnū
post aliud vel moritur fe
tus in vtero materno

In tertia dicit q egritudines
menstruales interdum etiam
matricibus attdimt vt dū
non emittunt penitus men
strua temporibus illis quib
mulieres sane consueuerūt
menstrua emittere vt a xb. sue
etatis āno vsq; l. quoq; mēse
semel plumbz diebus. Vel mē
strua emittunt non sufficie
ter: imo minus pauca vel ho
ra mabita vt si consueuerint
in vltima hiis quadra hyer e
mittere: et emittant ipsā circa
plenilunium Aut vt mala emit
tant et corrupta menstrua.
Vel vt suppfluat seu superabū
det fluxus menstruorū

In quarta tangit tres mo
dos matricalū egritudinum
Primus est egritudinū pro
priarū matrici sic q nec hau
rcapit ab aliis membris nec
eis cōicat seu tribuit eas.
Secūs est egritudinū quas re
cipit matrix ab aliis mēbris
vt cum apātur vesica aut lon
gacon matrici cōicat opilati
onē per cōtactionē
Tertius est egritudinū matri
calū ob quas membra dolent
et infirmantur vt ꝑpter suppr
fluū fluxū menstruorū epar
debilitatur et inde quāq; cōtin
git ydropisis. Capm iij de signis calitatis matricis

Calidatem matricis
significant cōmunia
corporis Et p panatis
menstruorū Et p signi
ficat ipsam color men
struorū. et proprie cū
sūitu pānus lineus:
et supponitur i nocte.

deinde exsiccatur in vin
bra. et consideratur an
sit rubeus an citrinus/
et significat caliditatem
et coleram et sanguinem:
aut sit niger et albus:
et significat contrarium
illius. Verum niger cum
fetore putrido significat
caliditatem quandam. Et qui
est sine ipso significat fri
giditatem Et quandoque si
gnificatur caliditas ex
doloribus in partibus e
patis Et vulneribus et
vlceribus accidentibus in
matrice Et exsiccatio
labiorum mulieris Et
multitudo pilorum Et
tinctura aque secundum plu
rimum Et velocitas pulsus

Caliditatem matricis In hoc
capitulo dat ix signa caliditatis
superflue matricis que quandoque
impedit conceptionem Iuxta
id ypocratis amphorismorum v. Que
cumque habent matrices siccas
et ardentes non concipiunt.
indigentia enim nutrimenti
corrumpitur semen.

Primum est comitas totius cor
poris idest generaliter excessi
uus calor in toto corpore ma
xime in epate et corde et re
nibus quo super calefit matrix.
nec contra operari potest
Secundum signum est menstruorum
paucitas propter excessiuum ca
lorem matricis et totius cor-
poris desiccantem et resoluentem
menstruosas humiditates. Verum
caliditas matricis et corporis
excedens interdum fit causa su
perflui fluxus menstruorum ge
nerando sanguinem subtilem et
acutum qui quandoque aperit cito et
excessiue venarum matricis ora.
Tertium est color in menstruis
apparens precipue quando de no
cte supponitur vulue pannus
lineus recolligens menstruum.
et in loco umbroso mane de
siccatur. Et tunc inspiciatur
huius panni color sic infecti
menstruo. qui si rubeus ardens
vel citrinus fuerit significat
matricis auctam caliditatem una
cum dominio colere et sanguinis.
Et si niger fuerit aut vt al
bus pallidus/ illius contrarium
significabit. et niger dominium
colere melancolie naturalis: albus
vero flatus. Verumptamen niger
cum putredinali fetore quandam
significat extraneam caliditatem. nunquam enim sine extraneo
calore putredo inuenitur ymo
est putredinis efficiens causa.
Et niger qui sine putrido fe
tore est/ significat frigiditatem:
nisi quodammodo lucidus fuerit

et fortis odoris fimosi et a
cuti. tunc em significat vsta
mulam et fortem calore
Quartū est dolor fortis circa
partes epatis cū quoda ardore
qui matura facile et abunde
cōcoctiu.
Quintū est matura bulneora
et blaera supuementia ꝓpter
materias acutas calidas ad
hanc confluentes quibus
supcalefit
Sextum est sitis siue ex
sictatio labioꝝ femine: siue
intelligatur de labiis oris.
siue de labiis vulue ꝓpter ca
liditatis excessum siccantis
salinales humiditates
Septimū est multa pilorū
abundantia in pectine et cir
ca vulua ꝓpter multos fimos
grossos et terrestres quos
fortis calitas matricis ele
uat ad pectina et vuluam
Octauū est tinctura aque
puta virine color magis ap
propinquans ad ruffū aut
rubeum q̄ debeat vrina mu
lieris sine ꝓpter excessum ca
lorem. matricis cui renes et
epar in calore immo⁹ sepius
cōcrant
Nonū est deiectatio bilis de
bitū cursū impulsu repetita
ꝓpter superfluā cordis calitatē.
quā cor abundanter matri
a cōtrahit p multas arterias
quas sibi transmittit

Capitm. v. de signis
frigoris cause

Retentio mensruorum
Parcitas eorū
Subtilitas eorum
Albedo ipsorū
Mixtio eorū debilis
Prolongatio mundificatois
Interessio ciborum
ipsorū et frigidorum
Interessio coitus plurimi
Stupor in superioribz matris
Paucitas pilorū in pectine
Pallitas tincture aq̄
Corruptio coloris eius

Retentio — In hoc ca° dat
signa. cū male complexionis
frigide matricis
Primū est retentio fluxuū hu
morum in venis quietis ab ho
rū vel menstruidme ad fluxū. (grossiae
sunt em aptiores opilare q̄ ef
fluere
Secundum est menstruoꝝ paucitas
ꝓpter eandem causam
Tertiū est subtilitas sbe mē
struoꝝ qm̄a quod est grossū
remanet in venis et subtile a
quosum desinit ab eis: sicut
in consis a principio fiu
Quartum est albedo seu qda
pallitas in effluentibz men
struis ꝓpter defectū flatus in eis
Quintū est vehemens ipsoꝝ
mixtio dum sunt mixta. et
in his abundat mixtu mixta
Sextum est prolixitatio mū

dificationis menstruorū idest
retardatio a termine debito sic
q hec non vent de mese in me
sem: sed multo plus tardat ex
neptitudine frigi hūmorū
et grossop ad fluxū. Vel itelli
gte q mundificatio mestruoz
prolongatur idest diutius
durat q deberet in mulieribz
albis flatuas frigs bibnis su
per abundantibz in aquosis
frigidis et subtilibus flatib
facile fluentibus

Septimū est premuis vsus a
barorū grossop frigorū vel fla
tuop vel melancolicop diutur
no tempore ꝓpter quē ad fri
gidum matrix coaltezatur
cum toto corpore

Octauū est omnis excessuus
premuis: qm debilitatur vn
uersū corpus et innatū calorē.
ne dum in matrice sed in
membris principalibus: et
q̄rū est causa tremoris et pa
ralisis

Nonū est stupor quidā vel
obtusitatio superuenies matri
cis partib: alīs accidens ab in
facentibz illic flatibus qui
sensū sopiunt

Decimū est pilorū paucitas
in pectine ꝓpter debilitatē in
nati caloris in partibus pe
ctinis qm grossus non susci
cit elevare fumos pro gene
ratione multop pilorū.

Vndecimū est color tenuis
vrine seu tincture paucitas
ꝓpter frigus diuinū et humores
frigidos in matrice venibz
epate et corpore

Duodecimū est corruptio co
loris naturalis vrine nā aridā
aquosā est quasi nichil habens
de tinctate ꝓpter frigus diuinū
et opilatione in vrine vijs a
grossis flatē

Capitulum vj. de signis humiditatis matricis

Tenuitas menstruie
Et multitudo cursus
humiditatis
Et abortus fetus cū
malignitatu
Sed sinitas signa sūt
existentia.
Et paucitas cursus

Tenuitas In hoc capto
primo dat tria signa hūide
matricis

Primū est subtilitas sbe mē
strue seu tenuitas eius qua
sanguis menstruus fluxibilior
fit. et ab humiditate predominte
calo aridus et aquosis sbe te
nuis. Et media vtimur hō
nomine menstrua velut fēm
nino. et vt neutro sepius hoc
nomine menstruū

Secūm est pluuimus cursus
humiditatū ꝓpter maturitē et vul
uam ꝓpter abundantiā cor
datū aquositatum. quas mul
tiplicauit extendens humidus
ebetatis calorem

Tertiū est abortus/cū ma

gnificatur in matrice fetus propter
cotilidones ibi flatibus que
pre grauedine nimia non pos
sunt retinere fetum: sed abrum
punitur.
Secundo dat duo signa siccitatis
matricis
Primum est corporis et matricis
exsiccatio quandoque tam fortis quod pre
siccitate fissuras incurrit voca
tas ragadias
Secundum est paucitas cursus men
struorum. consumitur enim maior
eorum pars a siccitatis excessu

Capitulum vii. de sterili tate et difficultate im pregnationis

Causa sterilitatis.
viri aut in spermate
Aut est in spermate mu
lieris aut in membris
matricis aut in membris
virge Et instrumentis
spermatis aut propter
causam in principiis
sicut tristicia et timor
et tremor et dolores ca
pitis et debilitas dige
stionis et satietas nau
seatiua aut propter erro
rem accidentem.
Causa vero que est in
spermate est sicut mali
cia complexionis diuer
sificantis virtutem gene
rationis calide aut frigide
s. facte ex frigore natu
rali aut frigore accidente
longe retentionis sperso.
aut humiditas aut siccitas
Et causa illius sunt
cibi non conuenientes:
et acetosa etiam ipsa non
sunt in summa eorum que
infrigidant et exsiccant
Et quandoque est causa que
est in spermate siccitas
complexionis non pro
hibens generationem: sed
facit ipsam difficilem:
aut corrumpit illud quod
aduenit matrici de ali
mento infantis. Et
quandoque fit cum comitate tocius
quandoque in matrice proprie
Et quandoque est causa in sper
mate vt sit sperma viri
diuerse impressionis
ei que est in spermate
mulieris contrarium re
ceptrici: aut comicantis

super unū duorū ordi
nū: et non accidat int̄
ea ambo filius. Et si
permutet unusquisq;
sotiū suū, nō est dubi
um quin sit ambobus
filius. Et quāq; diuer
sificantur duo sperma
ta ꝓpter causam mali
cie complexionis in unoquoq;
eorū quod cum alio nō
equatur: ymo addit ei
corruptionē. nam cū
ꝑmutantur, inuenit
unūquodq; amborū
quod equat ipsum cū
contrarietate: quare
temperatur. Et de ge
nere quidē spermatis
ex quo non fit gene
ratio est sperma īfantis,
et patientis nauseati
uam satietatē, et ebrii
et senis, et sperma eius
qui plurimū utitur co
itu, et cuius corpus nō
est sanū. Et enī sperma
currit ex omnibz mēbris:
et est ex sano sanū: et
ex infirmo infirmū se
cundū q̄ dixit ypocras.
Et iste dispositiones
omnes īuente sunt in
utrisq; spermatibus simul
Et dixerunt quidā q̄
de causa corruptionis
spermatis viri est coire
cū illis que nondum
sunt magne et hoc cur
rit cursu proprietatū
Causa autē que est
in matrice aut est ma
licia complexionis cor
rumpentis sperma cuius
plurimū est frigus cō
gelans eam sicut acci
dit ex potu aque frigide
mulieribus ꝑ hoc q̄ in
frigidat: et similiter
viris et quāq; alterātur
partes menstrue: Et
ex eis que cōstringunt
ex poris menstrue. q̄re
non effunditur per-

menstrua ad fetū

menstrua ad fetum et
quandoque est cum materia
Et humiditates corrum
punt sperma iterum per
commixtionem suam cum
eo aut exsiccant aut
resoluunt aut humectant
lubrificantes: quare de
bilitatur retentiua:
et est plurimum: aut
debilitantes virtutem
attrahentem sperma: quare
non attrahit sperma
cum fortitudine. aut
propter constrictionem me
atuum nutrimenti ex
frigore aut calore aut
siccitate Et quandoque vi
citur ex siccitate ita
vt similetur coriis
siccis aut corrumpens
nutrimentum infantis:
aut prohibens ipsum
ab applicatione propter
adunationem oris
matricis vehementem
propter siccitatem aut

frigus aut consolida
tionem vlcerum aut car
nem additam vlcerosam
et verrucosam: aut si
cut siccitas dominans
secundine quare corrumpit
meatus nutrimenti.
Aut accidit spermati
in complexione frigida et humida
quod accidit rori in ter
ra rorata. Et in com
plexione calida et sicca quod
accidit in terra made
facta sparsa aut propter
abscisionem materiei
que est sanguis men
struus dum matrix de
ficit in attrahendo ipsum
et continuatione eius
Aut est propter declina
tionem in ea aut propter
conuersionem aut ve
hementiam adunationis
oris matricis ante partum
propter opilationem aut
propter duriciem aut car
nem additam verrucosam

et non verrucosam aut
consolidatoem ulcerum /
et frigus constringens
et alia ex causis opila
tionis et siccitatē · q̄re
non penetrat in ipsā
sperma · Aut debili
tas adunationis post
pregnationē · quare nō
retinet ipm aut mul
titudo adipis lubrificātis
Et q̄nq̄ fit cū cōitate
corporis totius : et q̄nq̄
est in matrice proprie
et tirbo aut in matrice
sola · et q̄n multiplicat
super tirbum facit con
strictionē super sperma
et educit ipm expressi
one sua : et operatio eius
est hec · aut ꝓpter ve
hementiā extenuationis
in corpore toto aut in
matrice · Aut nocumē
tum in matrice ex apo
stemate et ulceribus et
emorroidibus et additōe
carnea prohibente ·
Et q̄nq̄ est in ore eius
res dura sicut virga
prohibens introitum
virge et spermatis aut
ulcera que consolidata
sunt · quare lenitur ma
trix : et constringūtur o
rificia venarū emitten
tiū sperma aut asperi
tas oris matricis
Causa autem facte
in membris generati
onis aut est debilitas
vasorum spermatis aut
corruptio accidens com
plexioni eorū : sicut
cui abscinduntur vene
auris posterius : aut
cuius ꝑforatur vesica
a lapide · quare cōicat
nocumentū membris
generationis Et q̄nq̄
abscinditur aliquid de
nuō eius · et facit ac
cidere debilitatē ī mem
bris spermatis et in

virtutibus eorū gene
rativis spermatis et ei
cientibꝫ ipm̄ Et similit
cuius abscinduntur te
sticuli aut emplastrā
tur cum insquiamo
nigro aut bibit de
camphora plurimū
Causa autē virge
facta est sicut si sit bre
vis in creatione sua:
Aut causa pinguedinis
viri · quare assumit
caro plurimū eius.
Et de eis est ampli
tudo oris matricis: et
non equatur in ea
virga aut ex amba
bus simul · aut ꝓpter
tenuitatē eius aut
ꝓpter abbreviationē
corde: quare declinat
virga ab opposito · q̄re
non eicit sperma ad
guttur oris matricis
Causā vero in prin
cipiis iam numera

nimus · necessarium ē enī
ut sint membra digesti
onis et membra spūū
fortia ita ut fiat cōcep
tio · Error autē accidēs
est cum spermatis fit e
missio ante complemē
tum aut post cōplemētū.
Ante complementum
vero cū sperma emittit
est ut sint mulier et
vir diversi in tempore
coitus · quare non cesset
unus eorū antecedere
cū emissione spermatis
Si igitur fuerit viri di
mittet eam: et nō e
mittet sperma · Et si
fuerit antecessio mulieris
emittet vir postq̄ emise
rit: et expelletur in os
matricis ꝓpter motus
attractionis spermatis
quod se aperit ei aper
tione una post aliam
cum attractione vehemē
tis sensus quod sentitur

cum ipsum emittitur.
Et ~~ipsum~~ nō fit illud
cum ipm̄ emittitur. ni
si aut ꝓpt̄ attractionē
aque viri cum eo quod
currit ex ea ex vasis sp̄
matis eius intrinsecis
in matrice effusū ad in
teriora eius apud q̄sdā.
aut ꝓpt̄ attractionē ei⁹
quod tangit ipm̄: si ve
rum est quod dicunt q̄
dam alii. s. q̄ sperma
eius q̄uis generetur
intra ipsam, tamē ef
funditur ad exteriora
oris matricis. deinde
deglutit ipm̄ os ma
tricis, vt sit motus
eius ad attrahendum
sperma ipius deforis.
quare recipit ipm̄ cū
mouetur sperma ei⁹
quare attrahit cū hoc
sp̄ma viri. non enim
ꝓpiratur illud emis
sioni spermatis viri

Error vero accidens
post complementum
est sicut motus labo
riosus ex saltu aut ob
uiatōe que fit cū casu
Et velocitas eleuatio
nis post emissionem
spermatis et similia
illis post conceptionē:
quare lubricat aut
sicut timor accidens
aut aliquid ex reliq̄s
causis aborsus quas
dicem⁹ in suo capl̄o
Inquit ypocras, nō ē
vir frigidior oīo mu
liere. s. in cōplōe mē
brorū suorū principa
liū, et complōe sua
propria, et cōplōe sui
sp̄matis sam: nisi
accidat ex complōe
accidenti Et scias
q̄ mulier que parit
et īpregnatur, min⁹
infirma est q̄ sterilis
verūptū est debilioris

corporis q̄ ipa: et lo
locans fit anus
Sterilis vero est plu
rū ex fritudinū: et tar
dātur eius senectus:
et est quasi iuuenis
in plurimo sue etatis

Causa sterilitatis ⁊ in hoc
capto primo agit in generali
de vj causis sterilitatis et
difficultatis impregnationis
Sed de his causis que pēdent
a sperate ibi Causa vero q̄ ē
Tertio a matrice ibi Causa
autē que est Quarto a mē
bris generationis ibi Cā autē
facte Quinto a virga ibi
Causa autē virge Sexto a
membris principalib; ibi Cā
vero in principiis Septimo
ab errore ibi Error autem
accidens.

⁊ in prima parte. vj. causas
enumerat generales sterilita
tis et difficultatis impregnatōis
Prima est proueniens a vi
rili sperma vel a mulebri
Sed cōdā a matrice et a ptibus
eius
Tertia dependet a dispositiōib;
virge
Quarta ab instrumentis
seu membris spermaticis
Quinta a corde fluxit epa
te vel cerebro
Sexta vero pendet ab erro
re qui fit ante complemētū
sperme vel post cōplemētū
⁊ in sda tangit vn causas ste
rilitatis vel difficultatis impre
gnationis ex parte sperma
Prima est malicia complexionis
sperme calide qua dinersi
ficatur idest distribuitur ab
opere proprio virtutis gnera
tiua vel mala complexio sīa
sperme ex naturali fragore
proueniens illorū membroz
que sperma gnerant: vel ex
fragore accidentali longe refetoris
idest dimationis et iam habi
tuato sparso per membra illa
que sperma gnerant: et forte
p totum corpus maxime per
epar et cor vel mala sperme
humida complexio qua redditur a
quosum cridum ipregnificum
vel ipius mala complexio sicca q̄
gnerationē reddit difficilē q̄
modicū est sēm plurimū grossū
et filosum non satis obediens
virtutibus imitatiue et iformatiue

Secunda autem causa que nūc
dicte cause causa est est vti ci
barius mīcōuenientib; generatoī.
sicut multum calidis que humores
et sperma superaluefaciunt et for
tasse virunt: vel multū frigi
dis quibus mendantur humores
et sperma. vel excedentib; in hūi
ditate: que reddunt humores et
sperma indigestos fundos aquo
sos: vel superflue siccis que sperma
et sanguinē siccant et mgros
sant et rebelles reddunt iformatiue virtuti. maxime acetosa.
que de numero sunt ifrantiū

Canon - page 87 sur 617

et deficiantiū

Tertia est pretacta spūalis ex
cedens in spermate que non
solū prohibet generationem
sed reddit difficilem; aut qz
corrūpit alimentū infantis
matrici aduemens. Et ista
similitas quam spma cōtrahit
quōq; est cōis vniuersū corpori
et interdū sph matrici ē ppa

qua spma redit
ingressū inobediēs

Quarta cā sterilitatis in
sperma inuenta est qñ ipse
sperma feminei sperm̄atis dyscrā
sia seu dissonā nec ipsi cōuenies.
Imo spma viri receptrici est
contrariū. s. matrici. quare
non fructificat. Aut fit in
pressionis cōtrahentis spūs vnī
uersi ordinis. ideſt ambo sp
mata lapsa sint ad idem la
tus dissimile seu contrarietā
tis: vt ambo cāta vel frīa in
mis: vel sicca aut hūda vel
spissa aut aquosa. Et dū sic
se hñt non simul prolificant.
Et si vir se mutet ad aliam
feminā sibi contrariam cum
moderamine et mulier ad vi
rum sibi contrariū ambo ha
bebunt filios

virilis spmatis
est ipressionis

Quinta est vt declarans se
candum membrū dicte q̄rte
cause: Et est q̄ spmata vi
ri et mulieris qñq; a debito
eis temperamento diuersifi
cantur. Propter malignam cōplexi
onem virilis in eodem latere contra
rietatis vnde fit vt vnū non
corrigat alterū neq; ipm̄ exper
git potius in eius corrupcio
nem addit. Et cum vir mu
tatur ad aliam vxorem contin
git lapsus et vxor similiter ad
alium virum se mutet̄ tēperāt
et equant. et sint vtriq; pro
lifici

causa

Sexta est secundum membris
dōrū sex modos spmatis in
utilis ad generationē

Primū est sperma puer q̄
nondum attigit ānū xiii
mus eiū sperma quē hic
vocat infantē est exile modi
cum: quia fere ipius totum
nutrimentū nutrīom eius
seruit et augmento membra
quoq; ipius spmatica sunt
parua debilia et imperfecta

Secundū est sperma sexe patien
tis nauseatiuā satietatē. hui9
n. sperma est indigestū aquo
sum et infructiferum

Tertiū est sperma ebrij quod
similiter est indigestū aquo
sum

Quartum est spma semi
nis. s. decrepiti propē finem vite
quod neq; digestum nec sa
tis calidum est naturali ca
lore

Quintum est spma eius
qui in coitu fuit et est excessi
uus. non. n. tandiu spma
eius dimittit in basis que sē
donec digestum sit. vnde fit
inutile generationi

Sextum est spma corporis q̄d
non est sānū precipue in suis
membris principalibus sto
maco renibus testiculis vesi
cis basis spmaticis spma
cū defluit ab omnibus mē
bris vel cōi oīum membrorū

alimento et a membro sano
sanū spermā defluit: et ab e
gro nisi minū sicut aīt ypocras
Et mdispositiones omnes
iste spmatis ieptantes ipz
ad ygeneratiōē m vtroq; sp
mate vīr et mulieris sp
leūt īuenīri
Septima cā quā quidā assi
gnauerunt velut corrūpēte
sperma vīr et simil p
hibentē fieri generationem/
est coitū agere cū pari
puellis ante ānū duodecī
mū. Et hoc inquit prin
ceps currit cursū propriē
tatū. sic q; proprīū est hui
modi puellis ex spmate vīr
non facere fructum sed p
tius hoc corrūpere et eicere
foras
In tertia parte dat cās
rb sterilitatis ex pte matris
Prima est complexio ma
ligna matricis sperma ei
corrumpens. et est vt plu
rimis contingens frigidi
tas que mulieribus quīq;
supuenit ex potu abundāti
aque multum frigide pri
hoc q; mfrigidat supabū
danter et sperma et ma
tricem Et interdū vīr
similiter attrit corruptio
spmatis et complexio vasoz
ipsius Et ptes mēstrue
seu menstrui sanguinis
quīq; alterantur sic q; con
gelantur ex tanto frigore.
Et hoc etiam frigus ē ex
his que stringunt poros
idest ora per que mīsa matricē
effundūtur menstrua. quare
sanguis menstruus prohibet
effundi pro alimento fetus
Et hoc forte frigus aliqn ē
cum materia frā vīscosa. sic q;
ora venarū matricis stringūt
et oppilantur tam forti frigore
q; viscoso humore.
Hedā est hūiditates matrici
mixtentes corrumpentes sp
mata aut impregnationem aīt
nocentia vel p commixtionem
ipsarum cum eis si putride
fiernt: vel qm exsiccant et
consumūt ea: si fiernt arden
tes sitre et colerice vel adustē
mitice: Vel qm matricē sup
flue humectant et lubricāt red
dunt: quare debilitatur retētiā
ipsius. et hoc sepe accidit et
sīdm plurimū vt sit cā sterili
tatis. Vel qm debilitant at
tractiuā spmatis sic vt non
complete matrix spma attrahat
Vel q; meatus sūt cōstricti
frigore vel nimia ardore vel
contrahens siccitate: per quos
fetus debet sumere alimētū.
Tertia est siccitatis victoria
tanta sup matricē q; similis
existit desiccatis corīs. et
tunc aut corrūpit mīnime
tum fetus ipm consumēdo
Vel prohibet ipm minime tū
fetus vel ipm nimia fetū vel sp
ma applicatū debite matrici
Propter vehementē adunatōez
orificii eius ex desiccatione vel
forti frigore vel ulceri ibidē
consolidatione que post fit callosa

tricatricem relinquit vel ex vl
cerosa aut vermicosa carnis
additione que illic exarent.
Hec enim omnia os matrices
optinuant aut secundine pre
dominans sitatas p quā cor-
rumpitur nutrimentum
fetus et meatus eius.

Quarta est qñ sperma viri
recipitur in matrice plurī
mū sicā et hūida vel calida
et sicca. nam dum recipitur
in matrice frigida et hūida
sperma tunc accidit sibi quod
accidit viri qñ recipitur in
terra rotata non enim pene
trat nec adheret terre sed
hmc mde labitur nam propter
hūidum nimis exīs prohibet
extamentum. Et qñ in calida
et sicca matrice recipitur sper-
ma tunc accidit ei quod acci
dit viri qñ recipitur in arida
terra madefacta sparsa non
nimis sed solum superficietenus
arescit enim cos: et illic cōsti
tuit et sperma similiter in matri
ce calida et sicca receptum.

Quinta est abscisio mēbrum
seminis a matrice et fetu qñ
matrix deficit in attrahendo
ipsum et incontinuādo sibi
attractionē. quare materia
fetui deficit ex qua nutriendo
est et augmentandus atq;
nutriendus.

Sexta est matricis dislocatio
quedam seu declinatio de pro
prio situ ad alterum latus
propter quā torquetur et obstructo
meatu ipius tollitur quare sperma

bus non recte effunditur neq;
totaliter in concauū matricis.

Septima est conuersio ma
tricis miserius quam medici
nominant precipitationem
p quā prohibetur liber introi
tus seminis in eam.

Octaua est in ore matricis
vehemens ante partū adunā
tio vel ante conceptum. pter
oris eius oppilationem vel
eius diminutionem vel additionē
carnis verrucose vel nō ver-
rucose. Vel pter vlcerum
consolidationē illic relictaq;
tui acatricem duram. Vel
pter vehemens fugus con
strictiuū vel causas alias op
pilationis siue rugans et ar-
dor vel extendens calidus sic
citas: ab his enim singulis
sperma prohibetur intrare ma
tricē libere et complete. Et
iam hec predicta sunt in ca
tertia.

Nona est debilitas adunā
tionis seu clausure oris ma
tricis post impregnationem
quod tūc claudi debet adeo for-
titer q' actumē actus vir intrare
posset et cum non sit claudit
vel adunatur. matrix nō re
timet sperma non fit ergo ipse
nevatio.

Decima est adipis multitudo
plurima q̄ sperma exterius
lubricare facit et non retine
tur a matrice propter lem
et viscosa. Est autem
ista adeps quidq; duis humo
rosa. et quidq; proprie in

zirbo et matrice: et aliquoc
ens in matrice sola. Et dū
supra zirbum ipsa multiplic
catur et superabundat / cōstā
zit matricem sup sperma re
ceptum et educat sperma sua
expressione. Et hec est a
dipis zir-bi operatio qua
conceptū prohibet.

Undecima est extenuatione
rehementia seu macies extē
nuata vel in toto corpore vel
solum in matrice: propter quā
nec sperma matrix ūnscatur:
nec in ea fetus sibi sufficiens
alimentū reperit.

Duodecima est matricalis
morbus. sicut apa quod ma
trix ūacet / vel ulcera matri
cis / vel emorroides in ea flu
entes / vel addite carnes in
sua concauitate nam quodli
bet istorum matrix prohibet
adherere sperma vel ipsū cor
rumpit.

Tredecima est quedam diua
exaestentia virge consimilis
in collo matricis vel in ore
ipsius prohibens introitū tam
virge virilis qz sperматis eius
in collū matricis et hec nisenius
dicitur albatre de cuius cura
agit cap. xxxm quē tractatus
huius fen.

Quartadecima est ulceris
complicatio iam facta in ma
trice que reliquit in ea lenta
tem aliquā qua sperma lubri
cat et in ea clausit ora ve
narum emittentiū sperma vel
potius sanguinem. Vnde sper
ma solet foueri et auctari et
sic diphatur concipere prohibet.

Quintadecima est exaedens
asperitas orificii matricis que
sperma prohibet hilare et cōplete
in matricem effundi.

Tri quarta dat. Dum causat
sterilitatis procedentis a mem
bris ygenerationis viri et mu
lieris.

Prima est debilitas vasorum
spermatis vel in attrahendo vel
in retinendo / vel in digerendo
vel in expellendo sperma prout
conuenit ad ygenerationē.

Secunda est accidens corruptū
complexionis vasis spermatici
vel ardoris excessu vel yelida frī
tate / vel anditate intensa aut
superflua hūditate.

Tertia est abscisio venarū re
tro aures / siue in viro fiat / siue
in muliere. nam ygenerationē
in ambobus prohibet vt asserūt
multi dicentes de cerebro per di
ctas venes in coitu multū sperma
tis descendere.

Quarta est dum testa perforat
in collo eius pro lapidis extra
ctione vel dum lapis asperi ve
sicam perforat et ulcerat sua cō
fricatione / matrix cū sibi plus
mū compatitur in suis doloribꝫ
et anxietatibus et similiter va
sis spermaticis in viris. multis
enim audit magis de lapide qi
sunt in prolifici tota vita sua.

Quinta est cum abscinditur
aliquid de numero vel nervis te
ste vel vasorū spermatis in extra
ctione lapidis veste conscincta.

mdiscrete sicut frequenter-
fit p̄ teneritudinos et mollicios ani-
bores Et hec absasio membra
sperniatica plurimū debilitat
et horum virtutes tam ge-
neratiuas idonei spmatis ad
generationem / q̄ hoc eligen
tes forma et modo debitis
Sexta est abscisio utriusq;
testiculorū unde q̄nichi fiūt
et īprolifici. licet dicat aristo
tiles tamē castratū post
castrationem statim uacare ad
habitasse et inde generasse / vo
lens hinc probare q̄ testicli
non sunt membrū principale /
neq; necessariū ad generatoēz
Septima est emplastrare vel
cathaplasmare testiculos uino
cum usq;amino migio de cuius
solis drachmas tres conterere
et simul cum rhoseo testiculis
appone sup pānū extensū mor
tificat em̄ testium calorem
et hos stupefacit et spma tō
gelat
Octaua est camphoza sepe et
multū bibere que spma di
minuit sicat et infrigidat
suis forti frictate et despumatoē.
solet em̄ de ipa dici / camphora
p̄ nares castrat odore nares.
Et si id facat odorata / q̄nto
magis bibita vel a cōpōe vel
a tota proprietate.
In quinta dat vi. causas
difficultatis impregnationis
ex parte virge
Prima est superflua uetus bre
uitas ex prima creatione
nam minima veretri exilitas
est causa q̄ ipsum non possit
deflorare virginem / nec pro
funde satis effundere spma
progenerationem
Secunda est pinguedo superi
flua vir̄ ꝓpter quam caro
eius vna cum pinguedine
sibi assumit nitus et attrahit
plurimū virge vel canalē
tositas non sint / veretrum
profundari in uuluā. ymo
eam vix tangit
Tertia est defectus adequa
tionis virge vulue cū collo
matricis ꝓpter eius amplī
tudinem et ista de causa mere
mentrices publice conapuit
habent em̄ uuluas minus de
bilitatas dilatatas frequen
tia coitus
Quarta est ambe simul
puta virge brevitas et orifi
matricis amplitudo nimia
vel īmoderata viri arrigere
Quinta est temeritas seu
frenositas virge maxime si
fierit impellenda vulue mul
tū late et ample. euentatum
em̄ sperma ab hac in hanc
effusum exalat spiritus eiꝰ
Sexta est hinꝰ orde minima
brevitas: que veretri caput
infernus melmat et rigidū
tenet. nam dum minus bre
uis est vt in spadombus nō
ꝑmittit veretrū directe effū
dere spma in os matricis
In sexta primo ait se iam
enumerasse causas impedi
menti generationis ex ptē
principioꝝ seu membroꝝ

pma
pmapalīū / prima pte ca
pli istius m verbis illis Aut
ꝑter causam m principio
sant tristicia et timor et
tremor et dolores capitis
et debilitas digestionis et
satietas nausentiua
Secundo dicat esse nātum
ad ḡnerationē q digestio
nis membra sint fortia sic
epar stomachus et vene que
Differunt coē alimentum
p̄to toto corpore et etiam te
stes qui differūt sperma
nisi eīm membra hec fōr
tia existerent non satis
Donecam materiā pararent
ad ḡnerationē ꝑmatis p
lificā
Tertio dicat esse etiam nātū
um vt membra spirituū
sint in se fortia / sicut cor
quod est fons vitalis spirit
et cerebrū radix aliū spūū
epar vero naturaliū per hos
eīm spūs receptos ab istis
membris principalibus ma
xime habet sperma q sit p
lificū
In vij primo diuidit eīm
sterilitatis vel difficultatis
ḡnerationis ab errore exor
tam in errorē qm fit ante
complementū naturalis cor
tus et hinc qui fit post hoc
Sed̄ exequitur de primo er
rore ibi Ante complementū
vero Tertio de sto ibi Error
vero accidens Quarto viā
notat ibi Iuxta ypocras
In prima parte aut q error
impediens ḡnerationē vel acci
dit ante completā ꝑmatis e
missionē vel postq̄ ꝑma iā
complete emissū est
In sēd primo ait q error
impediens ḡnerationē com
pletā precedens ꝑmatis e
missionē et accidens hora q̄
ꝑma emittitur est vt vi
et mulier differentiantur tē
pore coitus in emissione suoꝝ
ꝑmatū sic q non simul ābo
ꝑmatisent imo vnus prius
et alter posterius et alter ipo
rum emittere non cessat ꝑ
ma prius alio temporibus coit
Sed̄ dicat q si vir precurrat
in coitu ꝑma / tūc scripz
errasset et femina relinquet
sine sui ꝑmatis emissione
Et sic non concipiet sēdm
medicos asserentes ambo ꝑ
mata requiri dum fit cōceptio
simul q̄ oportere cōmisceri
vtrāq
Tertio dicat q si virum mu
lier precedat in sui ꝑmatis e
missione / tunc vir non desi
stet a coitu incepto / sed p̄seue
rabit donec ꝑma emittat
in collū matricis et tunc ex
pelletur et etiam trahetur
attractiuis motibus in os in
trinsecū matricis hoc ꝑma
Et istud os ꝑmati se stati
aperiet aptionibus plurib
diuersis vna post aliā tēporis
tiendo sperma cum attracti
one vehementis sensus de
lectatione quod ꝑma sentit
cum tali sensu dū ipm emittit

primo in os matricis et inde matricem. Et non impedit oio conceptio ꝓhanc processionem sicut ꝓ priorem in q̄ precedebat vir mulierem.

Quarto dicit q̄ non fit vehemens sensus delectationis cum attractione dū sperma emittitur / nisi ꝓpter aque vi et attractione putta sin sperma tis adiuncti cum illo mulieb spermate: quod tūc effluit vase spermatico matrici ministeris ad interiora matricis apud quosdā seu secundum illos qui femineas asserunt intra suas matrices suum sperma emittere: et ibi manere vel ꝓpter attractionem humus muliebris spermatis quod tangit ab extra os matricis: si verum sit illud quod asserūt aliqui s q̄ q̄nus sperma femineū ingeneretur intra matricem ipius / effunditur tamē in actu coitus ad ore matricis cuius exteriora demde statim post hoc / os matricis attrahit et ēmisgluttit ipm. Et hoc fit taliter vt sit motus eius putta oris matricis ad sibi attrahendum sperma femine de fore quare dim mouetur muliebre sperma / matrix ipm recipit: et intra se trahit si mul ambo spermata. non em est proprium soli viri spermatis q̄n exit a virga sic trahi a matrice vel ab ore ipius ymo etiam conuenit femineo spermati sdm predictos.

In tertia tangit errores. v. ingenerationē impedientes post complementū motionis coitus

Primus est femine que sperma susceptit et ipsum recipit motus laboriosus sic saltus cursus alta chorisatio cursus sup ventrē aut fortis percussio quo sperma retētum foras excutitur

Secundus est cū se statim post coitū mulier eleuat tunc naturale labitur ab ea sperma quod recipit

Tertius est alii consimiles errores sperma excutientes sicut sternutatio tussis clamor altus

Quartus est subitus timor aut terror ab mendio dem vel a latronibz vel ab hijs similibz

Quintus est aliquid ex causis alijs aliis aliter dicendis cā. dm tractatus sedi hui⁹ sen quod intitulatur de aliter sin et incipit causis aliis aut simit premittitur et c

In quarta prenotat ypocratem dixisse q̄ mulier fit frigidior oio et penitus est vir mulieri / precipue in tribus: primo in complexione membroū priorū tritū principalium. s. cerebri cordis et epatis

Secundo in propria muliebri complexione quā natura statuit esse frigidiorem Tertio in spermatis femineis sām complexione quod minus calidū est et aquosius et minus digestū.

Nisi contrariū nūc dictis acci
dit ex accidentali quasi habi
tuali facta complexione. pu
ta si mulier calidis et siccis
et euchimis cibis et vino
vinoso diu nutrita fuerit cū
moderamine. vir vero frīs et
hūidis nutritus crapulose fu
erit sine exercitio bibens e
gregie. Juxta illud hali ca°
ca° xxii° sermonis primi par
ticule prime de regali disposi
tione mutatur quoq; natura
complōis ex maris et femīe
natura. qm̄ masculus in
omnib; aliis calidior est
complōe femineo. femineū
autem frigidius et hūidius
masculo. quod ibi declarat
q̄ plurimis signis
Secdō notat hic q̄ mulie
res impregnari solite et
cōuenienti tempore parere
minus infirmantur q̄ fe
femine steriles. quia se for
titer et abunde expurgāt
a malis hūoribz p dies plu
rimos quibus ipse iacent
in puerperio. Veruptn̄ ipe
sunt debiliores in corpore et
membris q̄ femine steriles.
nam in primis mēsibz vexā
tur vomitibz et corruptis ap
petitibz: et magnificato fetu
suo pondere non parū gra
uantur: et in hora partus
maximis doloribz vix tole
rabilibus oppresse affligūtur
Tertio notat hic q̄ muli
er sterilis plures habet e
gritudines q̄ mulier fecūda

nam non sic purgatur a ma
lis hūoribz in puerperiis vt
femina fertilis. Verū retardatur
in ea senectus et tardius appa
rent signa senectutis sicut
rugositas in facie et ventre
et pendulositas et aucta mol
licies mamillarū eius: quia
non est fracta doloribus pt9.
nec grauata longis multū
tediosis portationibz Et
ideo apparet veluti iuuenis p
plurimū sue tocius etatis

Capitulum viii. de signis ei9

In signis sterilitatis ex
quocūq; duorū spmatū
sit dicuntur res quarū
saluatio non verificatur:
neq; in eis aliquid indi
catur. sicut est illud q̄d
dixerunt q̄ oportet vt
experiantur duo spma
ta. et proiciantur sup
aquam: et quodcūq; illorū
natat in aqua tunc ex
parte illius est defectus
Et dixerunt fundātur
due vrine sup lactucam.
et ex illo est defectus cui9
vrina exsiccauerit eā
Et de hoc dixerunt vt

sumantur vii grana
tritici, et vii grana or
dei, et septem fabe. et
ponantur in vase testeo,
et mingat sup ea unus
amborū. et dimittant
septē diebus: tūc si gra
na nascantur, non est
sterilitas ex parte eius
Et dixerunt quod est
longinquius hoc iterū
Et melius est illud qd
dixerunt in experientia
mulieris. s. q oz ut suf
fumigetur matrix muli
eris in traiectorio cum
suffumigatione aromati
ca. tunc si penetrat odor
usq ad os et nares eius,
causa non est ex ea. Et
si non penetrat, tunc
illic sunt opilatio et humo
res mali prohibentes per
ambulare odorē suffumiga
tionis et aromaticitatis.
Et dixerunt supponat
alliū et consideret an
inveniat odorem et sapo
rem ipius desuper. Et
plurima significatio huius
est ad sciendū an sit in
ea opilatio: an non Q
si est in ea opilatio tūc
est signū sterilitatis. Et
si non est in ea sterili
tas, tunc non est lon
ginquiū quin sterilita
tis sint cause alie: et
ad impregnationē pro
hibentia alia Et omis
mulier que non mū
dificantur, et remanet
os matricis eius humidū,
est lubricans Signa
autem spermatis ex va
sis suis in complexione sua
sunt, quoniam cogno
scuntur sicut scivisti cali
tas et frigiditas eius ex
ipso Et sensibilitate
mulieris cum suo tactu,
Et ex spissitudine et
subtilitate eius, Et ex
dispositione pilorum

pectinis Et ex colore
eius / Et odore ipsius /
Et ex velocitate pulsus
et tarditate ipsius / Et
ex tinctura urine / et
paruitate tincture ipsius
Et ex communitate
corporis · Humiditas vero
et siccitas cognoscuntur
ex paruitate cum grossicie /
et multitudine cum sub
tilitate · Et sperma quidem
sanum est album · biscosum
splendidum super quod ca
dunt musce : et come
dunt de eo : et odor eius
est odor florum palme et
sambaci Signa vero
menstrue / et membrorum
eius cum complexione sua
sunt quoniam signifi
catur sicut scivisti aut
ex caliditate et frigiditate
ex tactu / Et ex colore
menstrue · s · si est ad
citrinitatem declivis / aut
nigredinem aut turbidi

tatem / Et ex disposi
ciombus pilorum pectinis
Et significantur humiditas
et siccitas ex multitudine
cum subtilitate / et paruita
tate cum grossicie / et ex
essentia oculorum aposte
mosorum tenebrosorum · o
culus enim significat super
matricem apud ypocratem :
et ex paruitate cum grossicie
Et quecumque mulier mun
dificatur et non exsiccatur
os matricis ymo est humi
dum non impregnatur
Pinguedo autem et ex
tenuatio / et adeps et
breuitas virge / et tortui
tas eius / et breuitas
corde / et conuersio matri
cis et dispositio duarum
emissionum spermatis sunt
res que cognoscuntur
experimento Et vulua
cum zirbo multe adipis
est stricti introitus / lon
ginqua breuium cornuum

eminentiū ventriū / et
mouetur apud omnē
motū / et leditur quoli
bet odore Et signifi
cat cursum matricis
quoniam sentitur vltra vulvā
Et si non fuerit os
matricis oppositū tunc est de
clive Et illa cuius est
matrix habens declinita
tem et conuersionē / sē
tit dolorem apud coitū.

In signis In hoc ca° super
signis sterilitatis primo refert
quedā superstitiosa Secundo duo
experimenta cū notabilibus
ibi Et melius est illud
Tertio signa sumpta a sper
mate ibi Signa autem sperma
tis. Quarto a menstrua ibi
Signa vero menstrue Quinto
agit de illis signis sterilitatis
que noscuntur experimento
ibi Pinguedo autē Sexto de
signis sumptis a vulua cū
zirbo multe adipis ibi Et
vulua cū zirbo Septimo de si
gnis ex cursu matricis et
non oppositione oris eius et
declinitate et conuersione ma
tricis ibi Et significat
In prima parte refert tria
experimenta et innuit quartū
que quidā dixerunt ad scien
dum si sterilitas a viro est

aut a muliere vel a cuius sper
mate sterilitas euenit Et
hoc omnia princeps hic repro
bat dicens quod horū saluatio
non verificatur idest non sal
uatur horū sententia veluti
persistens in veritate: neque
in eis aliquid indicatur idest
nullū verū experimētale iudi
cium in eorū dictis stabilitur
Primū eorū dictū est expe
riantur viri et femine sperma
ta: et proiciantur super mun
das aquas in diuersis vasis
Et ex parte illius est impe
dimentū generationis cuius
sperma natat in aque super
ficie
Secundum est quod viri vrina effun
datur super lactucam: et con
similiter vrina femine super
lactucam aliā ab ipsa. Et
ex parte illius erit impedi
mentū per cuius vrinā lactuca
arefiat
Tertiū est quod vni testeo vasi
grana vn tritici et totidem
ordei cū vn fabis simul
imponātur super que mingat
vir. et tot grana et fabe
simul imponātur vasi al
teri testeo super quas mulier
similiter mingat et per vn
dies dimittantur grana hoc
cum suis fabis in predictis
vasis vna cū vrinis. et ex parte
illius non est sterilitas: cuius
grana germinant in forma
nascentie
Quartum quod dixerunt
dicti mingatores est tribus

predictis elongatū amplius
a ratione et veritate: et ideo
non dignū recitatōe
In scdā primo duo refert
experimenta que meliora
esse predictis asserit ī mu
lieribz
Primū ē q̄ inferius ex a
romaticis matrix fumigetur
cum traiectorio cautela ob
seruata q̄ ad nares eius ab
extra non veniat odor aroma
tum Et si ad nares et os
eius odor ipsorum ab intra
penetret signū est q̄ ab ea
non venit sterilitas. Et si nō
penetret hoꝝ odor ad nares
et ad os ipsius p̄ interiora
tunc significatur opilari
matrix et multis repleri
malis humoribz p̄hibētibꝰ
sursū ascendere odorē suffumiga
tionis et aromaticitatis: et
sterilitatē procedere ab eis
Inquit ypocras amphorū
v. Mulier si non acceperit
idest conceperit velis autem
scire si acceperit cōtegens eā
vestimentis suffumiga~~tionibz~~
eam dorsū aromatibz: et si
quidem transire videatur odor
p̄ corpus ad os et nares co
gnoscere eam quā ea nō p̄pt
se non generat. Et galie
nus in cōmento concludit
Est ergo causa viri sterilitas
suple Et aromatica fumiga
tioni hinc cōuenientia sūt
gallia muscata, lignū aloes
grana iuniperi, cassialignea,
folia lauri cinamomū ambra
grisia storax calamita
Scdm experimentū est matri
ci supponere et vulue impone
alliū antiquū parū cōquassatum.
Et si eius saporem in lingua
sentiat et in naso odorē ab in
terioribz tunc significatur q̄
ex parte femīe non est īpedimē
tum generationis
Consequenter priceps hic
notat quatuor
Primū est q̄ signū ~~signū~~ fe
cunditatis aut sterilitatis ab
istis duobus tractum experi
mentis seruit ad sciendū si
matrix fuerit opilata vel nō.
et inde si fuerit apta vel īha
bilis ad concipiendū
Scdm est q̄ si sit opilata ma
trix, quod defectus transitus
odoris aromatū et allii indi
cat, signū est sterilitatis īde
procedentis
Tertiū est q̄ si non est in ea s.
matrice sterilitas ab opilatōe,
tunc non elongatur a ratōe
et veritate quin ab hac sint
alie cause sterilitatis et alia
p̄ que prohibetur impregnatio
vt matricis ardor vel eius ari
ditas
Quartū est q̄ mulier omnis
que non apte per menstrua
purgatur vno quoqz mense,
manet qz matricis os eius
humidū est lubricans sp̄ma: nez
ipsum retinet prelubricitate
In tertia primo dat signa
sterilitatis assumpta a calore
vel frigore sp̄matis scdo ab
ipsius humiditate aut siccitate

ibi humiditas vero Tertio descri
bit sperma sanum ibi Et sperma
quidem
In prima particula dat ix
signa spermatis superflue cali
di vel frigidi generationi inha
bili sumpta ex vasis suis
Primum signum sumitur ex ipso
met spermate vel ex vasis
eius quod sentitur actu ca
lidum vel frigidum cum superfluita
te dum per virgam effluit
Secundum sumitur a sensibilita
te receptricis femine: que cum
suo tactu sperma viri sentit ca
lidum aut frigidum dum in hanc
effunditur
Tertium sumitur a spissitudine
superflua spermatis vel excessiva
eius subtilitate: qua sperma
ineptatur ut sit prolificum
Quartum vero sumitur ex di
spositione pilorum pectinis: qui
si multi fuerint spissi grossi
et duri excessum significant
caloris spermatis et vasorum
ipsius. et si nulli aut pauci
et rari et exiles contrarium in
dicant
Quintum sumitur ex colore sper
matis. qui si declinet magis
ad citrinum quam ad album colorem
calorem significat. si plus ad
pallidum significat frigus.
Sextum ab odore spermatis
sumitur. qui si vel acutus vel
fetidus fuerit calorem indicat.
si careat odore frigus signifi
cat
Septimum a motu pulsus ac
cipitur. qui si velox fuerit calo
rem significat: si natura tar
dus significat frigus
Octavum sumitur a calore urine:
qui si intensus fuerit in ru
bore spermatis calorem significat.
si remissus pallidus frigus
eius indicat
Nonum ex comitate corporis sum
tur. nam si complexio totius cor
poris calida fuerit sperma erit
calidum. si frigida frigidum. nisi per
contraria sue complexioni
corpus incessanter regi con
sueverit
In secunda innuit quod excedens sper
matis humiditas noscitur ex
multitudine ipsius et subtilitate
sue substantie sic quod et multum et sub
tile est Siccitas vero eius
nimia cognoscitur ex pauci
tate eius una cum grossicie
sue substantie
In tertia dicit quod sperma viri
le naturale sanum est albi co
loris cum splendore quodam
substantie viscose super quod libenter
dum foras emittitur muste
dilabuntur: et ex eo comedunt
et ipsius odor florum palme odore
vel florum sambaci dicti aliter
ieuzamin similis existit
In quarta primo agit de
signis sterilitatis sumptis
a calore vel frigore menstrue
Secundo ab ipsius humiditate aut
siccitate ibi Et significant
Tertio ab humiditate oris ma
tricis post purgationem ibi
Et quecumque
In prima parte dat tria signa
caloris aut frigoris superflui

menstrue

Primū est a tactu sūm
pta dum mulier in ar
su menstrue supfluū sentit
frigus aut calorem

Secūm sumitur a calore mē
strue qui si atrmus sit si
gnificat calorē si ad albū
declinet vel pallidum frigus.
si ad nigrū turbidū simile
frigus ex abundantia na
turalis mitie. si ad nigrū
liuidum calorem significat
ex adustione

In sida dat tria signa sup
flue hūditatis vel sictita
tis menstrue

Primū est multitudo mē
strue fluentis cū subtilitate
sbe ipi9 qua significatur su
pabundans menstrue hūi
ditas

Secūm est parcitas seu di
minutio menstrue vna cū
grossicie sbe ipi9 significās
menstrue siccitatem minā

Tertiū est essentia sine exi
stentia apostematis oculo.
ita q oculi tūdi videntur
precipue partes que sub o
culis sunt et palpebra mfe
rior tūde et lunde cōtex
apparent in longis supflu
is fluxib; menstrue et m
dicunt excessū hūditatū
eius non naturalū: et a
vaporibz malis habent ortū
qui de loco matricis ad ocu
los ascendunt vnde fit vt
oculus ypocrate teste sepe
effrituimes matricis significet

Secūm reiterat significā significa
tiuū siccitatis menstrue dicēs
Et ex parcitate aim grossicie
significatiu. scilicet siccitas mē
strue

In tertia dicit q quecūq; muli
er satis mūdificatur ex mūstru
is eius et post purificationē os
matricis eius non deficatur
sed remanet hūdū mō mpre
gnatur. quia spma viri lubri
cat ab ea ppter hūiditatem

In quinta dicit q mulieris
supflua purgredo vel minima
matrices et adeps exterescens
et veretri virginis vel tortuo
sitas et minima virginitas vi
de capitis virge et diversio
matricis a recto situ eius et
dispositio diuersi emissionis
spmatis viri et mulieris non
comiscentur nec simul fa
ctarū sensu cognoscuntur et
experimento. quare non est
opus hic scribere signa quibus
cognoscantur. licet sint ex eis
que generationē impediunt
sicut

In sexta dat signa vij vulue
vel matricis quā tegit et arctat
viribus multe adipis

Primū est introitus vulue
strictura p coartationē quā
sup hic facit virtus adeps pin
guis

Secūm est longitudinis matri
cis et vulue seu longitudo
harū. nam q̄ntū minuitur
latitudo ipāz p coartationem
tantum augmentatur sua
longitudo sicut clare apparet

in saccis et bursis

Tertiū est q ipā est breuiū
coniuū quia multus adeps ho
rum vias opprimens nō pmit
tit ipsa satis prolongari

Quartum est q ipā est emi
nentiū ventrum vel talis ap
paret: quia subleuat hos sup
positus adeps

Quintū est q mouetur a lo
co eius matrix apud omnē
motum fortem impetuosum
quasi dislocata. quia pinguedo
eius et adeps circūstans
reddunt eā labilem

Sextū est q leditur quolibet
odore siue sit fetidus siue a
romaticus ppter facilitatē sue
labilitatis a proprio loco nā
bonos odores amat et hos se
quitur et fetidos refugit. Si
igitur naribus offerantur
boni odores, matrix suffoca
bitur superius ascendens. Si
vero fetidi precipitabitur ver
sus inferiora

In septima primo ait q ma
tricis cursus supfluus significa
tur: qm̄ sentitur vltra vul
uā fluere versus exteriora de
currens humiditas vel ibi ad
herere

Secundo dicit q si os intrin
secū matricis sentiatur non
recte oppositū orificio vulue
tunc decline est hoc os decli
natione prohibente cōceptoēm

Tertio dicit q illa mulier cui⁹
matrix patitur declinationē
seu declinitatē de loco proprio
versus eius latera, vel cōuer
sionē versus inferiora dolorē
patitur in actu coitus quia
virga viri non sibi īueniens
rectum introitum vexat et
opprimit collum et os matricis

Capitulum ix. de regimine et curatione eius

Regimen huius ca
pli diuiditur in duos
modos Quorum vn⁹
est ad impregnationē

c 2 ~~Sterilis autem et~~
~~vir non generans et~~
~~subtiliatē~~ et subtilia
tionem in ea: Et
sedūs est ad curationes
causarum prohibētiū
impregnationē

c 2 Sterilis autē, et vir
non generans ex cre
atione, et inconueni
ens suo socio in cōplōe
indigens pmutari, et
breuitas instrumenti
medicamen non habēt.
Et similiter eius cui⁹
orificia menstrue opi
lata sunt ex vlceribus
que consolidata sunt

q̄re lenificata ē

quare lenificata est.
Et eius quē p̄ nūc ē
p̄mutare curatio non
pendet ex medicina Re
liqua vero ab hiis regi
men habent
Primi vero modi di
stinctio est q̄ oportet
vt eligatur conuenien
tior horarū coitus. et
iam diximus eam
Et de eis eligatur cō
uenientior vt sit in
fine menstrue: et in
hora simili hore in q̄
oportet vt in ea coitꝰ
fiat ꝓpter illud quod
diximus Et oz vt pro
longetur dimissio coi
tus tanta prolongati
one ne p̄ueniat vt cor
rūpat ei ambo sp̄mata
frigus. Si vero acci
dat illud vtatur coitu
scdm̄ modum qui est
ad non impregnādū.
deinde dimittant ipm̄

tamdiu q̄ sciatur q̄
sp̄ma bonū iam aggre
gatū sit: Et si cōsidere
tur de eis vt sit illud ī
prima hora mūdificati
onis eius. Et similiter
in omni p̄mutatione a
lia vice Amplius prolō
gent ludū: et proprie
cum mulieribus quarū
complōes non sūt male.
Tangat ergo vir eius
mamillas cum facilita
te: et tangat pectinē
eius: et obuiet ei non
p̄miscendo se ei p̄mixtōe
vera Cumq̄ deside
rat et affectat p̄misce
atur ei / fricando de ea
quod est inter anū eiꝰ
desup̄ et vuluā ille. n.
locus est delectationis
eius Consideret ergo
in ea horam in qua for
tis fit in ipa adherētia.
et incipiūt oculi eius
mutari in rubedinem /

et eius anhelitus eleuari
et verba eius balbutire.
et tunc mittat illic sperma op
positum ori matricis dila
tando locum eius illic pa
rumper .s. tanta quanti
tate ne consequatur ip
sum impressio aeris exte
rioris oio. ipse enim in di
spositione corrumpit ipsum.
et non est conueniens
ad generationem Et sci
as quod quando mittitur sperma
in hora sua paruum ymo
est in preparatione sua
inseparabile oppositi for
tasse tunc perditur sper
ma ymo oportet ut recipiat
os matricis cum eiectione
quadam: et non stringat
in virga exitum. ymo ad
hereat ei hora cum iam
permiscetur post illud per
mixtione que est vehe
mentioris perscrutationis:
donec videat quod nodi oris
matricis et anhelitus
eius iam quiescunt ex toto
et post illud parum ipsa
iacente eleuatis coxis
et demerso dorso Deinde
surgat ab ea Et dimittat
ipsam sic horula una con
strictis pedibus et reten
to anhelitu Et si dor
mierit post illud erit
melius ad conceptionem
Et si fiat odoramentum
super eam quod naribus
attrahatur cum suffumiga
tionibus conuenientibus
huic rei est illud conueni
ens Et suppositoria et
proprie de gummis que
non sunt vehementis
caliditatis sicut bdellium
et que similia sunt illi
supposita ante illud Et
de illis que sunt mira
bilia est ut sit mulier
suffumigata sub matrice
cum aromaticis calidis:
et non odoret ea desuper
Deinde sumat cannam

longam et ponat unam
duarum extremitatum in aqua
calida et aliam in ore ma
tricis quantitate qua per
veniat calitas eius ad
matricem adventu tole
rabili secundum illam pre
parationem ant sedeat
usque ad horam qua potest
super eam deinde coeat
Ce Modus vero alius est
quam si causa est propter
calorem humorum calidorum
evacua eos Et equa com
plexionem cum cibis et
potibus notis Et admini
stra super matricem ce
rotaria equalis calita
tis ex succis et mucil
laginibus et oleis frigidis
2 Et si fuerit causa humi
ditatis et frigiditatis
curetur cum eis que
dicemus post Et est
illa que fit secundum pluri
3 mum Et si causa fu
erit causa ipsa remotio

oris matricis curetur cura
remotionis cum ventosis
predictis in capitulo suo
Et flebothomia sophe
ne ex parte qua oportet secundum
4 quod dictum est Et si fuerit
causa multitudo adipis
administretur exercitium
Et subtiliatio cibi Et
dimittat balneationem
humidam nisi cum aquis
termarum Et utatur e
vacuatione cum flebotomia
Et clisteribus calidis
Et exsiccativis cale
facientibus sicut est ti
riaca et theodoricon
Et oportet ut dimittat vi
num subtile album et
utatur forti rubeo pu
ro pauco Et ex uncti
onibus bonis ad eas est
mel album et oleum de li
5 lio Et si causa fuerit
ventositas prohibens a
bonitate firmationis sper
matis curetur cum eis

q̄ sunt sicut diaciminū
Et bibat anisū et se
men apii Et precipue
semen rute in aqua ra
dicū Et pessaria facta
ex eis Et ex resoluen
tibus ventositatē sūt
sicut castoreū et semē
rute et semen agnicasti
Et si causa fuit vehe
mentia siccitatis admi
strentur sup eā cliste
ria humectātia et sup
positoria de adipibus
lenibus Et detur in
potu lac: et proprie lac
caprinū Et alfidebeget
humectantia Et suppo
nantur adipes lenientes
Et si fuerit causa stri
ctura oris matricis/ oz
vt administretur ī ea sē
per radius/ oz vt admi
stretur ī ea semp radi
de stagno: et īgrossetur
gradatim Et īungat
cum vngtis lenificatis

Et multum vtatur bal
neo Et confert ei cō
mestio cauliū Et ad
ministrentur apiū et ci
minū et anisū et silia
Ch Et plurimū quidem
causarū prohibentiū
impregnationē recep
tibilē curatiōis est fri
gus et humiditas Et
plurimū medicinarū
facientiū impregnare
est ex parte quasi suc
currendi ei. Et non
est excusatio euacuati
onū humiditatis cū ye
ris et suppositoriis et
clisteriis Et ex eis q̄
bibuntur sunt cōfecti
ones calide: sicut me
tridatum, et tiriaca/
et theodoricon, et me
dicamen alkekengi Et
de eis que bibūtur ha
bentes proprietatem ē
vt in potu detur mulieri
vrina elephantis. est

enim mirabilis · ī impre
gnatione · et fiat illud
cum proximus est coitꝰ
et cum coit Et iterū
bibat serraturam eboris:
qm̄ est presentis iuuamē
ti Et semen siseleos
est bonū expertū et de
eo quidem datur ī potu
pecudibus feminis / vt
multiplicetur generatio
3 Et de pessariis est illud
1 quod fit ex oleo balsami
et oleo de ben et oleo de
lilio Et 2 pessaria de napta
nigra Et 3 iterū adeps an
seris in lana Et 4 ex vn
gulis aromaticis et musto
et spica et ciperis et aneto
et origano et nemica et
ysopo et bdellio et testicu
lis vulpis Et 5 darsesahan
est mirabile · Et 6 nuces
cipressi et bacce lauri et
gallia et amomū et foli
um et cordumeni Et 7 ex
omni calefactiuo stiptico

8 proprie Et suppositio co
agulorū et proprie coa
guli leporis cum oleo post
mūdificationē adiuuat
ad impregnādū aut cū
oleo violato Et 9 similiter
suppositio stercoris Et
10 suppositio fellis gazel ma
sculi scdm̄ q̄ dicitur: et
proprie si ponatur cū eo
aliquid de testiculis vulpis
Et 11 similiter suppositio
fimi eius Et 12 suppositio
fellis adibi et leporis et
leonis pondere tertie · ʒ · i ·
13 Collirium bonū / spica et
crocus et mastix et mu
ra et gallia et castoreū
cum oleo nardino Et
14 iterū sumātur ~~melle~~
mirre · ʒ · iiii or · et yreos
et fimi adib amborū ana
· ʒ · ii · preparetur ex eis
pessariū simile glandi · et
supponatur: et iteretur
in omnibꝫ tribꝫ diebus
Et 15 iterū mel colatū

et serapinū et bdelliū et
oleum de lilio Pessariū
bonū croci amomi spice
melliloti amborū aā ℥ .
iii. et ß folii et cordume
ni amborum ana ℥ .j.
adipis anseris et vitelli
ouorū amborū aā ℥ .ii.
olei nardini ℥ .ß. suppo
natur post balneationē
in lana celesti tribus di
ebus ~~du~~ renouando oī
die Et iterū sumāt
alliū siccū et hūidum .
et effundatur sup ipā
qntū ipā sunt de oleo
rosato aut sisamino .
et decoquantur donec
in decoctione dissoluāt :
et recedat aquositas
ex eis et supponatur cū
lana est eīm mirabile
bonū Et qnqz indi
getur ante vsum pes
sariorū clisteribus cū
re aliqua in qua sit
virtus pulpe coloqūtide :

quare educant hūidita
tes aut supponāt in vul
ua sua quod est sicut
gūma arboris masticis :
et educet ex ea hūidita
tes . Et ex suffūgati
onibus sunt trocisci
facti ex mirra et stora
ce et baccis lauri . et
fiat ex eis suffūgatio
oīm die Et iterū mix
cipresse et arsenicum
rubeū conficiantur cū
storace liquida . et fiat
suffūgatio cum eis in
traiectorio post mūdifi
cationē tribus diebus
continuis Et similit
mirra et storax liquida
et galbanū et bacce lau
ri Et nigella iterum
et bdellium et ysopus

Regimē hui9 In hoc ca°
predimdit regimē et curā steri
litatis in duos modos . Sdo de
clarat sterilitates incurabiles
ibi Sterilis autē Tertio pri
mū modū cure ibi Primi
vero modi Quarto sdm modū

ibi Modus vero alius Quin
to curā in spāli dat illius
sterilitatis que frequētius
accidit ibi Et plurimū qdē
In prima parte ait q̄ re
gimen capli huius de au
ferenda sterilitate ē duorū
modorū Primus est de ope
ribz que iuuant et prepa
rant ad impregnationem
et de subtiliatione et cau
telis circa hanc Scds con
sistit in ablatione causarū
sterilitatis p medicamina
ad hanc appropriata
In scdā primo tangit quin
q̄ modos sterilitatū que
nūq̄ curantur adiutoriis
medicine
Primus est dū mulier ste
rilis creata est et īhabilis
concipere ab idiuiduali pro
prietate sicut aliquibus a
natura inest odiū casei aliis
odiū vini vel aceti et aliis
fructuū
Scdus est dum vir ex cre
atione factus est non gene
rans ab idiuiduali propri
etate vel qm̄ eunuchus
a natura procreatus est
Tertius est dum vir et
mulier simul sunt īconueni
entes ad generationē ex
suis propriis complexionibus.
Vt si ambo supfluant ī cali
tate vel frigiditate vel humidita
te vel siccitate sic n. nō
corrigit sed potius auget
alter alterius lapsum
Quartus est dum viri
virga est curta nimis q̄ppter
non potest in collū matricis
tam profunde ipius emittere
sperma q̄ concipiatur
Quintus est dum matrix
ht orificia menstrue opilata
post consolidationē vlcerum
ipius. Vnde supficietenus lenis
effecta est non retinens sperma
Secundo dicit q̄ illius cura nō
pendet ex medicina seu me
dici opere qui paris indiget
pmutatione vt vir nimis
calidus mulieri iunctus sup
flue calide pmutari indiget
cū femina frā. non est autē
medici propriū officiū facere
diuortiū sed officialis ī vice
episcopi
Tertio dicit q̄ reliqua īpre
gnationis impedimenta pter
quinq̄ nūc dicta regimē cure
habent et curabilia sunt modis
qui dicentur in isto capto
In tertia pte primo agit de ho
ris electioribz pro fertili coitu
Scds de modis a viro obseruan
dis circa mulierē ante horam
coitus et in coitu ibi Amplius
prolongent Tertio de modo
receptionis virilis spmatis
īfructuosi et fructuosi ibi
Et scias q̄ Quarto de ob
seruandis post coitū a viro et
muliere ibi Deinde surgat
Quinto de preparatoriis ante
coitū ad conceptionē vtilibus
ibi Et suppositoria
In prima particula primo ait
q̄ distinctio seu declaratio primi
modi ad impregnationem

prouocandā est primo eligere
horam coeundi conuenienti
orem. et hec prius dicta est
tertii .xx. tractatu primo ca°
.xi°. quod intitulatur de horis
coitus. Et incipit Oz ne
coitus fiat sup repletionem
Secundo hic declarans horam
magis aptā pro coitu fertili
ait q est in fine menstrue.
videlicet postq̄ mulier hūit
cōsueta menstrua sibi natu
ralia que iam cessauerunt
Et adhuc hora illa qua co
itus fieri debet pro cōserua
tione sanitatis. quā horam
prememinit ca°. nūc allega
to parapho illo Oz vt fiat
cum cibus descendit a stoma
co: et completur digestio
prima et scdā et mediatur
dispositio in digestioē tertia
Tertio precipit dimittere
coitū tanto tempore q̄nto
generetur sperma sufficiens
ad generationē. sed non tāto
tempore neq̄ tādiu q vtrq̄
spmati frigus supueniat
quasi venenosum ipsa ambo
corrūpens vt fit in matricis
suffocatione de corrupto spmate
Quarto dicit q si corruptio
spermatis ex dimissione minus
longa coitus alicui acciderit
coeat qua hora vult non in
tentione generationis: sed
excussionis corrupti sperma
tis Et hoc facto iubet coi
tum dimittere donec sperma
bonū digestum sufficiens
ad generationē congregatū

fuerit. et si pro q̄uis cōside
retur seu sit attendendum
de horis coitus, vt sit illud
s coeundi tempus in p̄ma
hora qua iam mūdificata
est mulier a menstruis
Et similiter in omni per
mutatione seu reuolutione
menstruorū, vel resumptione
coitus post sufficientē dissi
onem eius vice post vicem
eligatur hora pro coitu fe
cundo post menstrua statim
In scdā preiubet q vir et
mulier dum coire prolon
gent inter se prius q̄ se
iungant ludum lascuie ma
xime cum mulier nō est
male cōplois acutorū hūorū
sed frā et tarda ad cōplen
dum coitū sicut esse debet
p naturā sana mulier.
Secundo precipit q vir su
auiter et indolorose tangat
mamas femine et ipi⁹ pecti
nem prope labia vulue vel
clunes ipi⁹. et obuiet illi ve
tre contra nondū copulādo
se carnaliter ei p impulsio
nem virge in vuluā eius
Tertio precipit q dū mulie
rem vir pcipit coitū desidera
re et affectare, tūc pmisceri
ei vera pmixtione prefricādo
locum inter anū et vuluā.
qui locus est magne delecta
tionis in mulieribus
Quarto precipit q vir actu
coiens in muliere conside
ret horam in qua ipsa for
titer sibi iuncta adheret: et

intēdūt

vētrē

ipius oculi rubere incipiunt
quasi scintillantes: et anhe
litus eius fit altus et frequens
et in verbis suis balbutire
incipit tunc enim est in puncto
emittendi sperma. Et tunc
similiter illic emittat vir
sperma eius oppositum ides
ex opposito orificio matri
cis obviando. Et dilater
illic vir cum sua virga tan
situm spermatis tali modo
videlicet quod aer exterior
non attingat sperma quin in
promptu seu paratissima
dispositione corrumperet
ipsum extinguendo spiritum
eius et ineptum redderet
ad generationem

In tertia primo ait quod huic
sperma viri fortasse prodiit
cum ipsum emittitur parue
quantitatis in hora coitus.
Imo est in preparatione
sua inseparabile oppositi
ides adherens orificio ma
tricis intrinseco vel coar
tatum ab eo ita ut non possit
in id cum iunctione quadam
mirabili

Sed id declarans ait quod ad
hoc ut sperma sit utile con
ceptui ex ut ipsum os matri
cis earum matricis cum quadam
undosa inflectione suscipiat:
et spermatis exitum in virga
non stringat neque cohercat

Certio precipit ut vir ubi
vi hora sufficienti adhe
reat cum post illud .e. sper
matis exitum pungentia ei

promotione que est vehemen
tioris per frictationis ides
attentionis donec vir percipi
at quod nodi quiescant orifi
matricis: et etiam quiescat
anhelitus femine ab altitu
dine et frequentia eius
ordo et paulum post

Quarto dicit precipit huic
et post mulierem sup dorsum
iacere elevatis coxis et dor
so depresso. que si sic maneat
per spatium hore completo cur
su multum proficiet ad ge
nerationem

In quarta precipit quod iste
completis similiter surgat
vir a muliere post quod fricto
tum per vndas emittit sperma
eius in vulua

Sed precipit ut vir post or
tum surgens ab ulcere se
demittat eam pro horule spa
cium iacente ut prediximus
to anhelitu et constrictis
pedibus sine hoc quod se voluat
sup dnum latenter vel alte vo
cet vel ipsa erigat: ne
sperma eiciat

Certio dicit quod si iacendo sic
ipsa dormierit erit magis ap
ta ad conceptionem: quia
per hoc melius retinebitur
sperma

Quarto dicit quod si tunc mu
lier navibus tribuat odoramen
ta bene redolentia sub for
ma suffumigii vel aliomo
do conuenientis erit ad im
pregnationem. quia matrix
gaudens in odoriferis per hec

sursum tendet cum recepto sp
mate/hoc melius retinendo
dorret igitur zopho vel vio
las vel ny fumigne anicalas
capri vel galliam mustratam
vel ligniū aloes vel semē ium
peri

In quinta primo ait q ātc
coitum suppositoria propinc de
gnīme non multū calidis s
cut est bdellū et ei silia collo
matricis vel ano imposita s
militer confirmant ad impre
gnationē sicut est istud Re
bdellij mirre storacis aā ʒ j
trita mixtorientur cū melle
quod sufficiat pfecte decocto de
quibz formentur suppositoria
vel longa pessaria quibus eō
fortiter et habilitatur ma
trix ad promptius recipiēdū
et ad melius retinendū sp
ma sibi immissum

Sed dicat q de melioribz aiuvā
lis ad impregnationē fieri
lem est vt ante coitū matrix
suffumigetur cum calidis aro
maticis cautela obseruata
q odor coitum non vemat
ad nares: et fiat fumigiū pe
tinicctoriū cum gnāme in
nipera primus nuposttis vel
cum cinamomo vel galliamu
sirata vel ambra grisea ma
trix cū plurimū in hijs de
lectetur: et sp veryus ea coit
melinat: que sit paratior ad
sperma virile totum recipiēdū
Tertio precipit cānā longā
sumere cum extremitate v
na/ ora matricis ante actū
coitus suauiter imponatur
et altera ipius extremitas
iaceat in aqua cata tali mo
deramine q eius vapores ma
trix recipiens mirifice confor-
tent et mdoroso sedū hūc
modum preparationis: quia
ano pudendo desicce et matrici
calidum/et detemmanis: sic
gdiū vero adiectum et oriden
vt ait ypocras amphoz. vca
Quarto si mulier cānā vta
non velit vel ipsam non ha
beat/precipit vt sedeat ātc
actum coitus denudatis pu
pudendo et clunibz supra per
foratam sellā lenā ligneam
cui vas aqua cālā cum mo
deramine plenū supponatur
et illic remaneat satis longo
tempore deinde coeat
In quarta parte principa
li istius tocius capli primo a
gnit sterilitatis a mala com
plexione cāla hūoralī Sed
de illius cura in generali cum
causa est frigus cum eccs
sua humiditate ibi Et si fiat
causa humiditatis Tertio de
cura sterilitatis ab ora ma
tricis de propinquo loco remoti
one ibi Et si fuerit causa
ipsa Quarto a multitudie
adipis ibi Et si fuerit causa
ipsa multitudo Quinto
a ventositate ibi Et si cā
fuerit ventositas Sexto a
vehementia frigiditatis ibi Et
si causa fuerit vehemētia
Septimo a strictura ora
matricis ibi Et si fuit cā

ibi Desiderantur
sex folia

causam simile que ad prora
declinat et neruos optices
Deamu est oculoru tene
brositas quedam ppter innatu
visiuis spiritibus fumos
et vapores corruptos men
strui sursum redundantes
Hydropisis est pulsus cordis
seu saltus ipsius ppter ser
ri ad ipm vapores corrup
tos ipm contristantes ad
mistar venem
Anadesmu est corruptu
appetitus qui post primu
menstrum vel sedm pregna
ti aduenium pr hos enim
apparent miterdu carbones
luteum plastru cretam et
ipsos comedunt
Heredesmu est alienatio
cibi per vapores colere mix
te cum menstruo latos ad
oculos
XVIII. est q pregnanti m
tredum profundantur ocli
cum male se mutrit: et no
satis comedit pro se et sic
fetu
XIX. est q pregnatis palpe
bre mollificantur ex vapor
abundantia qui feminis
ad eas ex menstruis reten
tis et superfluitatibus fetus:
vel lati ad cerebru sup eas
reddunt
XX. est q pregnates aspect
acutus cuius causa est
immutatio pupillaru vnde
fit acutior radius visibilis
XXI. immutatio pupillar
ex huiec tuice relaxatione
cui pupilla insidet
XXII. est q nigrossatur albe
do oculorum vaporibus men
strui quibus ipsa impletur
XXIII. est q sedm plurimu no
altrinatur in pregnatibus albedo
oculorum cum retenta men
strua in state abundant quod
sepius contingit Sed trans
altrinatur albedo oculorum cu
menstrua retenta sunt cole
rica vel colerisantur sicut in
xiiio signo predictu est
XXIV. est q in pregnantibus
corporis et vultus color modo
aliquo alteratur a retentis me
struis et superfluitatibus fetus
et diuersimode sedm diuersita
tes retentorum
XXV. est necessarius euentus
in pregnantibus omib; rerum
exhibentium a natura sicuti
dolorum grauitatis membrorum
alteratio appetitus mutatio
coloris et istis similia. licet
in pregnantibus ex femina ma
thematice dicte res euenant: et in
pregnantibus ex masculo minus.
quia fetus masculus est ma
tura grauior leuior et calidior
Hic princeps misertus humi no
tabile quod pro signo habe
re potest: et est q dolores de
si et grauitas in pregnan
tibus quibusdam in pregna
tione sic q pregnans eos no
sentit durante hac impregna
tione et post partu dicti dolo
res. causa vero cessationis hoc
ab impregnatione est q
matrix fetu calefacta dessi

post

mão

redeunt

et hanchas calefacit et ab eis
resolvit maternas dolorū pre
cipue si fetus masculus fuit
XXII · est q̄ pregnātis corp̄
alteratiu ab eo quod fuit an
teq̄ ipa impregnaretur sic q̄
dilatatur seu tūida fit er
vene eius extimantur ant
virides fiunt sedm q̄ mēstrua
et alia retenta diuersificāt
in suis coloribꝫ et corruptio
nibus
XXIII · est q̄ mollificatio cor
porū sedm plurimū pregnā
tibꝫ accidit in principio ret̄
tionis menstruorū / et augmē
to illius quod a menstruo re
tinetur · vltra illud quo fet q̄
vel embrio indiget pro sui nu
tritione quia tūc parvus est
et debili indiget seu patula
cibatione Et postea q̄n ma
ior fit embrio tūc cibatur il
la supflinitate sanguinis retenti ·
et fit conuersio pregnātis
ad melius et sedantur acci
dētia que ex ea proueniebant
cum non ea fetus alebatur
vt corporis grauitas et molli
ficatio / fedus appetitus et
vultus dispositi ·
In tertia refert impregna
tiones nimis horribiles et peri
culosas
Prima est in puella q̄ nū
dum attigit ānū decimū quī
tū · nam matrices parvitas /
et oris ipius ac colli strictura
valde difficile et dolorosissimū
efficit partū · vnde timetur
mors ·

Secūda est illius ex magnis fēmis
cui iam impregnate febris
superuenit fortis et acuta ·
nam fetum interficit primo
ex mala calida febris disposi
tia qui fetus protinus misere
et debilis existens et tener /
sicut vos non sustinet eam
Secūdo q̄n febris hec corrūpit
nutrimentū fetus Tertio
ex parte complexionis eius · q̄
pregnantis que febre corrū
pitur Quarto quia q̄n nō
nutritur mater sed tenuitur
vt febre existit /
alimentum fetus maxime
minuit et debilitatur Et
mulier pro se et suo fetu
satis sibi accipit ipsa debi
litatur non valens mīstrē
simul digestionem tanti cibi
assumpti · et resolutionem fe
bris et causę eius Juxta
id ypocratis amplissimorū
vtiq̄
Quecunq̄ in vtero
habentes a febribus capiūt
et fortiter calefiunt sine ex
cassione manifesta / generat
difficulter et periculose / aut
abortiunt pernicitantes Et
rursus ibi ait / mulieri in vtero
habenti ab aliqua acutarum
extremissimū accipi mortale est
Tertia est impregnatio cum
qua est apta cōiri in matrice
quod si flegmon fuerit / quin
separatur euasio fetus et etiā
matris maxime dum flegmon
non est multū ardens
nec magnificatus et medit
via resolutionis / non suppura

tionis · raro tñ a morte e
uadit liberi

Quarta est impregnatio
quam fere assequat in parti
bus matricis et est malum
valde irremediabiliter mor
tale Sere signt princips
quarti tertia tractatu primo
cap°. xiii°. est pustula parua
lata sicut vesice ad aliqua
tulam tendens rubedinem
et pruritu faciens et an
gustiam · Et est velut spes
quedam erisipile · Inquit y
pocras amphoris mortu bꝰ
Si mulier pregnanti in
matrice fiat erisipila mor
tale est

In quarta mo. referuntur
experimenta quibz cognos
citur si femina est pre
gnans aut non

Primu est q mulier hora
dormiendi bibat aquam mel
lis et aque pluuialis aa
℥ ii. et si torsiones circa be
trem sentiat impregnata
est · si non / non est pgnans ·
Inquit ypocratis amphoz
bꝰ cuiuscunq; si bis sitire si ce
perit / cui dormitum est /
melliciatu da bibere · et si
quidem torsiones circa ven
trem habuerit concepit /
Si vero non / minime

Primo vero hoc ita ver
sicat experimentu dicen
tes iam esse torsiones ven
tris retentione inflationis /
seu ventositatis cu cotare
testimoniu idest colligatiu

quam intestina habent cum
matrice plena que comprimit
ea · et non sinit libere egredi
ventositates a potu egredien
dorsum erumpere Et hui
modi multi de hoc metu /
certum tamen et expertu est
pretera in illis que consueue
runt desin potum bibere

Eodem experimentum est q
mulier totadie ieiunet
Deinde sero panis mucilat
taliter q odor dorsum adhi
bitus ab extra non venat
ad nares ipius · et suffiigen
tur finimigio aliquo sicut
ligno aloes primo imposi
to vel simulu immixti ali
brello · e · a base idoneo pro
finimigio faciendo cum tu
rectorio seu cannula ferente
suffiigationem intra matricem
Et tunc si transeat odor
finimigii p interiora vsq; ad
os et nares / inde significatur
q non est pregnans quoniam
cum finimigium p matricem tam
seat / per hoc designatur q
non est ~~[illegible]~~ clausa sicut claudi solet in
impregnatione Inquit ypocras
amphoram bꝰ. cuiuscunq; si non
aperit / velis aute scire si ap
erit / contegens eam vestimen
tis suffiigia eam dorsum ad
matribus et si quidem transire
videatur odor p corpus ad os
et nares / cognosce eam non
propter se non pregnat · idest

1 qui ea

concipere non impeditur ab
opilatione matricis eius cū
per eam libere fluxum tuū sortat
Tertiū est supponere alium
et imponere vilue dum mu
lier a cibo vacua est et dor-
mire desuper. deinde attenda
tur si post somnū sapor et
odor alli in ore et manibus
mulieris fuerint aut non et
si mulieris fuerint non est
ipregnatio quia matrix nō
est opilata sicut in pregnā
tibus solet claudi et opilari
Quartū experimentū qđ
latius exprimet ca. xv°. tra
ctatus presentis quod est de
signis masculinitatis et fe
minitatis est vt aureus
vnus aristologie tritus et con
fectus cum tanto eius melli
lime vindi meo poterit et
sic supponatur mane in ieiu
nio et supposita maneat usq
ad meridiem sine comedendo.
Et si mulieris salina dul
cem concepit masculum
Et si amara fiat concepit
femina Et si non saline
sapor immutetur ipsa non con
cepit non hinc credo experimento
In quinta dat signa vii
pregnantis impregnationis
eius principio urina est cū
declinatione ad subalbedinē.
quia tunc ens colera non sit
liberū cum urina exitū ma
trix cum plena vesicam com
primit et ipsius collum
Sedēm est q in hac est veluti
cotum sparsim carnositatū

sorte propter aliquid immassate
vilue de virili sperate vel
de humiditate quasi seminali
quod cū urina effluit
Tertium est urina pure sine
quia nil am ea de matrice
effluit super quam est aliqđ
simile nubibus propter digre
stionis diminutionē que de
ortum sedimē descendere pro
hibet
Quartū impregnationē
proprie significans est cū
in hac urina quasi summa
ascendunt et postea descen
dunt Juxta id egidii libro
de urinis Immutatur tunica
pregnate per alba minuta.
Si mulieris fuerit non alter-
utrum tibi dicit quum vel
conceptus adsit vel longe
ceptus
Quintum est q interdum
in impregnationis fine rube
scunt urine sicut subalbide
in impregnationis principio
apparent propter materias
aliquas tribuas repudiate me
dium de partibus matricis ad
vias urine
Sextum est q cū pregnātis
urina movetur in urinali et
conturbatur tunc prope est
finis impregnationis quia cō
turbatio significat aliquid de
lymphe que in matrice clausa sit
moueri. et aliquid ad vias
urine tendere quod turbat urinā
Septimū est q si pregnātis
urina quota in urinali non cō
turbatur tunc est ipregnatio

1 accepta ab urina pri mū ē q pre gnātis im pregnatiōis

circa principiū · in quo sūt
vrine pure sbe.

Capitulum xi · de causis
masculinitatis

Causa masculini
est sperma viri Et
caliditas eius Et
abundantia ipius
Et conuenientia co
itus in hora mūdifi
cationis eius Et pro
uocatio spermatis ex
dextro · quoniā est
calidius et spissioris
sbe : et sumitur : ex re
ne dextro : qui est ca
lidior et altior et
propinquior epati
Et similiter qn̄ ca
dit in dextro matricis
Et similiter sp̄ma
mulieris in propri
etatibus suis et in
parte sua Et regio
frigida Et tempus
frigidum Et ventus
septētrionalis adiuuāt
ad masculinitatē Et
contrariū ad cōtrariū
Et similiter etas adole
scentie absq; puericia
et senectute Et dicūt
quidā q̄ si currit a
dextro ad dextrū eius
masculinat Et ex
duobus sinistris femi
nat Et si currit ex
sinistro eius ad dextrū
ipius erit femina
masculina Et si ex dex
tro eius ad sinistram
ipius erit masculus
femineus Et dixerūt
quidā de illis qui pru
dentes sunt q̄ pre
gnatio a die ablutiōis
est cum masculo vsq;
ad quintū Et cū pu
ella vsq; ad octauū ·
Deinde est cū masculo
vsq; ad vndecimū ·
Deinde est cum hermo
frodito Et sanguis
pregnantis cū masculo
calidior est plurimū q̄

sanguis pregnantis
cum femina.

Causa masculinitatis
In hoc ca° primo agit de pri
cipalibus causis masculini
tatis. Secundo de coadiuuantibus
ad eam ibi Et regio. Ter
tio de dictis quorundam sup
hiis ibi Et dicunt quidam
Quarto de dictis aliorum
super hiis ibi Et dixerunt
quidam. Quinto de quali
tate sanguinis pregnantis ex
masculo ibi Et sanguis
In prima parte tangit
vii causas masculinitatis
Prima est sperma viri dum
bene digestum est in quan
titate sufficiens vincens
muliebre. Secunda est sperma
tis virilis caliditas non in
mis excedens supra cursum
nature ad quam consequi
tur fortitudo virtutis tam
immutatiue quam informatiue viri
Tertia est abundantia ipsius
vnde fit vt vincat sperma fe
mineum in masculinitate
Quarta est factus coitus
in hora idonea ad impregna
tionem puta postquam mulier
bene mundata est a menstruis
ipsius. nam tunc in matri
ce non est quod impediat
a masculinitate.
Quinta est quod prouocet
vir descensum spermatis a
dextro eius teste sepe fri
cando eum cum suauitate:
et stringendo sinistrum in
actu coitus et inclinando
se super dextrum latus plus
in hora coitus. nam a dextro
teste sperma calidius et
digestius descendit
Sexta est quando cadit sperma
viri in dextram matricis
cellulam Juxta id ypocratis
fetus quidem maris in dextris.
femine vero in sinistris magis
Septima est quando muliebre
sperma permanet in suis pro
prietatibus puta minus ca
lidum, minus digestum et aptius
pati quam agere et formari
quam formare, et in parte
sua videlicet dextra que ma
sculinisat secundum plurimum.
In secunda refert iiii^or causas
iuuantes ad marium ge
nerationem
Prima est regio frigida: si
cut scotia vel anglia cuius
incole sunt interius calidi,
bene digerentes, fortes, ani
mosi, propter forte frigus sue
regionis vniens ipsorum na
turalem calorem et ipsum for
tificans per antiparistasim quod
fit vt abundent in spermate
digesto
Secunda est tempus frigidum vt
est hyemale propter causam similem
illi que de frigida dicta est regi
one: ventres. n. hyeme calidissimi
sunt natura amphorum prima
Tertia est boreas et ventus
frigidus veniens a septem
trione et est occasio mascu
linisandi quoniam confortat
innatum calorem et digestiones

omnes. Inquit ypocras am
phorum. iii. quod constitutiones
boreales corpora quidem consti
tuunt fortia et bene mobilia
et bene colorata. Hic inserit
regulam quod contrarium iuuat
ad contrarium. idest regio ca
lida tempus estatis et ventus
australis iuuant ad femine
os fetus procreandos
Quarta est quod etas adole
scentie supra puericiam et e
tiam iuuentus citra sene
ctutem coadiuuantes sunt
ad masculinitatem nam calor
innatus in hiis est fortissi
simus et digestiones omnes
vigorose. Et licet multi
sint et bene digerant non
tamen sunt adhuc in eis
completa generationis mem
bra et nutrientis horum
magna pars conuertitur
ad augmentum eorum. Et
per adolescentes hic illos pro
prie debes intelligere qui
inter xx.m et xxv.m annos con
tinentur
In tertia refert iiii.or re
gulas quas quidam dederunt
super causis sexus
Prima est quod si sperma vi
rile descendat a dextro
testiculo et recipiatur in
dextra parte matricis tunc
masculinisat
Secunda est quod si de teste sinistro
sperma viri defluat in sini
strum ventrem tunc femi
nisat
Tertia est quod si sperma viri
defluit a sinistro teste et reci
piatur in dextra matricis
ipsum masculinam generabit
feminam.
Quarta est quod si viri sperma
decurrerit a dextro testiculo
in latus sinistrum tunc ge
nerabitur masculus femineus
Et iste rule fundantur in hoc
quod dextri testiculi sperma est
calidius et magis digestum.
et inde est aptius ad mascu
linisandum. Et dexter ma
tricis venter est calidior et
aptior ut fiant in eo masculi
In quarta recitat iiii.or
regulas super causis sexus
quas quidam prudentum veterum
dederunt
Prima est quod mulier ablu
ta post menstrua si conce
perit in aliqua horarum a primo
die ablutionis eius usque ad quintum diem
concipiet masculum
Secunda est quod si ipsa conceperit
a die quinto ablutionis in
aliqua horarum usque octauum
diem concipiet puellam seu fe
tum femineum
Tertia est quod si conceperit mu
lier ab octauo die post ablu
tionem usque ad xi.m concipiet
masculum
Quarta est si mulier post
diem xi.m ablutionis die con
ceperit concepiet hermofro
ditum idest fetum habentem
utrumque sexum vel utroque carentem
sic quod neque vulua nec
virga virilis cum testibus
in eo manifeste apparent

etiam in pueris

ab

Et si verus esset istorum sermo multo plures essent hermofroditi quam reperiantur.
In quinta dicit quod sanguis femine pregnantis ex masculo magis calidus est sanguine pregnantis ex fetu femineo. quia fetus masculus calefacit matrem et humores ipsius: et pro nutrimento et augmento ipsius sanguinem calidum exigit et attrahit

Capitulum xii. de signis masculinitatis et feminitatis

Pregnans habens masculum est melioris coloris. Et pluris levitatis et agilitatis Et mundioris faciei Et sanioris appetitus Et quietiorum accidentium Et sentit gravedinem lateris dextri. plurimum enim generatur masculus ex spermate expulso ad dextrum duorum laterum matricis. et non accidit illud nisi aut propter desiderium illius lateris ad recipiendum: aut quoniam expulsio est ex testiculo dextro Et quando movetur fetus masculus movetur ex latere dextro

Primum enim cum incipit mamilla augmentari et alteratur color fit in ea que habet masculum ex latere dextro et proprie papilla dextra Et ad ipsam currit lac in primis et provocatur in primis Et est lac quod mulgetur ex ubere eius grossum viscosum non tenue aquosum Ita quod lac masculi distillatur super speculum et consideratur ad ipsum in sole et remanet quasi ipsum sit frustum argenti vivi aut granum margarite non currens neque prolongatur

Et augmentatur pa
pilla in habente ma
sculum in rubedine
non in nigredine ve
hementi Et fiunt
bene papillarum eius
rubee ad nigredinem
decliues Et fit pul
sus eius dexter vehe
mentius plenus et
frequens Et dixerunt
quidam quod quando mouetur
a statione mouet
prius pedem dextrum
et est expertum Et
cum erigitur sustentatur
supra manum
dextram. Et est o
culus eius dexter
leuioris et velocioris
motus Et masculus
mouetur post tres men
ses Et femina post
quatuor menses Et
dixerunt quidam de in
genius est in cogniti
one illius vt sumatur

aristologie aureus et teratur et
conficiatur cum melle et
supponatur cum lana viri
di a mane vsque ad me
ridiem in ieiunio tunc
si dulcescit saliua eius
est concipiens masculum
et si est amara tunc
est pregnans cum fe
mina et si non altera
tur tunc non est pre
gnans. Et in hac
causa est consideratio.
et indiget experimento
vel multa perscrutatione
in sua scientia
Signa autem feminem
et que pregnans est
cum filia sunt multi
tudo vlcerum pedum et
proprie in coxis Et
multitudo apostematum earum
Et quando est pregnans
cum masculo sed non
est masculus nisi de
bilis Et est mollifi
catarum venarum

Signa autē femine
fortia et enixe mascu
lum sūt q̄ consumūtur
eius partus in xxv.
diebus usq; ad xxx.
dies nisi ipsa sit egra
Et femina ex xxxv.
usq; ad xl. Et illud fit
scdm̄ plurimū.

Pregnans habens In
hoc ca° primo agit de si
gnis famosis pregnantis
ex masculo Scdō in spāli de
illis que sumūtur a lacte et
mamillis ibi Primū enī cū
incipit Tertio de aliis da
tis a quibusdā ibi Et dixe
runt quidā Quarto de si
gnis pregnantis ex femina
ibi Signa autē femine et q̄
In prima parte dat signa
vii. pregnantis ex masculo
de famosioribus
Primū est q̄ colorē melio
rem gerit et magis uiua
cem pregnante ex femina.
quia fetus masculus natu
ralem calorē sue matris
auget et ipsum fortificat
Scdm̄ est q̄ est corpore le
uior et membris agilior
ꝓpter eandem causā. nam
robur caloris naturalis
reddit bene coloratū mobile
et agile corpus totū ipi⁹
et fetus masculus se magis
sublevat
Tertiū est q̄ eius facies
mūdior et nitidior est a pu
stulis maculis et malis tin
cturis: quia calor fortis ma
terias harū cōsumere solet
Quartū est q̄ ipius appe
titus ad cibos est īcolumior
et non ita fedus nec ita cor
ruptus sicut in pregnātib⁹
ex femineis fetibus quia for
tis calor qui a masculo exit
magnā materierū partem
consumit que appetitū solet
pregnantis corrūpere.
Quintū generale est q̄
accūtia preter naturā que
pregnantib; plurimū eueī
unt quietiora sūt et min⁹
offendunt pregnantē ex
masculo q̄ pregnantē ex
femina vt membrorū gra
uitas dolores capitis corrupti
appetitus debilitates cordis
feditates cutis ebedudo sen
suū quia calor masculi mi
nuit hec omnia
Sextū est ponderositas:
quam pregnans plus sen
tit in latere dextro. quia
mas vt plurimū ex spmate
oritur effuso in matricis
ventriculū dextrū: Vel quia
illud latus sperma viri ma
gis amplecti desiderat vel
quia sperma viri effusū pro
cessit a dextro testiculo
Septimū est q̄ fetus ma
sculus mouetur in latere
dextro: et illic cōiter moueri
sentitur quā ipē mouetur

motu sensuali

In secunda dat sex signa maris sumpta ex lacte et mamilla et septimum ex pulsu

Primum est quod dum incipit augeri mamilla et mutari color papille ipsius id citius accidit pregnanti ex masculo in dextro latere propter mamilla et papilla dextris. nam citius sanguis et copiosius ad mamillam ascendit illius lateris cui fetus iacet pro lacte creando

Secundum est quod prius in mamilla dextra lac fit et confluit. et ex papilla eius provocatur in primis et exprimitur in pregnante ex mare

Tertium est quod lac quod ex eius ubere mulgetur est grossum viscosum digestum non tenue aquosum. quia generatur ex sanguine digesto sicut sanguinem quo masculus mittitur.

Quartum est quod lac eius ita digestum est grossum et viscosum quod si super speculum tersum effundatur gutta una ipsius et in sole consideretur remanebit illic et clarum apparebit sicut gutta argenti vini vel ut granum margarite: et non fluit hinc inde: neque prolongatur eius permanentia. Sed cito corrumpitur ab aere et sole vel expone sic quod non prolongatur idest non diffunditur in circuitu eius

Quintum est quod papille pregnantis ex mare in rubore augentur sine vehementi ipsarum nigredine maxime papilla dextra propter multum sanguinem qui ad ipsam mittitur a dextra matricis.

Sextum est quod vene mamillarum femine pregnantis ex masculis sunt rubee declines ad quandam nigredinem propter multum sanguinem conculcari in eis

Septimum est quod pulsus pregnantis ex masculo dexter est plenior et vehementior seu fortior sinistro. quia calor fetus magis se diffundit ad dextrum pectoris latus et ad dextrum brachium

In tertia refert sex alia signa que quidam dixerunt significare pregnantem ex masculo preter quintum eorum

Primum est dum mulier pregnans erecta stans ambulare incipit prius movet dextrum pedem quam sinistrum Et hoc est expertum

Secundum est quod dum pregnans iacens mulier erigit seipsam primo se sustentat supra dextram manum

Tertium est quod eius oculus dexter velocius movetur et levius sinistro Et horum signorum trium apparentia fundatur in hoc quod fetus masculinus dextre parti iacens totum dextrum latus pregnantis

calidius et mobilius reddit
Quartum est quod mulier ex
masculo pregnans sentit hunc
moveri cito post tres menses.
nam mares secundum hos in tribus
mensibus et 5. moventur et
parturiuntur in septem
Quintum est quod femina mo
veri sentitur post quatuor men
ses Secundum enim eos fetus fe
mineus in .iiii.or mensibus
et 5. moventur et in .ix. nascitur
Sextum quod aliqui veterum
dixerunt est istud ingenium
Recipe aristologie auri .j. teratur
et incorporetur una cum mel
le Deinde supponatur et vulve
imponatur mane in ieiunio
et a mane ibi stet usque ad
meridiem Deinde consideret
et attendat mulier qualis
erit sapor in saliva ipsius.
quod si dulcis fuerit ipsius sa
liva de masculo est pregnans.
et si sit amara, pregnans est
ex femina. et si saliva eius
sapor non mutetur a consu
eto tunc non est pregnans.
Et in causa istius magna
consideratio habenda est Et
indiget experimento, pri
usquam vere affirmetur, vel mul
ta inquisitione in scientia
naturali Et debet hic su
mi radix aristologie rotun
de: quia fortior est longa.
Et debet sibi addi duplum
eius mellis: vel ad minus
simplum
In quarta primo dat signa
duo pregnantis ex femina

Primum est quod adveniunt
pedibus ipsius ulcera plurima.
et maxime in coxis eius ex
menstruis retentis in primis
mensibus que non sic diminu
it vastat et resolvit calor fe
tus femine sicut calor masculi
Secundum est adventus multo
rum apostematum in pedibus et
coxis propter similem causam
Secundo notat hic quod mulier
cuius pedibus et coxis ulcera
eveniunt et apostemata quandoque pre
gnans est ex fetu masculo.
sed ille masculus est exilis
debilis et habet vacuas et
mollificatas venas parum .ii.
sibi sanguinis attrahit qui su
perabundans in corpore ma
tris et deorsum tendens ge
nerat interdum in pedibus et
coxis ulcera pustulas et apostemata
Tertio dat duo signa for
tia super sexu fetus
Primum significans mascu
linum fetum est quod eius for
matio contra completur seu
consummatur inter .xxv.m et
.xxx.m diem a tempore concepti
onis: nisi mulier sit egra
vel fetus infirmus Et hic
loco partus lege formatio
~~Et loco consummatur eiusdem~~
Et loco consummatur lege
consummatur Et in loco eiusdem
lege concipientem
Secundum est quod fetus feminei
solet formatio compleri inter
.xxxv.m et .xl.m diem a tempore
conceptionis et secundum pluri
mum sic accidit Et cum

nil habeamus quod nobis
indicet quando iam completa est
primo formatio fetus nisi
abortiatur / ista signa viden
tur pauce utilitatis

Capitulum xiii de regi
mine masculinitatis

Oportet ut calefiat
mulier et vir cum
aromaticis Et suf
fumigatione Et po
tu Et cibis Et po
tu metridati Et cum
suffumigationibus Et
pessariis predictis
si eis indigetur Et
cum clisteribus Et
unctionibus Et non
ascultetur ille qui di
cit quod oportet ut mulier
sit debilis spermatis
ut ex eo generetur
masculus ymo opor
tet ut sit spissi sper
matis / et fortis / et
puella huius enim sper
ma dignius est ut
suscipiat masculinita
tem Verumptamen oportet
ut non deficiat a sper
mate eius sperma ma
sculi ymo oportet ut sit
sperma masculi fortius
in hoc capitulo Et oportet
ut dimittat coitum ad
tempus Et non re
cedat a coitu omnino qua
re corrumpatur sperma
secundum quod diximus Et
ut non multum utantur
potu aque ymo bibant
de ea paulatim Et
cibentur cibis fortibus
calefacientibus deinde
experiatur vir sperma
suum et dum permanet te
nue / scias quod necessitas
ad curationem rema
nens est Et cum ingros
satur sperma / expectet
post illud diebus aliquot
et procedat secundum re
gimen suum donec con
fortetur sperma / et ag
gregetur secundum modum
quem innuimus

Deinde conueniat cū
ea conuentu quē inui
mus in loco aromati
sato aromaticis calis
sicut nere primo ex
musco et croco et xilo
aloes indo crudo Et
deuitet camphoram
Et sit in letiore dis
positione et meliore
anima Et delectabili
ore domo Et cogitet
de masculis et appro
priet meditationē suā
in masculis fortibus ha
bentibus audaciā Et
opponat suos oculos for
me viri de illis qui sunt
rectioris creationis et
gloriose forme et coeat

Oportet vt calefiat In hoc
ca° primo agit de regimine
faciendi masculos Secdō de vi
tando errore circa hoc ibi Et
non ascultetur Tertio de re
gulis circa tempus coitus et
sperma seruandis ibi Et oz vt
Quarto de obseruandis in hora
conuentus viri cum muliere
pro masculo creando ibi De
inde conueniat

In prima parte dat auxilia
.ix. ad masculinisandū
Primū est q̄ mulier et vir
calefiant p̄ aromatica come
sta aut bibita: quibz cōfortā
tur membra principalia et
ipsorum spiritus sicut cum
diambra vel diamacis vel
diamusto vel diamargariton
vel leticia galieni vel vino aro
matico
Secdm est iterū eos calefacere
fumigiis calidis ex aromaticis
in suis cameris et suis cu
bilibus sicut ligno aloes gra
nis iuniperi ambra musco
macis cinamomo gariofilis
horū enī odores naribus at
tracti cor cerebrū et horum
spiritus confortat Et hec
auxilia sunt adhibenda illis
quorū complōes non sunt exce
dentes in caliditate.
Tertiū est cum potu dictos
calefacere: sicuti cū vino
maturo vinoso vel pauca
vbarnacia vel maluisia vel
nectare aut ypocrate.
Quartum est etiam cibis
ipsos calefacere vt electis
carnibus cum salsis calidis
in quibz sint zinziber cina
momū gariofili piuionibz
passeribus anatibz et vitellis
ouorum
Quintū est dare in potu
semel vel bis in septimana
mane in ieiunio prope muli
eri dragmā vnā ad minus
boni metridati cum duabus
vnciis vini albi maturi.

matrix .n. ab hoc mundatiu
et calefit
Sextum est decessū effugā
re matricē caldis aroma
tib; nam siccant et mundāt
et confortant ea sicut ex
storace/ cassialigniea spica
et amomo
Septimū est sexe vt possi
bilis predictis ca°. ix°. tracta
tus presentis si post hūs
fuerit opꝰ
Octauū est caldis distenb⁹
vti precipue femmā sicut
est ysop ad matricarie ar
themesie absinchii abrotam
centaurii vitis yspanorū iunipi
an. aꝝ. j. sileos montani
anicos an. ʒ. m. leuistici
ʒ. ß. fiat decoctio pro vno
clistere m. qua dissolue be
nedicte verapigue an. ʒ. ß.
olei de lilio q̄. t. c. ß. salis ʒ. j.
fiat clistere
Nonū est munstere matri
cem exterius caleficientibus
bus oleis vt de spica et de
lilio et de absinchio et de
camomilla
In sedā dicit q̄ non est
audiendus ille qui dixit
oportere debile esse muliebre
sperma ad hoc vt ex eo ge
neretur masculus quod tū
hoc modo probare inutile est.
nam sperma femine si potēs
fuerit sētū femineū produ
cere tenetur quia decisum ē
et vires accepit a corpore fe
mine
Hec dicit hic contradicēdo
illi q̄ oz vt sit sperma mulie
bre spissum forte prodiens a
iuuencula/ nō ab anu fiā.
nam sperma huiꝰ dignius et
aptius aquoso debili ē ad su
scipiendū masculinū sperm
et membra virilia
Tertio dicit q̄ tū nūc est ad
masculum faciendū vt sperma ma
sculi non sit deficiens a sper
mate femine nec eo debilius.
nam virile est quod dat esse ma
sculinū
Quarto dicit esse notandū q̄
virile sperma sit in hoc ca°
masculum faciendi femineo for
tius. nam ab ipo proueniunt
vitalicie caloz et anime vir
tutes immutatiua et formatiua
plusq̄ a femineo
In tertia precipit sex cōse
quentia masculum faciam
Primū est q̄ vir differat et
dimittat coitū tam longo tē
pore/ donec sperma abunde
in eo digestum bonū et pro
lificum et constituere faciat
mulier
Secundū est q̄ ambo non
oiō tam diu dimittant coitū
nec alter eoꝝ q̄ in suis ve
sis sperma contempat sicut
predictum est ca°. ix°. tractat⁹
presentis paragrapho illo Et oz
vt prolongetur dimissio coitꝰ
tanta prolongatione ne pro
uenīat vt corrūpat et ambo
spermata frigus
Tertiū est q̄ neuter assiestat
bibere multū aque frigide q̄
sperma macridat Et si consueue

rit aqua in potu vti bibat ex
hac modicum et paulatine
sed melius est vinum quia si
ne cerere et bacho friget
venus

Quartum est quod ambo ciben
tur cibariis fortis nutritio
nis et calefactiuis sicut fa
sianis gallinis caponibus per
dicibus mutone vitulo et
pedibus porci bene coctis
cum salsis compositis ex lon
go pipere zinzibere canella
cinamomo gariofilis

Quintum est quod postquam vir
his nutritus fuerit suum
sperma videat et experiatur
an sit adhuc tenue et tale
permaneat quod si sic fuerit
sciat quod ad curam necessitas
permanet: puta quod opus est
adhuc attendere quod sperma in
spissetur per cibos predictos et
medicinas

Sextum est quod dum sperma
grossum fit et spissum post hoc
expectet vir et differat coitum
per aliquot dies: et in degi
mine dicto perseueret: donec
sperma suum confortatum fuerit
puta satis auctum bene fer
mentatum et plene digestum
sicut prius innuit

In quarta precipit attente
obseruare sex in hora coitus

Primum est quod his factis
que modo dicta sunt conueniat
vir cum muliere eius modo
qui dictus est capitulo ix° tra
ctatus presentis Et sit is
conuentus seu decens coitus

in aromatisato loco aromati
cis calidis sicut est confectio
nere primo et precipue quam
nicholaus in antidotario pro
prio descripsit et sicut sunt
muscus crocus et lignum aloes
indum et crudum non vstulatum

Secundum est quod ambo deuitent
camphoram et in fumigiis et o
doramentis et precipue vir
iuxta illud metricum Cam
phora per nares castrat odo
re mares

Tertium est quod vir in hora
qua coit sit in letiore dispo
sitione et meliore anima
puta gaudens letus cum mo
deramine absque ira et tristi
cia solicitudine et dolore.

Quartum est quod coeat in de
lectabiliore domo vel camera
quam inhabitare consueuit ab
omni fetore et corruptione e
longata

Quintum est quod tunc figat
ymaginationem vel cogitatio
nem suam circa masculos
fortes animosos audaces: vt
ymaginatiua imperans moue
at virtutes naturales immu
tatiuam et informatiuam ad
plasmationem talis fetus

Sextum est quod habeat ante
oculos eius formam vel figuram
sculptam vel depictam viri vel
pueri recte plasmationis siue
creationes et glorrose forme
seu magni decoris super quam
assidue figat intuitum et ocu
los sibi opponat: et his con
currentibus cum vxore coeat.

ut filium generet formosum et integrum.

Capitulum xiiii de signis alhanim facientis masculos

Alhanim faciens masculos est vir fortis equalis carnis in duricie et mollicie multi spermatis grossi calidi Et est magnorum testiculorum manifestarum venarum fortis desiderii Quem non debilitat coitus Et ex cuius dextro eicitur sperma nam rustici etiam stringunt sinistrum testiculum tauri ut effundat ex dextro. Cumque adolescentis dexter prius inflatur testiculus tunc ipse est masculinans aut sinister tunc ipse femininans Et similiter ille ad quem festinat pollutio non a nocumento in spermate est faciens masculos.

Alhanim faciens In hoc capitulo dat signa x viri facientis masculos arabice dicti alhanim

Primum est quod est fortis virilis robustus in corpore et membris

Secundum est quod eius carnes sunt equales scilicet medie inter duriciem et molliciem harum

Tertium est quod ipse multum habet spermatis grossi fermentati.

Quartum est quod magnos non longe pendentes a trunco corporis sed ei proximos

Quintum est quod vene eius ample sunt et manifeste tam quiete quam pulsatiles

Sextum est quod coitum fortiter desiderat plurimum in spermate propter abundare

Septimum est quod ipse est non debilitatur a plurimo coitu nisi perseveret in superexcessu

Octavum est quod plus sperma suum eicit ex dextro quare fit masculus testiculo Cuius rei signum est quod rustici volentes ut taurus generet vitulum masculum et in iunicem ligant sibi ante coitum sinistrum testiculum ut a dextro effundat sperma.

Nonum est dum puero vel adolescenti prius ingrossatur et augetur dexter testiculus sinistro qui melius sperma generare solet

Decimum est dum puer festine

pollutur sperma eius emittens
ante etatem pollutionis sine
nocumento in spermate ipsius
et in vasis eius puta quod sper
ma eius nec est nimis liqui
dum fluens, neque ardens ape
ritiuum, nec vasa eius relaxa
ta sunt, est generans ma
sculos.

Capitulum xv. de signis mulierum masculinatiuum

De mulieribus ma
sculinans est [1] mulier
equalis coloris [2] Et
forme [3] Que non est
grauis corporis [4] Neque
mollis [5] Et neque men
strua eius sunt subti
lia cruda neque pauca
aquosa nec adusta val
de [6] Et cuius os ma
tricis est vulue oppositum
[7] Et cuius digestio bona
est [8] Et cuius vene sunt
apparentes procedentes
ad exteriora [9] Et cuius
sensus et motus secundum
quod oportet existunt [10] Et non
habet ventris solutionem
assiduam neque ipsius con
strictionem assiduam [11] Et
oculi eius sunt decliues
ad fuscedinem absque subal
bedine [12] Et est gaudentis
nature et lete ani
me Et puelle viri
potentes in primis cum
coeunt sunt velocis im
pregnationis propter
fortitudinem caliditatis
earum, et paruitatem
adipis matricum ipsarum,
et humiditatem earum
[13] Et ille quibus velociter
veniunt menstrua di
gniores sunt ut ma
sculos concipiant Et
spacium mundificati
onis illarum quarum
est breue, est usque ad
xxii. dies non usque ad
xl.

De mulieribus In hoc capitulo
dat xiii. signa masculinan
tium mulierum et duo notabi
lia

Primum est quod mulier est
equalis coloris puta vmidi et
temperati. s medii inter rube
um et album. ex quo significatur

eius compte

cuius compto fore temperata
Secdm̃ est q ipa est equalis
forme. s. decora pulcra non
dissormis ex quo significat
fortitudo virtutū et complexio
Tertiū est q non est ponde
rosa grauis ymo leuis agi
lis cum moderamine ex quo
significatur q non est flati
ca nec grossoꝝ humorum
Quartum est q non est
mollis carnis laxe sed solide
et firme maxime in clunib⁹
coxis et mamillis
Quintū est q ipius mēstrua
neq; sunt subtilia crida neq;
pauca aquosa nec adusta
valde: sed rubea colore medie
substantie
Sextum est q in transeūti
os matricis recte sit vulue
oppositū et non distortum
nec proclive ad latus ve
recte in matrice virga essi
dat sperma
Septimū est q in hac bene
digeratur cibi non solū in
stomacho sed epate et venis
p hoc enim sperma bonū ge
neratur et sit masculinum
Octauū est q eius bene appa
rentes sūt et non sepulte
sicut in pudendis sed pro
cedentes versus exteriora
Nonū est q sit vigil in
suis sensibus et satis agi
lis in suis motibus
Decimū est q non sepe vel
assidue stipsino fluxu ven
tris fatigetur nec eius in
tima vegetur constrictione

Undecimū est q hec non sub
albidos habeat oculos: sed de
clines ad fuscedinem
Duodecimū est q de natura
eius sit gaudens et hilaris
et animo iocunde
Et hic notat vnū pulcra q
puelle viripotentes tam apte
ad coitū facile impregnātur
et multū velociter ni p̄mo
dum coeunt, p̄t̄es causis
Summa est fortitudo sue cali
ditatis qua sperma digestum
in eis abundat et sperma vi
rile sibi prompte attrahit
Tertia est q adeps seu pinguedo
et pannus est in suis matri
cibus que sperma virile in hijs
intime prohibeat vel lubri
care ab hijs hoc facile faciat
Tertia est naturalis ipsarū
hijūditas: p quam sperma vi
rile facile matricibus ipsarū cohereat
Tredecimū est velox mēstruo
rū cursus nam hec quib⁹
menstrua festine venūt vi
delicet ānno xiiij. masculinātes
sunt. hic notat principe
q naturale spaciū brevius
quod esse debet inter duas
mūdificationes est dierū
xxti. et non vsq; ad xl. ymo
prohixus sedm̃ naturā est
quadraginta dierum.

et nō multa abūdans

Capitm. xvi. de causis ge nitorum.

Causa corū est multi
tudo spermatis Et
Unitio ipsius in duo

et quod est supra Et
eius casus in duos ventres
Et incolumitas quidem
duorum filiorum etiam
geminorum non est plurima.
Et parum sunt inter
geminos dies plurimi.
ipsi enim secundum plurimum
fiunt ex coitu uno.
Et parum contingit quod
ex coitu super impregna
tionem fiat conceptio.
nam si fit conceptio fit
in mulieribus que cor
pora tenera habent et
sunt multorum pilorum
et multi sanguinis propter
fortitudinem caliditatis
earum Et de illis sunt
que fortasse vident san
guinem in pregnatione:
et non curant de eo propter
virtutem earum et forti
tudinem matricum ipsarum.
et non abortiunt cum
menstruis et cum aperti
one eius quod emmet
in matrice. Et quandoque

menstruantur super
impregnationem nume
ro ~~duarum~~ duarum men
struationum et supra
Et si cadat impre
gnatio super pregna
tionem in non val
de forti et in ea que
iam concepit nisi propter
apertionem oris matri
cis sue non propter for
titudinem sue matricis
timetur quod sit primus filius
iam debilitatus quare
corrumpitur secundus
Et iterum in fortibus
timetur latius casus
litigii et compressio
nis inter duos filios
Et illud quidem plu
rimum perducit ad fe
brem et inflamatio
nem faciei et adven
tum egritudinum ad hoc
ut abortiat unum eorum
Et de signis quidem
geminorum et qui supra

sint sdm̃ q̃ dixerũt
quidã et exptum est/
est vt considerẽtur vm
bilicus nati primũ con
tinuus cũ fetu. tunc
si non fuerit in ipso
uitia neq; nodus/ nõ
erit post primũ natũ
filius Et si fuerint
in ipõ uitie/ tũc pre
gnatio erit sdm̃ tu
merũ uitiarũ.

Causa eorum In hoc
cap̃ primo agit de causis
gemmor̃ fetuũ Sdõ circa
hoc quedam notat ibi Si
militudines Tertio de pre
gnantibus que mortue mẽ
struantur ibi Et de illis
Quarto de primitie impre
gnationis sup impregnati
onem ibi Et si cadat
Quinto de uno signo ge
mmorũ ibi Et de signo
In prima parte dat. in
causas gemmor̃ fetuũ

Prima est multa sperma
tis superabundantia sufficiens duobus generandis
fetibus Unde est diuisio
spmatis in duo/ pro duob⁹
fetibus vel ultra duo. e pro
tribus aut quatuor fetibus
Tertia est spmatis viciosi
effusio vel casus in duos
matricis ventriculos unde fit
duplicis fetus generatio
In sdã m̃ carũ gemmor̃
notat

Primũ est q̃ rara est et
non multa sanitas vel ni
columitas filiorũ duorũ etã
gemmor̃ ni eodem utero. q̃
se se comprimũt et niti se
certant vt iacob et esau pro
loco amplioni et plus alimẽto
Sdm̃ est q̃ raro dies plu
res accidunt nitri conceptiones gemmor̃ fetuũ. ymo
pcius fiunt in eodem coitu:
q̃ statim matrix post cõcepti
onem adeo clauditur vt a
cimẽ sibi vir os eius mitat

Tertiũ est q̃ raro contingit
fieri conceptionẽ p coitũ sup
impregnationẽ quia matri
cis os vehementer clauditur in tã impregnatis ita
etiam vt sit ĩuiũ accessitus
magis spermati.

Quartũ est q̃ si sup impregna
tionem conceptio fiat ex
nouo coitu fit in mulieri
bus tenens corpore/ plurimũ pilosis circa pudibũda
multũ quoq; sanguinis in
hijs/ cem fortis ciuditas existit
unde petulci sint: et sic
matrices non obstante fetu
se ipsas aperiunt: et sperma
deglutiunt

In tertia primo ait q̃ sdã
pregnantiũ vident a se flu
ere sanguinẽ mẽstruũ et
neq; tenentur neq; de eo
curant ppter robur earum:

Canon - page 133 sur 617

et fortitudinē suarū matricū.
Unde fit ut satis pro se et
suo fetu sanguinis habeāt.
et matrices fortes satis si
bi attrahant p alimento
fetus et adhuc resecent
grossum quod superfluit
menstruali cursu
Secundo dicit q iste pre
gnantes ppter sua mēstrua
non abortiunt fetū: nec
ex apertione illius quod
eminet in suis matricibus
puta colli et oris harum.
Verū dicit ypocras amphorū
quinta mulieri in utero
habenti si purgationes
exeunt, impossibile est
fetum sanū esse
Tertio dicit q a pregnan
tibz quāqz menstrua fluūt
p duos menses et ultra.
quia fetus in hiis pauco
indiget alimento.
In quarta primo ait q
si in muliere non valde for
ti que iam concepit noua
accidat impregnatio super
priorem non ex fortitudīe
sue matricis, sed ex sola ipius
apertione, timendū est ne
sit eius primus fetus iam debi
litatus et postea secdus inde
corrūpatur: et sic ambo pere
ant et abortiantur.
Secdo dicit q ī pregnātibz
fortibus latius et amplius
timetur ex impregnatione
super impregnationē euētus
litigii et compressionis fe
tuū adinuicem q horū cor-
ruptio sicut pugnauerunt
iacob et esau in utero mater-
no neqz perierunt
Tertio dicit q istud litigium
inter duos fetus frequēter
perducit alterū vel ambos vel
ipsorū matrē ad febres incē
sas et īflamationē faciei ma
tris et ad morbos alios ut sūt
apāta vel dislocationes unde
fit ut mater quāqz abortiat
alterū ipsorū videlicet debilē
et victum acompare
In quinta dicit quosdam
asseruisse q signū fetuū
duorum aut plurū in utero
materno certum et exptum
est ut consideretur umbilicus
illius qui primo nascitur
et exit ab utero cum fetu
cōtinuus: et si neqz ruga
neqz nodus in hoc fuerit
inuentus, non erit alius
in matrice fetus. Si vero
fuerint in umbilico ruge,
tot in pregnante erunt
fetus quot sunt ruge in
umbilico.

Capitulum xvii. de signis appropinquationis ptus

Cum pregnā ingre
ditur in spacio propī
quo tempori partus
et sentit grauitatem
in inferioribus ventris
sub umbilico et in dor-
so, et dolorē in inguine,

et cālitatē m ventre
et mflationē m ore ma
tricis vehementē sēsatā
et hyectationē eius tūc
iam approximat ptūs.
Cūq; mollificatiu⁹ eī
cauda vel anus / et ifla
tiu⁹ eius mgnūa / et
fortioz fit mflatiꝰ mgnūs
ymgnuus / tunc non est
mter illud et mter p
tum mſ proximū.
Cum pregnans ī hoc
capto primo dat signa pt⁹
appropinquantis Scdō sig⁹
partus mstantis et quasi
mchoantis ibi Cūq; molli
ficatiu⁹
ī prima parte tangit bj
signa que cum simul appa
rent partus significant ap
propinquationē Et tunc debet
mulier⁹ manere dom⁹ / et
prope se habere bonā obste
tricē / et suppla parare que
ptin⁹ seminit et puerpiu⁹
Primū horum signū est
cum tempoꝛ partus sīdm
cōem naturē cursū appropi
quat mulier⁹ vt cū iam pro
cessit m ix⁰ mense sue porta
tionis
Secdm est cum ipa maiozē
solito sentit grauitatē m par
tibus ventris inferioribus
subtus umbilicum et etiā m
dorso ꝓpter hoc q fetus seip⁹
aggravat inferius tendens et
parans ad exitum
Tertiū est dolor m mguine
maxime de latere fetus ꝓpter
materias que retente prius
illic cōmouentur una cū fetu
parate ad exitum
Quartū est cālitas que sen
titur illic ꝓpter cōmotionē
fetus et humoꝝ secū retentoꝝ
Quintum est mflatio sensa
ta vehemens m ore matri
cis ꝓpter destendentes illic
humiditates et preguā fetus
Sextum est humiditas oris et
colli matricis ꝓpter aquosi
tates que destendere incipi
unt Et dum signū hoc
adest / proximus est partus
ī secdā dat duo signa pt⁹
iam mstantis et quasi īchoātis
Septimū est dum cauda vel
anus pregnantis humiditatib⁹
multis relaxatiu⁹ et mollificat⁹
que viam preparant ad ex
itum fetus
Octauū est mgnitudo vehemēs
mflatio precipue mgnitudo
de latere fetus / et matricis ꝓpt⁹ impulsionē fetus
versus inferiora cū vehemētia
apparentib⁹ ante hīs duobus
signis / inter ipsa et partū
non est tempus mſ proxi
mū ymo quasi mchoat
Capm xxvīi. de signis
debilitatis embriois
Significant debilitatē
eius existentes matris

Canon - page 135 sur 617

sue Et euacuationes
accidentes ei Et proprie
continuatio prouocati
onis menstruorum per
transeuntium illud quod
fit secundum semitam rari
tatis et paucitatis et
secundum semitam super
fluitatis cibi Et similiter
apparitio lactis etiam
in primo mense in quo
concipit ipsum: Et emul
getur cum mamilla
exprimitur Et signat
ipsam quod non mouetur
fetus motu de quo sit
curandum aut mouetur
in non sua hora.

Significant tu hoc capitulo
dat vi signa debilitatis embrionis

Primum est egritudines ma
tris sue sicut febres aut
apostemata vel egritudines matri
cis matris vt vlcera scliro
ses a quibus corrumpitur vel
diminuitur vel alteratur nu
trimentum fetus et eius com
plexio

Secundum est superflue matri e
uenientes euacuationes vel
per fluxum sanguinis narium
vel per emorroides vel per fluxum
ventris vel nimios sudores
quibus minuitur alimentum
fetus: et debilitantur mater
et embrio

Tertium proprie est menstruorum
cursus vel prouocatio per tran
seuntium illam quantitatem
qua quedam pregnantium raro
et parum menstruantur quandoque in nocte
et illam mensuram quam que
dam pregnantes ex superfluita
te ciborum assecuntur nam neque
mater neque fetus ab hac
menstrua debilitatur.

Quartum est quando lac in ma
millis apparet in primo mense
vel in secundo computando
ab hora conceptionis. signat
enim quod fetus est debilis et
sibi modicum sanguinis attra
hit: cum ipse ad mamillas
ante tempus congruum lac ge
nerans ascendat

Quintum est quod quando mamilla
exprimitur in primo mense
lac inde emulgetur et foras
effluit

Sextum est dum fetus in vtero
materno debiliter mouetur: nec mouetur motu de quo sit curandum propter eius debilitatem vel ipse mouetur
non in hora sua: puta non
cum mater vigilat et esurit
ymo quando dormit et cibis re
fecta est: et hanc forte eui
gilat

Capitulum xix de signis debilitatis nati

Cum fetus nascitur
et non inflatur vmbilicus

eius / et non monet / et non sternutat / et non clamat usque ad tempus / tunc ipse est debilis et non vivet

Cum fetus In hoc capitulo dat signa · iiii^or · imbecillis nati non diu victuri sed cito obituri

Primum est cum non cito postquam natus est tumet et inflatur eius umbilicus quasi apostemetur ex sanguine qui adhuc retinetur in eo · per hoc enim significatur quod fetus sanguinis parum sibi attraxit dum erat in utero · quapropter debilis nascendo egreditur

Secundum est quando iam natus non movetur · sed est quasi stupidus non bene sustinens extrinsecum aerem propter eius debilitatem

Tertium est quod non sternutat sicut nati fortes sternutare solent cum eorum capita de loco calido recontervenientia frigus exterioris aeris percutit

Quartum est quod non clamat vel clamat debiliter per aliquos dies vel usque ad aliquod tempus predebilitate per hoc enim signa natus significatur esse multum debilis et ineptus vivere

Explicit tractatus primus

Tractatus secundi sunt xliiii · capitula Capitulum primum de tempore pariendi

Tempora quidem creationis et motionis et partus iam diximus in anathomia et eis que sunt post ipsam Et scis inde quod mensis septimus est in quo parit ipsum Et est fetus fortis creationis et complexionis · cuius creatio velox fuit et cuius motus festinavit et cuius petitio ad exitum velox fuit

Et multociens quidem moritur natus infra hoc spacium · quoniam tolerat motus vehementes in debilitate creationis · huius namque natus licet in radice sit fortis / tamen est proximi spacii cum creatione Verum natus in octavo mense est qui plurimum moritur de natis : et parum vivit

Quod si aliquis viuat
de natis in octauo mē
se / tunc illud est rarū
valde · et parū est quod vi
uat natus perueniens
cum hoc tempore
Et in quibusdā regi
onibus non viuit na
tus octo mensiū oīo :
quoniā non euacuatur
eius dispositio quin
aut sit retardatus in
creatione / et motione
et desiderio ad partum
vsque ad hanc horā / et
significat quod eius virtus
non est fortis in radi
ce / aut aduenīūt ei
motus separationis in
principio temporis com
plementi · quamuis sit for
tis in radice virtus eius
sicut nati in septimo
Quod si non fuerint ita
ymo fuerit creatio eius /
et motus ipsius / et volū
tas desiderans peruenire
ad partum / et motus
eius completi ante illud /
tunc huius fetus iam
conatur euadere a loco
suo et conuertitur · Sed
quid valet eius cōuersio
cum qua non cōsequitur
intentionē suā : et re
manet sic conuersus
vsqueque redit ad ipsum
virtus sua : et facit eū
deficere debilitas sue vir
tutis · Et accidit ei
procudubio quod accidit
debili intento motibus
euasionis / cū procedit
absque directione : s · las
situdo et defectus
Infirmatur ergo pro
culdubio : et debilitatur
et resoluitur virtus eius
Et cum nascitur in
huius dispositione / est
iudicium eius iudiciū
nati infirmi debilis :
et de iudiciis eius est
quod non speratur ei vita ·

Natus in nono si cōple
ta fuerit eius creatio
et desiderat moueri in
vn° et non fuerit ei pos
sibile vt euadat, ymo re
maneat in matrice, et
acciderit ei in octauo
quod diximus, viuet in
spacio mensis vita, rede
unte ad ipsum virtute.
et equabitur a conuersi
one sua vsq̄quo redeat
conuersus et confirmet.
cūq̄ nascitur, saluatur.
Et cum non fit ita, y
mo non desiderat nisi
moueri in illa hora,
tunc iudiciū eius est
iudicium oīs debilis oīo
Et plurimū quidem
nascitur in decimo ille
cui accidit vt desideret
partum in nono: et nō
fuit ei preparatum
Et accidit ei illud, q̄d
accidit nato in octauo.
Et parū quidē accidit
vt sit assiduatio separa
tionis cadens in septīo:
deinde extendatur vltra
vsq̄ ad decimū ita vt e
ueniat ei integra vita
in decimo. hoc enī rarum
est et cum hoc est signi
ficatio debilitatis virtutis,
cū currit vicissitudo ex
vn° ad x^m.

Tempora quidem In hoc
capto post remissionē ad a
lia primo agit de natis in
vn° mense Scdo de natis ātē
mensem vn^m ibi Et mul
tociens Tertio de natis in
in octauo ibi Verū natus.
Quarto de natis in nono ibi
Natus in ix° Quinto de na
tis in x° ibi Et plurimū
quidem.

In prima parte primo re
mittit nos ad capl'm tracta
tus prioris quod est de ana
thomia matricis et ad scdm
quod est de generatione em
brionis sup temporibus crea
tionis fetus idest formatoīs,
et motionis eius in vtero
materno motu sensuali, et
parturitionis ibi enī docuit
hec omnia tempora et eorum
diuersitates precipue cap scdo
Scdo dicit q septimus mēsis
a tempore conceptionis est
primus mensis in quo sa

lubriter fetum parit. viuit n.
raro natus ante hunc mensem
Tertio dicit q fetus qui na
scitur in vn° mense fortis
est creationis sic q membra
ipius fortia creata sunt: et
est fortis complois in radice vi
te et in membris aliis Et
festina fuit eius creatio siue
formatio ppter fortitudinem
suarum virtutum completa enim
fuit in xxxv diebus: Et con
similiter eius festinauit mo
tus nam moueri incepit in
tertio mense et semis: Et
ita velociter tetendit ad exitum
puta in mense septimo
In scda dicit q ille qui na
scitur ante istud spacium tem
poris vii mensium moritur
frequenter et scdm plurimum
Cuius causam reddit quia
motus tolerat vehementer
fortes quando parturitur:
vel loquendo verius dum ipse
abortitur non adhuc maturus:
sed in creatione tener et debi
lis nondum solidatus Et
quamuis ipse esset fortis in radi
ce tamen proximus est spacio tem
poris sue creationis seu for
mationis quo fit vt membra
eius sint adhuc debilia: et li
gamenta quibus matrici alli
gatur nondum sint matura.
Vnde plus laborat in exitu
a ventre sicut immaturi fru
ctus non decidunt nisi a vento
forti vel a causa alia forti et
violenta
In tertia dat vii canones

sup natis in octauo mense
Primus est q natus in octa
uo mense vt plurimum moritur
et pauco tempore viuit. et id
experientiis quam plurimis app
batum est: et mensis octa
uus non est de creticis sicut
est septimus
Secdus est q si viuat aliquis
natorum in octauo valde ra
rum est illud et parum contingit
q viuat natus perueniens ad
lucem cum hoc tempore octo men
sium
Tertius est q octimensis in
quibusdam regionibus vt in
climatibus primo et scdo non
viuit omnino Cuius causam as
signat quia dispositio nati
huius non euacuatur neque
deficit quin sit retardatus
in formatione sua et in mo
tu ipius et in desiderio ad exitum
et partum vsque ad tempus octa
ui mensis sic q non valuit
in vn° nasci per quod significa
tur esse virtus eius in radi
ce debilis vel saltem non fortis:
aut motus separationis ab vtero
fetui aduenit in principio tem
poris complementi puta men
se octauo quo compleri inci
pit fetus et in nono mense
consueuit perfici complementum
eius. Breuiter vult dicere q
fetus nascens in octauo men
se vel postponit ortum a mense
septimo quo nasci nisus est:
vel ortum anticipat ante diem
nonum quo nasci debuit
mense
Quartus est q si non fuit

ita q nasci anticipet ante
diem nonū ymo festinaue
rint eius formatio / et ipius
motus / et voluntas optans
peruenire ad partum in .vii°.
mense / et motus ipius ante
octauū completi sunt / tunc
iste fetus euadere conatur a
loco matricis in mense .vii°.
et vt tunc euadat et parturiat
conuertit se ipm inclinato
capite versus os matricis et
parat ad exitum. Et hic q
rit princeps quid valet aut
prodest sibi hec conuersio .s.
vt exeat in mense .vii°. cum
ipse p eam non adipiscatur.
nec tunc consequatur intentionem
suam. sed manet conuersus se
cundū hunc modū / donec sua
virtus ad ipsum redierit vt
parturiatur in octauo mense
verū debilitas virtutis ipius
facit hunc in vita deficere post
partū. vel ipm deficere a partu
in .vii°.

Quintus est q accidit octimen
si proculdubio id idem quod
accidit fetui debili vel homini
debili intento motibus euasi
onis ab vtero aut periculo
cum ipse procedit precipitanter
absque directionis lassitudo et
virium defectus

Sextus est conclusio puta
q indubie fetus iste egrotat
et virtus ipius multū debi
litatur atque resoluitur.

Septimus est q dū nascitur
in ista dispositione iudicandū
tunc est q ipse est debilis et
egrotatiuus: nec de eo spera
tur q debeat viuere

In quarta primo ait q natus
in nono mense / si perfecta fuit
eius creatio / et in mense sep
timo moueri desiderat vt a
matre euadat et parturiatur
nec facere id potest / ymo vsque
ad ix^m manet in matrice / et
acciderit ei in octauo mense quod
prius dictū est .s. vt adhuc
in matrice maneat vsque ad ix
mense / tunc vita viuet rede
unte ad ipsum ipius virtute.
et equabitur ab illa inutili con
uersione quā in .vii°. habuit
vsquequo redeat in .ix°. mense
conuersus vtiliter ad salubrem
partum et confirmetur in
illo statu donec parturiatur:
cumque parturitur hoc modo conuer
sus / saluatur et viuit

Secundo dicit q cū non fit ita .s.
q virtus redeat ad ipm / et etiā
equetur eius conuersio / ymo
non desiderat nisi moueri et
parturiri in illa hora .s. in .ix°.
mense tunc iudicium nati huius
est iudicium omnis debilis omnino
vel hominis debilis et egrotatiui

In quinta primo ait q ille
coniter et secundum plurimū nasci
tur in decimo mense cui contin
git vt in .ix°. mense desideret
partū et non fuit satis ad
hoc preparatus vt tunc na
sceretur.

Secundo dicit q accidit illi sic
nato in decimo illud quod ac
cidit octimensi nato .s. debi
litas et q parum viuit et

sepius moritur

Tertio dicit quod raro contingit ut assiduatio separationis idest assiduus conatus ad exitum ab utero cadat in vii° mense. Deinde protendatur ultra partus eius usque mensem decimum: ita ut in [illegible] x°. et non ante veniat ipsi vita integra extra matris uterum. hoc enim est de illis que raro contingunt / et cum hoc significat virtutem debilem / quando vicissitudo conatus ad exitum de vii° mense currit usque x^m.

Capitulum secundum de regimine uti pregnantium

Oportet ut assiduent lenificationem suarum naturarum semper cum eis que leniunt cum equalitate sicut sunt alifidabeget pinguia et sicut sirasc et similia: cum stringitur natura valde. Et ut occupentur exercitiis temperatis et deambulatione tenui absque superfluitate superflua enim abortire facit. et illud ideo quoniam ipse replentur propter illud quod accidit eis de retentione menstruorum. Et si superfluitates in eis multiplicentur / oportet ut non assiduent balneum. balneum namque eis execrabile est nisi apud propinquitatem. Et oportet ut non iungantur capita earum: et fortasse accidat eis inde corisa: quare accidat tussis: et commoveatur fetus: et post abortus. Et oportet ut devitent motum superfluum / et saltum et percussionem / et casum et coitum proprie / et repletionem cibi / et iram / et non superveniat eis quod faciat tristari et timere. Et elongetur ab eis omnis reliquie cause abortus / et proprie in mense primo et usque ad xx. dies: et proprie in ebdomada prima et usque ad tres dies a conceptione. illic enim est execrabile

super eas omne compres
sionem faciens Et consi
deretur illud quod di
ximus de conservatione
embrionis Et oz ut co
operiatur illud quod est
sub ypocondriis earum
lana leni Et sint cibi
earum panis mundus
cum iffidabeget et alzeibe
iet Et devitet omne
acutum et amarum: sicut
capparis et olive immatu
re Et omne provoca
tivum menstruorum sicut
sunt faseoli et cicer et
sisaminum Et si deside
rant cibum in die con
ceptionis precipit ypo
cras ut in potu sumant
sanich in aqua ipsa enim
quamvis sit inflativum est
tamen velocis nutrimenti
Et vinum earum sit vinum
odoriferum et subtile an
tiquum Et ypocras quidem
dixit sumant in potu

vinum nigrum et videtur quod
voluit intelligi per illud
subtile nigrum: et sit in
gredo eius propter ipsius
fortitudinem non propter
fecem Et sint in secundis
mensis earum passe et
citonia dulcia et pira
et excitantia appetitum
et mala muza et gra
nata muza Medicine
vero earum sint sicut e
lectuarium de margaritis
cuius descriptio recipit
margaritarum non per
foratarum piretri ambo
ana ʒ. j. zinziberis et
masticis ambo ana ʒ.
iiii^or. zedoarie doronici
seminis apii capsie carda
momi nucis muscate
macis cinamomi omnium ana
ʒ. ii. been rubei piperis
et macropiperis omnium ana
ʒ. iii. cinamomi ʒ. v.
zuccari solvimus quantum omnia
et plus. Cuius dosis sit

cocleariū vnū · ipsū enim
rectificat dispositionem
matricis earū : et dispo
sitionē stomacorū earū
Et oz vt vehemēs stu
diū sit in stomacis earū
Quare confortentur
cū eis que sunt sicut
ieleniabin cū xiloalo
es et mastice et similib9
Et electuaria facta
cum zuccaro plurimo cū
speciebz aromaticis in
quibus non est mul
ta caliditas Et cū
emplis stipticis cale
facientibus aromati
cis

Oportet vt assiduent In
hoc ca° primo agit de lenificatōe
ventris pregnātiū Scdo de
exercitiis balneis et cooperi
mentis earū ibi Et vt oc
cupentur · Tertio de cibis et
potibus earū ibi Et sint cibi
Quarto de medicinis cordia
libus earū ibi Medicine vero
Quinto de stomaticis ibi Et
oz vt

In prima pte ait q si pre
gnantis natura seu venter
valde constipetur esse necessarium
q assiduet vti lenientibus
ventrē cum moderamine sicut
sunt alifidabeget pinguia · s ·
brodia carniū pinguia sicut
galli veteris galline aut capo
nis crassi sagmati vituli oma
sorū porcorū Et sicut siracs
idest mane spēs de qua pro
vna dosi mane in ieiunio q̄rte
s · cum · ʒ · iiii^or seri capre su
mat vel aque pulli vel aque
caponis et eis similia sicut
cassia fistula mundata de q
dicit scdo huius ca° de ea q̄ē
conueniens pregnantibus et
soluit eas

In scdā dat · vii · regulas sic
per exercitiis balneis et coope
rimentis pregnantiū

Prima est q pregnantes
seipsas occupent in modera
tis exercitiis et i deambula
tione suaui seu tenui sine
excessu in hac et superfluita
te : quia superfluitas deambu
lationis aut alterius motus
superexcedentis inducit aborsū ·
nam multis humoribus ex
retentis menstruis pregnā
tes replentur · qui nimio di
latati sibi procurant exitū ·
et venarū matricis ac oris
ipsius iuuatur aptio p motū
superfluū ·

Scdā est q eis est oportunū
ne balnea frequētent si mul
tiplicentur superfluitates in ha
rū corporibus si pro quia · nā
balneū in ipsis execrabile ē
et detestandū : quā pronocat
menstrua et aborsum : nisi

motu

propte partū · tunc cū cōueīt
ad ipm facultandū et alleu
andum
Tertia prohibet has capnt-
mungere sicut solent facere
in calidis regionibz ne catar-
rum inde acquirant exitatē
tussim · que cōmoueat fetū et
inducat abortum
Quarta est nonnullos
uitens pregnantes euitare
·ir· Primo equidē omnem
superfluū motū quia fetū le
dit: et abortum promouet.
Sedō saltum ppe eadē cam
Tertio passionē supradictē
cius ex causa consili Quarto
frictionē castum maxime supra
ventrem ex eadem causa
Quinto uidet propte vita
re coitum: ne matricis per-
hinc os aperiatur et fetū
opprimat ventri superiacens.
Sed ni hoc prohibet qui coire
vult sustentando sepius sup
sua brachia et non aggra-
uando se sup ventrē uxoris
Sexto superfluam cibi reple
tionem: quia fetus opprimit.
Septimo iram forte que
matris et fetus alimentū tur
bat et suppflamat Octauo
tristiciā quia marcescit mat
si continuetur Nono forte
timorē aut terrorē subitū:
qui se pregnantes abortire
facit
Decima est q reliqne cause
aduersus omnes elongentur
a pregnantibus que dicent
infra ca. vm. tractatu pntis

et propte in mense primo a
tempore conceptionis et adhuc
magis in prima septimana:
et adhuc amplius in tribus
primis diebz · execrabile cū
est et tunc detestandū oē cū
pressionē fetum faciens sup
Sexta est q attente cōsi de
rentur et bene obseruentur
illa que dicentur de conserua
tione embrionis et de cautela
ab abortu ca. x. tractatus pre
sentis
Septima est q uentres pregnā
tum tetigantur ab ypocondriis
dextris mitissima lana suauis
mūdi carpinata quatinus p
tegat a frigore fetū et matris
custodiat naturalem calorem
Et in tertia dat vj canones
sup pregnantiū cibis et potibz
Primus est q panis ipsarū
sit mūdus bene coctus et fer
mentatus · et ipsum comedāt
cum iusculabegret idest aqua
carnium et alzebeiet idest al
bis ouis factis ex amigda
lis aqua carnis dulcorato et
pauco zinzibere
Secundus est q hec bibēt omē
acetum et amarū forte sicut
sunt capparis olive immature
amigdale amare pssicoz nu
clei: ledunt · n· fetum et m
dispositis pronocant abortum
Tertius q hec deuitent oīa
que abortum pronocant sic
sunt acetra sisam fasioli et
sunt leguminum quod assimi
latur pisis
Quartus est ypocratis

ubentis si mulier in die con
ceptionis cibum desideret da
re sibi in potu sanich idest
ordeatum · quia q̄nis misset
velociter mutat

Quintus est q̄ vinū quod
ipse bibunt sit odoriferū sub
tile et antiquū sicut vinū hebe
quod multū confortat multi
plicans spiritus Et circa
hoc notat hic dixisse ypocrate
q̄ hec vinū nigrū in potu ac
cipiant fortassis q̄m nutriti
uus est Et dictū ypocratis
sic interpretatur q̄ ipe intelle
xit subtile nigrū et non grossū
terreū Cuius nigredo non a
fece terrea sed a bona fortitu
dine et maturitate perfecta p
cessit

Sextus est q̄ edant in sedis
mensis seu fertilis ultimis
vel in banketis aut recreacio
nis vuas passas enucleatas
et citoma dulcia et pira de
cocta et fructus qui excitent
appetitum cani sicut p̄ poma de
crapenduto et alia poma media
inter dulcia et acria que medi
ci musa vocant et malagra
nata multa

In quarta describit electua
rium de margaritis quod cor
stomachū et cordia confortant
et dispositiones suarū matricū
rectificant hoc modo Re mar
garitarū non p̄fectarū prec
tii aū · ʒ · j · Re masticis aū · ʒ ·
nuc⁹ ʒedoarie doronici semiñ
seminū apii cupsle idest cuthe
macedonice cardamomi nucis
muscate macis cinamomi idest
gliosse canelle aū · ʒ · ii · ceen
rubei piperis macropiperis
aū · ʒ · iii · cinamomi · ʒ · v · zuc
cari solutione sic vocati a loco u
bi reperitur melius zuccarum
q̄ntū de sinyglis et adhuc ā
plus pulta duplum ponderis
predictorū omniū · terantur · et
fiat electuarium in pulvere cuius
dosis sit unius pilule cochearium
rectificat cum dispositiones
stomachi et matricis

In quinta prelaudat mixte
ranh circa suos stomachos ve
hemens et diligens adhibere
studium · nam sepe vexantur ma
lis appetitibus vomitibus nau
seis et claudicantibus digestio
nibus · unde nimis et extra cō
fortari indigent

Hec precipit stomachos cor
confortare ab intra cum hac
medicina Re conserve rosarū cu
bearū q̄rte j · ligni aloes masti
ces aū · ʒ · iii · micorpenthi · sit
et fiat conditū in pixide ponderis
quod deauretur in superficie et
sit dosis eius · ʒ · ſ ·

Tutio precipit electuarium be
fectis ex speciebus aromaticis
non minus calidis cū zucchero
plumino vel electuario de gem
meque vel diamacis · Vel ele
ctuario quod recipit macis
gratiosilon aū · ʒ · j · coriandri
preparati · ʒ · iii · masticis · D · mo
cinamomi · ʒ · j · et ℔ · terantur
subtilit et incorporentur cū ℔ · ſ ·
zuccare albe dissolute in aqua
rosacea fiat electuarium p lozēgias

ponderis ʒ ii de auratas undiq;
sit q; dosis eius una lozengia
Quarto iubet stomacis ca
rum apponere emplastra stipti
ca calefacientia aromatica
sicut hoc ℞ ligni aloes ma
sticis corticis thuris gariofilo
rum macis ana ʒ j coriandri
preparati cinamomi ana ʒ ii
terantur et incorporentur cum
oleo de spica vel de mastice
vel de absinthio et cera suffi
cientibus et fiat emplastrum quod
extendatur supra alutam te
nuissimam et cooperiatur te
la tenuissima in forma stuti
cum ligis

Capitulum iiii de regi
mine enixe

Oportet quando parit ut
studium sit in provoca
tione menstruorum eius
Et rectificetur cibus.
Et non permutetur ci
bus subito ad regimen
grossum quare faciat
ipsam febrire: et debili
tet virtutem alterativam
in epate eius: et mul
tiplicetur sitis eius et
fortasse fiat ydropica
Et si induretur cum
hoc epar eius non spe
ratur ei sanatio. Et
diebus quidem partus sunt
motus et periodi Et prin
cipium eius est hora adven
tus commotionis et dolo
ris Et cum egritudo per
transit xx dies usque ad
xxiiii^or egritudine stante
aut recidivante significat
tarditatem consumptionis.
Et necessaria est eva
cuatio in die alio ab isto
qui est dies crisis: si non
fuerit debilitas

Oportet quando In hoc capitulo
agit de regimine enixe Secundo
de motibus et periodis dierum
partus ibi Et diebus quidem
In prima parte dat tres re
gulas super regimine enixe s.
que peperit aut partu laborat.
Prima est quod menstrua sibi
provocentur dum tardatur
partus et dolores infestant
ut dentur in potu aque arthe
mesie vel purete cicerum ʒ
iiii^or cum corticis cassie fistu
le et cinamomi tritorum ana
aureus unus
Secunda est quod cibus eius recti
ficetur sic quod sit subtilis et
aperitivus et facilis dige
stionis sicut aqua pullorum
gallinarum caponum cum

petroselmo et civco et corũ
carnes et colatina predicte
alairde fãsanuh plouuezu
prdes canavũ ova sorbilia
prdes cauga pẽse vendose
passule mũdate sit q pot
eius vnũ albũ vel subrubeũ

Certia est q cibus emyxe nõ
statim / nec subito vertatur
de subtili ad yposstũ primo ne
putrefiat aut corrũpatur
ex debilitate virtutis et con
turbatione humorũ a doloribz
partus Ideo ne cibus yposstis
debilitet virtutẽ digestiuam
epatis Secmo ne fitis mei
multiplicetur ab opilatione
epatis p cibos yposstos pro
hibente trãsitũ huiectãtium
ad membra Quarto ne y
dropica fiat / causa sitis m
mũ bibens et opilationẽ
epatis Et si cum dicta ydro
pisi epar opilari incipiat
nulla erit spes q sanetur
ymo erit mirabilis

In sexta primo dit q partus
in femina motus habet et
periodos ita q propr ipsũ q
fetui dolorose veniunt iunda
tiones ad ipsius exitũ et cito
post cessant deinde redeunt se
cundum periodos et postea ces
sant

Ideo dicit q principiũ pti
est hora in qua primo dolores
adueniunt et cõmotiones fe
tus ad exitum

Tertio dicit q cum egritudo
partus pteranst xx. dies vel
pdurat vsq; xxtmi. dies sine
et pseuerans sine cessatione / vel
reciuians sedm periodos si
gnificat tardam fore cõceptio
nem seu cessationẽ doloris et
partus Et merito vocat
hic partũ egritudinẽ in qua e
solutio continuitatis vix tolera
bilis et mala complexio cũ dolo
re maximo. licet aliquomodo
sit naturalis

Quarto dicit q cũ sic tar
datus partus euacuatio necessa
ria est non in die paroxis
mi vel afflictionis / sed in die
quietis. ne febris adueniat
ex causa dolorũ sepe inferẽtium
cũ vehementia. detur
ergo sibi tunc hec medicina
nisi virtus eius sit nimium
debilis Accipe cassie fistule mũ
date .ʒ.j. catholicon .ʒ.ß.
dissoluantur in .ʒ.iiior. cya
thorum et fiat decoctio. vel sibi
detur hec que non layat ven
trem: sed menstrua prouocat.
et facilitat partum Accipe cor
ticis cassie fistule mũdati et
nanorum electi ãa ʒ.j. ca
thorti .ʒ.ß. terantur et incor
porentur cũ oxymelle diure
tico .ʒ.j. et ʒ.iiior. puncte
cerorum et bibantur pro dosi
vna.

Capitm. iiii. de appetitu prepostero

Quum cadit appetitus
prepostero / innuitur
dimissione pmixtis

vehementis pinguedinis
et dulcis vehemētis dul
cedinis Et administrati
one rei subtilis Et
moderamine in potu aq̄.
Et vt sit contenta vīo
odorifero pauco subtili
est enī iuuatiuū recti
ficans appetitum et illd̄
quod accidit de nausea
et vomitu plurimo.
Et de medicinis appeti
tui conferentibz est omē
in quo est stipticitas cū
caliditate subtili: sicut
virga pastoris decocto
in vino succo eius Et
aristologia ante cibum
et post ipm̄. de quo parz
sumatur Et empla
nota confortantia sto
macū facta ex citoniis
et dactilis albis siccis
et calamo aromatico et
spica cū vino odorifero
antiquo. Et quāqz
ponuntur in eis semē apii
anisum et feniculum.
et proprie si fuerīt
illic dolor et īflatio
Qz si eius appetitus ma
lus fiat super flue stu
de in mundificando sto
macum eius cum eis
que sunt sicut aqua al
geleniabin facti cū ro
sis persicis Deinde recti
ficetur cū acetosis Et
rob de agresta. Et
vinū eius factū cū aq̄
mellis aut aqua zuc
cari. iuuamentū enī
bonū est in illo et con
ueniens embrioni Et
polipodiū quidē exsic
catum cōuenit appetenti
bus lutū ex eis Et
quāqz iuuantur ex acu
tis sicut sinapi et similibz.
ipm̄ enī abscindit hūo
rem malum et excitat
appetitū. et est vltimū
in reducendo appetitū
earū Cūqz couertit

appetitus earū ad caseū
assetur eis hūidus sup
primas donec exsiccet
quoniā ille est melior
q̄ siccus acutus primus
enī et minoris supflui
tatis: et sedūs est ma
gis disrūpens appetitū
Ad ventositatē vero
stomaci earū et dolorē
eius. verbigrā administre
tur hoc electuariū Re
cimini carmeni infusi
in aceto et torrefacti
post illud et olibani et
origani psici oīū ana
partē vnā castorei p
tis vnius tertiā suātur
de puluere eius sicco
a medio aureo vsq̄ ad
aureū vnū. Ad vomitū
vero earū sup cibū oz
vt dentur post cibum
ea in quibus sūt aro
maticitas et stipticitas:
sicut citonia assata
et proprie cū fixa sunt

et pōticitas

in eis frusta xiloaloes
indi Et assiduetur cō
pressio manuū et pedū
earum Et administrētur
sup stomacū earū em
plā nota Et teneāt
in oribus suis grana
granatorū cū foliis mē
te Et sorbeant aliq̄d
de mina Et bolū arme
nū est de eis que sedāt
earum nauseam.

Cum cadit In hoc cap° pri°
primo agit de cura casus ap
petitus pregnātiū p dietam
Secūdo p medicinas ibi Et
de medicinis Tertio de cura
corrupti appetitus Quarto
de cura ventositatis et doloris
stomaci harū ibi Ad ventosi
tatem Quinto de cura vomitus
earū et nausee ibi Ad vomitū vero
In prima parte dat auxilia
iiii.or contra pregnātiū casū
appetitus seu defectionē
Primū est euitare cūcta ve
hementer pinguia et vehe
menter vnctuosa: que appe
titum fedant et nauseam
excitant natando in stomaco:
et inducendo in ore eius dis
positionē contrariā appetitui
et famis puta oris stomaci
mollificationē que contrariat

harū ibi
Et sic eius
appetitus

cormptionem eius et sumita
ti prouocatiuz appetitum
Hoc est eis tribuere in
esum vel in condimentis cibz
siorum res subtiles et massas.
sicut arctosa cepe sinapium que
humores mouent et infernis
ducunt deicientes appetitum
Tertium est modeste seu sobrie
bibere parum aque frigide tē
perate frigiditatis et maxime
in consuetis. que suo frigore cibū
appetitum excitat sicut tempus
frigidum et regio sua vel dimittat
aquam ne debilitet stomacum.
Quartum est ꝙ ipse cōtēnetur
bibere parum vini aromatici sub
subtilis vt est vinum bene. in
uat enim eas. qm rectificat e
arum appetitum nauseam et voltum
pluuimum superfluum et digerendo
superfluitates et has subducendo
que appetitum tollunt
In sola reseruat primo medi
cinas que p os accepte de
rectum prestantium appetitum aut
ferunt Et omne illud in quo
est subtilitas cum calitate sub
tili massina. et dat duo exē
pla Primum horum est succus
virge pastoris decoctus in vino
& succi huius ʒ.ſ. et ſ. cum
ʒ.vj vini pro quolibet dosi.
Hoc est videre aristologie
rotunde. de qua parum sumat
ante cibos et post puta. ʒ.ſ.
vnaquaq; vice.
Hoc commendat empta nota
que confecta ex citonis et
albis dactilis siccis et calamo
aromatico et spica cum veteri
vino aromatico sicut hic no
tum Et citonium confectum
ʒ.m. carnium dactilorum albo
siccorum ·ʒ.j· calami aromatici
spice nardi temperatorum in vino
antiquo aromatico aā ʒ.ß
misceantur. vt detur et fiat
emplastrum in forma scuti sup
altitam extensum et cooperiatur
mitis tela tenuissima Et
si aroma tue non reperiatur
loco horum recipe carnes citro
norum Et hic notat primo
cepe ꝙ in hoc emplastro quidam
primitus semina semelibus apii
et amsi maxime qui sunt cum
casu appetitus dolor et misera
tio in stomacho eorum vt in
dicto emplastro ponitur in corpa
qui recipit apii amsi semeli
aā ana ·ʒ·j·
In tertia dat remedia. bn. tot
pregnantia malum appetitum. b.
corruptum. qui non fertur in cibos
sed res extraneas vt arenam et cal-
bones
Primum est attendere in mundifi
catione suorum stomachorum cum
hoc medicamine. sibi subinde
et aque alyzelemabum sacri ex
rosis pallidis. ʒ.iij. dentur. p
una dosi Et fiat aqua hec
isto modo Recipe succum rosarum
rubearum dicte yzelemabum. ʒ.j.
dissoluatur in vnciis tribus
aque fontis bullite et bibat
pro una dosi. ipsa enim stomachum
lauat et abstergit a malis
humoribz et si fierit de terra rose
persarum erunt meliores
sicut laudant hic rosas de
promptuario

Canon - page 151 sur 617

Sedm̄ est ipsarum recti
ficare appetitus comestione
acetosorum sicut acetosę ẓfi
natorum acriū pomoriū aren
ẓie berberis mirtorum
Tertiū est vob de agresta des
tillatis acetosę agreste p se mi
spissatis cuius dosis sit vnū
parvū cocleariū
Quartū est vnū cuius .e. agre
ste quod confectū fuerit vel
cum aqua agreste sedm̄ hūc
modū Re succi agreste mūdi
depurati .lb. ʒ. aque mellis
vel aque ẓucrate .lb. ʒ. et ʒ.
fiat potus qui loco vini bibat
Quintū est q̄ sucratū polipo
dium confert illis pręgnan
tibus que lintū appetūt de cuiꝰ
pulvere bibātur ʒ. mi cū tribꝰ
ʒ. aque decoctionis ẓalli depūi
Sextum est q̄ habentes ap
petitū corruptū q̄nq; iuuātur
acetorū comestione sicut si
napio vel semine sinapis et
eis stibus vt pipere ẓedoaria
sinapiū em̄ removet ab eis
hymorē corruptū : et in eis
excitat bonū appetitū : et est q̄
vltimis et optimis pa. qua
ẓedueitur ad eas bonus appetꝰ
Septimū est q̄ dum fuerit voꝰ
earum appetitus est ad caseum
tūc assidue est eis caseus
huiusmodi sup prunas ardentes
donec exsiccetur . nam melioꝰ
eis est q̄ siccus acutus et
multus antiquus nam hūi
dus assatus ē minꝰ suppstineꝰ
et siccus acutus plus diminuꝰ
pir appetitum

mellis vel
cū aqua

In quarta describit quędam
pulverem contra debilitatem
stomachi sui et dolorem
eorum Re cinnamomi mi
sisti m acuto deinde torrefacti
ohbam origani pstici āā ʒ. ii.
casiorie .D. ii. terantur subti
liter et cribellentur et electi
arii in pulvere fiat . de quo
sitio pro dosi quaqꝰ vice sumat
ab auro semis vsq; ad aure
um vnum .
In quinta dat .b. remedia
contra vomitū pregnātium
et vnū contra nausea
Primū est post cibū dare aro
matica pontica aut stiptica
que cibos deprimant versus
os stomachi et nisus versus
os redire prohibeant claudā
do os stomachi sicut sunt ci
tonia assata propric dii cro
misya sunt frusta ligni aloes
mdi
Secm̄ est q̄ harū manus et
pedes sepe contremunt et
quasi assidue vel stricte ligāt
vel din fricentur ad diuer
tendum versus eos humores
qui commouēt vomitū
Tertiū est q̄ sup stomachoꝰ
earū apponantur nota ēpta
puta stiptica aromatica sicꝰ
est istud Re oleoꝝ de mastice et
de spica āā ʒ. ii. cere virgi
nee pulueris granorum
et cinamomi āā ʒ. i. misce
antur et fiat emplm̄ p sūcco
cū ligno ad formā scuti
Quartū est q̄ sepe teneāt
in ore granum granatorū

cum mente foliis et ea masti
cent. os enim stomaci per hec
confortatur

Quintum est quod aliquid de mi
lia citoniorum puta unum coclear
pro qualibet dosi detur quam
describit galienus vi de re
gimine sanitatis capitulo ultimo
Et mesue iiii^or descriptiones
eius dat in antidotario di
stinctione sexta

Sextus contra nauseam est
bolus armenicus de cuius pul
uere detur ʒ. i. pro qualibet
dosi.

Capitulum v. de pulsu cor dis pregnantium

Illud quidem pluri
mum accidit eis propter
comitatem oris stomaci
et causa humoris in eo
Quem multociens alle
uiat sorbere aquam
calidam Et exercitium
leue precipitans illud
quod est in ore stomaci

In hoc capitulo primo dat causam
pulsus cordis in pregnan
tibus dicens quod sepius eue
nit eis propter magnam colli
gantiam et etiam proximitatem
quam habere noscitur os stoma
cum corde: et propter humores
corruptos acutos inacentes ori
stomaci

Secundo dat contra hunc reme
dia duo

Primum est aquam calidam fre
quenter sorbere que stomacum
abluat malis humoribus
Secundum est leue seu suaue
exercitium citra fatigationem quod
humores corruptos descendere
faciat ab ore stomaci deorsum
precipitans.

Capitulum vi. de regimine cursus menstruorum pregnantis

Decoquantur stipti
ca in quibus non est
aromaticitas in aqua.
et ex ea administretur
tina sicut sunt lentes et
cortices granatorum et
balaustie et galle et gla
des et similia Et quandoque
fit ex gallis et balau
stiis et corticibus grana
torum et ficubus siccis
emplastrum. et ponitur su
pra pectinem cum aceto

Decoquantur. In hoc capitulo
dat duo remedia contra su
perflua menstrua pregnantium
Primum est balneum sine aro
maticis nam muliebria e
ducit ex aromatibus calefa
ctis ut ait ypocras aphorismorum
v^ta Intrent ergo tinam

aque decoctionis horum que
secuntur p menstruis stringē
dis ℞ lentiū. ℔. j. corticū gra
natorū balaustiarū gallarum
glandiū et eis similiū vt
sumac acatie ana. q̄rte j. con
quassentur. omnia et bulliātur
in aqua tine

Secdm est emplm pectini ap
ponendum quod recipit gal
larū balaustiarū corticū gra
natorū ficuū siccarū ana. ℥. j.
terantur optime primo ficus
per se et pulverisentur. cetera
subtiliter irrorata aceto et
incorporentur. cum pretritis
ficubus et oleo masticis et
fiat emplm super extendādū
tele vel alute.

Capitlm. vii. de apatoē pedum pregnantiū et mollicie eorum.

Emplastrentur pe
des cum foliis caulis
Et liniantur cū vino
mixto cum aceto aut
cū decoctione citri aut
cū decoctione chimolee
Et quāq; sumitur ēplm:
et ponitur sup pectinē
ex carui cū aceto Et
ex aneto cū aceto.

Emplastrentur In hoc
cap. dat. vii. remedia contra
apostemationē et mollificati
onem pedum pregnantiū quarū
causa est fla vel grossa vento
sitas multiplicata in hiis
maxime in pregnantibus
ex fetu femineo ppter debili
tatē suarū digestionū

Primū est emplm de foliis
cauliū coctis in cineribus cau
liū deinde contritis et empli
more pedibus adhibitis

Secdm est frequenter illinire pedes
cum vino forti cōpmixto aceto,
sit q; duplum vini in respectu
aceti. quod flata et ventos
siccat et resoluit: et pedes cō
fortat vini caliditate et aceti
stipticitate

Tertiū est pedes illinire fre
quenter cū decoctione citri.
rūpe ergo integrū citrū per
minutas petias. et in ℔. ii.
aque mūde decoque. postea cola
ipsā et frequēter ex hac actu
cala lini inflatos pedes

Quartū est illinire multo
ciens pedes cum decoctione chi
molee et est terra que in creta
nascitur loco cuius capimus ter
rā que sub rota est acuenti
gladios et ipsā coquimus cū
aqua illa in qua circūvoluitur
rota. et ex ea calida pedes illi
nimus

Quintū ē emplm hoc sup pe
dis pectinē et racetā eius ca
lidum appositū ℞ seminis carui
cōtriti cū aceto de vino ℥. iiii.or
et empli more suppone pedibus

Sextū ē ēplm de iiii.or ℥ aneti seminis
triti cū aceto sup pedes positū

Capitlm viii.

Capitulum viii de aborsu

Cause aborsus aut
sunt primitiue ex per
cussione aut casu aut
exercitio superfluo aut
saltu vehementi et
proprie ad posteriora
vel retro ipse enim multo
ciens facit descendere
sperma conceptum vi
sibiliter aut aliquid
ex passionibus anima
libus sicut ira vehe
mens aut timor aut
tristicia Et ex frigo
re aeris Et ex caliditate
eius superfluis Et
propter hoc genus abhor
retur pregnanti pro
longatio balnei ex hoc
quod magnificatur anhe
litus eius balneum enim licet
abortire faciat per lubri
citatem facit tamen abor
tire per egressionem fetus
ad aerem frigidum Et
quandoque prouenit ex de
bitate eius propter de
fectum et mollificationem
ipsius causa resolutionis
rei corporee Et egritu
dinibus Et alkim Et
fame vehementi Et
euacuatione humoris
aut sanguinis plurimi
per medicinam aut fluxum
aut ex seipso et ex fluxu
sanguinis menstruorum plu
rimi Et quanto magis
filius est maior est no
cumentum cum fluxu in ipso
plus aut ex repletione
vehementi aut ex sati
etate nauseatiua plu
rima corrumpente nutri
mentum fetus et opilante
viam ad eum aut ex mul
titudine coitus mouente
matricem et proprie post
septimum Et multitudinem
balneationis et ablutionis
lubricante matricem et
faciente aborsum licet
balneum abortire faciat

causa mollificationis vir-
tutis: et quia facit fetum
egere eo quod est frigidum secundum quod
diximus. Isti ergo sunt
ordines causarum. Et
quandoque fit a causis propter
fetum: sicut est mors eius
propter aliquam causarum mor-
tis eius: quare expellit
eum natura. et proprie
quando currit ex eo res viru-
lenta que mordicat ma-
tricem et ledit eam. Vel sicut
est debilitas eius: quare
non firmatur. Aut propter
panniculos et involutiones
quibus continetur cum
enim abrumpuntur et molli-
ficantur et effunditur
ex eis humiditas eorum le-
dit matricem: et movet
eam expulsiva: et ad-
iuvat iterum ad lubricita-
tem. Aut propter causam ~~lubrici-~~
~~tatem~~ matricis de ampli-
tudine oris eius et par-
vitate adunationis eius

Aut ex humiditatibus
in matrice aut in ori-
ficiis venarum lubrifican-
tibus et gravantibus.
Et quandoque fit propter reli-
quas species malicie com-
plexionis in matrice ex ca-
lore et frigore aut humi-
ditate aut siccitate. Et
paucitas nutrimenti fe-
tus eius. Et quandoque fit
ex ventositate in matrice.
Et ex apostemate. Et que
sunt eis similia aut duri-
cie aut cancro. Et quandoque
fit ex ulceribus in matrice.
Et plurimum abortus
facti in secundo mense et
tertio fit ex ventositate
et humiditatibus super ori-
ficia venarum que sunt matri-
cis: que nominantur fo-
ramina ex quibus con-
texuntur vene secundine.
cum ergo humectantur
mollificantur propter se: et
illud quod ex eis texitur

quare fit aborsus fetus
ex quolibet motore: aut
ex ventositate et graue
dine. Et quandoque 12 est causa
malicie complexionis calide
exsiccantis aut 13 frigide
congelantis. Et 14 iterum
ex eis que abortire faci
unt in inicio rei est tenui
tas spermatis in radice
quare non creatur ex eo
panniculus primus nisi
debilis preparatus ad
disrumpendum cum hoc quod ipse
attrahit sanguine. Et
in 15 sexto et qui sunt post
ipsum ex humiditatibus
in matrice dispertitis
lubricantibus fetum. Et
dixerunt 16 quidam quod fit
plurimum illius ex vento
sitate. et veritas est
iste sermo. Post 17 spacium
vero notum plurimum abor
sus non fit nisi ex debi
litate matricis. Et 1 di
citur quod illa que est

vehementer extenuata
cum impregnatur abortit ante
quam ingrossescat: quoniam cor
pus recipit de cibo ad sui
rectificationem et reditionem
sue virtutis taliter quod non
superfluit embrioni quod
ipsum nutriat quare de
bilitatur. Et in regi
onibus quidam valde fri
gidis absque equalitate.
Et temporibus frigi
dis valde multiplicatur
aborsus. Et similiter
in aeribus meridiona
libus. Et minoratur
in septentrionalibus: nisi
sint frigidi vehementer
ledentes embrionem. Et
quando preteriit hyemis au
strina calida et sequitur
ipsam ver boreale frigidum
abortiunt pregnantes
que pariture sunt in vere
ex qualibet causa aut
pariunt debilem. Et dolo
res quidem accidentes

apud abortiū vehemēti
ores sunt doloribus ac
cidentibus apud partū:
quoniā ille est ītēs tion
naturalis

Cause abortus In hoc
ca. primo agit de causis
abortus primitiuis. Scdō
de prouenientibz a matre
ibi Et quīq; prouenit
Tertio a fetu ibi Et quīq;
sit Quarto a matrice ibi Ap
pter eaz Quinto de pro
uocatis sup abortū ibi Et
dicatur q illa

In prima parte tangit 5
causas primitiuas abortus
Prima est plenitudo fortis su
per ventrē vel castus superf
luus, et fetū exprimit et
extra cogit et fortasse occidit
Secūda est exercitiū fortē
et superfluū quod matricē
aperit et superalefaciens
tam matrē q̄ fetum cogit
fetum extra querere aerem
frigidum
Tertia est saltus et prope
retrorsum et ad posteriora
qui fetū excutit et matricē
aperit plusq̄ si fieret versus
anteriora: maxime dū noua
est spermatis conceptio. nā
sperma conceptū sepe vsi
bilit descendere facit
Quarta est aliqua passio
nū animē vehemētes fortes
sicut ira vehemēs terror subitus

timor aut tristicia fortis repen
tina qui turbāt et alterāt fet
alimentū et mīstamāt simul
et matrē et fetū agitando
spiritus et adeo cōmouent v
niuersū corpus vt etiā cogāt
inuoluntarie subtus se mittere
vel fetus exterere
Quinta est vehemēs extrī
seca fortis fricatus occurrens
matrici sumptus hanc adeo
q ipsam compellit fetū expri
mere vel fetū interficit cōgelatū
Sexta est calidus suppositus
obuians tā matri q̄ fetui q
matricē aperit et fetū p diui
ad situationē p quē ipse egri
tu exeundo querere sibi a
erem Et circa istam causā
notat hic princeps q̄ pter
hoc tpis mulier in pregnā
tibus abortetur. dū manē
in balneo quia magis sicut
et frequentes reddit ad hebe
tatū. Et q̄nus balneū abor
sum procuret reddendo ma
tricē humidā et lubricā vna
cum collo eius, alimēdo tñ
abortus facit pnta quia ac
tus fortis fetum extrudi ad
aerem sibi quē mater esti
mans ab intra non potest sibi
minus nocere
In sexta tangit .x. causas
abortus ex parte matris
Prima est q̄ plurima ma
tris debilitas pter defectu
onē siuā virtutū et molli
ficationē sibi mēbrorum
ex resolutione rei corporee
pnta humiditatū mutrimētalū

cum multis spiritibus vel m
sensibiliter vel spiritualiter
aut alio modo

Secunda est aliqua fortis e
xpulsio qua mulier statim ma
teriam sicut aqua calidam intra
neam aut febris continua

Tertia est altum idest spiri
tuositas que quasi prefocat
et matricem et fetum compri
mendo et opilando vias ambitus

Quarta est vehemens simi
tolerantia qua fetus priuat
alimento proprio quare vel
mortuus deinde abortitur
vel queritur foras alimentum

Quinta est pluuiosa hyemo
sa ejectio foetus farmacia vo
ca vel excessiua unde vehe
menter commouetur fetus
et debilitatur vna cum ma
tre eius

Sexta est superflua sanguinis
ejectio vel spontanea pre
nantes aut menstrua vel
emorroides vel per floriam a
plam et excessiua qua ma
tri et fetui mutuum tol
litur Et tanto plus fetui
floria nocet quanto ipse minor
est Juxta id ypocratis am
plioribus vt Mulier in
utero habens fleubothomiata
abortit Sed magis cui ma
ior est fetus

Septima est vehemens ma
tris repletio q fetus medii
in hac suffocatur

Octauua est pluuia nature
atua sanctas que alimen
tum fetus alterat corrupit
aut extraneum reddit et opilat
vias mutuamenti ad fetum

Nona est multus cursus q
matricem commouet: et os eius
aperit: et opprimit fetum et
proprie dum fit post septi
mum mensem dum fetus maturatur
vt fructus in arbore tunc facili
lis exitus

Decima pretacta est balneati
onis multitudo et ablutionem
in balneo que promouet abor
sum reddendo matricem humidam
humidam et lubricam et collum eius
licet modis aliis mutandum bal
neum promouet aborsum puta mol
lificando seu debilitando virtutem
matris et fetus et quoniam
facit vt fetus indigeat aere
frigido quem continuo extra querat
Et isti sunt ordines causarum
aborsus tam primitiuarum
q ex parte matris

In tertia refert tres causas
aborsus suptas a fetu

Prima est mors ipius ab ali
qua causarum quibus interimit
in vtero materno propter expel
litum foras a natura maxime
qui ex hoc respirat tres virtutes
corrupta et acuta mordicans
matricem et hanc multum ledens

Secunda est vehemens fetus debi
litas ob quam non firmatur
nec in matrice se sustinere suf
ficit

Tertia attenditur penes pan
culos et involutiones quibus
fetus tegitur nam qui abrumpit
et mollificantur et ab eis de
fluit mutuum quae commen-

superfluitates / matrix inde
leditur et expulsiua eius mo
uens has ad exitum pariter cum
fetu / ipsis adiuuantibus ad
lubrificationem fetus

In quarta · xvii causas abor
sus dat ex parte matricis

Prima est oris eius ampli
tudo nimia cum diminutione
sue clausionis et adunationis
sicut in publicis meretricibus
accidit unde facilius concepta
spermata labuntur exterius
vel aer frigidus ad ipsa ingre
ditur et corrumpit ea

Secunda est humiditatum superabun
dantia vel in matrice vel in
orificiis suarum venarum quibus
lubrificatur et grauatur fetus
et etiam matrix

Tertia est malicia complexionis ca
lide vel frigide sicce vel humide in
in matrice dominans · nam calida
compellit fetum extra querere
frigidum aerem : frigida mortificat :
humida suffocat vel labi extra
facit : sicca cibo priuat ·

Quarta est penuria nutri
menti fetus qua cogitur extra
nutrimentum querere vel peri
re fame

Quinta est ventositas in
matrice abundans : que non
sinit spermata situm in matri
ce stabilem acquirere

Sexta est apostema calidum matricis
videlicet flegmon vel erisipila
fetum interficiens ardore et dolore

Septima est huius similia sicut
variole vel morbilli ardentes
vel pustule alie calide colerice

Octaua est sclirosis inaccessibilis ma
trici que fetum coartat et locum
occupat in quo fetus libere dila
tari deberet

Nona est cancer ardens in ma
trice fixus qui fetum corrumpit
venenoso ardore ·

Decima est vlcera matricis intrin
seca que sua sanie vel virulen
tia fetum contaminant et ma
tricem pungunt / ipsam compellentia
foras fetum expellere ·

Undecima faciens abortire fe
tum in secundo septimo vel tertio men
se est grossa ventositas et
humiditates super orificia venarum
matricis affixe iacentes : que
medici vocant foramina ma
tricis · quibus implantatur et a
quibus prodeunt vene secundine
deferentes fetui sanguinem qualiter

Quando igitur simul vene
matricis et secundine super humectantur
ab humiditatibus ambe mollifi
cantur et contexta ex eis · qua
propter faciliter per quemlibet
motorem fetus abortitur tam ex
ventositate quam ex grauedine
dictarum humiditatum / et fetus cum
suis superfluitatibus Iuxta id
ypocratis amphorismorum quinta

Quecumque vero graciles corpus
moderate habentes secundo mense aut
tertio abortiunt sine manife
sta occasione huius cotilidones
muscillaginibus plene sunt ·
et non possunt pre grauedine
retinere fetum : sed abrumpuntur

Duodecima est vt redicta ter
tie · s · matricis mala complexio
calida desiccans nutrimentum

fetus et ĩflãmans fetũ oppẽs
ipm̃ quevere fim̃ aerem.
XVII. est fiã cõplexio cõpe
lans que fetũ interimit
XVIII. de hijs que abortũ pro
uocant circa pñcipiũ con
ceptionis fetus est multa
tenuitas feminei ſpmatis
in radice sua puta diu colli
gitur ad conceptionẽ. q̃ ꝑ
ex eo pãniculus primus
dictus fidima nõ ꝓtest
crescere nisi multũ debilis dis
rumpi paratus a lenibus
causis licet ĩstud ſpma si
bi trahat sanguinẽ ad aug
mentũ sui
XIX. quia fit sepius abortus
in sexto mense et mẽsibus
alijs sequẽtibz ipm̃ est mul
te hijusditates dispersę ĩ mat
ce q̃ fetũ infirmis lubricare
faciunt
XX. est vt aliqui asserunt
ꝓssa ventositas que facit
vt plurimũ aborire fetũ
in nuẽ dictis mensibz et
horũ sermonẽ verũ esse me ait
XXI. est q̃ post notabilẽ lap
sum temporis ab hora cõcepti
onis abortus vt plurimũ fit
ex debilitate matricis et fet⁹

In quinta tractatu prono
stica xx. super materia cau
sarũ abortus

Primũ est q̃ mulier vehe
menter extenuata concipiẽs
abortit anteq̃ ꝓcessetur vel
multũ impꝛocessetur ipius ve
ter et priusq̃ fetus sit ma
nifestatus

Juxta iij precautis aphorismũ

Secũdus preter naturã te
nues existentes concipiunt
abortiũt prius q̃ ꝓcessetur
Cuius causa est penuria nu
trimenti fetus et matricis
ĩhabilitas ad sufficiẽtẽ extẽ
sionẽ pre minima sanitate ma
tris. eiũ tamtũ de cibo recipit
ad rectificatiõem sue macillen
tie et ad hoc vt uideant sibi ca
lo et sanguis et virtus nu
triens q̃ quasi nil superest pro
alimento fetus quare debilitat
et moritur aut exit

Tertiũ est q̃ fetus in regionibz
valde frigidis sepe abortitur
vel q̃m frigus vehemẽter pe
netrans interimit fetũ: vel si
ꝓpter matricem vehementer
stringens ab hac fetũ expellit

Quartũ est q̃ etiam sepe fit a
bortus in valde frigidis ãm
temporibus ꝓpter easdẽ causas

Quartũ est q̃ etiam sepe fit
abortus in aeribus meridiona
libus sue ꝓpter ventos meridio
nales qui in eis multiplicatur:
sine q̃ma latent in regionibus
meridionalibz calidis et hũdis
que layant humectãt et debi
tant matres/matrices et fet⁹

Quintũ est q̃ abortus pluri
orres accidunt in regionibus
et in aeribz septẽtrionalibz:
q̃ma constituit corpora fortia
et bene colorata: nisi vehemẽter
frigidi fuerũt et penetratiui
usq̃ ad matrices intima corpo
ra fetũ

Sextũ est q̃ hyems austrina

Canon - page 161 sur 617

fuerit calida et humida / et hanc
sequitur ver boreale siccum
et frigidum penetrans / tunc ex
levi causa pariture in vere
pregnantes abortiunt : aut pa
riunt debilem non diu victu
rum . relaxantur enim et debili
tantur ab australi hyeme ma
ter et embrio . ver vero succe
dens septentrionale relaxata
corpora velociter penetrat ledit
et debilitat . Juxta id ypocratis
amphorum tertia Si vero hyemis
austrina et pluviosa fuerit /
ver vero siccum et boreale / mulie
res quidem quibus ad ver partus
inest ex omni occasione aborti
unt . Si vero generent / imbecilles
et morbidos pueros pariunt . Aut
necesse est ut statim resoluantur :
Aut tenues et morbidi viuant
existentes

Septimum est quod illi dolores qui
accidunt in horis aborsuum sunt
his doloribus vehementiores qui
in partubus accidunt . partus
enim naturalis est : et fit fetu
ram maturo parato ad exitum
sed aborsus est violentus et contra
naturam de immaturo fetu .

Capitulum ix . de signis eius

Signa quidem aborsus
ipsius sunt quando incipit
mamilla detumescere .
post soliditatem sanam
soliditatem vero egram
rectificat natura per-
ducens ad detumitionem
sine timore aborsus
Et quecumque duarum
mamillarum detumescit
a soliditate sana / tunc
habens eam abortit in
die illo Et similiter
ex pleuresi Cum ergo
superfluit lactis prouoca
tio / et frequens fit adeo
donec detumescit ma
milla / tunc indicat quod
fetus est debilis : et quod
preparatur aborsui Et
similiter multitudo dolorum in
matrice Et quando rubet
facies in febre / et accidit
rigor / aut grauatur ca
put / et dominatur lassitudo /
et sentitur dolor in pro
fundo oculi / significant
quod cause aborsus sunt
venientes : et quod ipse faciet
prouenire menstrua : de
inde facient abortire
Et similiter cause aborsus
quando veniunt / significant
ipsum

Complōes vero et
vlcera et apāta et hūi
ditates p ea cognoscūtur
que dicta sūt multoci
ens. Factus autē cā
ventositatis cognoscitur
p signa ventositatis
ex tensione absq; gra
uedine et ex pmuta
tione et ex additione
cum acceptione inflatio
rū. Et cause primitiē
iterū cognoscuntur qn
titate sua. Morte vero
fetus significat motio
rei delate in cōcauita
te grauātis sicut lapis
qui mouetur de latere
ad latus: et proprie
cū iacet sup latus suū
Et infrigidatur sumē:
cum ante illud esset
calidū. Et detumescit
mamilla. Et qnq; cur
runt hūiditates virulē
te fetide. Et significat
illud si iam acciderint
pregnantibz egritudiēs
acute nocentes sua calita
te vehementer. Nam si
ex eis prohibetur nutri
mentū moritur fetus:
et si non prohibetur ve
hementior fit egritudo:
et fiunt alie egritudines
parue. Et qnq; fit cū
moritur fetus et ante
illud et est de indicātibz
illud vt demergitur o
culus pregnātis ad pro
fundū: et fiat albedo ocli
fusca. Et qnz fit rigida
auris eius et extremitas
nasi cū rubedine labii. Et
dispositio est eius similis y
dropisi

Signa quidē In hoc capto
primo agit de signis aborsus
Secdo in spāli de signis aborsuū
a mala complōe vel a ventosita
te vel a causis primitiis ibi Cō
plōes vero Tertio de signis fetus
mortui in vtero ibi mortē vō
In prima parte dat signa
vii. aborsus

Primū est dū mamilla de
tumescere incipit et gracili
ari que solida prius solidi
tate sana erat non scliroti

cra nec̄ apostemosa Juxta id
ypocratis amphor4 v̄ Muli
er in vtero ferminos h̄nti si
altera mamillarū fracius
fiat altera alortit et si dex
dextra mastillū: si vō sinistra
femina. Et hoc idmale vō
mamille subditate puta ap
stemosam natura rectificat
maturatione vel resolutione
p̄uidēs eam ad detumitionē
paulatim sine periculo vel
timore aborsus
Sedē est si detumescat et
fracidatur mamillarū alta
quecūq; fuerit a subditate
sua quā parū ante h̄ui-
tus h̄ns mamillā sic fracid
atā die illo abortit Et hoc
signū primo fere similatur
nisi q̄ hic additur in die illo
Sequit ypocras amphorū v̄
Mulier in vtero h̄nti si sū
bito mamilla fracides fiant
abortit
Tertiū est pleuresis quia
borsū pronocat et ipm pro
nūciat ex febre continua q̄
ipsā assequat cū labiosa tus
si et difficultate anhelitus
Quartum est supflua la
ctis emanatio frequens et
veniens tanta q̄ mamillam
detumescere facit que magnā
significat fetus debilitatē et
preparationē ei ad aborsum
Juxta id ypocratis amphorum
v̄. Mulieri in vtero h̄nti lac
ex mamillis multū fluens
debilē fetū significat. Si vero
vbera dura fiunt sanū fetū
significant
Quintū est in matrice mul
titudo doloꝝ qui fetū nequa
quam et alū ipm abortire co
gunt
Sextū est dū pregnantis fa
cies in febre plus solito rubet
et accidunt ei rigor et gra
uitas capitis plurima et sup
membra eius lassitudo ē diuina
et dolorem sentit in profundo
oculi significat causas eius
aborsus: que menstrua prius
effluere faciebant: post aborsū
insolent
Septimū signū est aborsus
causē: quia in priore cō me
mit: q̄ qñ ventus vel dū pre
sentes sunt aborsū significat
in breui ventuꝝ
Ait sedā primo aut q̄ aborsus
signa qui a malis procedit
complexb; vel ab intrīsecis ma
tricis vlceribꝫ aut apātibus
aut h̄nūditatib; noscūtur. Pa
signa malax cōplexū et apātū
et vlceruꝫ eius et h̄nūditatum
exeuntiū que in suis propriis
tradentur capitis
Sedē dicat q̄ aborsus qui fit
a grossis matricis ventositā
tibus cognoscitur p̄ signa gr̄
sa ventositatis. et sūt tria
Primū est dolorosa tensio sine
grauitate seu ponderositate
Sedm est doloris et tensionis
facilis p̄mutatio de latere in
latus vel de parte in partem
p̄ter ventositatis mobilitatē
Tertiū est q̄ vbus inflatur
preexistit que ventositatis

multiplicanemmr br fabarū
zaparū pisor castaneaꝝ
Tertio dicit q alvꝛus siens
a causis primitiuis cognoscit
ab harū causar quātitr
vt qñ timr fuit et ita vehe
mentes q sensu manifestat
vt caspis percussio vel terror su
bitus
In tertia parte dat. vñ si
gna iam mortui fetus i vtro
materno
Primū est motio vel gra
uantis in cōcauitate matri
cis delitr non se deferentis
neq; sustentantis ymo soli
motu ad motū matricis sic
lapis aut res alia iammata
de latere in latus qñq; moue
tur vel mola matricis carno
sa moueturr nulla vita viuēs
Secūm est simimis idest vm
bilici refrigeratio: quod erit
cālm ante fetus obitū
Tertiū est q matrilla trūc
detinere et gracilar eo q
natura de matrice ad eā nō
plus mittit sanguinē pro la
ctr creandy
Quartū est q interdū arma
trices defluūt vmidemr fetu
de que a fetu mortuo et a
pāmailis ipi zespidant
Quintū est si morbus acutꝰ
preynanti iam prīdē accidat
ipsam inquietamo vehemēti
ardore sicut febris causon mā
fetꝰ mortuus. sī ppter huc ma
tricabi denegetur: et si detur
cibus morbus vehemētior cā
eius zēdetur et sigit alie
egritudines parue sicut corrup
tio caborū in stomaco dolores
capitis cordis anxietates vel
lesio parue loco de parue flau
fieneses alienationes turbatōes
mentis
Sextū est oculi multa pro
fundatio que qñq; accidit dū
fetus mortuus et parū ante
illud. et ipa significat fetū
esse mortuū vel citr obiturū.
Et albedo oculi tūc etiā fiscat
Septimū est q anus et nasi
extremitas qñq; rigide fiunt
vt in morientibz et labiū ru
bescit ppter febrē interdum
Octauū est q est ydropisi
similis huiꝰ dispositio q fetū
mortuū gerit in vtero tume
scit em venter et inflatur dy
spnes putridis stigmatibꝰ
in concauo ipius et cōuersa
ipsarū notabili parte i gros
situdines.

Capitm x. de cōseruatiōne ēbrionis et cautela ab abortu

Embrionis sustēsio
ex matrice est sicut su
spensio fructus ex arbore
Et sicut maior timor
qui timetur sup fructū
q cadat est ante cui ici
pit eius apparitio ante
cū ipius existit comple

mentū / similiter quod ve
hemētius timetur sup
embrionē q abortiuus
fiat / est apud principiū
conceptionis et ante appro
pinquationē partus Et re
oz vt caueātur in hiis
duabus horis cause abor
sus predicte Et far
macū quidē solutiuū est
de sūma illarū causarū.
Quare oz vt caueatur
eius dispositio ante mē
sē quartū et post septimū
Et in eo quod est int
illa iterū Veruptn in eo
quod est inter illa est
salubrius. Et ad ipm
cū puenitur / nccīū est
Et fortasse non erit ex
cusatio in quibusdam ha
rū horarū quin soluat
et mūdificetur sanguis
eius vt non corrūpat ē
brionē ꝓpter maliciam
complōis. quare oz vt
fiat cū facilitate et sub
tilitate.

Et quāqz etiā mēstrua
ante conceptionē nō sūt
menstrua necessaria. et
remanēt in ea supflui
tates menstruorū eius ī
digentes mūdificatione
Et tūc si nō mūdificātur
recipit earū corruptōem
embrio Oz ergo vt mū
dificetur illud subtilit
cū mūdificatiuis subtilibz
non potando: sed suppo
nendo in primis suppo
sitoriū post collū matricis.
ymo supponatur in collo
matricis Et non mū
dificetur cū eis illud qd
mūdificatur vice vna.
ymo vicibz pluribz
Et cū sup mulierē ti
metur q abortiat cā
complōis / et apatū / et
vlcerū / et ventositatis
et reliquorū / curetur
totū cū eis que sūt in
suo capto Et cū abortit
cā complōis frē / tūc si
motor inest / cōplexio

temperetur. Et si est a
liud / et est de illis que de
clinare faciunt ad matri
cē materiā calidā / ex qua
timetur apā / curetur cū
apocrusticis et prohibē
tibz apā : et cū eo quod
possibile est de solutione
Si autē non fuerit illud /
ymo non timetur ex eo
nisi vt consequatur em
brionē cā eius nocumētū
aut lesio faciens ipm a
bortire aut interficiens
ipm / tūc oz vt curetur
cū medicinis cōseruātibz
embrionē quas dicemus
Propter lubricitatē vero
ab hūditatibz / que est
plurima lubricitas / oz
in hora impregnationis
vt administrentur clisteria
lenitiua euacuantia ster
cus. Deinde administrētur
iniectiones et prouocan
tia vrinā / et clisteria mū
dificantia matricem
Embrionis suspensio In

hoc capto primo agit de tēporibus
in quibz attentius obuiādū
est causis abortus et in quibus
minus. Secdo de cautela ob
seruanda in solutiuis ne abor
sū faciant ibi Et farinacū
quidē Tertio de mūdificatōe
menstruorū non nūciorū āte
conceptōez ibi Et quīqz etiam
Quarto in generali de prohibi
tione abortus a malis matricis
complexionibz apātibz vlceribus
ventositatibz et reliquis ibi
Et cū super Quinto in spāli
de prohibentibz abortū ab hūi
ditatibz lubricātibz ibi Propter
lubricitatē
In prima pte primo ait quod sic
ex matrice suspenditur embrio /
sicut ex arbore fructus. sicut
enī fructus p caudā suspendi
tur / sic embrio p venas scdīne
tūice que sunt alligate coti
lidonibz seu foraminibz venarū
matricis
Secdo dicit quod sicut timetur
magis casus fructuū in suo
principio quā sunt exiles de
biliū caudarū / et in fine suo
postquā completi sūt et iā ma
turati sic in principio prope cō
ceptionē timetur abortus / et
in fine ipius partu appropinquante
Tertio dicit oportere propter
hoc attentius vitare causas
abortiendi superius expressas
ca° viii° tractatus presētis
prope principiū cōceptōis eius et
prope eius partū quā tēpore
intermedio quo fortius et sta
bilius matrici alligatur

In ſecũ primo ait q̃ ſarmacũ
ventris ſolutiuũ eſt de nũo
cauſarũ aborſus. Juxta id ypp
tratis amphorũ quinta Mulie
em in vtero habenti ſi inter
multũ fluat periculũ eſt abor
tiendi Et Damaſcenus in
ſuis amphoriſmis ait Ca
tartico dato pregnanti deſi
unt principalia membra nati
oñibz diebus vite ſue

Secũ dicit q̃ diſpoſitio ſue
exhibitio catartica laxatiuũ ve
tus attente cauenda eſt ãte
menſem quartũ a tempore
conceptionis: et poſt menſe
ſeptimũ. et menſibz mediis
quinta quarto quinto et ſexto
minus timendũ eſt pregnã
tes purgare. Juxta id ypoc
tis amphorũ quarta pregnã
tes purgare ſi cõuenit a ſeq̃
menſibz vſq; ſeptẽ menſes
minus timendũ eſt ſuple-
minora vero et ſemota tempo

Tertio dicit q̃ inter quartũ
et ſeptimũ menſes iterũ ve
rendũ eſt pregnantes pur
gare laxatiuo ſarmaco: ne
fetum abortiãt ſua cõmotione:
vel ipm debilitet euacuatione.
Et hoc intelligit de farmacis
illis que attrahendo purgãt
vel diſſoluendo non de lenitiũ
vt caſſiafiſtula manna thamari
dis primis et violis

Quarto dicit q̃ tamẽ ſa
lubrius vel ſecurius eſt pur
gare pregnantes in mẽſibz
medijs q̃ in tribz primis vel
in tribz vltimis q̃a tunc
matrici fetus allegatur ſicuus
et firmius

Quinto dicit q̃ nũquã eſt vel
eſſe debet q̃ pregnans laxetur
ſolutiuo ſarmaco q̃n peruenit
addandũ ſibi ipm: ſic q̃ nullo
menſe laxanda eſt pregnans
ſine neceſſitate nec in medio
nec in alio

Sexto dicit q̃ forte non erit
excuſatio quin pregnans det
ſolutiuũ ventris in horis ab
quibz maxime menſiũ tiũ
mediorũ vt ſanguis ipſius p
hoc euacuetur a malis humoribz
et non corrũpatur p eos em
bryo: neq; p ipſorũ malam cõ
plexionẽ. Verũ tunc oz vt
ipſa purgetur cum facilitate
et cum lenitiuo ſarmaco: et
cum cautela ne ſit doſis eius / ſeu ſubtili
excedens in quito: vel ita medi tare
ca q̃ humores moueat et hos
non educat vel abhominabiles ſu
accipienti Ut ergo de caſſia
fiſtula mundata ℥. vm. cũ ℥. mel
ſeu caprum vel q̃te ſ. mane
ſumatur cũ ℥. vno aque pulli
tepide

In tertia primo ait q̃ meſtrua
ſeruata ante conceptionẽ q̃nq;
non proſunt nec ſuũ ſeruã
mata cõcepto in ſuo principio.
nam tũc fere nichil a matrice
attrahit et ob hoc in ipa ſuper
fluitates menſtruorũ remanẽt.
quas purgare oz ne fetui noce
ant.

Secũ dicit q̃ embryo incipit ab
hijs menſtruorũ ſuperfluitatibz
corruptionẽ niſi mundificẽt.

qua complexionē ipsius alterāt. et corrūpit eius situm ad mē tum

Tertio dicat illud quod superflu it oportere purgari subtiliter idest caute et sanative cū mū dificatiuis subtilib; dulcibus non dando hec in potu supponēdo ipsa primo introducendo supp positoriū post collū matricis videlicet mittendo in anū qd de melle cocto fiat et pulueri sene cū modico salis

Quarto dicit q potius i collo matricis cōuenit dictū mitto mittere suppositoriū vel aliud simile sicut zuccum mastices qd sanative aliquid a matrice e ducat

Quinto prohibet illud bnabie dici quod tūc a matrice p hec mūdificatiua vt non tātum aperiatur q ab ea sperma de fluat quod iā conceptum erat ymo paulatim et plu ribus vicibus

In quarta primo ait q cū timetur ne fiat aborsus causa mala complexionis vel apatū vel vlcerū matricis vel ventosi tatū in hac abundantiū vel causarū huius simbū/ curetur causarū bnaquecq; istarū vel re ctificetur quātū possibile est: ne aborsum afferat p hec que dicta sunt in suis captis super cura ipsarū

Deinde dicit q cū timetur ne ac cidat aborsus a mala sua com ploe matris vel matricis eius time si motor mest matu vel matrici puta sua sum vel nimia/ copto sua paulatim tempera da est cum cibis mitis et extra adhibitis

Tertio dicat q si aliud est causa promouendi aborsū q̄ fugus excedens/ puta id quod calido ad matrice facit declinare huō res ex quibus timetur apū si ens cura adhibeatur cū aperi tiuis idest reperacissimis matrici appositis prohibentib; in hac apa ficiens vt cū rosato oleo pimento et croco cū modico aceti et si opus fuerit supaspergat modicū pulueris mirti

Item si comode fieri possit prohi beatur apa suam farmaco solu tiuo ventris vt cassia fistula mā na aut thamarindis prima a/ bibas cū siro capitino

Quarto dicat q si id nō fiat puta timor apatis/ ymo non ti metur ex coplo mala causa huō sali nisi q fetus fortiter nocear et mutantū huic ledat q abortia tur vel interimat tūc cura aggē da est p has medicinas que fetū conseruēt et ipm fortificent

Infrenus dicendas in fine capti xii. huius pūtis tractatus

In quinta tangit remedia quatuor contra illū aborsū qui ex lubricitate matricis prouenit ab humiditatib; sibi iacentibus et hec est lubricitas que sepius plurimū matrici supuenit: et inducit aborsū

Primū est clisteria lenitiua da re que sterilis euacuent a re cto intestino i impregnationis hora

Secundus vero est q̄ istud ꝛeme
diū cum tribus sequentibꝫ āte
onceptionē parū ādmīstretur.
Detur ergo primo clistere quod sequit
Re malue et bismalue aā ℥j
fiat ℥j sūtas masse .xii. mīo fiat
decoctio pro uno clestere in qua
dissolue medulle cassefistule
mundate q̄ītē ℈. olei olue
dulcis q̄ītē .j. salis ꝛ .j. fiat
clistere
Eodē est matrici sua intro
īmittere lauatiuas īiectiones
sicut est ista ℞ aque mellis
q̄ītē .j. mellis rosati colati ꝛ .j.
mīstreantur et miscantur actu
aliter calida
Certum est in potu dare di
uretica: sicut ꝛ .j. oxymellis
diuretici cū q̄ītē .j. puncte ci
cerū pro qualibet dosi mane in
ieiuno
Quartū est matricē mūdificā
re cum clisteribꝫ idest pessariis
mūdificatiuis sicut est istud
℞ artheniese aā ℈. turbich al
bi cōcassati ꝛ ñ. radicis yreos
cōcassate ℥j. albi ouī ꝛ .j. bul
liantur in ℥ vm. dulcis aq̄
munde donec cōsūmatur aque
medietas que colata pessa
tur. Vel detur clistere quod
describetur ca°. xv°. tractatus
presentis quo mūdificatur
matrix.

Capitm xi. de regīmē bono ad illud

Est vt in potu detur
aqua radicū cū oleo de
keruia. Aut decoctio alha
kech aut fenugreci cum
oleo de keruia Et detur
in oīb⁹ .x. diebus ali
quid de pilulis fetidis
Et de pera italica in
potu

Est vt in potu in hoc ca°
dat aqua vite ℈ ad purgā
dū hūiditates parū ante con
ceptionē que lubricā matricē
in superficie reddit et aptant
ab ascensu
Primū est mane bibere tres
vncias aque radicū cū ꝛ .j.
olei de keruia idest catapucia
minoris de quo dicat magis
distinctione .xii. antidotarii
ca°. de eo q̄ ventositates grossas
dissolut et carminat et fla
bus cōsumit et grossū attenuat.
Et de aqua radicū quinta p.
tractatus .ix°. capitis sed et
tertio datur a principe due
descriptiones
Eodē est decoctio alhakech idest
tribuli aut decoctio fenugreci.
Da de qua istarū vie q̄ītē .j.
cum tribꝫ drachmis olei de ke
ruia mane in ieiuno pro q̄
libet dosi
Tertiū est oīb⁹ .x. diebus
semel hora sompni hora
dare ꝛ .j. et ℈. de pilulis fe
tidis maioribꝫ aut minoribꝫ
que humores grossos et viscō
sos expellunt. et ambas

mesue in distinctione .x. anti
dotarii ipsius describit et vtri
usque dosim ponit ʒ ii
Quartum est yerapigra sim
plex galieni de qua mane
bibatur pondus .ʒ. vj. cum
quarte vno aque de radicibus
vel aque mellis

Capitulum .xii. de clisteri bono ad illud et ad ventositatem.

Recipit origani et
sauine et ameos et ke
ysim et ramorum aneti
et camomille et rute
et hasce et fenugreci
omnium ana pugillum .j. de
coquantur in tribus .lb
aque donec consumatur
medietas et sumatur
de ea minus libra et
adde super ipsam sexta
rium .j. olei arazaki et
sacraiati .j. olei sisa
mini et vtere ipso
clisterisando et clisteri
sa ipsam in omnibus
iiii.or diebus cum tan
tundem.
Et ex eo est vt sumatur
coloquintida et perforetur
et extrahantur grana
eius: et impleatur o
leo de lilio et dimittatur
die et nocte. deinde pre
paretur in mane super
cinerem calidum et dimittatur
donec bulliat oleum inte
gre. deinde coletur et
clisterisetur cum eo recep
trix dum est tepidum.
hoc enim est mirabile ad
lubricitatem humidam
Et post hinc euacuati
onem oz vt administretur
olea odorifera calida inuncta
et innecta et supposita
in lanis Et confectiones
magne Et medica
men alkekengi Et dia
marche Et sagzenea
in omnibus tribus die
bus aut quinque Et similiter
de diamusco Et dia
spermaton
Et iterum sumatur cor
ticium thuris et ciperi
tritorum etiam amborum

ana pars .j. et mine pars
media decoquantur cum
septuplo sui aque donec
remaneat quarta et co
letur et clisterisetur ex
ea cum .iiii.or ʒ. in omnibus
tribus diebus postquam iam
euacuata fuerit humidi
tas que est ante ipsam
Et ex pessariis bonis sunt
bdellium et gluten alibat
et amoniacum et nigella
coniuncti et singulariter.
et administretur post mun
dificationem Et supponan
tur spica et crocus et
mastix et mirra et gal
lia et castoreum et bdelli
um et similia in oleo nar
dino aut adipe anseris
super lanam viridem
Et supponantur post
illud cuius premissio
necessaria est coagulum leporis
Et medicine conseruan
tes fetum in ventre matris
cum non est nocumentum

complexionis calide / aut apa
tis calidi et similium illis
Et sunt medicine que
sunt ad cor: sicut zedoari
a / et doronec / et bee ij
duo / et letificans / et dia
muscum / et metridatum.
Medicamen prohibens a
borsum Recipe doronec et
zedoarie et castorei et
ase et gallie et musci
et cardamomi minoris
et gallarum et spodii omnium
ana ʒ. j. cum aqua frigida et
clisterisetur calefactum
ante hoc Et ex eis que
conferunt in eo sunt
ordeum et camomilla et
asa et anetum et ame
os et similia.

Recipit origani In hoc
capitulo primo describit purgans
clistere contra humiditates et
ventositates quibus fit aborsus
Secundo pessarium purgatiuum ibi
Et ex eo est Tertio precipit
post purgationem ministrare olea
calida odorifera et confectiones
magnas ibi Et post huius
Quarto pessaria et supposito
ria confortatiua ibi Et

iteriū ſimilatiu. Dimitto me dictas confortantes fetum ibi. Et ſuffocantur. Et ex iſtis apparet q̄ tabulus hui⁹ capti non colligit in ſūma m ſi prima ipius partem

In prima parte deſcribit clyſte hoc ad purgandū matricē a muſtellaginibus et ventoſita tibz. Recipe ſanine ame os keſin idest lenſtica. ramo rū anett camomille rute ha ſte idest yſopi orto lane ſe mis ſeminis feni. ana. aj. ʒ. de aquantiu. in tribz libris a que donec cōſumatur cum medietas. et ex hac decoctione minus q̄ tb. recipiatur puta vnce .x. cui ſuffūdat ſextarius vnus olei amazabi idest de ſēmina arbuſq̄ prim o lei ſſamū ſacariati. Et p ſextariū hic intelligit. ʒ. vj. et .ſ. Et p ſacariati pōdus ſex ſextariorū et quarte ptis vni⁹ ſextarii. Et hoc tot p mulier clyſteriſetiu. Et cū tantūdē dicte decoctois et oleorū ſemel in omnib⁹ mj⁰ diebꝫ iteriū clyſteriſetiu

In ſedā docet purgare ma tricem ſequenti paſſario Recipe pomū coloquintidx mitegrū. et hoc ſurſum pforā. et ſēmina eius ab hoc. deinde reple ipz oleo de lilio quod primū dicit. et p diem et noctē ibi dimit tatur. et de mane ſuper cine res calidas tādiu dimittatur quouſq̄ pfecte oleū ebulliat in predicto pomo. Deinde colet extra pomū oleum. et cum eo te pido matrix ſeu receptrix ma ne clyſteriſetiu. hoc eīm mirabi liter valere muenitur. ad lubri citatē matricis ex hūiditatib⁹ non ad illam que fit ex ſāme aut vlceribus

In tertia poſtq̄ p predicta ma tricē purgata fuerit primo ni bet vti calidis oleis et odori fe ris vt oleo de ſpica vel de cina momo vel de iumpero vel de camomilla. Et hoc triplicat⁹ primo hec iniūgendo ſupra ma tricem. Deinde hec iūcendo actu calida in matricem. Tertio ſup ponendo matrici cū lana vilue intrepoſita

Deinde precipit dare martinas confectiones ſicut .ʒ. ſ. magne tiriace vel .ʒ. j. metridati aut auree alexandrine cū duabus vnciis aque arthemeſie mane in ieiunio tepide bibere

Tertio cōmendat ſex confectiones in potu ſumendas mane in ieiunio cū duabus vnciis aq̄ arthemeſie

Prima eſt medicamen alke kengi ſcriptū q̄nti prima tra ctatu primo cap⁰. lxxm⁰ ſed vi tuus hic ſcribi debet alkekelēgi et ipſm eſt de magnis cōfectionib⁹ et eſt magnū et paruū et de tuū deſcribit quinti prima tr̄ ctatu primo capitis lxxxm⁰. et lxxxiiij. Et de magno ibi ait q̄ confert mulieri q̄ exhibetur in ꝓgnatione ſua. Et eſt dosis auri. m.

Deinde eſt diamarthe quod

describit quinta prima tractatu primo cap. lvm. et valere dicit ad fluxus matricis, et sit dosis eius anetus vnus

Tertia est sarzenea et est magna et minor et abas describit tractatu mic dicto cap. lo. et lo. et mulier bibat quitu, est dicit cum vno puro in omnib; tribus aut .v. diebus

Quarta est diamisceu seu confectio de musto. cap. vij. describit ones dat quinta prima tractatu primo capitio .xlm. et xlmo et c. et sit dosis eius sicut dic cum vno odorifero vel alterius hic electuariu de muscu quod describit quinta prima tractatu tertio cap. lmo. dosis eius sit aneus vnus

Quinta est diasperma quod describitur in antidotario mesolai et ibi laudatur contra ventositates matricis et est dosis eius a. ʒ. j. usq; ad duas

In quarta dat auxilia tria contra alvum, primis purgata matrice

Primu est quod recipit cortices thymis et etiam capparis pariter tritoriu aa. ʒ. j. mice citoniorum .ʒ. ß. decoquitur cum septuplo sui aque .ß. cu ʒ. xvm. et ß. donec non remaneat nisi quarta aque pars que statim colatur. et semel in ob; tribus diebus ex hac clisteriset. ideo passa sentiu brice quatuor postq; hirundines que in matrice precesserit purgata fuerit.

Secundum est passariu quod recipit bdellu ytuimis alumbar. ana terebentine amomaci mirre aa. ʒ. j. incorporentur simul et fiant passa que vulue imponantur vnu post aliud post matricis purgationem. vel similiter suppona. vna de mediana mgi. mic dictis in forma passarii

Tertiu est passariu quod recipit cuba masticis mice citoniorum gallie muscate castorei bdellu et hinc sicu vt mirre masticis aa. ʒ. m. simul trita incorporet cum nardino oleo parco vel adipe anserino et vulue imponat cum lana viridi

In quinta premittit q post matricis curationes et confortationes per predictos modos imponatur vulue vaginali lepus quod q̄plurimu confert ad conceptionem

Secundo precipit in generali post conceptionem medicinis vti fetum conservantibus sanu et incolume in utero materno. dumodo in matrice nec calor excedens nec apa sit aut morbus similis vt ulcera cauosa pustule colerice

Tertio dicit q hec medicine que fetu conservat in utero matris sunt hec que sunt ad cor dete cordiales

Quarto refert. vii. medicinas mgi. tales simplices et .ii. compositas de cordialibus fetu conservantes

Prima est zedoaria de qua serapion in aggregatore

diat q̄ confert ventositatibus
grossis et retinet ventē de
qua comedatur mane ℥.ſ.
Hedā est dyonec idest dozo
meū · de quo serapion in arg
gregatore dicit q̄ confert do
lentibus qui generantur ven
tositatib; grossis inflatuus et
~~propie ventositatib; grossis~~
~~inflatuis~~ et propie ventosi
tatib; matricis de quo ℥.j.
mane comedatur
Cetera beem albim et q̄ta
beem nigrū et de viroq; dicat
princeps q̄ confortat cor valde:
et est ypmgnatiuū bibendo
de pulvere cuiꝰ vis horū ma
ne ℥.ſ. cū · ñ · ℥ · vini aroma
tici
Omnia vero ex compositis ē
electuariū quod dicitur letti
cia gallicum cuiꝰ dosis est a.℥.j
vsq; ad duas
Hedā est electuariū diamu
scum dulce cuiꝰ dosis est · ℥.j.
cum duabus vncijs vini
Tertia est metridatū cuiꝰ
dosis est · ℥.j. cum duabus
vncijs aque mellis
Quinto describit quoddam
medicamen quod clisterizatū
prohibet abortum et precipue
illum qui timetur fieri vel a
forti frigore vel a grossa ven
tositate. Hec dyonec idest do
ronici. zedoarie castorei. aſt
gallie muscate muscī cubē
mom mirre gallanī spo
dij ana ℥.j. conquassentur
cū lb · j. aque fre et tota no
cte temperentur in ea et
mane colentur dicta aqua et
clisterizetur primo calefacta
Hexto dicit q̄ in constrictione
fetus et preservatione ne abor
tiatur causa ventositatis con
ferūt ordeū et camomilla et
asa et anetū et ameos et silia
et mazatrū carni de quo q̄ quo
libet · aij · j · in patella terre far
et sarculo mirpice et lenta su
pponē. vel fac decoctionē ex
●rib; istis que cata clisterizet

Capitm xiiij de vergimine abortus et extractione fet⁹ mortui

Quandoq; abortus in
quibusdā horis nātus ē
De quibus est illa que ē
cū pregnans est puella
parua supra quā timetur
mors ex partu Et de illa
est cum in matrice est
nocumētū et additio cau
me sup fetū strangens
expressionē · quare nitetur
cit Et de illa est apd
mortē fetus in ventre pre
gnantis Et scias q̄ q̄n
difficilis fit partus quatuor
diebus / time iam mortuꝰ
fetus ymo stinde i attritoē

illius Et aborsum quidem
quandoque faciunt motus: et
quandoque faciunt ipsum medicine
Et medicine quidem faciunt
quando interficiunt fetum Et
quia prouocant menstrua
cum fortitudine Et quandoque
faciunt cum lubricitate.
Et Et interficientia fetum
sunt amara et acuta Et
lubrificantia sunt humida vi
scosa: que ad ministrantur bi
bita et supposita Et ex mo
tibus est flobotomia et proprie
ex sophena post basilicam.
et proprie super magnitu
dinem ieiunii et famis
Et exercitium Et saltus
plurimi Et delatio one
ris grauis Et vomitus
Et sternutatio
Et de regimine bono in
illo est vt intromittatur
in os matricis pregnantis carta
facta lichinium aut penna
aut herba lunata cum
mensura quantitatis

penne ex vsnen Et
ruta aut atarnita aut
siracs. Ipsa enim abortire
faciunt proculdubio: et
proprie cum liniuntur
ex aliqua medicinarum
abortire facientium sicut
alkitran et pulpa colo
quintide
Et de medicinis ~~quidem~~
quidem abortire facientibus
alie sunt singulares:
et alie sunt composite
Et singulares quidem
iam diximus in tabulis
medicinarum singularium
Et compositas in anti
dotario hic vero dicemus
de vtrisque ordinibus eas
que magis operatiue
sunt in hac intentione
De medicinis vero sin
gularibus que sunt lon
ginquiores a vehementia
caliditatis sunt sicut
absinthium et capsia
Sed medicine calide si

gulares sunt semen capsie.
et est simile nasturtio
et est ei odor nasturcii.
Et grana armel iterum
bibita et supposita Et
oleum balsami extrahit
fetum et secundinam Et
asa Et galbanum forte
est iterum Et bochor
marien in hoc capitulo
fortis est valde bibita
et supposita: ita quod quidam
extimant quod si pregnans
iacet super eam perducat
eam ad abortiendum
Et succus eius corrum
pit fetum linitus super
ventrem: quanto ergo plus
suppositus super cotum
Et similiter succus reli
quorum artanitarum Et
si in potu detur de vsnen
persico pondus dragmarum
in eiciet fetum in die
illo Et cum sumitur ex
cordumem tertia drag
me vinus: eicit fetum

et facit possidere calidita
tem et motum Et iterum
si iniciatur decoctio pul
pe coloquintide in iniecto
rio variato secundum condi
tiones suas aut suppo
natur in lana supposito
rio ascendente Et ex
medicinis bonis est ci
namomum cum permisce
tur cum rubea. ipsum
enim abortire facit fetum
bibitum aut suppositum et
cum hoc hoc sedat nause
am Et de illis que pro
prietatem habent est
vngula asini. secundum enim
quod quidam extimant si cum
ipsa suffumigetur fetus
mortuus extrahit eum
Et cum ex stercore eius
fit suffumigatio per tra
iectorium extrahit mor
tuum velociter. Et similiter
suffumigatio cum oleo pi
scis saliti
Et de medicinis compositis
et ebibitis in hoc

est medicamē forte in
faciendo aborsū et ext̄
hendo fetum mortuū q̄d
recipit ase pondus ʒ. s.
et foliorū rute sicce et
mirre ʒ. ii. et est dosis
vna. Sumatur in potu
cum decoctione sauine
dosis vna in mane: et
dosis vna in vesperis Aut
sumatur aristologie lon
ge et gentiane et bac
carū lauri et mirre
et costi marini et cassie
lignee nigre et rubee
tincture et succi absin
chii et cordumeni recē
tis acuti et piperis et
mescatramesa etiam
partes equales. de quo
bibatur omī die aureus
vnus decem diebus
Et de medicinis bonis
facientibz aborsū cū fa
cilitate cum sedatione
nausee est illud quod
recipit cinamomi et
cordumeni et sauine oī
um ana ʒ. x. miue ʒ.
v. et sit dosis eius ʒ. iii.
omī die Et alleuiatur
mūdificatio emixe et
exitus secundine Et
tiriaca diatessaron eti
am est fortis in faciēdo
aborsum. et extrahen
do mortuū Et ad infā
tem mortuū sumātur
vncie iii. aque rute et
tantūdē aque fenugreci
decocti cū ficubus decocti
one multa et origani
ʒ. iii. et sumātur in po
tu. ipsa eīm lubricant
mortuū Et q̄nq̄ datur
in potu aque frē quā
titas lb vnius et pului
satur desup altee ʒ. i.
et datur in potu et vo
mitur Et fit sternu
tatio Et datur ī potu
aqua rute plurima cū
oleo de fenugreco decocto
cum dactilis et est

conueniens secundine
Et de pessariis est me
dulla cordumeni de q
et ex amoniaco fiat
pessariū et supponatur
pessariū forte ℞ succi
cucumeris asinini ke
rates · ix · confecti cum
felle taurino et suppo
natur · extrahit · n · fetū
mortuū Pessariū pau
li ℞ eleborū nigrum
et staphisagriā et ari
stologiā rotundam et
bothormarien et gra
na almezerion et pul
pā coloquintide et amo
niacū · terantur omnia
preter amoniacū · ipm
namq; resoluitur in aq
et aggregantur cum
eo reliqua · et qnq; po
nitur cū eo fellis tau
rini exsiccati pars vna
et fit ex eis pessarium
Et iterū aliud forte
valde ℞ salis armo
niaci triti · ʒ · x · amonia
ci · ʒ · iiii · conficiantur sal
armoniacus cū resoluti
one amoniaci · et fiat
ex eo pessariū · et suppo
natur nocte tota eleua
tis pedibus sup pului
nar Et iniciantur in
eam pulumar iterum
quod sit sicut decoctio
absinthii et sicut succus
rute et sicut decoctio sa
uine et oleū de keruha
Qnq; aborsus In hoc ca°
primo agit de casibus requi
rentibz aborsum · Secdo de mo
tibz et medicinis in generali
per quos prouocatur ibi · Et aborsū qdē
Tertio in spāli de medicinis
quibusdam que supposite fa
ciunt aborsū ibi Et de regi
mine Quarto diuidit me
dicinas abortire facientes in
simplices et compositas ibi
Et de medicinis quidē Quinto
exequitur de simplicibz ibi de
medicinis vero Sexto de cōposi
tis ibi Et de medicinis cōpo
sitis
In prima parte primo ait
esse necessarium prouocare aborsū
in quibusdam casibus et tē
poribz ad prohibendū ne ma
ter pereat
Secdo cōmemorat tres casus

m quibus aborsius procād est
Primus est illa hora qua
pregnans puella est xii. ānor
vel pauciorū. m qua timetur
mors ex partu ventura ppter
parturitē sue matricis et oris
eius plurimā cōstrictionem
Secūs est qñ est m matrice
caro addita sup fetū cōprimēs
et stringens expressionē id est
locum p quem debet fetus e
fredi. quare fetus moritur
exire non valens dum iam
magnus factus parvus exp
adhuc exīs ad aborsū promove
tur. verum plus approbat ca
tholica fides deo cōmittere qz
aborsum facere
Tertius est dum iā mortuus
est fetus in vtero pregnātis.
qui nisi velociē p aborsū extra
hatur matrē interficiet sua
corruptione
Consequenter notat q qñ
diebus. viij. continuis mag
parendi difficultas adest
tūc fetus moritur. ipse tot
et tantos sustinere ipetus
quare stridendū est in ipius
extractione p aborsū procūtia.
Sed vbi de morte fetus nō con
staret p signa eius dicta cā
pr. tractatus presentis pro
nocari debet cum talibus abor
sus/ ~~que matricis os~~ que ma
tricis os aprīant et fetum
non premant vt cū cinamo
mo et rubea tinctorū et cor
tice cassie fistule contritis pro
qualibet dosi ana ʒ.j. cū pu
rgata cicerū. et ressione matris
m aqua decoctionis semmi
num: et effusione assidua olei
de lilio calefacti in os matricis
In fidā primo ait q rerum
facientiū aborsū quedā sunt
monis fortes et impetuosi cor
poris aut anime/ alie sūt me
diane mīstrue dicende
Sed tamen modos tres/ quib
medicine provocant aborsū.
Primus est m vtero fetum
occidendo sicut est elleborus
pulpa coloquintide/ lumeola
aloe
Secūs est fortiter provocā
do menstrua sicut semina
pulegii regiale rubea tūcto
calamētū yspnis
Tertius est matricē et os eius
fortiter/ lubrificando et remol
liendo et relaxando ligamenta
quibz fetus matrici alligat
Tertio dicit q medicine que
fetum interficiunt sūt amare
sicut absinchū aloe semen cō
tra lūbricos folia pssci cētau
rea minor ʒ.emis omne fellis
armoniacale amare Et etiam
acute sicut euforbiū sinapis
piper piretrū staphisagria
mpzella
Quarto dicit q lubricantia
matricem et os eius et remol
lientia ligamenta fetus sūt
humida vistosa sicut mustilla
ginces medulle animalia olea
de lilio sesamū et violatū sive
comedantur/ sive bibātur/ sive
supponantur in unctionibus
clisteribus tunis et pessariis
cum hijs.

Quinto cōmemorat. bj. motus p quos prouocatur alvus

Primus est flota maxima illa que fit de sophena in pede post flotam vene basilice et proprie post famē et multum ieiunii: auferē cīm nutrimentū fetus. et inde cogitur foras ipsū querere. vel fame interire Juxta id ypocratis amphorū v. Mulieri in vtero hīnis fleubothomata abortit: sed magis cui maior est fetus

Secūs vehemens est exercitatiō matris: quod matricē aperit et fetū excutit et ab eo aceruj p anhelitu cuius vrgētē excludit quia mater motu superexcalefacta multū intra se hīt aeris frīn

Tertius est saltus fortes et plurimi qui fetū excutiunt sua violentia et extra cogunt ab vtero materno maxime dum sumit ad posteriora

Quartus est dilatio multum grauis oneris: ex cuius ex natu fetus excutitur

Quintus est vomitus fortis impetuosus sicut ille qui fit et prouocatur ab azarabacharra vel a catapuntia vel a radice yris aut elleboro albo. ipse cīm conturbans oīa viscera fetum exire cogit

Sextus est vehemens et frequens sternutatio: sicut prouocatū puluere euforbii vel elebori albi īspissato narib⁹

In tertia refert medicinae usque vulue īpositē et ipsum os matricis prouocare abortū

Prima est carta de qualibet mū formatu et limatu pice cedrina sup quā asserrgatur pulvis coloquintide Est autem carta scriptoria quedam in quibus arabes inoluūt species que fiunt ex quadā planta iuncosa palestri quā arabes vocant burdi/ et de ipsa agit primceps. n⁰. canone sub nomine papiri

Secūda est pēna limata siliter et superaspersa pulueri coloquintide

Tertia est herba limata seu polita ex vsticen sedū mensurā quantitatis peme. vsticen in simonimis alicāne exponitur q est albū filonū Et in simonimis almasoris sulphurata dicitur Et in simonimis rasis scribitur q multas habet species et q earū alkali est vna ex eis: et alia est pulvis quidā cinis quo sarraceni lauant pānos et manus. Et sume in hoc loco tritici saponarie quem limitū vulue īmitte

Quarta est vnita carta mēmanus vulue calida īroīssa.

Quinta est artemisia siue ciclamen. cuius radix vulue contrisa impellatur

Sexta est sirach idest filix cuius trūcus matras ori īmpellatur in forma trichini Ista cīm omnia sex modo pre

tracta p̄uocant abortū p̄ce
cipue tamen medicaminibus
que abortire faciunt sicut sū
albitram idest cadmia pix et
colloquintide pulpa puluerisata
et superaspersa

In quarta primo agit de
medicinis que abortū prouo
cant quedā sunt simplices
quas hic singulares vocat bra
sa ciclamen. Alie compos
te sicut tiriaca diatessaron
et pille fetide. vera archigi
ne

Dehinc dicit se iam prediuisse
medicinas simplices que abor
sum prouocant in scō canone
in tabulis et in capitibus sim
plicium medicinarū sub isto titulo
ad embria expulsione respicit

Tertio dicit q̄ in antidotario
quinto huius medicinas scili
cet compositas quibus prouo
catur abortus

Antidotum dicit q̄ in isto passu
medicinas scribet vtriusq; ordi
nis simplicium et compositarū
que in intentione prouocandi
abortū sunt efficatiores et
plus operatur

In quinta cōmemorat medi
cinas simplices decem et septē
prouocantē abortū

Prima est absinthium de cuius
sucto demane bibatur vnū p
uū cochlear pro qualibet dosi
cū ix cochlearibus puree ci
trinum

Secunda est capsia de qua scō huius
tractat sub nomine scestaragi
et est calida et sicca in scō ydeo

Et de istis duabus primis
medicinis dicit hic p̄ceptor
q̄ elongentur sint a vehemē
tia caliditatis

Tertia calidior est cap sic se
men et assimilatur nasturtio
in sapore et odore et de
puluere huius semis pro dosi
bibatur .ʒ. ℈. cum vino albo
et loco eius sume semen cam
pestris nasturtii quod est
multum acutum

Quarta est zyrana harmel
idest ruta macedonica loco ei
us accipe semen rute nostre
de cuius puluere bibatur .ʒ. ℈
cum tribus vnciis puree cicer
vel supponatur materia cum
lana

Quinta est oleū balsami
tam bibitū q̄ suppositū de q̄
dicit .n°. huius ca°. de balsamo
q̄ menstrua prouocat. et
extrahit embrionē et sedinā
Et bibantur de eo ʒ. ii. cū
duabus vnciis vini albi ad
hanc intentionē. vel vulue
inpellantur cū virgis lana

Sexta est asa fetida. nam
crocum alia de qua formen
tessarū et suppositū nā
comesta nocet stomaco et
epati. et odore suo est valde
abhominabilis

Septima est galbanū q̄d
factum pessarū fortiter pro
uocat menstrua et abortū

Octaua est bothor marren
et est ciclamen apud serapi
onem. et est valde fortis mi
nor cr°. seu cassu prouocatiuis

aborsus sive bibatur sive sup
ponatur matrici ut pessarium.
bibitur autem sic recipe succi
eius ℥ iiii dissolue cum zucaro
et coque tandiu donec non rema
neat nisi tertia pars et da
mane bibere

Nona est ciclaminis succus qui
sup pregnantis ventrem illi
nitus interficit fetum quanto
magis ergo si coto imbibitus
vel huic suppositus matricis
collo impellatur.

Decima est succus reliquarum
artanitarum similiter bibitus
et suppositus et hic buchor
marien innuit esse speciem ar
tanite Et super hoc dicit
dicit mesue capitulo de artanita
quod artanita est panis alcurum
et quod ab aliis panis faunum dicitur
et ab aliis malum terre et
ab aliis ciclamen et ab aliis
panis porcinus

Undecima est usnen persicum
quod s. nascitur in regione
persarum et in sinonimis avicenne
dicitur album fulonum. ~~et in~~
~~sinonimis avicenne dicitur~~
~~album fulonum~~ et in sinonimis
almasoris sulphurata dicitur.
et in sinonimis iam scribitur quod
multas habet species et cinis alkali
est una ex eis ut patet per
serapionem Alia est pulvis quidam
cum quo sarraceni lauant pan
nos et manus Et de ipso
hic dicitur quod si dragme tres
ex eo bibantur in illo die foras
fetum eiciet. Sed quia quid sit non
est nobis certum tucius est hoc non uti

Duodecima est tertia pars drag
me unius cordumeni s. scrupu
lus unus seminis carui agrestis
comesta aut bibita cum pureta
cicerum qua fetus eicitur. et ma
ter et fetus supercalefiunt atque
commouentur

Tredecima est aqua decoctionis
pulpe coloquintide iniecta in
matricem per iniectorium diuersifi
catum secundum conditiones suas pu
ta prout exigit strictura colli
matricis vel latitudo eius Re
ergo pulpe coloquintide ℥ j. de
coquatur in vj ℥ aque donec
ipsa redeat ad ℥ iiii. et actu
calida matrici immittatur Vel
℥ s. pulueris coloquintide
lane incorporate supponatur ma
trici ascendente usque os eius hoc
suppositorio

Quartadecima existens de se
curis et bonis recipit cinamomi radicis
rubee tinctorum ana ℥ j. terantur
et bibantur cum ℥ iiii. purete
cicerum vel supponatur pulvis iste
siccus matrici cum lana. nam fa
cit aborsum et nauseam compescit

Quintadeciam valens a propri
etate est ungula asini que
secundum quosdam matrici suffumi
gata extrahit ab ea fetum
iam mortuum

Sextadecima est stercus asi
ni quod cum trajectorio matrici
suffumigatum velociter extrahit
ab ea fetum mortuum

Decimaseptima est suffumigatio
matricis cum oleo seu pin
guedine salitorum piscium

In sexta primo agit de medicamis compositis que in potu accepte prouocant abortum
Deinde de pessariis ad idē ibi
Et de pessariis tertio de quibusdam iniectionibus ibi et iniciantur.
In prima particula describitur medicamina composita q̄ bibita faciunt abortire fetū.
Primū quod potenter abortum prouocat et extrahit fetū mortuū Recipit aspodilus ℥.ʃ. foliorū rute sicce et mirre aā ℥.j. et fiant ℥.vj. fiant q̄ dosis vnica bis in die bibenda cum tribus vnciis aque decoctionis sāmine cahide vna dosis in mane et altera in nocte
Item recipit radicis aristolochie longe radicis gentiane bacarū lauri mirre costi marini castellinice mirre et rubee tincture sicci absinthii coloquintidem id est semen cucumeris agrestis recentis acori piperis mesereameseā aā ℥.j. terantur et fiat pulvis de quo cotidie per decem dies continuos bibat mane aureus vnus cum tribus vnciis aque artemesie Et est mesereameseā apud arabes pulegium sed iam asserit q̄ est diptamus
Item de bonis que eā finali tate prouocant abortū et eū pestant nausea Recipit cinamomi seminis coloquintidem id est carnem agrestis sāmine aā ℥.ʃ. mirre catomonti ℥.v. terantur et incorporentur cū mina et dentur ex ipsis cotidie ℥.iij. Et per hec emptre medicatio leuior reddatur et sedine exitus facilior fiet
Quartū est triacha dictadia tessaron quā princeps describit quinti primā tractatus primo cap. xlvj°. et ipsa potenter abortū prouocat
Quintū q° mortuus mfans extrahitur recipit aque rute ℥.iij. et totidē ℥. aque decoctionis seminis feniculi fortis cum ficubus origani trite ℥.iij. cum ero misceantur mistmul. et mane bibantur pro vna dosi iam fetū mortuū lubricare faciunt et ipsum precipitant
Sextum est lb. j. dulcis aq̄ frigide sup quam pulueris satur. ℥.j. radicis altee et hausta vno tota bibatur. et post euomitur pulso in os digito: et sternutatur ipulso naribz aliquo ex acutis aut titillatibz vt spica spligis aut pulnere piperis et per hec excitatur a matrice fetus viuus aut mortuus
Septimū est aque rute lb. ʃ. cui vj. ℥. olei de seminibz decocta cum dactilis vna vice bibita pro vna nocte dosi. cū fetu cum hoc q̄ abortum prouocat ēdictionem sedine
In tertia scribit pessaria mire que abortum prouocant
Primū ex coloquintidem seu carnu agrestis medulla confectu-

et amoniaco dissoluto in bno
mortio sub forma pessarii vul
ue introducendi
Sedm quod scribit est scribit
fieri cucumeris asini keratos
ix. et sunt drama .xxxvi. nam
kirat est pondus dramorum .viii.
micorporentur bene cū .z. vi. sel
lis tanti aut binis: et lane
imbibita matria suppone fe
tū eni mortuū potenter extrahe
Tertiū est pessariū pauli me
dici quod recipit elebori nigri
staphisagrie aristologie rotūde
bedelij marrien idest cyclamis
drami. alumen rocen idest lau
reole pulpe coloquintide amo
niaci aā .z. vi. dissoluatur
amoniacū in aqua simplici
et cetera trita bene cū ipso
micorporentur et fiant pessa
ria per hec eni cito provoca
tur alvus
Quartū est forte valde reci
pit salis armoniaci triti .z. x
amoniaci .z. vi. dissoluatur
amoniacū et cum ipso micorpo
retur sal armoniacū tritum
et fiat pessarium quod matri
ci tota nocte supponatur cleria
tis pedibus sup pulmonar
In tertia tangit quatuor iectiones
que matrici impulse provocāt
alvum
Prima est iectio bnciarum
vi. aque decoctionis abs mi
chi cāte in matricē pro qua
libet dosi
Secūda est iectio q̄rte .j. olei
iuste in ipsam.
Tertia est iectio aque dece
ctionis sauine cāte. sit q̄ dosis
eius bncie .iiii.or
Quarta est iectio q̄rte .j.
olei de kerua seu catapucia
maiore cum duabus bncis
mic dictarū decoctionum

Capitm .xiiii. de instru
mento quo fit iniectio
in matricē

Oportet vt sit in
strumentum quo in
iectio fit triangulatis
extremitatis/longitū
habens collū sedm mē
suram longitudinis
colli matricis mulie
ris que curatur: et
taliter vt ingrediatur
os matricis: et sciat
mulier quam per
uenit in spaciū intra
matricē et intretur
per ipm illud quod in
trahit/et quod lubri
cat/et quod extrahit
Oportet vt sit in hoc ca.
predescribit illud instrumē
tum quo quid matrici iniciat
Sedm qualia sint iniecta
pro alvo sibi et iniciatur
in prima parte pri quatuor

conditiones describit hoc instru
mentū
Prima est q̄ anterior ipius
extremitas sit triangularis:
quia matricis os intrinsecum
latum est magis inferius: at
strictum superius in forma
trianguli
Secunda est q̄ eius collū sit paulo
longius q̄ collū matricis ī quā
fit iniectio: sic q̄ aliquid eius
intret in matricis cōcauitatē
transeundo collū ipius matricis.
ut liberius in hanc transeant
inicienda
Tertia est q̄ taliter sit apta
ta extremitas ~~collū~~ pessarii
q̄ os intrinsecū matricis in
troeat et ipsum ptranseat: ne
ab hoc repellatur illud quod
inicitur
Quarta est q̄ mulier per
uenire sentiat colli huius
extremitatē intra cōcauita
tem matricis ipius
In secunda preiubet dū q̄rit
aborsus matrici īicere quod fe
tum occidat: si aliter non
possit a matrice extrahi et
necesse fuerit ipsum extrahere:
ne mater pereat
Secūdo precipit lubrificantia
matrici micere per que fiat
facilis embrionis exitus
Tertio precipit extrahētia
fetū viuū vel mortuū matri
ci micere Medicinas vero q̄
hec tria faciunt princeps enu
meraui quinta et sexta par
tibus capli prioris

Capitulum xv de regimine
quorundam antiquorum in
extrahendo fetum mortuum

Extractio fetus mor
tui et incisio eius cū
ferro cum difficilis fit
partus consideretur an
sit salubris aut sit nō
salubris Si ergo fuerit
ex illis que salubres sunt
simus audaces in cura
tione eius: et si non pro
hibeatur illud Mulie
ri enim cuius dispositio est
mala accidit sincopis
cū vigiliis et obliuione
et mollificatione et
dislocatione et cū voca
tur non fortasse respon
det: et cum clamatur
alta voce respondet debi
liter deinde supuenit
ei sincopis iterum et
de illis sūt que spasmā
tur cum intensione: et
pulsant earū lacerti et
prohibentur a cibo et

est pulsus earum parvus
frequens. Illis vero que
saluantur nichil accidit
de hoc.

Oportet ergo vt mu
lier resupinetur super
caput et super dorsum
suum. Et sit caput eius
decline ad inferiora
Et crura eius eleua
ta. Et contineant
eam mulieres aut acci
piant ab omni latere
si fuerint presentes.
Et si non, ligetur pe
ctus eius ad lectum cum
ligamantis, vt non at
trahatur corpus eius
apud tensionem. Deinde
aperiat obstetrix tectum
colli matricis. Et
inungat manum sinistram
oleo aliquo. Et aggre
get omnes digitos
in longitudinem proten
sos: et intromittat eos
in os matricis, et dila
tet eos etiam cum eo quod
est super ipsos de oleo. Et
inquirat vbi oz figere
vncinos quibus fetus ex
trahatur et loca ele
uata vt figantur in eis
vncini: et si approximat
ei quod inuenit

Ista ergo sunt loca in
fetu qui descendit super
caput, oculi, et os et col
lum, et palatum, et sub man
dibula, et furcula, et
loca propinqua costis,
et sub ypocondriis

In fetu vero qui descendit
super pedes sunt ossa
que sunt supra pectinem,
et coste medie, et furcula.
Deinde teneatur instru
mentum quo extrahatur
fetus cum manu dextra.
et intromittat manum
sinistram sub vncinis in
eo quod est inter digitos
suos: et infigatur in parti
bus locorum que diximus

Canon - page 187 sur 617

donec pueniat ad rem
vacuam Et infigatur
econtra uncinus alius
ut sit attractio equalis:
et non declinet ad par
tē aliquā Deinde tēdat:
et non sit tensio equalis
in directo tātū: ymo in
lateribus etiā sicut fit
in ablatione dentium
Et oz in illa hora ut mol
lificetur tensio deinde in
tromittatur index iunctus
et digiti plurimi in eo
quod est inter matricē
et corpus quod retinetur:
et circundent digiti eius
circuitū Cum ergo seqt
fetus sdm q oz tūc per
mutetur uncinus primus
ad locū altiorē: et ita fi
at cū uncinis aliis donec
egrediatur fetus totus
cū attractione

Q si egrediatur manus
ante alia et non est pos
sibilis reditio eius propter
ipius coartationē tunc
oportet ut inuoluatur
super ipsum pānus ut
non lubricet: et attraha
tur tamdiu donec cum
tota egrediatur abscin
datur ex spatula Et
ita fiat cū egrediuntur
ambe manus ante adiu
toria sua: et non ē pos
sibilis earū reductio
Et similiter fiat de pedibus
cum non sequitur eos
ambos reliquū corpus:
et incidantur ex inguinibus
Et si caput infantis
est magnū et accidit
ei coartatio in exitu et
est in capite eius aqua
congregata tunc opor
tet ut intromittatur
in ipo inter digitos
fleubothomius aut cutel
lus quo incidūtur emor
roides nasi et pforetur
cū eo caput ut effunda
tur aqua et detumescat

Et si aqua non est et
est necessarium ut extrahatur
cerebrum eius fiat
Si autem fetus est ma
gni capitis natura tunc
oportet ut findatur craneum:
et capiatur cum tenaliis
quibus extrahuntur den
tes et ossa: et extrahatur
Et si egrediatur ca
put et coartetur pectus
tunc findantur cum hoc
ingenio loca que sequuntur
furculam donec perveniatur
ad ossa vacua. quare ef
fundatur humiditas que
est in pectore: et detu
mescat pectus Si autem
non adimetur oportet
tunc ut abscindatur et
auferatur obedit tunc.
furcula cum n. aufert
Et si fuerit inferius
ventris apostemosum et
fetus mortuus aut vivus
oportebit tunc etiam ut e
vacuetur sicut narra
vimus cum eo quod est
in concavitate eius.
Fetus autem qui egreditur
super pedes attractio fit fa
cilis et transpositio eius
ad os matricis facilis
Et si coartetur apud ven
trem et pectus oportet
tunc ut attrahatur cum
panno et findatur secundum quod
narravimus donec effun
datur quod natura inter
ipsum est
Si vero reliqua membra
auferantur et redeat caput
et retineatur tunc intro
mittatur manus sinistra:
et queratur cum ea ca
put: et extrahatur cum
digitis ad os matricis.
Deinde intromittatur cum
ea uncinus unus aut duo
ex illis quibus attrahitur
fetus: et trahatur
Et si os matricis iam coar
tatum est propter apostema ca
lidum accidens ei tunc
non oportet ut laboretur

si talis extractio sit salubris
ita q̄ fieri possit vita matris
salua: vel sit non salubris sic
q̄ expectetur magis ipius
mors q̄ eius vel vite.

Hec precipit q̄ simus ad
dactes in extrahendo fetum
mortuū cū ferro/ si salubris
fieri eius extractio sed si
non salubris neq; salua
fieri/ prohibeat medicus
ꝯ ne fiat: et deo ac natu
re negotiū cōmittat

In sexta primo mala referr
xi accidentia que male dispo
site mulieri accidunt hūtis ē
brionē in vtero mortuū dum
ferro extrahitur

Primū est syncopis ex dolo
rum vehementia cū terrore
et pusillanimitate mulieris

Secūm est vigilie suppfluę
ex consimilibus causis

Tertium est oblimo quasi
litargia ex vaporibus putri
dis iam mortui fetus qui po
steme cerebri parti cōtinu
mediantibus micha et nerui

Quartū est neruorū molli
ficatio paralisi similis et vni
uum membrorū ex stupe causis

Quintum est dislocatio spō
dilii renū vel corporis matri
cis ab attractione vehemēti
fetus et matricis cōmotione
cum ferreis vncinis

Sextum est q̄ cū mulier
vocatur forte non respondet:
et cum proclamatur voce
alta respondet: aūm debilitet
stat litargia vel sincopis ꝓpt

vaporēs corruptos putridos q̄
cerebrum suscepit a fetu mortuo
et ab hūditatibus corruptis matris

Septimū est syncopis iterata
redeuns ꝓpter dictas causas

Octauū aliquibus euenit spas
mus cum intensione sci
licet dolorem ꝓpter colligantiam
cum matrice in doloribus
et corruptis humoribus iam mor
tui fetus

Nonū est q̄ ea lacerta pulsā
vel quadā motionem fortem
mulieris vel lectigationem ꝓpter
causam similem

Decimū est q̄ ipe prohibentur
a cibo vel q̄ spasmus vicinus quo
impeditur transitus vel pri
cipium appetitus a vaporibus
putridis qui de fetu mortuo ex
dunt ad os stomachi

Vndecimū est q̄ pulsus ipius cū
parvus est et etiam sequentis
ꝓpter cordis debilitatem
augmentū caloris ex vehemē
tia doloris

Sed dicit hic q̄ michil scri
dit ex mine dictis xi mala
cātibus illis mulieribus q̄ salue
permanent postq̄ fetus mor
tuus ab eis extractus est per
uenimus ferreos ymo sunt vir
les et animose fortes q̄ vita
mes: et constituer sustinē
humus extractionis laborem
et dolores.

In tertia precipit observare
ix in preparatione mulieris
a qua fetus extrahendus est
q̄ vncinos mortuus

Primū est q̄ hec mulier

resupina iaceat super dor-
sum eius et ipsius occiput
Secundum est quod eius caput decli-
ue sit ad inferiora cum collo
et spatulis
Tertium est quod crura sint eleua-
ta simul cum clumbis et etiam
renibus ut ad fetum obstetrix
facilius pertingat
Quartum est quod femine vi-
riles et fortes illic affuerint
ipsam fixam teneant per bra-
chia et tibias aut ipsam appre-
hendant ut se non exagitet
hora extractionis fetus eius
mortui
Quintum est quod si fortes non
illic affuerint femine ligetur
cum manutergiis pectus eius
ad lectum ut non attrahatur
corpus mulieris apud tensi-
onem per extractionem fetus
cum uncinis
Sextum est quod hiis actis obste-
trix aperiat et discooperiat
tectum seu tecturam colli ma-
tricis ut uncini possint liberius
impelli
Septimum est quod tunc obstetrix
mungat manum eius sinistram
lenitiuo oleo .s. de lilio ut fa-
cilius possit matrici intromitti
Octauum est quod tunc obstetrix
aggregat omnes suos digitos
sinistri manus in longum pro-
tensos: et hos introducat
in os matricis et ibi hos in-
troducat in os matricis et
ibi hos extendat et etiam di-
latet per hos os matricis ad
iuuante ad illud hoc oleo quo

ex utroque latere

eius

ipsi prius uncti fuerunt
Nonum est quod obstetrix cum manu
sinistra matrici intromissa dili-
genter inquirat loca super fe-
tum sursum eleuata ubi affi-
gi debent uncini illi per quos
fetus extrahendus est et si id
quod inuenit cum manu sua
sit proximum loco vel parti illi
fetus cui uncini sunt affigendi
In quarta nominat loca
octo in fetu quibus uncini infige-
di sunt dum fetus descendit
super suum caput sic quod caput eius
primo se offert ad exitum et est
propinquius ori matricis aliis
partibus fetus
Primus locus est oculus uterque
Secundus os fetus. Tertius collum
eius. Quartus palatum Quin-
tus est locus subiacens man-
dibule. Sextus est furcula que
claudit et terminat pectus su-
perius Septimus est locus
proximus costis Octauus est
locus sub ypocondriis fetus et
ista sunt loca que debet obstetrix
inquirere digitis quos matri-
ci impulit ut hiis uncinos te-
naciter infigat
In quinta prenominat tria
loca quibus uncini stabiliter
sunt infigendi dum fetus de-
scendit super pedes suos
Primus locus est super fetus
pectinem Secundus est mediane co-
ste Tertius furcula est
Secundo precipit quod obstetrix te-
neat cum dextra manu eius
instrumentum cum quo fetus ex-
trahendus est: et sinistram manum

locus

matrici mittat sub vna
nis qui sint in illo spacio q̄d
est inter eius digitos et mit
tat vnusquisq; vnamus in
parte loci huius de nūc dictis p
tibus: cui debet misit quousq;
pueniat ad spacium vacuū sic
patens ossi quod ipm re
tineat fixe et stabiliter

Tertio precipit q̄ postq̄ hoc
modo fuerit missus vnus vl
amoꝝ in parte opposita ipsi
alii. vt extractio fetus equa
liat ex vtroq; latere et nō pl9
declinet ad partem vnā q̄ ad
alam. vnde torqueatur fet9
et exitus impediatur

Quarto precipit q̄ instru
menta quibus fit extractio
fiat vniformis vndiq; tēsio.
et non sit equalis in directo
solum punta ante et retro.
sed etiam in lateribus sicut
fit in dentiū extractionibus
qui primo vndiq; distalciādi
sunt: et hinc vniformiter
et recte extrahendi. aliter nā
punctus vel transiens frangitur
cum dolore maximo Credo
q̄ vir mine bene docta obste
trix et experta in hoc operte
expertibus esset in toto vniuso

Quinto precipit relaxare
tensionē seu mollificare postq̄
primum vncum iam depressernt
et attraxerunt miserius fetū.
Deinde mittere indicem
et alios digitos plurimos
primo bene vnctos inter ma
tricē et fetum extrahendum.
et q̄ hi digiti circumdent

vndiq; totum fetus ambitum
vt magis obediat matri extra
ctioni sic Cuiq; corpus fetus
sequitur tibias que primo exe
unt secūm q̄ conuenit tunc al
tius omnes vnam misturantur:
et p ipos fetus ante membra
alia matricem exiuerit et ioze
matricis vel in collo ipius coar
tetur adeo q̄ intra matricem
reduci non possit tunc pāno li
neo manus hec expressa cir-
cumligande est vt ipsa nō lubri
cet lentitate sua dum fortiter
trahetur. et tandiu trahatur
obstetricis manibus cum for-
titudine donec tota manus
et totū brachiū vsq; ad os spa
tule foris extracte sit et ibi
abstinentiū brachiū ex spatu
la.

Secundo precipit hoc eadem
ficta q̄ simul ambe manus
exhibeantur: et sic coartatur
q̄ non est possibile earū reduc
tio punta q̄ extrahantur prius
vsq; spatulam et ibi incidatur

Tertio precipit illud idem fie
ri cum pedes exeant non se
quente eos corpore: nec aliter
possint: quia minus coartatur
tunc cū extrahendi sunt cū
pedibus et cruris vsq; inguina et
lancas et ibi incidendi

In septima primo aut q̄ sint
gemelli fuerint embrionis caput
et coartatur in exitu. in ore
vel collo matricis et in capite
eius configata est aqua tunc
mittantur in hoc caput tres
dum flebothomus inter-

Droisii attrahat
donec totus exeat
diat
In septa primo
aut q̄ si manus
fetus

digitos retentus vel auellus eū quo nasi emorroides medi consueuerūt et cum eo caput fetus p̄foretur taliter q̄ ex hoc effundatur aqua et capitis tumor inde minoretur

Sed dicit q̄ si in grosso capite non sit contenta aqua et si opus fuit p̄foretur craneū et ab eo cerebrū fetus extrahatur et p̄cie craneū

Tertio dicit q̄ si caput fet̄ naturaliter sit magnū et in ore matricis wartatū fuerit findendum est craneū et ap prehendēde sunt ip̄ius partes et foras extrahende cum illis tenaculis quib⁹ extrahūtur dēt̄es et ossa

In octaua p̄emittit q̄ si caput fetus a matrice exeat sine difficultate sed trunci ex portis eius in ore matricis eū collo eius contracto tūc fieri non potuit findere cum isto nūc dicto uncino lectū que secundum embryones fiat calami donec p̄uentatur cū hac incisione ad ossa bacini et q̄ teneant costarum pectoris et inde effundatur exredens humiditas qua pectus ītumescit et per hoc detineat inflatio pectoris

Sed dicit q̄ si in fetus pectore non adinuenit exredēs humiditas sed sit magnū et altū in creatione sua tūc abstindatur et tollatur fin cula : sic eīm obediet pectus extum vel lege sic textū

si exitus fetus non adinuenit fissuram pectoris tunc abscindatur et tollatur fincula

In nona dicit q̄ si apostema sit ventris miseri unde prohibeatur embryonis exitus vini vel mortui tunc scinde hmi ventrē et euacuare nō nemet ab hiūditatib⁹ quib⁹ intumescit sicut in capite et pectore dictum est

In decima primo ait q̄ fetus qui sup pedes suos exit facilit trahitur ad exteriora et ad os matricis facile dispontur

Sed dicit q̄ si contractus apud ip̄ius pectus et etiam ventrē post exitū capitis tunc attrahantur ventris et pectus cū pāno ligati et constricti et anim findātur et extrahantur ab hmi illa q̄ continent

In undecima dicit q̄ si sup pedes exeunte fetu cetera membra exeant preter caput eius quod mitus redigens in matrice maneat tunc manū sinistrā intromittat ob stetricē in matricis concauū p̄quirendo caput fetus et ip̄z cum digitis trahat ad os matricis deinde in hoc caput hmi ūmittatur uncinus vel duo de illis quibus fetus consuerunt extrahi et hmi extrahatur

In duodecima p̄emittit q̄ si matricis os apa tabidū sibi supponens tam contractum nō tunc laborandū est in extractione fetus quia vehement

per illud dolores exacerbarentur
et frustra fieret extrahendi
conatus prohibente fetum apa
te vel caput ipius
extrahi
Secundo precipit tunc res pingues
plurimas et humectativas matrici
infundere sicut axungias galli
ne aut anseris vel muscillagines
lini aut fenugreci. et tunc insi
dere aque decoctionis malue cum
bismaluis et cepibus lilii quibus
apa dictum leniatur et relaxa
tur os obstructum matricis
Tertio precipit tunc administrare
super locum apatis epithimata
per que os matricis aperiatur
ut illa que fiunt ex decoctionibus
malue bismalue summitatum
aneti camomille et melliloti
Quarto precipit quod istis per
actis extrahatur caput quod
intra matricem iacens reman
serat modo qui dictus est in
parte priori
In tredecima preiubet quod si
egrediatur fetus super latus
et equari possit intra hunc
reducendo quod administretur su
per os matricis epithimata
aperitiua ut hec que dicta
sunt quatinus matricis
ore dilatato fetus faciliorem
inueniat exitum
Secundo precipit si fetus sic exi
ens equari non possit propter
fortem eius coartationem
quod tunc incidatur totus inte
rius in minutas petias et
sic extrahatur
In quarta decima dat

precepta duo
Primum est quod post opera dolo
rosa hic dicta ministrare oz
curas apatum calidorum matricis
si matrici accidant et has cu
ras referet capitulo xii quarti tra
ctatus huius fen
Secundum est quod si fluxus immodo
ratus sanguinis accidat per
predicta opera restringatur per
hec que postea dicentur capitulo iiii
tractatus tertii huius fen: et
etiam tribus ultimis capitulis tra
ctatus secundi fen quarte quarti

Capitulum xvi de regi
mine pregnantis post
aborsum

Cum abortit mulier fetum oz ut suffumige
tur cum bdellio et yso
po et alharmel et glu
tine albotin et origano
et sinapi albo ut currat
sanguis: et non ingros
setur quare retineatur
et dolorem faciat

Cum abortit In hoc capitulo
iubet post aborsum suffumige
re matricem cum prouocantibus
menstrua: ut ab ea sanguis
effluat qui currit ad ipsam
et non illic ingrossetur neque
coaguletur. Unde in ipsa

retineatur et dolorem faciat
et putrefiat mala inducens
accutia sincopis angustie do
loris capitis. Fiat ergo sibi
tale suffumigium. ℞ bdellii y
sopi sicce alharmel idest ru
te macedonice glutinis albo
tin idest terebentine origani
sinapis albe ana ʒ. s. conterantur
omnia simul addendo si opus
sit parum rubi tinctorum et ar
themesie. Et de ipsis quaque vi
ce ʒ. x. imponantur arden
tibus prunis in vase stricto
rificii et per cannulam fumus
horum dedicatur intra col
lum matricis. Et si post
aborsum satis de se fluant men
strua nichil fiat ex hiis

Capitulum xvii. de extra
ctione secundine

Ingenium quidem in
extractione secundine
quod administratur in ea
absque medicamine est
ut sternutet cum aliquo
eorum que sternutare
faciunt deinde teneat
ambas nares et os vio
lenter. quare inspissatur
venter et tenditur et
lubricat secundina
Cumque apparet secundina
tunc tendatur cum faci
litate paulatim. et non
sit in ea labor ut non
abscindatur. Cum ergo
timetur abscisio strin
gatur illud quod sequitur
manum cum coxa muli
eris constrictione tem
perata. et elaboretur in
sternutatione
Cumque tardatur casus
secundine non tendas eam
tensione aliqua. ymo
stringe eam ad coxas
ambas ligatione desuper
taliter ut non ascendat.
Et si fuerit adherens
cum profunditate matri
cis tunc subtiliatio sit
in separatione eius cum
motu levi ad latera.
ut mollificentur liga
menta. Et oz ut non
cadat in hoc labor omnis
Et si fuerit retentio
eius propter vehementiam
opilationis et constrictionis

oris matricis / ingeniet
ut carminetur / aut cum
digitis / aut effusione
unguentorum calidorum
mollificantium secundum pro
pinquiorem preparatio
nem situs mulieris
que possibilis est in ea
Et fortasse est iacere
suum convenientius ad
illud
Et quandoque adiuvant
ad illud unctiones et
emplastra lenificantia de
foris sub umbilico et
alcatim Et quandoque suf
ficit linimentum digi
torum obstetricis
Deinde regatur regi
mento sternutationis
et suffumigationum et
eorum que bibuntur et
ingenietur omni inge
nio. ipsa enim in quolibet
spacio putrefit et le
nitur et cadit Et
adiuva te cum diureti
cis fortibus Et administra
ei tinam decoctionis us
nen quoniam facit ipsam
cadere Et de illis que
faciunt ipsam cadere est
ut infundatur in matri
cem unguentum basilicon.
ipsum .n. putrefacit eam
et extrahit ipsam Et
cum egreditur / administre
tur oleum rosatum et
similia Et de eis que
adiuvant ad lubrificati
onem eius est ut in po
tu detur aqua rosarum
recentium / pulverisata de
super altea.
Aut detur in potu / aut
supponatur aliquid de
stercore ancipitris Et
administretur desuper quod
dictum est de medicinis fa
cientibus abortire fetum /
et pessariis et suffumiga
tionibus
Et de suffumigationibus
bonis est elleborus albus

facta suffumigatione cum eo
Et stercus columbinum etiam
facta suffumigatione cum
eo Et aristologia fa
cta suffumigatione
Et de antiquis fuerunt
qui preceperunt obstetrici
ut involueret manum suam
panno: et intromitteret
eam: et acciperet secundi
nam Sed hec cura est
dolorosa nam cum non e
greditur secundina tunc
ipsa carminatur: et egre
ditur post dies
Verumptamen patienti acci
det dispositio maligna
propter vapores malos a
scendentes ex secundina ad
cerebrum et cor et stomacum
Oportet ergo ut succurratur
ad nocumenta earum cum
suffumigationibus aroma
ticis Et potu almeisus
et diamusco Et admi
strentur epithimata super
cor et stomacum Et
medicine facientes cordi
aromatice
Et quidam antiquorum
locutus est de extractione
secundine sermonem quem ego
sua dictione narro In
quit liuidus si rema
net secundina in matrice
post exitum fetus tunc
si os matricis est apertum
et secundina est suspensa
que iam collecta est
et facta est similis spe
re in latere matricis
tunc exitus est facilis
Et oportet ut calefiat ~~ma~~
~~nus~~ manus sinistra
et inungatur et intro
mittatur ad profundum:
et querat cum ea donec
inueniat secundinam cum collo
matricis annexam
Et oportet ut trahatur
non secundum rectitudinem:
quam timemus inde con
uersionem matricis:
neque attractione vehe-

menti ·
Ymo oz in primis vt
permutetur cum facilitate
ad latera dextra et si
nistra · Deinde addatur
in quantitate attracti
onis · ipsa enim attrahi
tur tunc et separatur
ab adherentia
Et si os matricis fu
erit adunatum admini
stra species curationes
quas dixi tibi
Et si non fuerit virtus
debilis administra res
mouentes sternutati
onem Et suffumiga
tiones cum speciebus in va
se · Et si aperiatur os
matricis tunc intro
mitte manum et extrahe
eam secundum quod diximus
Et si non egreditur
secundina cum istis rebus
tunc non solicitetur
ex hoc · ipsa enim post
dies paucos resoluetur

et curret sicut currit
aquositas sanguinis At
vero augmentum odoris
eius facit dolorem capitis
et corrumpit stomacum et
angustiam facit · quare con
uenit vt solicitetur
Et oz vt non sit abbre
uiatio in administratione
suffumigationis cum rebus
conuenientibus Inquit
et iam expertus sum in hoc
suffumigationem nastur
cii et ficuum siccarum
Et alius locutus est
sermonem quem scripsimus
secundum modum suum etiam.
Videtur michi vt ponan
tur medicine acute si
cut ruta et prassium et
abrotanum et oleum de li
lio et oleum de alcanna tan
te quantitatis qua hu
mefiant medicine sicce ·
aggregetur totum illud
in vase nouo : et cooperia
tur caput · et fiat in eo

foramen paruū · et
intromittatur in fora
mine cāna · et ponat
sub eo ignis · cūq; vno
feruore bullierit / re
moue ipm · et pone
ipm super primas · et
approxima ipm scāpno
sup quod sedet mulier ·
et pone cānā in vuluam
eius et cooperi cū pan
nis plurimis ex parti
bus eius vt non egre
diatur vapor · et dīte
eam scdm hūc modū
duabus horis donec
pmutetur secundina
Et si non sufficit il
lud / et debilitatur vapor
in extrahendo ipsam
tūc etiam conuenit v
ti emplis que abor
tire faciunt fetū · Ad
ministratio namq; eorū
post vaporationem
est fortior et penetra

bilioris virtutis

Ingenium quidē In hoc cap
primo agit de extractione se
cundine sine medicīs · Scdo cū
medicinis ibi Et quīq; adiuuāt
Tertio de modo quo veterum
quidā extraxerunt eam ibi
Et de antiquis Quarto de
modo quem liuidus medicus
docuit ibi Et quidā antiquo
rum Quinto de modo alio
quem alius docuit ibi Et alius
locutus est

In prima parte dat viii · pre
cepta sup extractione scdine
sine medicinis
Primū est q sternutet abor
tire querens quia sternuta
tio violentia sui motus scdinā
deorsū precipitat et prouocet
impellendo naribus matris
spicam bladi aut sillignis
vel millefoliū vel modicum
pulueris euforbii aut elebori
Scdm est q ipsa vi · diu tene
at os et nares clausas reti
nens anhelitū vt venter ten
datur et inspissetur versus
inferiora scdinā deorsum
lubricare faciens
Tertiū est dum aliquid se
cundine apparet extra ma
tricē / tendatur suauiter
et paulatine trahendo infe
rius : et in trahendo ipsam
non sit fortis labor nec ma
gnus conatus ne rupta ab
scindatur et aliq eius ps
interius maneat : et putre
facta ibi / mala inducat accidētia

Quartū est q̄ stimor ne
rumpatur assit tū trahēdo
deorsum illud quod apparet/
tunc ligetur illud de sedina
quod sequitur manū tra
hentem inferius cū cera pre-
paratiua vt non in matricē
lubricando rediat et sit liga
ture constrictio modesta et
vt excrementū quod intra re
manst/ fiat vt sternutet
modo qui dictus est

Quintū est q̄ dum tradat
secundine exitus cum pars
emmet/ non tendatur alio
forti tensione ne tractū pa
tiat/ sed ligetur sursū ad
vtrasq; coxas tali constricta
one q̄ non reascendat: et tā
dem tota cyet natura expel
lente. vel sternutatione/ vel
retentione anhelitus

Sextum est si fuerit sedina
adherens in profundo matri
cis/ tunc elaboretur cauta
et subtilitur vt mō sepetu-
lyme inde mouendo suauit
ad latera vt mollificentur
ligamenta quibus matrici
alligatur et non recte tra
hendo forti attractione inuer
setur matrix.

Septimū est q̄ in hac se
paratione laterali et cōmotōe
sedine non cadat oīo labor seu
ornatus minuus cū attractōis
violentia: ne vīpatur mtus
et vix possit extrahi pars
matrici adherens

Octauū est q̄ si sedina rea
neatur cū vehementis co
artationis et opilationis
oris matricis elaborandū est
et ingeniādum q̄ emmet
idest dilatetur et aperiatur
hoc oc sic constructū vel pri
obstetricis digitos iunctos
oleo de lilio vel porci axūgia
aut cūta vnguenta mollificā
tia matrici mfundendo sicut
est vnguentū vocatū basilicō
et dialtea. Et hec adhibeat
situ mulieris dispōsito sedm
ppinquiorē et conuenētio
rem dispositionē possibilem
ad hoc vt penetret cito et
facilter vsq; in os matricis
et ipm emolliant. Et forte
q̄ ad hoc situs magis aptus
et conueniens est vt ipsa in
creat super eius dorsū coxis
elevatis

In sedā narrat auicēna. vb.
medicinalia ad sedine educti
onem

Nonum est vnctiones mol
lificatiue matrici mtroīsse
ex oleis medullis mustella
rum vel aut axūgiis quib;
relaxantur et reddūtur lu
bricā collū et os matricis.
et hmō secundina mollificet
et putrefiat et est labiosa

Et eadem prosunt exterius
limite

Sedm est empta lenificam
tia anterius sub vmbilico
et posterius sub alcutum cū
lida appōsita sicut supra
pla diagnilon et de mellilot

Propter easdem causas Et est
alterius locus posterior in
directo venis

Sextus sufficiens foras seminam mittendi educere / est alius
pungens obstetricis digitos
vtrobique illinire et collii ma
trices hilis sepe fricare

Quartus est deorsum ma
tricem suffumigare aromati
cis calidis et asperitatis vi
ctrinis lumpeti ligno aloes
cinamomo cassia Et seri
mutationem sepe prouocare

Quintus est potiones ad
hoc appropriate sicut mane
bibere cum pureta cicerum
ʒ ii. pulueris corticis cassie
fistule et electi cinamomi ana
Et breuiter loquendo quo
uis nitemo intendere ad vt
eraindma educatur ipsa
in qualibet morula spacii
seu tempore paruo putrefit
interius / lentur et labitur.
si bene interritus intenderit
cum dictis remediis

Sextus ad id conferens est
in potu sumere diuretica
fortia sicut aquam raphani
vel saxifragie vel piloselle vel
florum thenestre

Septimus est in tma cute
aque balneari decoctionis vi
nem desit sulphurate vel sa
ponarie faciat in cito se
eindmam cadere

Octauus est vngitus ba
silicon calidum matricis i fu
dere. putrefaciat eam et cadere.

putrefaciat eam et cadere faciat et
extrahit sedinam

Nonus est cum egredituu fo
rum seamdma rosatum oleum ma
tricis infudere et ei similia sicut
liliaceum et camomillinum quan
nus coadiuuet a modo sue lu
bricationem seamdime et post eg
essum matricem confortet et
dolores mitiget

Decimus est bibere pro qualibet
dosi in vncias aque rosate rece
tum sup quam drachme in
radicis ireos altee pulueriste
sunt ad seamdime / hibricatatem / eam
coadiuuat

Undecimus est bibere stercoris
anicipitris ʒ ij cum drachmis ʒ.
aque mellis : velde isto sterere
drachmas tres supponere matrici
cum lana

Duodecimus est p os ministrare me
dicinas illas que faciunt abozsum.
et tam dicte fuerunt ca° xm° ish
tractatus vna cum pessariis et
suffumigiis in eo descriptis

Tredecimus est facere matrici
fumigium ex elleboro albo primo
imposito cinis fumus reapiat
in collo matricis p medium cane

Quartusdecimus est fumigare
matricem ex sterco columbi
p medium canne

Quintus decimus est fumigium
siens ex aristolochie rotunde
radice minuti mase sed pri
sterata et primo imposita cui
fumus ad vulua p canam fiat
In tertia primo refert quoda
modum a veteribus datum in

extractione secundine et
est q obstetrix manū suā pā
no inoliuit aliqualiter a
spero: et matrici impellat
et ibi apprehendat p hanc
stidinam: et mouendo hmo
mdi deorsum attrahat et
foras educat

Sedō dicat q ī hōi modus ex
tractionis doloroſis multū ē.
Nam q̄n per eū secundina nō
egreditur/ quia minus for
titer matrix cohercet/ post
aliquos dies ipsa corrumpit
idest dilatatur et tandem
egreditur. Veriūptū ante e
gressū supuenīet eīue ma
la dispositio cordis cerebri et
stomachi sicut sunt syncopis
vel tremor cordis/ turbatio
mentis/ nausea et vomitꝰ
a malis vaporibꝰ de matrice
erectis ad hec tria membra

Tertio dicat q sīpractice tu
ste modus extractionis oz
sucurrere dictis nocumētis
quadrupha medio. Primo
p redolentes suffitūigationes
ex gallia mustata vel alipta
mustata vel anculio cipri
vel ligno aloes vel gramī
impera Sedō p potū al
meisus et Diamusta et ga
almeisus confectio quedam
multū cordialis quā scribit
serapion. vi. breuiarii ca°
lxxxvi°. sub titulo confectionis
acetose. et in eodem capīlo
describit etiam diamistum
Dulce et diamusci amarꝫ
et sit almeisus dosis aurei
unus cum diabis unciæ
dimi aromatici et diamusci
dulcis sit eadem dosis

Tertio p epithimata cōfortatiua
apposita suppositiones cordis
et epatis sicut est istud Re
sandaloꝝ citrini rosarū rubeo
rū sicciorū ana ℥. ii. ℈. ana
croci ℥. i. ambre yrisie ℥. ß.
teramur subtiliter et misce
tur horū pulueris cū aquis
melissē buglossē rosarū ana
℥. iii. et his calefactis mi
tigantur pānī quadrupplica
ti qui supponatur stomachō et cor. ap
plicentur

Quarto ore sumendo me
dicinas aromaticas que fa
ciunt ad cordis confortatio
nem vt diamargariton.

In quarta premenorat mo
dum extractionis sedīne tūice
quem huiusmodi dicit dū post
partū remanet os matricis
apertum. Sed dū claudit ute
rus os post partum ibi et
si os matricis

In prima particula primo ait
q quidam antiquorꝫ vocatus
lindus ni secundine extracti
one hoc modo locutus est
Si secundina remanet i ma
trice post exitū fetus/ tunc si
matricis os aptum remane
at/ et suspensa secundina ē/ et
in globū iam collecta velut
spera in latere matricis

Canon - page 203 sur 617

quo iacuit fetus / tunc eius ex
tus et extractio sint faciles
Secdo dicit q ad eius extractio
nē sinistra obstetricis manus
calefiat : et linigatur oleo &
lilio vel axungia porci ma
sculi recentis et hanc introit
tat in profundū matricis et
tam ea quecat ibi strandmā
donec haec inuenerit collo ma
tricis ānexam.
Tertio dicit q hāc sic iūctā
et manu apprehensā trahat
m sensus non secdm rectitudiē
nec cum vehementia ne lue
set matricem : ymo tpāz hmc
ntde cū facilitate cōmouens
pmittat adutrūq; latus dextrū
et sinistrū. paulatim adaugēs
suam attractionē : nam sic si
cundina forās attrahitur : et
sic prohibetur ab adherētia
In sdā precubet is lumbus
medicus q si matricis os a
dunatū fuerit et ita cōstrictū
q ī ipm manus impelli nō
possit, curare hanc constrictio
nem modis qui dicti sūt in
isto capīo puta dilatando os
matricis constrictū cū digi
tis īiectis et affundendo in
hoc mollitiā vnguenta.
Sexto precipit imponere na
tibus sternutatoria sicut eu
forbiū vel eleborū albū : si
vivitus sit fetus vel nō sit de
bilis
Tertio precipit si per hec ma
tricis os aperiatur matrici
ī[illegible]tere manū obstetricie
et vt predictum est per hanc
sdīnam paulatim extrahi
Quarto precipit q si sdīna
per hec non exhibitur / tunc nō
hmc timere nec solicitary ipā
cū hmc modis primo exath
tata / post dies paucos resolu
tur in putredinē et a matri
ce effluet sicut ab hac currit
aquositas sanguinis
Quinto precipit q sumus so
liciti circa correctionē accidentium
que infert dum putrefit ātre
cius exitū. fiunt n. fetor ipius
adauctus dolorē capitis et or
rumpit stomacū tā ni distēsh
one q ni appetitu. et angustiā
cordi infert mortificans spū
tus eius
Sexto precipit contra istū
fetorem q non sit abbreuiatio
seu diminutio in administra
tione suffumigationū idoneaz
quibus repmmatur fetor predic
dictus Et sup hoc dicit q
sint experti suffumigationē
nastrici et fictuū siccarum.
quorū vapor in vulua p cānu
lam defertur
In quinta refert alterius me
dici doctrinā quā dedit in ex
tractione secundine
primo precipit nouc ole ipo
nere medicinas acutas sicut
ruta prassii et abrotani ān
.ȝ.ii. et tantū ex gleto de
lilio et de aloēna sup hec ef
fidere q ipā hniectentur et
molles fiant cum prius
sicce essent.

Secundo precipit cooperire
caput ole: et facere in eo par
uum foramen: et in hoc fora
mine cannam intromittere
Tertio precepit quod hinc ole
supponatur ignis et cum bulli
erint illa que in ea sunt v
nico feruore deponatur ab igne
Quarto precepit post hoc
olam ponere super prunas
calidas: et ipsam scapino appro
pinquare super quod mulier se
det et vulue impellere canne
extremitatem cuius opposita est
in ole foramine
Quinto precepit undique ta
liter circumtegere vulnam multis
pannis calidis quod non egrediatur
extra vulnam vapor predictorum
medicinarum. sed matricem reple
at et sic dimittatur duabus
horis dicta canna in vulua cir
cumtecta undique donec sedimina
permutet locum descendens
in ferius et parata egredi
Sexto precipit quod si non suffi
ciat modus nunc dictus ad
secundine extractionem et debi
litatur vapor prius dictus in
extrahendo ipsam tunc emplastris
utendum esse que aborsum pro
uocant sicut est emplastrum fa
ctum de ciclamine et cucumere
asinino et mezerion et collo
quintida mixtis equaliter cum
sufficientibus cera et oleo lau
rino aut de ruta aut de ca
storeo. nam fortiora sunt et
magis penetrant hec emplastra
aut saltem eorum virtutes post
vaporationes matrici suppositas.

Capitulum xviii de prohibitione impregnationis

Medico quandoque necessarium est
prohibere impregnationem
in parua super quam timetur
de partu Et in ea in
cuius matrice est egritudo
Et in ea in cuius vesica est
debilitas. grauitas namque
fetus facit possidere scissu
ram in vesica. quare inuo
luntarie egreditur urina:
et non potest retineri us
que ad finem vite
Et de regimine in hoc
est ut precipias in hora
coitus ut caueatur forma
impregnatiua quam diximus
Et cum diuersitate inter
duas spermatis eiectiones
Et separatione cum velocita
te Et precipe ut eleuetur
mulier cum complemento
coitus Et saliat ad po
steriora saltus usque ad
vii et ix. fortasse enim
egredietur sperma

incessus autē parvus et
saltus ad anteriora qui
escere facit sperma for-
tasse Et quāqz adiuvat
ad lubricitatē spermatis
ut sternutet
Et de illis que oportet
considerare est ut suppo
natur ante coitū et post
ipm alkitran Et un
guatur cū eo virga.
Et similiter cū oleo bal
sami et cerusa Et
ut supponatur ante et
post pulpa granati et
alumen Et suppositio
etiam summitatis caulis
et seminis eius apud
mundificationē et apud
coitum et post ipm est
in hoc fortis: et proprie
qn ponitur in kitran
et submergitur in ca
lamento Et suppositio
foliorū algarab post
mundificationē: et ppe
[illegible] cum hoc sunt submersa

in aqua foliorū alga
rab Et similiter pulpe
coloquintide et albe
gueresen et storie fer
ri et caulium et stamo
nee et seminis caulis
partes equales aggregē
tur cū kitran et suppo
nantur Et suppositio
piperis post coitū pro
hibet conceptionē. Et
similiter suppositio st
coris elefantis sola aut
cum suffumigatione cū
eo in horis predictis.
Et de ebibitis est ut
in potu dentur aque
albedarogi uncie tres.
prohibet enim impregnationē

Medico quāqz In hoc
ca° primo refert casus in
quibz expedit impregnatio
nem prohibere. Secdo illos
actus quibz prohibetur ibi
Et de regimine Tertio
supponenda ante coitū et
post ut eam prohibeant
ibi Et de illis que oz.
Quarto de potu ad hoc ibi
Et de ebibitis.

In prima parte refert tres
causas in quib dicit esse ne
cessariū ꝓpregnationē pro
hibere

Primus est in pannis de
bilibus puellis in quibus
timetur de partu ne filiū
et matrem interimat

Secundus est in hijs in qui-
matricibz ꝙtanus existendo
est vt cantet aut vlceratā
in quibz similiter de morte
vtriusq; timendū est

Tertius est in hijs quaz
vesice multū debiles sunt.
aut debilitate lapide aut
vlcere In hijs .n. ꝙtanus
fetus cum violentia partus
sciss̄ā in vesica possidere
facit maxime in musculo
per quem ipsa clauditur.
vnde fit vt ab hac ꝯuolūta
te defluat vrina. neq; tota
vita retinere possit Quod
esse consonātius fidei catho
lice q̄ habentes hos custo
tes in virginitate ꝓmeruerant
q̄ q ipē vocant. et practicēt
ne impregnentur vel vt ex
cutiant iam conceptū sperma.

In sedā refert vj motiones
quibus prohibetur. nisi gra
tio sanctissima

Prima est coitū non ser-
uata forma qua fit ipregna
tio. quam predixit cap. vi.
tractatus prioris

Secunda est spermatis electi
onem discernientes in hom
sius Tertia est separa
tio sperma nimis bn a mulere puta dū bn sit
prius̄ completū sperma eius ꝙtā a mulere
emissū vel sufficienter ad nīm
ꝙnationē

Quarta est dum mulier cō
pleto coitu surgit et se erigit
supra pedes suos vnde facile sp
ma labitur ab ea

Quinta est post coitū et a
rectionē saltare sepius aut
nouies fortiter ad posteriora.
per hoc enī sperma facile exeunt
et foras elabitur Et hic no
tat princeps q̄ suauis negotius
et saltus debilis ad anteriora
p aliquā moram post cōpletū
coitū fortassis coadunatur ad cō
ceptionē stringendo os matricis

Sexta est sternutatio cito post
coitum que sperma precipitat
et exire cogit

In tertia refert medicinas ip-
que conceptionē fieri prohibent
matrici suppositē vel ante coitū
supunctē virge

Prima est alkitiran idest ego
ma cedri seu pix cedrina ma
tricī suppositā ante horā coitus
et etiam post eam

Secūda est alkitiran ante coitū
frictam virge supunctū

Tertia est oleū balsami sthi
cū modica cerussa matrici sup
positū et ante coitū virge su
pernictū

Quarta est accetosi ꝙtanati
pulpa cū panis alumine mixta
et suppositā ante coitū et post

Quinta recipit sēmitatū cu
liū et seminū cori aij

trite incorporentur cum sex dragmis kitran deinde submergantur in duabus unciis succi calamenti: et supponantur post mundificationem femine a menstruis et apud coitum et post est n. de fortiter impedientibus impregnationem

Sexta est algarab seu salicis folia matrici supposita post mundificationem eius a menstruis maxime cum eius submersa fuerint in aqua decoctionis vel distillationis foliorum salicis.

Septima recipit pulpe colocinitide albegueresen idest ozimi aut mellisse. scorie ferri summitatum caulium et seminis eorum scamonee ana ʒ j terantur et incorporentur cum cedrine picis. ʒ duabus et actu calida vulue intromittatur.

Octaua est piper quod pulue risatum et post coitum suppositum prohibet conceptionem

Nona est elefantis stercus suppositum et fumigium eius in horis predictis puta ante et post coitum

In quarta commendat ante coitum et post bibere tres uncias aque albedarogi idest ozimi fluuialis ad prohibitionem impregnationis

Capitulum xix de mola matricis

Quandoque accidunt mulieri dispositiones similes dispositionibus pregnantium ex retentione menstruorum Et alteratione coloris Et casu appetitus Et adunatione oris matricis Et quandoque est cum hoc duricies quedam et quandoque est in ea aliquid duricie in matrice tota Et accidit inflatio ambarum mamillarum et repletio earum Et quandoque accidit earum apostematio Et sentit in ventre suo motum qui est sicut motus embrionis Et magnitudinem corporis que est sicut quantitas embrionis. quod mouetur per compressionem dextra et sinistra Et quandoque remanet sic annis iiii or. et quandoque protenditur usque ad finem vite: et non recipit curationem

Et quandoque accidit ei sicut
ydropisis et inflatio ven-
tris. sed que tendit ad
duriciem, non ad tim-
panitem clamantem voce
timpani. Et quandoque ac-
cidit dolor pariendi et
angustia: et cum hoc non
parit. Ymo quandoque est
causa in eo tensio et
inflatio in venis men-
strue. quare non depo-
nit aliquid. Et quandoque
deponit frustum carnis
cui est forma quedam
cuius species non compre-
henduntur.
Et quandoque est illud quod
egreditur ventositas
tantum. Et quandoque sunt
superfluitates aggre-
gate. quare egrediuntur
cum sanguine plurimo
ex eo qui retinetur.
Et mola ex istis omnibus
est divisio secunda.
Et est eadem nominata

mola. Et alia ab illa
non dicitur mola. Et
nominatur persicce nadugem.
Et causa in generatione
huius frusti carnis secundum
quod existimatur sunt due res:
quarum una est multi-
tudo materierum effusarum
ad eam cum vehementia
caliditatis: Et secunda est
cortus in quo matrix
comprehendit aquam
mulieris et extendit
eam cum nutrimento:
et propter defectum virtutis
masculinitatis non concepit.
Et de signis discernen-
tibus inter molam harum
specierum, et inter pregna-
tionem veram est quod res illa
non movetur, nisi in hora
quadam. deinde post il-
lud non movetur. Et
est duricies ventris cum
ea vehementior duricie
ventris pregnantis cum
conceptione vera

Et sunt mulieris manus
et pedes molles valde
cum minoratione
Et signa discernentia
inter species alias et
veram molam est exti
matio quod est embrio.
Et sentitur corpus for
matum in matrice Et
multociens accidit illud
ex mola, quod accidit
ex apate matricis Et
ex accidentibus colice propter
constrictionem ab orbo. quare
accidit dolor vehemens:
licet multociens habens
molam patiatur ex
apate colice Et in coli
ca quidem ventosa iu
uamentum fit cum
dactilis indis: et cum
eo quod vocant affeni
et similibus. ipsa enim
resoluunt ipsum dolorem:
et cum hoc extrahunt
molam.
Quandoque accidunt In hoc

capitulo primo agit de accidentibus
et signis mole matricis in
quorum aliquibus mola coniungitur cum
impregnatione Secundo de diuersi
tatibus mole ibi Et quandoque est
illud Tertio de causis mole
vere ibi Et causa Quarto de
differentiis inter molas veras
et veram impregnationem
ibi Et de signis Quinto
de differentiis inter molam veram
et molas alias ibi Et signa
discernentia
In prima parte dat signa
xiiii mole matricis quorum
aliqua sunt impregnationi communia
Primum est retentio men
struorum in mola vt in pre
gnatione propterea quod ora ve
narum matricis a mola clau
duntur vel matricis os a
mola opilatur vel menstrua
vertuntur in augmentum
mole sicut in pregnantibus
in augmentum fetus
Secundum est femine color al
teratus tam in mola vera
quam in pregnatione: quia men
struorum retentorum pars per
corpus diffunditur alterans
eius colorem.
Tertium est in mola et in pre
gnatione casus appetitus
ex menstruis retentis quorum
pars regurgitat versus os
stomaci vel corrupti eorum
vapores et fumi
Quartum est quod matricis
os adunatur in vtroque ca
su: quia sic se claudit

matrix super molam sicut su
p fetū forte intens facere
quid sile fetui
Quintū est duricies in
mola matricis ex grossis
humoribz et menstruis rete
tis matrici imbibitis Et
quāqz aliquid huius duriciei
in tota matrice est
Sextum est inflatio cum
repletione mamille utriusqz
tam in mola matricis q̄ ī
pregnatione ꝓpter partem
menstrui que fertur ad eas
de loco matricis
Septimū est q mātmis in
utroqz casu quāqz supuenit
ex copia menstrui retenti apa
Octauū est q molam habēs
quāqz sentit in matrice sua
motū similem motui em
brionis. nisi q embrio sepe
ex se mouetur non mota ma
tre: mola vero non
Nonū est q molam habēs
quāqz in matrice sentit ma
gnū corpus ut est corpus
embrionis quod dū cōpri
mitur mouetur a dextris
et a sinistris
Decimū est q mola quāqz ī
matrice sic manet · iiii.or
annis: et interdū ꝑ manet
usqz ad finē vite non reci
piens curam
Undecimū est q dispositio
velut ydropisis et inflatio
ventris tendens ad duri
ciem non timpanitica que
sonat ut timpanū quādo

percutitur sed magis schiroticā
Duodecimū est dolor et āgu
stia quasi pariendi quāqz accidē
tes absqz hoc q pariat ꝓpter
mole cōmotionē et supflinta
tum cum ea retentarum
Tredecimū est tensio et īflatio
in venis menstrue que est
causa doloris et cā ꝓpter quā
nil deponit matrix neqz a se
expellit: licet assit dolor q̄si
pariendi
Quartūdecimū est q interdū
matrix in magnis doloribus
ut parturientis a se deponit
sicut frustum carnis: cui īest
forma quedā seu figura aliq̄
cuius forme spēs et diuersi
tates non comprehendūtur
sub certo numero ꝑ nos de
signabili sicut nec monstrorū
In scdā primo ait q illud
quod exit in doloribus mole si
cut parientis quāqz est vento
sitas sola grossa plurima q̄
molam ventosā non hūora
lem nec carneam effecit
Scdo dicit q id quod in mo
le doloribus exit sicut in par
tibus quāqz sunt quedā super
flintates congeste in matrice
que ab ipa defluūt cū sāguine
plurimo p̄retento menstruo.
Et hec mole spēs hūorosa di
citur/ et nō carniformis
Tertio dicit q mola ex hiis
omnibz · s · que facta est ex vē
tositatibz/ et que etiā facta
est ex hūoralibz supflintatibz
est diuisio scdā idest mēbra

dundens seu mole spēs nō p̄mo
et proprie noīata mola sed
scdāro siue analogice
Quarto dicit q̄ est eadem
nomīata mola .s. carnea q̄
prius dicta est Et alie mole
ab illa puta ventosa et hūo
ralis non dicuntur proprie
mole sed scdm̄ analogiam
Quinto dicit apud p̄sas
molam vocari nadugem
In tertia dat .ii. causas vē
mole matricis vocate carno
se scdm̄ coēm extimationē
Prima est abundantia
seu multitudo sanguineaꝝ
materiarum in matrice con
fluentiū quibus caliditas ob
uiat: et has ibi coquit et con
uertit in carnem seu molam
carneam non configuratam
figuris membrorū hūane natur̄ q̄r
sperma deest quod informatiue
virtutis radix est et quasi ve
hiculum
Scdā est coitus in quo sperma
femine quod vocat hic aquā
matrix comprehendit absq̄
viri semine et extendit in se
femineū sperma cū nutrimēto
menstruosi sanguinis Sed nō
concipit in se verū fetū ymo
molam carneā sicut in gallīa
sunt oua venti que nō pulli
ficant ex defectu virtutis ma
sculinitatis et virilis spermatis
In quarta dat tria signa q̄bꝰ
discernūtur a vero fetu per
īpregnationē mole carnose
Primū est q̄ mola nō mouet
nisi quadam hora .s. dū mater
mouetur vel ipīꝰ matrix motu
locali. post hoc non mouetur
quiescente matre. fetus vero ex
se mouetur dum p̄uenit
ad tempus quo moueri so
let sic q̄ sui motꝰ p̄ncipiū
in se est
Scdm̄ est q̄ vēter in mola
matricis est durior q̄ sit
in pregnante ex vero fetu
q̄m non h̄t materie mola q̄d
ipam fermentet
Tertiū est q̄ manus et pe
des habentis molā sūt valde
molles cū diminutione sue
magnitudīs et carnositatis
In quinta dat signa .iiii.or quibus
discernitur vera mola carnea
a ventosa et humorali
Primū est q̄ mulier plus
extimat de vera mola q̄ sit
verus fetus q̄ de molis aliis
est .ii. res solida magna sicut
fetus precipue dum nondum
multum transierit pariēdi
tempus ab hora qua primo
sensit.
Scdm̄ est q̄ mulier ī mola
carnea sentit corpus solidū
in eius matrice stabile et
formatū non hūidū fluidū
nec lene ventosum
Tertiū est q̄ accidit sepe ex
vera mola ad idem quod ac
cidit ex matricis apāte .s.
dolores eius vehementes
et opilationes et coartatōes
vicinarū partium
Quartū est q̄ in vera mola

matricis quandoque id accidit quod
accidere solet ex accidentibus
communibus colice propter compressi
onem a grosso intestino quod
dicitur orbus monoculus
et saccus .s. dolores vix to
rabiles / nausea / vomitus / in
quietudo constipatio ventris
licet habens molam sepe patiatur
ex colica apostemosa vice
versa. Finaliter notat hic
quod indi dactili et etiam dactili
vocati affeni et aliter fi
nicon et eis similes iuva
mentum prestant in colica
ventosa. ipsi enim resoluunt
dolores colicos et extrahunt
molam. et is sermo attinet
sequenti capitulo.

Capitulum .xx. de cura eius

Regimen in ea est
paucitas motus et
dimissio exercitii et
resupinatio in dormi
endo cum elevatione in
feriorum et prohibitio
inferiorum a latere in
feriore. Et si indi
get flebotomia et evacuati
one et vomitu fiat
Et in reliquis cura
tionibus fiat curatio.

apparatum granatiuorum
et cum mollificatiuis
.s. emplastris et vapora
tionibus et embrocis
et tinis et ex eis
que abortiunt et abor
sum faciunt post illud.
quandoque enim resoluunt ma
teriam facientem molam
et quod ei simile est
et quandoque eiciunt eam
Et multociens suffi
cit in ea labor dandi
in potu logodion et
dandi in potu oleum
alkelekengi. est enim
vehementis iuvamenti
in hoc

Regimen in ea. In hoc
~~hoc~~ capitulo primo agit de
cura mole per quietem et
elevationem inferiorum secundo
per evacuationes ibi Et si
indiget tertio per mollifi
cantia et provocantia a
borsum ibi Et in reliquis
Quarto per potum yerelogo
dion et olei alkelekengi
ibi Et multociens

In prima parte primo
iubet observare paucitatem

localiū motuū precipue gressus
et equitationis et aliorū motuū
partiū inferiorū, nisi precesse
rint euacuationes sufficiētes,
et postq̄ ad exitū mola iā debi
te preparata fuerit: motus
enī plurimus ante ista tēpora
mouet ad matricē et descēdere
facit sanguinē et humores q̄bz
mola augetur

Secūdo precipit dimittere ex
ercitiū maxime et proprie par
tiū inferiorū ꝓpter cās siles
nisi qn̄ queritur extractio
mole parate ad exitum

Tertio precipit supinū decubi
tum puta sup̄ dorsum ī tē
pore sompni, sursū eleuatis
cluniibz et coxis et partibus
aliis inferioribz ut minus
descendant sanguis et humo
res ad concauū matricis

Quarto prohibere iubet mē
bra inferiora ab inferiore la
tere, sic q̄ non declinēt ꝑtes
inferiores versus inferiora.
ymo teneātur secūdm plurimum
sursū eleuate ut minus descē
dant sanguis et humores ad
matricis concauū.

In secūda laudat in cura mole
tres euacuationes

Prima est flōia de dextra
basilica: deinde de sinistra q̄bz
euacuatur sanguis ex quo mo
la fouetur et crescit

Secūda est secessus cum laxā
te farmaco sicut yera ruffi
vel yera archigenis de qua ma
ne bibantur dragme due vel
tres cum duabus unciis aque
mellis tepide et q̄r tc. s. aque
arthemesie

Tertia est vomitus qui prouo
cetur cū radice rapham cui
virtus impressa est elebori
albi sine sba. que trita bibatur
cum aqua mellis tepida et
modico aceti. et cū aliquādiu
steterit in stomaco, impellatur
ori pēna īuncta oleo et cito
post vomet

In tertia preiubet post dicta
remedia emollire molā et
lubricā reddere quatuor anxi
liis quibz curantur grauatiē
schroses

Primū est empla mollifica
tiua sup̄ ventrē posita sicut
diaquilon et emplm de
melliloto, et emplm factum
de muscillaginibz.

Secūdm est humide vaporatio
nes vel matrici īmisse cum cā
na inferius. Vel sibi apposite
exterius cum lana vel cum
molli spongia: sicut hee que
fiunt cum hac decoctione

℞ seminū lini et fenugreci
radicis altee foliorū malue
ana. m. ii. cepas lilii. iiii.or
bulliantur in. vj. ℔. aque
donec redeat ad tres cū qua
fiant dicte vaporationes

Tertiū est embroce facte ex
similibus ut sup̄ matricem
ab alto effundere dictā decocti
onem vel ei similes

Quarta est tina ex aqua
dulci in qua prebullierit

mollificantia nunc dicta
Secundo precipit post hec ministrare que aborsum prouocant vt sternutationes, ciclamen suppositum, bibere puluerem de rubee tinctorum, et sicci corticis cassie fistule et cinamomi ana ʒ j. cum iiii^or vnciis aque arthemesie vel aque cicerum. resoluitur enim per predicta interdum materia faciens molam carneam et molas consimiles vel graues scliroses: et mola quandoque per ipsa excutitur.
In quarta primo ait quod in cura mole sepe labor sufficit dandi yeralogodion frequenter in potu quod triplici descriptione describit princeps quinti prima tractatu secundo capitulis tertio et quarto et quinto. Et dosim esse ait aureos iiii^or cum duabus vnciis aque mellis tepide sed hic ʒ iii. vel ʒ s. extimo sufficere
Secundo dicit quandoque sufficere accipere in potu oleum alkelekengi curationi mole. quod describit princeps quinti prima tractatu x^o ca^o xxix^o de quo ibi dicitur quod prouocat menstrua et calefacit matricem. Et sit dosis eius ʒ s. cum tribus ʒ. aque arthemesie vel rubee tinctorum. confert enim vehementer ad hoc vt molam eiciat

Capitulum xxi. de figuris naturalibus et non naturalibus partus

Figura naturalis partus est vt egrediatur partus super caput suum, secundum rectitudinem oris matricis absque inclinatione, manibus eius extensis super coxas. Et que est preter illam est non naturalis. Sed que est ei propinquior est vt egrediatur super pedes, et egrediantur manus eius extense super coxas
Quod si caput declinat a rectitudine, aut remouentur manus a coxis, et egrediuntur pedes, et retinentur manus, tunc est mala
Et forme exitus mali quandoque interficiunt fetum et matrem. Et quandoque euadit ex eis mater: et moritur fetus propter illud quod aduenit ei de labore. et accidit ei apostematio externus cum

prolongatur: et non
sedatur in tribus diebus.
Et quandoque perducit ad a
postemata calida, et
euadit fetus: et mo
ritur mater. Et quandoque
prefocatur inde huius
puer, et moritur pre
focatus.

Figura. In hoc capitulo primo
agit de figura naturali partus
Secundo de sibi propinquiore
ibi Sed que est. Tertio de pe
iore ibi Quasi caput. Quar
de effectibus forme mali exitus
ibi Et forme exitus.

In prima parte primo descri
bit per tria figuram naturalem
partus sive exitus fetus ex
utero materno.

Primum est quod exeat super suum
caput sic quod caput exeat ante
cetera membra et ultimo pedes
et in medio collum et truncus
corporis et coxe et tibie.

Secundum est quod fetus totus e
grediatur secundum rectitudinem
orificii matricis absque hoc
quod declinet a rectitudine ca
put aut collum eius vel truncus
corporis: aut coxe et tibie vel
utrique pedes.

Tertium est quod fetus in exi
tu habeat manus super
coxas ipsius extensas in lon
gitudine: ne truncum corporis
intra retineant si expanse
fuerint in latitudine.

Secundo dicit quod omnis figura
partus preter istam que mo
do descripta est est non
naturalis.

In secunda dicit quod illa fi
gura de non naturalibus
que naturali est figure pro
pinquior est in qua exit fe
tus super pedes eius, et manus
extense super coxas exeunt.

In tertia dicit quod illa figura
pariendi mala est in qua
caput deuiat a rectitudine
matricis os exiens vel in qua
manus elongantur a coxis:
et pedes exeunt: sed intra
matricem retinentur manus
et egredi nequeunt quia sunt
a coxis nimis elongate.

In quarta tangit incommo
da iiii^or que male figure
pariendi afferunt.

Primum est interitus et fe
tus et matris. Fetus quidem
propter contusiones suorum
membrorum et graues labo
res in ipsius exitu; matris vero
propter dolores maximos et
longos in partu resoluentes
spiritus et virtutes eius.

Secundum est mors fetus propter
vehementes labores quos
patitur tener et fragilis:
sed mater euadit si sit animo
sa virilis et fortis attente se
adiuuans cum cordialibus:
et exterius accidit apostema fetui
sic quod eius corpus ab extra
intumescit quando prolongatur

partus et non sedatur in tribus
diebus pariendi labor vel di
ctum apa
Tertium est matricis calida a
postemata ex perseverantia do
lorum acutorum sibi attrahen
tium sanguinem et humores ve
luti ventosa: et euadit fetus
si priusquam crescerent a matri
ce exeat. Et moritur mater
ex magnis doloribus et apatie
cum febre continua
Quartum est prefocatio que
fetui quandoque supervenit ex dictis
apatibus iam magnificatis
priusquam exiuerit et inde mo
ritur infans prefocatus.

Capitulum .xxii. de difficultate partus

Difficultas partus
aut fit causa pregnan
tis aut causa fetus
aut causa matricis
aut causa secundine aut
causa vicinantium et coni
cantium aut causa hore
partus aut causa ob
stetricis aut propter causas
primitiuas Facta vero
causa pregnantis est
vt sit stricta vel debi
lis passa egritudines
aut famem aut sit tinda

aut non consueta in
pregnationi aut partui
ymo tunc est primum
cum parit. quare est
timor eius maior et
dolor ipsius vehemen
tior aut est anus debi
lis aut est plurime a
dipis aut est vehemen
tis pinguedinis habens
strictum almezen. cuius
mezen non dilatatur
et non adunatur mem
brum vehementis frigo
ris compressione lacer
torum ventris vel est parue
tolerantie in dolore: et
est vehementis permuta
tionis et inquietudinis.
quare perducit illud ad
causam aliam: et est
alteratio figure infantis.
ab eo quod conuenit
Facta autem causa fetus
aut est propter genus
eius. femina enim est
difficilioris partus quam
masculus aut est

propter magnitudinem ca
pitis eius aut grossi
tudinem corporis eius
aut propter multam eius
parvitatem aut levitatem
quare non submergi
tur cum fortitudine
aut propter alterationem
creature ab equalitate
facilis lubricitatis: sicut
si sit ille qui habet
duo capita aut quando
comprimi multitudo
embrionum. fortasse enim
in ventre uno sunt quinque
ymo quandoque est numeratio
maior illa qui parvi sunt
et diversi. et quandoque est
numeratio plurima val
de in kisti una: Et quandoque
est difficultas propterea quod
est mortuus: quare non
fit ei adiutorium propter
motum eius aut est debilis:
et fit parvum adiutorium
propter motum eius Et
quandoque fit difficultas propterea
quod figura eius exitus

est non naturalis: sicut
si egreditur super pedes
suos aut super latus su
um et manus eius sint
plicate super coxas et
genua eius. et istud
fit propter corruptionem
motus embrionis
aut propter multitudi
nem inquietudinis
parientis Et ex eis
que securitatem eius
faciunt est ut sint in
quietudo partus et
dolor decliuis ad infe
riora: et sit anhelitus
bonus
Facta vero causa ma
tricis est ut sit ma
trix parva in qua co
angustatur incessus
aut sit sicca valde in
qua non sit lubricitas:
aut sit via constricta
valde in creatione:
aut propter consolidati
onem ab ulceribus Et
reliquis speciebus

cōstrictionis aut sit
in ea alia egritudinū
malarū sicut flegmō
aut vlcera aut raga
die aut emorroides
in matrice aut fuit
iam clausa quare scis
sum fuit siphac ab ore
matricis scissione nō
completa quare est
eius dispositio sicut di
spositio constructionis
matricis in creatione.
Facta autē ꝓpter se
cundinā est vt secundīa
non disrūpatur ꝓpter
grossitudinē suā quare
non reperiat fetus eua
sionem aut rūpatur
ab eo velociter: et egre
diantur humiditates
plurime ante cōple
mentū fetus: quare
non inueniat euasionē
Facta autē causa vi
cinantiū est vt sit in
vesica apa aut nocu
mentum aliud ex fixi
one vrine et aliis aut
sit in intestino fex sicca
plurima aut apa aut
colica alterius generis:
aut emorroides aut
ragadie ani Et sicut
si fuerint ylia mulieris
subtilia
Facta autē causa hore
partus est vt si sit fetus
velox in administratiōe
partus et ordinatione
in eo: et nō depastus
est a qualibet graue
dine rei sup se: sicut
sepe contingit illud
sed ꝑseuerauit quare
accidit q difficilis factus
est partus ea non exi
stente forti Et si fuit
fortis scdm q oz erit
debilis scdm q oz
Facta autē ꝓpter cās
primitiuas est sicut
si forte fiat frigus quare
fortis fiat constrictio mē
brorū partus Et ꝓpter

illud multiplicatur in
regionibus septentrio
nalibus et fit in regi
onibus et temporibus
frigidis difficilior.
Et quandoque perducit hinc
difficultas ad magni
ficationem ventris
Aut fortis fiat calor.
quare fortis fiat mol
lificatio virtutis Aut
adveniat ei tristicia
Et sicut si mulier
sit plurimum utens a
romaticis et odoramen
to aromatum: et fiat
matrix eius assidue at
tractionis ad superiora
Quapropter non oportet apud
difficultatem partus et
casum virtutis et ol
faciat aromatica super
retentionem necessitatis
in reductione virtutis
Et si cadat
Et multociens quidem
ducit difficultas partus

et in ventis septentrionalibus

ex causis predictis et
ex medicamine constri
ctivo et inspissativo
ad hoc ut incidantur
vene in pectore et pul
mone. quare perducit ad
sputum sanguinis et
tussim ptisis Et quandoque
perducit ad incisionem
nervorum et lacertorum
propter vehementiam eius
quod accidit detensione
cum paucitate comple
menti propter defectum
lenitatis et lubricita
tis. quare perducit ad
spasmum Et quandoque per
venit res in quibusdam
earum ad hoc ut findatur
mirach ventris et illud
est quando superfluit inspis
satio.

Difficultas partus In hoc
capitulo ~~prec~~ prevendit causas
difficultatis partus Secundo exequitur
de facta causa pregnantis
ibi Facta vero causa pre
gnantis Tertio de facta
causa fetus ibi Facta autem
causa fetus Quarto causa

matrices ibi ffacta vero cā matrice ¶ Primo cā sedi ne ibi ffacta aute ꝓtrā sedinū ¶ Tercio cā partiū vi ginatū matrici ibi ffacta autem cā vicinantiū ¶ Septimo causā horre partus ibi ffacta autē cā horre ¶ Octauo de facta ex causis pri mitiuis ibi ffacta autē ꝓpt causas primitiuas ¶ Nono de incōmodis ad que tandē duras difficultas partus ibi Et multociens quidē

¶ In prima parte tractat octo generā causarum ꝓ quas fit difficultas pt ¶ Primū est ignis pcedē ex parte pregnantis vt si nimis fuerit stricta vel de bilis

¶ Secūm dependet ex parte fetus: vt si sit femineus aut nimis magnus aut nimis grossus

¶ Tertiū attenditur penes matricē scilt si sit parua vel angusta nimis

¶ Quartū penes sedimen scilt si fuit nimis densa et fortis aut nimis tenuis

¶ Quintū penes membra vicina matrici et eidē conse xiata: sicut sunt vesica intestina et anus

¶ Sextum penes horā partien di scilt si festina fuerit et nimis festina.

¶ Septimū attenditur penes obstetricē vt si nudis fuerit tumida et ingnara

¶ Octauū a causis primitiuis pendet vt ab extrinseco vehe menti frigoris vel caloris mēbr so etiam extrinseco

¶ In sdā causā ex parte pgnā tis ni. ix. subdūtur spāles cās

¶ Prima est multa eius stricturā viarum p quas fetus exitur est. ¶ Secūda est plurima ma tris debilitas vel a natura eius vel p egritudines quas prius passa est sicut febres aut apāta

¶ Tertia est debilitas ex diuturna fame seu nimia abstinentia

¶ Quarta est cum matrix est ex se tumorosa pulsus pul lamine et cetis

¶ Quinta est dum alias nō consueuit ipregnari nec alias parere sed nūc primo parit. Vnde plus timendū est de hemeritreos sunt enim dolo res eo q non prius dilatate fuerūt et aperte ſtribus aliis prioribus

¶ Sexta est qñ pregnans est vetula debilis habens nduras tas et rugatas vias nō facile extensibiles p quas fetus exiturus est

¶ Septima est multa adeps circa matricis os q̄ stricturā redditur et inhabilius ad ex tensionem

¶ Octaua est pmixtio pgnā tis vehemens: que structurā habet almezen et non dilatat satis mezen eius. s. locus qui est a structura mſerii: et membrū quod est vehemēs

fungos sicut id sup quod mul
tũ est pmgnedmis omfelate
fungos non admatur pr cõ
pressionem lacertoũ ventris
vt partu comuenit ad expul
sionẽ fetus

Nona est pgnantis parua to
lerantia m maxmis doloribꝰ
qua se velocit sepe et vehe
menter. m tempore partus
hmc mdc pmittat et iquietu
fit. vnde pmentu. ad aliud
icõuenies. et est alteratio
figure embrionis ab eo qd
conuenit naturali ptu veloci
et facili

In tertia causã difficilis pt9
ex parte fet9 m. xi causas sper
ales diuidit

Decima est sexus eius quem
vocat hic themis. si femineus
est. nam fetus femineus diffi
cilius paritu: quia debilior
et minus se adiuuans ad exi
tum eius est

Duodecima est excedens maxmitudo
fetus ppter quã vix exit ab ore
matricis

Tertia est capitis maxmitudo
minima ppter quam vix fetus
exit cum caput debeat cetera
membra precedere

Quarta est trima corporis
throsities excedens ob quã con
tentiu. m ore matricis et m
collo ipius vix p ipsa tũsiens

Quinta est embrionis minima
paruitas quia redditu impos
sibile conuertere caput primo
et sibi ipi fracere.

Sexta est exilitas corporis

lentos quare non submergi
tur cum fortitudine capitis
inclinato versus os matricis
ymo quasi fluitat non valens
findere standmã turbidam.

Septima est disformitas vel
monstruositas creature fetus
pri quam elongatu ab eglh
tate suoꝝ membroꝝ qua de
ortum facile lubricet et exeat
vt si sit creatus cũ duplicia ca
pite vel duplex totus.

Octaua est fetuũ multitudo
simul m eadem matrice: qz
alter alterũ ab exitu impe
dit libere et facili Et forte a
liquando sunt .v. fetus i code
uentre distincti tũicis Et
interdũ maior est numerus
eorz. et sũt parui corpore di
uersi et distincti suis septum
dimis Et numerus fetuũ
qñqz est pluribus valde. et
omnes clausi simt m eadem
cisti siue standma.

Nona est obitus fetus nã fet9
mortuus m nullo se iuuat
ad exitum ipi9

Decima est vehemens fetus
debilitas ppter quã modicũ
se iuuat ad exitũ.

Undecima est qñ figura exit9
fetus est non naturalis. vt
si fetus exeat sup pedes suos
vel sup latus: et manus ipi9
non recte extense sint sup ve
nas eius ymo ibi plicate
super has et themia. Et
circa istam causam princeps
dño notat

Decimũ est qz figura non

natiuitatis exeuntis fetus vel
ab embrione motibus pro
cedit malis et corruptis: vel
a parientis multa inquie
tudine

Hedā est q̄ q̄n partus inqui
etudo et dolor detinant mu-
lieris miserioza et bonus per-
manet matris anhelitus
maior est frequentia q̄ bene
succedet matri et embrioni

In quarta subdiuidit cum
que se tenet ex parte matu
tis m·vn·causas

Prima est matricis superf
flua parentis vide con
stipatiu embrionis ipe
sius per os et collū eius

Hedā est matricis superf
flua siccitas carnis lubri
citate carens qua multū
iuuatur embrionis exit⁹

Tertia est vie eius putrefac
et colli constrictio vehemens
ab eius curatione

Quarta est consolidatio fi
cta ab vlceribus in via matu
tis qua vie parietes inuicem
cohererent vel nata est curatur
ipossa et diua partē huius
vie opilans

Quinta est reliqui cōstricti
onis modi sicut ꝓpter frigꝰ
extrinsecū vehemens vel bal
neū frequens in aquis alu
minosis

Sexta est egritudines ma
le matricis ꝑ quas debilitat⁹
et abhorret ꝑtum sicut sūt
flegmones vlcera rasidie fi
stule et matricis emorroides

Septima est si iam prudens dau
si fuit semita matricis alicꝰ
pellicula vel aquo si facta: et
hoc siphac sicut incomplete dix
sum·quare accidit talis cōstri
ctionis dispositio qualis dispo
sitio matrice constricte ē a cura
tione·

In quinta subdiuidit m·n·cū
dicta a secundma·

Prima est ipossicies eius si
perflua quare vix rūpitur in
hora partus: et vix fetus repent
euasionem ab hac

Hedā est ruptura secundme
minus festinans et velox·q̄ꝑ
efflunt multe hiūditates pri
usq̄ sit fetus ad exitum ꝑ⁹
quare non inuenit euasionem
eius a matrice facilē·quia
non iuuatur ab hiūditatibꝫ
que solent fetui preparare viā·
et vedere lubricā vt facili⁹ exeat

In sexta subdiuidit m octo
species causam difficilis ꝑtꝰ
ex parte membroꝝ vicinārū
matrici

Prima est apā quod vesice in
tactus matricē comprimit et
liberam impedit expressionem
fetus

Hedā aliud nocumentū accidēs
ex fixione seu retentione superf
flua vrine in vesica matris
vel ex lapide eius vel aliis opi
lantibus

Tertia est secta sex ipossa mi
xta in lomfatione coartans
matricem

Quarta est apā in testimo
illo vel alicuius alio matrici

propinquo
Quinta est colica alterius
generis quam ex grossa fece vel
ex apate que matrem et fetum
torquet et debilitat
Sexta est emorroides cum gros
se tunde multum dolorose non flu
entes neque aperte
Septima est ragadie seu fis
sure in ano plurimum doloris
Octaua est dum sunt muli
eris ylia mens extenuata macra
et subtilia. tunc enim ad partum
quasi nichil conferunt. Et
hec per ylia partes inferiores
ventris intellige super positas
inguinibus ab utroque latere quas
aliqui flancos vocant.
In septima declarat hoc mo
do causam difficilis partus
ex hora partus Et primo
dicit quod isto modo fit cum fetus
festinat et est nimis velox
in administratione partus et
ordinatione ipsius in eo: sic
quod se preparat ante horam debi
tam ab utero exire
Secundo dicit quod iste fetus ad ex
itum festinans non est depa
stus neque debilitatus aliqua
grauedine rei super ipsum:
sicut sepe accidit fetui in ma
trice vel per muscillagines vel
superfluitates in ea retentas.
ymo liber ab hiis perseuera
uit in augmento virium
et conatu ad partum
Tertio dicit quod propter hoc ac
cidit ut ipsius partus sit dif
ficilis cum nasci festinat ante
tempus debitum / grauitate
super hunc non forti existente
retardante partum
Quarto dicit quod si fortis
fuerit super hunc grauitas
secundum quod oportet et esse consueuit
in communi cursu / tunc conatus fe
tus ad festinum exitum reddetur
debilis secundum quod oportet et sic non
exibit ante tempus debitum
Hic omittit princeps septi
mam causam difficilis par
tus. quam in prima parte ca
pituli istius prouenire di
xit ex parte obstetricis for
te oblitus eius / hanc cla / aut
ram reputans. sicut si
fuerit obstetrix ignara non
experta rudis indiscreta et
in habibis grossarum manu
um vel tremulosarum
In octaua causam diffici
lis partus a causis primitiuis
dicit in .iiii.or
Prima est frigus vehemens
extrinsecum occurrens ventri
inferiori precipue vulue col
lo matricis et ipsius fortiter
constringens et coartans
has partes que sunt vie fetus
Et propter hanc causam dif
ficultas partus multiplicatur
in regionibus septentrionalibus
que sunt multum frigide quia di
stant plurimum a directo a
spectu solis Et etiam in ventis
septentrionalibus seu borealibus
qui vias constringunt in fri
gidatione et desiccatione Et
breuiter partus fit difficilior
in regionibus et in temporibus
frigidioribus.

Secunda est excedens calor exterior qui matris et fetus virtutes mollificat resolvit et deicit unde difficultas in partu magna fit

Tertia est tristicia magna matri accidens qua virtutes eius non parum debilitantur

Quarta est dum mulier sepe sursum utitur rebus aromaticis et odoramentis suave flagrantibus que matrix diligit et ad hec se elevat una cum fetu et inde redditur partus difficilior Et propter hanc causam matri non convenit ut olfaciat aromatica: quando partus est difficilis cum casu virtutis super retentionem necessitatis idest ultra observantiam que necessaria est in reductione virtutis que cecidit et si pro quantus quantus cadat virtus in partu difficili. vult dicere in summa quod in difficili partu cum sincopi non sunt olfacienda aromatica nisi quantum exigit erectio virtutis cui sincopis advenit: quia partum impediunt et hunc difficultant trahendo matricem cum fetu superius ad contrarium partus

In ix notantur incommodatria que frequenter accidunt ex difficultate partus propter causas dictas vel propter stringentia et inspissantia medicamina quibus mater usa est forte intus ut stringat fluxum ventris eius. forte extra desuper ipsius mamillas ut ipsas prohibeant magnificari

Primum est in pectore vel pulmone matris incisio vene que perducit ipsam ad sputum sanguinis et fortem tussim quas sequitur ptisis. Nam conatus vehemens expellendi fetum sepe venam rumpit in debili pectore

Secundum est incisio nervorum matris et lacertorum eius propter vehementiam sue tensionis in conatibus partus cum paucitate vel nullitate complementi partus propter defectus sufficientis lenitatis et lubricitatis vie per quam debet exire fetus.

Tertium est fissura panniculi ventris nominati mirach. et illud accidit dum superfluit inspissatio vel oris matricis vel secundine vel aeris plurimum compressi inferius retento anhelitu pro conatu maiore ad expellendum fetum

Capitulum xxiii. de signis difficultatis et facilitatis partus

Sunt ut sentiat dolorem ante partum et post ipsum in anterioribus nam si declinat ad pectinem facilis fit partus Et si declinat ad posteriora debilis

Dicit ut In hoc ca°. primo
ait q̄ q̄n dolores ante partū et
post declinant ad anteriora et
ad inferiora versus vulnā ca
put fetus tendit et ibi inclina
tur et is pariendi modus est
facilior et naturalior

Apertes pectinis tē fit pt⁹ facilis nam tunc versus

Hec dicit q̄ si dolores ante
partū et post declinores sint
ad posteriora partus erit de
bilis idest difficilis nam fet⁹
se inclinat ad contrariū sui
exitus naturalis facilis.

Capitulum xxiiii. de re
gimine eius quā ledit
partus

Cum pregnans ap
propinquat partui tūc
1 necessariū est ut assiduet
balneationē et tinā
2 Et melius est ut fiat
extra balneū ut nō debi
litetur: quare mollificet
3 Et ut administretur inun
ctio pectinis et dorsi et
coxarū cum eis que sūt
sicut oleū anetinū et
camomillinū et de keiri
et alia ad illis
4 Et assiduet suppositio
nem aromaticorū
5 Et effundat in natura
sua cerotaria subtilia
et olea mollificantia
et muscillagines molli
ficantes sicut adeps
galline et anseris ipm
guante tepida non frā
sed sit ad caliditatē pro
pinquior et propriē cū
est siccitas vulue et cor
poris totius cū vulua.
6 Et oz ut in potu dent
ppter difficultatē ptus
mense uno omī die in
ieiunio muscillagines.
sicut muscillago citoni
orū cum muscillagine
seminis lini
7 Et similiter detur ei
in potu in diebus dolo
ris partus aqua fenu
greci
8 Et sit cibus eius ex o
leribus lenificatiuis et
alifida beget et caro pī
guis et gallina pīguis
9 Et interdicantur ei
stiptica.
9 ~~Et interdicat ei stiptica~~

10 Et oz vt suffumiget vul
uam suam cum musco
et aromaticis
2 Cumque presens est partus
et incipiunt accidentia
1 comedat rem pauce quan
titatis et multi nutri
menti
2 Et bibat desuper vinum
odoriferum. Deinde oz
vt sedeat mulier hora
vna: et tendat pedes
suos. Deinde resumpme
tur supra dorsum suum
hora vna.
4 Postea surgat subito:
et ascendat in gradus:
et descendat et clamet
6 Cum ergo aperitur os
matricis parum et inci
pit augmentari et a
periri tunc oz vt suf
fumigetur quantum possibile
est: et proprie cum scinditur siphac.
7 Et laboret siti
8 Et aperiat os suum quan
tum potest
9 Et intromittat aerem
plurimum attrahendo nari
bus quanto plus potest. hoc
enim extrahit fetum et secundinam
10 Et melius super quod se
detur apud partum est
scampnum posito puluinari
post ipsum Et istud fi
at post apertionem oris ma
tricis
3 Qui si mulier fuerit pi
1 guis iaceat super ventrem
suum Et ponat caput
suum super terram.
3 Et intromittat genua
sua sub ventre suo: vt
compleatur os matricis
cum vulua eius
4 Deinde inungat vuluam
suam cum lenificantibus
predictis
4 Et oz vt dilatetur et
aperiatur cum digitis
Cum ergo facit illud et
coartatur venter eius
parit velociter partu qua
drupedum.
4 Cumque apparet secundina
scitur quod fetus appropinquat

Et si non finditur propter
grossitudinem suam, oz ut
scindatur unguibus aut
instrumento nominato lin
gua assumpto inter di
gitos cum facilitate: ne
inveniat fetum et ledat
eum donec scindatur:
et curat humiditas et
lubricet fetus
Quod si administras scissi
onem secundine, et fetus
non est completus incur
natus secundum accidentia partus
evadendi, et prolongatur
spacium et exsiccatur vul
va, sequere illud effun
dendo lubricantia, et cero
taria subtilia, et muscil
lagines in vulva, et adi
pes liquefactos et albu
men ovi et vitellum eius.
est enim regimen mirabile
Cum pregnans In hoc capitulo
primo agit de faciendis ante
partum ut levior fiat. Secundo in
hora partus mulierum non pin
guium ibi Cumque presens est
partus. Tertio pinguium
ibi Quod si mulier Quarto

de agendis cum secundina iam
apparet ibi Cumque apparet secundina
In prima parte dat .x. precep
ta circa agenda ante partum
ut allevietur
Primum est assidue balneis a
eris et aqueis uti que tinas vo
cat dum partus appropinquat
ut per hec molescat et leniatur
et aperiatur et tenerescat via
transitus fetus
Secundum est quod tina prevalet
in casu hoc extra balneum ae
reum quam in balneo aereo ut pre
gnantis virtus non debilitetur
calore. sed in tina habeat aerem
recentem vultu extra posito: et
sic matris virtus non mollifi
cabitur seu relaxabitur seu
relaxabitur: et soluta decidet
Tertium est iungere pectinem
et dorsum et coxas cum oleis a
perituris et lenientibus sicut
anetino et camomillino et de
keiri idest violis citrinis que cre
scunt in muris huius regionis
et eis similibus ut violato oleo
et sisamino.
Quartum est assidue matri
supponere vaporationes aroma
ticas ut decoctiones maiora
ne salvie roris marini camo
mille ysopi melliloti rosarum
vel fumos flagrantes ligni
aloes yreos gariofilorum ambre
grisie musci cinamomi ma
cis qui matricem aperiant
et deorsum trahant preparan
do ad partum
Quintum est effundere sepe
in vulvam matris quam naturam

vocat sibilla crocotaria quasi
ligneā facta quatinus miserius
profundius penetrent vt cerotum factum ex oleo olive cum
cera colata Et olea mollificā
tia sicut sisamum et violaceū
Et muscellatinos mollificantes
sicut ille que extrahuntur ex se
mine lini vel radice altee Et
adipes galline mipinguate et
pinguis anseris tepide uō sūt
sed sit ad caliditatē magis ap
proximans maxime dū vulua
sinistra sicca est et totū corpus
Secūm est contra partus dif
ficultatem omnidie bibere mane
in ieiunio p totū vnū mensē
.z.ſ. muscellatinos semine cu
mozū cum duabus drachmis diabus
muscellatinos semis lini diss
lutam in tribus aquis pulli vn
gule galline aut capponis
Septimū est q̄ matres bibat
in diebus doloris partus tres
vncias aque distillationis vel
decoctionis herbe fenugreci
vel seminis eius
Octauū est cibaria lenificatiuis
oleribus vt sunt atriplices
malue spinachia violaria p̄
clixatis in pingui aqua carnis
Nonū est prohibere siue inter
dicere parturire stiptica · nam
nias restringunt et ad partū
nocentant : et hinc difficultat
Decimū est vulua sepe sic
cificanda cum musco vel amb
re vel cinamomo vel ligno alo
es et aliis aromaticis
In sedā dat · x · consilia super
addendis dum presens est pt
et iam maturū eius actiuia
Primū est comedere cibos illo
tempore parue quantitatis mul
tū nutrientes vt aquilā capons
galline vel pulli vel testes pul
lorū aut vitella ouorū : qui mul
tum confortāt : cito digeriūtur
et naturam non impediūt mul
tiplicando opus p̄tus et in resi
stendo doloribus molestis
Secūm est bibere super istos cibos
vnū odoriferū sicut vnū vel
bene modicū et humectū ad
eosdem fines
Tertiū est q̄ tunc parturiens se
dent pedes extendens versus nise
ora p̄ spacium vnius hore vt per
hoc aperiatur fetus ad descensum
et se conuertendū versus os matris
Quartū est q̄ post hoc resupinā
tur quiescendo per horam super
dorsum suū
Quintū est q̄ post hoc quasi
subito surgat : et gradiens ascen
dat et cito descendat : et voce
alta clamet vt per hec ad exitū
moueatur fetus
Sextum est q̄ quū p̄ hec os
matricis patū apertum et
incipit aufugere siue dilatari
magis q̄ aperiri cum gradā
tione tunc matrix assidue sic
cificanda est siccis p̄
dictis in precepto decimo p̄
precedentis precipue dū sit hac
desit pānaculus in quo contineat
fetus sanditus
Septimū est q̄ tunc situm su
sumeat et ea lauret vt audior
fiat in copiosa aeris attractō
conferente partui et fetus de

sideranis dulce refrigerium extrin
seca aeris plus exire satagat.
Octauum est q os ipius qnto pl⁹
poterit aperiat cum altis
clamoribus ad plurimam aeris
attractionem
Nonum est q per nares qnto
plus poterit aeris attrahat.
nam plurimum hoc confert ad
extrahendum fetum et sedinam
Decimum est q stomachum post
quod est positum strossis pulmo
nar pregnanti diu parit esi-
sedile aptius: et sedeat super
hoc postea matricis os aptius
fiet ut facile pariat
In tertia pmissis parturus
femis dat precepta. v. assedia
hora partus
Primum est q iaceat supp suum
ventrem pmissus hora partus
ut pmissus pannicul ventris
compressi deprimant matri
cem cum fetu miserius donec
ad partum
Idem est q basse ponat capt
suum super terram tectam pano
aligno mundo
Tertium est q eius strenua sub
mittat ventri ipius trassit ne
fetus ledatur a terra supposita
et ut compleatur vel ut com
plicetur cum vulua os matri
cis seu sibi approximet
Quartum est q ipsa sic iacere
vmgatur vulua lentius di
ctis prima parte capti istruc
tu precepto .v.
Quintum est q obstetrix m
crissatis digitis faciendo ape
riat et dilatet vulua cum
uello matricis
Tandem dicit q hec faciendo
et simul comprimendo fetum
versus inferiora pariet velocit
partu consimili partui quadru
pedum
In quarta primo aut q dum se
cundina apparet exprediens
ad collum matricis fetus appro
pinquat ad exitum paratus
Secundo dicat q si sedina p se
non finditur propter superfluam
ipius strossiciem / scindenda
est vnguibus vel cum instrumen
to ferreo quod hispanum vocat
cirurgica cum facilitate non
inpetuose: quod opifex teneat
inter suos digitos et caueat
ne fetum attingens vulne
ret. Sed ita complete sedinam
scindat q hūiditates ex ea de
fluant et fetus lubricet has
aduentu foras egredientes
Tertio dicat q si contingat
sedinam scindere priusq⁹ fet⁹
sit ad exitum paratus. s. dum
non est complete nichilominus
capite depresso versus os ma
tricis sedim attendentia pti
cum in hora eiu adendi fetum
ab vtero / et spatium exitus fet⁹
prolongatur / et vulua exsiccat
propter hūiditates que ea preef
fluxerunt sassa sedina / sequere
illud idest fac pro supplemento
Dictarum hūiditatum effusionem
lubricantia in collum matricis
vt cerotum subtilium et mu
stillaginum et adipum liquefa
ctum et albuminis ouu et vitelli
ipius. hoc enim refrigerat ad facile

partū mirabiliter iuuat · et hec
lubricantia precepto · v · prime
partis huius capli diximus

Capitulum · xxv · de regimine huius in qua difficilis fit partus absque semita medicinarū

Quando difficilis fit
partus tunc fac eam
odorare odores delecta
biles cum quantitate
parua Et si virtus fu
erit debilis da ei in potu
aquam carnis Et ciba
eam cibis bonis pauce
quantitatis sicut sunt
sorbilia oua et similia
Et da ei in potu cados
vini odoriferi
Deinde fac eā sedere
Et tempera sessionem
eius: si est hyemis / accen
de ignē plurimū · et si ē
estas / euenta eā
Et fac eā sedere usque ad
ypocondria in aqua tepida
ad caliditatē aliquātulā
declini et proprie concon
in qua decocti sunt mani
puli · x · calamenti
Et suppone ei collirium
ex eis que sunt sicut
mirra Et inunge pecti
nē eius et membra ꝑtus
eius et dorsū ipsius cum
ceroto et adipe tepidis /
et proprie si causa fuerit
frigus: et similiter mustil
laginibus et lubrificātibus
Et quāque est tibi necessarium
vt clisterises cū eis vuluā
ita vt precipias vt pona
tur sub hanchis suis: et
sit ipsa resupina sup pul
uinar: et eleuentur pe
des / et aperiantur coxe e
ius quātū possibile est: et
effunde in eam lubrificā
tia et alia similia cū iniectoē
vltima in cāna: cuius
longitudo sit longitudo ma
tricis et plus · Et dimitte
eam vna hora vsqueque te
stentur mulieres quod os
matricis eius iam aperi
tur: et quod humiditates iā
incipiunt ·

Tunc ergo fac eam ster-
nutare Et fac eam sedere
super scampnum Et pre-
cipe ut exprimat inferio-
ra ventris sui
Et precipe ei ut expri-
mat se et comprimat ylia
eius · ipsa enim pariet Et
fortasse quandoque indigebit
ut aperias vuluam eius
cum instrumento quo
naues extrahuntur ut
aperiat os matricis eius
et aperiatur Et oportet ut
experiantur super eam
figure iacendi super ventrem
et super faciem extensis ma-
nibus et resupine et alie
Et considera que illarum
facit appropinquare caput
infantis vulue et alle-
uiat partum Et caue
ne dimittas obstetricem
laborare in receptrice et
in dimissione vulue eius
cum lubrificatiuis
Quod si hoc regimen non
excusat adiuueris cum
medicinis et suffumigati-
onibus Cumque das in
potu ex medicinis allevi-
antibus partum ex pillulis
et aliis et non parit
oportet ut sorbeat in hora
meridiei de iure faseolorum
et ciceris cum oleo sisa-
mino ·
Deinde cum securus fue-
ris precipe ei ut suppo-
nat aliquod de supposi-
toriis que dicemus: et
dormiat super ipsum.
Postea cum mane fu-
erit factum suffumiga eam
cum aliqua suffumigatio-
num quas dicemus ·
Deinde itera dare in po-
tu medicinam Si autem
non confert administra
epithima dorso et um-
bilico cum aqua rute con-
fecta cum farina afei
selem Et cum fortior fit
dolor et proprie propter
frigus ponatur in bul-
ua oleum eius calefactum

quod — dicem⁹ m anti
dotario Et antiqui
quidem primo dixerūt
me extrahendo fetū ipe
mū m capto motuū· ci
nus nos relationē dīcti
mus ꝓpter parturitē
fiducie m ipō

Quando difficilis In hoc
capō primo agit de cura
difficultatis partus ꝑ fu
migs odores et cibos et potus
Scdō ꝑ sessionē colliculum
vnctiōm et matricis clistere
ibi Deinde fac Tertio per
sternutationē sessionē iteruū
expressionem instrumentū
vulue aperituū et figuram
tacendi ibi tunc ergo fac
Quarto ꝑ medicinas cum
dicta non prosint ibi Et
si hoc regimē

In prima parte dat .iiij⁹.
precepta contra partus difficultatē

Primū est q mulier olfa
ciat odores sibi delectabiles
pauce quantitatis vt virtu
tes eius confortētur inde.
Sed sint pauci ideo q multa
aromata fortiū virtutū dif
ficultant partū trahendo su
premus matricē cum fetu
Secdm est abunde bibere
aquam carnis si virtus est
debilis vt aquam cuprom
gallinc aut pulloꝝ
Tertiū est cibare bonis cibi
+ nis pauce quantitatis et mi
ti mitimenti vt vitellis ouoꝝ
testiculis gallorū et volatilis
ꝓdictis caponū pullorꝝ fasianorꝝ
Quartū est dare m potu ca
pos vini odoriferi sicut vinū
bellne · et est cadus parvus
de quo loquimur hic
bas vnciū tres vncias cōmēs
magnus vero cadus ē barile
magnum.

Vi sēdā dat consilia vj. ad al
leuiationē partus instante
eius hora.

Primū est q mulier sup
campum sedeat habens retro
dorsū magnū pulvinar
Secdm est q eius sedes teneat
sic q nec excedat in altitate
nec in profunditate Si igitur sub
hyems igns pluvium sub hac
mendatur donec ipa aeris
at aim moderamine· sed si
estas fuit tunc ipā ei nētur
siam refrigerio quod uires
non habeat constringendi vias
Tertiū est in tina tepide aq
dulcis pauū ad calorē deduc
ens sedere vsq; ypocondria et
propne circa ilia vulvam
et partes sibi circūpositas.
et in aqua tunc sunt ꝑ Mam
pirli calamenti cocti
Quartū est supponere ma
tricī colliculū ex mirra circū
positū et ei similibus vt
menta origano calamento pu
lio· que tuta aquabiter cum
bombace aut lana matrici
imponātur vt ipam aperiant
Quintū est ingrere pectinē

et membra que partu ſeruntur
cum cerato facto de cera et oleo
myrtis equaliter et adipe gal
line quo ſit quarta eius par
tem aut anſerine tepidis aut muſtal
lagrimibus lubrificatis de ſemine
lini aut radice altee / maxime
ſi causa difficilis partus fiat
fundatur vt hinc via fetus lu
brica reddatur et delectabilis
mollis et tenera

Sextum eſt vuluam eius clyſte
rizare ſibi mittendo lu
brificantia et eis ſimilia cum
iniectione fortis atque ultima
ſic quod ſe profundet vſque mat
matricem cum cauma tota ſcilicet
ſicut eſt matricis collum vel pau
lo plus Et ad id agendum ſub
lanchis pregnantis ponatur
pulminar: et repumetur
ſub hoc pulminar eleuatis
pedibus et apertis coxis quo
tum poſſibile eſt Et faciendum
clyſtere ſic fiat Recipe lactis vac
ce quarte .j. axungie porcine
.3.ß. muſcillaginum lini et ra
dicis altee aa .3.ij. miſceatur
et misciantur cum apto inſtru
mento Et ſub hoc decubitu
cum dicto clyſtere dimittatur
pregnans vna hora vel magis
donec obſtetrices teſtificentur
quod iam apertum eſt os matricis
eius et quod hinditates incipiunt
currere preparantes viam fetui
In tertia conſulit poſt hec
vnum facere
Vnum prouocare ſternuta
tionem vt forti eius motu ad
excuſſionem fetus coadiuuet

Secundum eſt quod tunc parturiens
ſedeat ſuper ſtrumentum cum iam
matrix apertum
Tertium eſt quod ipſa tunc fortiter
exprimat miſeriam ventris
ſicut cum conatu duras feces
ſolitas per anum emittere
Quartum eſt quod ſe exprimat
ex pectoralibus retendo anhelitum
et comprimat ylia fortiter
manibus et tunc ipſa paruet
Quintum eſt quod ſi non per predicta
pariat fortaſſe oportebit vt os
ſue matricis aperiatur inſtru
mento ferreo quo extrahi ſolent
naues vt ipſum aperiat os ma
tricis eius et matrix aperiatur
Sextum eſt quod diuerſe figure
iacendi ſunt parturienti bene ex
periantur ſcilicet figura iacendi
ſup facies et ventre mambo
extenſis: et figura iacendi ſu
per me. e. ſuper dorſum eius: et
figura alie ſuper alterum latus
Et eligat illam que caput
infantis faciat vulue approp
quare et alleuiat partum
Septimum eſt vt non dimittat
obſtetrix laborare ſuditer. ma
nibus et digitis in receptrice:
ne fetui offendat inſi neceſſitas
ad illud coegerit Et caueat
obſtetrix in dimiſſione vnguis
eius cum lubrificatus de ſe non
dimittat quin vuluam aſſuefa
cit lubrificatum lubricum efficiat
In quarta tradit remedia
vnum cum predicto regimine no
tis excuſat a difficultate et
vltimo opus eſt medicinis ad
facilitationem eius.

Primū est q̄ time dentiū medicine in potu que ptū facilitant: sicut cinamomū rubea tinctorū castoreū costus cassie fistule cum puleta et carū. Et suffiūgetur fit quenter matrix cum ȝſme iumperi vel cum ligno aloes

Secūm est q̄ cum parturie dantur medicine in potu q̄ partum alleuiant vt pille aut alie / et p̄ has non parit bibat vel sorbeat in hora me ridiei ℔. ſ. unce fasceloꝝ et acetū mitigatū aī ȝ. ſ. ſ ſamm oleī. et sint fasceoli legumen simile pisis.

Tertiū est q̄ cum secum fuerim q̄ ad partū mulier bene — parata sit / time sibi supponat et vulue intuitū mū ex dicendis suppositoriis ca° xxxvm tractatus presentis: et sup hoc dormiat

Quartū est q̄ mulier mane facto suffūgetur aliquo dictorum suffūgionū ca° xxvij°. tractatus istius

Quintū est q̄ post hoc iterato / medicinā dictā de fasceolis et ciceribus et ſſamō oleo

Sextū est ſi hoc totū non satis conferat q̄ epithimet dorsum et umbilicus cū rute aqua mixta cum farina alse ſelē idest lolii siue zizanie et sint uncie tres ex hac farina cum ℔ ij. aque rute cōfecte

Septimū est cū dolor vehe mentior sit maxime cū sit ȝpter vel ȝpter frigus impme vulue calefactū oleū de de al feȝzelem. quod se dictum aut in antidotario et q̄nto p̄ma tractatu. ȳ° ca°. xxvm. describit oleum vocatū alfeȝlud de quo dicat ibi q̄ confert ad dolorem vesice et matricis frigidum

Finaliter hic ait aliquos veterū in ca° seu ſſima motiū diuisse migrēm quo se tius extrahuntur. et forte est vt duo robusti viri pregnā tem erectam dorsū extendant sicut exeuntes p̄ner ad masonē lapidis. Sed hoc migrēm referre non curat q̄na partū confidit in eius auxilio.

Capitm xxvi de tempe mine eius cui ȝ te nua effundunt ante caput

Oportet vt subtilia tio sit vt reducat pedes: et cōmentatu cū subtiliatione ita vt equet sedens: et eleuentur crura eius donec desce dat caput eius

Oz si ml de hoc est possibile / hȝetus [illegible] eius cū vitta lin[illegible]

et extrahatur. Et si nō
est possibile vt fiat sine
incisione/ fiat illud sal-
modō qm dictus est in
gemino mortuo.

Oportet vt in hoc cap. tan
git tres modos proiundendi fe
tū qui ante caput gemina ex
eundo emittit

Primus sanabor tā matrici
q̄ fetui est vt gemina et pedes
reducantur suauiter intra ma
tricē si fieri possit. Et cōtra
tatur subtili mygmo fetus in
matrice sic q ipē equetur in
hac quasi sedens. Post hoc e
leuentur eius crura mittendō
quousq; caput eius versus os
matricis proclive descendat
et sic fetus exeat naturali qui
tu supra suū caput.

Secundus modus est si gemina
et pedes qui prius exeunt in
matricē reduci non possint: q
simt inexi ori eius et collo vel
in hijs contorti/ tunc hijcetur
gemu cū vitta vel mitra de
pāno lineo: et per eā fetus so
las extrahatur.

Certius alijs multo difficilior
et dolorosior est vt si nō possit
gemu solas extrahi sequente
ipm fetu sine incisione/ q tē
medatur modo qm dictus est
in fetu mortuo cap. xv. tra
ctatus presentis pone infra fe
tu loco de gemino/ vel leze
qm dictus est in gemino mor
tuo de qui dictus est
in gemino mortuo

Capm xxvii. de tes
timine cui⁹ fetus e
xtrahitur sup latꝰ sui

Est proximū illi
et equetur cū elevati
one ad superiora
deinde cum sessione
et lenificatione cum
facilitate.

Est proximū In hoc cap
primo ait q gemino precipū
tus cui⁹ fetus sup latus exit
est illi proximū cui⁹ fetus exi
sup eius gemina sic q laborādū
est vt reducat intra matricē:
et in ea capiat aptāē positi
onem ad exhibendū sola
precedente capite

Deinde precipit tria agere sup
hoc Primū est q fetus q
sup latus exit ad superiora
matricis leuetur et illic eqtur
recta positione ad exitū debitū

Secundū est q ibi dissonatur ta
liter vt sit quasi sedens sic. n.
habilius caput suū vertit ver
sus os matricis aptans se ad
exitū naturalis partus

Tertiū est q mediatus lenificatio
priquem fetus exeat cū facilitate

Et si fetus exiens supra suū
latus reduci non possit/ fiat
quod docuit cap. xv. tractatus
presentis paraphe illo circa
finem - In illo ante qui dese
tibz extrahitur super latus/ si

possibile est ut equetur, tunc ad
ministrentur epithimata ad ape
riendum os matricis. Et si
non fuerit illud, tunc incidatur
infans totus interius.

Capitulum xxviii. de regimine eius que parit apostemate existente in matrice

Administrentur super
eam cerotaria et olea.
Deinde administra ei illa
que scripsi tibi debere fi
eri in pingui de forma
partus et aliis.

Administrentur. In hoc capitulo
preiubet apponere cerota et
olea partim remollitiua et
lenitiua, partim resolutiua
supra matricem eius in qua est
apostema quando paritura est vel in ho
ra partus sicut est emplastrum
de muscillaginibus vel de mel
liloto: et sisaminum oleum vel
de lilio domestico.

Secundo precipit illa mi
nistrare que ipse predocuit fi
eri debere dum pariens est
pinguis capitulo xxiiii° tracta
tus presentis parte illa ter
tia. Et si mulier fuerit
pinguis, iaceat supra ventrem
suum et ponat caput suum
super terram et intromittat
genua sua sub ventre suo
ut compleatur os matricis
cum vulua eius. Deinde iungat
vulua sua cum lenificantibus. Et
oportet ut dilatetur et aperiatur
cum digitis. cum ergo facit
illud, et coartatur venter eius
parit velociter partu quadru
pedum.

Capitulum xxix. de regimine eius cuius partus fit difficilis causa magnitudinis genuum

Oportet ut inueniat
obstetrix possibilitatem
huius fetus. Quare sub
tilietur in extractione eius
paulatim. tunc si valet
illud in eo bene est.
Et si non, liget cum mar
gine panni: et trahat eum
subtiliter valde cum quibus
dam attractionibus. Et
si illud non confert admi
nistrentur forcipes: et ex
trahatur cum eis. Si
vero non confert illud,
extrahatur cum incisione
secundum quod facile fit. Et
regatur regimine fetus
mortui.

Oportet ut In hoc

hi canonibus docet partum regere difficilem causa magnitudinis gemuum

Primus est ut obstetrix sagax sit inuentrix per tactum manuum et experientiam possibilitatis egressionis et extractionis huiusmodi fetus

Secundus est cognito quod ex grossitie gemuum redditur partus difficilis quod ipsa subtiliter fetum hunc extrahere manibus conetur passim et suauiter sine magna violentia Et si hoc modo possit fetum hunc extrahere bene erit sibi et matri

Tertius est quod si sic nequeat extrahi, liget gemi obstetrix cum margine panni linei aut lanei quem vulgus gallie liseriam ~~vocant~~ nominant et per hunc marginem caute et subtiliter valde fetum extrahat non vnico tractu sed multis suauibus

Quartus est quod si sic extrahi non possit, tunc forcipes adhibeantur vel tenalie et per eas fetus foras extrahatur

Quintus est quod si sic extrahi non valeat tunc petiam fetus incidatur et foras extrahatur secundum quod facile fit idest modo faciliori quo fieri poterit

Sextus est quod in hoc casu regatur extractio fetus per se mortui in vtero materno cuius extractionis modum predocuit in xv° tractatus presentis

[illegible] est [illegible] ex [illegible]

Capitulum xxx de regimine eius cuius partus fit difficilis causa mortis fetus aut malicie figure partus cum non speratur vita.

Administrentur medicine extrahentes fetum mortuum de eis que dicte sunt et dicentur Quod si illud non confert suspendatur cum vncinis et incidatur frustatim Et festina ad hoc antequam infletur Si ergo fuerit caput magnum et possibilis fuerit eius conquassatio aut incisio vt currat quod est in ipso fac

Administrentur In hoc capitulo dat precepta iiii^or contra partus difficultatem causa mortis fetus vel male figure partus cum desperatione de vita fetus

Primum est ministrare superius per os et inferius per vulvam medicinas mortuum fetum extrahentes dictas superius in xiii° capitulo tractatus presentis et postea dicendas capitulis xxxii° xxxiii° xxxiiii° xxxv° et xxxvi

Secundum est quod si non prosint medicine tunc suspendantur. Uncini ad fetum modo qui dictus est capitulo xv. tractatus presentis et per eos integer extrahatur fetus si possibile sit, si non incidatur fetus ~~si possibile sit~~ frustatim et partes ipsius una post aliam foras extrahantur.

Tertium est iam mortuum fetum festinanter incidere et extrahere priusquam infletur et intus mala inducat accidentia sua corruptione.

Quartum est quod si fetus iam mortuus aut de quo non est spes quod viuat, egredi non valeat causa magni capitis conquassetur caput si possit fieri sine morte matris. Si non incidatur ut quod in ipso est et tumidum hoc fecit ab ipso defluat.

Capitulum xxxi de regimine nausee

Aspergatur aqua super faciem eius: si non timetur reuersio partus. Et viuificetur virtus eius cum aromaticis. Et fac eam sumere aquam carnis cum vino et speciebus condientibus.

Aspergatur. In hoc capitulo dat tria consilia contra nauseam parturientium.

Primum est aquam frigidam super pariture faciem aspergere. Quatinus per eam reuocetur intus naturalis calor qui nausee causam digerat et auferat. Nisi timeatur ex aspersione huius aque reuersio partus: sic quod fetus qui iam exire inceperat sursum reascendat quod relatione matris sciri poterit et inde contingere quod calor et spiritus qui partum iuuabant ad cor retrahuntur et versus os stomaci.

Secundum est viuificare pariture virtutem per aromatica comesta et olfacta tali moderamine quod non trahant sursum matricem cum fetu elongando hunc ipsum a partu inchoato sicut cinamomum lignum aloes ambram cassiam ligneam.

Tertium est sorbere carnis aquam cum speciebus sicut aquam caponis cum modico puluere gariofilorum et cinamomi. Et bibere vinum cum speciebus condientibus in forma ypocratis.

Capitulum xxxii de medicinis facilem efficientibus partum

Omnes medicine que educunt vermes et ascarides, extrahunt fetum. Et cum in potu sumit mulier de corticibus cassie fistule iiii or aureos parit statim.

Et sumere in po[illegible]

asarum et castoreū est
bonū vltimū Et sume
in potu cinamomū est
bonū valde · ipm̄ enī ac
cidentia partus alleuiat
et ptum Et iterū de
coctio foliorū altee roma
ne cum aqua et melle
est ex eis que alleuiāt
partum valde qm̄ alle
uiat accidentia partus
et partum
Et iterum aqua fenu
greci alleuiat partum
valde
Et iterū medicamen
bonū et vltimū est vt
sumatur capillus bene
ris · et dissoluatur con
tritus cum sirupo rosato
et aliquanto olei alicuius
et sumatur in potu
Et similiter pulegiū
Pille bone que sunt
quorūdā me nuper pre
cedentiū : et quas michi
attribuerūt quidā postre
mi ℞ cinamomi et
sauine amborū ana
ʒ · x · cassie bone · ʒ · vn
mirre et aristologie rotū
de et costi amari oīum
ana · ʒ · v · storacis et opii
amborū ana · ʒ · ii · musci
de fallo dragme vnius
quartam · fiant ex eis
pille · et dentur in potu
aurei · iii · in duabus
vnciis vini antiqui · et
quod magis diligendū est
est vt minoretur opiū · et
sufficiat de eo · ʒ · i ·
Pille alie bone ℞ sa
uine ʒ · x · et rute · ʒ · v
et granorū harmel · ʒ ·
iiii · et ase et amoniaci
et rubee oīū ana · ʒ · iii ·
fiant ex eis pille et
bibantur ex eis · ʒ · iii ·
cū decoctione prouocan
te menstrua sicut est
decoctio de sauina et
pulegio et rubea / et cū
decoctione ~~fas~~ faseolorū
rubeorū et cū succo ru
te ·

Pille bone ℞ sauine
ʒ. ii. ase amoniaci ru
bee oīū ana ʒ. s. et sunt
dosis vna. Et iterū
aristologie longe et pi
peris et mirre oīū eq̄
les partes fiant ex eis
pille et sit dosis ʒ. iii. oī
die cum vncia vna aq̄
lupinorū. sunt eīm abor
sum facientes / partū
alleuiantes / mūdificā
tes matricē cū fortitudīe
Et simile illis in suis
dispositionibz est illud
quod recipit bdelliū sb
albidū mirrā sauinā.
de quo fiant pille a
uellanis similes et
bibantur: qm̄ allein
ant partum.
Confectio bona valde
de qua dicitur q̄ non
equatur ei aliquid.
℞ mirre et castorei
et storacis oīū ana aure
j. cinamomi sauine ā
borū ana aure s. con

ficiantur cū melle cuius
dosis sit duo aurei.
Et melius est vt in po
tu detur cum vino. est
eīm vltima.
Omnes medicine In hoc ca⁹
primo agit de medicīs simplici
bus vel propinquis eis facilitā
tibus partum Scdo de pillis
idem facientibz ibi Pille bone
Tertio de confectione suplatiā
ad hoc ibi Confectio bona
In prima parte dat hanc ge
neralem regulam q̄ omnes
ille medicine que vermes e
ducunt et ascarides iuuant
in extrahendo fetū: sicut se
men contra lumbricos absin
chiū folia vel nuclei psici ye
rapigra aloe mirra quia si
cut vermes ab amaris fugiūt
quibz pnecantur / sic fetus
in vtero.
Consequenter refert vii.
medicinas de validioribus
ad facilitationē partus
Prima est tritus cortex cas
sie fistule de quo si mulier pa
ritura bibat aureos quatuor
cum iiii.or ʒ. purete cicerum
ipsa statim pariet
Scdā est asari et castorei tri
torum ana ʒ. j. mane in potu
sumpta cum iiii.or ʒ. aque
arthemesie. est eīm remediū
bonū et vltimū
Tertia est pulueris cinamomi
dragme tres cū tribus [illegible]
vini albi bibite. nā [illegible]

allenant et eius ſmthomata

Quarta eſt decoctio duoꝝ manipulorū biſinalue rotunde mtb ·j· aque cū duabus vncie mellis donec totum redeat ad vncias ·v· que bibatur pro vna doſi ·partū eius et eius actiuitia mala valde allenat

Quinta eſt aqua decoctionis vel diſtillationis ſeniugie cū cum melle que etiā bibita ſub eadem doſi partū valde allenat

Sexta valde conferens eſt ℥ß· capilloꝝ veneris trita cū ſiruꝑ poſiti potabilis vncias duabus et ℥ ß· olei de libio vel anetini pro doſi vna bibita

Septima eſt ſimiliter· pulegii regalis trita· ℥ ß· cum mirr· vncias vini albi bibita

In ſedā ·v· pillarū ſpēs optimas deſcribit ad allenādū partum·

Quinas deſcripſerūt medicorū aliqui qui ante auicennā medicā fuerunt: et has auicenne quidā poſteriorū attribuerunt: quarū deſcriptio eſt

Re cinamomi et ſaurine aā ℥ x· caſſelignee· ℥ vñ· mirre arriſtologie rotunde coſti a marr ana· ℥ v· ſtoracis calamite opii ana· ℥ ij· muſci de ſallo ſic dicti a loco vbi melior eſt ytiana· ℥ vj· terāt· et mꝰpretur cū oximelle ſquillitico et fiat maſſa pillarū· quarū doſis ſit· ℥ ·ij· ſolute et bibite cum duabus vncias vini albi antiqui· Et melius eſt in hys vt non ponatur niſi dragma vna opi·

Hec recipiunt ſaurine· ℥ ß· lute· ℥ v· granoꝝ hazinel id eſt uue macedonice· ℥ ·iij· aſe amomata rubee tinctoriū aā· ℥ ·iij· terantur et mꝰpretur cū ſuco arthemeſie et fiat maſſa pillarū· quarū doſis ſit· ℥ ·iij· que ſolute bibantur cum tribus vncias aliarū decoctionū prouocantiū menſtrua: ſicut eſt decoctio ſaurine· pulegii rubee tinctoriū aā· mixta cū decoctione faſtoloꝝ rubeoꝝ que piſis aſſimilantur et cū ſuco rute·

Tertia recipit ſaurine aſe amomata rubee tinctoriū aā· ℥ ß· fiant ex hys pille et ſunt doſis vncia

Quarta recipit ariſtologie longe piperis et mirre aā ℥ ·j· terantur et mꝰpretur cum oximelle diuretico et fiat maſſa pillarū cuius doſis ſit· ℥ ·ij· omī die et ſumātur in potu cum aque lupinoꝝ· ℥ ·j· nam abortiuum facient partum allenant et matricē etiā potenter mundificant

Quinta ſimiles hys in operibus ſuis recipit balli ſub albidi mirre ſaurine ana ℥ ·j· fiat maſſa pillarū cū ſaneo oximelle de qua fiat pille ſimiles auellanis: et ℥ ·ij· ex hys pro doſi ſumātur cum ℥ ·j· vini albi vmoſi

In tertia describit valde bonū
confectionē cui non est par
in facilitatione partus: et
ipsa recipit mirre castorei
storacis calamite ana aure
.j. conterantur in simul et
conficiantur cum duplo ipso
rum mellis dispumati et
sit dosis aurei duo et pro
meliori bibatur cū vini du
abus unciis sūme enim bo
na est.

cinamomi sauine ana aure .ß.

Capitulum xxxiii. de ē plis et epithimatibus

Sumatur decoctio
pulpe coloquintide et
succus eius. et que hu
mida est est melior.
et misceatur cū ea suc
cus rute. et ponatur
in ea aliquid mirre.
et limatur cū ea pe
cten usque ad umbilicū.

Sumatur. In hoc ca°
iiij°r tanguntur materi
alia de quibus emplastra
et epithimata formari pos
sunt secundum hos modos Re
decoctionis pulpe coloquin
tide et succi eius humide et
succi rute ana .ʒ. j. mirre ʒ.
vj. bulliantur cū oleorum
de castoreo et rutacei usque
ad decoctionis et succorū
consumptionē. et addito cere
q̄rte .j. fiat emplm quod
superextensum a lute tenui ca
lidum ventri apponatur a
loco pectinis usque ad umbilicū
Item Re dicte decoctionis et
dictorū succorum ana .ʒ. iiij°r
pulveris mirre .ʒ. j. incorpo
rentur simul ad ignē hec
omnia et limatur inde vel
epithimetur venter ab um
bilico usque inguina.

Capitulum xxxiiii. de sup positoriis fortibus in faciendo descendere illud quod separatur

Submergatur la
na in succo pulpe
coloquintide et succo
rute: et supponatur
Aut supponatur ari
stologia etiam in lana
Aut supponatur bochor
marien Aut staphi
sagria et cucumer a
sinnus et condisi.
Aut supponatur colliri
ū ex eleboro et oppo
panaco et felle tauri
no facit enim descendere
vivum et mortuum.

Submergatur. In hoc
ca° v. comemorat supp[illegible]

que vulue imposita de scendere
faciunt et exire foras con
tenta in matrice et separata
ab hac et ab eius adherentia.
sicut embrionem viuum aut mor
tuum molam aut scdinam.
Primum est quod recipit succi
pulpe coloquintide recentis
et humide, ana qr. te. s. imbibitur
in eis lana et vulue impo
natur actu calefacta
Et si coloquintidam vel rutam
humidam recentem non habes
bulli in vino siccam post for
titer exprime et loco succi
eius expressuram recipe.
Vel siccam contere et lane
intermixtam intromitte vul
ue
Secundum est radix aristolo
gie rotunde trita lane in
corporata et vulue intromissa
Tertium est bochor marien
idest ciclaminis radix trita
et inuoluta lane vel bombaci
matrici supposita
Quartum est recipiens se
mis staphisagrie cucumeris
asinini condisi ana ʒ. j. te
rantur insimul et ʒ. s. pul
ueris eorum intermixta lane
vulue intromittatur. Et
condisi est radix similis ele
boro albo pro qua accipe
hunc eleborum.
Quintum recipit elebori albi
et oppopanaci ana qr. te. s. te
rantur et incorporentur cum felle
taurino quantum sufficit. vel cum
bouino si taurino careas et
forma colliria siue pessaria

succi rute hu
mide

que vnum post aliud intromitte
vulue. nam fetum a matrice
descendere faciunt tam viuum
quam mortuum.

Capitulum xxv. de me
dicinis facientibus il
lud cum proprietate

Dicitur oportet vt
contra difficultatem par
tus teneat patiens in
manu sua sinistra ma
gnetem aut liniatur
cum cinere vngule asini:
quum est vltimum aut suf
fumigetur cum ea Et
similiter vngula equi
Et similiter suffumigatio
cum oculo piscis saliti
Et dicitur quod si suspen
datur corallus etiam
in coxa dextra confert
difficultati partus
Et dicitur quod si suspen
datur super coxam eius
storax affricana non
aduenit ei dolor
Et dicitur quod si teratur
crocus et conficiatur et
fiat ex eo nux et su

spendatur super eam/
expellit secundinam.

Dicitur. In hoc capitulo refert
emperica vii. que quidam
dixerunt a tota proprieta
te facilitare partum quibus
ego non credo

Primum est quod teneat pa
ritura magnetem in manu
sinistra

Secundum est linire pectinem vel
vulvam vel manum sinistram
cum cinere ungule asini. hoc
enim est ultimum ut aliqui aiunt
in facilitando partum

Tertium est ungula equi que
cum incineratur et illinitur
similiter ab eis valere dicitur.

Quartum est matricem sepe suf
fumigare cum salsorum piscium
oculis impositis ardentibus
primis

Quintum est corallus dextre
coxe appensus facilitat partum

Sextum est quod storax affri
cana ad coxam pariture appen
sa facit eam parere sine dolore

Septimum est quod crocus tri
tus et confectus seu recol
lectus in forma nucis
supra coxam appensus se
cundinam expellit

Forte quod aliqua ex istis em
pericis visa sunt conferre.
Verum sicut puto plus con
fidentia forti patientis et
ymaginatione quam efficacia
vel propria virtute dictorum
empericorum

Capitulum xxxvi.

De suffumigationibus

Suffumiga eam cum
mirra: quoniam est
bona valde

Et iterum cum mirra
et galbano et castoreo
confectis cum felle vac
cino. sumatur ex eo
aureus unus: et suffu
migetur cum eo. Aut
sumantur sulphur ci
trinum et mirra rubea
et fel vaccinum et oppo
panacum et galbanum.
et suffumigetur cum eis

Et suffumigatio cum
spolio serpentis aut
cum fimo columbino est
allevians. Et fortas
se interficit suffumiga
tio cum spolio serpen
tis fetum. Et suffu
migatio cum oppopa
naco solo alleviat: Et
stercore ancipitris

Suffumiga. In hoc capitulo
refert fumigia vii. que
partum alleviant

Primum est fumigium matricis

cum mirra super prunas
posita pondere trium ʒ. cuius
fumus cum canna dirigatur
in vulvam. confert enim valde
facilitationi partus
Secundum recipit mirre gal
bani castorei ana ʒ. s. terantur
et incorporentur cum sufficien
ti felle vacce: et fiant tro
cisci ponderis aurei unius
qui suffumigentur unus post
alium matrici cum cannula.
Tertium recipit sulphuris
citrini mirre rubee tinctorum
oppopanaci galbani fellis
vaccini ana ʒ. ii. incorporentur
simul et suffumigentur ʒ.
ii. ex eis pro quolibet vice
Quartum est fumigium ex
una dragma spolii serpentis
ut spolii colubri
Quintum est fumigium cum ʒ. s.
fumi columbini Et circa fu
migium spolii serpentis notat
hic princeps quod ipsum fortas
sis interficit fetum. non
igitur fiat ubi est spes
evasionis et matris et
fetus
Sextum fumigium cum ʒ. ii. se
lius oppopanacis
Septimum fumigium cum totidem
ʒ. stercoris ancipitris

Capitulum xxxvii de re
gimine infantis cum
nascitur

Hanc rem prosecuti
sumus in libro vlium
quare queratur illic
Hanc rem. In hac capitulo
super regimine infantis dum
nascitur remittit nos ad li
brum vlium s. primum cano
nis qui de principiis vlibus
medicine tractat puta ad pri
mum capitulum doctrine prime
fen tertie primi quod intitu
latur de regimine infantis
ex quo nascitur usquequo
incipit ambulare.

Capitulum xxxviii de di
spositione eiusdem

Partus non exten
ditur in masculis
vltra xxx et in feminis
xl dies et plus parum
Et accidunt fetis egri
tudines plurime sicut
fluxus Et retentio
sanguinis Quare
perducit fluxus sanguinis
ad casum virtutis
Et perducit retentio
menstruorum ad fe
bres pravas, et ad a
postemata prava
Et multociens accidit
ei exitura ex partu dif
ficili Et quandoque accidit

cis mflatio ventris et
forsitasse morimini
sanguis Et partus vehementi
oris est mfirmitas q̄
sanguis menstruorū.
quoniam est retētionis
longioris spacij.

Partus In hoc ca°
primo agit de situatione
partus Deinde de malis accidē
tibus que quāq; emixis supue
nerunt ibi Et accidunt
Tertio de diffinitia sanguinis
partus a cōi sanguine men
struorū ibi Et sanguis p̄t
In prima parte primo ait
q̄ masculorū partus non pro
trahitur plus q̄ p xxx dies
sic q̄ puerpera post q̄ primo
fensit angustia partus et eius
dolores non differt parere
plus q̄ per xxx dies.
Deinde dicit q̄ in femineo se
xu non extenditur partus vl
tra spacium xl^a dierum vel
paulo vltra. quia debilia
femine sunt ad retinendo
cohibendum et in retinendo
se: et sibi restringendo viam ad
exitum: et tardius formatur
monetur et paritur
In secunda tangit passiones
dom. que quāq; emixis seu fe
tus accidunt. est autē emixa
secundū propriā partu liberatā et
sicca similiter. et interdum
dicitur emixa mulier cui nata
pareat et fetus similiter.
Prima passio est fluxus si
perfluus menstrui sanguinis et
inordinatus per viam matricis
vltra id quod consuetum est. Dum post fetus
exitū matricis foramina qui
bus alligabatur stamina
manent excessive aperta
Deinde passio procedens a prima
est crasis virtutis ex depra
uatione thesaurii nature. e.
spirituū calorem et sanguinis
Tertia quā profert in ter
tia secunde est retentio fluxus
sanguinis menstrui et superflu
itatū non naturaliū q̄
solent et debent p plures dies a
puerperis post partū effluere
Quarta quā inducit re
tentio sanguinis est malignę
febres vt synochi putridi dū
sanguis retentus intra ve
nas putrefit
Summa est prava apōta ex
retento sanguine dū retrahit
sursū et colligitur ad
apostema in aliquo truū meni
briorū principaliū vel eis vicinor
et substrumentū
Sexta est exitura sive excre
tiva siphac vnde fit hernia
ex difficultate partus et ipi
violentia
Septima est mflatio ventris
ydropica dum superfluitates
retente defluūt inter pānos
ventris
Octava ē mors matris quāq;
inde demens

In tertia dicit q sanguis e
grediens post partum a matre
est vehementius niger vel
magis declinans ad nigredi
nem q sanguis menstruus
qui de mense in mensem a
matrice effluit quia longio
ri spacio temporis mansit in
corpore ubi ex superflua decoctio
ne eius nigriorem adeptus est

Capitulum xxxix. de regi
mine multitudinis san
guinis eius

Cum multiplicatur
fluxus sanguinis emixe
oportet ut cum vitta li
gentur manus eius
Et ponantur super
ventrem eius panni
infusi in aceto Et
supponantur colluria
ex eis que sunt sicut
balaustie et carabe et
rose et thus cum vino
pontico.
Et oz ut deuitet me
dicinas canterisantes
ipse enim male sunt ma
le matrici propter neruo
sitatem eius

Et de illis quibus inest
proprietas in hoc secundum
q dicitur est suspensio
stercoris porcini in la
na et suspendatur in
coxa eius.

Cum multiplicatur In hoc
capitulo primo agit de reme
diis contra fluxum sanguinis
superfluum emixe Secundo deui
tendis in hoc ibi Et oz ut
Tertio de quodam emperico
iuuante a tota proprietate
ibi Et de illis quibus
In prima parte dat tria
remedia contra dictum fluxum
Primum est ligare cum
vitta vel instita dolorose
brachia a cubitis usque ad
manus et per quartam partem
vnius hore dimittere li
gata deinde soluere liga
turas eorum Diuertitur n.
per has ligaturas ab infe
rioribus excessiue defluens.
et sursum trahitur ad locum
doloris
Secundum est ponere super ven
trem emixe pannos madefactos
in aceto forti et sepe eos re
nouare
Tertium est imponere vulua colluria
stiptice virtutis sicut sunt
ista. Recipe balaustie carabe
rosarum rubearum siccarum thuris
ana ʒ x conterantur omnia
et incorporentur cum vino ru
beo grosso pontico et fiant

colliria seu pessaria vulve intro
mittenda unum post aliud et
stent ibi per tres horas ante pran
dium et per tres horas ante cenam
[illegible] et per totam noctem
In secundam precipit vitare in ca
su hoc medicinas cauterisan
tes licet sint stiptice. sicut
vitreolum et species attramentorum.
quia multum offendunt nervo
sa membra cuiusmodi est matrix
In tertia dicit quod suspendere
porcinum stercus ad coxam eius
dicitur esse ex hiis que valent
in casu hoc a tota proprietate.

Capitulum .xl. de regimine paucitatis sanguinis eius

Quando parit aut
abortit, et timetur quod
sanguis eius minoretur
aut apparet istud, tunc
rectius est ut solicitudo
sit in provocatione san
guinis eius et attenuati
one eius. Nam cum reti
netur, facit accidere apa
Et sternutatio in hoc
est iuvativa Et de
medicinis quibus fit
suffumigatio in hoc est
ut suffumigetur cum sina
pi et harmel et bdellio
et mirra Et iterum suf
fumigetur cum oculo pi
scis saliti aut cum ungu
la equi vel asini
Si autem illud non
excusat aliquid tunc ne
cessaria est flebotomia sophe
ne: ut extrahat san
guinem: et prohibeat no
cumentum repletionis
et apostematiois eius.
et fortasse provocabit
Et flebotomia vene curvature
poplicis est fortior

Quando parit In hoc capitulo
primo dat preceptum generale
in cura retenti sanguinis post
partum aut abortum Secundo
dat curam per sternutationem
ibi Et sternutatio Tertio per
suffumigationes ibi Et de me
dicinis Quarto per flebotomiam ibi
Si autem.
In prima parte ait quod quando ti
metur in partu aut abortu
retentio sanguinis vel ne di
minute fluat aut nedum
timetur ymo iam apparet
vel quod non fluit vel non satis
fluit, attendere oportet et so
licitari in provocatione fluxus
sanguinis per viam matricis
et in sanguinis subtiliatione
ut facilius currat per diuretica

et prouocantia menstrua: ne sā
guis retentus apā indicat
aut febrē es putridus

Timetur autē tunc reten
tio sanguinis vel paucitas
Aliens enim perueniens cōsue
uit dum non erat prequis
aut in precedentibz ꝑtiū
partibus diminute meñ
struarū

In sēdā dicit q̄ sternutatō
prouocata in pncipia iu
uat ad sanguinis expur
gationem p̄ viā matricis:
q̄m contrahat violentia sū
motus omnia uiscera: et
sanguinē eorū subtiliat
cōmouet

In tertia refert suffūigati
ones proprias quarum rete
ti sanguis exitū prouocāt

Gumma est que recipit su
mūs sinapis hermel idest
nute macedonice bdellij mirre
ana. ʒ. j. cōgessentiū. et pro
qualibet vice primis ponā
tur ex hiis. ʒ. iiij. et ipsaz
fumū recipiat emorrea i vulua
p cānulā

Secūda est matricis suffu
migatio ex ocubus salsuginis pi
sciū cū cāma prunis ꝑpositis.

Tertia est eiusdē suffumiga
tio ex vnguila equinis mi
mitum cōcisis

Quarta similiter ex bmgu
la asini fiat

In quarta preiubet sophe
nam fleubothomari si pre
dicta non sufficiūt vt sāguinē retentū non bonum
subtiliat et setam prohibeat
a repletione et a putrida febre
et ab apate et forte per eā
menstrua prouocabimur

Sedō dicit q̄ magis in casu
hoc confert flosa de vena giossa
que est in curuatura poplitis ab intra cuius rami sunt
sophena et sciatica.

Capitm xlij de regimē febriū eius

Aqua ordei confert
ei. ipa cū cū hoc non
retinet menstrua Et
similiter ꝑgranata dul
cia Et plurimū qui
dam febriū earū est ppt
retentionē menstruoz.
cum ergo curatio fit cū
flosa sophene fit iuua
mentū cum ea.

Aqua ordei In hoc tā
dat tria auxilia contra febres
emere

Primū est aqua ordei fre
quenter bibita que cum hoc
q̄ febris est cum sitis
refrigerio et humectatione
non retinet menstrua. imo
potius iuuat eorū defectū
lubricitate eius et leuisecta
tione

Secūm est mala ꝑgranata
dulcia quorū ꝑgrana sugā
tur: et non transglutiātur

corum lapilli quia stiptica sūt
et opilatiua retinentes mem
stria. Inquit princeps capte
de zinziabar q̄ dulce est fricandū
ad primū et humidū in primo:
et acretosum est frigidū et siccū i
secundo/ et prohibet cursum su
pfluitatū ad viscera

Tertiū est flos sophene: que
confert in febre hec: quia fe
bres cuncte procedunt vt plu
mū ex retentione mēstruoꝝ

Capitulum xlii· de restitue
nte inflationis ventris eius

Detur in potu dia
matche Et detur in
potu alkekengi Et
dentur· seraphinū et
origanū et mastix ā
equalitate

Detur In hoc cap̄o dat tria
remedia contra inflationē
ventris cuncte

Primū est confectio dia
matre bibita quā describit
princeps quinti primā tra
ctatu primo cap̄o libri cuius
dosis sit · ʒ·j· cū tribus un
cijs aque arthemesie· et q̄a
nūc non consistimus in hac
lectione/ loco eius exhibe tā
tum metridati

Secundū est bibere confectionē
alkekengi et est magnū et
paruū· et vtriusq; describit
quinti primā tractatu primo
capitulo lxxxm· et lxxxim·

Et est dosis maioris aure
mi aut· nn· et minoris ʒ mi
ami lacte camele aut aqua
casei Et quia nūc non con
ficitur· loco eius accipe dialaca
Tertiū recipit seraphini ma
stiche origani aā ʒ·ß· mastic
tantū simul et formentur
pillule· ix· que sunt dosis vna
remedia alia quere tractu xim
cap̄i de cura ydropisis Et cō
similit alia remedia a pre
dictis febres cuncte q̄ in
prima tractatu sūt

Capitulum· xliii· de restri
ctione doloꝝ matricis
eius

Sedeat in aqua tepi
da Et ungatur
loca sua cum oleo vi
olato dulci tepido·

Sedeat in hoc capitulo dat
duo remedia contra dolores
matricis cuncte/ dicit suppone
q̄ isti dolores a calore procedāt
nam vehementia doloris i par
tu descendere facit ad matricē
humores calidos fluxibiles

Primū est in tina dulcis a
que tepide sedere puerperam
quia dolores eius mitigent et
cessent

Secundū est ungere loca ma
tricis ab extra et abintus vio
lato oleo dulci tepefacto/ illud
nūc dulce est quod fit de vio
lis completo maturis et ex
oleo facto de matutino oluio

Remedia alia curatiua doloris
quere primi quarta ca°. xxx°.
quod intitulatur de sedatione
dolorum.

Capitulum. xliiii. de regi
mine vlcerum eius.

Curentur cum vnguen
to albo: Et similibus
etiam ex vnguentis
conuenientibus vulne
ribus sup membra ner
uosa.

Curentur. In hoc ca°. dat
duos modos curatiuos vlcerum
matricis puerpere

Primus fit p album rasis
vnguentum quod aliqui nominant
album hyspanie sup hec vlcera
suauiter ponendum ipsis prius
lotis per aquam mellis vel de
coctionem radicis yreos si sor
dida fuerint. per hoc enim vn
guentum siccantur vlcera hec
et consolidantur

Secundus vero fit per vnguenta
huic albo rasis similia que vl
ceribus membrorum neruosorum
competunt sicut est matrix cu
iusmodi vnguentum dictum de ce
rusa est. quod mesue descri
bit xi. distinctione antidota
rii eius alia remedia nunc
dictorum vlcerum ca°. ix°. tractatus
tertii fen huius inuenies quod
incipit oportet vt consideretur

Explicit tractatus secundus
fen xxi°. tertii.

Tractatus tertius est de
reliquis egritudinibus ma
tricis exceptis apatibus
et que currunt cursu eorum
Cuius sunt xxviii. capitula
Capitulum primum de iudiciis
menstruorum

Menstrua temperata
in quantitate et qua
litate sua et in tempe
suo currente secundum con
suetudinem suam natu
ralem in omni spacio sunt
causa sanitatis mulie
ris et mundificationis
corporis eius ab omni
nocumento in quantita
te et qualitate et fa
ciunt ipsam acquirere
castitatem et paucita
tem desiderii Et men
suratio equalis est vt
menstruetur mulier
in omni mense vsque
ad xxx. dies Et quod
est supra illud et quod
est infra illud quod ca
dit in xv°. et xvii°. est

non naturale. Et cum
alterantur menstrua
ab equalitate a dispo
sitione sua naturali,
sunt causa egritudinum
plurimum. Et parum
quidem accidit ut al
terentur in tempore
suo, et ex nocumento
alterationis menstruo
rum perveniatur ad ad
ditionem debilitatis
mulieris, et alteratio
nem forme eius et
paucitatem conceptionis
eius, et multitudinem
abortus eius, et partum ipsius
debilitatem fetum cum na
scitur.

Retentiones autem
menstruorum et paucitas
eorum commovent in ea
egritudines repletio
nis omnes. Et pre
parant eam ad apo
stemata et dolores
capitis et reliquorum
membrorum, et tenebro
sitatem visus et perturba
tionem sensus et fe
bres. Et multiplica
tur cum ea repletio va
sorum spermatis eius.
Quare fit desiderans
non casta et non susci
piens filium ex impre
gnatione propter corrup
tionem matricis eius
et spermatis ipsius.
Et perducit cum eo res
ad prefocationem mat
ricis, et stricturam an
helitus, et retentionem
eius, et pulsum cordis,
et sincopim, et singultum
et quandoque moritur.
Et accidunt ei diffi
cultas et distillatio propter
opilationem materierum.
Et quandoque accidit ei spu
tum sanguinis et vomitus
eius et proprie in vir
ginibus cursus eius
fluxu ventris

Et diuersificantur iste
egritudines ex eis secundum
diuersitatem complexionis
eius. Nam si fuerit
colerica generabuntur
in ea egritudines colice
Et si fuerit melancolica ge
nerabuntur in ea egri
tudines melancolice.
Et si fuerit flatica ge
nerabuntur in ea egri
tudines flatice
Et si fuerit sanguinea
generabuntur in ea egri
tudines sanguinis
Et de mulieribus quidem
est cuius ablatio
menstruorum festinat in
xxxv° et etiam xl° anno
vite sue Et de eis est
in qua tardatur illud
usquequo perueniant
quinquaginta anni
Et quandoque peruenit reten
tio menstruorum ad alte
rationem dispositionis
mulieris ad purpureita
tem secundum quod dicitur in
capitulo retentionis men
struorum Et quandoque appa
ret in ea cuius menstrua
abscinduntur lac et signi
ficat illud Et quandoque
accidit retentio menstru
orum propter tortuositatem
venarum matricis.
Menstrua In hoc capitulo primo
agit de naturalibus menstruis
et effectibus eorum Secundo de men
struis equali et inequali men
struorum ibi Et mensuratio
Tertio de generali nocumento
alterationis menstruorum et quod
alteratio eorum in tempore minus
mala est ibi Et cum alterantur
Quarto de nocumentis reten
tionis et paucitatis menstru
orum ibi Retentiones autem
Quinto de diuersitate no
cumentorum retentionis men
struorum secundum diuersitatem com
plexionum mulierum ibi Et diuer
sificantur Sexto de terminis
in quibus festinant et retar
dantur menstruorum ablatio
nes ibi Et de mulieribus
Septimo de quibusdam aliis
effectibus et quadam causa re
tentionis menstruorum ibi
Et quandoque peruenit
In prima parte premittit quod
menstrua naturalia que
debentur mulieribus pro cu
stodia sue sanitatis a xv° anno
sue nativitatis usque quinquage

ſmm̄ niſi ſint p̄ecipuē ſue
illa que temperata ſeu mode
rata m̄ quantitate ſic q̄ non
excedat nec̄ diminuatur
Et m̄ qualitate ſua ſic q̄
non ſit putrida nec corrup
ta aut azſa nec̄ nimis liq̄da
nec̄ grossa nimis nec̄ ma
li coloris Et m̄ tempore
ſuo puta quolibet menſe
post annos .xv. vſq; q̄nq̄gēſima
Et m̄ ſpācio temporis de
bit̄ et debitā ſcdm̄ naturā
lem cōſuetudinē que diuer
ſificatur penes complexiōnē
et regimen̄ diuerſitatē
ita vt quēdā menſtruentur
de tribus ſeptimanis in tres
ſeptimanas: quēdā de q̄tuor
in quatuor: Et quandā
menſtrua q̄q; vice diuidāt
tribus diebus alia m̄ vltra
alia v. vel plus
Dēde dicat q̄ menſtrua ſic
temperata m̄ quātitate qua
litate et tempore beneficia
mō mulieri p̄ſtant
Primū eſt q̄ conſeruāt
eius ſanitatē
Scdm̄ eſt q̄ eius mūdi
ficant corpus: et ipſi p̄ſe
ruant a nocumento oī
tam m̄ quantitate q̄ m̄
qualitate nocte actionis
Tertiū eſt q̄ ei caſtitatē
p̄ſtant ſeu acquirere faci
unt ſic q̄ nec̄ petulca nec̄
luxuriosa eſt ſed modeſta m̄
veneriis
Quartū eſt q̄ facit vt
paucū habeat coeundi deſi

derium quia nec̄ m̄ ſpmate ſu
perabundans eſt nec̄ in ſti
mulantibus hūiditatibus aut p̄
toſitatibus ſed tantū et non
plus apprit coitū q̄ntū natu
ra eius et ſanitas exigunt
In ſecunda primo ait q̄ mē
ſura debita cuiuſlibet menſtruo
naturalis equalis idest tem
perata eſt vt omī menſe mē
ſtruetur mulier vſq; ad .xxx.
dies expectans ab longinquo de
vna menſtruatione ad aliā
Dēde dicat q̄ id quod eſt ſup̄
illud idest menſtruatio que
differtur vltra .xxx. dies et
illud quod eſt m̄ſa illud q̄d
cadit in .xv°. et .xvn°. idest
menſtruatio ante quīt̄decī
mū vel .xvn.m̄ diem rediens
eſt non naturalis .ymo mō
tandans ſuppoſa tranſuent
diem .xxx.m̄. et minus feſtinās
ſi ipā preuenit diem .xv.
In tertia primo ait q̄ illa
menſtrua que p̄mittuntur
ab equalitate ſua et a diſpo
ſitione ſua naturali multas
affectiones egritudines et ſuē
cauſe ipārū maxime dū plu
rimū p̄stant m̄ quātitate vel
m̄ qualitate
Dēde dicat q̄ ex menſtruorū
alteratione ſolūmodo in tē pe
puta cū tardantur aut feſti
nant minus: raro magna
accidit femē debilitas
alteratio formē figure vultus
et coloris eius et habitudis
macies et p̄ſtrictiones
paucitas c̄ceptionis ſic

q parū seu raro concipiat. Et
q qū concipit vt sepe abortiat. Et partus debilitans
fetum dum nascitur. Hec
quinq; incōmoda raro proueniunt ex pmutatione mēstruorū in tempore solum.

In quarta refert mala decē et nouem que ex retentiōib; aut paucitatib; menstruorū accidunt

Primū est generale. s. q omnia genera morborū repletionaliū ex menstruis retentis contingere possunt

Secdm est preparatio ad opāta in membris hiis ad que mēstrua retenta fluūt et figūt

Tertiū est dolores in capite aut membris aliis corporis ad que declinant retenta mēstrua

Quartum est visus tenebrositas ex vaporibus corruptis elatis ad oculos ex menstruis retentis

Quintū est sensus conturbatio tactus aut gustus auditus aut odoratus ppter inficiorū sensuū organa per mēstrua retenta vel vapores eorū

Sextum est febres putride q diuersificantur penes diuersitatē menstruū retenti si sit colericum vel melancolicū vel flaticum vel plus sanguineū

Septimū est repletio multiplicata vasorū spermatis ppter magnā partē retenti sanguinis in sperma conuerti

Octauū est q fit mulier ex menstruū retentione desiderans coitū luxuriosa nō casta quia sperma in hac abūdat vltra q̄ conuenit

Nonū q dum coit non impregnatur ex virilis spermatis susceptione neq; de filio neq; de filia ppter corruptionē tā sue matricis q̄ sui spermatis

Decimū est matricis prefocatio qua dislocatur supius ascendens cum malis sinthomatibus et fit dū mēstrua retenta in matrice venenosā acquirūt ex putrefactione qualitatem qua cor et cerebrū simul inficiuntur

Vndecimū est ex hac prefocatione strictura anhelitus et eius retentio sic q in hac mulier quāq; videtur carere anhelitu et veluti mortua.

Duodecimū est pulsus seu saltus cordis insuetus ex venenositate vaporis sanguinis corrupti in matrice retentis cor

Tredecimū est sincopis ex eadem occasione fortiori facta magis q; ledente

Quartūdecimū est ~~mors quāq; consequens~~ singultus ex sanguine corrupto vel vapore ipsi ascendente ad os stomaci et irritante ipsū quare se cōtrahit et mouetur motu quasi spasmoso

Quindecimū est mors quāq; consequens iteratas sincopes

Sextum decimū est difficultas vrine et distillatio pau

latma ipīus quasi p guttas
ab opilatione quam vesice
et collo eius misēte matrix
plena menstruis retētis

Septimū dicimū est spu
tum sanguīs dum menstrua
retenta consumit ad
ad pectus

Octauumdecimū est vomitus
sanguinis dum hec petit
stomacum

Decimūnonū est fluxus
sanguīs p ventrem precipue
in virginibus dū fluit ad
intestina.

In quinta premittit q mor
bi nascentes ex retentione mē
struorū significatū per
diez sitatez complexū mul
eriū in quib; hec retinentur

Consequenter super hoc dat
xx regulas

Prima si mulier colerica fu
erit in qua cessant mēstrua
nascentiū in ea morbi cole
rici: sicut est sipila tertia se
bris colerica vomitus aut so
lutiones ventris colerice.

Secūda est si sit mitica na
scentiū in ea morbi mitica
sicuti sthrosis febres quar
tane mitica passio vel sple
netica

Tertia est q si flatica fuit
morbi flatica nascentiū in
ea sicut domina febres cot
diane paralisis colice podа
gre similiter

Quarta est si fuerit san
guinea mulier passiones
sanguinis in hac multiplic
cantur velut fleymones si
nochi et sinoche

In sexta primo ait q qui
busdam fōminis menstrua
deficiunt omnis celeriter pu
ta etatis sic xxxb. vel xl
anno. Et quicq; pdunt ca
terorie vel timore subitq; vel
ira p seueritate

Secūdo dicit q mēstrua duzāt
in quibusdam femīnis vsq; ad ānū
quinquagesimū. et hoc naturaliter
sed preter naturā quicq;
extenduntur vsq; sexagesimū
et vltra sicut plurimes vidi
vel ex sanguīs abundātia:
vel acumē eius: vel venarū
matricis sup apertione

In septima primo ait q mē
struorum longa retentio quicq; p
ducit vultum mulieris ad pur
pureitatē sic q color eius est si
milis purpure puta fuscus ru
beus sicut in leprosis ex sanguīe
menstruo: qui sub cute vultus
latens obfuscatur et hoc modo
tingit sicut declarabitur in ca°.
de retentione menstruor quod
est xxv tractatus presentis

Secūdo dicit q lac in mamillis
mulieris cuius menstrua abstin
sunt secundū retenta aliqm appa
ret. et lac sic apparens significat
super menstruorū retentōe
iuxta illud ypocratis amphor
vo. Si mulier que nec pregnas
est nec egenerauit lac habet
et menstrua defecerunt

Tertio dicit q menstrua fluen
quicq; desinūt sine retinentur ex
tortuositate venarū matricis

nam rectū et liberū sāgnis
exitū tortuosa via fieri ꝓhi
bet

Capl'm ii de sup̄fluitate cursus menstruorū

Superfluitas in hoc
q̄nq̄ fit scd̄m semitam
qua natura expellit su
perfluitates

Quod quidem est lau
dabile cum non perducit
ad sup̄fluā turpitudinē
et cursum quo non indigetur.
Et q̄nq̄ fit scd̄m semitā
egritudinis aut ꝓpter di
spositionē in matrice aut
ꝓpter debilitatem matricis
Et illa est deterior que
fit ꝓpt' maliciā complexionis
alicuius aut ꝓpter ulcera
et corrosionem et emorro
idas et fricationē et ra
gadias aut ꝓpter aper
tionē orificiorū venarū
et abscisionē earū et scis
suram ip̄arū ꝓpt' causam
corporeā aut extrinsecā
ex corruptione et percus
sione aut casu aut sīlib⁹
aut malicia partus et
difficultate eius aut ꝓpt'
vehementiā oneris.

Facta autē cā sāgnis
aut est ꝓpter multitudi
nē et dn̄ū eius et exitū
ip̄ius cum virtute et nō
cū virtute nature et recti
ficatione ei⁹
Et nos quidē iā diximus
illā que fit regimīe na
turali que ambe sunt di
verse: licet sint ambe com
pares in hoc q̄ utreq̄ nō
retinentur nisi cū adest
debilitas aut ꝓpter gra
tuitatē sanguīs super
corpus ꝓpter debilitatē
in corpore: licet non sit
sanguis transiens equa
litatē in quantitate et
qualitate sua aut ꝓpter
acuitatē sanguīs aut
tenuitatē et subtilitatē ei⁹
aut ꝓpter calitatē eius
aut ꝓpter multitudinē

aquositatis eius aut
humiditatis. Licet omnis
fluxus sanguinis incipiat
paulatim subtilis: de-
inde incipit procul dubio
pervenire ad grossitudi-
nem: deinde descendit
et pervenit ad subtilita-
tem et paucitatem et aqu-
sitatem. et hec est dispositio
in omni fluxu sanguinis
ob quamcumque causam sit
Et causa in hoc est
quod orificia venarum et in-
cessus ventositatis sunt
in primis stricta: et
in fine eius constringun-
tur iterum et adunantur
propter siccitatem
Et cum superfluit fluxus
sanguinis sequitur eum
debilitas appetitus Et
debilitas digestionis
aut inflatio extremi-
tatum et corporis
Et malicia coloris
Et quandoque perducit ad y-
dropisim Et quandoque

perducit multitudo exitus
sanguinis ad dominium cole-
quare accidunt febres
colerice mordicative propter
inflammationem caliditatis
mordicative que equatur
per sanguinem Et accidunt
iterum opilationes Et
quando accidit hec debilitas
in casu appetitus cibi
quem fecit fore necessarium
debilitas caliditatis addit
in casu appetitus stomaci
propter defectum sanguinis
Et accidit dolor in
dorso propter tensionem
nervorum positorum in illo
loco Et quandoque multi-
plicatur fluxus sanguinis
ex matricibus cum mul-
titudine humorum.

Superfluitas In hoc capitulo
predicit superfluitatem men-
struorum et declarat membra
dividentia Secundo agit de illa que
fit causa sanguinis ibi Facta
autem Tertio de malis que de
superfluis menstruis accidunt
ibi Et cum superfluit
In prima parte premittit

hanc diuisionem q[uo]d sup̄fluita
tum menstruoꝝ quedam fit
a natura: quedā ab egritudiē
a natura quidē q[uo]n suauit ple
ctoriam expellit. Ab egritudine
vero fiait a matrice corrosio
ne vel ab eius emorroidibus
vel ab alia indispositione ei⁹
aut debilitate retentiue
Hec declarans primū m[od]o
dicit q[uo]d sup̄fluitatis menstruoꝝ
vltra cursum solitū vi nature
plectoriam euacuantis est cō
fortans et laudabilis nisi ip̄a
p̄ducat ad sup̄fluā putredinē
turpitudinē vt ad foditritem
colorem faciei et ab hominā
bilē foditiem pānoꝝ et re
stiū et paumentoꝝ sup̄fiu
os menstruos sanguinē:
et nisi p̄ducit post sufficiā
tē plectorie correctionē ad
fluxū sup̄fluū quo tō indi
getur
Tertio connumerat egritu
dines octo p̄ter quas dete
rior fit sup̄fluitatis cursus mē
strui
Prima est aliaq̄ lapse com
plexis fixa malicia vel totius
corporis vel solius matricis
Hec est vlcera matricis q̄
venas aperiunt ipsas vlce
rando
Tertia est ī matrice matrici co
rrosio venas eius perforans
Quarta est emorroides ī mate
matrici apte et fluentes
Quinta est fractio fortis
et vehemens factu ei dicti
to vel alicui alio pro pru
ritus sedatione vel pro explē
do libidine
Sexta est ingradie ⁊ fissure
dolorose matricis que fluxū
sanguinis sup̄fluī exacuant
Septima est orificiorū venaꝝ
matricis superexcrescens aptio
qua fit vt minime sanguinē
retineant: et hunc mestruū
effluere p̄mittant
Octaua est abscissio seu scissura
venarū in matrice aut collo
eius vel p̄ter causā corpori
matrimonium siait est repletio
sup̄flua venarū q̄ intrōdū fin
duntur aut p̄ter extirpatiā
de qua dat hic vñ exempla
seu vñ maneries.
Prima est corruptio violēta
minis virginē constricte per
virginā virilem multā quassā
et duā vel matricis alia cor
ruptio sicut ex ipius innata
innata putrefactione
Hec est matrici de foris ob
uians p̄cussio fortis venas ei⁹
rumpens
Tertia est crassis mulieris
ab alto sup̄ suū ventrē situs
oppians
Quarta est hinc humida siait
p̄cessatio vsoratio cū gradio
vel cinere data aut pressione
Quinta est malicia partus
non naturalis cui⁹ violentia
rūpuntur intrōdū vene ma
tricis
Sexta est parienti magna
difficultas maxime dū p̄ū
hunc tegit et durities obste
trix stolida.

Septima est delatio multi grossi omnis superextendentis venas et rumpentis

In isdem dat virtus menstruorum superfluentium ex parte sanguinis

Prima est multitudo sanguinei humoris et omnium eius ultra id quod convenit et exit eius cum virtute ipsius impressa non virtute nature regulantis exitum et rectificantis

Et parapho primo capti presentis iam hec superfluitas mestruum dicta est que sit vi nature sub verbis illis Superfluitas in hoc quoque sit idem sententiam quia natura expellit superfluitates. Sunt autem hec due superfluitates ab invicem menstruorum differentes in hoc quod una a natura sit et regulatur: altera vero non. Sed in hoc convenit quod neutra ipsarum restringere convenienter nisi debilitet manifeste virtutem cordis et corporis extendentis sanguinis una cum spiritibus evacuatione

Secunda est grossities seu ponderositas nimia sanguinis in debili corpore vix huic sustinente fieri sanguis ille neque quantitate neque qualitate peccet. Verum quia grossat natura ipsum labi per menstrua dicitur

Tertia est plurima sanguinis acuitas quia venas matricis potenter aperit: et extra has labitur menstruose defluens

Quarta est subtilitas sue tenuitas sue sanguinis qua facile labitur per ora venarum ad naturalem terminationem

Quinta est superfluita sanguinis caliditas qua venarum ora matricis aperit

Sexta est aquositas et humiditas multa in sanguine abundans qua fluidior fit et aptior ad exitum

Et arcta istas causas notat hic dicens

Primum est quod omnis sanguinis fluxus a quacunque parte corporis fiunt paulatim incipit et primo desinit subtilior sanguis et in medio fluxus sanguis exit grossior et sic recedit ad subtilitatem et paucitatem et aquositatem

Secundum est quod cum dicte duo sit de substantia est quod in principio fluxus omnis sanguinis ora venarum prius exeunt sunt stricta et ventositatis impulsu sanguinis incipiunt dilatari

Tertium est quod cum dicte duo sit de substantia est quod in principio fluxus omnis sanguinis ora venarum prius exeunt sunt stricta et ventositatis impulsu sanguinis incipiunt dilatari sunt stricti quia fit ut timet ab his non exeat nisi subtilior sanguis sed processu temporis per fluentem sanguinem et grossas ventositates ora dilatantur ad tantum venarum quare tunc ab eis grossus sanguis effluit Et in fine fluxus constringuntur iterum et coadunantur dicta ora venarum causa siccitatis huius defectu alimenti

Et hec intelligere de spontaneo fluxu sanguinis a venis per aptionem orificiorum harum. nam in fluxu sanguinis ex illata plaga vel ruptura vene

non est necessaria nunc dicta
gradatio de subtili ad grossum
In tertia memorat incommoda
x. que ad fluxum sanguinis sup
fluum sequuntur
Primum est debilitas appetitus
ad cibos / a debilitate natura
lis caloris: cuius est attrahere
cibos ad stomacum ex deperditione
sanguinis et spiritus
Secundum est debilitas digestio
nis stomaci et epatis propter
eandem causam
Tertium est inflatio corporis
accidens extremitatibus / et
interdum corpori per superflui
tates que multiplicantur
ex prime et secunde digestionum
diminutione. quas natura
mittit ad extremitates ut
tibias et pedes tamquam inutiles
ad corporis nutritionem
Quartum est malicia coloris
in vultu precipue apparens
ex sanguinis boni diminutione
sicut in cacexia ex pallido fit
color et citrino mixtis
Quintum est ydropisis ad quam
perducit interdum sanguinis fluxus
superfluus diu perseverans pu
ta ad yposarcam si superfluita
tes fleumatice excrescant
ob diminutionem duarum pri
marum digestionum mittantur quoque
ad partes extrinsecas corporis:
et hec totum corpus intume
scere faciant. Vel ad alchitem:
si multiplicentur aquositates
ex indigestione que retineantur
clause et coartate inter ventris
tunicas

Sextum est dominium citrine colere
ad quod superfluus quandoque perdu
cit sanguinis exitus ut in cole
ricis tollit frenum colere. et sa
guinem unde interdum febres co
lerice accidunt membra mor
dicantes inflamatione pungente
et acuta. quam pretempera
bat et equabat sanguis ante eius
exitum
Septimum est epatis opilatio
nes et viarum urine: tum propter
epatis debilitationem ex sanguine
educto simul cum spiritibus.
quare nec sequestrat sufficien
ter superfluum a bono neque com
plete a se superfluum expellit.
tum quia flata per indigestio
nem multiplicantur quibus
opilantur et epar et renes
Octavum est augmentum in ca
su appetitus stomaci ad cibos
ex defectu sanguinis quando hec de
bilitas stomaci et epatis acci
dit in casu seu defectione appe
titus ad cibos quem casum appe
titus debilitas caloris facit
esse necessarium / ita quod augetur
casus appetitus qui ante fluit /
quando supervenit effrenitans fluxus
Nonum est dolores in dorso acci
dentes propter tensiones ner
vorum qui ibi sunt: ita quod
interdum inde accidit spasmus
de manutione. et est malum si
gnum in fluxu sanguinis iuxta
id ypocratis amphorismorum v.
Sanguine multo fluente / spas
mus autem singultus innatus
malum
Decimum est copia seu multitudo

diuersorum humorum quandoque asso
cians multiplicationem super
fluu fluxus sanguinis matricis.
sic quod cum meristruis multi humo
res currunt

Capitulum tertium de signis eius.

Eius autem que est
secundum semitam expulsi
onis naturalis signum est
quod non sequitur eam nocu
mentum. Ymo perducit
ad iuuamentum eius Et
non aduenit ei lesio neque
alteratio virtutis Et plu
rimum quidem accidit in pin
guibus.

Facte vero causa repletionis
communis quam expellit natura
a dominio eius quare expel
litur signum est repletio
faciei et corporis Et
exuberatio venarum Et
alia ex signis repletionis
Et quandoque est cum ea dolor.
et quandoque non sic. Et dum
non debilitat non retinetur
Et cognoscitur dominans
cum sanguine vt exsiccetur

sanguis. et consideretur
an color eius declinet ad
albedinem aut citrinita
tem aut nigredinem et
purpureitatem. quare
euacuatur humor. qui dominan
tur in eo iterum

Facta vero causa debilita
tis matricis et apertionis
venarum eius significat
exitus sanguinis puri non
dolorem faciens.

Si vero causa est acui
tas sanguinis cognoscitur
per colorem suum Et acui
tatem ipsius Et velocita
tem sui exitus Et pau
citatem abscisionis egressi
onis

An facta vero propter
subtilitatem sanguinis cum
materia aquosa et humi
ditate est sanguis aquo
sus non calidus Et
leditur cum stipticis Et
quandoque apparet in ea quasi
pregnatio Et quandoque ap
parent in ipsa sicut

accidentia partus. quare pa
rit humiditatem. Et sunt
lacerti corporis eius vehe
mentis mollitiei quasi sint
leues postquam voluerint coa
gulari. Et quandoque nocent
ei euacuationes diuretice
propter caliditatem suam que
addunt in aquositate
sanguinis.

Facta vero ab vlceribus cum
materia et dolore est cum
vehementia doloris

In facta vero a corrosione
egreditur paulatim quasi
fex. et proprie quando
est a venis absque arteriis
Et si fuerit corrosio in
profundo matricis erit
color minus niger et
quando est illic et apud os
matricis possibile est vt
tangatur.

Facta autem ab emor
roidibus habet perio
dos menstrue. Et quandoque
non sunt ei periodi: ymo
est sequens repletionem

Et sunt signa emorro
idarum manifesta. Et
est sanguis secundum pluri
mum niger: nisi sit ab
arteriis. Et quandoque est
emorrosaicus frustatim
Et multociens quidem
associatur emorroidibus
in matrice dolor capi
tis et grauitas capitis
Et dolor in visceribus
et epate. Et quando cur
rit sanguis ex emorro
idibus remouetur illud
accidens.

Eius autem In hoc capitulo
primo agit de signis super
fluitatis menstruorum ab ex
pulsione nature. Secundo a com
repletione ibi Facta vero ~~causa~~
~~debilitatis. Quarto causa~~
~~acuitatis sanguinis ibi In fa~~
~~cta vero propter subtilitatem~~
~~Sexto ab vlceribus matri~~
~~cis ibi fa~~ Tertio a debili
tate matricis et suarum venarum
apertione ibi Facta vero causa
debilitatis. Quarto causa
acuitatis sanguinis ibi Si
vero causa est. Quinto causa
subtilitatis et aquositatis
sanguinis ibi In facta vero
propter subtilitatem. Sexto ab
vlceribus matricis ibi Facta vero

ab uteribi Septimo a corrᵗ
sione matricis ibi ſu ſactaᵇ a
corroſione Octauo ab emor
roidibus matricis ibi ſacta
autem ab emorroidibꝫ

In prima parte dat ſigⁿ
quatuor abundantie mẽſtruo
rũ uirtutꝫ nature depellẽtis ea
Primũ eſt q̃ ad hec
non ſequitur aliquid noca
mentũ corporis eius que
purgatur quia modeſte fit
zephirante natura
Secundũ eſt q̃ ipſa preſtat iu
uamentũ ſemine unde exit
quia corpus eius et mẽbra
alleuiat
Tertiũ eſt q̃ uirtus patiẽtis
ipſam non leditur ab ea nec
alteratur aut impeditur in
operibus ſuis
Quartũ eſt q̃ ipa ſedũ
plurimũ purgatibus accidit
deſt earum⁹ calidis et hũ
dis ſanguine repletis
In ſeda dat ſigna. mo
exuberantie menſtruaꝫ cũ
repletione cõis oĩũ ſpheraꝫ
humorũ / et in toto corpore / et
duo notat
Primũ eſt repletio dictꝫ
plectorica manifeſte appa
rens in facie femine et in
toto corpore.
Secundũ eſt exuberans re
pletio uenaꝫ reddens has
groſſas et tenſas
Tertiũ eſt alia repletionis
plectorice ſigna que pũcipe
dicunt cã. hꝰ. Determinat ter
cie ſen ſẽ primi papho

illo repletionis dicꝫ ſigna dicẽ
ſunt membroꝝ grauitas et
in motibꝫ pigritia et facies
rubea et uenaꝫ inflatio.
et cutis extenſio et plenitu
do in pulſu. et tinctura in
urina et c
Quartum eſt q̃ quãq; re
pletio faciens exuberare mẽ
ſtrua cum dolore iuncta eſt
uel grauatiuũ uel extenſiuũ.
quãq; uero eſt abſq; magno
dolore
Et circa hanc menſtruoꝝ
exuberantiã notat hic pri
cepſ q̃ retinenda non eſt q̃
diu ipſa non debilitat. quia
repletione grauatiuũ corpus
et oppreſſiuũ uirtutẽ paulatim
exonerat
Deinde notat hic q̃ hiũor. pre
dictus una cum ſanguine in
hac uia repletione / taliter
cognoſcitur / imbibatur. ſa
gus menſtruoſe exiens
ſimul cũ hiũoribꝫ in pano li
neo unde expreſſitur Et hic
attendatur ſi color ipſius ad
albũ declinet et ſi ſic ſignifi
cat ſtã dictam alios humoribꝰ
pcẽſſe ſanguinẽ Si uero declĩet
ſanguineus ad rubeum dictum
colera. Sed ſi ad nigredinẽ
et putrefactionẽ dictam
mitia Et hec manifeſtiuũ e
uerũ q̃ hiũor qui in ſanguine
dictus / educitur cũ ipo flu
xu menſtruoꝝ
In tertia dicit ſuppoſitatẽ
menſtruoꝝ facta a debilita
te matricis et aperitione

siatū venaz primo significari p sanguīs puri exitum
Secō p hoc q non est dolor aliquis in eius exitu
In quarta dat signa q̄tuor sup̄fluitatis menstruorū ex acuitate sanguinis
Primū est color sanguinis ad citrinū declinans vel subrubeū clarum
Secūm est sanguīs fluētis acuitas qua matricē p̄ungit et ipius collū in eius exitu
Tertiū est q sanguis velociter exiz parantē sibi viā acuitate eius
Quartum est absq̄ sensu pausa sin exitus ymo p̄ seruat sine interruptione p̄pter interstantes aperitiuas sanguinis acuitate
In quinta dat signa sup̄ fluitatis menstruorū ex subtilitate sanguīs et aquositatis abundantia et hūiditate
Primū est q sanguis mēstruosus effluens est aquosus et non calidus
Secūm est q mulier in hac spē fluxus leditur a stiptica siue p os sumptis siue suppositis ipius matrici nam retinent intus malas aquositates ex quibus intrinsecū fit mola matricis et q̄q̄ alchimie
Tertiū est q mulier in hoc fluxu vt prestruamus atīn appareat: cum venter ītumescīt in principio sui p aquositates in matrice collectas cū sanguīne aggo
Quartū est q nulla hac interdum apparent acuitas partis vt grauitas matricis dolorifica migrana fluxus aquositatum sicut ante partū. et tunc loco fetus pars hūiditatem
Quintū est q lacrimi mulieris huius sunt plurimū molles quasi sint sic leues sicut erant in infantia q̄n voluerunt coagulari ppter aquositates et hūiditates et sanguinē aquosū quibus ībibuntur
Sextum est q nocent interdum hinc femine diuretice euacuationes que fortiter prouocant urinā et mēstrua sicut hec que fiunt p aquā safrisage raphani aut yssopi vel nitre tinctorz nam ppter rūm caliditatē aperitiuam q̄q̄ addunt minus in sanguīs aquositates cū mēstruis fluentes
In sexta dicit q trisemen tria dolens accidens in partib matricis dum mēstrua defluūt significat fluxus menstruorū excessū ab vlceribus stomosis cum materia et dolore matricis procedere. maxīe dum sumes cū mēstruis exit
In septima dat tria signa sup̄fluitatis menstruorū a corrosione matricis
Primū est q quasi sex vel tunica paulatim a matre defluit ex loco corrosionis maxime q̄n exit a ventre

quietis non ab arteriis
Secundum est ingredo virus defluentis si corrosio sit in profundo matricis ubi virus miaceus diutius moratur.
Tertium est quod tangi potest locus corrosionis si in fundo matricis vel in collo eius sit
In octava dat signa virtutis superfluitatis menstruorum ab emorroidibus matricis
Primum est quod habet interdum periodos sicut fluxus menstrue solitus et naturalis et veluti fluxus emorroidum ani sic quod postquam fluxit satis longo tempore cessat donec rursus vene replete sint et ad emorroides novus fluat sanguis
Secundum est quod iste fluxus emorroidum quandoque continuus sine periodis est et sequitur venarum repletionem non interceptam ymo perseverantem
Tertium est quod in hoc emorroidum signa manifeste apparent ut sanguinis nigri exitus sine corrosione et color in facie proprius hinc castu. s. citrinus declinans ad viridem. et alia matricis emorroidum signa que dicet capitulo xx° quarti tractatus huius fen
Quartum est ingredo secundum plurimum sanguinis qui effluit ab hiis emorroidis maxime si a venis quietis exiverit et non ab arteriis.

Quintum est quod sanguis emorrosaicus quandoque frustatim exit puta coagulatus in frusta diversa propter grossitiem et terrestreitatem
Sextum est quod capitis dolor et gravitas et dolores viscerum et epatis interdum associant matricis emorroides puta dum non fluunt: et sanguis qui per has effluere debuit redit ad hec membra vel mittit ab ea fumos et vapores quibus contristantur
Septimum est quod hii dolores tolluntur dum rursus abunde per has emorroides sanguis malus effluit

Capitulum .iiii. de cura ipsius

Facta quidem secundum semitam expulsionis naturalis et facta a repletione et gravedine sanguinis super corpus oportet ne retineatur: donec timeatur debilitas. Et quandoque excusat flobotomia ab expectatione illius propterea quod expellit repletionem: et trahit materiam ad contrarium
Et quando causa est colera rubea evacuetur colera proprie cum eis que sunt sicut fumus terre et mirabolani

propter illud quod in utrisque
est de virtute stiptica
Et si causa fuerit aquo-
sitas et prouocatio eius
et attractio eius ad cu-
tem, tunc detur in po-
tu de gummi arabico
et dragaganto
Et si causa fuerit ~~causa fu-~~
~~erit~~ debilitas matri-
cis, aggrega ad medi-
cinas stipticas, medi-
cinas confortatiuas
cum sua aromaticitate
et proprietate sua.
Et si causa fuerit ulcus
curetur cum medicinis
compositis ex confortatiuis
et stipticis et di-
ureticis
Et illa que est ex e-
morroidibus, curetur
curatione emorroidarum
Et cum semine lini cum
aqua calida. Et oportet
ut obseruentur hore
quietis Et si fuerint
illic periodi, curetur
tunc in horis periodorum:
et studeatur ad sedandum
Cum ergo superfluit
fluxus sanguinis, oportet ut
ligentur ambe manus
a radice adiutoriorum:
Et utrique pedes a ra-
dice coxarum apud duo
inguina. Deinde ponan-
tur ventose in inferi-
ori parte mamille: et
ubi incedunt vene ascen-
dentes ex matrice ad
mamillas et suggantur
Et eligatur ventosa
magna. ipsa enim retinet
sanguinem in una hora
Deinde oportet ut consequenter
adhibeatur reliqua cura
Et quandoque retinet flu-
xum sanguinis positio
ventosarum super locum qui
est inter utrasque han-
chas
Et oportet ut patiens fluxum
sanguinis cibetur cum

eis que sunt sicut vitel
li ouorum sorbilium Et
cum omni quod est velo
cis digestionis confor-
tatiuum Et quandoque oportet
cibetur aqua carnis
forti: que acetosa fa
cta sit cum aqua sumac
et aqua acetose Et
potibus boni odoris
ex carne bona: quoniam
necessarii sunt Et simi
liter sorbitionibus humidis
ex sauich et amilo et
vino nouo grosso dulci
Et deuitet antiquum subtile
Et quandoque conueniens eis
est vinum mellis recens
De medicinis autem com
bus et proprie fluxui
sanguinis acuto calido
arnoglossa est melior.
ymo non est ei par
Et quandoque abscindit
fluxum sanguinis omnino
bibita et iniecta. et
confert cronice et non
cronice.

Et potus alhasech iterum
Et administratio camphore
bibendo et supponendo
Et de illis que conferunt
ad istud est sumere in
potu lac bene decoctum
cum ferro ignito et in quo
est scoria ferri. de quo
cum quibusdam stipticis in
potu tribuantur omni
die vncie tres Et a
cetositas citri bona est
valde. Et similiter in
potu gummi arabicum
cum dragaganto Et
semen lini cum aqua
calida Et trocisci de
spodio cum camphora / con
ferunt enim valde
Et trocisci de balau
stris
Confectio medicine
vltimi iuuamenti re
cipit terre sigillate
et boli armeni et alu
minis et gallarum et san
guinis draconis partes

equales de quorũ sũ
ma accipiatur ʒ. j.
et camphore pondus
duorũ granorum et
gallie sexta ʒ. vnius.
quod totũ dissoluatur
in ʒ. j. sirupi mirtini
Et iterũ accatie balau
stie galle emphistidos
sumach mirra thus o
piũ conficiantur cũ
aceto acuto forti et
sit dosis ʒ. s. Et ite
rum dragagantũ ma
gisterii cupule glan
diũ mirra thus opi
um cõficiãtur et fiant
pille et sumantur de
eis ʒ. ii. sũt eñi bone
valde Et iterũ bibãtur
concularũ marinarũ
que asportantur a sancto
iacobo adustarũ pondus
ʒ. ii. cũ aqua sumach
et citoniorũ et dactilorũ
Et istarũ cibi antequã
indigeant viuificatõe

virtutis forti sunt alhu
lem et caros et almo
sos ex carnibus edi et
aniũ montanarũ et
~~prepra~~ preparata ĩ
patellis Et cibaria
ex lentibus aceto con
ditis que omnia sunt
frigida Et deuitet
omnẽ cibũ calidũ actu
aut potentia.

Et de suppositoriis cõi
bus sũt suppositoria fa
cta ex litargiro et dra
gaganto et balaustiis
et terra sigillata et
bolo armeno et antiõ
nio et aliis
Descriptio medicaminis
ad illud ℞ colcathar
et dragagantũ et ac
catiã et cortices thu
ris et antimoniũ et
fiant ex eis trocisci.
Deinde sumatur
de eis aur. j. et boli
armenici et gũmi a

rabici et karabe omnium
ana aureus unus. et
ponatur in duabus un
ciis succi stiptici. aut
aque et clisterisetur
cum eo matrix secundum
quod scivisti
Confectio clisteris ad
matricem ℞ aluminis
ʒ. s. et seminis iusquia
mi albi et opii ambo
ana ʒ. unius sextam et
supponatur
Pessarium bonum et
proprie ad corrosio
nem et ulcera ℞ te
stas furni et succum
barbe hircine et acca
tiam. et aggregentur.
et fiat pessarium cum aqua
gallarum immaturarum
Et iterum galle immatu
re et balaustie et amy
lum et opium et alumen
et reubarbarum et grana
mirti viridia sumach
succus barbe hircine grana

agreste carte combuste san
dalum album cortices thu
ris terra sigillata capi
ta granatorum folium sco
ria ferri coriandrum sic
cum supponantur de eo
ʒ. iiii. in lana viridi im
bibita in aqua mirti:
et teneat eam tota nocte
Et iterum balaustie et
sordes veri et carte com
buste et alumen et dra
gagantum et ciminum
infusum in aceto et bo
lum armenum et rob al
cath. conficiantur cum
aqua salicis et coriandri
viridis et supponatur
nocte tota
Et de tinis conferentibus
eis est encatisma in de
coctione calamenti et
foliorum eius et fructus
ipsius et radicum eius
decocti cum mirto et rosis
sine capitibus et corticis
granatorum et xilocaractis

orientis nabati et balau
stiis et barba hircina et
gallis viridibus Et
de epithimatibus et vn
ctionibz conferentibus
eis est epithima de alcā
na super flumen Et iunge
partes matricis cū oleis
stipticis stipticitatis
fortis
Et reiteremus distinctio
nem cure fluxus sāguinis
facti ꝓpter tenuitatem
et aquositatē eius
Dico ergo q̄ nc̄tiū in hoc
est vt fiat q̄ currat aq̄
sitas eius Et operetur
super ipsum cū sudatōe
et prouocatione cū eis
que sunt sicut decoctio
asari et apii et rubee et
que sunt similia illis cur
rat vna vice et prouoce
tur alia cum facilitate
et prouocatione et suda
tione Et fricetur cor
pus cum aqua mellis

Et cum emplis ydro
picorū Et q̄nq̄z cōfert
eis vomitus fortis
Et oz penitus vt decli
netur cū medicinis earū
et cibis istarū ad illud q̄d
exsiccat et ingrossat sā
guinē
Si vero causa est vlcera
tunc confert hoc vngtm
℞ balaustias et plūbū
vstū et fiat ex ambobus
et cera cerotū cū oleo
rosato et supponatur
Quidam autē faciunt
nc̄tium in curatione
patientis fluxū sāguinis
menstrui capitulum vnū.
et est curatio composi
ta ex mundificatione
et stipticitate et con
fortatione Et est vt
prouocentur mēstrua
eius in hora et nō tar
dentur Deinde agitētur
motus eorū Et mūdi
ficetur matrix eius

Et confortetur ut non
suscipiat superfluitates
egredientes a necessitate
Dicunt ergo oz ut detur
in potu sauine ʒ x
et seminis mente ʒ i
seminis feniculi ʒ ii po
nantur in vase et fun
dantur desuper vini
puri lb ii et decoquan
tur donec medientur
et proiciatur desuper sar
cocolle et licii amborum
ana pondus ʒ ii et
butiri vaccini et mel
lis ana coclearium unum
Et sumatur de eo in
potu in ieiunio quan
titas unius coclearii et
tardet cibum usque ad
vesperam et faciat il
lud tribus diebus Et
ego dico quod quamuis hoc
iuuatiuum sit in pluri
bus horis quinque ~~tamen~~
tamen est fluxus san
guinis menstrui ex

causis aliis facientibus
necessarium esse uti stipticis
puris et cognosces eas
Facta quidem In hoc
capitulo primo agit de cura sup
fluitatis menstruorum a na
tura et a repletione et a grave
dine sanguinis Secundo a colera
ibi Et quando causa est colera Ter
tio ab aquositate ibi Et si
causa fuerit debilitas Quarto
ab ulcere ibi Et causa fuerit
ulcus Sexto ab emorroidibus
ibi Et illa que est ex emorroi
dibus Septimo de dieta contra
superfluum fluxum menstruorum
ibi Et oz ut patiens Octa
uo de de medicinis ore sumen
dis et cibis contra fluxum san
guinis et proprie calidi acuti
ibi De medicinis autem Nono
de suppositoriis clisteribus et
pessariis ibi Et de supposito
riis Decimo de tinis et epi
thimatibus et unctionibus ibi
Et de tinis Undecimo iterum
de cura fluxus ex aquositate
et tenuitate sanguinis ibi
Et reiteremus Duodecimo
iterum de cura fluxus ab
ulceribus ibi Si vero causa est
Tredecimo de cura quam practi
cant aliqui in stringendis
menstruis et moderatione eius
ibi Quidam autem faciunt
In prima parte primo ait
quod superfluitas menstruorum
facta via expulsionis vere
naturalis et facta vel fieri

aquositas Quarto a debilitate matricis ibi Et si causa fuerit

a repletione plectorica et sa
cta a ymmitate masse sanguinee in debili corpore
non sit restringenda donec
timeatur debilitas virtutis
mde proueniat

Contra/om enumeratione su
pflue annexus est cursus viz
tutis ergo illico est restrin
genda. Item non videntur
menstrua simul posse superf-
fluere et esse naturalia. ymo
in hoc qd supfluit natura
sunt Dic qd diphatet superf
fluere dicantur uno modo
qñ fluunt abundantius aut
pluribus diebz qñ in muliere
pfecte sana bene regulata.
Sed alio modo superflua dicũt
qñ abundantius fluunt qñ
cõueniat corpori ex quo fluunt
et defraudant ipsum propo
alimento et que hoc modo
fluunt sunt restringenda nã
cito pducunt ad debilitatẽ
virium corporis. sed primo
possunt supfluere et non de
bilitare

Hoc dicit qd flegma de dextra
basilica vel de mediana qñz
excusat a ventura debilitate
et a nocumento fluxus q Pri
quia tollit venarũ repletiõz
qua sonetur fluxus

Sed qm a matrice diuertit
fluentẽ sanguinẽ trahẽs ipsum
ad contrariũ

In scda precipit purgare co
leram cum terebentina assa
et citrinis mirabolanis in sup
fluitate cursus menstruorũ

causa multe colere que matrici
ora venarũ aperit sue subtilita
te caloris et acumẽ nã coleram
purgatiu per has medicinas.
et ipse relinquit post purgati
onem desiccativa stiptica qua
medetur fluxui

Deinde sequitur mane sequens
medicina Re rubarbari assi
ʒ j et ℈ spice nardi ʒ ℈. mir
bolanorũ citrinor ʒ ℈ teriant
et mox porrigentur cui queat ℈
seu capite et ʒ ℈ aque endi
uie et ʒ viri albi et flau
dosie

In tertia tria laudat in sup
fluitate mẽstruor ab aquo
sitate superflua

Primũ est prouocatio aquo
sitatis ad uias urine p diu
retica temperati quibus nõ
magna inest virtus prouo
candi menstrua sicut radix
sparagi petrosilini semina melonũ et cucurz
bite sunt astringẽtia

Secundum est dicte aquositatis
ad superficiem corporis ad cu
tem p pronotantia sudorẽ
et resolutionẽ insensibilem

Tertiũ est dicere in potu dra
gantillũ et gummi arabicũ
sedm hunc modũ ad sitiendũ
sanguinẽ et inspissandum
ipsum. Re dragagantu gummi
arabici aã ʒ j. terantur et
bibantur cum duabus vnciis
aque arnoglosse Et qm hui9
textus sit iste sensus cognoscẽ
potest per aliam huius fluxus
quã complens repetitionẽ ptẽ

presentis capti. Sic ifitur
ordina litteram presentē vt
inde electas scripsi quidq
est. Et si causa fuerit a
questris / et prouocatio eis
fiat p vias viriles; et attra
ctio eius ad cutem cū fidei
bus; et dentur in potu ifi
arabicū et diagalgantum
vt inspissent sanguinem
In quarta precipit ī superfluentiū menstruorū cura
causa debilitatis matricis
addere medicamē stipticis
medicinis cōfortatiuis sua
fragrantia et proprietate
supponatur ifitur matrix
in bombace pulueris qui re
capit boli armenici sanguis draconis
balaustie corralli rubei actatis
thimor mirti aā ʒ ii. rosarum
rubrarum sandalorum rubeorum
aā ʒ iii. teruntur subtiliter
et cribellentur et fiat pul
uis Item mordentur
ʒ x. ex hoc puluere cū q̄tē
ʒ oleorū rosati et mastichini
et diabre ʒ. cere et fiat
emplm quod supponatur sim
modo vel tale parum ventri ap
ponē Et de dicto puluere
ʒ x. misce cū q̄tē ʒ. iuncte
rosate tricē et da in edulio
ʒ ii. pro dosi omī mane semel
In quinta precipit q̄ si vlcꝰ
est causa suppfluitatis cursus
menstruorū date medicinas
ex cōfortatiuis et diuretics
et stipticis cōfectas sicut est
ista Re rosarū rubearū siccā
rum amilī mastiches thimi
arabici dragagantī lignialoe
aā ʒ ii. fiat puluis de quo
mane pe os accipiatur ol
die aureus vnus Et de
eodem puluere matrix ʒ. m.
misceatur in coto mane sup
ponantur. Veruī prius vlcꝰ
lauentur hac medicina
Re mellis rosati ʒ ʒ. seui
caprini ʒ iii. et actu cāli
matrici iniciantur
In sexta dat tres regulas pro
cura superfluitatis cursus menstru
orum ab emorroidibus
Prima est q̄ curetur ista su
perfluitas cura emorroidū ma
tricis quā dedit tractatu. iiii.
sen huius presentis cap. 6. xxi.
Sed si intra matricē recluse
fuerint manabiles sunt
Siue in collo eius-tūc curari
possunt lim
Secūda est q̄ detur semen tritū
cum aqua calida vel ad bibē
dum vel ad iniciendū intra ma
tricem vel ad fomentādū mat
cum defens vt dolores mitiget.
nam dolores ab hijs non ife
runtur nisi propter earū iflati
onis vehementiā et soliditā
tis. quare oz vt leniantur si
cut precepit asserit cap nunc
dicto
Tertia est q̄ in cura harū emor
roidū obseruare oz horas quibus
in quibus non fluūt pro cura
emorroidū maxime si fiat cū
ferro candente ne virtus deficiat
fluxui et cauterio
Quarta est si fuerint illic pe
riodi fluxus emorroidū, tūc

curetur. Hinc in hora prima
ri. et elaboretur ad scandendum
hunc finem

Quinta est dum iste finis
supstiterit fortiter hinc inde sint
imbe magne manus cū cordis
aut mistitis ab adiutorio sum
umborū radice usq; ad palmas
manus prodiuersione finis
ad oppositū Et consimiliter
ligare hic precipit umbos ma
nos pedes a radice coxarū ui
cina mixtionibus usq; ad palmas
pedes Veruū ligatura hec fuisse
citor uidetur et minus cōferēs
ligatura manuū: quia trahit
sanguinē a superioribus ad in
feriora

Sexta est q ventose sub ma
millis ponantur. s. in loco p
quē bene transiuit que de ma
trice tendunt ad mamillas.
et suggantur. hec bene pre
ventosas que ibi cū scarificati
one et igne applicentur pro
diuersione.

Septima est q ad istud opus
applicentur ventose maiores
ut fortius diuertāt. ipē enim
retinent sanguinē una hora:
Quieta id ypocratis amphorum
ut. q. in hiems mensuna si ui
retinere sitū maiorē ad mā
las appone

Octaua est q post ventosas
alia restrictiua sanguinis adhibe
antur remedia sicut iste plane
recipe bol armeni corallii ru
bei cruentis sanguinis draconis
rosar rubear sicut. ā. ʒ. ti. te
rantur subtiliter et de pulue
horū mane in potu detur bmī
quinq; diebus primis cochea
rium cum tribus uncias aque pla
tanine uel arnoglosse uel cu
curbite rosate uel primellarum
arbustinū et adde q̄ntū uis
ad dulcorādū de zucra rosata
Et suppone sibi cum cot
matrici de eodem puluere mi
nime ab eo sanguinē in
matrice euacuari

Nona est q mitendum retinē
hunc finem ventose appo
te supra locum qui stat mi
diias hanchas uidelicet prope
regionē renū ad diuertendū
sanguinē qui effluit. sed q
propinqua est pars illa ad quā
trahunt tutius est de basili
ca premittē flebotomū uel sub ma
millis apponere ventosas

In septima dat restringas ui
super cibo et potu patientis
fluxū excessiuū sanguinis qui
debilitatus est

Decima est q cibetur cibis
qui sunt sicut recentium onor
vitella subtilia: que multū
nutriunt cito et facilitez di
gerunt et sanguinem
ditum abinde restaurant
sedm mensuram sue quantitatis

Undecima est q omni cibatus ci
betur q est ex electis et confor
tatiuis facilis digestionis ut
fasianis pedibus pullis
gallor testiculis qui nō coitu
runt

Duodecima est q ipi q̄nq; cibentur
aqua carnis forti sicut aqua
caponis galline aut uituli q

sit inspissata carne mihi hac contrita vel vitellis ouorū in ea solutis Et sit acetosa tamen cum sumachi aut aqua vel succo acetosi

Quarta est q̄ utantur potib⁹ electis suauis odoris sicut collaticijs ex carnib⁹ assatis gallinaciū caponū pullorū fasianorū aromatizatis cū rosis et sandalis sunt enim in casu hoc potus cibi et medicina.

Quinta est q̄ etiam sorbitiunculis hūidis utantur factis ex sanich tosti ex ordeo mundato et amido et uino rubeo nouo rosso dulci

Sexta est caueant a potu subtilis et veteris uini: quia uenas aperit et fluxū sanguinis augmentat

Septima est q̄ unū melius uetens eis q̄q̄ conueniat quia multū nutrit Et est unū melius id in quo mel coctū et sicut in nectare sine sp̄e bu-

In octaua parte primo agit de medicinis contra menstruorū superfluitatē Sādo de dieta ibi Et istarū cibi

In particula prima medicinas unicuiq̄s fluxus sanguinis commemorat precipue stringentes calidi et acuti

Prima est armoglossa que aliter dicitur lingua agni vel arietis: et est similis plantagini vel spēi eius. et ceteris melior est in isto casu nec ulla ei par de simplicibus misceri do fluxum sanguinis. Et

ipsa contrita et bibita cū aq̄ fortiter fermata vel cū uno pōtico fluxū sanguineū prohibet abstendit et pro dosi q̄libet una detur uncia cū duabus ℥. dicte aque aut uini

Et matrici nuocta simili confert non solū retenti sed etiam acrimoniā superfluitatis menstruose

Sedā est potus alhasech idest tribuli de cuius radice ℥. vi bibantur trite in tribus ℥. aque plantaginis vel arnoglosse

Tertia est camphora de qua ℥. ß. pro dosi bibatur cū .n. ℥. aque primellarie Et subtiliter confer. ℥. j. puluerum eius supposita cū ouo et imposita pulueri

Quarta est lac vaccinū fortiter seruatum cum calibe ignito de quo quinq̄ die .m. uncie bibantur postq̄ sibi fuerint quinta una primexta sequentis puluerū Et sto rue ferri coralli rubei albatis boli armenici aā ℥. ñ. terātur subtiliter et subtellentur et fiat pulus

Quinta est citri acetositas que in casu hoc bona est valet si sit q̄ una uncia dosis eius cū duabus unciis aque quinque uel sex uel buxe pastoris

Sexta est Draganganta et gūmi arabici aā ℥. ß. terantur et bibantur cum duabus unciis aque tandiu ro sarū

Septima est semē lini fluxū

bel assatum de quo ʒ. duc
cum duabʒ vncīs aque ſer-
vate pro doſi bibantur
Octava eſt tyriaſci de ſpodio
cum camphora conferuntur
valde tyriaſcus de ſpodio bis
deſcribit princeps quinq; p.
tinctura vīi. capīs xenᵒ et
xbᵒ. de quibʒ pro doſi dentur
ʒ. ii. cū camphore ʒ tramis .b.
et vncīs duabus aque arno
ʒ loſſe
Nona eſt tyriaſca de balauſtis
quos ipſe deſcribit tractatu
mīr dicto cᵒ xlviiiᵒ. et ſit
doſis eorū ʒ. ii. cū duabus
vncīs aque plantaginis
Decima que optime et magis
confert recipit terre ſigilla
te et boh armenici aluminis
ʒ allaz ſanguinis draconis
cū ʒ. ii. tyriantur ſubtiliter
et cribellentur et fiat pul
uis cuius doſis ſit ʒ. ʃ. cum
duobus ʒ tramis camphore
et uno ſcripulo ʒ alhe mu
ſtate et vncia una ſtripi
nitrum
Undecima recipit acatie
ʒ allarū non pſoratarū et m-
maturaz emphiſtides id eſt
ypoquiſtidos ſtomachi mirre
thuris opti cū ʒ. ii. conterāt
omnia et confiantur cū aceto
forti et acuto et formentini
pille quaz doſis ſit ʒ. ʃ.
Duodecima recipit draganthum
magiſterii .ɔ. mūdi et puri
cupularuū ʒ glandiū mirre thu
ris opti cū ʒ. ii. confiantur
ſimul cum ſufficienti ſtripo
mirtino et formentini pille
quaz doſis ſit ʒ. ii. nam ſūt
valde bone
Tredecima recipit cōcilas
marinas uſtas que de ſacco
tacubo afferūtur ponderēt
ʒ. ii. terantur ſubtiliter et cri
bellentur et ex horū pulue
rantur ʒ. ii. pro qualibet doſi
cū aquaz ſtomachi et acetoſe
et dactilorū aā uncia una.
In ſcdā cōmendat in hoc flu
xu ſanguinis primū eſſere
virtus tam delecta fiant
et forti mdigerant diuificatoē
v. cibaria
Primū alhulem vocat. et
eſt cibus pulloꝝ ifrattoꝝ cum
lactucis et acedula
Secūm eſt caro vel uitulina
cum vchemēter ſpiſſum de car
ne porcina aut faſiana cū aſſe
ſtra mfrigidatū
Tertiū eſt almoſus id eſt ptē
latina de carnibʒ edi cū aquis
carnibʒ molentiū mōtes fiunt
cum agreſta et ſme ſpreciebus
Quartū eſt cibariū aſſatū
in patellis et preparatū ī hys
cum ſtomachi et berberis
Quintū eſt cibariū ex lenti
bus cheris cum modico aceti
Et omnes hyi cibi comedāt
actu frigidi Et pro regula
habe q̄ vitanda ſunt omnia
cibaria tam in actu calida q̄
in potentia q̄ū menſtruaz
ſuperfluentiū retentio queri
Et ix. deſcribit myrtha ſcē
ſuppanda matrici a qua ſu
perflue mēſtrua deciurunt

Primū ex cōibus suppos-
tis sue pessaris recipit-
litargiri et dragaganti et
balaustiarū terue sigillate et
bol armeni et antimonii et
anthere et acatie aā ℥ j
terantur et fiat pulius de
quo suppontantur pro qlibet
dos dragme tres cū coto et
bulue imponantur

Secūm est cisteri hoc Recol
ligere. idest attramenta eorum
dragaganta acatie orticis
thuris antimonii aā ℥ ij
terantur et mortetur cū
succo arnoglosse et fiat tro
cisci ponderantes vnū aureū
Et de his recipe vnū cum
quo premisti bol armeni thuris
arabici karabe aā aureū j
et hec mortua cū duabus
vncis alicuius succi stiptici
vel aque stiptice sicut arno-
glosse vel plantaginis et
cisteristetur cū ipis matrix
per instrumentū idoneum
Habeo hoc suspectū propter colli-
gere quod est de genere ve
nenorum

Tertiū quo etiā matrix
cisteristatur vel uterus loquē
do quod sibi suppontur rec
pit alumnis ℥ ß semine unci
mi albi et opii aā ℈ ß
misceantur et cum lana a
coto bulue intromittantur

Quartū est pessariū pro
prie conferens fluxui sān
guinis ex corrosione vel ex vl
ceribus Recipe testaz ferri sucu
barbe hiricine acatie aā ℥ j

mortientur simul cū aqua
plantaginis imaturatū et fiant
pessaria que bulue immittat
vnū post aliud

Quintū est pulius bulue
sepe intromittendus Recipe gal
larū imaturatū balaustie a
nichi opii alumnis de pluma
zenbarbari assati gummorum
viridii mirti sumach sicci
barbe hiricine gummi agreste
carte combuste sandali albi
corticū thuris terre sigillate
capitū granatorū ℈ vi
ne fenu comandi sicci aā ℥ ij
conterantur omnia Et pro
qualibet dosi dragme iiij
pulueris huius suppontant
matrici et bulue imponantur
prius quassetur cū viridi lana
prius imbibita bene in aqua
mirti et per totam noctem
teneatur ibi

Sextum recipit balaustiaz
sordis que adhuc habeat
dum mundificatum carte com
combuste alumnis dragagāta
cumin misisti in aceto bolus
armeni bol armeni rob alcathi
idest sicci prunellaz agrestū
aā ℥ ß terantur et mortu
rentur cū aquis salicis et vi
ridis comandri ana qñtū sufficiat pro pessariis componendis
et bulue immittantur vnū post
aliud et ibi pmaneāt nocte
tota

In decima primo laudat ses
sionem in hac decoctione re
posita in vrina vetula enec
tissima Inuta illud metricū

sit sinistralia q
dā in quibz sa
tagem inolumit.
spes suas

est encratissima cū sessione sup herbas & calamenti et folorum eius et fructus ipi et radicum eius folior mixti vo sanū vinea sine capitib cotidie ymmatur & vilocissime De vexatione nabati que est m orientr balaustia barbe hmi cine stallar virdui añ ʒ ß cognasse ritui omiā: et mpo sita sacco de tela subtili bul liantur simul in cacabū vna dulcis aque flumīs vel plui ali: et in tmā proiciantur lni sanctus et aqua in qua super sanum sedeat mulier

Hec cōmendat cū de decoctione alcāne idest hyssopi arboris capri sepe sumen epithymare quod est umbilicus terrestrā

Tertio precipit frequēter ministrare vexationē matricis cum stipticis oleis vehementis stipticitatis sicut sunt mirtinū / et mastichinū et de aromatis.

In fine vndecima redit ad complendū curam supflui menstrui causā terminatis et aquositatis sanguis quā parte tertia capti istius iam ipē inchoauerat et sex dar hic vexillas sup huius cura

Decima est qn oz vt ista a quositas alicande curat et expurgetur vel cum vrina vel p sudorem vel per resolu tionem insensibilē vt am plius sanguinē curare nō faciat

Vndecima est oz super hanc sanguis aquosum operari cū sudatōe siue cū sudoris prouocatione et etiam vrine p hec que sūt sicut sequēs decoctio & ra dicis asari feniculi apii ru bee tructorū vnius solis se minis feniculi añ ʒ ii liqui ricie rasi et incisi ʒ iii fiat decoctio ponderis ℔ vnius de qua mane bibantur vncie iii pro qualibet dosi cum rat ergo hec aquositas vite bna ad tempus simul cū menstru le: et alia vice prouocetur exitus cū facilitate p vias vrine. et iterū eius prouoc exitus prouocatione sudoris et multa sedatione

Tertia est qn cū melius aq̄ ficetur vniuersū corpus vi citē abstergendo puis ap rat et sudorē prouocet

Quarta est adhibē superbē tē ēplā que in alchitra cura solent unistrui sicut hec que de fecib; capruno // fiat et stercore vaccino et tradi ce viros simul incorporatis

Quinta est qn fortis pro nocetur vomitus cū ʒ ß sum squille et radicis vna taphana in qua corte fie rint parvule petiole electo ri albi demde extracte ab hac et terantur hec radix in ʒ iii ydromellis aquo si et cū succo squille trepidū bibatur. Quit bibantur vnc folia absinthii trita in vino albo

Sexta est qn eam medice

abi et potius declinent omne
ad illa que sanguinē sitient
et nigrossant. sicut dragea
gantū acacia bolus assatu
ze carnū rosim pedes porci
vel vacce vel edi omū zfos
si pontici
¶ n. xū redit ad curam flu
xus menstruu quā prius
tetigeyat in parte quinta
capti presentis et latius da
bit cū. ix. eiusdem Et hic
plū tibet supponere matri
ci unguentū quod recipit ba
lausti. plubi ossi ana. z. ß.
conteratur fortiter et in
corporetur cū z tm. oi. oleo
rosati et cū z vi. cere co
late et fiat unguen Et s
ipm sepissus facere voluerit
in forma cerotis tres vncias
cere appone
¶ a. xūi. primo refert curationē quā
quidam direxit esse necessa
ri cuius sup̄flui fluxus
menstruorū Sed verba hoc
princeps moderatur ibi Et
ego dico
¶ in prima particula primo
ait hos dicere capitulariter
sue summarie q cum hec
composita ex mūdificatione
matricis et corporis prius
practicanda Sed ex benig
nius aperitiua constipatoe
seu constrictione
¶ tertio ex corporis et matricis
simul confortatione
Sed dicta horū specificius
declarat sub viginti preceptis
¶ Primū est q in primis

p modicū tempus prouocetur mestrua
sed non tridentur neq; diu
durent prouocationes Et
hoc quidā practicant in fluxib⁹
ventris dantes a principio ptu
barbarū assatum vel mirabola
nos
¶ Secūm est q post prouocatoēz
fluxus mestruoz adhibeatur
eorū motus sic q eorū pau
citas habeatur ad continuū flora
bentosie vel digestionis
¶ Tertiū est q matrix bene
mūdificetur cū z vi. mellis
rosacei dissolutus in tribus
unciis aque mellis fici sus
aut ordei et matrica injecta
¶ Quartū est cōfortare matri
cem interius et etiā aperiua
ut non suscipiat superfluita
tes egredientes a nāli tate
dest ultra id quod cōuenit
pro sanitate seruanda. In
terius quidem p trociscos
de balaustiis aut de karabe. Ab
extra vero p pessaria siptica
empta et unguenta matrica
adhibita
¶ Tertio refert exemplificā
quādā eorū medicinā ex pro
uocantib⁹ menstrua et ca re
stringentib⁹ et confortantib⁹
compositā in potu sumendā
que recipit sāmine. z. x. semi
mente. z. ß. semis fenuculi z.
ß. conterantur in simul et
ponātur in vase mūdo. et ef
fundatur sup ipsa die ab. vi
ni puri et simul coquantur
donec consumat² vini medie
tas et effunde sup hec sic

cocolle lici. an. ʒ. ii. butiri vac
cini mellis dispumati ana co
clearium unum Et mane per
triduum ieiuno stomaco de hoc
condito sumat omni die mu
lier unum coclearium
In secunda princeps approbat hanc
curam in pluribus horis puta
in principio superflui fluxus
dum virtus est fortis. Sed in
terdum fluxus menstruorum ex
cedens a quibusdam aliis exori
tur causis propter quas necesse est
puris uti stipticis sive pro
uocatiuis ut cum causa ipsius
est ulcera matricis vel eius
corrosio vel multa debilitas
virtutis ipsius et totius corporis
Et has cognoscemus causas
que prohibent uti prouocatiuis
et res illas stipticas quibus
utendum est. Dum postea tracta
bit in isto tractatu de ulceribus
matricis et eius corrosione.

Capitulum v. de ulceribus matricis

Iam significauimus
in eis que preterierunt
illud Et tu scis quod cause
eorum sunt cause ulce
rum Et cause ulcerum
sunt ex causis intrin
secis et excursibus a
cutis et plagis ulceratis
aut accidentibus deforis
propter percussionem aut
casum aut propter partum
aut propter alia aut
propter vulnus ex medi
camine supposito et in
strumento incidente.
Et quandoque sunt cum putre
factione et quandoque sunt
omnia illa cum sordibus
et sordicie aut cum mun
dificatione et sine sor
dicie Et quandoque sunt in
profundo: Et quandoque fi
unt in non profundo
Et quandoque fiunt cum cor
rosione et absque corro
sione Et cum apostemate
et absque apostemate
Iam significauimus In
hoc capitulo primo supponit pre
dixisse aliqua de ulceribus
matricis Secundo agit de cau
sis ipsorum ibi Et cause ul
cerum Tertio de suis dim
sionibus ibi Et quandoque sunt
cum putrefactione
In prima parte primo ait
se prenotasse aliquid de ul
ceribus matricis ut capitulo viii.
tractatus secundi huius fen ubi
numerauit inter causas a
borsus hec ulcera et capitulo secundo

istius tractatus in quo
numerauit inter causas
superfluitatis menstruoz
matrias vlcera
Secundo dicat nos scire
per ea que dicta sunt q
ex cruis superfluorū men
struorū et fluxus alorsus
sunt vlcerū cause
In sedā diuidit causas vl
cerum matrias i intrinse
cas que ab intus accidunt.
et extrinsecas que accidūt
a foris Et dat duo exempla
de causis intrinsecis
Primū est materie mordā
tes acute matria affluentes
per quas excoriatur deinde
vlceratur Secūm est ma
trias vlceratē plagē vel a
postulis vel apatibz in ea
disruptis Sed extrinsece
cause dat exempla. vn.
Primū est percussio matri
a foris vehementer obuias
Secūm est casus grauis su
per ventrem Tertiū est
partus non naturalis magne
difficultatis quo quidē rupi
tur in matrice aliquid
Quartū est quod aliud sit
partu sicut impetuosus
et vehemens alorsus vel
electio mole prominentiā
ab extra
Quintū est matria vul
nus illatum ex acuto medi
camine causticō aut corsiuo
Sextū est instrumentū siū
pens aut incidens aliqd
matricis: sicut interdum
fit in extrahendo fetū per vn
cinos mortuū
In tertia tangit vlcerū ma
tricis .iiior. diuisiones
Prima est q quorū quedā
sordida sunt infecta putredie
in quibz sunt sordes prohi
bentes ea consolidari. Alia
sunt munda sine sordicie
Secūda est q horū quedā po
sita sunt in profundo ma
tricis: Alia non in profundo
Dicuntur autē profunda
Dupliciter. vno. quia tra
litter intrinsecus sursū locata
sunt q neq; videri neq; tan
gi possunt. et per oppositum
non profunda sūt que deorsū
prope os matricis facta sūt.
Alio vero modo profunda di
cuntur quia se profundant
in corpus matricis Et per
oppositū non profunda dicūt
que matrici soli superficialiter
herent
Tertia est q horū quedam
corrosiua sunt: quorū viru
lentie rodunt et perforāt
assidue matricē acutissime
Alia sunt que non matricē
corrodunt q̄uis sordida sint
Quarta est q aliqua ma
tricis vlcera cum apate sunt
et cophantur: Et aliqua sūt
vel iam a cetu facta sunt sine
apate.

Capitulum vi de accidēti
bus et signis illorū

Significat illud sani

Canon - page 283 sur 617

gnis et proprie si sig
sunt super os matricis
et in eius proximo
Et significat illud cur
sus sanei et humiditatis
diversi coloris et odoris
Et nocumentum ex me
dicinis que mollificant
Et iuvamentum ex eis
que stipticitatem faciunt
Et signum mundifi
cationis ulcerum matri
cis est ut sit illud quod
egreditur ad grossitu
dinem et albedinem decli
ue Et planiciem sine
dolore vehementi Et
fetore Et mordicati
one
Et signum quod ipsa sunt
sordida et tabida est
multitudo humiditatum
virulentarum Et quod
currit ex intestino.
Quod si fuerit illic pu
trefactio erit simile
aque carnis

Et quod illud quod resu
dat est putridum malum
Et si fuerit cum corro
sione erit illud quod
egreditur nigrum cum
dolore vehementi
Et pulsatione.
Et signum quod ipsa sunt
cum apostemate est adheren
tia febris Et horripi
latio Et dicemus de
signis apostematis et iuva
mento eius et corro
sione eius.

Significat illud In hoc
capitulo primo agit de signis ul
cerum matricis Secundo de si
gnis mundificationis horum
ibi Et signum mundificationis
Tertio de signis sordidorum ibi
Et signum quod ipsa Quarto de
signis putrefactionis horum
ibi Quod si fuerit illic Quin
to de signis corrosionis in
his ibi Et si fuerit Sexto
de horum signis que concomi
tatur apostema ibi Et signum quod
ipsa
In prima parte dat signa
minorum ulceris matricis
Primum est sanguis ab hoc
effluens maxime si signa sint
quod ulcus sit super os matricis
et in proximo eius ut in ibi

dolores et sensus grauedinis
Secundum est quod sanies a matrice
effluit et humiditates diuersorum
colorum et diuersorum odorum.
nam matrix sentina est sup-
fluitatum
Tertium est quod vsu mollifi-
cantium vlcera ista aggrauantur
quoniam putredinem in eis aug-
mentant
Quartum est quod stiptica iu-
uamentum prebent in cura ho-
rum vlcerum. quia siccant et
consolidant
In secunda dat signa. v. mundifi-
cationis vlcerum matricis
Primum est cum sanies que ab
hiis egreditur tendit ad gros-
siciem et ad albedinem significat
enim victoriam nature super
digestione materie morbi
Secundum est cum tendit ad pla-
niciem idest equalitatem sub totum.
quod ostendit ipsam complete
digestam.
Tertium est quod carent hec ma-
tricis vlcera vehementi do-
lore. quia digestione sanies
repressa est a mordicatione
et acuitate
Quartum est quod sanies non
est multum fetida quia digestio
repressit putredinem
Quintum est quod non adest mor-
dicatio fortis quia digestione
repressum est acumen materie
fluentis. Inquit ypocras
pronosticorum prima Sanies
laudatur ea que est alba
equaliter per totum. neque su-
perficie inequalis neque mali

odoris: que vero contraria pessima
In tertia dat duo signa sordi-
dorum vlcerum et tabidorum matri-
cis
Primum est currentium vi-
rulentarum humiditatum multitudo
que ex vlcere manant
Secundum est illud quod ex intestino
matrici alligato currit puta
ex longaone per compassio-
nem eius ad matricem et est
corrupta fex maxime si vlcera
matricem perforent vsque ad in-
testinum: et virus in ipsum
resudando penetret
In quarta dat duo signa
vlcerum matricis cum putrefa-
ctione
Primum est quod sordicies istorum
vlcerum est sicut lotura carnis
recentis adhuc sanguinee
Secundum est ab hiis resudans
humiditas est putrida mala fe-
tida
In quinta dat duo signa vl-
cerum matricis corrosiuorum
Primum est quod illud quod ab
hiis exit nigrum est
Secundum est dolores in hiis vehe-
mentes cum pulsatione vicinan-
tium arteriarum. In sexta dat duo signa vlcerum matricis cum apate
Primum est febris adherentia-
s continua et inseparabilis si illud
apa calidum fuerit propter fu-
lignes putridas assidue sub-
leuari ad cor per arterias
illas quas matrici prebuit
Secundum est tipus horripila-
tionis propter fulignes acutas
sub cute dorsi diruuari pun-
gentes ibidem membra sensibilia

Tandem promittit se postea dicturum signa apostematis matrici iniacentis et iuuamenta eius idest curationes tractatu sequenti: Et corrosiones et curas earum tractatu presenti capitulis viii° et ix°.

Capitulum vii. de putrefactione matricis

Hoc iterum est ramus capituli vlcerum matricis Et est causa in ea difficultas partus Et mors embrionis aut administratio medicinarum acutarum aut cursus calidus et acutus aut vulnera putrefacta

Et fit in proximo et fit in profundo

Et fit in sordicie et cum priuatione sordiciei

Et ista facta est in profundo non euacuatur ex humiditatibus diuersis egredientibus Et fortasse plurimum assimilatur feci.

Hoc iterum In hoc capitulo primo agit de causis putrefactionis matricis Secundo de ipsius diuisionibus ibi Et fit in proximo Tertio de materiis diuersis que exeunt a facta in profundo ibi Et facta

In prima parte primo ait quod hoc capitulum de putrefactione matricis est vt ramus seu pars capituli vlcerum eius

Post dat v. causas putrefactionis substantie matricis

Prima est perseuerans difficultas partus qua matrix contunditur / vehementer dolet / et humiditatibus putridis repletur

Secunda est embrio mortuus in vtero qui illic putrefiens putrefacit matricem

Tertia est acutarum intra matricem administratio medicinarum sicut est vitreolum auri pigmentum argentum viuum sublimatum

Quarta est assiduus putridorum humorum per matricem cursus

Quinta est in matrice putrefacta vlcera que si perseuerent tandem putrefiunt matricis substantiam

In secunda premittit hanc diuisionem quod matricis putrefactio quedam fit in proximo puta prope os eius vel in collo ipsius Alia fit in eius profundo puta superius et interius magis

Secundo subiungit hanc diuisionem quod putrefactionum matricis

Altera est cum sordicie fetida humorali currente exterius. Altera vero est sine hac sordicie.

In tertia primo ait quod matricis putrefactio iam facta in profundo non evacuatur idest non privatur superfluitatum diversarum egressione corruptarum et fetidarum. Secundo dicit quod forte ut plurimum iste humiditates feci assimilantur vel corrupte amurce.

Capitulum viii. de corrosione matricis.

Iam diximus corrosionis signum in eo quod egreditur. Et dispositionem doloris in capitulo fluxus sanguinis. Et differentia quidem inter corrosionem matricis et cancrum est quod cum corrosione non est gravitas neque duricies. Et sequitur eam quies in horis quibusdam: et proprie post exitum eius quod egreditur. Et non est longitudo plurima spacii in curatione conveniente.

Spacium vero cancri est assidui doloris. Et est ibi pulsatio longi spacii.

Iam diximus. In hoc capitulo primo remittit nos ad dicta superius super signis corrosionis et modo doloris eius in matrice secundo dat differentias inter corrosionem et cancrum matricis ibi Et differentia.

In prima parte ait se prius dixisse signum corrosionis in matrice facte et dispositionem doloris eius in capitulo fluxus superfluum menstrui. Ait enim capitulo iii° tractatus presentis quod est de signis superfluitatis humoris fluxus. In facta vero a corrosione egreditur parilatim quasi fex et proprie quando est a venis sive arteriis. Et capitulo v° tractatus eiusdem quod est de signis ulcerum sic ait. Et si fuerit cum corrosione erit illud quod egreditur nigrum cum dolore vehementi et pulsatione.

In secunda dat iiii^or differentias corrosionis matricis ab ipsius cancro: et duas cancri eius a corrosione.

Prima est quod in corrosione non est gravitas sicut in cancro quod est apostema quandoque ulceratum et alii non. Secunda est quod non est in corrosione sensata duricies ut in cancro quod est apostema durum.

Tertia est quod in corrosione eius in horis quibusdam intervenit quies vehementie doloris et pulsationis precipue post

fecis seu amurce egressum in cancro vero non
Quarta est quod spacium non est
multum longum in quo corrosio
matricis curatur modo conveniente
cancri vero cura vel est impossibilis
vel longissima est et multum
difficilis
Quinta est quod spacium temporis
cancri doloris assidui est sine
cessatione nisi in hora sompni
quia continue corrodit et ardet
Sexta est quod in cancro pulsatio
longa est et quasi continua
propter arterias matricis compati
rodenti et urenti continue cancro.

Capitulum ix de cura

Oportet ut consideretur
an ulcus sit sordidum an
non sordidum. Si ergo
fuerit sordidum mundifi
cetur in primis cum
aqua mellis et similibus
proiectis in eam cum
instrumento iaciendi
aut cum decoctione yre
os aut cum unguento
mundificativo
Et si fuerit corrosio
unce in ipsam unguentum
rectificans corrosionem
cum mundificatione

Et ad ministra cibos
convenientes
Et considera iterum
an sit cum apostemate an non sit cum apostemate
Si ergo fuerit cum
apostemate curetur prius
et sedetur cum cura
tionibus apostematis
quas dicemus
Cum ergo mundifi
catur matrix tunc cu
retur cum consolidativis
que sunt unguenta
predicta
Unguentum quod con
fert in principio rei
cum in vulnere nondum
nascitur caro. Re li
targiri et ceruse et
sarcocolle partes equa
les. et fiat ex eis ce
rotum cum cera et
oleo rosato Et si fuit
illic sordicies ponatur
cum eo parum floris eris
Cum ergo caro incipit
nasci et estimatur illud

cantetur cū vnguento
huius ℞ tritice ablute
partes ti clinice argēt
ti cerusē et saxocolle
cūi una parte vnā fiat
ex eis cerotum cū oleo
rosato et cera.

Oportet vt consideret in
hoc cap° tractat similiter
uiter vlceri matricis et ei
vsionis eius supstantie
eius phtisefactionis curatōe
vel quia est manubilis: vel q
curanda est ante vlceri sor-
didum Et primo agit de
hoc cui ista de cura corro
sionis ibi Et si fuerit de
hoc de cura matricali vlceri
cū apāte ibi Et considera.
Quarto de cura vlceri mat
tis post eius mundificationē
ibi Cum ergo mundificat
In prima parte primū medi
centur vlcera matricis iubet
considerare si sint sordida aut
non nam penes hoc hoc cura
variantur.
Secō precipit ipā mūdifi
cari si sordida fuerint nisi p
mundificentur.
Tertio refert tres medicinas
quibus hec mundificantur.
Prima est aqua melhis in qua
proiecta sint sibi silia in abstei
gendo hec vlcera et mundificādo:
sicut ordei cortex tamus et
fitrfur. de quia suauitet

hmice matrix ḡlubet hec et nūq
sedim faciat iniectionē donec
prior rediert
Secūda est aqua decoctionis rādi
cis yreos simile iniecta sub
eadem dosi
Tertia est vngtum mundificati
tiuū sicut est istud ℞ succi
apii .ℓb. j. mellis ḡ̄ite in furnō ordi ḡ̄ite. j.
misceantur et fiat vnguentū.
De quo pro dosi ℥ ix miscantur
enim tribus unciis aque melhis
et tantum fuc de eximo vnguento
vel vngtō simplo.
In sēda precipit si matrix
vlcus corrosiuū fuerit mitigā
ficere vngtum quod simul recti
ficet corrosionē et mundificet
vlcus vt vngtum apostolorū vel
vngtum egyptiacū de quib. ℥ ix
misceantur cū ḡ̄ite. j. dicte de
coctionis radicis yreos
Sedō precipit in cura hui
vlceris mūstrare cibos cōuie
entes vt dulces cucumos
salsos dyuresiones nō amaros
salsos acutos aut acres for-
tes acredinis vt amygdalatū
ordeatum pullos gallinas ca
pones et aquas eorū et olera
cū soletis ius pectus cum cas
et lucios
In tertia precipit considerare
si matrix vlcus sit cū apāte
vel careat apāte
Sedō precipit q si ipm fuit
cū apāte precauere hoc apa
et sedare eius dolores sicut
post docebit tractatu sequēti
cap° xli° nam non potest istud

Vlcus curari non precurato apate
apate
In quarta prembet dum ma
trix mundatur et actu mun
data est curare vlcus eius
p consolidativa puta p unguen
ta dicta in huius fen tractatu
scdo ca° vltimo sicut albu ra
sis et ei similia que vlceribus
competunt nervosarum partium
Scdo precipit describit un
gtm conferens huic mundato
vlceri priusq in eo renascatur
caro. Rx litargiri ceruse sar
cocolle an. ʒ iii terantur et
incorporentur cum iiii^or ʒ ro
sacei olei et vi ʒ cere et fiat
ungtm
Tertio precipit huic ungto
addere parum floris eris puta
ʒ ii si in vlcere fuerit aliq
sordicies
Quarto describit ungtm con
veniens cum iam caro incipit in
vlcere nasci Rx tuthie ablute
aureos ii. climie argenti ce
ruse sarcocolle an. aure ʒ i
terantur et incorporentur cum
iiii^or ʒ olei rosacei et vi ʒ
cere et fiat ungtm vel tripli
ca ceram et fac cerotum

Capitulum x. de regimine de virginitate

De mulieribus est
cui accidunt cum vio
latur dolores magni
et proprie cum collum ma
tricis est strictum et pa
niculi sunt debiles et
virga de virginitatis est
grossa. Cum ergo ac
cidunt ei fluxus sanguinis
et dolores necesse est ei ut
sedeat in aquis stipticis
et in vino et oleo deinde
administretur super eam cero
taria in lana involuta
super cannam prohibente a
consolidatione Et al
leviatur super eam con
cubitus.

De mulieribus In hoc ca° p°
agit de doloribus quibusdam pu
ellis accidunt quando deflorantur
Scdo dat regimen ad hos con
veniens ibi Cum ergo acci
dunt
In prima parte primo ait q
magni dolores quibusdam
puellis dum deflorantur ac
cidunt Scdo dat tres causas
horum dolorum
Prima est strictura colli ma
tricis maior quam expediat propter
quam vortrum vix penetrat in
ipsum et cum magno labore
et dolorosa superextensione
Scda est pannorum virginita
tis debilitas unde dilacerantur
undique fortiter et quasi su
bito cum forti dolore precipue

si vir impetuosus sit et rudis in coitu

Tertia est si virga deflorantis puellam multum grossa fuerit: unde collum matricis sine magna violentia et superextensione subintrare non possit

In tertia tangit remedia tria contra istos dolores et immoderatum sanguineum fluxum quando fiunt in hac violatione

Primum est ut sedeat deflorata in tina usque ad umbilicum in aquis stipticis vino et oleo secundum hunc modum Recipe arnoglosse quinque nervie bursi pastoris ana m. iiii^or cupularum glandium psidie balaustie ana ℥ ii. bulliantur in una cacabunda magna dulcis aque cum duabus lb. grossi vini pontici et cum lb una rosacei olei

Secundum est imponere collo matricis cerota mitigativa sicut illud quod fit ex oleo rosato et cera virginea mixtis equaliter et sint cerota ista involuta in lana super cannam extensa quatinus prohibeat pannos virginitatis ex coitu fractos consolidari sic quod renoventur in sequenti coitu dolores ut prius et fluxus sanguinis

Tertium est quod coitus super hanc allevietur sic quod non frequenter nec impetuose sed suaviter fiat

Capitulum xi de cura eius

Administrentur medicine mundificantes

Deinde post illud unguentum predictum ad ulcera Et quandoque administretur cum eo terra sigillata et que sunt ei similia.

Administrentur In hoc capitulo dat auxilia tria super ulcerum cura que in collo matricis violatio fecit

Primum est medicinis mundificantibus sicut aqua mellis hec mundificare

Secundum est post hoc super hec ulcera unguentum apponere consolidativum quod prius descripsit capitulo ix tractatus presentis in fine capituli

Tertium est quod conveniunt interdum addere predescripto unguento terram sigillatam et ei similia sicut bolum armenum aut sanguinem draconis et sit de tribus hiis simul pulverisatis unguenti sexta pars ut fortius ulcera siccet et consolidet: et tandem sigillet.

Capitulum xii de ragadiis matricis

Ragadie accidunt in matrice aut propter siccitatem supervenientem ei maximam et proprie apud partum aut propter apostema Et sunt in principio cum accidunt

leues occulti dolores:
qui sunt sub dolore partus
et reliquiis eius
Deinde apparent: et pro
prie cum tangitur
Et quandoque ingrossantur
ragadie valde Et
quandoque fiunt sicut verru
ce: et remanent: et
consolidatur locus.
Ragadie In hoc capitulo primo
dat causas ragadiarum ma
tricis Secundo describit dolores eius
ibi Et sunt in principio
Tertio modos ipsarum ibi Et quandoque
Inquit iam in suis sinonimis
Ragadie dicuntur fissure
accidentes in circulo ani mul
ti ardoris Et istud nomen
hic transsumptive dicitur de
fissuris talibus in collo matri
cis vel in matrice
In prima parte dat duas causas
harum ragadiarum
Prima est adueniens matri
ci siccitas vehemens et maxima
proprie apud partum qua matrix
finditur vel ipsius collum sicut
terra finditur superflue siccata
Secunda est matrici inuacens a pa
quod quando rumpitur in lon
gitudine stricta veluti fissura
facit ragadiam
In secunda primo ait quod ragadi
arum matricis dolores sunt in
primis leues remissi et occulti.
et multo minores quam dolores
partus et reliqui similes
Secundo dicit quod postea apparent
fortes et acuti dum corrupte
ad eas confluunt materie. et
matrix tangitur violento tactu
In tertia primo ait quod iste
ragadie quandoque ingrossantur
vehementer valde dum labia
ipsarum replentur humoribus
ac si apostementur
Secundo dicit quod ragadie matri
cis quandoque fiunt ut verruce fisse.
et ita permanent et consolida
tur locus fissurarum.

Capitulum xiii de signis earum

Possibile est ut per
ueniatur ad atte
stationem ragadiarum
ponendo sub muliere
speculum coram vulua eius.
Deinde aperiatur vul
ua eius. et consideretur
illud quod ymaginatur
in speculo.
Et illud quod significat
eas est dolor apud
coitum
Et exitus virge san
guinolente
Possibile In hoc capitulo dat
tria signa ragadiarum matricis

Primum est quod speculum vulve supponatur fortiter aperte et consideretur illud quod apparet et representatur de ipsis in speculo

Secundum est quod coitu leditur et dolet habens ragadias ex confricatione tense virge super has vel saltem prope eas

Tertium est quod veretrum sanguinolentum exit post coitum a vulva ragadias habentis propter causam similem.

Capitulum xiiii de cura ipsarum.

Non evacuantur ragadie quin aut sint intrinsece aut sint in collo et que sequuntur ipsas

In trinsece ergo curantur cum suppositoriis penetrantibus et distillationibus mictis in aquis stipticis permixtis cum unguentis rectificantibus

Sicut unguentum factum ex climia et plumbo adusto

Et unguentum ragadiarum

Et secundum curationem sentiet quasi mordicationem

Quod si indigent maturatione aliqua misceatur cum eis sicut unguentum basilicon cum adipibus

Et si fuerit cum ragadiis grossitudo vehemens quam significat longitudo et parvitas receptionis curationis administra unguentum de cartis cum oleo rosato

Si vero non tolerat illud ponatur cum eo oleum de lilio et glutem alimbat Cum ergo quod escunt curentur cura ragadiarum purarum et proprie quando ulcerantur

Et quandoque indigent eis que sunt sicut cortices eris optime triti aut dragagantum et galle aut aggregatio eorum

In extrinsecis vero quandoque sufficit laborare cum

administratione tuthie
valde trite cū vitello
ouoꝝ / aut aspersione
tione illius / et sme
tessatione fiat adhe
rentia illius
Et vngatur de cetero
sa iterum.

Non enarcuantur in
hoc cap° primo agit de di
uersitate unguentorū se
cundo de cura pura ītrī
secarū ibi Quinto de
Et cetro de cura mitrī secta
cum ypostasi vehementi
ibi Et si fierit Quarto
de cura extra secata ibi Si
extra secto vero

In prima parte aut ep rasis
die matrices vel sint mtrm
sece · & · īfixe cōtractis ei
vel sint extrīsece putrī col
lo eius et partibus post
ipm declinando ad vulua

In sedī precubet mtrmsecus
matrices rasadius curate per
suppositoria que vsq; in ma
trices coniunctū penetrent et
illic pmaneant satis longo
tempore sicut est ipsius
tuthie cetrise litargiri plūbi
usti aāj · ℥ · ʃ · teriantur et
incorporentur cū cere et olei
rosati quod sufficit et fiat
cerotum quod extendatur ī
longū ad formā suppositori
et vulue impellatur quisq;

prius mat in coniunctū matrīs

Sed precipit matrimice
distillationes ex aquis
simplicis sicut acetositatis et
candarū rosarū mixtis cum
unguīs rectificantibus rasa
diarū mahaam exemplicia
Re aquar plantaginis candi
rū rosar āā ℥ ij · misceant
et in eis dissolue alterius
duoꝝ segmentū unguīs ℥ j
et matrica totū iniciatur pro
una sola dosi

Quinto unguīm est hoc Re oli
mie plumbi usti āā ℥ ʃ ·
olei rosati ℥ m · cere ℥ v ·
misceantur et fiat unguīm

Sedm est unguīm rasadius
ain quod ita describit tertius
xvii · cap° xxxv° Re uitrioli ydest
canabrij balaustiarū cerusse
medasemyri ydest litargyri
plumbi usti scorie argēti ci
mie āā ℥ ij misceantur
cum rosato oleo et pauca ce
ra et fiat unguīm

Cetro dicit q sedm curatio
nem ydest dum incipient
hec rasadie curari sentiet
mulier in matrice sua q̄si
mordicationē seu pruritum
quēdam · qualis sentitur cir
ca ulcera dum sanātur cum
desiderio scalpendi

Quarto dicit q si opus fu
erit maturatione materie
ītumentis vel putrediālib;
rasadius p̄mittere cōuenit
cum predictis unguīs unguīs
basilicon cū adipib; galline
et anseris Et quīto p̄mo

tractatu xi° explis tertio et quarto dat descriptiones bn̄ ẓgluenti basilicon maiores et mīores ⁊ vtriusq; virtutis mutuatiua est

In tertia precipit bn̄ẓtr de crocis cum rosato oleo mīstrare m cura razadiaz vehementer ẓgrossat. cogn̄e scitur ante multa ipā rum ẓgrossitudo p longitudinem sue durationis: et p difficultatem receptionis caue ffie autē bn̄ẓtin de cerotis hoc modo. Ce cerote cōbuste corticis thymus sancte colle añ ʒ. ß. flores eius ʒ. ii. terantur m simul su prīfūdendo mīe mel nunc oleū rosatū equaliter et fi at bn̄ẓtin ⁊ est autē cerota sutoralia quedam quibus su tentum mulcuīt spēs suas

Hōdō precipit addere hinc bn̄ẓto oleum de lilio cū ẓgluti tunc alimbat dest terebēma si non bene tolerat hoc bn̄ẓtin mulier hīs hiis razadiis ⁊ sic ex ambobz eglutinatis sexta pars bn̄ẓti

Tertio precipit hiis ẓgrossis razadiis qn̄ ipē quinquenna vehementia sue ẓgrossitudie curatur vt simplices puru razadias quarū cura dicta est in parte sēda: et propriu dum ipē sumit ulcerose

Quarto dicit q hec ẓgrossa razadie ulcerose sordide q opus hīt corticib; eius ī a bn̄ẓtis vt fortius

vel duazadarum vel ẓgallis non ꝑforatis vel hīs omnibz simul

In quarta precipit m cura ex trimsterriū razadarū valde sub tilitur terunt tuthiā cū vitellis ouorum et hīs razadis hāc supponere. et istud qn̄z sufficit assirit vel sint vt ex hīs duobus cōmixtū sue confectū dictis razadis mensuret. hoc erat vt dolorē mitiget et eas mūdificet et lenet ipsas.

Hōdō cōmendat ad ipās suas das de cerusa bn̄ẓtin quod quīta prima tractatu. xi° duplicetur describit explis. e. primo et sēdo

Capitm xb. de pruritu matricis et priapismo mulierum

Qn̄q accidit in matrice pruritus ꝑpter hu mores acutos calidos aut salsos bauracinos aut corrosiuos melancholicos sēdm q̄ apparet de dispositione mēstrue

Aut bothor ẓgeneratus ex eis calidis acutis balde

Fortasse eīm supstinuit acto donec dicant vi tutem

Et

ex coitu. Et aduenit
ei priapismus mulierum
Et quociens cum ea fit
coitus additur malicia
eius.

Quandoque accidit. In hoc capitulo primo
agit de causis pruritus matri
cis et priapismi. Secundo de gravi
malo ad quod producunt dum
superfluunt ibi fortasse enim.
Tertio de hiis que accidunt
ex hoc pruritu ibi Et quandoque
accidit.

In prima parte dat iiii^or causas
pruritus matricis et priapis
mi.

Prima est humores acuti
colerici multi descendentes
ad genitales particulas feminae;
quas pungunt assidue titillant
et stimulant.

Secunda est humores salsi seu ni
trosi dicti baurachii qui ex per
mixtione flatus et colere so
lent generari. cumque in spermati
cis particulis abundant vehe
mente pruritum vix sedabilem
inferunt.

Tertia est humores melancolici usti
sicut hii qui cancrum et lepram
efficiunt similiter membris
spermaticis forte pruritum infe
rentes. Quis vero ex hiis
tribus humoribus faciat pru
ritum matricis ex dispositione
menstrue noscitur. secundum quod in
hac apparet aliquis eorum
predominans.

Quarta est bothor calide et
acute valde seu pustule ardentes
genite ex aliquo predictorum
humorum.

In secunda dicit quod pruritus et
priapismus forte adeo crescunt
et tantum superfluunt quod deici
unt virtutem et tandem per
ducunt ad sincopim et mortem
propter multam spiritus resolutionem.

In tertia tangit accidentia tria
que quandoque feminae habenti hunc
pruritum matricis contingunt.

Primum est quod in coitus concu
piscientia quandoque adeo exardescit
quod ipsa non valet satiari coitu.
ut ait iuuenalis libro secundo sa
tirarum de quadam meretrice.
Et lassata viris nunquam satiata
recessit. [illegible]

Secundum est quod sibi mulierum in
terdum priapismus accidit sic
quod quasi semper collum matricis
est in ea tensum sicut virga in
viris qui priapismum habent.
Et est priapismus immoderata
virge extensio longo tempore
perseuerans. Est autem ma
tricis collum in feminis sicut vir
ga in viris.

Tertium est quod additur seu cre
scit malicia in habente pruritum
quociens cum ea coitus agitur
quia multum commouet humores
acutos qui sunt causa pruritus.

Capitulum xvi de cura pruritus matricis

Oportet ut mundifi
ficetur corpus cum
flora ex nigra. Et

si indiget fiat scdario ex
cephalica
Et euacuetur humor
acutus .s. omnis humor
cum eo quod euacuat
ipsum sicut colera cum
pillis de scamonea. Et
fla cum pillis stomati
cis. Et melia cum pillis
de epithimo: Et de
coctione eius
Et frangatur ebulli
tio spermatis cum medi
cinis infrantibus ipsum
scdm necessitatem et atte
stationem complexionis et
debilitationem oris ma
tricis factis cum eis que
sunt sicut accatia et p
poquistidos et rose et
sandali et fiefmenm
the et fex et acetum
et oleum rosatum
Et iterum que sunt
sicut succus portulace
Et quandoque permiscetur
cum medicinis semen
lini. Et fit embro
ca cum aquis in quibus

vt infrigide
t et medi
cis aduretib

decoquuntur stiptica
Et emplastretur cum fece
eorum
Et si indiget mundifi
catione etiam bibat
mel cum aqua frigida valde
Et ad pruritum est
expertum illud. sumantur
folia mente et cortices
granatorum et lentes
excorticate etiam deco
cta in vino. et supponantur
Et iterum sumantur
croci et camphore amborum
ana sexta dragme v
nius plumbi adu
sti tertia dragme vini
baccarum lauri .ʒ.ß. terantur
et cribellentur et con
ficiantur cum albumine
oui et aliquantulo vi
ni. et supponantur.
Et iterum sumatur mi
rabolanorum et balausti
arum amborum ana pondus
ʒ.ii. et vinum antiquum.
terantur et cribellentur.
et liniatur locus oleo

Et licii et sa
lis armoniaci

rosato · et puluerisent
de super ista
et de simplicibus est
illud quod fit ex hicio
et medulla ysmomum
citri

Oportet vt in hoc ca° primo agere de cura primi matricis p flotiam et p farmacias Sed p ea q̄ spermatis fumositas ebullitionem ibi et fumositatem tertio p mundificantia ibi et si indiget Quarto p suppositia et fugia ibi et ad primitum.

In prima parte preconsuluit corpus mundificare p flotiam vene mitte · et est dicta alit vena cordis / et vena matricis et mediana ad diuertendum sanguinem acutū qui ad matricem currit

Sed precipit si fuerit opus sedā facere flotiam de vena capitis dicta cephalica p̄ma ioni diuersione

Tertio precipit humores acutos qui ad matricē fluunt et primitū cōmouent solutione ventris foris expellere · & q̄libet proprio farmaco.

Colericos equidē cū pillis de fumonica scilt sunt auree et salsos flaticos pillis stomaticis · quas describit princeps v° prima tractatu · ix° ca° xxi° et sit dosis maiore pondus duorū

aureorū. Sed in hac regione satis esse puto de · z · ii · et mulieres humores adustos cum pillis de epithimo quas describit serapion vn° breuiarii ca° xlvi° Re epithimi · z · iii · polipodii · z · iii · yeraphyre · z · vii · mirabolanorū nigrorū · z · v · salis nitri · z · ii · agarici · z · iii · sperarigi · z · v · lapidis lazuli · z · i · tarantin · et conficiantur cū aqua apii · et sit dosis · z · i · Vel purgetur cū hac decoctione Re epithimi · z · j · decoquat° modicū in · z · v · seu capitum cū z · s · mirabolanorū nigrorū et manipulo vno viarū passarū mundatarum et · z · i · olei amygdalar · Deinde colentur exprimendo et fiat dosis

In sedā precipit reprimere spermatis ebullitionē que cōmutatur primitū matricis primo a medicis mitigantib⁹ sicut sunt lentes nenuphar acetū: vt mitretur p hanc matrix primicias simul cū sperma · Sed a calidis adiuuātibus sperma et ipm sicātib⁹ vt sunt agnus castus et ruta et ammi cū et diuersificetur horū diuersis applicatis primo penes mātatē refrigerij matricis vel calefactione eius

Sed penes completionē eius a restrictionem que si natura liter fūa fuerit / cāla potius erunt exhibenda · sed si secta et adeps natura fuerint sua appropriantur ·

Tertio penes ore matricis debilitationem que vt plurimū fit a frigido ꝙpter medicet calefacientibz

Secundo subiūgit medicinas ex fibris fumigantes ebullitionem que fit in spermate plene de caldis et admētibz quarū prememīt tertii ex. tractatu primo ca°. xxvm°

Prima de fibris est acacia et est succus spissus prunellarū agrestium Secunda ē ypoquistidos id est succus barbe hyrcine Tertia est rosa rubea sicca que colligata sint ante plenā eius maturationē et apertionē

Quarta est omnes sandali Quinta est folia mentastri et est succus herbe ficarie similime papaueri cornuto: et non succus caldonie testa iamensi

Sexta est fex aceti rectificati non adusta Septima est acetum quod de vino fit

Octaua est oleum rosatum confectum ex ingredientibus olivis et rosis Nona est sicut postulatur Et ex medicinis hijs fieri possūt decoctiones matrici īmittende/ Et illitiones sup hanc ab extra et īunctiones et ē plastrationes Et intendūt semen hūm hijs primitus vt primitus mittatur lenitione sua

Tertio precipit embrocare matricē ex aquis in quibz ficus stiptica prius decocta sint vt sumach psidie balaustie galle myrtilli acacie aā ʒ.ſ. m. iiii°r. ℔ aque donec retrahat ad .ii. ℔. sedent .ii. ſgmatis ebullitionem

Sedō precipit post embrocationē facte stipticorū q remanserint post decoctionē ēplastrare desoris sup matricem ad eādem intentionem

In tertia precipit q si matrix egreat mūdicatione propria prunitus q mulier bibat melius .ʒ.ſ. aī tribz diebus aque fice valde

In quarta prelaudat et experta dicit contra ipsū prunitum matrici supponere tria medicamīa

Primū est quod recipit sebi ouium mentule corticū granatorū lentiū extorticatarū ana ʒ.ſ. decoquantur in vino deinde cū terebintho et vulne īmittat

Secōm recipit cera et camphore aā ℈.ſ. plumbi adusti ℈.i. barbarū lauri ʒ.ſ. terantur et cribellentur cū albumine ouī et tantillo vini et vulne imponātur

Tertiū recipit mirabolanos balaustias aā ʒ.ii. terantur et cribellentur. deinde infundātur parco vino antiquo post locus prunitus bene illinat rosaceo oleo et sup hūc pulvis dictus aspergatur

Sedō emendat matricis fluxum confectū ex hijs et medulla granatorū cum eorum pribus mundatis primo

lieu salis armoniaci aā ℈.i.

Capitulum xvii. de fistulis matricis

Quandoque accidunt in matrice fistule. que quandoque pertranseunt carnem ex eo quod vicinum est ex membris ita ut corrumpant os pectinis et putrefaciunt ipsum et collum matricis. Et quandoque perveniunt ad abradendum pilos pectinis. et incedunt usque ad partes ani et lacertorum eius etiam. Quare pars earum tunc est in manifesto matricis. et pars est in interiore parte matricis et sunt in unoquoque laterum matricis.

Et que ex eis est in profundo matricis non est possibile ut curetur. Et similiter perveniens ad vesicam. Reliquie vero ab istis curationem habent. et si sit difficilis. Et deterior illarum est illa que pervenit ad abradendum pilos pectinis. et proprie cum perforat os foramine parvo.

Quandoque accidunt. In hoc capitulo primo agit de fistulis matricis et earum extensione. Secundo de hiis fistulis incurabilibus et curabilibus ibi Et que ex eis.

In prima parte primo ait quod matrici interdum accidunt fistule: que sunt cavernosa et callosa ulcera de quibus fetide manant virulentie.

Secundo dicit quod ex istis fistulis sunt quedam que interdum pertranseunt carnem matrici vicinam sic quod os pectinis rodunt et corrumpunt et hoc putrefaciunt. et simul cum eo collum matricis.

Tertio quod fistule matricis quandoque perveniunt ad abradendum prorsus pilos pectinis. corrodendo s. eorum radices. et quandoque ambulat usque ad ani partes et musculos eius.

Quarto dicit quod ob hoc harum fistularum pars una in matricis manifesto apparet. et alia pars est in interiore matricis parte: et sunt in utroque laterum matricis.

In secunda primo ait quod fistule que sunt in profundo matricis sunt incurabiles quia non possunt in has introitti

medicine acute quibus corrodatur
earum callositas sine cuius abla
tione sanari non possunt
Secundo dicit quod matricis fistule
que usque ad vesicam rodendo
perveniunt sunt etiam incura
biles propter causam similem
Tertio dicit quod fistule matricis
alie a predictis recipere possunt
curationem licet difficulter
et laboriose. nam videmus
fistulas in membris extrin
secis iam confirmatas vix unquam
sanari sine gravioris incommodi
eventu
Quinto dicit quod fistularum ma
tricis deterior est illa que per
venit ad pectinis pilos radicitus
rodendos et abradendos et
ad perforandum simul pectinis
os foramine parvo nam tunc
inossata est: et non est sana
bilis nisi cauterisetur os con
taminatum quod difficile fa
ctu est. et tanto est diffici
lius quanto eius foramen est
minus et occultius.

Capitulum xviii. de signis earum

Longitudo perfecti
onis putrefactionis
Et adherentia dolo
ris Et antecessio ul
cerum que non sanantur
cum curationibus
Et prolongatur spacium
Et currit virus
Deinde dolores sicut
dolores cancri
Et cognoscitur locus
eius cum radio et u
bi pervenitur cum eo
Et scitur status eius
an sit in carne adhuc
aut pertranseat usque ad
os per illud quod sentit
extremitas radii ex lem
tate et mollicie et asperi
tate et duricie.

Longitudo In hoc capitulo primo a
git de signis fistularum matricis
Secundo de modo noscendi harum
locum ibi Et cognoscitur Ter
tio harum statum ibi seu termi
num ibi Et scitur
In prima parte dat vi signa
fistule matricis
Primum est longitudo pu
trefactionis idest diuturna per
severantia virulentiarum putri
darum a matrice decurrentium
Secundum est doloris adherentia
videlicet fixus et assiduus do
lor in eadem parte matricis
licet ipse interdum dilatetur
hinc inde.
Tertium est ulcerum longe dura
tionis precedentia sive ante
cessio que non sanata sunt
licet ydonee fuerint adhibite
curationes.

Quartum est prolongatio spacii quo cura horum ulcerum attemptata est licet inanite.
Quintum est virus feteris quod quasi incessanter a fistula defluit
Sextum est in matrice corrosiui dolores ut dolores cancri nisi quod ipsi sunt sine grauedine
In secunda dicit quod fistule matricis locus cognoscitur per radium seu probam quem matrici impellit suauiter cirurgicus: et ubi cum radio pertingit ad ulcus ibi est locus fistule
In tertia dicit quod status seu terminus ad quem se dilatans hec fistula peruenit et an sit in carne terminus ipsius vel usque in os penetret scitur per radium fistule intromissum. nam si cirurgicus per extremum radii sentiat rem mollem et lenem in carne est terminus fistule: si vero sentiat per extremum radii asperitatem et duriciem terminus in osse est: et fistula est inossata.

Capitulum xix de cura ipsarum.

Ex curationibus est perforatio Et multociens perducit illud propter neruositatem membri ad spasmum et abscisionem vocis et permixtionem rationis.

Et perforatio iterum non est possibilis nisi in eo quod videtur. et cuius carnem mortuam incidere est possibile
Verum est melius ut administrentur desuper medicine exsiccatiue. Et mundificetur corpus. Et confortetur matrix Et medicetur.

Ex curationibus. In hoc capitulo primo agit de vera cura fistule matricis et periculo in hac Secundo de fistulis in quibus conuenit ibi Et perforatio Tertio de cura palliatiua eius ibi Verum est
In prima parte primo ait quod perforatio fistule matricis est una de curis eius Et hec practicanda est per actuale vel potentiale cauterium intromissum fistule quatinus comburat eius callositates et carnem mortuam que prohibent ulceris consolidationem: vel ferro incidantur dicte callositates et caro mortua.
Secundo dicit quod hec perforatio per adustionem vel incisionem multociens perducit infirmam ad spasmum ex vehementia dolorum propter neruositatem membri patientis: Et ad vocis abscisionem quandoque

egrauat dicat vel dum mfert sm
coprim/ vel qua leditur trist
mentes tradit neruos/ vocali
um spasmē et doloribz Et
ad tationes contribationē
sen punctionē et alienatī
onem ex compassione cere
bri ad matricem

In sedā dicit q m airatōe
fistule matricis dicta pforatō
non est possibilis nisi fistula
sit in talī loco q videri possit
vt in collo matricis et q pos
sit medi vel cauterizari car
cinus mortua

In tertia preelegit curam
palliatiuā fistule matricis
veluti meliorē et tutiorem .
quam describit hic sub .iii.
preceptis

Primū est q despiciat p os
tū sistentis mediante exsicca
tiue veluti pulueres ossium
cupomis vel zyllime aut fā
silam sicatorū in sicco sine
sine combustione vel nucle
rum dactilorū aut zizipho
mirti vel ossis cerui vsti
donec albeſiat et rosis mi
beatis siccis et semis siccati
et preparati coriandri : Et a
latiu patiens assatis fuc
cis. et sobrie bibat vt panis
vel nulle superfluitates ad
fistulam confluant de sup
fluis corporis partibus

Secūdum est q corpus sepe
mūdificetur a malis humō
bus vel p leues vomitus
vel p sirmacias laxatiuas
dentis vt p cathollicon vel
diacatamū vel perdulce sīpler
vel p benedictam vel p mirabo
nes turbabant et agaricū vel
p clisteria confecta ex hīs et
lenitiuis/ vt mdr a fistula di
rectum tui humores quibus
ipsa solet nutriri et cresceze

Tertiū est q matrix cōforte
tur etiā sepe et diligenter ex
terius hanc deforis mastichō
oleo/ vel oleo de spica/ vel yri
no oleo. aut emplastrando
eam p aliquod ex hīs oleis
et equali pondere cere. ne fistu
la dissipet sedem matricis sua
corrosione

Quartū est q etiā matrix
medicetur et mūdificetur
cum lauamentis in certis in
ipam sepe et suauiter sicut
est ispid Re aquaz centau
ree minoris et agrimonie aā
ḥ.iiii. ℈. mellis rosati colati
℥.ii. ℈. misceantur optime: et
actu cū tā matrici introducite.

Capitulum xxv. de debilita
te matricis

Causa eius est ma
licia complexionis
Et raritas textuze
Et tolerantia exiritudi
nis diuersarum.
Et accidunt ex debili
tate matricis passiones
appetitus coitus Et
multitudo cruoris men
strui et sperma

et aliorum Et priuatio
impregnationis.

Causa eius In hoc cap° primo
agit de causis debilitatis ma
tricis Secõ de ipsis nocumẽtis
ibi Et accidunt

In prima partẽ dat tres cãs
cure

Prima est complexio matri
cis malicia uel innata uel acq
sita sicut frigiditas excessꝰ
ipsius aut adeo uehemens

Secã est raritas textur̃ ma
tricis cum temuitate sibe et
uillositꝰ ipsius qua facile pa
titur et parũ resistit ledẽ
tibus causis

Tertia est tolerantia diuer
sorũ morborũ sicut aborsuũ /
difficilium partuũ uel immoder
tarũ euacuationũ seminũ
tuũ in hac uestigia debilitatis

In secunda tangit icõmoda
tria que ex debilitate ma
tricis proueniũt

Primũ est pauitas appe
titus coitus presertim dum
surgit ista debilitas a frigi
ditate ppter exalantis calor
defectũ

Secõm est plurimꝰ mẽstruꝰ
rim cruis et aquosi sperꝫ
matis ad formã ꝓmouere /
et alias indigestionũ humi
tatũ · quas membra fortia
continue mittunt ad mat
rem debilem uelut ad sentꝫ
nam inferius positã

Tertiũ est defectus impre
gnationis ex impotentia
matricis ad bene fermentum sive
retinendum et disanxia eius.

Capm xxi de cura
eius

Cura eius est cura
malicie complexionis
Et siccitatis et quod
accidit ipsi de nocumen
tis cognitis

Cura hic dat duo remedia
contra debilitatẽ matricis et
nocumenta eius

Primũ est curare malam
eius complexionẽ singulatim
per contraria / si ipsa causa
fuerit huius debilitatis

Et si causa fuerit raritas
texturę substantie matricis
uniatur · et nispissetur cum
stipticis confortantibꝫ Et
si causa fuerit exercitium
diuersorũ frequens tolerãtia /
tollantur uestigia que reli
querũt exercitiones preter
rite : et augentur presentes :
et futurus obmeturꝫ quãtũ
erit possibile

Secũm est siccitatem et
diligenter curare nocu
mentis illis que matrici
accidunt ex eius debilitate
tam cognitis ex dictis

Vt pauitatꝫ uel defectꝰ ap
petitus coitus siccitatẽdi ẽ
medio que promouent ut
diaspirion / pimee condite /
virga zinziber / cepe frixe
cum ouis precipue sinapis
multum frigida pl

Multitudini vero cursus mē
struorū et aquosi spermatis
et aliarum hūiditatū succur-
rere conuenit p̄ vsū assatoꝝ
et risi et milii et p̄ cibos a
lios euchimos siccantes et
p̄ potum sobriū vini puri
ruber: Et p̄ diuersiones
humorū a matrice. Deinde
p̄ stiptica matrici supposita
Sterilitati autē succurrere
oꝫ per hec que confortant
retentiuā eius et in bono
spermate quantū sufficit
ad generationem abundare
faciunt.

Capitulum xxii. de dolo ribus matricis

Fiunt ex malicia cō
plexionis diuerse
Et ex ventositatibꝰ
extendentibꝫ
Et hūiditatibꝫ acci
dentibꝫ in ea ita vt q̄nq̄
accidat in ea sicut acci
dit in intestinis de coli
ca. Et q̄nq̄ acci
dit dolor matricis
ex apostematibus Et cancris
Et vlceribus
Et cōicant ei ylia
et inguina et crura
et dorsum et pecten
et diafragma et anus
et caput et proprie me
dium sincipitis
Et q̄nq̄ p̄mutantur
dolores eius ad hancas
post spacium et vsq̄
ad .x. menses et con
firmantur in eis
Et tu cognoscis cura
tiones oīum horū ex
eis que tibi premissa
sunt. Et non est in
iteratione sermonis
in eis vtilitas.

Fiunt In hoc cap̄o primo agit
de causis dolorū matricis
Secūdo de membris ei cōmuni
cantibus in dolore ibi Et
cōicant Tertio de p̄mutatione
dolorū eius ad hancas
ibi Et q̄nq̄ Quarto remittit
curas horum alibi ibi Et
tu cognoscis.

In prima parte dat .v. cās
dolorū matricis
Prima est malicia cōplexionis
eius diuersa inequalis sim
plex aut composita et ma
gis aliis frigida et calida
nam sunt qualitates actiue
acerbius affligentes tactū
Secūda est ventositates que
matricem extendunt cū ma
gna violentia latenter

soluentes eius continuitatē

Hertia est huiditates intercluse matrici extendentes quę ipsam aī vento sitatibꝫ sicut in cohica superextendunt ītestina

Quarta est apa calm sāgui neum vel colericū vel cancero sum quod dolorem inducat mala complexione inequali et solutione continui

Quinta est matricis ulcera que hanc torquent doloribus Diuersę male complexionis et solutione sue continuitatis

In sexta tangit membra octo matrici cōtigua et compatiēcia sue doloribus et exiritudinib⁹

Primū est yliaca passio quę tam yliaca grece sit mestina gręcia reuoluta multis reuolutionibus unde yliaca passio quę sit meius

Et iterū dicat yliacā dicatur ītestinū longius aliis tertium superiorū gręcaliū reuolutū multis reuolutionibꝫ in quo sit yliaca passio

Secūm est mesaraica quibꝫ a latere ribus est alligata Tertiū est cruta quibus inferius matrix alligatur

Quartū est dorsū au posteri⁹ matrix alligata est et ad inferiores spondilos suspensa

Quintū est cui alligatur et in parte tergitur extremus est pecten Sextū est diafragma cui pregū alligatur et ab

Septimū vero est anus cui allium matrices vicinū ānectatur

Octauū est caput et pectus medium ymaginis quod sedm rectum recte supponitur corpori matricis in medio positi vētris inferioris Et hic non sunt omittendi cor epar et stomachus cor et ein matrici sōtur compatitur in suffocatiōibus matricis vsq; prope stomachum Et in longis fluxib⁹ matrices frequenter multum epar patitur vsq; ad cacexiam vel ad ydropisim et etiā sēcus casum appetitus et desertum digestionis

In tertia dicit q dolores matricis pmutantur interdum et transeunt ad hanchas post longum spacium et horū materie faciunt in hanchis dolores statices illic pmanentes vsq; ad .x. menses et ipi trāit in his confirmati pmanent et habituantur

In quarta primo ait oīū dolorum matricis causas nobis esse cognitas p hec que dicta sunt in presenti sen et adhuc dicentur Vt dolores eius ex mala complexione cruda male complexionis illius curantur

Et ventosi dolores cruda vento sitatū Et hiemosi putrefactionibꝫ appropriatis et apposit mosi cura apatum que dicet tractatu sequenti Et ulceratiosi cura ulcerū quam ipse prosequent ca. ix. tractatus presentis

Sed dicat q non est utile sed magis superfluū hic uti tare sermones de cura dolo

matricis penes suas causas ymo
recurrendum est ad curas
causarum quibus ablatis remo
rientur dolores.

Capitulum xxiii de cursu matricis

Quandoque accidit mulie
ribus ut currant ex
matricibus earum humi
ditates plurime pu
tride Et currit ex eis
iterum sperma
Et primum quidem fit
propter multitudinem
superfluitatum Et propter
debilitatem digestionis
in venis menstruorum
cum putrefit matrix
Et habet capitulum
Et cognoscitur substantia
eius ex colore menstrue
exsiccate
Et ex colore eius in
seipso
Secundum vero est sicut
cursus spermatis viri
Si ergo est sine desi
derio tunc causa in ipso
est debilitas matricis
et vasorum eius et mol
lificatio ipsorum
Et si est cum desiderio
et mordicatione et con
motione tunc causa eius
est tenuitas spermatis
et acuitas eius
Et quandoque est causa in eo
pruritus matricis: quare
perducit commotio eius
ad hoc ut descendat sperma
Et habentis quidem
cursum difficilis fit an
helitus
Et cadit appetitus cibi
Et destruitur color eius
Et advenit ei apostema et
inflatio in oculo sine
dolore secundum plurimum
et quandoque est cum dolore.

Quandoque In hoc capitulo primo
agit de cursu humiditatum pru
tridarum et spermatis a ma
trice Secundo de causis et
signis cursus et substantie curren
tium humiditatum ibi Et primum
quidem Tertio de causis cursus
spermatis ibi Secundum vero
Quarto de sinthomatibus
que ex dictis cursibus eveniunt
ibi Et habentis

In prima parte primo ait
q̄ cursus multarū putridarū
hūmiditatum interdum matri
ci fedus supurent et pstric
zat non in forma mēstrui
cursus naturalis
Sed dicit q̄ q̄nq̄ etiā ex
matrice currit mulieb̄re
sperma sine tactu viri: sc̄
in somnijs vel phitione
humorum.
In sedā primo dat duas cās
putridarū hūiditatū a ma
trice decurrentiū
Prima est multitudo su
pflua tritum copiosa in ve
nis et membris corporis:
quas vt ad sentimā supflu
tatum positam in infimo
trima corporalis ad matricē
debilem mittere assuescunt
vel assuescerunt
Secunda est debilitas digestiē
dictus in venis a quibus
menstrua solent fluere ꝑ
quam in eis putrefiunt
humores et putrefit ma
tryx. Cui⁹ putrefactio
nem sui proprii habuit
caput sequit septimū pre
sentis tractatus
Sed dat duo signa pro
cognitione sue predictaꝝ
hūmiditatū. s. a quibus
procedunt humoribus: et
qui in eis dimittu
nonū signū sūt
tolere
in patio. quū si citrinus sit
significat coleram. Si pallid⁹
fla: si lurudus milaz in hiū
ditatibus putridis existē
Sedm sūtur ex colore
hui⁹ hūdi putridi quod
a matrice exit de semine ip⁹
nam si fluxus fuerit. at
testatur. milie. si citrinus
olere: si pallidus flāti
In tertia primo ait q
sedm currens a matrice ex
dictis in parte prima est
sicut sperma viri decurrens
ab eo sine coitu debet in
somnijs et phitionibus
Sed dicit q̄ si a muliere
se decernit sperma sine de
siderio et delectatione / tunc
ipius causa est matricis de
bilitas et vasoꝝ spermatis
cum molestatione vtriusq;
ipsorum
Tertio dicit q̄ si sperma effluat
a muliere cum desiderio et
delectatione sine viri cōmix
tione et cum mordicatione
et titillatiua quadam cōmo
tione / sui cursus causa est
spermatis subtilitas et a
cumine cuius quib⁹ sibi viā
aperit
Quarto dicit matricis pru
ritū q̄nq̄ esse causam dicti
fluxus spmatis dum fortis
cōmotio pruritus ipi⁹ ꝑduci
cit vsq̄ ad hoc q̄ sperma de sē
dere et exire compellat
Quarta cōmemorat simpto
mata quę cursū matri
cis [illegible] antecedunt in pro
cessu tempoꝝ dum dissolu
unt
Omnū est difficultas alia

litus eius propter compassionem
magnam diafragmatis
et partium pectoralium cum
matrice in firma sicque qui
ambulat cito cogitur qui
escere ne sive anhelitus
sibi deficiat
Secundum est casus appetitus
ad cibos seu defectus eius a
malis vaporibus et fumis
corruptis qui quasi incessan-
ter a matrice ascendunt
usque ad os stomaci et debili-
tatem attractive epatis ve-
narum et membrorum ob dimi-
nutionem caloris naturalis
in ipsis omnibus a continuo
cursu
Tertium est destructio vivifi-
ci coloris naturalis vultus
cui successit fedus color albus
pallidus cum citrinitate propter
boni sanguinis et spirituum di-
minutionem ex prostratione
naturalis caloris a fluxu
continuo
Quartum est apostema vel infla-
tio suis adveniens oculis
secundum plurimum sine dolore
cum eius materia caret a
cumine. Et interdum cum do-
lore est dum eius materia
mordax et acuta est. Et se-
pius contingit hec inflatio
sub palpebra inferiori: et
est lividi coloris. Et [illegible]
ipsius est corru[illegible]
qui a matrice [illegible]
vel a cerebro [illegible] cum
indigesta humiditate

Capitulum xxiiii de cu-
ra eius

Cursus quidem spe-
matis earum curatur cum
similibus quibus curatur
illud in viris
In cursibus vero aliis oportet
ut incipiatur a mundifi-
catione corporis cum flebotomia
et solutione ventris: si
indigetur ambobus.
Deinde clisterisetur ma-
trix in primis cum mundi-
ficativis et exsiccativis:
sicut est decoctio yreos
et decoctio prassii
Et fricentur crura cum
oleis subtilibus cum me-
dicinis calidis: sicut est
oleum de squinanto et
piretrum et piper
Deinde consequenter post
illud adhiteantur cliste-
ria cum stipticis clisterisa-
tis et ebibitis. Et cli-
[illegible]
[illegible]
Et sunt aque in quibus

decoquuntur sicut ysalle et
balaustie et cortices gra
natorum et sumachi
et mirtus

Cursus quidem in hoc ca°
primo nos remittit alibi pro
cura spermatis cursus Sed de
cura cursus aborsus matricis
agit p mundificantia ibi In
cursibz vero [illegible]
matrices ibi [illegible]
Tertio p clisteria matrices ibi
Deinde clisterisetur Quarto
p cauuis fricationes ibi Et
fricentur Quinto p clisteria
stiptica ibi Deinde cyringetur

matricis

In prima parte aut q cursus
spermatis in mulieribz accidit
vt cursus spermatis in vrine
dictus gonorea vel seda pollu
tio Cuius causa tradidit ter
cii xx. tractatu primo ca° xxxi°
quod est de cura expulsantie
spermatis et xxxii° quod est
de multiformi pollutione
In seda precipit in fluxibus
albis putridas humiditatum
a matrice descendentium pre
parare corpus primo per
floriam mediante vel cephalice
si sanguis in venis abundans
fuerit Sed p ventris so
lutionem missa fiere
p diacatamii vel diac
vel dulce simplex aut
Duplicatum vel p benedictam
vel agaricū
In tertia precipit post pre
parationes vtes p clisteris

matricem cum micetrombus
mundificatius et expiatius
sicut est ista Rad radicis y reos
contuse folioū prassi aā ℥ ß
fiat decoctio in ℔ ß aque plu
vialis donec aqua redeat ad
medietatem quam cola expri
mendo et in ea dissolue mellis
rosati colati ℥ j. et actu calida
matrici iniungatur et iterum
quociens opportunū fuerit
In quarta precipit fricari abo
cura cum caldis oleis et sub
tilibus quibz immixte sunt me
diane cāle sicut est oleū de
seminanto aut spica vel cana
momo cum quo primta si
septa pars illius prius aut
piperis Et hic intelligit p
cura coxas quamū cale factio
ex mune dictis oleis cōfortat
matricem et calitatē sua
naturalē et virtutes eius
testinā et retentiuā per
colligamitiā
In quinta primo aut q post
purgationes totius corporis
et etiam matricis matrix
cum stipticis et restringentib
et confortatiuis clisterisanda
est Et p exhibita est etiam
confortanda stiptica virtutū
recipiatur gallarū balaustie
pstdic seminanti mirti aā
℥ ß. conquassentur et dco
quantur in duabus ℔ aque
pluuialis vel aque fontane
donec consumatur aque me
dietas de qua colata matrici
iniungatur mane vncias pro
qualibet dosi sub forma cliste
rij. vel proprie loquendo sub

forma pessarii Item recipe ma
sticis granorum mirti nucum
cipressi cupularum glandium
bistorte et pruince ana ʒ iii
bulliantur in tribus lb aque
fluuialis donec consumatur
eius medietas in qua colata
dissolue zuccare rosate quarte j
et fiat potus cuius dosis sit
ʒ iiii mane in ieiunio
Secundo dicit quod stiptica clisteri
sata efficacius operantur post
sufficientes euacuationes
corporis et matricis
Tertio dicit quod stiptica cli
sterisanda sunt aque in quibus
iam decocte fuerint galle ba
laustie granatorum cortices
squinantum et uirtus modo
qui dictus est

Capitulum xxvi de retentione et paucitate menstruorum

Menstrua retinen
tur aut propter
causam propriam in
matrice aut propter
causam communem
Et illa quidem causa
propria aut est propter
causam innatam aut propter
causam accidentem aliquo
modo. Amplius men
strua retinentur aut
propter causam in virtute
vel in materia aut
propter causam in instrumen
to et proprie solo
Et causa in virtute
est sicut debilitas propter
maliciam complexionis
frigide aut sicce aut
calide Et frigida aut
est cum materia aut
sine materia
Causa autem in ma
teria aut est quantitas
aut qualitas aut ag
gregatio amborum
Et illa que est ex
quantitate est pauci
tas Et illud est aut
propter priuationem
ciborum et paucitatem
ipsorum aut propter
vehementiam virtu
tis comprehendentis
cibos. Et si multi
plicetur non mundifi
cat superfluitates men
struorum.

Et huius quidem mulie
rum nature virorum similes
existunt naturis Et
sunt potentes super ultimam
digestionem et distribu
tionem necessariam et expul
sionem superfluitatum se
cundum modum quo ex
pellitur eas viri
Et iste sunt pingues
nervose lacertose: de quibus
sunt fortes viraginec
quarum hance ipsarum
pectoribus sunt stricti
ores: et ipsarum extre
mitates sunt pingues
plus: et sunt mul
tarum evacuationum
cum medicinis et exerci
tiis: et proprie sanguinis
fluentis per nares aut
emorroides aut pla
gas aut alia
Facta vero propter qua
litatem materiei est
quoniam sanguis est
grossus propter frigidi
tatem: aut propter
multitudinem eius quod
admiscetur ei ex humo
ribus grossis: aut propter
multitudinem transquil
litatis: et que currunt
cursu illorum de illis que
scivisti
Et causa que est ex
parte instrumenti est
opilatio
Et illa est aut propter
calorem exsiccantem con
stringentem aut propter
frigus exsiccans: Et
multociens quidem fa
cit ipsam possidere mul
titudo potus aque frigide:
et perducit ad putrefa
ctionem: aut propter sic
citatem cum inspissatione
sua: Et propter mul
titudinem adipis etiam
aut humorum grossorum
viscosorum: aut propter
apostemata: aut propter clau
suram et additionem
carnis. aut propter ulcera
accidentia in matrice

que consolidata sunt:
et corruperunt sua con
solidatione orificia ve
narum apparentium: Aut
propter tortuositatem in ea
superfluam et conversionem.
Aut propter brevitatem
colli matricis aut propter
percussionem aut casum
claudentem orificia ve
narum: aut successionem
aborsus

Facta autem propter
retentionem menstruorum
causa comitatis aliorum
membrorum est sicut fa
cta causa debilitatis e
patis. quare non ema
nat sanguinem: neque
discernit ipsum: aut
propter opilationem in eo
et in corpore toto: Aut
propter pinguedinem faci
entem accidere opilati
onem constringentem
vias constrictione fa
cta a compressione:
Et extenuatio constri

git eas constrictione
facta ab exsiccatione: Aut
propter paucitatem sanguinis
Et sanguis effluit
super matricem cum exitu.
et cum non invenit me
atum redit
Cum ergo iteratur il
lud dilatatur in corpore.
et facit incurrere egri
tudines

Menstrua retinentur In hoc
capitulo predividit causam reten
tionis menstruorum. Secundo
declarat primum membrum
divisionis huius ibi Et illa
quidem Tertio secundum ibi
Facta autem propter Quarto
malum quod fit ex retentione
menstruorum ibi Et sanguis
effluit

In prima parte ait quod causarum
retentionis vel diminutionis
menstruorum. Alia matrici
propria est: Alia est comica
ta vel a toto corpore vel a
membro aliquo particulari
In secunda parte principali
premittit divisiones cause duas
proprie matricis Secundo decla
rat primum membrum secunde di
visionis ibi Et causa in virtute
Tertio secundum ibi Causa autem
in materia Quarto tertium ibi
Et causa que est
In prima particula primo ait

q̄ cum ſit ꝓ retentionē aut dimi
tionē menſtruoꝝ ꝓpriarum
matrici vel ſint innate ſeu ſibi
contrarie ſicut male cōplexi
naturales eius vel aliquomodo
ſint ei accidētes vt opilatiōes i
tra hanc accidentes Et nō vi
tia declarat membra hmōi di
miſſionis ſōte quia ſatis ma
nifeſta reputat

Ideo ſubiūgit hanc diuiſionē
q̄ menſtruoꝝ retentio vel
ſit cauſa virtutis vt quia eſt
debilis. vel cauſa materie ſi
cut q̄n̄ panca eſt vel non
apta fluere vel cauſa inſtru
menti .s. matricis q̄ eſt opi
lata ſic q̄ ab hac menſtrua nō
valent exire vel p̄ hanc effluere

In ſeda primo ait q̄ menſtru
oꝝ retentionis cā pendens
a virtute eſt virtutis debili
tas maxime expulſiue vena
rū et matricis

Ideo dicit q̄ hec debilitas
a multa ſiā vel ſicca aut
cata cōplexionū omnino
cū multū lapſa cōplexio vi
tiē debilitat. venū hic ſi
lint de mala huiuſa quia vi
as menſtruū lubricas efficit

Tertio dicit q̄ mala cōplexio
ſiā prohibens menſtrua cur
rere vel eſt cum materia #
Et ſilet cata quia materia
alis zero impedit fluxū mē
ſtruū niſi ſit appoſtemoſa

In tertia primo dicit cum
[illegible]

vel ſine materia

terie ibi Et illa que eſt ex q̄
titate Tertio a qualitate ibi
ffacta vero ꝓpter qualitatē

In prima particula ait q̄ cā
retentionis menſtruoꝝ ex p
te materie vel attenditur
penes materie quantitatē
vel penes qualitatē eius vel
penes vtrāq;

In ſeda primo ait q̄ retentio
menſtruoꝝ a quantitate
materie procedens ex dimi
one materie proueniens .s. ſā
guinis in corpore et venis p
cipue in illis que ad matricē
tendunt

Ideo dat tres cās diminutiōis
quantitatis materie men
ſtruoꝝ

Prima eſt ſi mulier albo pa
tiatur: ex quo conſequitur ſpe
ciari ſanguis et multipli
cari tam pro nutritione q̄
pro menſtruis

Seda eſt albuū tanta dimiō
q̄ vix ſufficiunt pro corpo
nutritione: nec ex hiis ſuper
fluit ſanguis pro menſtruis

Tertia eſt vehemens fortitu
do virtutū attractiue digeſtiue
et nutritiue cōprehendentium
cibos et tanto vigore hos ela
borantiū q̄ non ſuperfluit ſā
guis pro menſtruis. ſed to
tus conuertitur ad nutritoēz.
ſic q̄ quis cibus multiplicet
in hac muliere non tamen
mundificat ex eis
ſanguineis mē
ſtr

Et cauſa quinta
notat

Primū est q̄ natura mulierum ſtrarum ſint multum ſimiles naturis virorū ſint eñ calide piloſe et audaces

Secōm est q̄ ſint multum potentes ſuper digestione alimenti vltimam: et distributionē amplam necessariā mutamenti ad membra: et expulſionem ſuperfluitatum non p menſtrua ſed per modos illos p quos viri expellunt ſua ſuperflua ſcilt per ſtercus vrinas ſudores et insensibiles exhalationes

Tertium est q̄ pingues idest carnoſe ſint et nervoſe ſimul et lacertoſe. quapter ſūt fortes

Quartum est q̄ ex hijs ſūt robuſte virag̃ines que ſtricteriores habent mamillas pectoribz habent: et extremitates ſuas pinguiores idest throſſiores et magis carnoſas vt brachia et crura contra decentiā formē mulieris Dicit eñ femminas arctā pectoralia ſtrictiores eſſe latiores vero arcta habentes et climes viros vero contra.

Quintū est q̄ hec femine multas ſolent habere euacuationes per quas abſoluūt a menſtruoſis/quasdā a ſtirmachijs/alias a motibus et exercitijs: precipue ſagine euacuationes frequentes p nares aut p emorroidas aut p plagas in bellis Dicit throcias frequentant olim fecerunt virgines ſpartane.

In tertia primo ait q̄ retentio menſtruorum a qualitate materie procedens est q̄n ſa guis in throſſitie ſuppluit vnde p menſtrua fluere ſolitū est Sed dat iiij^or cauſas ſue throſſitiei

Prima est frigiditas ſibi ſupremens qua ipe vndiq̄ ſtringit: et ſubtiles partes ab eo exprimūtur.

Secūda est humorū throſſorum copia ſanguinis admixtorū ſcilt throſſi flatus vel mixtionibus miſpiſſatis.

Tertia est plurima corporis tranquillitas et quies a motibus exercitalibus propter quas ſpiritus naturalis calor/et multiplicantur throſſe ſuperfluitates/et non reſoluūtur

Quarta est cauſe alie ſagine nem impedientes prius memoratē: ſcilt vesci cibis throſſis flatuosis vel malicis et vtī crudis ſicc ſpiſſis male coctis et ſuperfluere in cibis et potibus et dormitionib;

In quarta primo ait q̄ retentionis menſtruorū cauſa ex pte inſtrumenti ſ matricis et vrarum p quas curſus mēſtrua et purgari conſueuerunt est opilatio indicto inſtrumento prohibens p ipſum mēſtrua fluere

Secūdo dat huius opilationis cauſas

Dicit est calor fortis

Secunda est excedens in hiis viis
frigus siccans et coartans ex
primendo ab hiis humidum
Et circa istam notat quod multi
tudo potus aque frigide hanc
venarum menstrue opilationem
sepe possidere facit / et etiam
perducit ad putrefactionem
prohibendo humores ab eue
tatione et transpiratione
quod est de precipuis putri
darum febrium causis
Tertia est siccitas rugans
et inspissans vias menstruorum
Quarta est adeps multus
has vias coartans
Quinta est humores viscosi
et grossi has venas opilantes
Sexta est apostema vias has opi
lans aut ab extra coartans
Septima est clausura vie men
struorum per carnem additam
sibi qua clauditur
Octava est ulcerum consolida
tio sic facta in matrice quod
corrumpens clausit ora venarum
superficietenus in matrice
posita per que sanguis men
struus descendere solet
Nona est matricis vel colli
ipsius magna tortuositas
et eius conversio seu descen
sus tantus quod opilat os eius
Decima est brevitas colli ma
tricis cuius plicature sunt
ita compresse sine sufficienti
extensione quod menstrua per
eas vix transire possunt
Undecima est fortis percussio
vel casus obvians matrici
claudens quod venarum et orificia

Duodecima est successio aborsus
quem sequitur interdum ori
ficiorum venarum clausio quibus
alligabatur secundina fetus
unde menstrua cessant et vix
vel numquam post concipit mulier
In tertia parte principali
assignat v causas per quas
retinentur menstrua causa coni
tatis seu colligantie membrorum
aliorum cum matrice et collo
eius
Prima est debilitas virtu
tis epatis ob quam non e
manat idest distribuit cunctis
membris sanguinem sicut eis
convenit ut in ydropisibus
neque ipsum discernit et debite
separat ab humoribus aliis
Secunda est epatis opilati
ones vel in toto corpore que
sanguinis transitum ad matri
cem prohibent
Tertia est pinguedo panniculorum
ventris et intestinorum
comprimens matricem et
coartans vias per quas de
bent currere et expelli men
struum
Quarta est superflua cor
poris macies et extenua
tio que constringit vias
cursus menstruorum constrictione
que fit ab exsiccatione et
corrugatione
Quinta est penuria san
guinis in venis vix suf
ficiens alimento membrorum
In quarta primo ait quod
in retentione menstruorum
sanguis effluit interdum

sup matricē cum exitu ad eā
et usq; intra ipsam. et cum
non inuenit viam ultra apta
per quam foras exeat redit
intra corpus
Secundo dicit q̄ q̄n frequēt
iteratur iste reditus sanguinis
in corpus dilatatur in eo
et multiplicatus causat e
gritudines q̄s comemorabit
sequenti capto

Capitulum xxvi de acci dentibus illius

Q̄nq; accidunt ei
cuius menstrua retinē
1 tur egritudines: de q̄bus
est prefocatio matricis
ꝓpter collectionē suam
et declinationē ad par
tem lateris
2 Et accidunt ei iterū
apāta matricis calida
et dura: et apāta visce
rum
3 Et egritudines in sto
maco ex debilitate di
gestionis et casu appeti
tus et corruptione
eius et nausea et sitis
vehemens et mordica
tio in stomaco

4 Et accidunt ex ea egri
tudines capitis et ner
uorum: sicut epilētia
et paralisis
5 Et egritudines pectoris:
sicut tussis et malicia ā
helitus
6 Et plurime ex egritudib⁹
nes epatis sicut ydropi
sis et alie et alteratur
ex ea forma
7 Et accidūt ei iterum
difficultates vrine et
eius comprehensio
8 Et dolores alcatin et
colli.
9 Et grauat corpus
et extenuat et cōtristat
10 Et aduenīūt ei horri
pilationes et febres
adurentes
11 Et q̄nq; difficilis fit
sermo ꝓpter exsiccatōē
lacertorū et lingue ex
vapore calido. Et for
tasse est illa grauitas
cā doloris capitis

12 Et accidunt ei inquietu
do et tristicia propter vri
porem
13 Et quandoque apostemantur
totum corpus eius et
venter eius propter attracti
onem virulentie sanguinis
ad ipsum
14 Et quandoque accidit ei in
complexione sua cum reti
nentur menstrua quando est
fortis creationis, cuius
virtus est potens ad ex
ercendam superfluitatem
retentam ut assimiletur
viris. et multiplicentur
pili eius aut nascatur
ei quasi barba Qua
re frangitur forma eius
Et ingrossatur deinde
moritur Et quandoque per
uenit ante mortem ad
dispositionem cum qua non
est possibile ut prouocen
tur menstrua eius. Et
plures istarum sunt de il
lis que pariunt plurimum

Cum ergo non coit cum
eis aliquis et recedunt
ab eis sui compares, re
tinentur menstrua earum:
et remouetur ab eis
dispositio quam necessariam
facit euacuatio sanguinis
et acceptio conceptionis
et acceptio coitus
Et accidit eis ut fiat
urina eius nigra in qua
sit sedimen virulentum
sicut aqua carnis
Et quandoque mingit sanguinem

Quandoque accidunt In hoc capitulo
primo agit de egritudinibus
et malignis accidentibus que
ex retentione menstruorum
accidunt Secundo in speciali de hiis
que feminis fortis recreationis
et fortium virtutum quandoque euenient
ex retentione menstruorum
ibi Et quandoque accidit

In prima parte tangit .xiii.
genera malorum que ex retenti
one menstruorum accidunt
Primum est prefocatio seu
suffocatio matricis procedens
ex menstruo in ipsa diu retento
et putrefacto et venenosato
propter quod colligitur et quasi
spasmatur matrix et sursum
declinat aut versus latera

Secundum est matricis cala apostemata maxime flegmonica et dura sclirotica vel dura cancrosa ex menstruo collecto in corpore vesice vel ibi indurato. Et similia visterum aliorum apata sicut renum splenis aut intestinorum dum retentus sanguis ad hec membra confluit et in hiis colligitur ad apostema

Tertium est morbi stomaci: sicut debilitas digestive ipsius proprie et communis. Casus appetitus seu defectus eius ad querendos cibos: appetitus corruptus crete vel carbonum vel hiis similium nutrire in eptorum. sed abstergere possunt humores corruptos a superficie stomaci nausea. s. vomendi appetitus sitis vehemens. Et stomaci mordicatio. quorum omnium causa est ad stomacum putridus regurgitans sanguis

Quartum est capitis et nervorum egritudines. capitis ut epilentia mania. nervorum ut spasmus paralisis tremor-
dum retentus ad cerebrum aut nervos repens diriuatur

Quintum est morbi corporis pectoris sicut tussis difficultas in anhelando si sanguis regurgitiret ad pectoralia

Sextum est epatis multe egritudines sicut ydropises opilationes cacexie corruptio forme. s. coloris et figure vultus et decoris eius ut in cacexia ex sanguine corrupto qui facile ad epar de matrice ascendit

Septimum est urine multa difficultas in emittendo eam et ipsius comprehensio sine retentio contra naturam propter compressionem et opilationem viarum urinalium a matrice plena.

Octauum est dolores alcatin s. spondilium que sunt in directo renum vel ipsorum renum et colli dolores ex corrupto sanguine repente ad loca hec

Nonum est grauitas totius corporis ex repletione superflua sanguinis et extenuatio seu macies membrorum. nam menstruum corruptum in iacens venis transitum prohibet naturalis sanguinis ad membrorum nutritionem: et forte hunc corrumpit unde a membris refutatur: Et tristicia anime propter conturbari spiritus vitales et animales ex corrupto sanguine aut vaporibus eius

Decimum est aduentus horripilationum dum menstrua retenta partim in colera partim in melancolia diuisa vertuntur. et colera aut fumus eius supra sensibilia membra diffunduntur. Et etiam aduentus vstuarum febrium ex putrefactione predicte colere precipue in venis

Undecimum est sermo difficilis in hiis ardentibus febribus ex menstruo colerisato seu loquele impedimentum propter lacertorum exsiccationes epiglotti et lingue ex vapore calido et

fuligine vsta qui de corde bem
unt p expiationē ad linguā
et laterēs. Et forte hec ytra
nitas sermonis est cā doloris
capitis vel ille fuligines vnde
fit hec ytranitas

Quodecimū est inquietudo et
tristicia ppt malos vapores
et prauas fuligines que cor
et cerebrū turbant et inquietāt

Tredecimū est tumor totius
corporis et etiā ventris vt in
ydropica ppter attractionem
vel potius expulsionē virulē
te sanguis ad ipm tētrem
et extremitates corporis.

In secunda primo tangit bn
dictā que mulieribz fortis
creationis et fortiū virtutū
qñz eueniūt ex retentione
longa menstruorū maxime
cum vitijs deprauata ipius
et assimilatiua sint satis po
tentes ad exercendā et elabo
randam superfluitatē in cor
pore retentā q mēstruose de
bent expelli

Decimū est q virgines seu vnis
nubles sunt hec femine quā
diu p seruerant sup sanguine
in his retento potentes ad e
laborandum.

Sedm est q in his pili mul
tiplicantur quēadmodū in vi
ris ppter fortem earū caliditā
tem que fumos terrestres ex
sanguine yposso retento in
corpore potenter extrahit vnde
sunt pili

Tertiū est q in his quasi bar
ba nascatur ex eisdē causis

Quartū est q forma frōntium
in eis sic q in virilem mutat
carum forma femineā in situ
et membris

Quintū est q plus solito in
yposatum earū corpora et mē
bra p sanguinē retentū ppter
connexū ad nutritionē

Sextū est q ipe tandē mori
untur quasi suffocate ppter
superfluā multiplicationē re
tenti sanguinis: et nouū abū
dantem generationē ex fortī
tudine earū virtutum

Septimū q ipe qñz priusquā
ante etatem mortē ad hoc vt
non possint quoquomodo mi
cis prouocari menstrua vel q
natura dissoluit penitus
hec matrices mittere. vel quia
matrices ora venarū sunt
ex toto clausa quasi cōsolidata

Octauo dicit q mulierū plures
quibus hec contingunt sunt
que multotiens et cito ipre
gnari ac parere cōsueuerūt
cum igitur amplius nemo
cum eis coit et ab hijs recē
dunt sui viri compares qui
coire cum eis sepe consueuerāt
retinentur penitus ipsarū
menstrua et ab eis tollitur
tollitur illa dispositio vere fe
mine quam necessariam cē
faciunt menstruorū cursus
acceptio coitus et impregna
tionis seu conceptionis

Nono dicit q hijs mulieri
bus alīs accidit vt mingere
siant ipārū vrine qñ ex
sanguis p has expurgatur

Quarto dicit q̄ q̄nq̄ mingunt
cū vrina sanguinē dum men
strua retenta tendunt et de
clinant ad vias vrine

Capitulum xxvii de signis

Illius que pendet ex
1 frigore signū est gra
uitas sompni: et pro
fundatio in ipso
2 Et albedo coloris corporis
3 Et viriditas venarum
4 Et raritas pulsus
5 Et frigus sudoris
6 Et multitudo vrine
7 Et flatuositas egestionis
Et illā que pendet ex
caliditate significat ī
flamatō Et exsiccatio
matricis Et reliqua
signa caliditatis scita
in hiis que preterita sunt
Et illam que pendet
ex siccitate significant
signa siccitatis in ea
scita in illis que prete
rierunt Et verificat
eam extenuatio corporis
Et vacuitas venarum

Apostema vero et clau
sura et alia sunt notorū
signorū de illis que tu
iam scivisti vsq̄ adhuc
locum.

Illius que In hoc capitulo primo
agit de signis retentionis
menstruorū a frigore.
Secundo a caliditate ibi Et
illam que pendet ex caliditate
Tertio ex siccitate ibi Et illā
que pendet ex siccitate Quarto
ex apostemate vel clausura ibi apostema vero
In prima parte dat signa
vii. retentionis menstruorū
a frigiditate
Primū est sompni grauitas
et in ipso profundatio
propter flatū abundans et vapo
res eius elatos ad cerebrum
sicut fit in sabeth
Secundū est albedo coloris corpo
ris ex superabundantia flatus
Tertiū est viriditas venarum
apparentiū ex colore sanguinis
compmixti flati cū colore vene
Quartū est pulsus raritas
sic q̄ inter quaslibet duas di
astoles longa mora existit
propter paucitatē vivifici caloris
Quintū est frigiditas dolorū
dum accidunt ex frigore flatus:
vnde ipsi prodeunt
Sextum est multitudo liquo
ris vrine propter frigus expri
mens flatus aquositatem
Septimū est flatus in egestio
nibus abundantia propter frigus
dominans

In secunda dat tria signa reten
tionis menstruorum a caliditate
Primum est inflamatio mat
ricis et corporis manifeste apparens
Secundum est siccitas seu desicca
tio matricis et corporis sic quod
non decurrunt ad collum matri
cis nec ad vulvam humiditates
quibus madefiant et humectentur
Tertium est reliqua signa ca
liditatis superflue matricis
que in hac fen docuit tra
ctatu primo capitulo quarto: quod
sic incipit Caliditatem ma
tricis significant comitas cor
poris et paucitas menstru
orum et c. Et taliter sunt
Et exsiccatio labiorum muli
eris: et multitudo pilorum
Et tinctura urine secundum plu
rimum Et velocitas pulsus
In tertia primo ait quod signa
retentionis menstruorum
a siccitatis excessu noscuntur
per signa siccitatis matricis
que in hac fen docuit tra
ctatu primo capitulo vi dicens
Sed siccitatis signa sunt
exsiccatio et paruitas pulsus
Secundo dicit hic quod hanc re
tentionem menstruorum et ma
tricis siccitatem verificant idest
vere indicant extenuatio totius
corporis: et vacuitas venarum
tam pulsatilium quam quietarum
In quarta remittit nos super
signis retentionis menstru
orum causa apostematis matrici
innascentis que scripta ab eo sunt
capitulo xi tractatus sequentis
Et pro signis clausure

vel clausure matricis ad signa apostematis

eius una cum causis ad capitulum primum
eiusdem tractatus de illis que
scivisti usque adhunc locum videlicet
ad hanc fen xxi tertii
Signa vero retentionis men
struorum a comitate membrorum
aliorum sciuntur per morbos
in aliis membris quibus
matrix condolet et per horum
signa.

Capitulum xxviii de cura

Curatio quidem pen
dentis ex calefactione
et infrigidatione et genera
tione sanguinis et hu
mectatione corporis
et curationes apostematum
et cura clausure et
similium est nota ex ra
dicibus iteratis
Et facta quidem a clau
sura que non curatur
et ab opilatione orifici
orum venarum ab in
carnatione ulcerum et
aliis est quasi sine spe
Et eius cura est extra
ctio sanguinis ut non
multiplicetur. Et

mundificatio corporis.
Et usus exercitiorum
Et non oz nisi ut af
feramus nunc remeo
rationem curationum pro
uocantium menstrua
Et sunt ille que mouent
sanguinem ad matricem:
et faciunt ipsum pene
trantem in poris et
faciunt poros apertos
Et has quidem medici
nas iam diximus cum
de singularibus tracta
remus in tabulis earum
Et dicemus iterum in
antidotario
Hic vero volumus dicere
de regimine et medi
catione illud quod est
magis conueniens huic
loco Et regimen
in hoc est mouere san
guinem cum fortitudine
ad menstrua
Et de illis que faciunt
illud est flebotomia ex so
phena Et vena que
est post camillam Et
flebotomia vene geniculi
et curnature eius
est fortior illa Et
ventosatio super crus
et calcaneum et pro
prie pinguis est ma
gis conueniens
Et quando est necessa
rium ut fiat flebotomia super
sophenam pedis alterius
Et assiduatio stringendi
cum vittis membra
inferiora et ligandi
ea et dimittendi ea
taliter aliquibus di
ebus
Deinde administrentur
medicine: ut aperiantur
pori: et curant
humiditates viscose
Et similiter si causa
fuerit humiditas
Deinde administrentur
medicine proprie ad
prouocandum que sunt

subtiliantes sanguinem a
perientes opilationem
Et de illis sunt que bibunt
sicut calamentum et de
coctio eius cum aqua
mellis: et pulverisatio
ipsius sup aquam mellis
Et sauina est fortior ea.
Et pulegium est
forte valde Et cinamo
mum Et yerapigra
Et serapinum Et oppo
panacum Et fructus eius.
Et castoreum Et cor
dumeni Et decoctio
enule Et decoctio a
lusnen Et decoctio fa
seleorum rubeorum Et
almaroch. Et alistir
gar Et semen san
suci
Et de illis sunt suppo
sitoria: sicut albus ele
borus Et pulpa colo
quintide Et storax
Et centaurea Et
gumma olive campestris

Et oppopanacum Et
fructus eius Et casto
reum Et asa Et
serapinum Et cordume
ni Et succus absin
chii Et quando suppo
nitur euforbium super
cotum et expectatur
super ipsum hora par
ua absque superfluitate
Suppositorium bonum
Re mirre calamenti
amborum ana ʒ. iiii. sa
uine ʒ. viii. rute sic
ce ʒ. x. passularum mun
datarum ʒ. xx. conficiantur
cum felle vaccino
et fiant de eis pessa
ria Et iterum su
mantur castoreum et
mirra et muscus: et
fiant similitudines
glandium cum oleo de
ben: et supponantur
Et oleum alacden
prouocatiuum est men
struorum cum supponitur

Et succus papaveris
ruffi et alnesri secundum
partes equales
Et iterum galbanum po
natur in lana infusa in
sambacino et supponatur
intra matricem
Et de eis sunt empla
Et vaporationes Et
vaporatio cum speciebus
provocat menstrua
Et de eis sunt suffumi
gationes sicut sunt co
loquintida sola · ipsa enim
provocat in dispositi
one Et similiter oppo
panacum Et asa
Et serapinum Et cor
dumeni Et de eis sunt
tine etiam ex aquis in
quibus decocta sunt
subtiliativa provocantia
menstrua: sicut cala
mentum et ruta et pu
legium et similia.

Cura quidem In hoc capitulo
capitulo primo nos remittit
alibi super cura retentionis
menstruorum dependente a ca

lefactione et infrigidatione et
generatione sanguinis et
humectatione corporis et cura
apostematum et clausure matricis et
similium
Secundo agit de spe et cura clau
sure quasi insanabilis et opi
lationis orificiorum venarum
matricis a consolidatis ulceribus
ibi Et facta quidem Ter
tio declarat id quod hic inten
dit ibi Et non oportet Quarto
tractat de provocatione men
struorum per flobotomias et ventosas
et ligaturas ibi hic vero volumus
Quinto de medicinis ore su
mendis que menstrua pro
vocant ibi Deinde administrentur
Sexto de suppositoriis ibi Et
de illis sunt Septimo de emplastris
vaporationibus suffumigatio
nibus et tinis ibi Et de eis sunt
In prima parte ait quod ex ra
dicibus idest canonibus utilibus
pluries iteratis satis nota est
cura retentionis menstruorum
causa calitatis · fit enim per fri
gidum continuata : Et
causa frigiditatis: que fit per
calida · Et causa generationis
nimis pauci sanguinis que fit
per cibos euchimos qui sub pau
ca quantitate plurimum nutri
unt et sanguinem augmentant
Et causa humiditatum opilationum
per aperitiva cum gradatione
de debilioribus ad fortiora Et
causa apostematum matrici infixorum
quorum cura dabitur tractatu
sequenti Et causa clausure
in matrice aut collo eius

cumis auram dabit cū sēdō tra
ctatus sequentis/ et ostium
vt anfractuū et fistularum
In sēdā primo ait q̄ cura rete
tionis mēstruoꝝ quasi sine spe
est vere cure integre/ que fit
a clausura matricis vel cum
tolli mirabili vel vix curabili
et illa que fit ab opilatione o
rificiorū venarū matricis
ex vlceruū curatione et causis
similibus sicut a verrucis ꝓsertim
intrinsecis
Sēdō dat auxilia tria ad obui
andum medicinis que parata
sunt accidere ꝓ has retentiones
non capaces cure.
Primū est frequēter minuere
sanguinē ꝓ sinas ne multi
pheretri et febres indicit aut
ꝓpāta
Sēdm est frequenter emūda
re corpus idoneis farmacis ꝑb⁹
educantur supflui humores
ex retentione mēstruoꝝ/ ap
sidnus ante comestionē quib⁹
prohibeatur suffocari calor a
mēstruis retentis et repliāt
supfluitatis multiphetre ab hmo
In tertia primo ait q̄ non nīe
est hīc aliud dicere mīs curā
cum/ qua prouocantur men
strua
Tertiō dicat q̄ prouocātia mē
stria sint illa que sanguinem
mouent et faciunt ad matricē
currere Et ipm faciūt pene
tranre in poros idest orificia
venarū matricis ꝓ que fluūt
menstrua: et eosdem poros
deopilant et aperiunt
Tertio dicat q̄ hec medicinē
simplices prouocantes menstru
a iam dixit in tabulis sibi ca
nonis sub isto titulo membra
expulsione respicit Et com
positas dicet in antidotario .b.
quinto huius
In quarta primo ait q̄ hic
dicere vult regimen et modos
medendi aptiores huic loco
et casui sup menstruoꝝ pro
uocatione
Sēdō dicat q̄ regimen in hac
prouocatione est monere fo
titer sanguinē retentū et
ducere ad loca ꝓ que fluūt
menstrua .b. ad ora venarum
matricis/ et matricis cōcam
tatem
Consequenter refert sex que
sic deducant ad matricē san
guinē
Primū est floria sophene dicte
que est iuxta camillam pedis
intrinsecum
Sēdm est floria bene post ca
millam que sophene est tam
et fleubothomatur inter ma
gnū pedis digitū et sequē
Tertiū est floria bene yemaldi
que sub curnatura sophene lo
cata est et hec floria est fortis
or predictis in fortiter trahēdo
sanguinē ad matricē .tiam a
vena sophene velut a trunco de
scendunt vt tam sophena et
sciatica et ꝑtim tamili .quare
copiosius attrahit sanguinem
Quartū est ventose cū scari
ficatione sup dextrū crus et
dextrū talamen cū igne apposite/

adjuncta Tertiū ē vsus exercitatorū

et proprie supra anus [illegible]
[illegible] pi
ginis mulieris idest carnosi
magis comeuntur
Quintum est flores sup altera
rius pedis sophenam. g. sim
stri post factam in dextro que
nitia est quidq; in plectotis.
vel repletionibz sinistri latis
ex retento sanguine
Sextum est assidua stricta li
gatio tibiarum et pedum cū
vittis seu bindis: et dissolu
tio seu p̄seuerentia talis ligati
onis per aliquot dies vt cū
doloris attrahatur sanguis
ad vias matricis
In quinta primo ait q̄ post
dictas flobas ventosas et li
gaturas medicine exhibēde
sunt que matricis ora bona
ri aperiant: et viscosas
humiditates quibz opilantur
fluere faciant
Sedō dicat sili. ee agendum
si cū retentionis mēstruoz
sit humiditates retente plu
rime. Et hec medicine q̄
pros aperiūt sunt diureticē
fortes vt orobus philosella a
pij saxifragia raphanus
milij sphis flores genestre
petroselinum cauli rhuma ni
tri semen vrtice
Tertio precipit post aperi
tiua dare medicinas que pro
prie menstrua prouocare so
lenti sanguinē subtiliant
et opilationes potenter ape
riant vt arthemesia sanina
absotinū

Quarto cōmemorat xb. sim
plices et vnā compositā de va
lidioribus ex hys que bibūtur
ad menstruoz prouocationē
Prima est calamentū de cuius
solis drag̃me tres terantur
in tribus vnciis vini albi ca
lidi et mane bibuntur Vel
calamenti drag̃me vi coq̄tur
in lb. s. aque mellis deinde co
letur ista aqua et bibatur tota
calida vel prius sentiat. z. ii
ipsius sicci sup tres aque mellis
calide sit q; dosis vncia
Sedā est sanina et in prouo
cando est calamento fortior de
cuius ramulis. z. ii dicit in
tribus vnciis aque artise
mesie et sit dosis vna
Tertia est pulegium quod est
fortr valde de quo drag̃me tres
tere in vini albi diabus vn
cijs pro dosi bibantur
Quarta est cinamomū supra
cuius pulueres vncia- vna.
et vnciis quatuor zucre albis
sime lb. ii. vini subtiliet co
lentur et fiat ypocras de quo
mane bibantur. z. viii.
Compositā vero est serapinū
galieni de qua. z. s. pro dosi
bibaṇtur cum quatuor vnciis
aque mellis calide
Quinta simplicium est serapi
nū quod laxat ventrē et educat
menstrua bibitū et suppositū
vt ait mesue ca. de eo. et est
dosis eius. a. z. s. usq; ad. z.
Et dicit princeps ca. de eo
q; q̄m bibitum cum ydromelle
prouocat menstrua. et sit

dosis eius ℥ ß dissoluta in tribus
uncijs ydromellis aquosi potabilis

Sexta est epithymaci de quo
dicit messue ca° de eo q° bibitum
cum aqua mellis et prouocat
menstrua · Et q° dosis eius
est a · ℥ ß usq; ad · ii · Et q°
duat solutione ventris sla ypsi
cristosum ·

Septima est epus fuligo
epithymaci similiter operans

Octaua est castoreum de quo
dicit princeps ca° de eo q° pro
uocat menstrua et extrahit
secundinas cum bibitum ex
eo due drag̃me cū mel̃astro
et melle post flotum sophene :
q̃ tunc prouocatiu sine
nocumento Sed quod ex eo
est bonū declinare admisce
men est venenū · et q̃q;
mitigetur in die una

Nona est cordimenu idest
semen aut radix canne agre
stis de quo ℥ ii · pro dosi bi
bantur cum tribus unciis vini
albi tribus

Decima est decoctio radicis e
nule in duab aquis fontis sic
q° de hac minutim incidatur
℥ ii que bulliantur in ℔ · ii ·
dicte fontane donec cōsumatur
aque tertia pars deinde colet
et fit dosis eius · ℥ iii ·

Undecima est decoctio alusine
ni simonis anicenne sorbi
q° est albū filonū Et iam
alii q° est plurium speciū una
est cinis alkali · Alia est pul
uis quidam quo sarracenum
lauant panos et manus puto
q̃ hic princeps intelligere vo
luit decoctionem saponarie

Dicit ca° de usnea q° media ℥
potest usq; ad drag̃mam pro
uocat menstrua · Et q̃nia
nostris propinq; quid est tiaus
est notus uti : et eam reman̄e

Duodecima est decoctio fasi
oloni rubri et sumit lenti
men simile pisis et decoctio
horum dosis sit omni mane
℥ · iiij ·

Tredecima est almarothi idest
radix herbe altus et est herba
de qua fit asa de qua tritu
bibatur pro dosi ℥ ß cū q̃rte
℔ aque mellis

Quartadecia est alistrigau
et est propinqua herbe de q̃
fit asa sed est deterior de q̃
detur ℥ ß cum ni ℥ aq̃ mellis

Quintadecima est semen
senesci idest manzane de quo
drag̃me prodesse bibantur cū
q̃rte ℔ puriete citrii

In sexta refert xviii me
dicinas que menstrua prouo
cant et uias aperiunt ma
tricis suppositi et uulue ipposite

Prima est albus electorius tre
radicem eius et de puluere
eius ℥ ß ibi cum coto vel
lana et uulue intromittere

Sed est pulpa cologuintide
de cuius puluere tritū et tri
hitur matrici suppone ·

Tertia est storax calamita de
qua formentum suppositoria
similia ylandribus et uulue
imponantur unū post aliud

Quarta est centaurea et minor est fortior de qua tritu vulue ℥ ii mixte

Quinta est ℥ium oluue campestris de quo suppositoria fomentum vt ℥landes et vulue immittantur

Sexta est asparagi de q̄ fac similiter

Septima est viticis cuius de quo tritu ℥ immitte ℥ ii vulue

Octaua est castoreum de q̄ tritu et coto optime ℥ mohitu dragmā vnā vulue pro dosi mitto mittr

Nona est asa fetida de qua fac vt ℥landes et mixte vulue

Decā est stirpium de quo fac similiter

XI est cotiledon id est ombilicus veneris de cuius pulueris et ex eo ℥ j cum coto suppone

XII est suctus absinthii cum coto imbibitus vulue ℥ immittat

Tredecima est euforbium de cuius pulueris ℥ ß coto ℥ misce et vulue ℥ immitte et expectetur sup opus cuius modico tempore abstr mora minima seu superfluitate qui virtus eius ardens et infrica est ideo si mulier in collo matricis vehemēte ardorē et eo sentiat statim hoc remoueat et collū matricis cū aqua rosacea suauiter abluat

Et itidem fiat si medicine alie q̄ supponūtur supradicte crint aut exornauerint collū matricis Et postq̄ in ductū ardoris sedauerit redi ad pronocandum

XIII est hoc suppositoriū ℥ mixte calamenti aq̄ ℥ iii salue ℥ vm iuste simul ℥ v pastillarū mīdatur ℥ xx teratur et mixtorum cū sufficiēti felle vacine et fiant pessaria

XIIII aliud pessariū ℥ castorei immixte et misce aq̄ ℥ ß teratur et mixtorum cum parum vacine felle et fiant pessaria sicca ℥landib;

XV oleū alacaen quod lane ℥ bibitū matrix suppontur vel in hanc proicitur Et est alcen herba similis camomille. puto q̄ sit matricaria minor

XVI recepit sucū papaueris rubri seu nigri sucū almastrum aq̄ ℥ j misceantur et coto imbibantur quod suppona

Et est almastrum rosa siluestris vt aut iamiē Sed in simoie cauicenne scribitur q̄ est sabucus siluestris

XVII ℥galbanū mixtū lane imbue in oleo sambucino et suppositū matrici

In vñ primo cōmendat ē ptā que suppositā matrici de foris pronocant menstrua sicut est istud ℥ radicis cle bori albi pulue coloquintide radicis cyclamīs castorei mixte ℥ felle semīs rute aq̄ ℥ ii ℥ stirpium asparagi aq̄ aurei j mixtorum hec cū oleo laurino et de castoreo partib; equalibus et cera que sufficiat et fiat emplin tante q̄titatis

q̄ matrice totam rectionem
tractat ab anterioribus
Hido cōmendat vaporatōes
matrix suppositas sunt est
ista Re calamenti sanine pu
legii cinle campane arthe
mesie abrotam rubee tincto
rū aā ay·ʒ· bulliantur· i duki
aqua fontis et stet bulita a
perta supra vaporē eius vel
per embotū recipiat matur
ioris aque vaporem
Tertio cōmendat vaporatio
nes cum speciebus aromaticis
que proprie dicuntur· suffu
migationes· de quib; ypo
cras amphorā· v· aut vnā
ebria idest menstrua
educit ex aromatib; cale
factio· fiat ergo talis suffu
migatio Re lignī aloes sto
racis calamite cinamomi
cassie lignee calami aroma
tici ghermorū singuloꝝ aā ʒ· ii
conquassentur omnia simul
grossomodo· et ardentib; pru
nis ex his imponatur vnū
parui cocleari pro qualibet
vice· quorū simili matrix
per embotum assumat
Quarto tangit alia· v· filii
gia non aromatica prouocā
tia menstrua
Primū est pulpa cologuin
tide que sola suffumigata me
strua prouocat in dispositōe
·6· in promptu sine dilatione·
et pro quaq; vice ·ʒ· ii· ignis ipone
Secūdū ē appropinquū de q̄ stitez pro oī
Tertium est asa de qua hec sitis
et in eadem dosi supra pru

nas ~~[illegible]~~ appone·
Quartum est scrapinū q̄d
consimiliter et in eadē dosi sic
fumigandum est
Quintū est cordimenū seu
canū agreste· de cuius semine
pro qualibet vice dragmas
tres incende
Quinto tinas laudat· in
aquis quarū sint coctē medi
cine subtiliatiue prouocātes
menstrua sicut est tima ista
Re calamenti mite pulegii
sauine abrotam arthemesie
matricarie aā ay· in bulliāt
in vna cacabūda dulcis aque
fluuiis que cinc imponatur,
et in ea calida sedeat mulier
satis longo tempore vel plu
ries intret citra tamen te
diū et estuationem·
Explicat tractatus tertius
seu xxi· tertii canonis

Tractatus quartꝰ de nocumentis situs matricis et apostema tibus eius et que sibi sunt illis contraria xxx· capta

Capitulum primū est de clausu
ra vulue vel matricis

Clausura est superi-
or matricis canalis e
[illegible]ditur· aliquid quod

prohibet coitū ex re ad
dita lacertosa aut pāni
culari forti Aut est illic
incarnatio ab vlcere
aut creatione aut illud
quod est inter os vulue
et os matricis est scdz
vnū et eūdē horū mo
dorum Aut est super
os matricis eius quod
prohibet īpregnationē
et exitū menstruorū
ex pāniculo aut incar
natione vlceris aut
quod est eis simile
Aut meatus non īuē
tus in creatione ita vt
accidat virgini cū inci
pit menstruari vt non
inueniant menstrua
menstrua meatum
ꝓpter aliquā harū cau
sarum · quare accidant
ei dolores vehementes
et egritudo maxima Si
vero non ingenietur ei
redit sanguis : et dein-

gratur mulier et prefo
catur et moritur
Et qñz accidit vt clausa
retineat ꝑ accidens con
ceptionem Quare mori
tur ipsa et fetus eius
proculdubio : si nō regit
Et hoc quidem non est
possibile nisi aliquo mo
dorum aut vt sit illud
quod opponitur ori matri
cis de clausura rare tex
ture aut sit hñs foramīa
plura ita q̄ possibile sit
matrici attrahere de sper
mate aliquid licet enim
parū sit tamen ex illo
parvo fit conceptio : si
pars eius est veritas
quod visum est philo
sopho : est pars eius
quod visum est galieno
medico
Illud namqz quod nccīū
est in creando membra
est sperma femine scdz
sermonem philosophi

Et est illud in eo quod
provocatur ad matricē
intra matricem scdm̄ ser-
monē galieni Et est
sperma viri ut sumat
ex eo virtutem odoris
scdm̄ sententiā phi
Vidit enim q cū ovū
galline crudū rore asp
sum est et procedit
ex eo odor spermatis
viri / convertitur ovū
in conceptione

Clausura est In hoc
cap° primo agit de causis
clausure matricis Scdo de
conceptione sup clausura ei⁹
et periculo ibi Et qnz accidit
In prima parte refert sex
causas clausure matricis
Prima est cum aliquod la
certosum corpus vel pāncu
lare sup os matricis exten
sum egreditur prohibens
coitus et menstruationes et
conceptiones
Scda est incarnatio sup ma
tricis os sive caro addita in
ulceris curatione menstrua
prohibens a matrice exire.
sperma q virile [illegible] pene
trare in ipsam
Tertia est incarnatio pre
dicte similis a generatione
seu prima plasmatione ex
errore informative Et loqt
in hiis tribus primis causis
de matricis ore non intrinse
co sed extrinseco quod vulva
dicitur
Quarta est opilatio colli ma
tricis. s. inter os matricis et
vulve per aliquā ex causis nc
prenoiātis
Quinta est cū super os ma
tricis intrinsecū est aliquid
prohibens menstruorū exitū
et impregnationem sicut pā
niculus vel caro que excrevit
in ulceris curatione vel aliud
simile sicut verruca
Sexta est dum a prima cre
atione de vulva in matricē
non est inventus meatus ex
errore informative. Et in de
dum tempus menstruorum
accidit / evenit virgini q nō
inveniūt menstrua meatum
per quē foras effluant ppt
causam aliquā ex modo rari
tatis vias opilantibz Et
ob hoc dolores vehementes
accidunt et morbus maxim⁹
sicut apā membri nobilis:
vel febris continua de putri
do sanguine. Et nisi huic
puelle ingeniose provideat
vel faciendo aptionē manu
cirurgica vel sepe eam fleu
bothomando vel laxando huic
ventrē et exercitiis et sobri
a dieta / sanguis qui ad
matricē declinare debuit
et p hanc effluere redibit
in corpus: et illic cōpressus
denigrabit virginē et

multiplicatus tadē
suffocabit. et ducet ad mortē
In secdā primo ait q puella
clausa in vtero matricis q̄n
per actiones retinet cōceptio
nem idest sperma viri cum
sperimate proprio perq̄ fit
conceptio
Secdō dicit q clausa cōcipiēs
indubie tandē morituru cū
fetu suo nisi bene regatur
et sibi prouideat de remedio
opportuno. sic q caute fiat
clausure apertio
Tertio dicit et hoc quidem
si clausam concipere non est
possibile nisi per alterū duo-
modorū vt
Primus est illud obstaculum
quod claudit sit tale texture
sic q resudare per ipsum va
leat pars virilis sperimatis
Alter est vt plura sint mo
staculo foramina per que ma
trix sibi aliquid de virili sper
mate possit attrahere
Quarto ait q̄ nunq̄ modi
cum sit sperma quod aliquis
istorum duorum modorū ma
trix sibi attrahit. potest tñ
ex hoc modico sperimate fieri
conceptio si vera fieret pars
hominis formatus. quod tenū
bissimum est ytaliano medico
Quinto dicit super hoc q
sperma femine sedm plm
est id quod est nūtium m
creando membra fetus vel ut
eorū materia Sed salua prī
cipis reuerentia philosophi
aliter sensisse videtur sanctus
Augustinus tractatu sexto ca. mo.
Manifestum est ergo q sperma
femine non est conueniens
generationi. Et ideo ait e
odem ca. Quod vero putat
quida homines q femine omnia
generationi ppter sperma qd
eiciunt apud coitum ppter
delectationē est falsum Et
rursus ni fine capti illius ait
Et manifestum est ex ratī
onibus quas diximus q femi
na non conuenit generationi ppr
sperma quod exit ab ea. sed
ppter sanguinē menstruū.
Ad ca. mo. libri xvi ait q
semen est menstruum
Sexto dicit q sedm ytalo
rum medicū illud est et ma
net intra matricē quod p
noctem et effunditur ad hac
de vtroq; sperimate et vtriusq;
est argens et materia simul
procreandi fetus argentinus
attamen est masculinū
Septimo dicit q sedm aristo
telem sperma viri est ad hoc
vt format formet ex eo mate
ria fetus odorem sperimatis
p quē intentionē spiritū in
telligit latorem virtutū tā
immutatiue q̄ informatiue
Octauo dicit q aristoteles ad hoc
mouebatur quia vidit q cū
cruditum omū ytalorum esse
sim fiunt seu quasi vermi quia
dam humiditate. et odor sperī-
matis viri puta ytali pro
cessit ab eo. coniectū est
hoc omū ad conceptionem
fetus q̄ inde pullulat

sic parum spermatis viri per
suos spiritus fetum forma
re sufficit ex idonea materia
secundum aristotilem

Capitulum .ii. de cura ipsius

Curatio clausure est
cum ferro non cum a
lio Si ergo hec
clausura apparens est
tunc modus est ut
disrumpantur labia
vulne a clausura ita
ut ponatur super unum
quodque labium pila et
muniantur polices
panno et tendantur
labia donec disrumpantur
ab eo quod est inter ea
Aut iuueris flebo
thomo optuso: Et
finde siphac Et inci
de carnem additam
si est sub siphac pau
latim ita ut non re
maneat de addita a
liquid neque sumas
de radicali aliquid.
Et illud fiat cum calib

Et differentia quidem
inter siphac et carnem
est quod siphac non san
guinat: sed caro san
guinat
Deinde pone inter ambo
labia lanam infusam
in oleo et vino et di
mittatur tribus diebus
Et administra super ea
aquam mellis: si ea indi
ges Et administra
desuper unguenta nu
trita cum cautela a con
solidatione et glutina
tione et constrictione
et proprie si illud quod
incisum est est caro.
siphac vero parum su
scipit consolidationem
post scissuram
Quod si clausura fuerit
profunda tunc modus
est ut perueniat ad
ipsam uncinus
Et si est siphac scin
datur scissione una

non cum illa

non cum illa equalita
te. nam fortasse cooperit
vesicam
Ymo oportet vt caue
antur alia sicut vesica.
Et incidatur si est caro
paulatim. Et adhere
at incisioni lana infusa
in vino stiptico
Deinde post illud sedeat
in aquis in quibus de
cocte sunt medicine
mollificatiue
Postea curetur cum vn
guentis rectificantibus
vlcera linitis et iniectis
Deinde cum consolidatis
Et cum apparet sani
tas oportet vt assidu
etur super eam coitus
Et oportet vt caue
antur apud hanc scis
sionem et incisionem
due res .s. abbreuiatio
in incidendo: et in fin
dendo quantitatem
additam. Illud enim si est
compositum est faciens
possibilitatem conceptionis
apud coitum qui accidit
cum ea: et difficilem
faciens partum prepa
rans fetum et pregnan
tem morti
Et caueatur iterum
ne pertranseat quantita
tem additam: et capiat
de substantia matricis aliquid.
quare apostemetur ma
trix: et doleat: et incurrat
cuzes et spasmum et e
gritudines perniciosas
Cum ergo feceris hoc
oportebit vt abstine
as eam a frigore: Et
vt non appropinques
medicinam frigidam actu
omnino
Ymo oportet vt sint omnes
distillationes et iniec
tiones et suppositoria
exspoliata frigore.

Curatio clausure In hoc
capitulo primo agit de cura

clausura apparentis Secundo de
cura clausure profunde ibi
Quod si clausura Tertio de vitan
dis in hac incisione ibi Et orbt
In prima parte primo agit
de cura communi clausure Secundo de
duplici cura clausure apparentis
ibi Si ergo hec Tertio de dif
ferentia inter siphac et car
nem quibus fit clausura ibi
Et dicentia. Quarto de a
gendis post clausure aperti
onem ibi Deinde pone inter
In prima particula ait quod
cura clausure matricis cum
ferro est idest instrumento
cirurgia ferreo ad hanc ido
neo Et non cum alio com
plete fieri potest maxime cu
ra profunde
In secunda dat duos modos cure
clausura apparentis
Primus est quod labia vulue
disrumpantur et separentur
a re qua vulua clauditur
secundum hunc modum ponantur
pile super duo labia vulue
super sinistrum una et super
dextrum una et muniantur
cirurgici polices panno vel tela
et suis policibus fortiter com
primat pilas suppositas la
biis et ipsa taliter extendat
elongando labium dextrum a
sinistro quod utraque labia dis
rumpantur ab eo quod clau
debat vuluam
Secundus modus est iuuari
flebothomie seu lanceola
cuspidis optuse sed bene sci
dente in lateribus eius et

cum eo primo siphac illud fi
de quod claudit os vulue.
Et si caro addita sub siphac
fuerit hanc paulatim incide
taliter quod de ipsa nichil remaneat
Sed caue ne scindas vel scindendo
auferas aliquid de radicali
puta de propria substantia vulue
Et fiat hec carnis incisio cum
calib idest instrumento fer
reo idoneo
In tertia dicit quod siphac additum
claudens os matricis sic a car
ne addita claudente ipsum dif
fert quod siphac non sangui
nat seu sanguinem emittit
quando ipsum finditur de quo sit
curandum caro vero incisa
protinus cruentat
In quarta preiubet quod postquam
fuerint scisse caro et siphac
inter labia vulue protinus
ponere lanam preinfusam in
vino et oleo mixtis equaliter
atque calefactis ut dolorem
mitiget et labia vulue con
iungi prohibeat et hanc
dimitti ibi per tres dies
integros
Secundo precipit super labia vul
ue ponere aquam mellis si
fuerit opus ad hec mundifi
canda
Tertio precipit super labia
vulue ministrare unguenta
nutrita seu fermentata cum
tali cautela quod labia vulue
prohibeant insimul consolida
ri conglutinari et constringi
maxime si caro fuerit obsta
culum quod incisum fuit

Sed si siphac fuerit quod fiat
maxime non multū timenda
est consolidatio quia nō facile
suscipit eam postq̄ sepsit
fuerit. qm̄ exanguis est et
frim̄ et siccum.

In secunda parte principali
prelibet clausuram profū
dam vncino incidere si aiant
ad eam prementem materiem

Hedō precipit sapsione v
nica clausuram incidere
si fuerit siphac seu pānus
exanguis. sed non incidat
cum hac equalitate ei qua
incidebatur clausura extra
secta. e. ex toto sic q̄ nichil
exhac oīo remaneat nam
fortasse hoc siphac coopit
vesicam. q̄re timendū est
si exquisite abscindatur ne
vesica vulneretur

Tertio dicit q̄ caueat oz
ne incidatur aliud q̄ siphac
opilans: puta neq̄ matricē
nec vesica proxima. nā sūt
hernij vulnera multū dolorosa
vix q̄ sanabilia

Quarto precipit si clau
sura fuerit cruor seu carnea
hanc paulatim incidi tali
modestia q̄ non vulneretur
substantia matricis.

Quinto precipit q̄ post inci
sionem fiat vt adhereat inci
sum lana que misa sit in
vnio stiptico. vt lana hec pro
hibeat clausurā reuiuiscere
iam facta sint

Sexto precipit mulierem
post hec in aquis sedere in
quibus cocte sint mediane mol
lificantes: sicut cepe bibi mal
ue bismalue semen lini vio
larum quibus dolor mitigetur
et spasmus prohibeatur.

Septimo precipit vlcera
sapsue curari ab vnguentis
quibus rectificentur. siant
miscetis intra matricē vel
ibi illinatis sicut est vnguen
ex apio sinito et farina or
dei et melle cōmixtis vel e
thiriacum vel apostolorum

Octauo precipit post isto
vlcerum rectificationē seri
mundificationē ipsa cōsoli
dari et cicatrizari cū cortice
thimis mirra et sarcocolla.

Nono precipit frequentare
coitū et assiduare sup hanc
mulierē dum appareat sanata
sapsue et vlcerū vt ipē prohi
beat clausure reditum.

Intentia premonet euitare
duo dum clausura scinditur

Primū est q̄ non sit abbre
uiatio seu diminutio in fine
Tertio et incidendo quātitatē
additam. idest de clausura q̄n
tū est expediens. nam si iste
defectus compositus fuerit
sine cōmissuris faciet q̄ possit
concipere mulier in coitu cū
viro transeunte sperma et
virile in matricem p̄ foramen
fractū. Sed multū difficilē ef
ficiet partum. et disponet ad
mortem prefiniantē et fetum
quia non poterit p̄ paruū fo
ramen fetus exire tam mu
tilatus.

Secundum est quod non sit in scissura excessus sic quod pertranseat quantitatem additam clausure matricis: et scindat aliquid de corpore matricis. Et ista de causa matrix apostemetur: et fortiter doleat et incurrat cuzez idest tetanum et spasmum dum pungitur aliquis neruorum matricis et morbos alios perniciosos ut sincopim et mortem pre dolore nimio.

Et post has cautelas dat tria precepta super cura ulcerum a scissura procedentium.

Primum est quod mulier a frigore abstineat idest sibi caueat ne frigidus aer matricem eius intret et ulcera tangat. Nam ulceribus quidem frigidum mordax dolorem sine fame facit: nigrores rigores febres spasmos et tetanos ut ait ypocras amphorum v.ta

Secundum est quod nil matrici applicetur omnino quod sit actualiter frigidum nam ano pudendo vesice et matrici calidum quidem amicum et determinans. Frigidum vero aduersum et occidens amphorum quinta.

Tertium est quod cuncta que in matricem distillantur et iniciuntur et supponuntur in casu presenti esse debent exspoliata frigore actuali

Capitulum tertium de modo administrandi hanc incisionem.

Preparetur mulieri sedes coram lumine: super quam sedeat cum pauco sustentaculo ad posteriora

Cum ergo equatur crura sua adherere faciat coxis suis.

Et adiungat illud ventri suo et liget manus suas sub curuatura poplicum suorum. et ligetur secundum hanc formam fortiter. Deinde medicus administret scissionem siphac: et incisionem carnis.

Et quandoque indiget medicus ut administret speculum et proprie in eo quod est intra matricem

Cum ergo extenditur cum radiis et uncinis extensione cum qua non comprimuntur matrix et collum vesice et siphac eius comprehensione

nocente hiis membris
in primis cum manu:
et secundo cum eo cuius
non excusatur proces
sio cum utrisque manibus
aduenit ei de acumine
ferri Et speculum quidem
facit te videre illud quod
arte efficias inde
Et facit te cognoscere
illud quod associatur
siphac subtili: et de
membris que pretere
unt hoc membrum
·s· ex vesica et aliis
Quod si superfluis dimitte
illud quod extendisti
ut redeat quod vehemen
tius est in eo quod ne
cessarium est·
Deinde subleua siphac
clausure cum subtilitate
Deinde scinde ipsum secundum
obliquitatem ut non con
sequatur vesicam
Deinde considera in prin
cipio cum scindis et

si egreditur sanguis
paucus tunc penetra
in operatione tua sine
timore
Et si multiplicatur cur
sus sanguinis tunc
finde paulatim ut non
accidant sincopis et
paruitas anhelitus
Et quandoque est tibi ne
cessarium ut dimittas
instrumentum incidens:
quod nominatur alcalib
in ea usque in mane in
uolutum in lana liga
ta in panno· Et cum fuerit
mane consideretur in
virtute eius Et si fuerit
fortis curetur integra
curatione. Et si non
dimittatur usque in di
em tertium· Et remoue
atur tunc instrumentum·
Et considera dispositio
nem scissure cum digi
tis ponendo sub loco
eius ut significetur·

tibi sūma quā necē est
te incidere post
Et cū soluitur muli
er eo quo curatur / oz
tunt ut sedeat in aqua
in qua decocta sunt
lenitiua cū est calida :
et proprie cū apparet
apostema
Et melius est ut
administrentur sup eā
vngta in calib prohi
bentia consolidationē .
Et melius est illud
quod est cōcauū hns
foramen ut egrediā
tur in eo supfluitates
et ventositates
Et qn incisio accipit
carnē naturalē / tūc
fortasse accidit cursus
vrine qui non curat
Preparetur In hoc capto
primo agit de preparati
one mulieris ad hanc inci
sionem Scdo de adiutorio
speculi ibi Et qnqz indiget
Tertio de agendis qn sup
flue siphac est extensū ibi
Et si supfluis Quarto

de dimissione instrumenti
quo inciditur in matrice per
noctem et cōmensuratione scis
sure iuxta tenorē virtutis ibi
Et qnqz tibi Quinto de
agendis post scissurā ibi Et
cum soluitur
In prima parte dat tria pre
cepta
Primū est q mulier sup sedem
sedeat apte in luminoso loco
preparatam retro parū appo
diata
Scdm est q ipsa cum equata
fuerit et recte sedens faciat
crura eius adherere coxis : et
ipi⁹ ventri iungantur coxe
eius : et manus ligentur
sub curuatura suorū poplicū
seu genuū ipius . et fortiter
ligetur scdm hanc formā sicut ligat
aliqui pueros incidendos pro
lapide vesice
Tertium est q taliter muliere
aptata cirurgicus incidat si
phac et carnē que claudunt
matricē caute et suauiter et
indolorosius quo fieri poterit
In scdā primo art q qnqz in
cisor indiget speculo maxime
in profunda clausura matricis :
ut per ipm videat intra matri
cem qntū et quale est inciden
dum
Scdo dicit q aduenit aliquid
clausure profunde de acumine
ferri qn ipa tangitur et simul
extenditur radius et vncinus
primo cū manu vna : scdo per
ambas qn non est excusatio
quin ambe concurrant

Et hic extensio clausure talis et ita modesta q̄ neq̄ matricem nec collū vesice nec siphac ipi⁹ seu vesice corpus fortiter comprimat tanta cō pressione vel cōprehensione quod aliquod istorū seu sibi læd̄at

Tertio dicit q̄ speculū bulue supposit̄um facit cirurgicum videre qualiter efficiet artificiose clausure sufficiam

Quarto dicit q̄ etiam speculum dabit tibi cognitionem carnis aut alterius rei que assbeat siphac sibule quo claudit̄ matrix Et illa de membris cognoscere facies que preteriere hoc siphac vt vesicam et collum eius q̄ masionē euitare debeo

In tertia v. cirurgico p̄cipit

Omnū est q̄ si ipē superexcrescerit in clausure extensione facta per vncinos q̄ statim relaxet hanc extensionem quo usq̄ redierit de supflua extensione ad moderatam

Idem est q̄ cum sic ipsa recidit tunc siphac clausure sanabiles sibleuet et cū facilitate

Tertiū est q̄ posq̄ sibleuatū fuerit obliqne ipm scindat ne tangat vesicā sicut in ceteris

Quartū est q̄ cirurgicus a principio dum scindit clausurā attendat si patientis extenditur sanguis et si ita fuerit scindendo penetret et perpenetret in aperte sino sin hoc q̄ timeat de malo successu

Quintum est q̄ si fluxus sanguinis exuberet in hora scissure facte paulatim fiat ne sanguis copiose emittat et patiens ab hebetatione sanguinis et spūs plurima et festina

In quarta primo ait q̄ quinq̄ opus est vt in matrice per totam noctē dimittatur aliquod instrumentū feruentum quo fit incisio Et mane attendatur mulieris virtus, que si fortis fuerit cauetur clausura cura pfecta p incisionem que sufficiens sit Et si non sit fortis virtus mulieris dimittatur triduo dictum instrumētū tacere in matrice Deinde extrahat

Idē precipit ante masionē ponere digitos sub loco clausure et considerare p hoc mensure dispositionē vt sibi videatur sima seu quantitas q̄ post medenda est

In quinta primo ait q̄ q̄n mulier a cirurgico manu liberata est et absoluta conuenit vt sedeat in aqua calida decoctionis lenitiū pro mitigatione dolorū magnū Dum p hos apparuerit vel iam actu appareat sicut in hac decoctione de semine lini violare malue sanctionis bismalue ana ℥ij ficus ij vel iij bulliantur in dulci aq̄ in aqua actu calida sedeat mulier

Idē dicit q̄ magis ūenit

ut administrentur in instrumento nominato calib quo fit incisio mollitiua vngta quibus sederitur dolores: et consolidari labia prohibeantur

Tertio dicit q melius calib est id quod interius concauum existit et habet foramen vt per ipm exeant superfluitates ventose et aquose vel humorales: et introittantur modo dicta vngta

Quarto dicit q dum scissura clausure aliquid de carne naturali accipit / forte inde supueniet inuoluntarius vrine cursus qui nunquam sanabitur maxime si incidit musculus claudens vesicam.

Capitulum iiii de suspensione matricis

Quandoque accidit illud propter clausuram

Et quandoque accidit propter apata calida et dura

Et cura eorum est cura eius

Quandoque In hoc capitulo primo dat causas suspensionis matricis Secundo curam eius ibi Et cura

In prima parte primo ait q clausura matricis est interdum causa suspensionis eius

Attende q matrix suspensa dicitur quando collecta stat in altiori loco q esse deberet Et eius suspensio differt ab ipius suffocatione motus matricis est

nam suffocatio

ad superiora cum malignis accidentibus sincopi similibus et epilentie suspensio vero non dicit motum sed stationem eius in loco altiori Cum igitur matrix clausuram patitur hec non sinit eam deorsum tendere tempore coitus et hora qua menstrua deberent effluere

Secundo dicit q quandoque accidit suspensio matricis per apata calida flegmonica vel dura sclirotica vel cancerosa: dum supremis partibus matricis inuacent et sursum contrahunt

In secunda dicit q suspensa matrix causa clausure ~~q suspensa matrix~~ eius curatur clausure curatione capitulo ante hoc satis declarata Et consimiliter suspensio que fit ab apate calido vel duro / cum cura curatur huius apatis que postea dicetur tractatu presenti

Capitulum v de augmento matricis et exitu eius et conuersione ipius

Matrix augmentatur aut ex causa primitiua s ex casu aut cursu vehementi aut vociferatione qua ipsa vociferata est aut sternutatione maxima aut strepitu aut vociferatione quam ipsa audiunt quare

terrefacta est
Aut percussione mollifi
cante ligamenta ma
tricis
Aut propter causam partus
difficilis aut partus gra
uatiui aut labore obste
tricis in extrahendo fe
tum et secundinam
Aut exitus fetus subito
Aut propter humiditatem mol
lificantes
Aut propter putrefactiones
accidentes ligamentis
Et quandoque egreditur tota
Et quandoque conuertitur
Et quandoque eradicatur
radix eius
Matrix. In hoc capitulo primo a
git de causis primitiuis
precipitationis matricis
Secundo de causis interioribus
ibi Aut propter causam partus
Tertio de modis precipitatio
nis ibi Et quandoque egreditur
In prima parte dat vij causas
primitiuas motus precipita
tionis: quam hic vocat aug
mentum quia quando matrix
relaxata versus os vulue
descendit augeri videtur
saltem in longitudine.

Prima est casus grauis
impetuose matricem excutiens
versus inferiora
Secunda est vehemens cursus
vel saltus similiter operans
Tertia est multum alta vo
ciferatio facta a muliere cuius
matrix precipitatur per quam
vehementer motu diafrag
matis deorsum comprimuntur
membra nutritiua ita quod
inde fit aliquando hernia vel
casus matricis.
Quarta est sternutatio
multum impetuosa que simul
commouet vehementi impetu
membra animalia vitalia sil
et naturalia versus inferiora
Quinta est strepitus qualis
fit in altis et rotundis cho
reis in mulieribus quarum
dislocantur de leui matrices
sicut parisius plurimis accidit
Sexta est horribilis vocifera
tio vel sonus terribilis sicut
tonitrui quem mulier audi
ens ita perterretur ut inde
deorsum matrix eius precipitetur
sicut nuper accidit cuidam
domicelle prope parisius que
tonitrui territa precipitationem
passa est et abortum
Septima est percussio fortis mol
lificans seu paraliticans liga
menta matricis: quare non
tenent hanc fixam in loco suo:
sed eam permittunt inferius
prolabi
In secunda dat vj causas pre
cipitationis matricis in tran
secas.

Prima est difficilis et labo
riosus partus in quo clamori
bus et compressionibus plurimis
fortibus matrix et fetus de
orsum impelluntur
Secunda est partus multum gra
uatiuus magnitudine fetus
et pondere ipsius ac superflu
itatum secum retentarum
quibus deprimitur matrix inferius
Tertia est labor rudis indi
scretus et impetuosus quem
matrici prestat indiscreta
obstetrix in extractione secundine
et fetus
Quarta est subitaneus ex
itus fetus in quo matrix se
ipsam improuise deprimit re
laxata plurimis humiditatibus
Quinta est humiditates
plures imbibite ligamentis
matricis quibus relaxatur et
tendit deorsum sua grauitate
Sexta est putrefactio liga
mentorum matricis quibus
fiunt impotes ad sustentandum
eam
In tertia tres tangit preci
pitationes matricis modos
Primus est quando exit a corpore
tota sicut nuper accidit vni pau
percule cui post partum fuerat
secundina retenta et obstetrix
stolida credens hanc extra
here simul eius totam matri
cem extraxit et statim mortua est
Secundus est quando matrix conuer
titur sic quod ipsius pars suprema
descendit usque ad collum eius
et cognoui aliquas quibus
ipsa intantum descenderat quod
digito impulso palpari poterat
Tertius est quod ruptis ligamen
tis radix eius eradicatur et
descendens deserit suum propri
um locum.

Capitulum vi de accidentibus et signis illius

Accidit mulieri inde
dolor in pectine magnus
et in cathim et dorso
Et quandoque sunt cum hoc
febres Et accidunt
ei multociens expressio
et difficultas propterea
quia matrix comprimit
meatus fecis et vrine
Et accidunt spasmus
et tremor Et timor
sine causa Et sentit
rem rotundam in pectine.
Et sentit apud vulnera
rem descendentem lenis
tactus: et proprie cum
completur conuersio.
egreditur enim: et quod
intrinsecum est est ma
nifestum
Et cum non sentit
foramen eius rotundum

ſtim: q̄ radix eius iam
cōuertitur et egredit
Si autē īmens fora
men/ et iam exīt
ſcit eſt non cōuerſa/
tunc non cadit miſi
clauſtra ſciās ergo
illud

Cadit mulier Vbi cap̄
primo agit de ſignis et ac
cidentibꝫ precipitationis
Scd̄ de medis noſcendi ſi
radix matricis conuerſa eſt
aut non ibi Et cū nō ſcit
Vi prima parte tangit ſi
gna vñ · et accidentia precipitatiōis
Primū eſt dolor maximus i
pectine et cathim et etiam in
dorſo q̄bꝫ matrix allligata
eſt · et ideo indolent ſibi diſ
locate Et eſt cathim locus in
directo renū poſteriꝰ dorſo
Scdm̄ eſt febres quas īter
dum cōmouent vehementes
dolores vel in ſpinabꝫ vel i lu
moribus maxime ſi mulier
ſit cacochimica
Tertiū eſt mictū expreſſo
ni ano quaſi tenaſmomica:
Et mictionando difficultas
aliqua · nam precipitata ma
trix comprimit meatus ſeca
et urine ·
Quartū eſt ſpaſmus ꝓpter
vehementes dolores et exten
ſiones nerꝝ matrias et
etiam tremores a cauſis

ſimilibus
Quintū eſt timor ſine cauſa
vt in mulieꝝ ꝓpter compati me
dū crebꝝ volenti matrici et
recipere ab hac corruptas fu
ligines
Sextū eſt q̄ ſentit in pectine
mulier rem quaſi rotundā
ex corpore matricis quod illic
deſcendit
Septimū eſt q̄ mulier a
pud vulvā ſentit ꝛē lenem
deſtendere maxime dū matr
completa conuertit · nam tunc
egreditur de loco proprio: ſic
q̄ manifeſtū id quod prius e
rat intrinſecū ecclitam ·
Vi ſcd̄ primo erit q̄ q̄n fora
men colli matricis rotundū
tactu non ſentiat mulier/ ex
hoc cognoſcitur q̄ radix ma
tricis iam plene conuerſa eſt
et foras egreditur opilans
foramen
Scdm̄ dicit q̄ ſi tactu digiti
mulier mutent foramen a
pectum matricis precipitate/
tunc exīt matrix tacta ſic
ipā eſt et non conuerſa Et
tunc non cadit miſi clauſura
eius ſeu pars inferior · Et hoc
ſcire debemus vt modū me
dendi melius noſtremus

Capitm vñ · de cura

Non ſperatur cura
tio miſi eius qui recens
eſt in adoleſcentia
Et raro in primo

a solutione nature cum
clisteribus Et provoca
urinam cum diureticis
Et cum expletum fuerit
illud resupinetur mu
lier et aperiat quod est
inter crura sua
Et assume lanam ex vel
leribus lenibus et fac
eam adherere matrici
Deinde accipe lanam ali
am et infunde eam in suc
co acatie aut vino in
quo dissolutum sit aliquid
stipticum et pone super
os matricis et reduc
cum facilitate ad anteri
ora ita ut redeat lana
tota ad anteriora
Deinde accipe lanam aliam
et infunde eam aceto
et pone eam super vulvam
Et precipe mulieri ut
iaceat super latus suum
et adunet crura sua et ser
uet lanam ut est pre
parata in ea ne cadat

Et pone ventosam super
radicem suminis eius et
super dorsum ipsius Et
fac eam odorare odores
bonos valde ut ascendat
matrix causa eorum
ad superiora
Et caue ne approxima
re ei facias aliquid fe
tidum quare fugiat
matrix ad inferiora
Cumque dies tertia affu
erit permuta lanam
eius et pone eam lanam
infusam vino in quo
decocta sint mirtus
et rosa et acatia et
cortices granatorum
et alia ab istis tepido
Et embroca ex illo
super sumen eius et
ipsius pectinem
Et administra super
eam linimenta facta
ex sauich
Et ex herba que nasci
tur super lapides cum

ſimt in aquâ · et faci
unt fubricare pedem
Et ſiccata ex lentibus
cū ſtipticis · hoc enī ve
hemen qñq; ſanat ea
Et fac eam ſedere poſt
illud in decoctione ſimi
nantis et mixti et de
ſarmi
Et oz vt facias eam
abſtinere a ſalſis / et
ſtemmitationem mo
nentibus et tuſſim
Et fac eam manere
tranſquillam et q̃etā
Non ſperatur · In hoc ca
primo agit de ſpe et non
ſpe cuiꝰ deſcenſie matricis
Sed de cura eius per ſolutio
nē ventris et pronocatiōē
huius ibi Et nepe Do
cto planas ibi Et cū explē
tum · Quarto per ventoſas
et ſcarres ibi Et pone · Quī
to per embrocas et limmen
ta ibi Cūq; dies · Sexto per
balneum ibi Et fac eam
Septimo p cauteria a nocenti
bus et quieſcere ibi Et oz vt
In prima parte aut q̃ non
eſt ſpes cuiꝰ caſus matricis
et ventris ipius niſi dū ſa
nus eſt et non confirmatq;
neq; diuturnq; Et dum
ipſam patiens eſt adoleſcens cu
ius membra nondū ſūt ſtata
Diuata · vnde poſſunt lenire
in proprīū locum diſlocata re
dire
In ſecunda premittet neipe
curam cum cliſteribus ſolutiꝫ
ventris vt ſic poſſit facere in in
teſtinis retentis matricē non
deprimant verſus inferiora ·
Sicut eſt cliſteris hoc Re ble
tamum mercurialis boraginis
artiſemeſie abſinthij ana m j
fiat decoctio pro vno cliſteri
in qua diſſolue pulpigine be
nedicte mellis ℥ oſati colati
ana ℥ ſ · olei de ſpica q̃ſ ℔ ſ
ſalis · ℥ j · fiat diſteris
Secundo pronocare urinam
cum diureticis : ne veſica re
pleta matricem comprimat
veſtus inferiora pronā deſcē
dere · vt bibat mulier petroſelī
eleoſelī cum radicibꝫ petroſ et
feniculi vel aquā baſdame vel
piloſelle vel gallitrici
In tertia dat precepta · b ·
Primū eſt q̃ mulier ſedu
pina iaceat elevatis clunibꝰ ·
et id quod eſt inter ſua crura
aperiat deſtē ſuas coxas
elongando · e · alterā ab altē ·
poſt ſolutionē ventris et pro
nocationē huius
Sedm̄ eſt q̃ lana de velle
ribus ouis lentibus accipia
tur · et huius impellatur ·
et fiat vt ipſa matrix ad
hereat : et hanc ſurſū ſpel
lat
Tertium eſt q̃ alia lana ac

cipiatur · et misiendatur in ac
cetis fumo vel in vino ypocras p̄
tico in quo aliquid stipticum
dissoluti fuerit : vt sanguis
draconis terra sigillata vel lu
lus armenus · et pomatum la
na hec sup os matricis vt
ip̄a prohibeat iterū descendere
Et matricē reduc simul cum
lana vrsus anteriora cū facu
litate punta leui impulsu ita
vt tota lana videat anterius ·
Quartū est q̄ iterū lana a
lia accipiatur · et infusa ace
to vulue supponatur · ad
stringendū locum et prohi
bendū descensum
Quintū est q̄ hīs factis
mulier iaceat sup alterum
laterum sicut / iiii ges et
ad manus suas coxas ni sit
vt lana sentiatur in matrice
posita vel in collo et vulua
sicut preparata est : et nō ca
dat extra
In quarta precipitua
Primū est bentosas sine
scarificatione cum igne ap
ponere sup summum vidic
idest umbilici : et sup dorsum
in directo umbilici : vt cele
ti harū attractione matrix
retrahatur · sursū in locū suū ·
Secundū est frequenter · olfacere
odores suaues valde bonos si
cut primū ambre cinamomū
lignū aloes vel xilofilos
quos matrix dilygit et serpat
verius hos elevare solet et de
lectari in his sed ip̄i mesen
in precipitatione non sunt
suppremendi ne matrice aplio
desistere faciant
Tertiū est cauere ne fetida ad
eius nares perueniant · quia
sicut matrix ad bonos odores
olfactos se elevat sic ab od
oribus malis odoratis se depri
mit et fugit
In quinta precipitua in dict
to permutare lanā · loco cui
alia lana accipiatur · et ipsum
datum in vino tepido in quo
coctē fuerint mediante se
quentes Et mitta rosarum
actatis corticū xilinatorū su
mach balaustie nucū cipressi
miastigis ana · ℥ ii · conquassē
tur · et bullianture in ℔ i · mi
xtis bini pintia donec cō
sumatur bini medietas ·
Et ex dicta lana infusa in
hoc vino sume embrocetur
idest vinibiatis ac ip̄i pectē ·
vel somētetur propire loquē
do vt matrix auxilius dictis
in proprium reducta locū sti
metur in eo per ista stiptica ·
Sed tamen timere hinmicta
tria matrix opponendi posti
am reducta est
Primū sit ex sauich idest ex
brasco non completo matrino
demde strato vel parū vstu
lato postea fortiter in aqua
feruenti ex ardenti calide tinto
Secundū herba sit que sup lapi
des in aqua existentes nascē
tur · et crescit : et pedes qui hāc
calcant lubricare facit · et est
equatica dicta alter · cōpetrin et
gallice cōpierre · Ista herba te

ntur · et de ipō ſucco matur
illmitur · vel ſucus et herba
ſibi ſupponūtur · et propie di
citur · tāē cataplaſma

Tertiū ex lentibz cū ſtipticis
ſit ſēm hūc modum ℞
lentium ℈j · n · ſimach ℈alla ·
corticis thuris maſticis ā ℈ ß ·
decoquantur ſimul in tribus
ℓb vini ℥roſſi pontici donec con
ſumatur vini medietas · dein
exprimātur omnia per telā ant
fortē ſtamineū et ex ipīs calidis
limatu matrīc · Et dicit hic
princeps q dictū rezimē fortaſ
ſe cruabit precipitationē

In ſexta precipit q ſedeat mu
lier poſt oīa predicta in hac de
coctione mediocriter calida in
poſita time ℞ ſquinātia mur ·
roſarum rubea ſiccarū ā ℥j · ℔ ß ·
bulliantur in cacabundā vna
plumeāis aque que time ſponat ·
ſtringit cū vulnā · et matrīas
collum et ipām matricē cadere
prohibet ·

In ſeptima preuibet abſtinere
a ſalſis ex quorū pictura q̄n
cantantur expreſſiones in m
teſtinis matrīc aut veſica · p
quas commouetur deſtenſio
matricis

Octo precipit ab hmōi abſtinē
que ſtet mutatione et tuſſim
cōmouere · nam frequenter
matrīc ab hmōi violentis mo
bus deſtendit et precipitatur
in diſpoſitis ad hoc

Decimo precipit q mulier ma
neat tranſquilla et quieta aīo
et corpore poſtq̄ matrīc eius
ad propriū locum reducta ſuit

Capitulum de declinatione matricis

Matrix q̄nq; accidit
vt declinet ad vnā diā
rum partiū matricis ·
Et removeatur ob ma
tricis ab oppoſitione · p
quam mittitur ad ipām
ſpermā

Et q̄n̄ eſt cauſa in ea
duplices vnius diarii
partium

Aut inſpiſſatio et con
ſtrictio Quare dupli
ficentur duo latera ī
hūditate et molliſica
tione · et ſiccitate et ſpaſ
mo Et q̄nq; eſt cā
in eo repletio in vna de
narii diarii partiū ſpe
Et q̄nq; eſt cauſa in
eo hūores ℥roſſi viſoſi
in vna diarium ptiū
facientes illam · attrahi
tur · cū ſedā ad ipſā
Et multociens acci
dit ex ea preſocatio matri

Et obstetrices quidem cognoscunt partem declinationis per tactum cum digitis. Et cognoscunt an sit a duricie aut a repletione cum facilitate et tensione venarum et duriciem earum et necessitatem eius ad evacuandum.

Matrici quandoque. In hoc capitulo primo agit de declinatione matricis. Secundo de causis eius ibi Et quandoque est. Tertio de cognitione partis declinationis et a qua causa fit ibi Et obstetrices.

In prima parte primo ait quod matrix que debet locari in medio ventris inferioris quandoque declinat ad alterum laterum dextrum vel sinistrum non sine dolore sed non ita facile declinat anterius propter vesicam que ibi posita est neque posterius propter longaonem.

Secundo dicit quod os matricis removetur per hanc declinationem ab oppositione recta cum vulva sic quod non rectum stat collum matricis per quod viri sperma recte effundi debet in matricis concavum ut sit prolificum.

In secunda assignat .iiii.or. causas declinationis matricis. Prima est duricies sclirotica accidens alteri duorum laterum matricis suo trahens pondere matricem versus se.

Secunda est inspissatio et constrictio seu coadunatio alterius duorum laterum matricis propter quam hec latera diversificantur in humiditate et mollicie que parte sani insunt et siccitate et spasmo que insunt parti egre trahenti ad se sanam.

Tertia est venarum vel unius vene repletio proprie sanguinea maior in uno laterum matricis quam alio qua fit ut declinet ad latus repletius.

Quarta est multi grossi et viscosi humores in iacentes uni laterum matricis et facientes illam declinare versus se sua gravitate.

Tandem notat hic quod suffocationem matricis sepe affert eius declinatio. Dum reddit ita tortuosum intus os matricis quod ipsa prohibet menstrua effluere et humiditates in ea contentas.

In tertia primo ait quod docte obstetrices tactu digitorum noscunt latus ad quod matrix declinata est et ipsa patiens id dolore percipit et tumore quodam.

Secundo dicit quod cognoscunt etiam obstetrices utrum declinatio matricis sit a duricie vel a repletione sanguinea venarum tunc est tactus eius facilis et lenis et plene atque tense vene sentiuntur in illo ~~[illegible]~~ latere.

Tertio dicit quod obstetrices cognoscunt etiam tactu duriciem

alterius laterum Et cognoscunt etiam quando est necessitas ad euacuandum matricem per hoc quod percipiunt eius repletionem

Capitulum ix de cura

Oportet ut flebotometur sophena partis cui opposita est pars declinationis, si sentitur repletio: et dicit obstetrix quod vene in illa parte sunt tense et replete: et illic est grossitudo.

Et si illic est constrictio et coadunatio, et non est illic grossitudo administra lenitiua ex clisteribus et suppositoriis, et unctionibus Et administra balneum

Et fac ut cibus bonus fiat

Et si fuerint illic humiditates, euacua eas

Et da in potu oleum de keruha Et administra etiam in suppositoriis

Et similiter iunge matricem eius. Et iunge in matricem eius oleum balsami, et razaki et similia

Et tunc fortasse possibile erit obstetrici ut intromittat digitos iunctos cum ceroto aut adipe galline aut anatis. et equet matricem: et tendat declinationem, donec faciat cadere oppositum os matricis vulue.

Oportet ut In hoc capitulo primo agit de cura declinationis matricis a repletione sanguinea Secundo a constrictione et coadunatione et duritie ibi Et si illic. Tertio ab humiditatibus grossis et viscosis ibi Et si fuerint

In prima parte iubet flebotomare sophenam pedis lateris oppositi declinationi, si egra vel obstetrix repletionem magnam in declinationis latere senserit: et venas inibi tensas et repletas: et aliquis est ibi tumor et grossities.

In secunda preiubet si latus declinans constrictum fuerit et coadunatum sine grossitudine lenitiua quatuor modis ministrare

Primo in clisteribus sicut est istud Re malue bismalue violarie senetionis lini atriplicis ana m. j. radicis lilij ficus pingues incisas ana semis

bn mīo · fiat decoctio pro v
no clistere m qua dissolue
medulle cassie fistule mūda
te · ʒ · xij · catholicon · ʒ · j · ole
orum de lilio et sisamum aā
ʒ · j · fiat clistere sme sale

Idē m suppositorijs vt si
cum camila butirū recens
ano intromittatur vel aȳ
ungra pnca vel dulce oleū
olivarū

Tactio in vngtis supp̄ctio
nem matricis: sicut ē istud
Rē axungiarū capromis et
anseris oleī de lilio aā · ʒ · j ·
medullarū cervi et vrine
aā · ʒ · ß · musallaginū lim
et altee aā · ʒ · vj · misc̄at
et fiat vngtū

Quarto m balneis dulcis
aque cāte m qua prebullie
rint illa rem ollitiua que
modo dicta sunt m decoctō
clisteris predicti

Idē precipit q̄ patiens v
tatur cibis bonis lenibus
euchymis et salis ḡneran
tibus mūdū et grossum
sanguinē non terrestrem
melancoliam

In tertia premittit p̄cepta
v. super curatione declina
tionis matricis q̄ orta ab
hīs̄ditatibus grossis et visto
sis

Primū est q̄ purgētur
ista hīsiditates vel p diuretica
bicha vel diacatramū vel p
dulce simplex aut dulce
duplicatū vel per benedi
ctam vel p peraperiam.
et hec ministrari possunt
m forma clisteris vel per os
m forma dosis dissolute in a
qua melliti cum quarta pte
cius aque arthemesie

Idem est dare m potu oleū
de ketma quod attribuit quin
to primi tractatu · x° ca° · xx°
cuius dosim dicit esse duos
vel tres. auncias cum aqua
de radicibus et est laxatiuū

Tertiū est idem oleū cum
camila ipulsū suaviter
ano m pondere · ʒ · ß · pro sup
positorio

Quartum est matricem
desorsū iungere cū predicto
oleo.

Quintū est m matricem
suaviter mictere oleū de bal
samo vel oleum zazaki idest
de pino: vel aliud simile sic
primū vel nardinū oleum de
quibus · ʒ · j · cum duabus
vncijs aque arthemesie.

Secundo dicit q̄ iste p actus
fortes obstruxit potenter matri
ci inmittere vel saltem collo eius
digitos iunctos cerato sim
plici ex cera et oleo dulci sme
plum vel a pipe anatis: et
equare matricē milateribus
suis sic q̄ neutrū eorū decli
net a suo situ naturali: et
taliter tendere partē decli
nantem a proprio loco q̄ co
mmissū matricis diuertere
tendere fiat oppositū vulne
sic q̄ virga vngta vsq; vsi dirigen
introeat non plicata hinc de
et recte m matricem suam
spinam effundat.

Caplm x° de apte ca
tio m matrice

Accidunt matrici quan-
que apostemata calida Et causa
in eis est aut primitiua
sicut percussio aut ca-
sus aut multitudo coi-
tus aut abortus aut
disruptio ex obstetrice
cum recipit fetum
Et quandoque est causa in eis
retentio menstruorum
Et repletio Et mul-
titudo humiditatis aut
inflatio inspissata que
non resoluitur
Et quandoque fiunt propter
eleuationem spermatis
Et quandoque fiunt in ore
matricis Et quandoque fiunt
in concauitate eius in
quibusdam partibus duo-
rum laterum
Et ante et retro.
Et quod de eis est dete-
rius est illud quod est
cum pluribus partibus
Et quandoque fit dubelati
Et quandoque conuertitur
ad duriciem aut cancrum

Accidunt matrici In hoc capitulo
primo agit de causis apostematum
calidorum matricis. Secundo de lo-
cis in quibus fiunt ibi Et
quandoque fiunt Tertio de compara-
tione inter hec et horum con-
uersione ad saniem vel duri-
ciem vel cancrum ibi Et quod
de eis.
In prima parte primo ait quod
calida ~~apla~~ apostemata sicut flegmon et
erisipila quandoque in matrice
fiunt licet enim de se sit exan-
guis aut pauci sanguinis mul-
te tamen vene terminantur
ad eam quarum orificia copio-
sum sanguinem in matricem
effundunt. qui aliqua occasi-
one retentus in ea quandoque
penetrat in substantiam eius et
hanc apostemat
Secundo dicit hec apostemata quandoque fi-
eri a causa primitiua. et hic
tales quinque refert
Prima est percussio supra ven-
trem vehemens que propter do-
lores quos matrici intulit
copiosum sanguinem ad ma-
tricem fluere facit
Secunda casus est grauis super
ventrem similiter operans
Tertia est coitus plurimus
superfluus per quem multus sanguis
ad matricem trahitur
Quarta est abortus grauis
dolorosus quando hunc non sequitur
sufficiens sanguinis per vulvam
egressio
Quinta est disruptio quam
quandoque facit in matricem obste-
trix dum recipit fetum. Unde
surgit dolor vehemens

copiosum sanguinē ad matri
cem attrahens velut ventosa
Tertio subintrat v. causis in
teriores istorū emboriū apātū
Prima est retentio consue
torū menstruorū. que quī
penetrant in arterias matri
cis et ipām apostemant
Secūda est repletio dicta ple
thora maxime in partibus
ventris inferioris
Tertia ē multitudo hūiditā
tis nutrimētalis in matrice
abundans et superabundans
Quarta ē inflatio ventosa in spū
sata intra tunicas matricis q
non resolvitur: sed dolorē
facit attrahentes sibi san
guinē
Quinta est elevatio mulieb̄
sperматis in quantitate et loco
eius quod est velut fixum
parū de albedine flegmonē
inducere potē in superiori
bus matricis
In secūdā primo ait q hec apā
ta quēq; continuāt in ore
matricis: et tūc impediunt
menstruorū exitum.
Secūdo dicit q interdū accidūt
in aliquo latere contunctis
matricis dextro scīl vel sinistro
sum: et tunc declinare faci
unt matricē ad illud latus.
Tertio dicit q interdū fiunt
in anteriori parte concauita
tis. et tūc compellit vesicā
et aliquo modo impediūt ex
itū vrine. Interdū re
tro accidunt: et tūc cōpellunt
ab eis longaon. et liberi exitū
fecis impeditur aliquā etiā in
superiori parte matricis ac
dere possunt.
In tertia primo ait q id est de
terminis mitez ista apāta q
plurib; matricis partibus
cōtinet. quia magis ledit matri
cem et membra sibi cōfederata.
Secūdo dicit q hoc apā quāq;
fit debilitata i dest sanosum.
Et quāq; spiritu fit in ma
trice vlcus vix vnq; sanabile
Tertio dicit q hoc quāq; indu
catur et fit sclirosis: vel ici
catrix dū sanguis adun
tur qui flegmonē efficit
vel oleza que facit empilā

Captm. xi. de signis

Quāq; significant
ipām cōmunicantia
Stomacus cū cōcat
et. quare dolet. et ad
dunt in eo tristicia. et
angustia. et nausea.
et syncopis. et corrūpi
tur digestio. et appeti
tus. aut debilitatur.
Et arterie cōcat et.
quare accidūt dolo
res capitis in sinciput. et
dolor in collo. et indis
positiōes. et proiditate

ipōrū cū grauitate
Et procedit dolor do
nec consequatur ex
tremitates et digitos
et duo foliā et vtrūq;
crus et iuncturas cū mol
lificatione in eis
Et dolent due partes
dorsi Et duo inguina
et pecten et inflantur
Et mirach iterū īfla
tur Et sentit in to
to corpore grauitatē Et accidūt ex
pressio et difficultas
ita vt non sit ventosi
tati meatus ad exeūdū
Et illud fit p coarta
tionem apātis Et vbi
coartat meatus plus
illic fit sensibilitas
vehementior
Et qñq; est expssio
sine difficultate et
difficultas sine expssioē
Et accidit in eo vt
debilitetur pulsus et
minoretur et frequens
fiat
Qz si apa fuerit calidū
erunt omnia accidētia ista
vehemētia cū febre īflā
mata Et cū horripila
tionib; Et cū ingre
dine lingue Et dolor
fiet fortis et pulsatio
Et multiplicabitur su
dor in extremitatib9
Et qñq; pducit ad ab
scisionē vocis Et
spasmū Et sincopim
Et significant ptem
apātis locus pulsatio
nis Et cōicatio ite
rū s. an sit dolor in su
mine aut ad dorsum
decliue aut ad vtrasq;
pixides
Et quod est propin
quū ori matricis est
vehementius et durius
eo quod est in cōcauita
te qm̄ os matricis est
neruosū et est tangi
bile et illius quod est
in concauitate tactus

est difficilis
Et in quacumque parte
sit apa declinat matrix
ad contrarium illius
Et fit difficilis sompnus
super contrarium eius
Et fit difficilis motus
localis: et eleuatio: et
sessio et incessio Et
consequitur egritudo vt
claudicet apud deambu
lationem
Et signum quod conuertitur
ad dubelati est vt sit
dolor additus valde
Et accidentia fiunt
fortiora
Et diuersificantur fe
bres et permiscentur
Et inuenit transquil
litatem cum est fluxus
ventris et egressio vrine.
Et signum collectionis
complete est quod sedatur
febris et pulsatio et
mouetur rigor.
Et apostema quidem

et eius dubelati quando
sunt in ore matricis
possibile est vt sanentur
Et si sunt profunda
non est possibile vt sa
nentur.

Quinque significant In hoc
capitulo primo agit de signis
communibus apatum matricis in ge
nerali Secundo de signis calorum
ibi Quod si apa Tertio de si
gnis partis matricis in qua
est apa ibi Et significat
partem Quarto de signis
conuersionis eius ad saniem
ibi Et signum quod conuertitur
Quinto de curabilibus et non
curabilibus ibi Et apa quidem
In prima parte primo ait
quod apa matricis quinque signifi
catur per communicationem seu colli
gantiam membrorum aliorum
cum matrice in passione
Postea id declarat Et primo
de stomaco ibi Stomacus
enim Secundo de cerebro ibi Et
cerebrum Tertio de extremi
tatibus ibi Et procedit dolor
Quarto de dorso ibi Et
dolent Quinto de inguin
ibus et pectine ibi Et duo in
guina Sexto de mirach
ibi Et mirach Septimo de
toto corpore ibi Et sentit
in toto Octauo de intestinis
et vesica ibi Et accidunt
Nono de arteriis ibi Et ac
cidit in eo.

In prima partiala aut q ſtōcus
eſt cōicans apoſtemoſe matri
ci Et inde eſt q dolet dim
apāta eſt : et ſibi eueniunt
triſtitia et anguſtia ꝓpter
ſiliginес quas ab apāte
materia recipit Et nauſe
a quedam ex abhomina
tione dictarū ſiliginum
Et ſingultus ꝓpter harū pū
tiones quibus os ſtomaci
repletur ſe contrahere vehe
mēter quadam Et diſpo
ſitionis prime corruptio per
ciborum corruptionē a pu
tredine ſiliginū Et appe
titus ad cibos corruptio ſi
cut in pregnantibus vel e
tiā debilitas ex repletiōe
fūtaſtica quā in ore ſtoci
ſuentur ſiligines
In ſtdā dicit q cerebrū etiā
matrici cōicat et ſibi compa
titur q̄n apoſtematur Et
inde dolores ſincipitis accidūt
recte ſuppoſito matrici ſir
mamēta ꝓpter ſiligines que
feruntur ad ipm : et ꝓpter
eaſdem pr̄ collū elevatas, at
de cerebro reflexas ad ipſum
dolet etiam collū : et radix o
culi . e . extremitas nervi di
ci optici et eius profunditas
quia pars interior cōſentit
dolent ab eiſdem cauſis cum
grauitate capitis ex matrā a
liqua que de lepore cerebro de
ſcendit ad eos
In tertia dicit q q̄ndoq dolor ex
matricis apāte protenditur
intimū quoniā ꝓpter matri
ad extrema corporis ſiant ad
anginos et diu ſordida que ſi
oſſa protenſa a cubito uſq ad
manū quorū anathomā tra
ctat primi prima doctrina v.
ſima prima cū gra et ad diu
cupia : ꝓpter que intendit coxas
et adiuncturas que molliſcā
tur et relaxantur in ſuis mo
tibus ꝓpter nocumenta q̄ cib
et michi apā hoc meſerit vi
de ſuis nervos et iūcturas ac
cidunt
In quarta dicit q etiam do
lent due dorſi partes le deyt
et ſiniſtra ex hoc apāte ꝓpter
hoc q matrix allignata eſt
eis et ligamenta eius ſua
grauitate apā extendit cū
ſorte dolore
In quinta dicit q bibenti m
ulta cū pectine condolent
matrici et miſcantur ꝓpter
apātis et matricis ſui hec
affirmationē
In ſexta dicit q etiam miſeri
rarū pāniculus exterior vēteris
dolet et miſeatur ꝓpter eius cō
preſſionē a matrice apāte
In ſeptima dicit q habens hoc
apā grauitatē ſentit in toto
corpore ꝓpter pondus apātis
in infimo poſiti trahentis
[illegible] iſeng ſuperiora
In octava dicit q in apāte ma
tricis accidunt expreſſio et
difficultas in exeundo et ur
nando q̄nq ita maxime q̄ ve
ſicatus clauſi in interiora
non ſibi inueniunt meatū ad
exitum ꝓpter interiora forte

compressionē a matrice apāte
Et hic primo notat q̄ vbi
apostema plus meatus com
primit ibi vehementior fit
sensibilitatis expressionis et
difficultatis et etiā doloris
Secō notat q̄ in hoc apāte
quāq; fit expressio fortis aut
brime vel menstruorū sine
difficultate putridi meatu
ū non est fortis contractio
Et quāq; est difficultas sine
expressione · e · Dicm vic fil
ado elinst q̄ inl per hac
exit
In nona dicit q̄ in apāte ma
tricis pulsus est debilis et
parvus ꝓpter pulsatiue vir
tutis debilitatē causā filigi
num que ad cor elevantur
ab apāte: est etiam frequēs
aucta necessitate ruentatiōis
cordis et spūū et sāguīs ad
ternalis ꝓpter filigines in
corde iflāmatas. Nam cū nō
valeat pulsatilis virtus tā
debilitata/ magnitudine pul
sus et velocitatis dicte neces
sitati plene satisfacere/ su
plet frequentia pulsationis
defectus magnitudinis et
velocitatis
In sēdā datā. signa calidi
apostematis materia ilacētis
Primū est q̄ omia mala
accidentia dicta in parte pma
sine vehementia plusq̄ in nō
calidis ꝓpter fortiorē ebulli
tionem et impetuosā con
tinuū ebullitionem.
Idm est febris iflāmata et
ardens ꝓpter fuliginues arden
tes ad cor necessariter lata
a loco apātis q̄ in hoc iflāmat
Tertiū est horripilatio ꝓpter
simos acutos transeuntes
sup membra sensibilia vicā
apāti et stimulantes ea.
Quartū est demigratio hu
gine ex filigine tam putrid
febris · q̄ calidi apostematis
Quintū est in loco apātis
dolor et pulsatio vehemētio
fortitudinis ex ebullitione
calide materie et ebullitione
continua
Sextum est in corpore exte
nutritib; vt brachiis tibiis
manibus et pedibus multi
plicatio sudoris ex angustiis
et doloribus
Septimū est mutatio vocis a
naturali ꝓpter diaphragma ve
hementer compati matutio
iflāmatū et ariditatē ner
uorū vocis et vnule et lingue
Octauū est spasmus ꝓpter
neruos contrahi versus suū
ab eorū ariditate vel a fu
liginib; eos mordicantibus
aut rodicē eorū. vnde fit
spasmus non proportionat
ad materiam
Nonū est syncopis ex vehe
mentia doloris resolutiōis spūs
et ardore febris
In tertia primo dicit q̄ loc
doloris et pulsationis partē
nobis indicat magis ē apā.
vt si matrix doleat et pulsa
tione fortiter veretur i dext
latere ibi est apā.

Ydo dicit q̄ iterū indicat
partem apātis cōicatio mēbro
rum aliorum cū matrice ap
stremosa in dolorib⁹ suis.
vt si versus sinistrum idest bu
bilicū dolores matris declinā
esse indicant apāi sinistro
matricis. q̄ si ad dextrū flue
rint declinores apā indicāt
esse posterius. Et si versus
alterū laterū declinēt ibi est
apā. Et si ipi declinēt versus
ambas partes idest vesicā ta
tes ossiū ilaū quas m
trant vertebra/ tunc apā ta
cet miserius in collo matris
vel satis prope ipsum.

Tertio dicit q̄ id quod versus
os matricis declinat est
vehementius idest doloros⁹
et durius alius que sit mō
tanus. ec q̄ matricis os est
nervosius

Quarto dicit q̄ tangibile
est illud apā quod prope os
matricis vel in ipōmet oze ē.
Sed difficilius est tactus exister
tis in contractione

In quarta dat signa. tm.
contractionis apātis matricis
ad semen. et bonū sanei iā fa
cte facta in hoc

Decimū est q̄ dolores qui fit
sanes valde in eo crescunt et
fortificantur. Juxta id ypō
tis amphorū sēdā Circa gene
rationē sanei dolores et fe
bres matris accidunt q̄ facta
sanie quia vehementer apātis
materia fermet et ebullit

Sedm est q̄ tunc vehemētio
ra fortia sunt accidentia dicta in
prima parte et in sēdā

Iterū est q̄ febres tunc di
uersificantur in exacerbatio
nibus et horripilationibus
et putrescentiis ex fluxionibus
et calorib⁹ ab ēquinitate mo
tus putridinis et putrescētis
materie.

Quartū est q̄ mulier alle
uiatur et ūiens tāsquilli
tatē p fluxū ventris et vri
nationē siue sanosū siat apā
siue carens sanie. nam tunc
a vesica matrix non oppimit
nec ab intestinis

Quītū quod est signū tam
facte sanei et completē collec
tionis est sedatio vel dimi
nutio febris et pulsationis
in hoc apāte cessante fervore
et ebullitione materie ipius
Et monetur rigor. qui cripto
apāte sanes sparsitur supra
membra sensibilia et acumiē
suo mordet et stimulat ea

In quinta primo ait q̄ a
postema matricis et ipius de
bilitati puta sanosū apostema
ipius sit sanabilia. si sint in
ore matricis. quia tunc pos
sunt et apta remedi⁹ suppo
apponi directe absq̄ medio

Ydo dicit q̄ si profunda sit
in matricis concauitate sa
nari non possit vel vix sa
nantur beneficio medicine.
quia remedia vix adhuc pōnit:
et viceversa que ab ytis matrici i
ferūtur semper sunt solida
nam matrix sentina ē superfluitatum. Et si ipa laneris

cito post redibunt ad hec super-
fluitates

Capitulum xii de cura ipsius

Necessaria est in eis
euacuatio sanguinis
cum adiuuant significationes famose
Et flobotomia quidem basilice
licet conferat ad illud
est tamen in ipsa quod reti-
net menstrua: et trahit
sanguinem ad superiora
Et flobotomia quidem sophe-
ne est vehementioris
comitatis et magis at-
trahens sanguinem quam
illa. Et melius quidem
est vt prouocentur
menstrua et magis
iuuatiuum: et proprie
ei in qua causa est reten-
tio menstruorum
Et rectius quidem est
in principio vt fleu-
bothometur basilica.
quare prohibebit effu-
sionem materie
Deinde consequenter
adhibeatur flobotomia sophe-
ne vt trahatur sanguis
ad locum: et succurratur
ei quod fecit incurrere
flobotomia ex nocumento basi-
lice comitante ei.
Et oportet vt fiat flobotomia pe-
dibus eius ad superiora
eleuatis: et ipsa sit iacens.
et perueniat ad summum
in extrahendo sangui-
nem
Et oportet vt prohibeatur
cibus aut minoretur in
diebus primis vsque ad
tres dies
Et prohibeatur aqua
penitus et proprie in
die primo
Et habitet in domo bom-
odoris
Et precipiatur vt vngi-
let quantum potest
Et vomitus vehementis
iuuamenti est ad illud
Et quandoque est tibi necessarium
vt administres solutionem
faciens educens humores

Et oz vt sit in medi
cinis eius quod sedet
nariseā
Et minoretur cibꝰ
cū necessitas est
Et sedeat in principio
in aqua dulci mixta
cū oleo rosato bono.
Et embrocetur cum
stipticis ex aquis.
Deinde non fiat assidu
atio super eam cum
stipticis vt non indu
retur apa
Et de eis quorū admi
stratio est conveniens
in hac hora est papa
ver dissolutū cū deco
ctione: de quo fiat
emplastrum cū oleo ōfan
cino, aut oleo rosato
aut oleo de pomis
Deinde festina cū leni
tinis. quare fac ēbro
cam ex vino cū oleo
rosato tepidis
Et suppone lanā infusā
in aquis in quibus

decocta sunt ea que sunt
sicut malua, et semen
lini et alhasech et alha
milis plurimū cum
medicinis stipticis sicut
est arnoglossa et
blitis
Et similiter vngtum
factū ex ouis et mel
liloto decocto in decocti
one dissoluto. Et quāz
ponitur in eo oleū de
croco et oleū nardinū
Deinde fiat permutatio
ad maturationē
Et ex eis que matu
rant ipsum sunt da
ctili dissoluti in deco
ctione decocti cū sauich
et oleo rosato et oleo
de alcāna et proprie
in statu suo
Et emplastra ex ysopo
et adipe anseris et a
dipe vacce et medul
la cervi et similibꝫ
Et quā declinat egri
tudo, curatio eius est

tunc cum resolutiuis pu
ris Et sunt aqua sisi
bri et sansucus et laur⁹
et polipodiū et similia
de hiis que scivisti
Et ciba eam et cōforta
et viuifica ipsā.
Et qn̄ ponūtur super
eam empla oz vt non
ligentur. ligatura em̄
nocet apati
In dubelati vero oz
vt occuperis in maturā
do ipsam
Et si est propinqua
ori matricis et est pos
sibilis sectio eius sedm̄
modū regimīs clause
fac.
Intrinseca autē cum
possibile est vt conside
retur eius maturatio
ex ipsamet aut suffi
cit illud quod prouocat
prouocatione subtili
sicut lac et semē me
lonis cum aliqua mu
stillagimī et eius erup
tio ex ipāmet fiat
Et si possibilis est infri
gidatio et resolutio tūc
est melius
Et cū corrūpitur a du
belati tunc qn̄q̄ egre
ditur pus eius ex vul
ua Et oz vt iuuet
ad mūdificationē et
resolutionē residuorū
cum eis que sunt sicut
vngtm̄ basilicon minus et ini
ciatur in eam.
Et qn̄q̄ egreditur ex
vesica
Et tunc oz vt iuua
mentū fiat in mundi
ficatione eius non cū
diureticis fortibus q̄re
effundatur materia a
lia ad vesicā et vnicāt
et faciant aduenire
vlcera vesice.
Ymo subtilieris ī illo
et sis contentus illis
que prouocāt subtilit.

sicut lac et semen melo
nis cum aq̄ muscillagi
nū Et fortasse egre
ditur ex via egestionis.
Et fortasse est necessariū
vt rūpatur cū medicinis
dictis in dubelati ma
tricis et aliorū: sicut
sunt empla facta ex
ficubus et sinapi et
fimo columbino
Et post illud oz vt
mūdificetur vlcus
cū eis que sūt sicut
aqua mellis: et itere
tur illud multociens
dū inuenitur pus grossū
Cūq; mūdificatur
curetur curatione vl
cerū
Et qn̄ magnificātur
accidentia in dubela
ti, non est excusatio
qn̄ administrentur em
plastra lenitiua facta
ex farina ordei et ex
ficubus et fenugreco

et semine lini et melli
loto. Et tunc que scdz
hunc modū sunt.
Et oz vt obserues res
quas diximus in capitulo
apatū calidorum et du
belati in capitulis aliis
preter matricē: et cō
pleas que hic abbre
uiamus illinc

Necessaria est In hoc cap. primo
agit de cura apatis calidi nō
saniosi Scdo de cura saniosi
ibi In dubelati vero
In prima parte primo agit
de cura non saniosi p flōiam
et prouocationē menstruorū
Scdo p dietā locū et vigilias
ibi Et oz vt Tertio p vomi
tū et solutionē ventris et
minorationē cibi ibi Et bonit
Quarto p balneū et embro
cationē ibi Et sedeat Quinto
p emplastra cum lenitiuis
et vnguentis ibi Et ex eis q̄
Septimo p pura resolutiua
ibi Et qn̄ declinat
In prima particula dat vj.
regulas sup flōia et vnā sup
prouocatione menstruorū
Prima est q in cura huius
apatis necessaria est euacuatio
sanguinis: et ad diuertēdū
sanguinē qui currit ad hoc
apā et ad extrahēdū illū qui iā
fluxit

Et de eis q̄rū
Sexto p matu
rantia ibi

Secunda est q̄ licet floia q̄
fit ex basilica conferat m
causa hmoi apātis m hoc q̄
mmmt abundantē sāgm
nem ꝯ implicatē tamē obs
se potest primo quia re
tinet fluxum mēstruorū
Deinde qm̄ sanguinē de cruc
et tibie retrahit ad supe
riora versus apā
Tertia est q̄ illa floia q̄
fit de sophena et vehemē
tione cōtractis idest colli
gantie sic q̄ directe et a
bundantius extrahit sāgm
nem a matrice apātē q̄
floia basilice
Solaverō retinula de men
struoꝝ prouocatione est q̄
melius et utilius est pro
uocare menstrua p floiam
sophene aut aliter precipue
q̄n causa apātis est retentio
mensiruorū
Quarta est q̄ rectius et
securius est in principio apātis
flebotomare basilicā precī
pue dextram vt prohibeat
effusionem materierū ad
apā: que copiosius descendit
a superioribus ad matricem
Quinta est q̄ fiat post fleu
bothomā basilice floia de so
phena: primo vt sanguis
apātis eradicetur ab ipso vel
saltem pars eius et attrahat
ad sophenā aperta Deinde vt or
currat illi nocumento quod
floia basilice intulit retinē
do menstrua
Sexta est q̄ patiens dum

flebothomatur ex sophena la
teris partis apostemose sit ia
cens prius supinum elevatis ut
sanguis exeat minus mix
tuosus: et a membris que sūt
supra matricē min9 attrahā
tur: et ut exire virtus min9
debilitetur Recūptū ad sānū
puta propter sinceram tādem
prueniat sanguinis extractio.
se etiā decrescent et deferuescēt
apā et febris
In isdā dat precepta q̄tuor.
Primū est q̄ patiens hoc apā
tribus primis diebus a cibo ab
stineat vel plurimū cibus eius
minoretur sic q̄ ipā vtatur te
nui dieta sicut ordeato vel aq̄
prisorum vel amigdalato cum
semine meloneū vel sicut gra
natoriū vel pomis coctis ut
natura sit attentior ad di
gestionem et resolutionem
materie apātis et ut auidius
membra retineat ipsoriū sāg
uinē et non sinant ipm
labi ad apā: Verū non est
modus in hac refectione cibi
abstinētiam triduo [illegible]
[illegible] nec ejus hoc facere
neq; bene ferrent nec amici
et assistentes illud permitterēt
Iidem est q̄ ante potibus pro
hibeatur potus aque prius
die primo propter ne materia
apātis p hanc maderetur et
prohibeatur digeri et resolui
sed non prohibenda est aqua
ordeacea que lauat et lenit
et refrigerat et apātis et fe
bris materiā digeri coadmiat

(1 coctati eius materia vel apātis

Tertiū est q extra locū bom o
dos aromatisatū odoribus fri
gidis suaue flagrantibꝫ ices
santer habit et vt odor rosā
rum violarū camphore san
dalorū oīū vt vnusquisq;
per eos virtutes / matrix cō
fortetur · que contrahat in ips
et precipitari prohibeatur ꝑ
uidme apātis

Quartū est q patiens q̄ntū
cōmode poterit vigilet sine
replectione sue virtutis : ne
retineat humores mitis per
sompnū laxetur constituant
ad locū apātis : maxime in
principio vel in augmēto /
dum materia est in fluxu
et apā in fieri

In tertia precipit etiā q̄tuor

Primū est vomitus qui
ad pīte casum vehemēter
confert si suauiter fiat di
uertendo humores ad cōtrariū
ī apātis · prouocetur ergo
ꝑ digitū aut pēnā mergēs
tā oleo et ori īuromissā et
si opus fuerit / ptisana tepi
da cū modico aceti vel olei bibat

Secundū est q venter mox dū
sluatur · ducendo humores
qui apā causant fouent et
augmentāt vt colerā rubram
per cassiā fistulā prima et tha
marindos si sit empipla vel me
lancholiā et colerā rubeā si sit
flegmon cuius partes subti
les in colerā vertātur et ḡsse
in miriam per catholicon vel di
agrēe vel electuariū de succo ro
sarū cū puluere sene dissolutū
in sero caprino aut vaccino

Tertium est addere sine medi
cine suauia nauseam sicut tha
marindos rosate coriandrū ne
medicine opus ꝑ nauseam ips
diatur

Quartū est in mouere cibationē
dum nititas adest vt virtus
se occupet in digestione et re
solutione materie vel ipius ex
pulsione

In quarta precipit tria

Primū est q sedeat in apā
tis principio patiens ī dulci
aqua tepida mixta cū oleo bo
no rosaceo · e · confecto ex oleo
et rosis non plene maturis
vt inter dolores cum mitigēt
et repercutiatur · partīp materia
que ad matricē fluit

Secundū est q sepe loetis apātis
in eius principio cū spongia
aqua ab alto embroccetur vi
cini aqua bursa pastoris vel
caudarū rosarū vel quilibet ner
uine vel arnoglosse vel plātā
ginis vt membrū consortent
et ab apāte materias repel
lant que adhuc in fluxu sunt

Tertiū est q non diu sup
matricē stipticos vsus assidu
etur : ne ꝑ hec apa eius ī du
ratum et nūq̄ obediat matu
rationi vel resolutioni

In quinta prahuidat in mor
bi principio pro stiptico rep
tussim hoc enim sibi supponen
dum apati et papauerus ℥.
iii. ov. decoquatur et dissolua
in suauiori decoctione · Deinde
teratur cum duabꝫ vncis

vnsamam olei vel olei rosati vel o
lei de pomis et emplastru more
tele superextensa super apa tepi
da apponantur

Deinde precipit postq̃ facta fuit
lenis expressio properare ad le
nitiua vt faciat embrocã sup
apa ex vino et oleo rosato tepi
dis equaliter mixtis p mita
gationem dolorũ acutorũ

Tertio precipit matricari sup
ponere post hec lanam ysisi
in hac decoctione parũ cale
facta Re maturat sumẽ li
m alhasdeh idest tribuli aã ʒ
ij. alhamilis idest bismalue plu
zimũ vt ʒ mi azuoglosse
blitis aã ℥j. decoquãt in vno
cacabo dulcis aque fluminis et
in hoiũ decoctione submergat
spongia

Quarto precipit matrici supp
oni et suppositare matrica a
posthumati vnguẽtũ quod recipit
melilotũ ℥j. decoquatur
in aqua donec dissoluatur et
exprimatur p stamineũ mundũ
et addantur expressioni eius
ouorũ vitella .v. et fiat vnguẽ
tum quibus additur olei de cedro
et olei de spica aã q̃tũ ℈.

Quinto iubet post hec ad ma
turatiua statim se transferre.

Et hec sunt duplicia quedã
que ad famem ducũt apa. Al
lia q̃ parant ad expulsionem
et resolutionem materiã ipi
absq; vlla fame. et sunt vbiq
ta et stamnorta. q; vix sanat
vlcera matricis ad que pducit
ruptum apã cõtractũ ad famẽ

In sexta describit emplastra duo q̃
supposita ysi apati et proprie m
statu eius maturant ipm

Primũ est recipiens dactilos
xii remotis nucleis decoquantur
in duabus aquis donec dissoluant
cum sancto. ℈. ordei farine vel
ordei mundati pondere dece
dragmarũ. et addantur eis po
sacri ordei olei et olei aprum aq
da alexãna dicitur et fiat emplz
super telam extensũ quod apatis
calidum apponatur

Hedin recipit ysopi hinde adi
pis anserine et adipis vacce aã
℥j. medulle cervi et sibi vt
bouine et vituli ana ℥vj mi
scentur et emplastrum super tela
extensum supponendũ apati

In septima primo ait q̃ quã
apa est in declinatione debet
adhiberi prime resolutiue sine
vllis stipticis: quia materia
facta est obediens per matu
rationem resolutionem: nec am
plius nocua constituit ad apa

Hec dicit q̃ resolutiua que
tunc competunt sunt aqua s
symbri idest mentastri et
anisi idest maiorana et
folia lauri vel ipsius bacce et
polipodii et istis similia s
cut sunt anetum petroselinum ma
turatiuũ origanũ et camomilla
de quibus fiet possit decoctio
ad embrocandũ vnguẽta et emplz

Tertio precipit infirmũ cibare
et confortare ipsum et vinum
et virtutes ipsius que magnis
doloribus et abstinentiis et fe
bre fierũ piedebilitate per

albos electos simbas digere si
cut aqua pulli aut caponis
vel pdicti vel fasianili et p
horū carnes et colaticia
In sēdā parte principalis istius
tractatus capīi primo agit de cura
huius apātis dum sanosū sit
Secdo dū supuit ibi Et cū cō
rumpitur Tertio qū assumit
mala accidentia ibi Et qū ma
nifestantur
In prima particula dat .iii.
regulas
Prima est dum transit ma
niem calidū apa matrias
et fit dubelati tendere os m
eius completa maturatione
Vt cū apa hoc unguento vul
neratur Et radicū altee et bul
horū malue florū melilot
semiū lini ana .ʒ. axungie
porci .lb. ʒ. misceātur et
fiat unguentū
Secda est cū si prope matrias
os dubelati fuerit et est
possibilis ipius sectio sine cū
ferro aperitio post maturatiōē
fiat eo modo quo in cura clau
sure matrias dictus est cap. iii.
tractatus presentis
Tertia est cū dum dubelata in
trinseca sue se habet cū cō
sideratu seu papi potest eius
maturatio ex ipsamet fieri
vel ad hanc sufficiat subtile scu
lene pronocatiuū cuius sa
mei sicut lac asine vel caprē
libitum cū semiē melonis et
mustallagine indias altee vel
semiē lini et papi potest ex
ipsamet fieri eius eruptio
post pronocatiuū fiat exhibitio
dicti pronocatiui vel cū dictis
lactē semiē melonū et mu
stallagine fiat linimentū sup
dubelatū
Quarta est cū si possit ebullī
eius sanies primo insiccari
postea resolui multo citius me
lius cū sit eruptio secū vlcus
affliens vix unq sanabile
In sēdā primo agit de ex
purgatione saniei rupto apā
te per vulnū Secdo p resicam
ibi Et qū cū exierit Tertio p intestinū ibi Et forsan
si exierit
Quarto de necessitate rūpendi
nisi dum dubelata p medica
mina ibi Et forsan si necesse
Quinto de mundificatiōe
vlceris post ruptura ibi Et
post illud
In prima particula primo au
cū qū rūpitur hoc a dubelata
seu sanosi apa saniei sēcū
dū seu pus ipius p vulnū
exierit prius qū rūpatur
mitra matrigis
Secdo dicit cū natura adiu
uanda est in mundificatiōe
vlceris a sanie et resolutiōe
residuorū apatis p hec q sub
sicut unguentū balulicon mun
dificandum in vulnū et ma
tricē eius descriptionē dat
qū ita prima tractatu .vi.
cap. iiii. Et est recipiens re
sine et picis et cere partes
equales misceantur et fiat
unguentū
In secunda primo dicit cū rupto

dubelatu quoq; eius sanies exit
ex vesica vel ipsam p̄forans su
a corrosione: vel in hanc resu
dans

Deinde dicat debere naturā tunc
adiuuari sup̄ sanies mūdifi
cationē non enim diuretico
fortium virtutum vt certa ma
teria sagifiaga raphano milio
solis p̄ter abundanter ad ve
sicam alie de nouo effluātium
materie plurime que naturā
vulnerant et vesice faciant adue
nire vlcera nūq̄ sanabilia vel
iam facta vlcerent aph9 q̄ prius

Certio precipit q̄ in hac sani
es mūdificatione medicus sub
tiliter attendens consideret et
sit contentus hijs que suam
tez virtutē promouent sicut
potus lactis asine vel capre
cum semine melonū et cum
aqua muscellagtimū radicis
altee vel seminis lini

In tertia dicat q̄ sanies aduste
lati forte interdum exit per
exesionē viam puta per lon
gationem residendo in ipsum
vel corrodendo ipsum ⁊ tūc
eius exitus nimiam potest bi
bendo medulle cassefistule mū
de ℥ j cū ℥ iij aque melius
tepide

In quarta dicit q̄ forte opus
erit rūpere dubelatū p̄ medicinas
quibus rūpūtur sanguosa apāta
matricis et partū aliarū i q̄bus
sunt hec apāta vel p̄ hoc ēplm
℞ ficus pingues xij semis
sinapis finn̄ bñ ℥ j
misceantur simul et fiat

emplm quod actu calidum
tele sup̄ extensum dubelatu apponat

In quinta precipit mūdificare
vlcus post eruptionē p̄ aquā
melis et sibi similia vt est
aqua ordei vel seminū caprinū i
recta matrice vel in potu ac
cepta: que sepe iterentur dū
sanies est grossa.

Secundo precipit vlcus carnē
post mūdificationē carne vlcus
mūdorū p̄ consolidantia et ci
catrisantia sicut sunt mirra
thus acacia tutia

In tertia parte partis sedis pri
cipalis preuibet q̄ dum in du
bitati vel matricis apāte ma
nifestantur accidentia sicut
dolores inquietudines vigilie
virtutū debilitationes mistura
ze tē lenitiua empta sicut est
istud ℞ farinaz ordei et fe
nugreci seminū lini florū mel
liloti aā ℥ ß ficuū pinguiū
℥ ij misceantur simul cū
pane oleo de lilio et fiat ēplm
quod suppona-tur dubelato ca
lidum

Deinde precipit ordinari unus
sedis huius modū ex lenifi
cantibus ℞ ordei contusi
ficuū seminū lini et feni
greci florū melilloti aā m̄ ß
bulliantur in cucubinda vna
dulcis aque flumis que ti
ne imponatur et in ea crisa
sedeat mulier

Certio precipit obseruare re
gulas et vti illis rebus in
presenti casu quas latius do
cuit capitis alius de cura

mi hdrū apātum et dubitati.
vt ca° xxb° fen quarte p̄m.
et de cura flegmonū quarti
tertia tractatu primo ca° iii°
et de cura adubitati ca° xxxij
tractatus eiusdem quod mi
tulatin de regimine exitura
rum mtranstemū. Et illud
tert ex illis capitulis suple
re debem⁹ et complere hec
dicta sufficere et breuiter.

Capt̄m xiii de apāte flatico m matrice

Apostema flemmati
cum m matrice signi
ficant significationes
apostematis predicte
que pendent cum ẓtu
mitate et mflatione
Sed non est cum dolē
de quo sit curandū
Et fit ille mollicies
extremitatū et pectinis
Et est forma habentis
ypn̄ sicut forma hm̄oi
ypostatum.
Et curatio eius est cu
ratio apostematum fla
ticorū m viscerib⁹ ex
cis que dixim⁹ m ca
phe plurib⁹
Apā flaticum Jn hoc ca°
primo dat signa flemmatici a
postematis matrix inacentis
Sed cmā ibi Et curatio
Jn prima parte signa v tāgit
hymis apātis
Primū est ẓtumitas seu
ẓtumie ponderis quod pcedit
solitū m matrice sentitur
Secdm est mflatio seu tumor
m solitus Et hec duo signa
ca° vi° tractatus presentis
principes premem̄int dicēs
q duo mgnia et preten et
mizach mflātiū. et sentie
m toto corpore ẓtumitatem
Tertiū est q̄m hoc molli apāte
non est dolor aliquis de quo sit
timendum nisi sensus ponderis:
et ẓtumatum doloris sensatio
Quartum est mollicies m ex
tremitatib⁹ et circa pectinem
ex parte flemmatis et vapōū
ipsius
Quintū est q̄ habentis hoc a
postema forma seu figura ē
m viscere et corpore et extrem
tatibus et etiam color situs
est illius qui habet ypostatā.
puta tumor quidā cū horū mol
licie et dislocatione
Jn sedā dicit q apātis hymis
curatio est vt curatio flemmati
cum apātū m visceribus aliis
quam ipse predocuit m capite
multis. vt tertij ẋ tractatu
quinto ca° tertio paragpho illo
Et in cura quidē flatia apā
tis pectoris incipiat a clisteribus
acutis et solutione ventris et
no fiat flota et Et tertij
xii ca° viii° quod est de apā
tib⁹ mammille fiūt flatus

Et tertii xiii tractatu iiii° ca° vi° de cura apatu flaticorum stomaci Et tertii xiiii tractatu tertio ca° xv° Et tertii xv tractatu secundo ca° viii de cura apatis flatici in splene Et tertii xvi tractatu iiii° ca° xix° parapho illo Ex curationibus vero bonis colice facte ab apate frigido est ut sumatur olei laurini et cetera Et tertii xviii tractatu secundo ca° vi° quod sic incipit Cura est cum emplastris.

Capitulum xiiii de apate duro in matrice

1 Significat ipsum apprehensio eius cum tactu

2 Et quod est difficultas ex parte urine et fecis aut vinus amborum

3 Doloris vero eventur minoratur cum eo dum non fit cancer. et si est est res levis

4 Et extenuatur cum eo corpus et debilitatur et proprie crura

5 Et quandoque magnificatur venter Et apostemantur pedes Et extenuantur crura Et accidit dispositio sicut dispositio ydropisis: et proprie quando duricies est sparsa

9 Et quandoque accidit ex eo ydropisis vera.

Cum ergo non resolvitur duricies festinat ad cancerositatem

1 Et signum quod apa durum est cancer aut fit cancer cum quidem est ut appareat sensui est quod videtur apa durum non equalis figure. a quo procedunt sicut varices

3 Quod ledit tactus vehemens

4 Mali coloris et turbidi declinis ad rubedinem: que est sicut rubedo fecis. et quandoque trahit ad plumbeitatem et viriditatem.

Et cum non apparet

1 significat ipsum gravitas.

2 Et quod extimatur de lesione et sentitur

3 Et coincant in ipso pecten et duo emulctoria et due hanche et inguina

3 Et peruenit lesio eius
ad diafragma et dorsum.
4 Et multociens accidit
cum eo dolor in vtrisque
oculis et temporibus
5 Et frigus extremitatum
6 Et quandoque est cum eo su
dor plurimus
8 Et quandoque comitatur ipsum
febris incipiens cum leui
tate deinde acuitur et
fit fortis cum vehementia
doloris
9 Difficultas autem vrine
et eius guttatio et reten
tio stercoris etiam aut
vnius eorum sine alio est
signum in quo comitant
duricies et flegmon
1 Quod si vlceratus est ap
paret pus non equale
habens sordem
2 Et est sordes secundum plu
rimum mali coloris nigra:
et quandoque est rubea et viri
dis: et raro fit alba
3 Et currit ex eo humiditas
acuta et materia virulenta
perueniens ad viriditatem
fetida
4 Et quandoque currit sanguis
purus propter illud quod ac
cidit illi de corrosione/
ita vt extimetur quod illud
sit menstrua
5 Et quandoque currit res cum
qua sedatur febris/ et
sedatur dolor
6 Et quandoque associantur ei
signa apostematis calidi
7 Et non est ei curatio

Significat ipsum In hoc
capitulo primo agit de signis
sclirosis matricis Secundo de signis
quod in cancrum vertitur vel iam
cancer facta est dum sensui
apparet ibi Cum ergo non
resoluitur. Tertio de signis
eius quando non apparet ibi Et
cum non apparet Quarto
de signis vlcerati cancri ibi Et
si vlceratus
In prima parte dat signa
ix sclirosis matricis
Primum est apprehensio tumo
ris duri per tactum sine aug
mento calitatis
Secundum est labor seu difficultas
in emissione vrine et in e
missione grosse fecis vel diffi
cultas in altera tantum.
In vtraque quidem si sclirosis

comprimat viam · Et in via soluꝫ
si solium comprimat vesicā an
terius: aut posterius soluꝫ ītrahit
Certiū est q dolor est pauciꝰ
ant millies nisi fiat cancer: et
si est dolor simple est res leuis
ad tolerandum. et plus ymma
tuus q̄ pungitiuus
Quartum est q corp⁹ prohane
debilitatiu et debilitatiu preci
pue cura · nam p colligantiā
debilitat epar et ad cura prohi
bet libare transire nutrimentū eorū
Quintū est q mēdū ventei
magnificatiu et inflatiu in
hac: quia ventositatū facit et
urine liberū prohibet trānsitū
et exitum
Sextū est q q̄q; pedes aposte
mantiu dum suppurantes ad
eos extendunt: que p mien
stria vel p vias alias purgari
deberent
Septimū est q ore quas hic
cura vocat in hac extermiāt;
quoniam prohibet alimentū
ad eas libere transire sicut iā
tetigit in quarto signo
Octauū est cacexia dispositio
uelut ydropisis maxime dum
sthirosis p matricē sparsa est
et magnificata sic q mēstruo
rum et urine et fecis liberā pro
hibet euacuationē: quapter
inflatiu ventei cū pedibꝫ et pal
lescit facies et inflatiu oculi si
cut in cacexia et vera ydropisi
Nonū est ydropisis vera dū sthi
rosis epar debilitauit et mul
tiplicate sint mde aquositates
coadunante ad hoc ipedimēto
bibendi que p̄manebāt ventre
interius generant veā ydro
pisim
In sthā precedit q sthirosis ma
tricis dum non resolutiu con
uerti festinat ad cū crassitiē
et fieri cancer ppter irritari
sepe et [redacted] assidue fluꝫ
et vaporibꝫ menstruosi sanguis
fecis et urine quos exire prohi
bet in tuo aut in parte
Postea subiūgit signa quoꝝ
limus conuersionis sthirosis in
cancrum sic q fit cancer vel
est actu cancer dum sthirosis
sensu patet esse et duritie tāgi
Primū est q visu vel tactu
perceptiu apā durū non sit
urine equalis sed multū diuer
se quia difformiter et successiue
particule sthirosis vertūtiue in cā
crum
Secundū est q bene veluti barrete
a cancro procedunt ex sthirosi
humido: sicut pedes cancri pu
stule procedunt ab eius corpore.
Et a similitudine cancri cancer
piste cancer morbus nomīat⁹ ē
Tertiū est q in diebus suis vehemēter
tactus multū ledit sthirosim hāc
macerātā: et dolere facit: q
materiā ipā⁹ cōmouet et fluere
facit que est acrimonie et corrosiua.
Quartū est q sthirosis ista cū
crassa mali coloris est decimātis
ad rubedinē non claram vergentē
sed rubedinē fuscum sicut est
rubedo fecis vini rubei. Et q̄n
vergit ad plumbū colorē vel colo
rem viridē q̄n malignatur in
eius adustione

In tertia tangit ꝙ signa cū cre-
sc sciosis que sensu non per-
cipiunt.

Primū est vrine pondus ī
parte matricis vbi est cūpa
cum ardore quodam

Secūm est lesio quam medici
extimat et patiens sentit:
pinta dolor vehemens ex ardo
re emicti et ipius corrosione

Tertiū est ꝙ cum dolore ma
tricis et lesione eius cōicant
preter et duo emuctoria seu
bene emulgentes que desce
runt acquisitatē ab epate ad
renes vel per emuctoria pros
sarcides hic intelligit: qm ad
vesicam ferunt vrinam / et
due hamche / et duo nyrinia
pter proximitatē et colligā
tiā lesē matricis cū his mē
bris omnib;

Quartū est ꝙ ipis lesio qñ
pruent ad dirsim et ad dia
phragma pter alligatiōnē mē
bris hmōi matricē et cōsederū

Quintū est dolor accidens
ocasione eius frequenter o
cubi et vtriq; tempori pter
fullginies mordaces adustas
que a lesa matrice feruntur
ad eos

Sextum est sitis extremi
tatum pter intus retrahi
sanguinē et spiritus ad lo
cum doloris et apostematis

Septimū est meteorū multi
tudo sidoris ex anxietate vel
excessu caliditatis et vrine re
tentione que in vrinā trāsit

Octauū est sebris cōsimilis cōcomi
tans prime quidem lesis pp
dolores ī stamate spūs et pter-
fullginies paucas a principio
paulatim ad cor de loco apātis sed
postea febris sit fortior et acu
tior cū vehementia doloris auctis
ipis causis

Nonū est difficultas in vrine
emissione: et ꝙ ipsa interdum
guttatim emittitur et retentio
stercoris: vel solus vrine si
solū declinet ad anteriora com
primens vel solus stercoris si
solum declinet ad posteriora lō
gitudinem comprimens. Et in
hac vrine vel stercoris retētione
simul conueniūt sthrosis et
emicti et flegmon vesice.

Nota ꝙ in passu hoc multi
libri incorrecti sunt in quibus
sic scribitur / Difficultās antē
vrine et eius guttatis et reti
tionis stercoris etiam / aut vrine
eorū sine alio est in quo cōicat
duobus deinde subiungitur iste
alter paragraphus Et flegmon
quidē si vlcerata est apparet
pus non equale huic sordem
non enim hic voluit dare signa
flegmonis que iam vlcerata ē:
sed eius vlcerata

In quarta dat signa vlcerati
emicti

Primū est ꝙ pus currens ab
hoc non equale est seu vniformi
mi sibi sed est huic sordem seu
vrine similem

Secūm est ꝙ eius color vt plu
rimū est mali coloris nigri et
interdū rubea rubedine fusca et
aliqñ viridis ex adustione que

nondum completa est et raro fit
alba non bona digestione sed
flatis per mixtione
Tertium est quod currit interdum ab
ipso mordax humiditas corrosi
na acuta
Quartum est quod ex cancro hoc
interdum decurrit sanguis pu
rus rubeus exiens a vena quam
cancer corrosit · et inde puta
tur quod sint menstrua
Quintum est quod a cancro hoc
quandoque res currit plurima corrup
ta: qua ipse emundatur et ad
tempus cessant febres et dolo
res
Sextum est quod hunc cancrum quandoque
associant signa apostematis calidi
matricis quorum prememinit ca°
xi° tractatus presentis: nam cancri
materia feruens et ardens est
sicut materia calidorum apostematum
Tandem se expediens de cura
huius cancri dicit quod non reci
pit veram curationem licet pal
liari possit. Iuxta id ypocratis
amphorismorum vi. Quibuscumque ab
sconditi cancri fiunt / non cu
rare melius est curati enim
citius pereunt · non curati
vero multum tempus perficiunt

Capitulum xv. de cura

Apostema quidem du
rum oportet ut medice
tur.
Et euacuetur cum eo
corpus ab humoribus
grossis et melancolicis
Et administrentur unguenta
sicut diaquilon et basi
licon
Et quod fit ex bdellio
et adipe anseris et me
dulla cerui et butiro ouium
facto ceroto cum oleo de
lilio et raseki et narcisino
et oleo anetino et oleo ca
momillino et oleo de fe
nugreco et oleo de kerua
et oleo de alcanna et oleo
de alhacoen · et sit cera
eius cera citrina · et
quandoque ponitur in eo vitel
lus oui
Et si necesse est ut sit for
tius isto ponantur in
eo castoreum et aloes
sigem et coagulum leporis
et serum et yreos et ru
ta et alhacoen et crocus
et gluten alimbat et
gummia amigdalarum
Et de unguentis est ut in
fundantur folia cappa
ris in aqua donec leniantur.

et teratur

et teratur cum eis caseus
cum aqua mellis: et fi
at ex eis unguentum
Et administrentur flores
vitis cum caseo et aqua
mellis. Et folia caulis
et flos eius conuenientia
sunt apud me ad hoc.
Et iterum si supponatur
sordes auris sicut dicitur
confert
Et oz ut sedeat in aquis
in quibus sunt virtutes
lenientium
Et fiat emplastrum cum foliis
altee recentibus contri
tis cum gumma amigda
larum et adipe anseris.
Et emplastra facta ex san
guico et melliloto et fe
greco et camomilla et
altea
Cancer vero oportet
ut medicetur cum medi
cationibus cum quibus
sunt unguenta sedantia
Et humectatione
corporis
Et euacuatione sanguinis
ex basilica assidue et
sophena post ipsam in
quibusdam horis
Et in eductione mulie
solutione ventris.
Et unguento arasil
est proprietas in eo
mirabilis: et sedeat do
lorem eius
Et quando fortior fit
dolor intende et experi
re in sedatione doloris
medicinas calidas et
frigidas simul. et sis
contentus conuenientio
ribus earum: et proprie
ad ulceratum.
Calide namque sedantes
dolorem sunt sicut decoctio
fenugreci et similia
Et cerotum factum ex fe
ce olei etiam dimissi in
vase eris ut sumat
de flore eius parum
cum cera citrina: quod

deforis lenatur

Et frigide sunt empla
facta de papauere cum
coriandro et solatro et
oleo rosato et albumine
oui

Et ex eo quod resoluitur
ex plumbo ad nucem
fricato cum aqua coriã
dri Et iterum decoctio
lentium sumatur: et
clisterisetur cum ea.

Et iterum lac asine
et succus arnoglosse cõ
iunctim et sigillatim

Et quando euenit ex vl
ceratione fluxus sanguinis
administretur vnguentum
fluxus sanguinis

Apostema quidem In hoc
ca° primo agit de cura scli
rosis matricis Secundo cancri eius
ibi Cancer vero

In prima parte primo agit
de cura sclirosis per euacuationes
et vnguenta et cerotum dulcia.
Secundo de fortificatione dictorum
vnguentorum et ceroti et quibusdam
aliis vnguentis ibi Et si necesse est
Tertio de quodam suppositorio
ibi Et iterum Quarto de ti
nis ei conferentibus ibi Et oportet

Quinto de emplastris ibi Et fiat

In prima particula primo
ait quod medicationi sclirosis
matricis intendere oportet: ne ma
gnificetur et plus induretur
aut incanceretur et sic fiat
insanabilis diligenter igitur
ipsa medicanda est in princi
pio sui

Secundo dicit quod egre corpus sepe
debet euacuari a melancolicis
et grossis humoribus per diase
ne vel per catholicon vel pillulas
de epithimo vel de lapide lazu
li vel de armenico vel per pillulas
indas quas mesue describit
in antidotario autoritate
hali.

Tertio precipit huic sclirosi
vnguenta mollitiua supponere
sicut diaquilon quod descri
bit ~~[illegible]~~ quinti prima tra
ctatu. xi°. ca°. ix°. Et basili
con quod est maius et minus
Et vtrumque describit eodem tra
ctatu capitulis tertio et quarto
Quarto describit cerotum
remollieris quod recipit bdel
lii adipis anseris medulle
cerui butiri ouium ana ℥ s.
oleorum de lilio et raseki idest
de pino et narcissini et de fe
nugreco et de kerua idest ca
tapucia maiore et de alcanna
quod ciprinum dicitur et de alha
coen idest herba simili camomille
et puto quod sit matricaria minor
ana ℥ iii. cere citrine quod suf
ficit. fiat cerotum. cui quandoque
additur oui vitellum non coctum

In secunda precipit si fuit

opus cerato aut unguento fortiori dictis addere ceroto modo descripto castorei aloes spigenardi dicti a loco unde venit croci anzuli leporis seu capree yreos rute alhaven idest matricarie minoris cimini iglutinis alibat idest terebentine iglium a mirabalanis aa z.j hec cum ceroto adiuncta post mollificationem ad resolutionem materie sclerosis

Consequenter tangit angulia tria sclerosi apponenda

Primum est hoc unguentum. Folia capparis temperati in aqua donec lenitatem et mollificentur. Et ex istis sic tremollitis tres uncie cum antea et casei cum alio qui te. et alio terantur in sufficienti aqua mellis et fiat unguentum

Secundum recipit florum vitis z. iii. casei z. ii. terantur in aq mellis et fiat unguentum

Tertium recipit foliorum cannis et florum tpi qui qui te. et tere tantur insimul et admodum cathaplasmatis sclerosi supponantur. et hec magnum principes apud me sunt adhoc clementia sic q exceptis sunt.

In tertia dicat q sedum assa partes quie extrahatur ab aliquibus hominibus supposita valet ad pinnam cruum. ita sedum plurimum ipsa fere colere est. et post sclerosis mollificationem unat ad ipsius resolutionem.

In quarta precipit q patiens sedeat in aquis dulcibus fortis aut fummus impositis tunicis quibus cocta sint lenticula pinta cepa lilium nucis. vj. malue bismalue aa. aj. mi semin lini. aj. florum camomille melilloti aa. aj. et modica cucurbita dicte aque

In quinta describit emplastrum contra istam sclerosim

Primum horum recipit folioz bismalue recentium et contritorum aj. im. ypsum amigdalorum qui te. 5. adipis anserini quantum sufficiat ad empla confectionem et actu calidum sclerosi superponatur.

Secundum recipit sanguis draconis mastice florum melilloti semin fenugreci florum camomille ana dicis altee aa. z. bi. tere et misce pro cum adipe anserino et fac emplastrum quod sclerosi appone.

In sedam partem principalem istius totius capitis primo agit de cura cancri matricis Secundo de doloz cius sedatione p calida et fria ibi Et quia fortior Tertio de cibis que hos dolores sedant ibi Calide namque Quarto de frigidis ibi Et frigide sunt. Quinto de stringendo fluxum sanguinis ex cancri ibi Et quia ex corrosione cruent

In prima particula dat angulia. v. pro cura cancri hinc non equidem vera quia non est possibilis sicut supra dictum est sed palliativa.

Primum est unguentum sedativum dolores et dolores cum vel di pplni ligos vinctum de cerussa vel tuthia ablutis tritis in ace

tanoplumbi cum pistello subtile
plumbeo in rosato oleo

Idem est corpus humectare abis
et medicamis vt aqua pillorum
cū lactucis et acetosa ordeo mixta
to lacte amygdalarū volatilium
carnem pruni pomis coctis ma
lis granatis prisane potui cū si
rupo violatco

Certum est floria frequens et as
sidua ex vena basilica puta semel
oīb; duobus mensibus quaq; bi
te modica fiant de duabus dū
taxat vnciis . Et post flotam
de basilica flebothomiam inter-
dum sophena maxime tēporib⁹
veris et autumpni

Quartū est eductio frequens
mihe solutione ventris p catholi
con vel diasene vel p pillas de
epithimo aut lapide lazuli vel
armenico vel p alias pillas hab
Et pro preparatiuo ante dicta
farmaca bibatur serū caprie vel
asine cū quarta parte eius aq
borraginis buglosse vel fumi terre
vel scrupi de borragine aut vi
olata

Unctū est vngatur arapsl id est
de cerussa et plumbo simul tritis
cum rosato oleo

Attende q princeps curā cacu
latine scripsit quarti tertia tra
ctatu sexto capitis xm°. xmo.
xv°. et xvi°. et tu ibi regimē

In secūda dicit q dum tchemet
augmentatur dolor in cancro ma
tricis intendere or; et experiri ca
ta sedationē istorū dolorū me
dicinas calidas et frigidas sit
vel simplices .

Secundo dicat q debet illis con
tentari que magis conueniunt
et securiores et amatores sunt
precipue in cancro qui iā ulcera
tus est quia dum fortibus medi
catur fluxit et irritatur vnde de
lamentior dolor excandescit

In tertia dicit q mediante cal
que sedant dolores cancri humo
sunt sicut decoctio semis fenu
greci et ei similia sicut herbe
roberti vel herbe cancri fomen
tate deforis super istum cancrū
Sed cōmendat in cancro hor
cerotum calidū quod sic fit

Re feces olei olivarum quod in
vase creo manfit aliquādiu q
re aliquid sumpsit de virtute
flores cere cere citrine aā ℥ß
℈. mezzorentur simul et fiat
cerotum quod cancro supponat

In quarta describit medicinas
mo⁹ frās sedantes dolores can
cri humos

Summa est hoc emplm et cē
plā alia sibi similia Re semis
papaueris albi semis coriandri
foliorū solatri aā ℥ß olei ro
sati ℥ vj albuminis ouī ℥ vij
conterantur in simul in mortā
rio plumbi cum pistello plū
beo post recolligantur et in
forma empti super telā extēsa
cancro superponc

Sciendū est hunc cancrū sepe e
pithimare et coriandri aqua
in qua aliquid plumbi resolu
tū fuerit confricādo in ea duas
plumbi laminas vnā super a
liam

Tertia est decoctio lentis suauis

clisterisata in matricē in podere
ʒ iiii.
Quarta est lac asine vel suc
cus arnoglosse aut ambo simul
iniecta in matricē et si ambo
simul iniciantur sint de utroq;
ʒ ii. Et si alterū solū sint
ʒ iiii.
In quinta precipit contra su
perfluū sanguinis fluxū qui
ex vene a cancro fit corrosiōe
ministrare unguentū restrictiuū sā
guinis sicut est istud ℞ boli
armenici terre sigillate sanguinis
draconis aā ʒ iii incorpora cū
vj. crudis albuminibus ouorū gal
line: et stupis imbibita cancro
superpone.

Capitulum xvj. de prefoca tione matricis.

Hec egritudo similis
est epilentie et sincopi.
Cuius inicium est ex
matrice. Et peruenit
ad cōitatem fortē cordis
et cerebri mediatione
velaminis et rethis et
venarum pulsatiliū et
quietarū
Quidā vero sapientū
medicorum dixerūt q
non cognoscitur causa
prefocationis

Verum causa in ipsa cum
comprehenditur est q acci
dit retentio menstruorum
aut spermatis in adolescē
tibus et viripotentibus i primis
cum sunt viripotentes
et virginibus et viduis
Et fit conuersio eius q̄d
retinetur inde ad frigus
scdm plurimū: et proprie
cum accidit q in radice fit
frigus Et addit ei spissi
tudo et soliditas frigus: at
ad frigus putrefactionē:
Et est parum.
Et cognoscitur ex soliditate
eius ad quod decli
nat in sua complexiōe
Cū ergo inspissatur v
nū horū duorū ante mē
strua corrumpitur corrupti
one predicta: et declinat
ad naturā venenosam.
Et accidūt due species
egritudinis Quarum
vna est egritudo officialis
que in primis consequitur

matricem. quare spasmat
Et attrahitur in primis
ad superiora aut ante et
retro aut ad latus dextrum
et sinistrum secundum obedien
tiam materie retente in
venis
Et non inuenit meatum.
ymo dilatat venas et
spasmat eas cum dilatati
one. quare dolorem facit.
Et quandoque spargitur in substantia
matricis: et ingrossat eam.
deinde contrahit eam
Aut non spargitur in ipsa.
ymo apostemat ipsam.
deinde corrugat ipsam.
quare additur malicia.
Et prouocat super ipsam
menstrua alia. quare non
inuenientia cursum perducunt
ad nocumentum in membris
principalibus ultra nocu
mentum primum
Et quandoque contrahitur
causa apatis aut mali
cia complexionis in membris

Et quandoque antecedit con
tractio causa apatis aut
malicie complexionis
exsiccantis. quare accidit
opilatio oris matricis
et orificiorum venarum:
deinde accidit retentio
Et similiter due decli
nationes ad latera:
Et secunda est egritudo
materialis cum eo quod
facit procedere materiam
retentam ad duo mem
bra principalia ex vapo
re malo venenoso
Quare accidit res sicut
epilentia et sincopis
Et quoniam hec egritudo est
fortior sincopi pura
tunc antecedit sincopis
sicut debilius antecedit
fortius
Et que ex eis est men
strualis magis salua
est quam spermatica.
Sperma enim quamuis sit e
ius generatio a sanguine et

proprie in mulieribus/
ante conuersionē tamē
est magis susceptibile
conuersionis male q̄ sā
guinis sicut lac generatū
a sanguine susceptibilius
est conuersionis q̄ sanguis
Et q̄nq; accidunt huic
egritudini periodi
Et multociēs accidit
in autumpno. Et q̄nq;
sunt periodi eius tardi
Et q̄nq; accidit omni die.
Et frequentia eius est
parua
Et quare non accidit
huius apud partū: cum
motus ille sit laboriosus.
Quoniam motus ma
tricis tunc est similis
ex omnibus diametris.
Et est gradatus et
non subitus: Et est ad
inferiora Et est opera
tio nature: Et in ipso
non procedit vapor ve
nenosus ad mēbra prī
cipalia.
Et deterior prefocationū
matricis est illa que destru
it anhelitum in eo quod
apparet q̄uis nc̄tius sit
aliquis anhelitus
Et fortasse apparet ī
eo quod est sicut lana
carpinata suspensa corā
anhelante
Et destruit etiā sensū et
motū
Et assimilatur morti
Et plurimū illius est
causa spermatis.
Et causa eius quod de eo
frigidum est
Et sequitur eā in diffi
cultate illa que anhelitū
destruit: sed leuior est ea
Et minor est in gradu
tertio/ que facit accidere
spasmū et tetanū et
sincopim sine nocumē
to in ratione et sensu
Hec egritudo in hoc cap°
primo agit de proprietati
bus prefocationis matricis

Secō de causis ibi Quidam
vero Tertio de Diabus spēbus
egritudinū que ipsam associ
ant ibi Et accidunt Quarto
De comparatione mēstruali
ad spermaticā ibi Et que ex
eis est Quinto de eius pe
riodis et anni tempore quo
matrix fit ibi Et q̄q; acci
dunt Sexto de causis quare
in partu non fit ibi Et q̄re
non Septimo comparat i
malicia suae species ibi Et
Deteriora.

In prima parte describit ma
tricis suffocationē per eius
qualitates propinquiores

Prima est q̄ simile est e
pilentie: nam subito accidit
sicut epilentia Et vtrāq; etiā
spasmus associat

Secūda est q̄ ipsa est simul pi
similis: ambe enim faciūt de
fectum cor a refrigeratiōe et hu
fectione membroz alioz

Tertia est q̄ ipsa semp a ma
trice simul micū sic q̄ cā
mouens tacte matricē e
menstruū vel sperma corruptū
non sinemens infirmus egritū

Quarta est q̄ pueniat eius
impressio seu lesio vehemens
ad cor et cerebrū p̄ cōtā
tem seu colligentiā fortem
matricis cum corde et cere
bro. Cū corde quidē medio
vel lamine id est diafragmatis
cū cerebro vero p̄ medium rethis
mirabilis cerebri quietantium
venarū et arteriarū et etiā
nervorum

Attende q̄ prefocatio matricis
et eius suffocatio pro eodem
habentur in medicinalibus

Et ista passio sic appellatur
quia fit ex sperimate vel san
guine menstruo conclusum
matrice seu suffocato nō habē
te in ea liberum spiraculum
vel quia videtur suffocare an
auferendo anhelitum. vel q̄
videtur suffocare cerebrū et
spiritus eius auferendo sēsū
et motū et hūmodi rationis

In scdā primo quosdam
medicorum sapientium di
ci asserunt q̄ non cognosca
tur causa prefocationis ma
tricis. Contigit inde multi
quia mulieribus sanis et hi
lares sepe hanc passionē incur
rere viderunt etiam in choreis
et in cōmunib; ita q̄ su
bito p̄debant anhelitū et sē
sum et motum in toto aut
in parte: et cadebant velut
mortue. quare eas aliqui di
uinitus percussas esse putaue
runt

Secundo dicit q̄ suffocationis
huius vera causa est si attēte
consideretur et comprehēdatur
retentio sperm̄atis aut men
struorū in adolescentib; aut
in pueris impotentib; q̄ui
sunt in primis virilitatis
et habiles ad tam secundum
noxie cum horis aut vir
ginibus que castā et celibem
vitam elegerunt sup quas
vt plurimū erigit hec passio
vel continentibus et castis hiduis

Tertio dicit q retentiū menstruū aut spermā in predictis diuturno tempore sdz plurimū ad finem conuertitur maxime dū fim ī ra dice est sperma vel mēstruū retentum ⁊ decisi a corpore finem

Quarto dicit q spissitudo spermatis aut menstrui retenti et eius soliditas augent finem eius et addūt ipsum extinguendo ⁊ eo proprium calorem vel exprimendo ab hoc partes subtiles in quibus residet ipse caliditas. Aut addunt finem putrefactionem dū spissitudo humis et soliditas fortis prohibent ipsius euentationē. tunc enim debito naturali calori succedit extraneus generans in ipsa putrefactionē. nam putrefactio est corruptio propria et secūm naturā caliditatis in vnoquoq; humido ab aliena caliditate teste aristotile quarto metheorum

Quinto dicit q illud est pauū ideſt raro accidit q spissitudo menstrui vel spermatis addat ad finem putrefactionem: quia finis de se putrefactionem resistit: vnde in temporibus et locis frigidis minus putrescunt res.

Sexto dicit q ex soliditate sue spermatis vel menstrui retenti cognoscitur ad quid ipsum dechinat in sua complexione ⁊ ad finem vel ad caliditatem dimensionis exaltatur finem operatione viuine nam multa soliditas vt rei congelate significat finem

Septimo dicit q qñ mispissat sperma vel menstruū in matrice retentū priusq; menstrua fluant/ corrumpitur sibi dicta corruptione prita commixtione ipsius ad finem: et ad venenosam naturā declinat plurimū inimicam tā cordi q cerebro.

In tertia primo ait q ī suffocatione matricis due cause tidmū specie accidit: vna sibi propria qua matrix spasmatur: altera secūm colligantie mēdii cū corde et cerebro

Una primū speciem harum causarum notat hic ibi

Omnū est q ipsa est morbi ossinalis in finem ⁊ et positione. nam finis eius propriā corrumpit ipsam contrahendo: et a sua remouet naturali positione primo [illegible] et spasmose continens

Secūm est q natura in hoc morbo trahitur primo tue finis penis vel anus et ipse spissum erigens vel [illegible] et sinistrorsum secūm tendentia et obediētiā matrix tuc in omnes matrices et in [illegible] eius

Tertiū est q faciens hic bium materia non inuenit ain p quā foras effluat sed potius venas in quibus recludit dilatat et spasmat cū dilatatione superextendit ⁊

mſert dolorem. Sed obiicet aliquis primo q̄ ſpaſmus eſt paſſio nervorum et non venarum. Dā q̄ vene non habent ſenſū quia ꝓpter dolorem mſert non delectabilem dilatatio. Ad primū dic q̄ hec ꝓprie ſpaſmus ſit nervorum, poteſt tamen ſpaſmi nomen extendi ſicut in loco iſto ad contractiones quietarum venarū et arteriarū. Ad ſdm dic q̄ pāticuli reſtringentes venas ſenſum eis tribuūt

Quartū eſt q̄ in tedio mortis hmōi materia ſparſitim i propria matrice ſua ſibi q̄ibuſdā ſme collectione ad apā. Sed matrice mſtrſſat et contrahit eam quaſi quodā ſpaſmo

Quintum eſt q̄ materia q̄ in matrice non ſic diffunditur ſed in hac colligitur ad apā poſtea corrugat et contrahit ipſam. quare augetur malum. nam vehementius et ꝑmanentius et doloroſius matrix contrahitur ab apāte q̄ a matrice ꝑ ipſum diſperſa

Sextum eſt q̄ materia ſic collecta ad apā ꝓpter dolores q̄s mſert prouocat menſtrua et aſtringere facit uſq; ad locum morbi. q̄e cū non inueniant exitū mſertus, retringuntur uerſus mēbra principalia nouū affluentes cēſ nocumentū

Septimū eſt q̄ matrix q̄q; contrahatur ꝓpter apā vel a mala complexione ſuā continuenter aut cū tota tota tunc cum ſtrictura ſic q̄ apā vel mala compto procedit et cauſa contractionis eius

Octauū eſt q̄ contractio cauſa apātis aut malitie complexionis et ſiccitatis et ruſticitatis, q̄q; antecedit ſuffocationem. Et ꝓpter hoc accidit in ore matricis et in orificio ſuarū venarū oppilatio quedam ꝓgreſſiua et ꝓpter quā menſtrua aut ſperma tice retentio accidit vnde ontinſuffocatio

Nonū eſt q̄ matrices declinationes ad latera dextroſſum et ſiniſtroſſū ſimiliter fiunt et ab eiſdem cauſis ſicut ſuffocatio matricis ſuperius

Vera ſpēm ſdam egritudinis in ſuffocatione matricis reperiam notandū. hyſteria

Decimū eſt q̄ ipā eſt egritudo materialis cū eo ſcilicet q̄ id quod facit procedere ſub forma vaporis mali veneroſi materiam retentam in matricis partibus ad cor et cerebrū

Vndecim eſt q̄ vapor iſte venenoſus ad cerebrū veniens accidere facit diſpoſitionē ſicut epilentiam: Et ad cor ſyncopim facit hinc accidere velut ſyncopi

Duodecimū eſt q̄ iſta materialis egritudo ſyncopi ſimplicia et pura eſt fortior et ideo ſyncopis ātecedit eam: ſicut debilius antecedit fortius. Addit eīm egritudo hec vltra modis deſectionē motuū malicā vt in epilēſia et fere anhelitus oīmodā ablationem.

In quarta primo ait q̄ suffocatio menstrualis salubrior est spermatica primo in materia. nam corruptū sperma venenositatē menstruo corrupto deterius multo est: Deinde in thoracibus infert cum sperma sentina acrimonia Tertio in duratione nam citius resurgit et lenius patiens a menstruali q̄ a spermatica

Deinde dicit reddens causā primā q̄ q̄nis ex sanguine sperma generetur maxime in feminis / ante tū commixtionem eius ad generationem opus est susceptibilius male commixtionis ad venenositatē q̄ sanguinis vere fit / sicut lac citius corrūpitur sanguine / de quo generatur Attende q̄ precepsit hec verba proprie in mulieribus dicitur immittere q̄ immediate sperma mulieris ex sanguine eius fit In viris autē fit ex superfluitate quarte digestionis

Attende deinde q̄ lac et sperma corrūpitur ideo citius sanguine q̄ omnibus habentibus et amplius abundant in acetositate hūida.

In quinta primo ait q̄ in suffocatione matricis inveniuntur mirabiles periodi a dū sperma vel menstruū retentum in unaquaque repletionē affectione vel vi nature vel opē medici huic cessāt hec passio donec novum recreat ipsius materia iterum affligens

Secundo dicit q̄ matrices suffocantes sepius accidit tempore autumpni q̄ alio tempore ꝙa corruptiones mahigne spermatis et menstrui retenti plus autumpno fiunt ex inequalitate eius. et debilitate virtutis ut est pestilentie. Juxta illud ypocratis amphorismorū tertia In autumpno acutissime egritudines fiunt et maxime mortifere. Ver vero saluberrimū et minime mortiferū

Tertio dicit q̄ suffocationis huius periodi quibusdā tridātibus sic q̄ forte fiunt bis vel ter in anno: vel sepius accidunt sicut epilentia

Quarto dicit q̄ hec quibusdā cotidie veniens affligit vel necessitatis vel p̄ materialia remotionē insultus a dū multa est ipsius materia que non recolligitur sed inequaliter superfluens effumat

Quinto dicit q̄ suffocationis frequentia parua est sicut epilentie nam sepius accidit ut in eius paroxismo tota resolutiua ipsius materia: et non recreatur nouus paroxismus donec paulatim et longo intervallo nova redeant ipsius materia: et commixta fiunt ad venenositatem

In sexta premonet questionem quare non in partu accidit ista suffocatio cū motus in partu sit laboriosus et multe materie superflue in matrice huic commoueantur: et tunc com-

bentur membra principalia
Et pro solutione questionis
hinus reddit quinq; causas
Prima est q̄ in partu mor
matrias est vnsormis in
omnibz cius tribus diametr
sic q̄ ipsa matrix sdm̄ lōgū
latitu et profundū eque se
contrahit vt fetū expellat
sine vlla spasmosa cōtractoē
eius sursū aut latera
Secūda est q̄ motus in partu ē
ymaginatus non subito fieno.
sed suffocationis motus est
subitus
Tertia est q̄ motus partus to
tus tendit ad inferiora nō
sursum versus cor neq; versus
cerebrū vt in suffocatione .
Quarta est q̄ partus est
opus nature bene regulate
directe ab agente nūq̄ fallibili
Quinta est q̄ in partu non
padit ad cor nec ad cerebz
venenosus humor vt in matri
cis suffocatione
In septima primo agit de
deteriore suffocationū Sed
de minus mala ibi Et sequi
tur cā Tertio de saluiore ibi
Et minor est
In prima particula describit
priorem suffocationū p̄ sex ei⁹
conditiones
Prima est q̄ destruit et au
fert anhelitū sdm̄ apparen
tiam et iudicū sensus ita q̄
in extra sensus non papit
aliquem anhelitū licet stante
vita nōnus sit aliquis anheli
tus ne calor et spiritus cordis
extinguantur
Secūda est q̄ forte motus an
helitus apparet in eo quod q̄
sicut lana carpinata aut lom
bax suspensa aut posita ante
os anhelantis et nares ipi⁹
que moueri videtur ab aere
moto p̄ exspirationem ex q̄
hoc concluditur q̄ patiens vi
uit et hoc experimentū fien
debat in loco tranquillo sic q̄
lana aut bombax non aliude
moueatur
Tertia est q̄ auferit a toto or sensus motus
pore sicut appoplexia
Quarta est q̄ hanc hmōi vide
tur vt mortua quia nec an
helat nec voluntarie moueā
aut sentit plusq̄ homo mortuus
Quinta est q̄ sepius fit hmōi
causa sperm̄atis venenosi.
raro em̄ menstruū ad tan
tā putrē venenositatem
Sexta est q̄ ipi⁹ causa vt plu
rimū est illud ex sperm̄ate
q̄ cum venenositate cius est
frigidū . nam cordi et cereb⁹
plus immiscetur q̄ sperma
calidum
Qualiter autē enecmunt
tam sera sinthomata ex pau
ca materia retenta in matri
ce . ypocrat declarat vbi me
morū cā. vbo p̄ simile in mor
su qui fit ab aranea et pūctu
ra scorpionis et tandē cōcludit
non est vigitu mirū hmōi ac
cidentia fieri ex sperm̄ate et
menstruis malam qualitatē
habentib; si quidē corrupta mā
serint . et putrefiāt / et nō ex
halabantur Quod actus ca

nū testatur. qui sunt preparati
in suscipienda rabiosa putre
factione. quod nulli alii con
tingit animali. Solos enim ca
nes adeo corruptos humores
habere videmus ut saliua eorum
super aliquē incidente rabiosus
efficiatur. hec galienus
In secdā dicit q suffocationem
modo dictam sequitur in diffi
cultate cure aut sinthomatū
illa que etiam destruit anhe
litum, sed leuiori modo, minus
q mansuio ledit cor et cerebrū
In tertia dicit q suffocatio
minor predictis est, et in g
du tertio malicie nocendi
que facit accidere spasmū aut
tetanū et etiam sincopim:
sed non aufert sensū neq ra
tionē. plures vidi tales que be
ne audiebant et intelligebāt
verba assistentiū ut post re
ferebant. Sed loqui non pote
rant hora afflictionis. Inquit
galienus. vi° interiorū vidi
matricis passiones habere. ia
cebant autem nichil senti
entes nec loquentes. pulsus
erat defectissimus et paruissi
mus adeo q non apparebat.
Alias quoq vidi sensū et
motū et sanā memoriā habere:
sed tamen sincopis sepe eis cō
tingebat. anhelitū quoq
difficilem habebant. Nō multis
manus et pedes spasmabāt

Capitulum xvii. de signis
eius

Quando appropinquat
periodus huius egritu
dinis accidit dispnia
et difficultas anhelitus
2 Et pulsus cordis
3 Et dolor capitis
4 Et ut loquatur secū
5 Et debilitas discernēdi. 6 Et debilitas et pigritia
7 Et debilitas in cruribus
8 Et citrinitas coloris
9 Et alteratio eius cū paruitate
fixionis sup dispositionē
suam.
10 Et quāq accidit ex pu
trefactione cali vaporis sitis
Et quā additur in ea
1 accidunt subet
2 Et permixtio rationis
3 Et rubedo faciei et oculi
et labii
4 Et egredientur ad
exteriora
5 Et quāq claudit oculos
et non aperit eos
6 Et debilitatur anhelitus
valde deinde abscinditur

scdm plurimum
7 Et ymaginatur egra
quasi aliquid eleuetur ex
pectore eius
8 Et accidunt stridor dentium
9 Et percussio oculorum
10 Et motus inuoluntarius
propter corruptionem lacer-
torum
11 Et alteratur dispositio
eius
12 Et abscinditur loquela
13 Et difficilis fit intellectus
eius quod loquitur
Deinde accidunt ex ea pre
1 cipue que spermatica est sincopis
2 Et abscisio vocis
3 Et attractio crurium
ad superiora Et appa
ret super corpus ros non
communis ymo paruus.
Et quandoque resoluitur
ad vomitum fleumati
cum purum Et dolorem ca
pitis Et dolorem gem
culi Et dolorem dorsi
Et ad rugitum Et ad

expulsionem humiditatis
ex matrice
Et quandoque perducit ad pe
ripleumoniam Et ad
smanchiam Et ad a
postemata dorsi et pe
ctoris
Et pulsus fit in ea in
primis tensus spasmo
sus rarus. deinde fit fre
quens absque ordine et
proprie apud casum
virtutis et propinqui
tatem mortis
Et fit vrina similis
loture carnis: aut fit
sanguinea rubea
Et menstrualem quidem
significat retentio men
struorum
Et spermaticam signifi
cat elongatio spacii
a coitu cum desiderio
et castitate.
2 Et menstrualem quandoque se
quitur exuberatio lactis
3 Et corpus est grauius

Et sensus debiliores
Et dolores oculorum et
colli et febres et acci
dentia que secuntur re
tentionem menstruorum
predicta sunt manife
stiora.
Et cum hoc humoris
dominantis in sanguine
apparet dominium et
malicia sicut melanco
lici. ipse enim facit accidere
alienationem per comitatem
cerebri: et sincopim for
tem per comitatem cordis:
et destruit anhelitum per
comitatem diafragma
tis. Et flaticus est
gravior: et quietiora
habet accidentia Et cole
ricus est acutior et ma
gis incolumis
Spermatica vero incipit
cum nocumento anhelitus.
Et magnificatur timor
in ea magis quam in men
struali

Reliqua vero accidentia
non apparent in ea
Et multociens quidem ac
cidit ex hoc quod obstetrix
tangit matricem eius
spasmosam commotio et
desiderium. quare descendit
sperma grossum: et sanatur
Et quandoque expellitur illud
ex obviatione sui ipsius
et invenit requiem
Et licet ipsa sit similis
epilentie in pluribus
iudiciis in hoc quod subi
to accidit, tamen inter ipsam
et epilentiam distinguit
retentio eius quod ele
vatur ex matrice et
pectine
Et quod ratio non mino
ratur valde et semper.
ymo in dispositionibus
vehementibus valde
Et quando evadit prefocata
narrat plurimum eius quod
fuit in ea, nisi sit maxima
et immoderata

Et spuma non currit si
cut est cursus est eius
in epilentia difficili ex
cerebro
Et si currit sedat egri
tudinem statim Et non
indiget quod ab ea excuset
Et redeamus ad illud
quod monstrauimus in ca°
epilentie de dr̄ntia.
Differentia vero int̄ ipsam
et appoplexiam est manife
stior. Et quomodo non
cum sensus non destruatur
in ea scdm̄ plurimum integre
Et non sit gemitus
Differentia vero inter
ipsam et litargiam est
quod cum ea non est febris.
Neque pulsus est plenus
vndosus Et principium do
loris eius in capite.
Et est color alteratus
et
diuersus: in litargia est
fixus scdm̄ dispositionem
vnam.
Quando appropinquat
In hoc ca° primo agit de
signis suffocationis matricis
Scdo de illis ad que resoluitur ibi
Et quandoque resoluitur Tertio de
pulsibus et vrinis in hac ibi Et
pulsus fit in ea Quarto de
signis menstrualis ibi Et
menstrualem Quinto de si
gnis spermatice ibi Sperma
tica vero Sexto de dr̄ntiis suf
focationis huius ab epilen
tia et appoplexia et litargia
ibi Et licet ipsa sit
In prima parte primo agit
de signis appropinquantis
paroxismi seu periodi suffo
cationis matricis Scdo de si
gnis additionis eius siue aug
menti ibi Et quando additur. Ter
tio de signis status eius ibi
deinde accidunt
In prima particula dat signa
x. appropinquantis paroxis
mi suffocationis matricis ita
quod hic per periodum intelligit
paroxismum. Verum paroxismus
proprie dicitur tempus affli
ctionis. periodus vero tempus
afflixionis et quietis simul
Primum signum eius est dif
ficultas in anhelitu dicta dis
nia vel asma vel orthonia
que inter se differunt vt do
cet hoc metricum/ Disnia se
celat/ canit asma malum quoque
reuelat/ Ortonia quoque sit
infestatur vtroque. Et hec dif
ficultas ex colligantia matri
cis prouenit cum pectoralibus
et diafragmate
Scdm̄ est pulsus cordis seu
saltus vel tremor eius ex compas

sione p̄ colligantiā eius cū matrice.

Tertiū est dolor cuiusmodi capiti ex malis vaporibus retentis spermatis aut mēstrui signis

Quartū est q̄ patiens se amplexantur velut milicia dū mēstruū retentū a predomino melancholiā est et cerebro reddit fumos melancolicos

Quintū est debilitas discretionis et ven iudicij p̄ter contubari medium cerebri per vapores et fumos spermatis aut menstrui retēti i matrice

Sextum est debilitas totius corporis et eius pigricia in motibus voluntariis p̄ter cordis cōpati et cerebro nervos et totū corpus

Septimū est tanta eorum debilitas q̄ vix sufficiāt sustinere corpus p̄ter compassionem cū matrice q̄ eis decorpū alligatur

Octauū est citrinitas coloris et frigiditas p̄ter colentes vapores frigi ad has ex mēstruo retento vel ab eis siū sāguinē corrupti citrinitas

Nonū est coloris corporis et vultus frequens alteratio sic q̄ nunc pallescunt nūc citrinantur nūc obfuscantur et interdum rubent p̄ter motus varios humorū et sanguis a virtute territa: quare parum p̄manent in uno et eodem fixi coloris

Decimū est sitis q̄q; proueniens ex putrefactione cali

baporis elevati ad linguā et ad os stomachi de mēstruo retēto

In sedi dat signa xiii additis hijs suffocationis siue anxietatis eius.

Primū est subito desipit p̄fundus ex frigido vapore venenoso lato de matrice ad ventrem cerebri priorem.

Secundū est mentis alienatio seu p̄mptio rationis exire p̄ter fumos turbidos ad medium cerebri de matrice elatos

Tertiū est rubedo vultus oculorū et labiorū p̄ter sanguinis assensum ad cerebrū et vultū pro confortatione sui

Quartū est q̄ oculi q̄q; declinant et extendunt ter suos exteriora dum cerebrū ad eos conatur expellere fumos et vapores malos venenosos contristantes ipsum.

Quintū est q̄ interdū suos claudit oculos: nec aperit eos q̄n̄ mouere subito

Sextū est q̄ auditus valde debilitatur ita vt vix percipiat deinde absenditur vt plurimū et cessat sic q̄ sensum non percipitur. Dum passio est ita fortis q̄ tollit sensum et motū a toto corpore

Septimū est q̄ patiens actū p̄diderit sensum et rationē imaginat et sentit quasi aliquid a stendere et elevari de pectore ipsius ad os et cerebrū et primo ex matrice & vapore malū venenosum

Octauū est stridor dentium

qui ex debilitate lacertorū pro
nent mandibularum · et est
quasi eorum spasmus vt au
princeps tertij · vñ cā. xxiij. q.
fit in casu hoc p compassionē
ipsorū ad cerebrum

Nonū est pensio seu palpitatio
oculorum que multiplicatur
in habentibus tetanū et in pre
paratis ad spasmū testante
principe tertii tertia tractatu
tertio cā. xxvi. Et prouenit
in casu isto ex debilitate mu
sculorū mouentiū palpebras

Decimū est motus inuoluntarius
oculorum ppter lesionē lacer
torum suorū quibus ipsi mouet

Undecimū est alteratio eius
s infirme quo ad figurā vultus
ex compassione ipsius ad cerebrū
et cruciā spasmi

Duodecimū est abscisio loquele
sic ip loqui nequit patiens
ex debilitate cordis et diasyrg
matis et motiue virtutis

Tredecimū est q si loquatur
vix et difficulter intelligitur
sermo eius tamen est debilitatus
in organis vocis

In tertia dat signa quatuor
suffocationis in statu existentis

Primū est syncopis precipue
in sphematica ppter vehementiā
veneniositatis vaporis a matrice
ad cor elati

Secundū est abscisio vocis oīmoda
tam causa syncopis q̄ defectus
motus

Tertiū est attractio vtriusq;
cruris versus superiora ppter
causam spasmi

Quartū est q vix patiens ad
modum sudoris super corpus
apparet ex anxietate vehemē
ti cordis

In secunda parte principali
tangit ix. modos crisis seu terminationis
suffocationis

Primus est quo cor tangit et
resilitur ad cor ita quod cor
ex se ipso materia suf
focationis a dimō est flatica et
vaporosa venenosus cōmo
uet in stomacho flata vel in
cerebro que sup stomachū abun
dāter recadunt

Secundus est quo ipa terminat et
connectitur ad dolorē capitis
postq̄ euanuit vapor veneno
sus et debilitatē in cerebro re
liquit et conturbationē in
humoribus suis

Tertius est quo ipa tria sit et
declinat ad dolorem regionis
dum natura fortis illuc spū
ma expellit vel menstruū retētū

Quartus est quo transit in
dorsi dolorem dū illuc expelli
tur morbi materia

Quintus ad virgitū q̄ mate
ria morbi ventositatis et mota
p ventrē huic mō diffidit

Sextus ad menstrui vel sper
matis expulsionem foras a
matrice vel vi nature vel bul
ne fricationa cū possibilis
aur digitis

Septimus est transitus in pa
roxysmum. dū intra pul
monē venenosus vapor ali
quādiu figitur et humores
eius vehementer turbat et ē

Cetera desunt
Verosimiliter 10 folia

Anno dñi m° cccc° lii° die xix° marcii incepi pficiat deus sua clementia

Fen xxii° de egritudinibus apparentib⁹ in extremitatibus sūt duo tractatus

Tractatus primus est de eo quod accidit eis de nocumentis quātitatis et situs

Tractatus secundus de doloribꝰ horꝝ mēbroꝝ

Tractatus primi sūt xviii. capta

Capl̄m primū de forma zirbi et duorū siphac

Cap.m scdm̄ de ruptura et que similantur ei

Cap.m iii. de signis eius

Cap.m iiii. de cura ipi⁹

Cap.m v. de cura rupturaꝝ intestini et zirbi

Cap.m vi. de ruptura aq̄

Cap.m vii. de cura rupture ventositatis

Cap.m viii. de ramice carnis et varicosa.

Cap.m ix. de augmēto umbilici

Cap.m x. de signis eius.

Cap.m xi. de cura ipius

Cap.m xii. de gilbositate et vētositate gillositatis

Cap.m xiii. de signis

Cap.m xiiii. de cura

Cap.m xv. de varicibus

Cap.m xvi. de elefantia

Cap.m xvii. de signis

Cap.m xviii. de cura varicum et elephantie

Tractatus ii. sunt xxxi. capta

Cap.m i. de dolore dorsi

Cap.m ii. de signis eius

Cap.m iii. de cura ipius

Cap.m iiii. de dolore ylii

Cap.m v. de doloribus iūcturarū / et eis que cōicant podagre et venenese et aliis

Cap.m vi. de signis

Cap.m vii de cura doloꝝ

iuncturarū et podagre et
sciatice
C a^m viii. de solutoē eorū
C a^m ix. de potionibꝫ ad
solutionem faciendam
C a^m x. de emplis iuuatiuis
ad dolores iuncturarū
grossi humoris et eorꝫ
qui sunt in via et cōuer-
tatur ad lapideitatem
C a^m xi. de iunctionibus
in huius intentione
C a^m xii. de embrocis in
hac intentione
C a^m xiii. de balneatoībꝫ
ad ~~eius~~ huius
C a^m xiiii. de sedantibꝰ
dolorem calidis lenibus
C a^m xv. de sedantibus
dolorē narcoticis
C a^m xvi. de cura vētosi
C a^m xvii. de regimine
cauterii ad eos
C a^m xviii. de cura calidi
C a^m xix. de epithīatibus
C a^m xx. de solutiuis
C a^m xxi. de cura iuncturarꝫ

conuersarum in lapidei
tatem
C a^m xxii. de cura con
tractionis et azemena
C a^m xxiii. de cautela
a doloribus iuncturarꝫ
C a^m xxiiii. de cura sci
atice
C a^m xxv. de ēbrocis et
tinis
C a^m xxvi. de epithīa
tibus et emplastris
C a^m xxvii de bothor-
nominatis.
C aplm. xxviii de dolo
re calcanei
C aplm xxix. de debili
tate pedis
C a^m xxx. de doloribus
vnguium et attritioē
eorum
C a^m xxxi de inflatoē
vnguis et pruritu
in eo
Explicit tabula

Fen. xxii. tertii de
egritudinibus ap
parentibus in extre
mitatibus sunt duo
tractatus Tractatus
primus est de eo quod
accidit eis de nocumen
tis quantitatis et si
tus Cuius sunt
xviii. capla Capitulum
primum est de forma
zirbi et duorum siphac

Oportet ut scias quod
super ventrem post cu
tem sunt duo panniculi
Quorum unus nomina
tur siphac Et compre
hendit intestina ut ca
lefiat ea sua spissitu
dine et unctuositate
Et comprehendit
lacertos
Et secundus est in
terior: et nominatur be
ritiron: et nominatur
rotundus: quoniam
quando singularis fit ab eo
quod tegit ipsum est sicut
spera super quam sunt
summe et additiones mol
les et foramina
Et continuatur desu
per velamen
Et processio eius est
ex supremo.
Et est subtilis sub cute
ventris et panniculo eius
Et adherent ei duo
ex lacertis ventris dextri
et sinister adherentia
vehementi
Deinde continuatur
post eos ambos vela
men et partibus eius
carnosis continuatione
unitionis post conti
nuationem suam cum
stomaco et post con
firmationem et solidi
tatem substantie eius. et il
la continuatio est con
tinuatio dilatata
Verum ipse cum continu
atur epati est subtilis
valde

Et est ei in eleuatione
sua ad stomacū et in re
flexione sua descendēdo
ab eo firmitudo cū op
positione venarū et ar
teriarū magnarū su
spensarū cum eo
Et descendit subtus
et fit tirbum
Et currit sup plurimū
alberitiron de subtili
bus lacertis dilatatis
sup ventrē tūnica vna
Et forsitan extimat
q sit pars ppter conti
nuationem eius et si
militudinē suam cum
eo in neruositate
Cum ergo singularis
fit ab eo alberitiron
est subtilis texture val
de · et ille est alberitiron
vere
Et subtilius eius et
purius ipsius est apud
epiglotim et ortū pā
niculi intrinseci costarū

ex hoc pāniculo
Et iuuamentū huius
siphac est replere qd
est inter lacertos vē
tris et intestina
Et stringere locum
Et prohibere super
fluitates ne cadant
in locis vacuis cum
adiutorio diafragma
tis · quod est posterius
Et comprimere po
sterius intestina et
viscera euacuantia
superfluitates cum
proxime sūt ad expel
lendū quod in eis est
de fece et aqua ydro
pisis et vrina
Et prohibere inflatio
nē vehementē
Et ligat viscera liga
mento forti
Et est in dorso sicut
res vna ·
Et lacerti omnis poste
rius super carnem

glandulosam quasi sub
stratam eis et venis ma
gnis/et meatibus con
tinuatis inter intestina
et stomacum
Quidam vero dicunt
non pertransit vt dicatur
quod in siphac sunt genera
villorum contextorum secundum
partes notas villorum
qui sunt instrumenta
virtutum trium naturalium
Et istis quidem non est
possibile vt dicant illud
in tunicis venarum et ve
sice et matricis/nisi
de aliquo panniculorum
Et ista duo velamina
tutamina sunt viste
rum concauitatis in
ferioris
Cumque perueniunt ad
pectinem fiunt in eis
duo foramina stricta
quasi ipsa ambo sunt
per que transit lumbare
dextra et sinistra in
eis inseparabilia donec
fiant sicut due kistes
duorum ouorum.
Et sub duobus vela
minibus est tirbum
Et tirbum quidem est com
positum ex duobus pan
niculis: quorum vnus coo
perit alium. inter quos
sunt arterie plurime et
vene pauciores eis.
Et figura eius est sicut
kistis.
Et est ligatum cum stomaco/
et meseraicis/et cum colon
Et eius processio est
ex eo quod descendit
ex superfluita[illegible]te beri
tiron apud [illegible] stoma
cum et duodenum/et ex
eo quod ascendit ex
superfluitate eius apud
pectinem
Primum ergo quod oc
currit de ventre est
cutis
Deinde sub ipsa est

pāmculus primus et
nominatur· asyrieyatio
eorum mirach
Deinde sunt lacerti
Postea bivitron
Deinde tirbi deide itestia
Oportet vt scias In hoc
ca° primo agit de mirach
Secō de siphac ibi Et sdē
est Tertio de innamētis si
phac ibi Et innamentū
Quarto de opinione quorū
dam circa siphac ibi Quidā
vero dicunt Quinto de inna
mento cōi mirach et siphac
et foraminib⁹ sine apud pectī
nem ibi Et ista duo Sexto
de zirbo ibi Et sub duobus
Septimo de ultima pāmculoꝝ
ventris ibi Omnū ergo.
In prima parte ait nos de
bere scire q̄ post cutē vētris
exteriorē duo sunt pan
culi quibus venter
tegitur Omnis enim
propior proprie dicitur mirach
Sed⁹ interior intestinis pro
prio nomine proprio siphac
appellatur
Attende q̄ siphac largo modo
acceptū dicitur membro pāmculosō: sed stri
ctius acceptū et magis prope
de sole dicitur pāmculo vētris
interioris post mirach positio
Et sepe inuenitur siphac pro
cutis et sic
quenter pro siphac sumitur
et idem significat
Attende sed̄ q̄ satis ample
tractatur princeps tertii xiii
capīlo primo de tribus pāmculis
ventrem tegentibus mirach
siphac zirbo ⁊ parte illa
Et additū est ab anteriorib⁹
thirbii extensi et vsq; ad
illam partē Et in inferiore
parte stomachi est foramen
et sed Et quia exponendo
partem illā plurima de na
tura et situ et de innamētis
horū pāmculorū copiose scripsi
multa allegamus ex Galieno
quarto de vtilitate partium hic
breuius pertransibo
Queret hic aliquis quare
non dicit tres esse pāmculos
ventris cum tribus sicut duos
de pāmculis eius sicut duo
alii.
Dic q̄ principalis zirbi
pars est adeps venę et arte
rie non pāmculus ille quo
circūtegitur· nam maior vti
litas zirbi est confortare di
gestiuam stomachi et intestinoꝝ
quod fiat p̄ adipem venas
et arterias et contentā eis
Secundo dicit hic q̄ primus
pāmculus stratus post cutem
nominatur siphac cōi nōie
simple: sed proprio nomine mi
rach appellatur·
Tertio dicit q̄ iste pāmculus
ob hoc comprehendit intestina
omnia· vt ea confortet et
calefaciat sua spissitudine
qua calorē retinet ī intestī
nis et resolui prohibet

vt calda bestia: et sim ipius
vnctuositate: que cata est et
aerea cito calefaciens et cito
infamata: Et vt a nocen
tibus que desoris occurrunt
intestina protegat et alia
omnia membra naturalia

Quarto dicat q iste pan
culus in se comprehendit
omnes vn musculos ven
tris videlicet duos longi
tudinales et duos latitudi
nales et mor. trasuersales
quorum innamenta cai sue
icassibus primi prima do
ctrina quinta suma sedi
cal. ypn. meminit

In sedi dicit ym. super de
claratione secundi pannicli
ventris

Primu est q ipe ventr
tron dicitur et albertron
Et in libris plurib; scribit
bentertron et albenteron

Et septimus dicitur a moder
nis siphac Ventrin etiam
quasi rotundus. nam cum
separatur et singularis
fit ab eo quod ipsum tegit
vt sperta rotunda est super
quam sunt sume vehun pa
nnule et additiones molles
et spiramina

Secum est q ipe superius
alligatus est et continua
tus cum velamine seu dia
fragmate quod idem est

Tertiu est q ipe procedit
et oritur ex supremo dia
fragmatis. Inquit prin
ceps textu xuij. ca primo
de siphac loquens Et qui con
tinuatur velamini: et obu
ant due extremitates eius
apud dorsum, tunc ligantur
hic: et exinde est eius mag
nitudo est superfluitas desten
dens ex velamine ad os stoci

Quartu est q ipe est sub
tilis tenuis sub cute ventris
et panniculo eius puta in
rach positus

Quintu est q duo de mu
sculis ventris .s. musculi de
xter et sinister isti panniculo
vehementer adherent ita vi
deantur esse partes eius

Sextum est q siphac post
hos duos musculos continu
atur velamini seu diafragma
ti precipue carnosis ipius p
tibus continuatione vere vi
nosis postea cum stoco sunt co
tinuati. et eius sua confir
mata sint et solida facta

Et eius cui stomaco continu
atio non est multum stricta
sed dilatata. ne ipsum dilatan
stomachi prohibeat cui replet
cibo et potu

Septimu est q siphac ubi e
pati continuat est subtilebul
de: quia cui carnosi et cibum
sit a natura propria, nisi esset
tegime multe dentitatis q
constringeretur ipi cibitas.
per hoc ciui possent vapores
et fumi sibi digestionis a
resolutione prohiberi. et cui
plurimum sint, hinc nasci y
dropisis

Octauu est q siphac firm

tudinē acquirit in eleuatōe
ipsius ad stomacū et in eius
reflexione descendendo ab eo
p oppositionem vel appositio
nem et appodiationem ma
gnarū venarum et arteria
rū suspensarum cum ipo
Nonū est q siphac deorsū
descendit usq ad locū pectis
et inde reflectitur versus su
periora et zirbum cōstituit
cum adipe incluso inter tuū
cas eius descendentē et ascē
dentē cū sibi intermixtis
venis et arteriis
Decimū est q una tunica de
currit sup magnā partem
pāniculi siphac dicti albe
ritiron. que de dilatatis sup
ventrem musculis subtilib⁹
oritur
Undecimū est q fortasse ex
timatur hec tunica esse pars
pāniculi siphac ppter hoc q
sibi continuatur et heret: et
in neruositate sibi assimilatur.
ab Duodecimū est q cū hac tuū
ca pāniculus siphac dictus
alberiteron separatur penit⁹
et fit singularis tūc valde
subtilis in se texture est et
est alberiteron verus et pur⁹
Tredecimū est q subtilior
pars eius et pura magis est
apud epiglotim: et apud origi
nem interioris pāniculi costar
ex panniculo siphac
In tertia refert iuuamenta
vii pāniculi siphac
Primū est illud spaciū re
plere ex se quod est inter ventris

musculos et intestina quod si
vacuū esset forsan repleretur
ventositatib; et grossis vaporib⁹
aut aquositatib; unde forte tā
dem surgeret ydropisis ventosa
aut aquosa
Secdm est stringere et tenere
vintos locū et locatum quos
ipē circundat: ne hinc inde
vagentur et debilitentur et
sese collidant in fortib; motib⁹
illa que in eo sunt
Tertiū est q prohibet super
fluitates ne in locis vacuis
cadant et multiplicentur
ipm iuuāte ad hoc nō mo
dicum diafraginate quod ē
posterius
Quartū est comprimere
deorsum posterius intestina
quibus grosse iniacent feces
una cum humorib; et vento
sitatibus. et anteriis alia
comprimere viscera que eua
cuant etiam suas supfluitates
ut vesica urinā et
aquam ydropisis et matrix
fetum et menstrua: et tūc
siphac comprimit hec mēbra
deorsū qn̄ proxime sunt
et preparate sue supfluita
tes ut hec membra expellant
eas
Quintū est prohibere vehe
mētē ventris inflationē tenē
do viscera con stricta et vnita et
cogendo ventositates aut sur
sum effluere cū eructuatione
vel deorsum exire cū trullio
aut peditis
Sextum est ad inuicē colligare

bisceri et cohere seruare bmī
quodq; eorum suū proprium
locum sine collisione et cōfu
sione similī horū motus
Septimū est q siphac dorso
adiacet vt vas vna: qua tūc
cooperitur. Et omes iacen
ti posterius iacent sup ysta
duloſam tunicam sicut cale
tinum eisdem sustinatam et
magnis venis et meatibus
illis qui inter intestina et
stomacū continuātur videli
cet meseraicis
An quarta primo ait quosdā
asserusse q non ptransit
idest non recipitur pro dcto
vero q sint in siphac yerna
billonū scdm partes ipius
cognitas. e billoz qui sūt
instrumenta seruientia tri
bus viatribz naturalibus.
Attractiue quidem lōgitudi
les: expulsiue vō latitudi
les et transuersales retētiue
seruiunt
Sedō dicit q non est possibile
vt hi vere hoc dicant in tūc
tis animalū vesice et matri
cis puta billos esse qui attra
ctiue seruiant retentiue et
expulsiue nisi de pāniculo
alterutrius harū eis billi in
texuntur: et sic dicta potest
de pāniculo siphac q habet
hos billos in sua pria pān
culari quibus cooperiuntur
ad expulsiones facis et v
rine et ad retentiones
retinendarum
In quinta tangit iuuamē
tū duo pāniculorū musculi et
siphac cōmunem
Primū est defendere p mo
dum indumenti ventris miseri
cors omnia viscera que natu
talia membra nominantur
Secdm est ab eis inferius pro
Dixe sicut duas cistas seu buz
sas ouorum idest testiculorū.
nam cū descendendo ad pectinē duo fiunt in hac
stricta foramina quasi due vie.
vna quidē a dextris altera a si
nistris p quas descendendo
transit lombare quod est su
spensoriū testiculorū. significa
cat. n. quēq; lūbare angulum,
lūboz quēq; brachiale et mediū
signat sustensoriū testium.
Et non separantur a tribus
magnis et musculi et siphac
donec fiant sicut due buzse
testiculorū Et cū primo a
principio dicte due vie seu
duo foramina, pars intestinoz
p eas descendit in buzsā testiū
et inde fit hernia
In sexta parte tribū notificat
Primū est q subiacet duob
velaminibus. e. musculi et si
phac et cooperiunt intestina
conseruans in eis naturam
talem; et confortans horū
vnce dicte situas.
Attende q tribū et zirbū
in neutro genere et tribus
et zirbus in masculino si
gnificant idem. e. pmaneū
pāniculū ventris qui sine
medio tenet intestina. et alit
vocat omētū vel epiploum

Secundum est q̄ zirbus ex
pāniculis duobus compponit
b. ex sipha sibtili tenui q̄
descendit ad pectinem: et ibi reflectit
ascendens ab mtra vsq̄
superiora in quo
ascensu sedm constituit
zirbi pāniculum Et mter
hos duos zirbi pāniculos
plurime sunt arterie: Vene
autem quiete sunt mter hos
pauciores: et ipis mteriacet
pmgnedo plurima

Tertium est q̄ zirbi figura ē
vt histo seu sactus aue buzsā:
que mferius clausa est ī loco
reflexionis pāniculi siphac: et
mtra se contmet venas et ar
terias cum multa pmgnedine

Quartū est q̄ hrjatum zirbus
cum stomaco: et cum mesenterio
et etiam colon quod est nitesti
nū sedm de ghossis

Quintū est q̄ processio seu
nascentia zirbi quo ad pāni
culos ipius partes est ex sup
fluitate seu superexistentia
pāniculi siphac dicti berbirion
apud stomacū et duodenū de
orsum vsq̄ ad locum pectinis:
et ex superfluitate eius apud
apud pectinem sursis ascēdēte
quibus mterclusum aeumgua
cī venis et arteriis multis

In septima dicat q̄ primū oc
currens m anathomia ven
tris mferioris est cutis exterior
Et sedm sub hac est pānicl⁹
primus cuius arrigmentatio
cum cute ventris noīatur
mirach

Et tertium sub hijs est octo
lacerti ventris quos asserit esse
de sima mirach tertij xm ca.p°
Quartū vero sub hijs est ber
birion siue venū siphac
Quintum post hoc positū est
zirbium seu zirbus
Sextum post hec omia sex est
mterstma.
Sūmat autem princeps pen
tris pāniculos tertij xm capto
primo sedm hunc hijus modū
Cum ergo venesicuerit tūc
scies q̄ cutis et pāniculus qui
est post ipm et est carnosus
et lacertus positus m tūica
que est suprema tūcarū la
certi ventris nota determinata
omnes sunt m sima mirach
Et tunica que est mfima tū
carū lacerti ventris cū pām
culo sibtili qui est sedm ver
tatem siphac est ex sima si
phac. Et zirbium est sicut
mferior pānis siphac et si
cut exterior stomaci. quorū
ad inuicem est m defensione
cum

Capm xi de ruptura et que similantur et

Ruptura fit p solu
tionem pāniculi a sm
ilaritate sua et cursum
materie m eo. quam
penetrat corpus quod
sint comprehensum

in eo ante scissurā
Aut ꝓpter dilatationē
stricture in meatu aut
solutionem
Et cum accidit illud
taliter q̄ q̄n incedit pe
netrans ꝑuenit ad te
sticulos nominatur ra
mex et hernia
Quod autē est preter hoc
nominatur nomine
cōitatis hernia testi
culi et varices eius
et duricies ipsius
Et duricies quidem
foliculi testiculorū ca
dit in tirbo
Accidit enī q̄nq; vt di
latentur duo foramina
predicta ꝓpter debilita
tem eorum aut disrū
pantur et egrediatur
quod sequitur ea de
humiditate glutinosa
aut humorosa aut mol
lificatiua
Aut ꝓpter adiutoriū

ex ꝑcussione aut motu
aut casu:
Aut retentione sp̄matis
moti et prohibiti ab ex
pulsione
Et ascensione mulie
ris super virum
Aut labore anhelitus ī
coitu et proprie sup̄ re
pletionē
Et similiter coitu su
ꝑ satietatem nausea
tiuam et aggregatio
nem ventositatis et
egestionis in ventre.
quare descendit aut
tirbum aut velamen
et intestina et proprie
monoculū quia est
solutū non ligatū aut
humiditates que effun
duntur ad eos expul
sione nature
Aut generantur apud
eos ꝓpter frigus ipsorū
et conuersionē sanguinis
ad aquositatē

Et fortasse accidit eis
pāniculus proprius
Et qn̄q; est ꝓpter hiū
ditatē sanguineā et
feculentā vbi est cā
eius ꝑcussio aut casus
aut ventositas inflatīa
Et qn̄q; confert cu
ratio cum ferro ·
Et qn̄q; nascitur il
lic caro addita
Et qn̄q; ingrossatur
osseum et induratur
ex apāte aut pingue
dine quare assimilat̄
rannici et noīatur her
nia carnis
Et qn̄q; est similiter
in inguinibꝫ
Et qn̄q; īflantur ve
ne eius: et nomīatur
hernia varicosa
Et qn̄q; mollificatur
mollificatione vehemē
ti absq; ruptura· qua
re prolongatur· et assi
milatur· hernie iterū

Et qn̄q; accidit ruptu
ra sup testiculos: et ꝑ
uenit apud inguina
et quod est super ea in
summe et in duobus
emunctoriis
Et illa que accidit
supra sumen est parū
per raro scdm̄ compa
tionem ad alias· qm̄
ille locus sustentat⁹
est lacertis: et quod
sb eo est tuetur· extre
mitatibꝫ lacertorū
Et qn̄q; accidit su
mini augmentum·
et est de genere rupture
iterum·
Et omne quod est
ex ruptura supra su
men est malorꝫ acci
dentiū· q̄uis sit ꝑue
additionis·
Et non dolent ī prī
cipio: qm̄ expulsū in
ea sunt intestina mi
nuta Et sūt cōpressa
coartata·

Et coartant fecem: et
euomunt eam
Et est ex genere yleos
et inquietudine eius
et angustia ipsius.
Verū illa q̄ est subtus
est magis susceptibi
lis dilatationis:
Et magis incedens
in additione
Et non dolet in prin
cipio
Et scias q̄ ramex
intestinorū et tirbi
est egritudo facilis
et si sit magna.

Ruptura fit. In hoc ca°
primo agit de causis et
nominibus verarum her-
marū et nomine nō vere
Scdō p̄miscue de causis ve
rarum et non verarū ibi
Et duricies quidem Ter-
tio de speciebus nō verarum
ibi Et q̄nq̄ nascitur Quar
to inter rupturas compa
rat ibi Et q̄nq̄ nascitur.
In prima parte primo
dat rupture vere duas causas
Prima est solutio continu
itatis p̄aniculi siphac a sin
gularitate eius idest vnio
ne sue substantie: et scis
sura in eo cadens. in quā tunc
penetrat id quod continebat
fixe et stabiliter ante scissu
ram puta intestini pars vel
aliquid de zirbo
Scdā est cum nimis dilatat
et extenditur strictura idest
via debens esse stricta: p̄ quā
suspensoriū testiculi descēdit
cum venis quietis et pulsa
tilibus vel soluitur hinc
stricte vie continuitas vn
de fit apertior.
Scdō dicit q̄ cū illud accidit
.s. q̄ siphac rūpitur prope
inguen in foramine eius q̄d
strictū creatū est vel superexte
ditur aut rūpitur via stricta
modo dicta taliter q̄ quādo pa
tiens incedit intestini pars vel
zirbi penetrans p̄uenit ad al
terū testiculorum vel ad ābos
simul tunc ramex et hernia
proprie dicitur
Tertio dicit q̄ illud ex hernis
quod est preter illud idest non
ita fit nec ab eisdem causis
nominatur hernia testiculorū
cōi nomine vel varices testiū
aut horū duricies vel hernia
carnis aut aquositatis
In scdā dat p̄miscue .x. causas
rupturarū verarū et non verar
Prima est duricies burse testi
culorum que cadit in zirbo seu
prouenit ex zirbo cadente in os
seum et congelato in hoc et ab
extrinseco frigore indurato
Scdā est duorū foraminū siphac
vel vnius eorū superflua dilata
tio vel ex horū debilitate mollicie

et laxitate vel eorum disruptõe
qua fit vt per ea descendat in
ossium ichorosa vel humore
sa vel molhficans hũiditas
sicut sta aquosum

Tertia est adiutorium quod
ad foramina horum aptionẽ
prebet pulsio vel casus ipsa
rius vel motus vehemens

Quarta est retentio cõmo
ti spermatis motu venereo p
hibiti exire vel a voluntate
vel cum surgit vir a mulie
re priusq; emiserit suũ sperma
foras: vel expulsine virtutis
debilitate. nam sperma motu
calefactũ dilatans amphat
foramina siphac et sua pm
gruedine lenit et relaxat

Quinta est cũ mulier sup
virũ ascendit in actu coitus.
vnde fit q a se vix vir sperma
emittat: vel non extra emit
tat. et quãq; recipit p virge fo
raminẽ corruptas materias vi
de interdum mala generatiõ.
vlcera in virga aut vesica
vel in membris spermatis. ma
ledictus ergo modus ille coit9
qui contra naturã est

Sextũ est excessiuus anhelãdi
labor in actu coitus: vnde di
latantur foramina siphac et
cõmota viscera tendunt ad
exitum p dicta foramina ma
xime dum vter repleto coit2

Septima est coitus sup nau
seatam satietatẽ et q̃n astu
ginantur in ventre vetosi
tas et egestio. multe. tunc
cũ per coitum superflua con
mota superextendimtur. et dila
tant siphac et foramina eiꝰ.
quapter p ea vel descendit
ichor vel vlamen siphac.
vel intestinum pars maxime no
nocuit: quia solutum est et
non stricte ligatum vt intes
tina alia: Aut ad testiculos
effundimtur hũiditates ex
itu cõmote virtute nature
has illic expellentis

Octava ẽ hũiditates in ipsis
testiculis supflue ygerite ppt
horũ frictus et commixtionem
sanguinis ipsorũ ad aquositatẽ
paulatim crescentem.

Nona est pãniculus qui fo
ris proprius testiculis accidit
vltra suũ ossium ex hũidita
tibus ibi congregatis vnde
fit hernia dicta pãniculari9

Decima est hũiditas sangui
nea fecalis seu feculenta de
scendens in ossium causa
percussionis vel ictus casus
aut ipostasis ventositas inflatiã
illuc descendens

Finaliter dicit q interdũ her
nie curatio innatur et agrit2
cum fetet. vt q̃n extranhitus
humor. aut aquositas vel no
uus pãniculus per osculi sis
suram: vel q̃n hernatus pãnicul9
siphac: et stenditur quod sit
est: vel dũ tendens ferũ ni
mium impellitur in locum p quẽ
fit descensus in osseũ intestinum
aut vesice

In tertia tangit septem nõ
nas hernariũ species

Decima est extra nasten

ſuper alterū teſticulorū vel ſu
p ambos et ipā dicitur
herma carnoſa

Eda eſt qñ oſſium nigror
ſatur et induratio cauſa
apātis diu ſeruāt vel den
ſe pmigrednīe in hoc congre
gate Et dicitur herma car
nis male melancholice vel
adipoſa vel ſcirotica

Tertia eſt caro addita vel
ſcirotica duricies aut adi
poſa ſimiliter in miſerēibus
vel in altero miſerū et hꝰ
no mātur miſeriales her
ma

Quarta eſt cū miſerium
ad miſeri varicam bene o
ſtēdi vel teſticuli et tūc
appellatur varicoſa herma

Quinta eſt qñ ſiphac be
nigne molli ficatur et
relaxatur abſq; ruptura eiꝰ
vnde prolongatur deorſū
deſtendens et iterū herme
tūc aſſimilatur et rela
xatione tūc ſiphacalu
dicitur

Sexta eſt qñ ſiphac ſup
teſticulos puta in miſerēibꝫ
vel in emictoris vel ſimiliē
rumpitur ideſt vmbilico
ſine hoc q aliquid deſten
dat in burſa teſticulorum
et miſeriales vel vmbili
cales hec ruptura dicitur

Et circa ipſam notat hic
q attidit raro et parum
ſupra vmbilicū ruptura
fieri comparatione ad alias
ruptuꝛe quia loci ille mi
nus ſu et ſuſtentatur a mu
ſculis ventris rumpi ſiphac
prohibentibus et pars vmbili
co ſubiacens tuetur ſeu bene
defendit q extremitates
dictorū latertꝫ ne facile cū
patur ſiphac eis ſubiacens

Septima eſt augmētū ſum
aduenies ideſt vmbilico pri
quod indecenter foꝛas mmꝰ
emmet et eſſe videtur iterū
de genere ruptuꝛe vmbilicalis

In quarta prenotat v ſup
ruptura illa que ſupra ſimē
fit ideſt vmbilicū

Primū eſt q quelibet hmōi
ruptura facta ſupra ſimen
eſt malorū accidentū puta
cū doloꝛibꝫ fortibꝫ yliacis et
ſeam vomitibus q̄nq; non
multū ſit addita et exacerbē
ppter ventres muſculos hanc
augere prohibentes

Secūm eſt q iſtam ruptuꝛam
habentes in eius principio nō
fortiter dolent quia quod ex
pallitur et exit ab ea aliquid
ſpinalū eſt inteſtinoꝝ nō fōr
titer extendens et repent
augmentans ruptuꝛe foramē

Tertiū eſt q in hac minuta
inteſtina ſunt cōpreſſa et co
artata in paruo foramine rup
ture huiuſmodi

Quartū eſt q inteſtina iſta
coartata fēces quas continēt
aboꝛū coartant et eas euomūt
vel euomere cogunt vt yliaca

Quintū eſt q ruptura hec eſt
in finalibus ex genere yleos ſeu
yliace paſſionis cū inquietudē

magna patientis et forti angu
stia sicut in yliaca
Deinde tria dicit de ruptura
siphac facta sub umbilico
Primum est quod facilius augetur
et dilatatur quam ruptura que
fit super umbilicum: quia per
hanc aliquid de grossioribus
exit intestinis: et locus ille
non ita constringitur et cor
roboratur per musculos ventris
ut locus superior
Secundum est quod ipsa plus ince
dit tendens ad additionem
siue augmentum eius propter
extensionem ~~siue augmentum eius~~
~~propter extensionem~~ a grosso
intestino grossa fece et vento
frequenter repleto
Tertium est quod in huius rupture
principio non est dolor plu
rimus: quia nec locus est
multe sensationis nec adhuc
quod exiit refrigeratum est aut
vento repletum. Unde dolor coli
cus insurgere debeat vel ei si
milis
Finaliter dicit quod hernia vel
seu ramex intestinorum vel zir
bi est facilis morbus ad ferendum
et forte ad curandum in pu
eris teneris quamuis magna
fuerit. Et in prouectis to
leratur facile ferendo brachale
quod descensum prohibet

Capitulum iiii de signis rupture

Signum autem commune rup
turis est additio apparens
Et sentitur inter siphac
intrinsecum et inter mirach
Et additur eius appari
tio apud motum et compre
hensionem anhelitus
Et eius que est propter
dilatationem meatus si
gnum est quod apparet pau
latim in osseo absque mo
tu laborioso et vocifera
tione et aliis
Et est ramex testiculi
Que autem est propter
illud quod est supra
est propter disruptio
nem proculdubio
Et non confert ei ex
siccatio
Et signum eius que est
ex intestinis penetran
tibus in scissuram est re
ditio eius cum velocitate
cum resupinatur
Et sensibilitas rugi
tus et proprie cum pre
mitur
Illam vero que fit ex

tirbo et siphac signifi
cat aduentus eius
paulatim
Et ad profundum cū
equalitate in situ
Et non sentitur ī illa
ramice rugitus
Et sedm̄ plurimū ē
quantitatis parue in
quantitate profundita
tis
Et q̄nq̄ egreditur to
taliter: et habet quāti
tatem magnā: et est
difficilis sanationis si
cut hernia intestini
Verum eius tactus est
diuersus a tactu herne
intestini et vētositatis
Et reditio eius que ē
ex intestinis et tirbo
difficilior est q̄ ventose
Et ramex quidē aque
cognoscitur p tactum
Et tensionē ossei
Et p splendorē
Et lenitatem

Et ipsa iterū non re
dit: neq̄ ingreditur
Et herne quidem ven
tose cognitio est quoniā
inflatio ventosa manife
stata est
Et ventosa quidē redit
absq̄ compressione plu
rima et dolore
Et q̄nq̄ redit in disposi
tione
Et resupinatio nō fa
cit eam velocioris reditꝰ
q̄ hora alia. iudicitū nā
q̄ eius in resupinatoē et nō resupīatoē
simile est. cū non sit gra
uitas ei neq̄ lubricitas
Sed in ea que est ex in
testinis est diuersū: q̄m
est apud resupinationē
facilior parū.
Et q̄nq̄ accidunt ex ea
dolores vehementes ꝓpterea
q̄ extendit osseū: et q̄nq̄
comprimit testiculum
Et carnose signū est q̄
est in ipso osseo nō intra
ipsum

Et est cum duricie
Et grossicie
Et diuersitate vie
Et quandoque est ex lapidei
tate apostematis duri:
et nominatur buris
Hernia vero varicosa co
gnoscitur ex venis repletis
Et extorsione vineali
in ea.
Cum mollificatione te
sticulorum
Et prohibitione a cur
sibus et motibus
Et illam que est in ar
teriis tactus cum digitis
comprehendit
Et illam que non est in
eis. ymo in venis nutri
entibus illa membra
non comprehendit ta
ctus

Signa autem In hoc capitulo
agit de signis rupture communibus
Secundo de signis rupture fientis
ex dilatatione meatus ibi Et
eius que est Tertio de signis
eius que fit propter illud quod
est supra ibi Que autem est propter
Quarto de signis intestinalis
ibi Et signum eius que est
Quinto de zirbalis et sipha
calis ibi Illam vero que fit
Sexto aquose ibi Et ramex qui
dem Septimo ventose ibi Et
herine quidem Octauo carnose
ibi Et carnose signum Nono
varicose ibi hernia vero varicosa
In prima parte dat tria si
gna communia rupture.
Primum est additio seu tumor
apparens et manifestus in loco
ad quem transit illud quod egre
ditur
Secundum est quod aliquid exire sentitur
inter intrinsecum siphac et mi
rach sibi suppositum
Tertium est quod in agis apparet
ruptura dum corpus mouetur
forti aliquo motu. vel dum pati
ens diu retinet anhelitum
In secunda primo ait quod signum
rupture ex dilatatione fora
minum siphac et huius mea
tus qui de eo descendit ad testi
culos est quod ipsa apparet pau
latim in osseo sine hoc quod pa
tiens laboriose moueatur aut
alte vociferet. aut anhelitum
retineat
Secundo dicit quod ramex testiculi vo
catur hec hernia. quia quod
descendit tendit et declinat
versus testiculum
In tertia primo ait quod ruptura
que fit supra testiculos puta
circa inguina vel circa umbilicum
sine dubio fit ex disruptione
paraniculi siphac in loco tumoris
Secundo dicit quod in cura ipsius
non confert exsiccatio nec

empla stiptica

empta stiptica contra ruptu
zam multum desiccantia s
cut m hernis que fiunt aut
arsant ex hūiditatibus lu
brificatiuis et mollificatiuis
In quarta dat duo signa
rupture fientis ex intestim
prouocatione penetratione
sensata in stissuram
Primū est reditio facilis
et velox hymis quod exit
a loco ruptre dum patiens
respirnatu sup dorsū iacēs
elenatis surstum coxis et
thimiis
Secdm est q sonus ruptus
audit hora qua intestinū
redit m loaim eius prec
pue cum redit et repmit
premendo cum digitis
In quinta dat signa vij
ruptre zirbalis et siphā
calis
Primū est q paulatim
non subito accidit: sicut
paulatme zirbus et siphac
hymefiunt et relaxantur
Secdm est q ista ruptura
ad profundū tendit et de
clinat cū situ equalitate
sicut hñ pāniculi sub mizach
profundati sūt et equaliter
extensi
Tertium est q m hac za
mice dum redit vel manu
reducitur illud quod exiit
in proprium locū non audit
aliquis sibi resistere
Quartū est q ipsa secdm
plurimū parte est quāti
tatis in mensura pfunditatis
qua sursum sortitur ingatur
zirbus et siphac
Primū est q zirbus quq;
penitus exit a siphac et m
zach maiorā et notabilem
habens quantitatē: et time-
difficulter recipit hec herma
sanationem sicut intestinā
lis. Inquit ypocras āphor
vij. Si omentū emperet
necesse est putrefieri
Sextum est diuersitas tract9
in hac herma a tractu in her
nis intestinali tractus rei
mollis lubrice. in aliis bō nō
Septimū q in hac difficili9
redeunt in propria loca zirb9
et siphac q̄ vel cuane stat
vel in tus redeat. ghossa ven
tositas in herma ventosa
In vij. dat .v. signa zamicis
aquose
Primū est tactus eius a
no sub digitis quedā papil2
aque inundatio
Secdm est tensio et inflatio
ossis ex aque multitudine
Tertiū est splendor in osse
apparens ad instar laterne
dum applicatur in lumie
Quartū est lenitas ipius
ossis remollitu ab aqua qua
repletur et extenditur
Quintū est q aqua hec nō
redit in corpus neq; in hora
sompni nec apud infirmi re
spirationē: vt in intestinali re
dit intestinū
In vij. v. dat signa ventose
Primū est q in osse vel in
loco hernie ventosa inflatio

et ventosa tract9 in
hac ē sicut

manifeste apparet vt distēdes
tumor sine grauitate.
Sedm̄ est q̄ in hac mistanis ve
tositas refrenatur in corpus
cum facilitate sine multa cō
pressione et sine dolore ppter
eius mobilitatem et lentatē
Tertiū est q̄ ipā redit inter-
dum in dispositione .e. in prēp
tu sine adiutorio
Quartū est q̄ eius respi
natio neq; velocitat neq; fa
cilitat reditum ventositatis
plus q̄ hores alios quibus
non respirnatur. nam sile
est iudicū et similis cuiēt
quo ad reditū ventositatis
in respirnatione et non re
spirnatione. cum neq; sit
grauitas in ventositate q̄
prohibeatur ascendere neq;
lubricitas qua facile lubri
cet in respirnatione.
Sed in intestinali res aliter
se habet. nam grauis intesti
nū quodāmodo lubricū non
ita facile supernē ascendit
stante eius erecto sicut la
teraliter facile reducitur la
tente supino
Quintū est q̄ ventosa se
pe vehementes inducit dolo
res superextendendo vehemēter
osseum. et apprimendo q̄q;
testiculum.
In octaua dat signa car
nose
Primū est q̄ addita car-nositas
in osseo est .e. immixta sibe
ipsis et non intra ossem
vel ossi contenuitatē. nō tñ
nec̄sariū est quia caro addi
posset et superexcrescere carni
testiculorū.
Sedm̄ est ossi diuisces q̄dam
causa carnis addite concisca
ta in ipo.
Tertiū est ossi manifesta
inflossatio ppter carnē sibi
additam.
Quartū est diuersitas bre
que de foramnibz siphac ve
nit ad testiculos. obliquatu-
ri hec ex ponderē carnositatis
quo trahitur ad latus eius
Quintū est alia lapideitas
quedam diuī apātis ex san
guine melancolico. cuius sub
tile resolutū fuit. et grossū
remansit vt petrificatū vel
vt caro dura. et huius vocat
huiusmodi hernia
In nona dat signa barrose
assignat
Primū est q̄ bene testiū
aut ossi sint repletē magis
et tāde soluto
Sedm̄ est istarū venarū con
torsio ad instar vince
Tertiū est testiū mollificatō
ppter nutritionis diminutōez
causa grossi sanguinis coarcta
ti in vena aduentū grauiū
bom prohibentis qui testes nu
trit et solidos reddat ac fultos
plenos
Quartū est q̄ hanc habens
prohibetur libere mouere et
currere. nam cursus in eo do
lores excitat
Quintū est q̄ hanc hernā
dum est in arteriis testium

aut ossi tactus cum digitis
eam comprehendit propter mo
tum arteriarum
Sextum est quod illam que est in
venis quietis que membra
hec nutriunt non comprehen
ditur tactu digitorum maxime
si vene hee sint in interiori
testiculorum in osseo vero com
prehendi possunt.

Capitulum iiii de curati
one rupturarum

Regimen quidem
universale habentibus
rupturam est dimittere reple-
tionem et dimittere motum plurimum et
saltum et incessum subi
tum et coitum
Et deterior illarum di
spositionum est illa que
est super repletionem
Et oportet ut dimittat ci
bos inflativos
Et non multum utatur
potu aque
Et dimittat omnes res
mollificantes ita quod
etiam balnea
Et cum comederit re
supinetur

Et sit dum sedet constri
ctus rupturam et a
pud coitum proprie
Et sit coitus eius super
lenitatem ventris eius
Et scias quod intentio
in curatione rupture
est consolidatio scissu
re si possibilis est
aut conservatio eius
ne addatur. Et ex
siccatio eius quod mol
lificatum est et dilata
tum. Et reductio eius
quod descendit in ipsa
si est tirbum aut in
testinum. Et resolutio
eius quod aggregata
tum est in ea si est
aqua aut ventositas.
Et prohibitio materi
ei que extendit eam.
Et si non resolvitur
preparatio fiat in eius
extractione
Amplius consolida
tio scissure aut conservatio

eius ut non addatur fit
cum medicinis glutina
tionem facientibus co
fortantibus in quibus
est stipticitas
Et quanto magis est
scissura minor est co
solidatio facilior
Et quandoque fit iuuamen
tum in ea cum cauterio
Et eius exsiccatio fit
cum medicinis resolu
tiuis
Et reductio eius quod
descendit fit cum liga
tura et strictura
Verum resolutio eius
quod aggregatum est
fit cum emplastris facien
tibus ad ydropisim et
que sunt eis similia.
Et prohibitio materiei
fit cum euacuatione
et equatione cibi
Et eius extractio fit
cum medicinis aduren
tibus cum fortitudine:
et operatione ferri.

Regimine quidem In hoc capitulo quod
de generali cura rupture est
primo agit de vtili regimine
ruptorum Secundo de intentionibus
habendis in cura rupturarum
ibi Et scias Tertio de modis
practicandi et exequendi di
ctas intentiones ibi Amplius
consolidatio
In prima parte dat viii.
precepta super regimine com
ruptorum
Primum est quod quilibet ruptus
vitet omnem superfluam repleti
onem per quam grauiora fiunt
intestina vel viscera alia et
plus dilatantur unde au
gent rupturam
Secundum est dimittere motum
multum et fortem ut in ha
stiludiis luctis torneamen
tis et cursus et saltus et
incessus subitos et impetu
osos et actum coitus maxime
superfluum et sine bracali.
Et circa istos motus notat
hic princeps quod ipsi sunt dete
riores in dispositione et
hora repletionis. quia dilatan
do tunc temporis viscera
plus rupturam ampliant
Tertium est dimittere cibos
inflatiuos: ut erucam caules
fabas pisa rapas castaneas
tubera recentes uuas oua
venti cepas et potum musti
vel sicere retentis dum adhuc
ebullit
Quartum est non multum
nec cum magnis haustibus
sepe aquam bibere quia debilitat

digestiones omnes et flata
augmentat cum ventosita
tibus
Quintum est dittere quecumque
mollificant denitus et ab extra.
Denitus quidem sicut limosos
pisces butirum pinguedines
multas offas et potagia.
Ab extra vero ut balnea dul
cis aque calide. nam per hec
ruptura vel dilatatur vel
disponitur ad dilatationem.
Sextum est quod ruptus supine
iaceat seu resupinetur post
comestionem et nec stet nec
ambulet. ymo nec sedeat
erecto corpore. ne cibus ag
gravet et pondere ipsius op
primat rupturam et largius
dilatet
Septimum est quod sit in hora
qua sedet ipsius ruptura bra
chali constricta vel compressa
aliqua et maxime hora coitus.
ne dilatetur ruptura
Octavum est quod si coeat sit
coitus eius ventre suo leni
non duro existente neque pleno
grossis fecibus. ne mote
per coitum rupturam magnificet.
In secunda tangit. vii inten
tiones quas habere convenit
in cura rupture
Prima est quod scissura ruptu
re consolidetur si fieri possit.
ut non plus exeat quod per
eam exibat
Secunda est quod si consolidari
non possit saltem prohibe
atur ne magnificetur
Tertia est quod illud quod
mollificatum est atque dilatatum
plusquam conveniat stringendo
exsiccetur. ut quod preexibat
exire prohibeatur.
Quarta est in proprium reducere
locum quod per scissuram exiit
sive zirbus fuerit sive inte
stinum
Quinta est resolvere quod est
aggregatum ex humore aut aqua aut
ventositate in hernia que inde
fit
Sextum est prohibere mate
riam fluere ad scissure locum
que ipsam adaugeat
Septimum est quod si materia flu
ens resolvi non valeat tunc
preparetur ad extractionem
cum farmaciis per digestiva
In tertia primo agit de con
solidatione scissure et prohi
bitione ne fiat amplior.
Secundo de exsiccatione partis
nimis humide et mollificate
ibi Et eius exsiccatio
Tertio de reductione humoris
quod distendit ibi Et reductio
Quarto de resolutione venti
vel aquositatis ibi Verum re
solutio Quinto de prohibiti
one cursus materierum ad her
niam ibi Et prohibitio. Sexto
de extractione materie cum
causticis aut ferro ibi Et eius
extractio
In prima parte primo ait quod
consolidatio scissure vel prohi
bitio ne augeatur fit cum
medicinis conglutinativis
et confortativis et stipticantibus
sicut cum mastice thure et cor

tice cius catabre pfidis terra
fistillata mire expressi volo
sarcocolla de quibz contritis
et macerratis cū ylutime
pistinm formantur empla
contra ruptura que vel con
soldant vel saltē ruptura
augmentan prohibent
Secdo dicit q tāto facilius
fit consolidatio quāto pāmch
minor est substantia ceteris pa
ribus quia minus erit per
stissuam medicā et paue
stissue labia citius simul
hereent et reununtur
Tertio dicit q p cauterii
quāq; unitatu consolidatio
fiue actuale sit siue poten
tiale dum sup stissure locū
adhibetur et illic generat
Duram forte estaram loco
cutis nascitur post ipius
casum cito dura efficia q
labia stissure cōiūgit et vnit
et destensum prohibet zirbi
aut miteshm
Sint cauterium quida par
sus qui curabat hernias
cū ferro ignito simul in
strumento quo cauteres
formant simul plures lme
as ad protulandū quod i
loco destensus ardere ipelle
bat Sint colonie curatus
alius qui sile agebat cum
potentiali cauterio sancto de
sapone galbano et de calce
viua Et vtrisq; plurimas
ruptuas curabat
In sexta dicit q expulsatio
et mollicies hiudinatio
et meatum dilatantis fit p
medicinas resolutiuas sicut
sunt cineres sarmentorum
vitis et ramorum quercus
et tritici cum lini et lexiuia
ex hys vel ossa combusta
vaccina aut bouina vel cornu
cerui vstum ex quibus fieri
possint empla vel fricatio
nes ipse contritis et ipsi
tis factibus de tela subtili
vel fumigationes post iun
ctionem loca ruptura cū ma
stichino vel mirtino oleo vel
unctiones
In tertia dicit q eius redu
ctio quod de zirbo aut mi
stimis in ossium destendit
fit cum stricture et hyatu
za Et hoc sic intelligi q
postq; contigerint p se vi
loam sui sanat nortu solet
quod idem descendit vel rept
sum fuerit illuc cū dignitis
reductū tenetur et prohi
betur iterū descendere per
hyatuzas fortiter stringendo
sicut sunt ille que fieri solēt
p brachiale idoneū aut sup
situ est emplm contra ru
ptura
In quarta dicit q resolutio
ydropis ventositatis vel aquositā
tis apte fit p empla que
contra timpanitē et alchitē
empla ex fecibus vacce vel ca
pri Et contra timpanitē
empla ex cumino anisso carui
fenicul aneto mirtis et con
mirtis cum oleo de castoreo
vel de ruta et cera sufficiēb

ad formandum empla vel un
guenta aut linimenta va
lent ad hoc sacellationes cū
dictis seminibus grosso sale
furfure camomille floribus
et paritaria
In quinta dicit q duo prohi
bent currere materias
ad locum rupture p quas
aggravatur.
Primū est evacuare ma
terias illas farmaciis pro
priis ut si sint aquose cū
radice yreos vel serapino
vel cucumeris asini Et
si melice cum sene epithimo
polipodio quercino lapide la
zuli vel armenico. Et si
flatice purgentur cū tur
bich vel cum agarico vel co
loquintida aut esula
Et eius purgatio servit
contra ventositates. fiunt
n. sepius a calore debili ope
rante in fla
Secundum est equatio ciborū
et potuū. s. hiis uti modera
te in quantitate qualitate
tempore et ordine debito
In sexta dicit q extractio
materiei superabundantis
in osseo fit interdum a me
dicinis vehementer adurē
tibus sicut calce viva sul
phure arsenico aut argēto
vivo sublimato ut decet.
Et quāq; fit operatione fer
ri puta ferro ignito more
cauterij

Capitulum. v. de cura rup
ture intestini et zirbi

Si est amborum de
scensio ad osseum possi
bilis est eorū reductio.
Verum difficilis scdm
comparationem reducti
onis amborū in ruptura
que est desup. illud enim
fit facile cum resupina
tione et qualibet cōpressi
one cum manu.
Quod si addatur ruptura
incipiatur in desiccando
illud quod dilatatum
est propter humiditatem:
et adunando quod scissū
est: et ingemetur in
consolidatione eius.
Et cum fit inobediens
ad redeundū fiat ut e
ger sedeat in aqua ca
lida
Et emplastretur rup
tura cum lenitivis
aut vaporetur cū pā
no calido tādiu donec
redeat.

Deinde stringatur super
positis medicinis aggre
gationem facientibus.
Et dimittatur tribus
diebus: et sit resupinus.
Et sit strictura cum inuo
lutionibus quadratis: et
inuolutionibus preparatis
ad aggregandum labia
scissure
Et quandoque cauterisatur
secundum hanc stricturam
et preparationem
Et non administrentur
inuolutiones sperice:
quia ipse dilatant.
Maxime autem necessaria
est consolidatio
Et non oportet ut approxi
met huic rupture fer
rum omnino.
Et medicine que bi
buntur quibus iuuantur
habentes rupturam sunt
sagzenea
Et decoctio nucis cipres
si: et proprie in qua
dissoluta sunt sagze
nea et diaciminum
Et oportet ut administrentur
in ea emplastra que super
scissuram administrantur
postquam aggregata sunt
labia scissure: et tracta
sunt duo oua ad superiora.
et expleta reductio eius
quod descendit.
Et de istis emplastris est
illud quod fit ex saui
na et nuce cipressi
et cipressi foliis. ipsa
enim sunt radices em
plastrorum super pluri
mum iuuamenti quo
rum est conuenientia
Et de emplastris conuenien
tibus est illud quod fit
ex bdellio et dragagan
to et gummi arabico
et glutine pisciu et
glutine coriorum et tu
beribus siccis et car
nibus ~~citoniorum~~ can
crorum et rosis cum ca

pitibus suis et omnib⁹
stipticis et mastice
et mirto sicco et mes
excorticatis et alteid
et foliis altee de mecha
et alumine iameni
et sumach et fructu
tamarisci et magra
et centaurea et aloe
sengim
Et descriptio alia ē
pti ℞ amoniaci et
thuris et aloes senge
ni et dabac oīū ana
ʒ. iii. bdellii pondus
ʒ. ii. accatie et sarco
colle amborū ana ʒ. j
terantur in mortario.
et madefiant ī prīci
pio noctis cū aceto.
deinde terātur ī mane
cum aliquanto sauine.
et ībibatur ex eis co
tum et ponatur super
locum. et stringantur
ligando
Emplm lene ℞ ma
sticis et sarcocolle et
thuris partes equales
et aggregentur ī vino
de passis. et limatur
sup pargamenū: et
stringatur
Et simile illi est q̄d
fit ex aloe et glutīe
et thure
Et iterū sumantur
nux cipressi et thus
et accatia et balaustie
et sarcocolla et sanguis
draconis et liciū et
mirra et galle et sa
uina equali mēsura.
et terantur bene. et
conficiantur cū gūmi
et fiat vt adhereant
ouo: aut in quocūq;
loco fuerit ruptura do
nec cadant
Emplm bonū. quod
q̄nq; consolidat rup
turam infantiū ℞
corticum granatorū
pondus. ʒ. x. gallaʒ

immaturarum ℥ v. deco
quantur cum vini stipti
ci ℥ v. decoctione ve
hementi. et reducantur
intestina ad superiora:
et embrocetur locus cum
aqua frigida. et inuiscetur
hoc emplastrum; et non sol
uatur nisi transacta eb
domada: aut in omnibus
decem diebus semel

Emplastrum mirabile
Sumatur ~~matur~~ ma
sticis corticum thuris nu
cis cipressi et mirre et
glutinis piscium et sar
cocolle omnium partes equales.
Dissoluatur glutem cum
aceto vini. et aggregen
tur cum eo medicine. et
fiat ex eis emplastrum

Et fortasse sufficit in
fantibus emplastrum quod
fit ex balaustiis et
psilio et radice lilii ce
lestis.

Et fortasse sufficit
ut limantur eorum
rupture cum bdellio dis
soluto in vino et oleo
sambacino: aut cum ca
storeo: et proprie quando
est aquosa

Et iterum fortasse suf
ficit cum sauich de ordeo.

Si est amborum In hoc capitulo
primo agit de reductione
desiccatione coadunatione
et consolidatione rupturarum
intestini et zirbi
Secundo de modis reductionis
quando non obedit sue reductioni
per digitos ibi Et cum fit
inobediens Tertio de constri
ctione rupture huius Quarto
de medicinis in potu sumen
dis contra istam rupturam
ibi. Et medicine Quinto
de emplastris ibi Et oportet ut.

post reductionem ibi de sic stringatur

In prima parte primo ait
quod si descendant in osseum in
testinum et zirbus possibilis
est horum in suum proprium locum
reductio vel per se ut sepe fit
in iacendo et dormiendo: vel
cum adiutorio digitorum aut
medicinarum
Secundo dicit quod reductio zirbi aut
intestini cadentis in osseum
est difficilior reductione zirbi
et intestini in ruptura su
periori inter pectinem et um
bilicum
Facilis enim est in superiori

ruptura reductio repimā
do exiū sup dorsū suū tunc
cū p se intrarit et reduc
atur vel aditorio modi
co compressionis cū manu
aut digitis

Tertio dicit q si ista rupt̄a
zirbi aut intestini restat
et magnificetur primo
ad sanādum est q dilata
tum est ab hūiditate sup
flua cum pinuere thuris
et zallarum et acatie.

Secdō admanda sunt labia
sarcire nūgendo ea simul
digitis artificias Tertio est
mgemandum m cōsolidatōe
sarcire per empta dicenda
in fine capti huius quod exi
erit sup sarcturam apponēdi
n sēdā tria precipit super
reductione hnīs quod exit
qū ad redeundū est obediens

Primū est q patiens sedeat
in tina dulcis aque cale vt
inde sarcina parū dilatetur
et mollificetur et aptior fi
at ad recipiendū illud quod
exīt: et vt resolvatur illa hū
tositas quā q̄q; colligit il
lud quod exīt: et ab ipsa
mflatur in tantū q nequit
remittere sarcturā: donec p
balneū resolvta fuerit

Secdō est q locus ruptur
emplastretur cū lemtrino
sicut cum empto de mastil
lazmbus vel diaquilon vel
cum basilicon. vt ruptura
p hec relaxata et dilatata
facilius capiat illud quod
exiuit

Tertiū est q locus ruptur
tadiu vaporetur pānis lmor
calidis donec dilatetur p eos
ruptura taliter et tantū q
m ipām redeat illud qd exiuit
n tertia sup agenda precipit
facta reductione hnīs qd
exierat

Primū est sarcire labia
constringere et seruare vnita:
et hūc supponere medicinas
agglutinatiuas labiorū sarcture
vt aliquod ex mīc dicendis ē
plastrus

Secdū est q ista constrictio ser
uetur ad minus tribus diebꝰ
exīo iacente supino Et post
tres dies strictura laxatur
ad videndum si quid de nouo
descendat: Verum nostro tēpe
famosi cirurgici conseruare so
lent ruptur strictura apti
lazaminibus et medicaminibus
agglutinatiuis p interuallum mens
sine solvendo eam Et per illū
mensem iubent q patiens ꝯ
tinue iaceat Et iste modus
est efficacior ad curam ruptu
re prouisō primo q ipīs la
bia sint bene commixta: Et
q strictura cruis vnie liberū
cursum non impediat. vnde
generetur in vesica lapis
ruptura grauior et multo pl9
affligens

Tertium est q fiat p solu
tiones quadratis strictura de
cuntz paratis ad agglutinan
dum labia sarcture sic q pan
niculi linei multis cōplicatu-

mmolutionibꝫ ad mſtar com
preſſe ſolide et ſtabilis

Quartum eſt aliqñ cauſe
riſare labia rupture ſcdm hāc
ſtrictuzam et preparationem
q̄ ex ea michi vltcrius creat
primo p̄ eſtaram que claudit
foramen Sed̄ p̄ carnem ſub
aſtricta tenitam que poſt ea
ſum eſtare ſeruat ipſum clau
ſum

Quintū eſt q̄ ſpecies ſeru
rotunda mmolutio cuiuſmodi
eſt ſtophus ſup locum ruptē
applicanda non eſt: quia di
lataret ruptuze foramen pro
fundans ſe in eo et ſic impe
diretur conſolidatio quā ma
xime querimus vti neceſſa
ria ad ruptuze ſanationem

Sextum eſt q̄m cum ru
ptuze huius intestinalis ſeru
rū maſculū oſo vitandū eſt
et non approximandū ſic q̄
mandatur intestinum pars m
oſſeum deſtendens· quia dif
fimiter conſolidaretur et
forte in oſſeum ſtuzeis de
ſtenderet Verum maſtices
lapidum et ruptuariū fre
quentur primitus oſſeum
incidunt Deinde repellit
ſurſum quod deſtendit poſtea
ſtrictiſſime ligant ſuſpenſo
rium teſticuli cum venis et
arteriis illis que cum ipō con
iuncte erant et ſub ligatura
ſtindunt et extrahunt ſuſpē
ſorium venas et teſticulum
ſimul Deinde ſanant vulnꝰ
ſum meo tempore cirurgici

quidam famoſus florentie qui
preſtiſſo oſſeo tenebat diſtri
ctis zirbum aut intestinū ad
deſtendatur in propriū locū
poſt foramen ſiphac dilatatū
aut ruptum ſuturā ſtringe
bat tali menſura q̄ nec vlla
zirbus nec intestini pars va
lebat deſtendere p̄ illud foramē
et ſic has ruptuzas intrinſe
ſanabat ſine teſticuli depdit̄

In quarta cōmendat duas
medicinas que bibite cōferūt
ruptuzā habentibꝫ

Prima eſt ſarzenea que
magna et minor eſt· et
vtrāq; deſcribit quīta prima
tractatu primo capīo· l· et lſ·
cuius doſis eſt auncie vnius
cum vini puri ℥· j·

Deinde recipit aque decoctio
nis mucis capiſſi q̄· te· j·
m· quia diſſolue ſarzenee
Diacimini aā ℈· ii· et bibāt
pro vna doſi Sunt autem
plurime medicine alie q̄ bi
bite ruptis conferunt vt bur
ſa paſtoris tritta cum vino et
bibita zadix valeriane zadix
tormentille zadix bruſci tri
conſolide plantaginis arnoglo
ſſa quīq̄nervia et cotidie bi
beat p̄· xxx· dies· ℈· j· lima
ture calibis ſubtiliſſime cū
q̄· te· ſ· vini rubei de
coctionis epatice et loco rup
ture ſuppone et emplin m quo
pmixtus ſit pulvis adamā
tis zyroſſvnodo trita

In quinta parte ſup ſuſſi
cam precipiebat apponere ac

ſigillū ſ
mane

strictiua empta postꝫ cõiũcta erunt et simul vnta labia strassire et duo testiculi quos hic vocat ouũ strusum tricti fuerunt: quos deprimebat yriauedine ipius id quod destendebat Et cõpleta fuerit integre reductio zirbi arit nitastum quod predesti dexat

Hoc premisso hic principabꝫ decim talia describit ẽpta Primũ est quod recipit saume nucũ cepressi añ ℥ ß terantiu et mortporent cum yfutme pisciũ dissoluto m aceto q̃ntũ sufficit et fiat emplin hec n sũt bases et velut radices emplorũ nuptuariũ unguenta plurimum quorũ uirtutime fidelia habetur et integra conservatur

Sedñ recipit balliu drayga yanti yfũmi arabici yfutis pisciũ yfutmis corouũ tubevũ sitorũ carnũ camarũ rosarũ sticax cũ suis capitibꝫ et stipticorũ oũm sicut mastichis mirri sicci mee idest piporũ excoriticatorũ altrid idest corticis tamarisci sed altit est asa foliorũ altee de regione dicta mecha aluminis lamen idest de pluma summe fluctus tamarisa mastyce idest trite rubee carpentarii orum centaurie minoris aloes sengem vel sirmezem idest caballim añ ℥ ij Dissolutantiu m aceto de vino bellum drayganti yfũmi arabicũ et yfutma pisciũ et coriorum et cetera trita cũ hys incorporentiu et fiat emplin

Tertiũ recipit amoniaca thuris aloes sengem idest caballim Dabac idest yfutmis seu colle pisciũ añ ℥ iij bdellij ℥ ij acatie sarcocolle añ ℥ j comtexantiu m mortario et madefiant in principio nocte cum aceto deinde tantiu in mane cum aliq̃nto saume pitti tum ℥ ß fiat eius et in eis oñibꝫ mixtem contritis imbibatur cotũ et super locum stypticum ligando firmigatur ad mistar empti

Quartum leue existens recipit mastices sarcocolle thuris añ ℥ j incorporentiu simul cum vino de passulis sub ẽpti forma quod temi corio vel pergameno super extendatur et super scissuram ligando stringat

Quintũ simile ille recipit aloes yfutmis pisciũ thuris añ ℥ j tantiu et incorporẽtiu cum vino de passulis vel cum yrosso vino rubeo ponticio et temi corio vel pergameno superextendantiu: et strictꝫ ligentiu in stypticis loco.

Sextum est recipiens nucis cupressi thuris acatie balaustiarum sarcocolle sanguinis draconis licii mirre yallarũ saume añ ℥ ß tritis confectis antiu cum sufficienti yfũmi arabico: et fiat ut adhereat ruptuie loco donec pfecte cicatrix obviamꝫ fiant Verũ non

videō q̄ ouo ſcin teſti adhereze debeant cum non miſt ei cō mumtu ruptura

Septimū eſt emplm bouū quod q̄ſq; ruptuas mſantū perfecte conſidat et recapit corticum ſpinatorū ℥x ſpal lariū ſinatuaz ℥v deoqua tuu decoctione fort m ℥v vim ſpoſſi pontica de quibꝫ contritis fiat emplm et m ſuū proprū zedu ctuu locū paze illa mteſtim que in oſſtum deſtendit

Poſtea embrocetuu ſcaſſure locis cum aqua frigida pu ta plantaginis vel capitū roſaz vel arnozloſſt poſt hoc mundetur loco ruptue nunc dictū emplm et illic adheaat ſine hoc q̄ ſoluat lnfatura ipſius mſi poſt ebd madā vel plum ſemel m oīb; x diebus ſoluatuu et renouetur

Octauū mirabile recapit ma ſtias corticum thuris mucis capreſſi mure ſpluties piſta ū ſarcocolle aā ℥ſ Diſ ſoluatuu ſpluten in aceto de vino et cum illo ſpluture cū cta alia trita bene incorpo zentur et fiat emplm

Nonū q̄ fortiſſis mſantibꝫ ſuffiat ℥ balauſtiaz ſemis pſili radicis hlm ce leſtis ℈ yiros aā ℥j conte rantur pariter in vino pon tico et fiat emplm

Decimū eſt q̄ forte ruptuaz mſantū illimze ſuffiat ſuf ſize locum cum ℥j baſlm diſſoluti m ℥ij ſpoſſi bni pō tica et ℥ſ ſambacum olei vel cum ℥ vna bona caſtorei cum duabꝫ vnciis dicte vni et ℥j dicti olei et hoc pze capne in herma aquoſa cito eā reſolvit aquam

Undecimū iterū forte ſuffi cions in mſantibꝫ eſt eā ſa nich oidei limze ſcaſſure locā et hic p̄ ſanich mtelligē formā oidei quod finit mō plete maturū deinde vſula tum cum vna vncia diſ ſoluatuu in tribus vnciis rubei vini ſpoſſi pontici vel multū coquatur in aqua fer rata ita vt mſpiſſetur

Capitm vj de cura ruptue aque

Quīq; euacuatur a quoſitas cum cū bezel ſpuadato

Et q̄ſq; euacuatuz cum emplis extrahen tibꝫ aquoſitatē

Et poſt illud q̄ſq; ſit cum fervo

Et cum medicamie a cutis calefacientibus illud quod ſequitur ruptuzam ex ſphac: quare cōſtringitur: et non de ſtendit aquoſitas

In operatione vero que
fit cum bezel et fleubo
thomo oz vt eleuentur
testiculi ad superiora et
elongentur valde ab osseo
postq̄ obliquatus est
pecten et pars eius
vt elongetur ab īfirmo
Et oz vt resupinetur
super lectum aut locū
in quo sedent homines
Et fiat vt sedeat an
cilla a dextra eius ex
tendens virgam eius
ad superiora.
Deinde fleubothometur
cum fleubothomo lato
Et caue ne fleubotho-
mes aliquid de cōmis
sura: sed a dextra par
te aut sinistra
Deinde scinde fugien
do commissurā
Et stude tamdiu do
nec descendat tota a
quositas. et euacues
eam
Deinde tibi inest electō
si timueris reuersionē
et repletionem eius post
tempus vt reiteres cu
rationē si vis cū bezel
Et si non velis cauterisabis
Et cauteriū fit hoc
modo. sume ferrū sub
tile in quo sunt vncini:
et ignatur sicut ignitur
cauterium.
Et liga testiculos quāto
longius possibile ē a lo
cis
Et reuolue cauteriū
ab osseo ita vt non īue
niat testiculum: et in
ueniat osseum et albe
riteron et constringat
et calefaciat ipsū: q̄re
non ingrediatur ipm
aqua ~~[illegible]~~
post illud et quod di
latet meatum. est. n.
melius
Deinde cura crustas:
et consolida
Et fortasse incidis

ex beritiron aliquid.
deinde cauterisa ipsum.
Et pone super scissuras
stiptica
Et prohibe egrum po
tare aquam.
Empla vero ad rami
cem aque sunt ex ge
nere emplorum ydropi
sis et splenis
Et sicut si sumatur sta
phisagria et cimini. et
aggregentur cum passis
rubeis enucleatis ag
gratione facta cum con
tritione: et fiant sicut
unguentum et emplatur cum eis
Et iterum sumatur
piper et grana lauri
et baurach et cera et
oleum antiquum. et fi
at unguentum et empla
stretur cum eo
Et iterum sumatur ci
nis quercus et confici
atur cum oleo confortato
cum decoctione. et
emplastretur cum eo. est
enim iuvativum valde
Et sumantur nitri
ʒ. xxx. et cere. ʒ. vii. et
olei. ʒ. vi. et piperis
quam bonum est et grano
rum lauri grana. lxxx.
fiat ex eis emplastrum ad
herens
Et bdellium arabicum sa
nat testiculos. Et quandoque
resolvit ramicem aque
aque puerorum.

Quandoque evacuatur. In hoc
capitulo primo agit de evacu
ationibus aquositatis her
nie aquose Secundo de modis
evacuationis eius cum bezel
ibi In operatione Tertio de
eius cura per cauterium ibi Et
cauterium. Quarto per
empla et unguenta ibi
Empla vero
In prima parte dat iiii^or
modos evacuandi aquam
ab aquosa hernia
Primus modus fit cum bezel
gradato idest burse testium per
foratione cum lata lanceola.
qua non tota simul extrahitur
aqua: sed paulatine cum grada
tione. ne virtus debilitetur.
Bezel arabice inquit iamien
est perforatio ventris

ydropicorum

ydropicoꝝ vt aut sezapion
cas de ydropisi. aliqñ tñe
pro ipo instrumento pforã
di reperitur. Et hic tñsfer
tur ad pforationem q̃ fit
in osseo vel instrumẽtũ est
Dñe dcto fit p empta q̃b⁹
extrahitur aqua. sic hec q̃
fiunt de capitũ fcabris et
de ventre steriore vel cicumẽ
asim aut sezapino
Decimus post illud fit cum
ferro ardente. & cauterio
vel instrum ipulsp vel laten
osseri vt q̃ prohibeat de
scensum ad osseum vel cõ
sumat illam que iam m
do descendit
Quartus practicatur cũ
medicinis acutis caustricis
calefacientibꝫ viam seu me
atum qui sequitur ruptuꝝ
ex pãniculo siphac. Et
mdi constringitur sic ille
meatus q̃ aqua p ipsum
descendere non valet
In secunda dat. iiij. regu
las super bezel. & pforatiõ
osseri ad extrahendam aquã
Prima est q̃ in opere q̃d
fit cum bezel seu lata lan
ceola vel fleubothomo/te
sticuli sursũ sint elevandi
procul valde elongando
hos ab osseri parte que cũ
bezel pforanda est trimestri
sato pectine et obliq̃e flexo
sic q̃ ipius pars correspon
dens later quod pforabitur/
elongetur ampline ab ĩfir
mo membro.

Secunda est q̃ extet resupmã
dus est super lectum aut stãp
nũ. Pforabitur. vt magis apparat pforandus locus et ptractet ipm liberius o pisere
Tertia est q̃ sedeat ancilla domus a parte exiri dextra manu sua extendens ad su periora patientis ne cetrum ne opus impediat.
Quarta est q̃ patiens talit aptatus fleubothometur. idest pforetur in osseri latere lato fleubothomo quatenus ĩferat plagam latiorem nõ cito clau di apt tam p quã paulatim puriretur aquositas
Quinta est q̃ viretur in pforatione comissure locus seu siture osseri: qna nervosa est: et exprimetura eius possit nasa spasmus. fiat ergo pforatio in osseri parte dextra vel sinistra
Sexta est q̃ scindatur cum lata lancetola tã profunde os seum dextrorsũ vel sinistrorsũ longe a cõmissura q̃ aqua gradatim possit inde extrahi
Septima est tãdiu stridere et intendere area aquositatis gradatã eductionẽ quousq̃ a quositas tota descenderit: et extrazeris eam ab osseo pẽitus
Octava est q̃ si timueris aq̃ reditum/ et post aliquod tẽpus iterum exhac osseri repletõe/ time si volueris/ reiterare cũ pforationis osseri cũ bezel
Nona est q̃ si nolis iterare

hanc cutã et cauterio maluc
ris vtr tunc lateraliter osseũ
cautrisabis: obseruatis illis
m cauterisando que statim
dicentur.

In tertia tangit precepta bn
sup cauterio curante hanc
hernam.

Primũ est q̃ stimatiu pro
apto cauterio sibile ferrũ
in quo sint plures parnili bn
cui. et igm imponantur do
nec ignitatiu ad mistar cauterij

Secũ est q̃ testee vtriq; hyẽ
tiu q̃nto maxie fieri
potuit aloes cauterisandis
ne ardor cauterij testiculos
offendat

Tertiũ est q̃ ita cauto reuol
uatur ignitũ cauterium ab
osseo ni aquam vel ĩ cõtinũ
cuius q̃ non ĩueiat aliquem
testiũ negi tangat ipm. Sed
muemat osseum et alberu
on idest veriũ sphac: et tale
faciat et constringat ipsum
corrugatione tanta tãq; for
ti sicut corrugatiu ab igne
corriũ q̃ aqua post illud nõ
intret mosseũ nec aliquid
aliud intret in ipm quod ei
meatũ dilatare valeat.

Et hoc est melius sic viam
precludere aque aut intestiõ
parato defendẽ p ipam ĩ osseũ

Quartum est post caute
riũ estractus seu cinctus q̃s
mtulit curare sepe hac lem
endo butiro recenti vel axũ
gia porci vel violato oleo
donec cruste cadant.

Et postq̃ ceciderint/auer-
illatiũ vlcus a cauterio: et cõ
solidetur p sarcocollã et op
pponacum et rasiriã pãm
pinytis equaliter cũ melle
et vino et oleo rosato

Quintũ est q̃ fortissimo
cint expediens madere aliq̃d
ex bentrion idest vero siphac
dum deorsum labitur versus
testiculos. Deinde cauterium
in loco descensus ignitũ ap
ponere

Sextum est apponere medi
cinas stipticas sup locũ sciss
ze vt eam consolident: sic
thus aloen piloselepidis sã
guinẽ draconis acatiã gal
las quorũ pulvis mixtus
tur cum ouoz albumine
vel succo plantaginis aut
arnoglosse

Septimũ est nisi firmo
prohibere ne aquã bibat:
que sibi ad osseum viã mu
niemat et aquicam hernã
augmentet et augeat

In quarta primo ait q̃ ẽ
plã que ad aque raimicem
cõuenit sunt cumpta alchi
tas et splenetice passionis:
que prius dicta sunt cumplis
propinis cum ipsarum

Consequenter tangit ẽplã
ri hmõi actõmodi

Primũ est recipiens staphi
sagrie cumini aãã ℈ß. pas
sularũ enucleatarũ
℥ß. contrariatu nisi mul ie
ne hec adinuicem: et omnia
pariter bene mixtorum

donec efficiatur ut unguentum
spissum et inde emplastre
tur locus aquam continens
s. osseum

Secundum recipit piperis granorum lauri baurach idest
nitri vel spume ipsius ana ʒ
iii terantur et incorporentur
cum cera colata et oleo an
tiquo sufficientibus et fiat
unguentum vel emplastrum cum quo
emplastretur osseum

Tertium recipit cineris ligno
rum quercus quartum s. confi
ciatur cum oleo cum conforta
to per decoctionem dicti ci
neris in eo. Et emplastretur
inde locus aque. iuvat enim
valde

Quartum est recipiens
nitri ʒ xxx. cere ʒ vii. o
lei ℥ vi piperis hic utilis
granorum iuniperi ana grana
lxxx. fiat ex eis emplastrum ad
herens burse testiculorum re
solvitur enim per nunc dicta
emplastra potenter aquosi
tas

Quintum est bdellium ara
bicum quod sanat testiculos
a tumoribus suis et quandoque
herniam seu ramicem aquosam
in pueris resolvit dissolutum
in vino et super emplastratum
Inquit princeps secundus huius
capitulo de bdellio quod arabicum ex
siccat ad tempus. et quod re
solvit ramicem aque. et
resolvit apostemata ani et te
sticulorum

Capitulum vii. de cura rup
ture ventositatis

Regimen in hoc est
ut devitet inflativa ex
oleribus et granis
Et repletionem superfluam
perducentem ad rugitum
et ad maliciam digestionis
Et potum vini mixti
Et vinum cridum inflativum
Et sumat in potu me
dicinas resolventes ven
tositatem. sicut diacimum
Et sagzenea. Et tri
fera magna Et totum
illud cum decoctione ga
lange
Confectio ad eos bona
Recipe foliorum rute sicce
et ysopi et cimini et
ameos et seminis agni
casti et baurach et ca
lamenti omnium partes
equales et epithimi quan
tum omnia conficiantur
omnia cum melle.

Et fiat emplm cū ruta
et cīno et calamento et
agno casto et acoro et
baccis lauri et sansuco
et sceha et storace.
Et sint olea quibus
fit īunctio / sicut oleū
de costo et sambacinū
et nardinū proprie
Et fiat vaporatio
cum resolventibus vē
tositatē predictis mul
tociens
Et qn̄ fortior fit do
lor administrentur col
liria facta cū melle
et nitro et serapino
et oppopanaco et cīno
et semine rute / et foliis
rute et castoreo. s. oībꝰ
aut quibusdā eorū scdm
necessitatem
Regimen in hoc In hoc
cap. primo agit de cura ven
tose herme p regimen Scdo
p potiones ibi Et sumat
Tertio p emplā ibi Et fi
at emplm Quarto p olea
ibi Et sint olea Quinto
per vaporationes ibi Et
fiat vaporatio Sexto per
colliria ibi Et qn̄
In prima parte iubet īher
ma ventosa vitare. v.
Primū est inflativa queli
bet olera sicut atriplices cau
les et erucas: et de radicibus
evitare rapas fungos et tu
bera: et de fructibꝫ vuas recē
tes castaneas pira
Scdm vero est inflativa gra
na sicut fabe pisa lupini et
lentes
Tertiū est repletio superflua
ciborū et etiam potuū per
quam impeditur complari
digestio: quare multiplicā
tur in ventre rugitus et
ventositates: quarū pars
in osseum descendere potest
Quartū est potus vini for
titer limphati qui ventosita
tes etiā multiplicat
Quintū est potus vini
crudi et inflativi: precipue
viridis īmaturi aut musti
bullientis adhuc.
In scdā refert medicinas
iiii.or bibendas in casu hoc
pro ventositatū resolutione
Prima est diaciminū cinꝰ
dosis ʒ. ii. est / cū duabus
ʒ decoctionis galange
Secunda est sagzenea et ē
magna et minor qs ābas
describit quinti prima tracta
tu primo capitis l.o et ii.o et
sit in casu hoc dosis eius
ʒ. i. cum duabus unciis a
que decoctionis galange
Tertia est trifera magna

quam describit princeps qui
in prima tractatu tertio ca°
xxxvi° cuius dosis est ℥. j.
cum duabus ℥ aque decoc
ionis ydalamte
Quarta recipiens foliorum
rute siue ysopi sitte cum a
meos semis adm castri bau
rach idest mitri calamenti
aii ℥. j. epithimi ℥. vn. te
rantur et incorporentur
cum ℥. v. mellis dispumati
et sit dosis eius ℥. j. et ℈.
cum duabus ℥ aque dec
tionis amsi ant carui
In tertia cōmendat hoc
emplm ossibo supponere
rute cimini calamenti
adm casti acori bacharum
laui simplici idest maiorane
stecha idest stichados arabici so
racis calamte ana auricum
vnū terantur et incorpōrē
tur cum oleo de spica et
cera quod sufficit et fiat ē
plastrū quod supextensū
corio vel tele supponē ossibo
In quarta cōmendat ossibū
mundificare cum oleo de costo
vel sambacino vel appropāte
de spica nardi quod nardinū
dicatur. Et ad idem confert
oleum mirtaceū et de castho
reo et de laurinis et de iuniperi
et de cinamomo et anetinū
et cinomillinū
In quinta precipit corpora
re ossium quod vento ītri
mescit cū resolutionis vento
stratum p sacellos stuos q
bus melius dirigitur vel molles

stomachus subuenias mihi cū
decoctionib; Et hec resolutiā
sepe ante dicta sunt stru
ctoreū rute cum adiuuis ca
stus carui calamentū anisum.
In sexta precipit dum fit do
lor fortior a grossa ventositā
te supextendente ossibū vel op
primente testiculum intrumē
tere ano vnū de collunis seu
suppositoris quo rū descripto
est Et mitri secapum ostopa
nacis cum seminis rute et foliorum
eius et castoreū aā. ℥. m. m
corporentur hec omnia simul vel a
liquia ex eis sedm qd conuenit
decenter cum melle sufficiēti
pro turbis collinis

Capitulum vndecimum de cura rannicis cancrosis et vi rulentis

Curatio eorū est cura
apostatum diuersorū
Et multotiens quidē
sufficit in rannicis vara
cosa iunctio cū vnguento
basilicon Et adipibus
lenibus et medullis
Curatio In hoc ca° primo
aut qd cura rannicū carnee et
rancosa est cura sphacelatum
seu diuersorū apostatum
Primo in hoc qd vitandi
sunt cibi grossi nitici Et
cibis vtendum est lenibus

eu chymme facile digestionis
calidis et humidis cum moderā
mine
Secdo in sumendo digestiuū
melancolie sicut est ysiid
florū borraginis et buglosse
scolopendrie passulaꝝ āā aij.
thymi epithimi cortic⁹ cap
paris āā ·z· m· fiat decoctio ad
quantitatē ·ti· ℔ cū ℥ti·ti· ·j°
zucc̄ albe
Tertio in purgando mlicos
humores p diasenne vel p catho
licon vel pillas de epithimo
vel de lapide lazuli
Quarto p remedia localia
partim mollificantia partī re
soluentia sicut ossei fomētatio
nes cum decoctione malue bis
malue cepaꝝ hibi semīs flos
camomille melliloti aneti em
plm̄ Diaquilon vel de melliloto
vel amoniacū solutū in aceto·
Sedō dicit hic q in cura ramas
baricose supe sufficiat iunctio cū
vnguento magno aut parvo ba
silicon Et ambo describit qñ
ti prima tractatu· xj°· capitis
tertio et quarto
Tertio dicit q qñq; suffiat
mumgere varices adipibus
lembis vt galline anserine
capromis anatis et medullis
vituli cervi vacce bouis mol
lificare eā et lenire vari
ces et omnino resoluunt·

Capitm xx· de augmēto vmbilici

Quinq; accidit in vm
bilico augmentū· quod
est sdm sentiam ruptē
note
Et quinq; est sdm scām
ydropisis ita vt aqua
ꝯgetur in illo loco humidi
tas aut ventositas
Et quinq; fit causa vene
aut arterie facientis
currere ad ipsum ꝯgiunē
Et quinq; fit causa apā
tis diui
aut addicione carnis
sub cute
Quinq; accidit· In hoc capto
dat⁹ c̄ causis augmenti
vmbilici
Prima est pānicula siphac
ruptura nota ac manifesta
in directo vmbilici p quam
aliquid exit intestinum aut zirbi
augmentās vmbilicum·
Sedā considerandū ex ydropisi
cū cura vmbilicū ventris aut
aquositas plurima colligit
extendens vmbilicū et ipel
lens ipsum versus exteriora
Tertia procedit a vena qui
cta vel ab arteria diuisa rupta
aut aperta sanguinē effundit
multū sub vmbilico quo tu
mef et crescit et foras expol
latur
Quarta est apā diuū sub

umbilico quod impellit ipsum versus anteriora tendens et augmentans

Quinta est additio carnis vel adipis recte sub umbilico qua augetur et tumet

Capitulum .x. de signis eius

In eo quod est causa egressionis turbi aut intestini signum est quod color est color corporis ipsius.

Et fit locus diversus et proprie in ruptura ex intestinis

Et associatur rupture ex intestinis dolor quidam

Et occultatur cum premitur ut occultetur

Et quandoque occultatur cum rugitu

Et addit ei administratio mollificantium .s. ex balneis et inunctione

Et motus magnitudinem

Et illud quod est ex humiditate non reducit compressio

Et est lene

Cuius quantitatem non alterat compressio facta causa occultationis

Et est color eius color corporis

Et quod est ex ventositate est levius

Et minus expellens quam illud quod est ab humiditate

Et est ei sonus timpani et vox

Et quod est ex sanguine est sanguinei coloris et nigri

Et quod est ex nativitate carnis aut duricie est grave

Durum

Cuius occultatio non est sicut occultatio aliorum

In eo quod In hoc capitulo primo agit de signis augmentationis umbilici ex ruptura. Secundo ex humiditate ibi Et illud quod est Tertio ex ventositate ibi Et quod est ex ventositate Quarto ex sanguine ibi Et quod est

ex sanguine Quinto ex na
scentia carnis aut duricie
ibi Et quod est ex natiuitate
In prima parte dat signa
vii. augmenti vmbilici ex
ruptura inducti
Primum est quod vmbilici co
lor manet idem cum colore
corporis dum crescit vmbili
cus per egressionem zirbi aut
intestini
Secundum est quod locus tumoris
vmbilici diuersificatur pre
cipue quando est ruptura inte
stini propter intestinum nunc
esse vacuum nunc repleri fece
aut vento.
Tertium est quod dolor quidam
rupturam associat que est
ex intestinis propter oppressio
nem et extensionem pannicu
li scissi
Quartum est quod exiens
intestinum latet et occultatur
dum digitis premitur vt
occultetur precipue si eger
resupinus iaceat et consimiliter
augmentum vmbilici
Quintum est quod quandoque cum rugi
tu reintrat et occultatur
illud intestinum quod prius
exibat
Sextum est quod frequenter
administratio mollificantium
s. ex balneis et inunctione
addit ei s. augmento vm
bilici vel rupture magnitu
dinem quoniam foramen
remollit et laxat. vnde e
rat exitus intestini foras
Septimum est quod motus fortis
corporeus similiter addit ei ma
gnitudinem dilatans fora
men et intestinum et vtrumque co
mouens
In secunda dat signa iiii^or. aug
menti vmbilici ex humiditate
sicut in alchite vel in yposarca
Primum est quod compressio tu
mentis vmbilici vel aquosita
tis non reducit ipsam fixe
et stabiliter ad interiora sicut
reducebat in intestinali
Secundum est quod tumens vmbili
cus tactu lenis sentitur propter
aquositates ipsum imbibentes
aut madefacientes
Tertium est quod in hoc compres
sio facta cum manu aut
digitis vt inde occultetur
non alterat sensibiliter eius
quantitatem neque diminuit eius
magnitudinem
Quartum est quod in hoc vm
bilici color est vt color corporis
In tertia dat tria signa aug
menti vmbilici ex ventosi
tate per quam intumescit
Primum est quod leuior est tu
mens vmbilicus grauitate
carens sicut ventositas
Secundum est quod minus vmbi
licum foras expellit et cogit
eminere in altum quam tumor
aquosus ex humiditate plus
remolliente et relaxante
ipsum quam facit ventus
Tertium est quod venter et vm
bilicus sonant ad instar tim
pani quando percutiuntur vel vocis
improprie. vox enim proprie
sonus ab ore est aliis platus

cum intentione significandi
In quarta dicit q augmen
tationis umbilici que fit ex
cursu sanguinis signū est q
primo color umbilici sangui
neus apparet: dum recenter
fluxit sub umbilico sanguis:
postea fit niger vel lividus
sanguine iam mortificato
In quinta dat tria signa
crescentis umbilici ex carne
aut sclirosi sub eo genita
Primū est quedā gravitas
que sentitur illic ex ponde
rositate carnis aut scliro
sis
Secdm est etiam duricies q
dam que sub umbilico tactu
percipitur ex carnis duricie
vel magis ex sclirosi
Tertiū est q iste tumor
umbilici qn manu premitur
non occultatur sicut tumor
qui fit ex zirbo vel intestino

Capitulum .xi. de cura eius

Ad illud quod est ex
apertione vene pulsa
tilis et non pulsatilis
aut ventositate curan
dum non oz te laborare
Qz si laboraveris ad
illud consequetur te ut
labores ad incidendum
ad suendū
Reliquorū autē cura
tio est ut facias egrum
surgere: et precipias ei
ut extendat ventrē suū
et retineat anhelitum
suū tamdiu donec appa
ret augmentū
Cum ergo apparue
erit, fac in circuitu eius
circulum ut sit distinctū
Deinde resupina eum
non sup circulū post se
parationem eius cū un
cino posito sup mirach
solum ita ut non acci
pias quod sub ipso est
Et intromitte acum
cum filo in eo taliter
ut non obviet corpori
sub ipso
Deinde perfora tali per-
foratione ut discoope
riatur ab eo quod est
sub mirach solum.
Si ergo est sub eo inte
stinū, expelle intestinū
ad inferiora
Et si est tirbū, extēde

ipsum et incide lacertū
Deinde sue locū disrup
tum cum filis oppositis
duris extensis ad inuicē.
et stringe ipsum super
ventrem: et sue eum.
Et dimitte simul. iiii^or
capita considerando vt
cadat ad lacertū
Et consolida residuū
Et stude vt consolides
ita vt profunde rema
neat et non procedens
ad exteriora ita vt sit
non fedum
Ventosi autē regimē
est iterū albezel.
Et incisio
Et consutio post il
lud scdm modum qui
dictus est

Ad illud In hoc ca^o primo
agit de cura augmenti vm
bilici ex apertione vene vel
ventositate. Scdo de cura pro
uenientis a reliquis causis
ibi Reliquorum autē cura
tio Tertio rursus de cura ve
tosi ibi Ventosi autē
In prima parte primo ait

q non oz laborare ad illud
augmentum vmbilici quod
prouenit ex arteria vel vena
quieta sub vmbilico suū ef
fundente sanguinē vel ex ve
tositate. non quia cura eius
sit factu facilis ymo ē
difficiles et vt impossibilis
sine grauiori incōmodo
Scdo dicit q si laboretur ad
curationem istorū augmen
torum ex vena et vento
tunc consequens erit vt la
boretur primo ad incidendū
id quod supra venā vel arte
riam est. Deinde ligetur aut
arteria vel pars dilatata p
ventositatem postea suatur
incisionis vulnus. Et in
membris pāniculosis et
musculosis iuxta epar
et intestina multū suspecta
est et periculosa talis opatō:
quare tutius est ipsā reliquē.
Et p restrictiua de foris ad
hibita prohibere augmentū
vmbilici crescere tolerando
id patienter quod iam firma
tū est
In scdā dat precepta. xi. sup
curis augmenti vmbilici a
reliquis causis
Primū est q stet eger ere
cto corpore ventrem impellē
do sine extendendo versus
anteriora: et anhelitū eius
tamdiu retineat donec ap
pareat augmenti quanti
tas
Scdm est q cū augmenti
quantitas manifeste aparu

erit destinabitur circulus m
circuitu eius cum memsto
vel cinabrio p quē distinguā
tur anetū a non anecto

Sextum est q esset resupiē
tis non sup circulum sz pro
sternendo sed supra eius dor
sum: postq̄ separauis illud
qđ aur tum est a non auctis
partib; cum vncino posito su
bum sup mizach non accipi
endo nec eleuando cum vna
mo musculos sub mizach p
stipe

Quartum est q acus cum
filo taliter intromittatur i
mizach q ipā non obuiet
corpori quod ei subest vel
quod sequitur ipm putra
ventris musculis et pāni
culo siphac

Quintū est q pars anecta
circulo conclusa tali pforet
pforatione q sblū ab eo dis
cooperatur id quod est sub
mizach

Sextum est q si illud quod
est sub mizach intestinū
fuerit expelle id q locū sui
versus inferiora vel interiora

Septimū est q si illud quod
sub mizach lacte fuerit zi
bi pars tunc ipa extēdat.
et scindatur musculus.

Octauū est q post hoc sua
tionis disruptus a quo cyr
bat zirbus aut intestinū
cum Durre filio extensio
ad iuicem et sibi oppositis.
et locū disruptū sup vētre
strungere cum sutura cy filis

Nonū est Ditare filoū capitā
mi. insimul attendendo vt ca
dat si cura ad lacertū in parte
carnosa

Decimū est hmi actis consoli
dare residuū facte prius mei
sionis p manū cirurgici

Undecimū est attendere sic cō
solidare q profunde latens ma
neat umbilicus et ad exterio
ra non nimis procedens neq;
fossa eminens sed et idēm̄ter

In tertia primo ait q vento
si augmenti ciratiuū regi
men est uteri cum bezel ides
umbilici pforatione cū lata
lancola per quam foras egeat
throsa ventositas extendens
umbilicū.

Sed dicat q micsio fiat aut
sup extensa in loco tumoris.
vt poster sutura taliter strungat
q fiat meptior ad extensionē

Ultimo precipit q post mei
sionem consutio fiat sine sutu
ra modo qui dictus est. 6. cū
filis Durre oppositis extensis
ad iuicem strungendo umbili
cum intus sup ventrem.

Capitm xvii. de tylbosi
tate et ventositate
tylbositatis

Tylbositas est vētō
sio spondilium aut ad
interiora dorsi aut ad
anteriorē partē: et est
tylbositas anteriorū

quam quidā nominant
arcuationem
Et qn̄ accidit cū cōita
te ossium cassi nōiatur
concauatio et arcuatio.
aut ad exteriora dorsi: et
est gilbositas posterioris.
aut ad latus et dicitur
contorsio
Et cause eius aut sūt
primitiue sicut ꝑcussio
aut casus et que cur
runt cursu eorū aut
corporee ex hūditate
aquosa salsa lubrifica
tiua mollificante liga
menta aut hūditate
limosa.
Et que plurimū fit
ab hūditate salsa est
contorsio non ad ante
riora aut ad posteriora
Et qn̄q̄ fit gilbositas
ꝓpter ventositatē ali
quam ꝑcutientē faci
entem gilbositatē aut
apostema
aut exiturā extēdētem
tunicas in parte sua
Et multociens decla
ratur apostema ꝑ sā
guinem egredientem
cum solutione ventris
significantē maturati
onem apātis et eius
eruptionē. Et mul
tociens est illud apā
durum.
Et qn̄q̄ fit propter
spasmū ligamentorū:
et est pauci casus: ve
locis interfectionis
Et totum illud aut
est causa cōitatis spō
diliū plurium nūo
et scdm̄ gradationem
aut non est ita
Et gilbositas quidē
et proprie illa que ē
ad interiora cōstrin
git locum sup pulmo
nem: quare facit acci
dere maliciam anheli
tus
Et qn̄ accidit in in
fante prohibet pectꝰ

incedere in dilatatione
et in amplificatione
sui
Quare diuersificant
membra anhelitus no
cumenta constringentia
sup ea anhelitum
Et propter illud dixit
ypocras Qui aduenit
gilbositas ex asmate
aut tussi antequam exspu
at ipse moritur
Et illud ideo quoniam si
gnificat permutatio
nem materiei faci
entis eas ambas ad
spondiles: et facit in eis
accidere exituram fortem
apparentem euenientem
a materia grossa et
si non esset eius gros
situdo non accideret ab
ea gilbositas Et cum
ita sit non fit prepa
ratio pectori ut dilate
tur pulmo quare reti
netur anhelitus ymo

oz ut malus fiat anhe
litus ~~ymo oz ut malus~~
~~fiat anhelitus et perducat~~
et perducat ad perditionem
Et infantibus quidem accidit
gilbositas et gilbositas
ventositatis quando ci
bantur ante horam quam
obrem ingrossantur humo
res eorum et declinant
ad spondiles
Et subtiliantur cru
ra habentis gilbositatem
propter illud quod facit
gilbositas de opilatione
quorundam meatuum et vi
e in qua penetrat cibus
Gilbositas est In hoc capitulo
primo describit gilbositatem
cum modis ipsius Secundo eius causas
ibi Et cum eius Tertio nocu
menta que ipsa prestat ibi
Et gilbositas quidem Quar
to dat causam gilbositatis
infantium et subtiliationis cru
rium in gilbosis ibi Et in
fantibus
In prima parte primo ait
quod gilbositas est dislocatio
seu remotio vnius aut plu
rium spondilium de suo propo
loco

Sedō enumerat · iiij · ſpēs ſeu modos ꝟhilboſitatis

Prima eſt cum ſpondiles que diſlocantur declinant ad partes loci dorſi interiores occupando aliquid de pectoris concauitate · quapter prohibet liberam pulmonis dilatationē

Secunda eſt declinans ad ā teriorē pectoris partē · ſic q̄ inde pectus anteriꝰ intumeſcit et anteriorꝰ ꝟhilboſitas dicitur.

Sed inſtabit aliquis q̄ ꝟhilboſitas eſt remotio ſpondilium a loco ſuo · que tranſferri ne queunt vſq̄ ad pectus anteriꝰ cum manifeſto tiorē ſtante vita · Dic q̄ ſpondilib⁹ infixe ſunt coſte que cū dilatantur anteriꝰ protenſe / ꝑcutiūt ſpondiles retroꝛſus anteriora · non q̄ ante eleuent pectus in tiorem vſq̄ ibi ꝑtēſe

Et hanc ꝟhilboſitatē quidā nominauit arcuationē · quaſimilis quodāmodo arcui in ā teriorib⁹ pectoris partib⁹

Et hec ꝟhilboſitas accidit in tridum cū cōtracte · vñ oſſiū caſſi ſiue thoracis ſic q̄ ipſa ſimul eleuantur in ꝟhilbū partis anteriꝛis cū vtꝝ coſtis ex vtraq̄ parte quib⁹ alligāt

ꝟhilboſitas Et q̄n ſit ita vocatur hec concauatio · nam pectoris anteriorem [illegible] concauitatem ·

Et dicitur arcuatio quaſi curuatio arcui Attende q̄ caſſium ſeu thorax compoſitꝰ ex vñ oſſib⁹ in medio pectoris ſite ſituatis et alligatis ex vtroq̄ latere · vñ · terris coſtis et ſub caſſi oſſib⁹ eſt collocatum os dictum epiſtotale cartillaginoſum tegens et protegens os ſtomaci ab ext. vt declarat princeps ꝑtim prima doctrina · v. ſtima ꝑ tia cap. xv ·

Tertia ſpēs ꝟhilboſitatis eſt in qua ſpondiles ad exterꝛa dorſi deflectuntur et illic eminent · et ipſa vocatur ꝟhilboſitas poſterioꝛis

Quarta eſt que ad latus dextrū vel ſiniſtrū deflectit ſpondiles · et ipſa contorſio ſpondilium dicitur

In ſecunda aſſignat · iij · cās ꝟhilboſitatis precedentes eas in primitiuas ſicut ſunt ſ percuſſio caſſis et hys ſlex · et inꝛoꝛeas dictas antecedentes vel comitantes morbi ſicut humoroſas quib⁹ addetur tertiū membrum puta ſiccitates arefacientes et contrahentes

Prima cā de coꝛporeis eſt liquoſa et ſalſa lubricans hūditas molificans illa ligamenta quib⁹ ſpondiles liantur et firmātur · iiiiorem

Secūda eſt humoroſa non ſalſa hūditas ſicut ſla dulce vel mu ſcillaginoſū laxans ligamēta quib⁹ ſpondiles colligant et vpās facium lubricare et ſuis locis ·

Et notat hic primo contra primam causam q̄ sēm plurimū illa ydropisis que a sālso flatu fit et continuatur est dislocatio non ante vel retro sed potius ad latus. Dicta contorsio forte quia sta hoc plus lateraliter ligamenta ībibit q̄ retro vel ante

Secunda est ventositas ydropsia pauciens spondiles fleq̄nter et impetuose: sicut interdum fit in clamosis tussibus et in forti asmate q̄n ventositatis sta ipm inducēs

Quarta est apā ligamētorū vel pāniculorū tendentiū spōdiles vel membri alicuius et cōtinuam ligamenta trahentis ad se violenter

Quinta est epitima pinta famosum ībi apā extendens tūnicas tendentes spondiles et has contrahentes ī partē sua Et hic duo notantur

Primū est q̄ fleq̄ētes in ydropisi nobis declaratur q̄ fit apā p sanguinē q̄ exit cum expectoratione vel vomitione ventris significat. n. factam apātis maturationē: et actu fieri eius eruptionē a qua cū fame sanguis fit desinit Secūdo notat q̄ istud apā sepe est durū seu schirosum quod facit ydropisim.

Sexta causa est spasmus de repletione vel ītemperie spondiliū fortiter ligamēta continhentes et spondiles Dislocans

Verū pauca est tussis idest raro accidit sic dislocans spasmus: et dum supuenit velociter occidit

Tandem notat vnū pinta q̄ totū illud. s. quelibet siens ydropisis a quacūq̄ causa vel fit cū cōtractis seu cōis lesionis spondiliū plurimū spōm ydropisationē: vel non est ita: sicut dum spondiles dislocatur vnica: vel dum plures ex hiis removentur a loco: sed non vnisonanter: nec cum ydropisationē.

In tertia primo arte q̄ ydropisis maxime illa que fit ad anteriora constringit locum pectoralis concauitatis supra pulmonē: qm deputatus est dilatationi anhelitus quapropter malitia aut impedimentum in anhelitu facit prohibendo pulmonē satis dilatari

Secūdo dicit q̄ q̄n ydropisis ad anteriora tendens in instante accidit prohibet medere pauciatim pectus in dilatatione et amplitatione sic contractis

Tertio dicit q̄ membra anhelitus ob hoc diuersificant nocumenta que sup ea cōstituunt anhelitū sēm q̄ nimis vel plus prohibetur amplitudo pectoris q̄ ydropisis maiorem aut minorem

Quarto dicit ob hoc diuersitatem q̄ cui ydropisis ex asmate aduenit aut tussi primus expuere sciat sicut

infantibus ipē ex hac moritur
et sunt eius verba hec āphorꝫ
vj. Quibuscunq; gilbi ex
asmate fiunt aut tussi āte
iuventutē pereunt
Quinto reddit causā qua
re mortalis est ista gilbosi
tas dicens illud ideo esse qr
significat q materia tussi et
asma faciens transit ad spō
diles et fortem exiturā in
hiis euenire facit apparētē
in eis et procedentem a
grossa materia quā cū tus
si patiens exspuere nō potest
Et si materia non multū
grossa esset que tussim fa
cit et asma non inferret
gilbositatem
Sexto dicit q cum res ita se
habeat pectus non est ad
hoc preparatū satis vt in
eo libere dilatetur pulmo
Septimo dicit q motus an
helitus ob hoc retinetur vel
multū impeditur ymo ne
cessario fit malus anhelitꝰ
Et illud pducat infirmum
ad mortem.
In quarta primo ait q gilbo
sitas et ventositas eius acci
dunt infantibꝫ qn̄ ipi cibantur
ante horā debitā .s. priusq̄
a fece et vrina purgati fu
erint: et fricando loti loco
exercitii Et ob hoc in eis
grossi humores multiplicā
tur et ventositates p viā in
digestionis — que q̄nq; in
eis ad spondiles tendunt et
dislocant eas. Et in hoc

nutrices frequentissime errāt
dantes infantibus mamillā
suggendam quocienc̄uq; cla
mant. Id idem intellige dū
cibantur infantes cibarius so
lidis ante q̄ valeant ipsa mastica
re. de quo stolide matres ma
gnū festum faciunt.
Secdo dicit q gracilantur cru
ra gilbosorū. quia gilbositas
aliquos meatus seu vias opi
lat per quos cibaria penetra
re solent: quibꝫ crura alūtur

Capitulum .xiii. de signis eius

Signa facte a cau
sis primitiuis sunt
casus ~~[illegible]~~ earum.
Et signū facte ab
humiditate est signū
forme et tactus
Et q locus parum ex
siccat oleum cū quo ī
ungitur
Et tarditas eius in
exsiccando ipm̄
Et antecessio etiam
regimīs humiditatis.
Et signū facte ab
apostemate est tactꝰ
loci
Et dolor eius pūgi

tiuus proprie Et se
bres habenti eã actidẽ
tes.
Et signũ facte a spe
citate est significatio
sanitatis corporis
Et tolerantia febri
um acutarũ
Et euacuationũ
Et velocitas expulsio
nis olei
Et vehementia ipius
sanitatis
Signa facte In hoc ca° p°
agit de signis yllositatis
facte a causis primitius
Sedõ ab humiditate ibi Et si
gnũ facte ab humiditate
Tertio ab apãte ibi Et s
gnũ facte ab apãte Quarto
a sanitate ibi Et signũ
facte a sanitate.
In prima parte ait q sig
yllositatis facte a causis
ertum seas dictis primitius
sunt euentus notus alicui
earum: sicut passio vehemẽ
ter fortis spondilibz obuiãs
aut casus sup hos obuiãte
dorso vel dure aspere
In sedã dat v signa yl
bositatis ab humiditate.
Primũ sanitas a forma seu
complexe solet enĩ amplius
humidis contingere sicut puer
et parius iuuencilis
Secdm sanitas a tactu loca ph
patientis que tactus sentitur
mollis et humida
Tertiũ est q locus yllosita
tis parũ vel nichil exsiccat
oleum cum quo pungitur
qm humidus est et non desicca
tiuus
Quartũ est q si tandem de
sanitatis oleum et imbibatur
loco exiccatissimo tarde tñ hoc fit
Quintũ est q zephirus hu
mectãs precessit hanc yllo
sitatẽ sicut boreas vsus et pñ
gnũ offactum et congelatum
carnũ et humoris pisces
In tertia dat tria signa yl
bositatis ab apãte
Primũ est tactus loca quo se
tiuus humidus et apostemosus
non durus sicut os
Secdm est dolor proprie pñ
gritiuus in loco apãtis si fuit
calidum Et si sit frigidum dura
sclirotica sentitur potius do
lor pungitiuus
Tertiũ est putride febris ppt
apãtis calidi putridas filigi
nes que feruntur ad cor.
In quarta dat signa v fa
cte yllositatis a sanitate.
Primũ est siccitas in corpore
dominans
Secdm est pessima febrũ acu
tarum sicutinũ tolerantia
Tertiũ est prolixas vel fortes
primas euacuationes tolerasse
siue cũ vomitu siue cũ sudore
siue cũ sudoribus aut fluxu
sanguinis macerantes corpus

et ipsum siccantes
Quartum est quod oleum velociter siccatur quo superungitur ista gilbositas
Quintum est vehementia siccitatis loci in quo est gilbositas.

Capitulum .xiiii. de cura gilbositatis, et ventositatis facientis gilbositatem

Humide quidem et sicce curatio est curatio paralisis, et spasmi humidi, et spasmi sicci in necessitate evacuationis et dimissionis eius
Et qualitate administrandi empla et embrocas et que illis sunt similia
Et canon medicinarum eius que non est cum siccitate est ut sint stiptice: ut stringant ligamenta que mollificata sunt. quam obrem inclinate sunt spondiles: et calefactive ut confortent ea: et resolutive ut constringantur humiditates mollificantes aut adiuvantes ad mollificandum
Et cum cadit sufficientia super stiptica possibile est ut confortentur ligamenta verumptamen cum non resolvitur materia, pertransit ut permutetur ad membrum aliud.
Et plurimum quidem permutatur ad pedes: et facit in eis accidere paralisim et similia secundum materiam in subtilitate et grossitudine sua, et secundum permixtionem suam ex imbibitione aut infusione paulatim facta
Et cum antecedit mundificatio, non est malum uti stipticis
Et quandoque aggregantur stipticitas et calefactio. et resolutio in re

vna: sicut aggregantur
in nuce cipressi et fo
liis eius / et in foliis
lauri / et in calamo
aromatico / et aluisma
ti et enula
Et quandoque componitur
medicina ex stipticis
frigidis sicut rosa et ac
catia et balaustiis cum
calidis calefacientibus
resoluentibus: sicut
baccis lauri et casto
reo et foliis oleandri
et acoro
Olea vero conferenti
a ei que est humida sunt
olea rerum calidarum stip
ticarum: sicut oleum ci
pressi et oleum rute
Et indiget emplastris
habentibus medicinas
resolutiuas fortis re
solutionis: sicut sunt
folia oleandri et a
corus et castoreum
et ruta.

Et ex oleis oleum de
ruta / et oleum de casto
reo
Et oleum de piretro et
euforbio factum secundum
hunc modum. disrumpan
tur piper et castore
um et piretrum et pul
pa coloquintide et eu
forbium et asa in oleo
rutino ita vt pro vn
cia vna medicinarum
sumatur. lb vna ole
i. Deinde moretur sub
sole et coletur post
duas ebdomadas. et
renouentur super ipsam
medicine. et fiat
illud multociens ad
minus octies et ad
ministretur
Medicamen forte ad il
lam que est ex humidi
tate et ad ventosam
simul Re sauinam et
sceha et amoniacum
et nucem cipressi et
piretrum et sansucum

et cordumeni et squi
nantium et cassiā · de
coquantur cū aqua de
coctione optima · et
effundatur desuper
de oleo quantū est aque
medietas · et decoqua
tur · et iteretur mul
tociens · et proiciātur
in eo castoreum et eu
forbiū et sauina con
trita · et administretur
Et in ipso quidē est
confortatio membri
et carminatio vento
sitatis et resolutio hu
miditatū extranearū
grossarum ·
Emplm ad gilbosita
tē ex ventositate Re
storacis liquide et co
sti et calami aroma
tici et sauine oīū ana
ʒ · j · euforbii ʒ · j · olei
nardini quantū ~~est~~ ne
cesse est
Apostemose autē cu
ra ē cura apatū diffi
cilis maturatiōis et e
ruptionis et resoluti
onis ppe apatibz duris
Rememoratio ēplorū
ad gilbositatē humidam
Emplm bonū sumātur
acorus et enula · et de
coquātur in aqua ci
pressi · et emplastre
tur cum eis locus
Et emplm conferēs
humide et ventose ex
eis simul · Sumātur
enula et sauina et a
corus · et coquantur
ī vino donec in decocti
one dissoluātur · et dis
soluatur cum eis bdel
liū donec fiat sicut vn
gtm et administretur
Et qn nō valent cu
rationes cū eis que
bibūtur et emplis
et similibz administre
tur cauteriū vt reō
ueatur mollificatio ·
et induretur locus
Humide quidē In hoc

ta° primo agit in generali de cura ẏlliositatis tã hñi de q̃ ſupra Secundo de zephiris cure ẏlliositatis que nõ eſt cum ſimilitate et de permutatione ẏlliositatis ad alium morbũ ibi Et canon Tertio de oleis et emplis cõfezentibz hñide et ventoſe ibi Olea vero Quarto de cura appoſtemoſe ibi Appoſtemoſe autem Quinto iterz de ẽplis ad hñidã et ventoſam ibi Remenoratio Sexto de cura eius p cauteriũ ibi Et q̃n non valet In prima parte primo agit q̃ hñide ẏlliositatis cura eſt vt cura paraliſis et hñidi ſpaſmi de repletione in hoc q̃ nõ eſt in hac euacuare flemmaticos humores digeſtio primo facta. Digerantur igitur primo materiã p ſpulliticũ oximel vel p ſirupũ de ſticados cum doſis ſit .ʒ. vj. cũ tribus vncijs aque melliſ et vncia vna aque ſalue tantũ accipiendo quaq; die vt autoris. Poſtea purgetur digeſta materia cum .ʒ. ni pillarũ de agarico vel ʒ. j et .ſ. pillarum ecligmatũ vel .ʒ. ß. fetidarum Deinde dicit q̃ ſicut ẏlliositatis ex mantione cura eſt ſicut cura ſpaſmi ſicci q̃n fit de mantione in hac q̃ neceſſe eſt euacuationem Dimittere ſuper formatas et abundantiũ ſudoriũ: q̃ ſiccant et mantunt.

Tertio dicit q̃ cura ẏlliositatis hñide eſt etiã vt cura ſpaſmi hñidi in qualitate emplaſtrũ et embrocarũ et ſimiliũ vt linimentoz ſacellationũ oleoriũ et vnguentoriũ fortiter ſiccatiuũ et reſoluentiũ ſalticos hñmores poſt purgationem. et iſta dicentur in parte quarta capli preſentis

Quarto innuit q̃ cura ſicce ẏlliositatis eſt eadẽ cum cura ſicci ſpaſmi facti de mantione in vſu ẽplorũ relaxamentiũ hñmectantiũ et embrocarũ et linimentoz et vnguentoz et muſtilla ẏmũ et medullarũ et aliarũ ẏmarũ mollificatiuũ fortiter et hñmectatiuũ

Procuratur ergo pro ẏlliositatis vtriuſq; cause ad capta decima paraliſis et ſpaſmi ſen ſedã tertia

In ſedã datur canon ſeu zephyla cura medicinas que ẏlliositatibus hñidis conueniũt abſq; ſimilitate. Et eſt q̃ primo debent eſſe ſubtiles: quatinus ſpondiliũ ligamenta ſtringat que relaxata ſunt et mollificata. quapter ſpondiles membra fiecunt et diſlocate Deinde eſſe debent calefactiue tus vt ligamenta ſpondiliũ confortent ſua caliditate.

Tertio esse debent resolutiē/
vt constringant hūiditates
que vel molliscant vel admol
liscandū iuuant non modi
cum ligamenta quibus sp
diles firmantur stringum
cū p hoc q resolnūt aquosi
tates que molliscabant: et
ipsas separant ab hūiditati
bus connaturalibus iūctum
et ligamentis

Consequenter dicat q
possibile est vt confortētur
satis ligamenta dū sufficī
enter mīstrantur stiptica
precipue si sint cāta cōfor
tantia cū resolutione sicut
nux cipressi et fōlia ipīus
et cortex thimus et fōlia
laur et mastix et thus

Tertio dicat q cū yliosi
tatis materia p predicta
non resolnitur ptransit in
tredū vt de spondilibz ad a
liquod aliud pmitetur
membrū

Quarto dicat q sidū plu
rimū ista materia pmit
titur ad pedes primo qz
ymaius est prona descēdere.
Sed qū pedes debiles sunt
elongati a fonte naturā
lis caloris: et inde aptiores
ad recipiendū superfluitates
aliorū membrorū

Tertio quia fit ample bie
plures ex venis et arteriis de
spondilibus ad pedes

Et ista materia recepta ī
pedibus paralisim inducit
vel morbos simles vt

spasmū aut podagrā sidm
q ipsa est subtilis vel gros
sa neruis inhibita vel m
latitudine vel in longitudiē
vel inter iuncturas pmix
tione desinens et eis infusa

Quinto dicat q vtī stipti
cis supra yliositatē vel p
dium morbos ad quos con
uersa est non est malū dū
modo corpus bene purg
purgatū fuerit

Sexto dicat q stipticitas
et calefactio et resolutio qnz
conueniunt et simul iuuēte
sunt in vna et eadem sim
plici medicina sicut ligni
aloes in nuce cipressi
et in fōliis eius et in laur
fōliis et in calamo aroma
tico et aliis mati idest cipe
ro aut cinamomo et emula cā
pana

Septimo dicat interdū com
ponūt medicinā aliquod
huic casui conferens ex fris
stipticis vt ex acatia rosa
et balaustiis et calefactiuis
ac resolutiuis sicut laur bac
cis et castoreo et fōliis ole
andri et acoro et ex ysis
septē equaliter mixtis pos
sunt fieri multa aqua dece
ctiones ad fomentandū
vel ad embrocandū vel sa
cculationes vel vngtā et ē
plastra cum cera et oleo de
spica quod sufficit

In tertia dat v. regulas
sup oleis et emplis contra
humidā yliositatē et dnā

contra ventosa

Prima est q̄ olea calidas
tem̄ et siccatiū vt oleū
expressi et oleū mite cōfe
runt ūmecta supra hūdā
philositatē. nam relaxan
tes materias resolumnt.
et hūamenta superfluum
consortant

Secūda est q̄ hūda philosi
tas indiget emplis in qu
bus sint fortia resoluētia.
sicut acorus oleando fo
lia castoreum et ruta. de
quorū quolibet sume. ℥.
ij. tere et incorpora cū ole
o de spica et cere colate ana
tribus vnciis et fac ēplm

Tertia est q̄ valent ad hāc
philositatem tritacetum ole
um et oleum de castoreo
philositati superuncta

Quarta est q̄ plumū
hmc philositati confert o
leum de piretro et euforbio
factum modo qui sequit.
Re piretri castorei piretri
pulue coloquintide euforbij
aā. ℥. j. et. ß. Distempant
in lb. vna olei mitacei. et
stent in aere sol exposite
per duas ebdomadas ǫb
pretritis colet. oleū et
iterū in ipm distempant
vnciā vna predictaꝝ medi
cinarum et sol exponatur
et fiat ad minus istud octo
diebus. Et administretur hoc
oleū colatum sup philositatē
sūauiter inūgendo. nā potē
tissime superfluitates inde re

solunt hūiditates

Quinta est q̄ forte est re
quens medicamen contra
philositatē tam ex hūiditate
q̄ ex ventositate prouenientē
Re sanine secha idest stica
dos arabica amomaci micū
expressi pretri sanguinis idest
maioranc cordumem idest
turm agrestis squinanti
cassellignee aā. ℥. ß. detoq̄n
tur optima decoctione in aq̄
uiali aqua sup quā oleū tā
tum effundatur quanta ē
medietas aque decoctionis
et iterum coquatur sepe
iterando dictas medicinas
in decoctione postea colentur
fortiter exprimendo. et in co
latum proiciatur castorei eu
forbii sanguinis tritarū aā. ℥ ß.
et administretur sup philosi
tatem vngendo vel empla
strando nam confortat mem
brū quod relaxatū est vel dis
locatum. et carminat ven
tositates grossas dislocan
tes. et resolvit hūiditates
extraneas grossas

Sexta est q̄ emplm sequens
multū confert ad ventositatem
philositatem Re storacis li
quide costi amari calami a
romatici sanguinis aā. ℥. j. eu
forbii ℥. j. nardi olei quod sufi
ficit. fiat emplm

In quarta dicit q̄ philositatis
ex apate cum est vt cura a
postematū que vix curatur
et vix curū primitur. et vix
resolutum. : precipue illis

gillositatibus que ex duris acci
dunt apatibus nam si curentur
primo curanda sunt horum apa
ta cum remollitiuis sicuti scli
roses post que ministranda sunt
resolutiua. vel simul miscenda
resolutiua cum remollitiuis
In quinta describit empla du
o contra gillositates humidam
et ventosam
Primum est recipiens ra
dicis acori radicis enule cam
pane ana ℥ ii. decoquantur
in aqua distillationis vel de
coctionis foliorum cipressi et
nucum ipsius deinde terantur.
et superextense tele vel corio sub
empli forma cale applicentur
super dictam gillositatem.
Secundum conferens humide et ve
tose recipit radicis enule cam
pane sauine et acori ana
quarte ß. decoquantur in vino
donec dissoluantur in hac
decoctione Deinde dissoluan
tur cum eis bdellii ℥ xii do
nec redigatur ad empli for
mam vel unguenti spissi: quod
supponatur huic gillositati
In sexta precipit locum gillo
sitatis ex humiditate cauteri
sare cum ferro candenti dum
non proficiunt curationes
cum potionibus emplis et o
leis et sibi similibus. ut cau
terium tollat mollificationes
ligamentorum spondilium et in
duret locum remollitum et re
laxatum

Capitulum xv. de varicibus

Est dilatatio venarum
in crure et pede propter
multitudinem eius quod
descendit ad eas ex san
guine
Et plurimum sanguinis
est melancolicum
Et quandoque est sanguis
mundus non melancolicus
~~Et quandoque est sanguis~~
~~mundus non melancolicus~~
Et quandoque est sanguis gros
sus flaticus
Et quocumque modo sit
est sanguis in quo non
est putrefactio
Et si non non salua
bitur cum eis pes ab vl
ceratione et apatibus
malignis
Et plurimum quidem
accidunt cursoribus et
viatoribus. et onera
portantibus et coram regi
bus astantibus
Et multociens accidunt
propter egritudines

acutas: quoniam expellitur
materia illic in illis
qui ex predictis ad e
as sunt preparati
Et quandoque accidunt in
cipiendo: sicut acci
dunt dolores iunctu
rarum incipiendo.
Et accidunt haben
tibus splenem ex pre
dictis multociens Et
iste varices non susci
piunt curationem
Et quandoque incidunt
et accidit ex incisione
earum extenuatio mem
bri propter priuationem
deferentium nutrimen
tum
Et accidunt in illis que
ex eis sunt melancolice
cum scinduntur et pro
hibentur egritudines
melancolice et melancolia
Cum autem est sanguis
mundus et eradican
tur aut auferuntur tunc

non timetur quod accidat
melancolia
Et multociens quidem
putrefit illud quod
est in varicibus: et per
ducit ad vlcera.

Est dilatatio In hoc capitulo primo
describit varices et modos ea
rum Secundo insinuat quibus ac
cidunt et causas earum ibi Et
plurimum. Tertio super hiis dat
pronostica ibi Et quandoque inci
duntur

In prima parte primo in
singulari numero describit vari
cem dicens quod est dilatatio
superflua venarum in crure et
in pede procedens ex sanguine
multo superfluo descendente
ad eos Attende quod licet va
rices proprie dicantur de ve
nis dilatatis in crure vel in
pedibus et sepius accidant in
istis membris quia sunt
debilia et in uno posita
possunt tamen aliis accidere
membris sicut in osseo vel
in testiculis: et possunt acci
dere solum in tibiis et non
in pedibus
Secundo dicit quod sanguis faciens
varices vt plurimum est melan
colicus. tum quia descendit sua
grauitate facile ad tibias
iste sanguis grossus: tum quia
tibie nutriuntur tali sanguine
cum dure sunt et ossee
Tertio dicit quod varicum sanguis

ſtiq; mundus eſt et nō me
lancolicus vt in plectonicis
qui ſepe et ſortiter et lōgo
ſpacio currunt aut ambu
lant

Quarto dicit q; interdū
varices fiunt ex ſanguīe
thoſſo flatico: ſicut multe pe
dagre maxime in flaticis
hūtib; multa crura debilia
multa exercitui

Quinto dicit q; ex quocūq;
ſanguine ſiue mitico ſiue
naturali ſiue flatico varī
ces proueniant / putrefactio
non eſt in illo ſanguine
Sexto dicit q; ſi ita eſſet
q; in varicibus non eſſet
putredo ſed earū ſanguis
putrefactus eſſet non pre
ſeruarentur ſeu ſaluarent
abolerationē et a malignē
apātib; membra quib; mia
trent.

In ſedā primo ait q; hoīes
preparatiues ad varices ſt
curſores et ſaltatores et
viatores vt nūcii pedites
et onera portantes et aſtā
tes coram regibus et pn̄
cipibus alijs mlongis cū
nimis omnib; enī hmōi crura
et pedes debilitātur ſuperfluo
exercitio: et vic ad hoc di
latātur et digeſtiones mi
nuūtur ꝓpter reſolutionem
naturalis caloris: vnde
multiplicātur ſuperfluitates
q; ad pedes deſcendunt
Ideo dicit q; ſepe varices ꝓpt
egritudines cruris accidūt

b. dum partes materiarum
egritudinū ſubtiles ſudoribꝫ
aut alijs abeunt et reſol
uūtur: et ꝓoſſe a natura
pelluūtur ad tibias cū curſi
mperfecta precipue m illis
qui ad varices preparati ſt
ex predictis b. ex viatoribꝫ
et ex curſoribus et ſalta
toribus

Tertio dicit q; interdū va
rices accidunt mapiendo
puta multo alio precedēte
morbo qui ſit hanc cauſa

Quarto dicit q; interdū
varices ſpleticis accidunt
ex dictis multotiens: puta
curſoribꝫ et viatoribus
Iſte varices non rea
piunt curā q; miliam ſple
non bene expurgat ſicut
ſibi incubit ex officio ſuo. tē
dit ergo ad pedes cū ſua
grauedine: tum ꝓpter de
bilitate / tū viarū latitudīe
et venaꝝ que ad pedes de
ſcendunt

In tertia dat pronoſtica
mꝰ ſup̄ varicibus

Primū eſt q; varices q̄nq;
accidentes et ex hanc mi
ſione pes extenuatur q; ſibi auferūt ſuū nutrimē
tum quod vena ei dabat
ante miſionem

Secundū eſt q; illis morbi me
lancolici ſicut lepra cancer
mitica paſſio vel ſpleneticā
vel quartana febris coīter
accidunt / quib; mediant
multe varices quia multa ei

ad varices. [illegible]
preservabat ab illis. et ipsis
incisis. redundat in venas
vel ad splenem aut epar.
vel repit ad cerebrum aut ali
ud membrum
Tertium est quando mundus est
varicum sanguis et non melancolicus
tunc si eradicentur vel au
ferantur huiusmodi vari
ces tunc non est timendum
ut inde proveniat morbus
melancolicus
Quartum est quod frequenter
putrefit is sanguis qui
varices replet et tunc pa
rit ulcera in locis varicum
vel propinquis eis.

Capitulum xvj. de ele phantia

Est additio in pe
dibus secundum modum
qui accidit in venis
varicum. quare ingros
sat pedem cum qualita
te sua
Et quandoque fit propter
humorem melancolicum et est
illud quod est pluri
mum
Et quandoque fit propter humo
rem flaticum grossum
Et quandoque accidit ex
causis ex quibus accidunt
varices
Et ex sanguine bono
cum plurimum descendit
aut nutritur eo pes
nutrimento aliquo et
est in primis rubens
deinde niger.

Est additio In hoc capitulo
primo docet quid sit elephan
tia secundo materias ex quibus
fit ibi Et quandoque fit. Tertio
causas preparantes ad eam
et efficientes ibi Et cum eius
In prima parte ait quod ele
phantia est additio in pedibus
idest excrescentia seu magni
ficatio pedum extra naturam
illo modo quo fit in venis va
ricum. Unde ingrossatur pes
cum qualitate sua puta mu
tatione figure et coloris secundum
materiam que causa est ipsius
Attende quod elephantia nomen
sumit ab elephante cui fre
quenter accidit ingrossatio
pedum contra naturam
Et interdum etiam hominibus
accidit ex malo alimento
grosso melancolico sicut in paupe
ribus petentibus elemosinam
Attende secundo quod elephantia
quandoque sumitur in medicina pro
specie lepre que ex melancolia mel
ancolica fit fortiter adusta sicut
enim elephas de maioribus
quadrupedibus: sic est ista

lepra de senioribus ex maxi
mis morbis dissipans hominis
membra
In secunda tangit tres e
lephantie materias ex qui
bus efficitur.
Prima est humor melancolicus
ad pedes descendens ex quo
ut plurimum fit
Secunda grossus est et flaticus
humor quo nutritur pes non
assimulatione completa et
perfecta.
Et breviter loquendo se
pius accidit ex eisdem cau
sis ex quibus varices acci
dere solent
Tertia est bonus sanguis
qui nimis abunde descendit
ad pedes et enutrit pedem
nutrimento aliquo sine tamen
eius assimulatione perfecta
cum pede. Et est sanguis
bonus qui ad pedem descen
dit primo quidem rubeus:
postea fit niger quando conculca
tur sicut in persuris ex per
cussionibus Attende quod tumor
humoralis pedis non indu
cit elephantiam nisi conuer
tatur in substantiam eius humor su
perfluus incompleta in
ratione cum defectu integre
assimulationis sicut in al
baras et utrisque morpheis.
Et propter hoc pedis magni
ficatio in alchite podagris et
asmate veteri non dicitur
elephantia: quia tumor
in his non est carnosus
sed solum humoralis.

In tertia iiii.or reddit causas
elephantie
Prima est repletio venarum
corporis cuius pars notabi
lis descendit ad pedes vel ad
alterum pedum magnificans
eum
Secunda est pluriam pedis debili
tas ex caliditate superflua ipsius
Tertia est vehemens humorum
attractio quam facit ad pedes
excessiuus calor inflamatus
motibus gressus cursus aut
stationis
Quarta est quod adiuuant
ad elephantiam vel ad pedum
debilitatem hee dispositiones
que ad varices iuuant sicut
frequentia cursuum saltuum
longorum viagiorum et statio
num erectarum.

Capitulum xvii. de signis elephantie

Discernitur unaquaque
ex suo simili per colorem
Et regimen antece
dens
Et melancolica est grauis
tendens ad caliditatem
Et illa que rubea est
est magis incolumis quam
nigra
Et flatica est ad lem
tatem declinis.

Et quandoque festinat mili-
ca ad scissionem et ulce-
rationem

Et sanguinea nota
est.

Discernitur. In hoc capitulo de-
agit de generalibus differen-
tiis specierum elephantie.
Secundo de signis melancolice ibi Et
melancolica. Tertio de com-
paratione rubee ad nigram
ibi Et illa que est. Quar-
to de signo flatice ibi Et
flatica. Quinto de festina
ulceratione melancolice ibi Et quandoque
Sexto de notorietate sangui-
nee ibi Et sanguinea.

In prima parte dat duas
differentias quibus discernitur
inter species elephantie
Prima differentia sumitur a
colore. Nam melancolica
declinat ad nigredinem.
Fleumatica ad albedinem: san-
guinea ad rubedinem maxime
a principio. colerica vero ra-
ro vel numquam fit: et si ipsa fi-
eret ad ruborem tenderet
cum quadam citrinitate
Secunda sumitur a precedenti
regimine. quod si melancolicum fuerit
signat melancolicam: si flaticum flaticam
si sanguineum sanguineam
In secunda dat duo signa me-
lancolice elephantie
Primum est quod pes in hac est
multum gravis difficultei
mobilis propter onus melancolie
Secundum est quod vergit ad calida-
tem quia vel adusta est eius
melancolia sicut in lepra vel non
eventata tendit ad putredi-
nem vel adustionem
In tertia dicit quod elephantia
rubea. s. sanguinea est magis
incolumis puta minus le-
dens et sanabilior quam sit nigra
melancolica: sicut sanguis est be-
nignior et aptior resolui quam
sit humor melancolicus
In quarta dicit quod elephan-
tia flatica declinis est ad le-
nitatem et quandam molliciem
propter flatum lenientem et imbibens
cutem
In quinta dicit quod melancolia fe-
stinat interdum findi et ulce-
rari. s. quando fit ex adusta
melancolia corrosiva acuta
In sexta dicit quod elephantia
sanguinea nobis satis nota
est ex rubore ipsius et incolu-
mitate et quia precessit re-
gimen sanguinis multi-
plicativum

Capitulum xviii. de cura
baricum et elephantie

Elephantia quidem
maligna est que pa-
rum sanatur
Et oportet ut dimittatur
cum dispositione sua si
non additur
Quod si pervenit ad ulce-
rationem et timetur

corrosio / non est aliud
nisi ut incidatur radi
catus

Cum ergo succurri
tur ei in principio
sui / possibile est ut
prohibeatur cum e
uacuationibus Et
proprie cum vomitu
laborioso: Et cum eo
quod extrahit fla et
mliam Et flobotomia / si
indiget ea Deinde
administra stiptica su
per pedem

Cum autem confir
matur / parum speratur
quod prohibeatur.
Et si speratur / scias
quod summa curationis
sperate huius egritu
dinis est assiduatio in
curatione / et administra
tione resoluentium for
tium
Et dicitur quod alteram
confert ei inuiscatum
et inunctum.

Regimen vero vari
cum est quoniam oportet ut eua
cuetur corpus de venis
manus
Et euacuentur mlia
et humores grossi
Et rectificetur regi
men
Et deuitet omne in
grossatiuum
Et deuitet motus
laboriosos
Et stationem longam
Deinde peruenit ad
istas venas · quare
flebotomia eas · et
extrahe totum quod
in eis est de sanguine
melancolico
Et fac flobotomiam in
fine sophene
Deinde assidue fac
in omni pauco mundi
ficationem corporis cum
eis que sunt sicut ye
rapigra cum aliquanto

lapidis lazuli. et assi
duetur. sup eā q̄ntū
possibile est
Et assiduet potum
epithimi in aqua ca
sei
Et dīttat motū oīo
Et vtatur ligatura
super pedes cum īsti
tis ab inferiori p̄te
ad superiorem. s. a cal
caneo vsq; ad genu
Et cum hoc ad mī
stra epithimata sup
tica proprie post mū
dificationem cū flōia
ex manibus et pedi
bus et venis ipsis
Et cinerem caulis
aut oleum de oliuis
puluerisata desuper
thamarisco
Et lupinos decoctos
epithimando et em
brocando cū aquis
eius
Et fumus caprarū

Et farina fenugreci
Et semē raphani Et
semen eruce sunt hui⁹
generis etiam
Q si non valet aliq̄d
nisi incisio scinde carnē
et fac apparere vitē
Et scinde eas in lon
gitudine sua.
Et caue ne scindas
eas latitudinaliter
aut ex transuerso:
quare fugiant et no
ceant
Cūq; feceris illud
extrahe totū quod in
illis est ex sanguine
Et oz vt facias cur
rere ex eis illud q̄d
possibile est currere.
Deinde mūdifices illud
scindendo in longitudīē
Et q̄nq; extrahūtur
cum acu et incidunt
penitus
Et oz vt eradicentur.
et si non nocebunt

Et melior extractio
est cum cauterio · cau
terium enim melius
est quam incisio
Et non licet ut ex
trahantur nisi rubee
non nigre
In nigris vero fiat
illud quod descripsimus
prius de mundificati
one
Et quando accidit ut
non sanetur · ulcus
dum non ad ultimum
pervenitur in mundi
ficatione · et non
currerunt adhuc hu
mores melancolici
Et oz post incisio
nem et extractio
nem et cauterium
ut devitet illud quod
humorem generat
melancolicum
Et assiduet mundi
ficationem corporis ita
ut non generetur

superfluitas melancolica · quare
fiat reversio egri
tudinis / si fuerit ma
teriei iter ad ipsam
non strictum · aut
moveatur quod
fuerit consueti mo
tus a pedibus ad
membra que subli
miora sunt
Quamvis in apertio
ne et scissione sit
timor · et cum non
expellitur ad mem
brum vilius / pervenit
ad membra subli
miora
Quamobrem rectius
est ut non aperiantur / neque fiat in eis
aliquid nisi post
mundificationem ul
timam
Et fortasse assi
milantur nodi e
lephantie · quare
erratur in eis

Verum nodi tanguntur cum ferro / sed elephantia est sicut diximus

Elephantia quidem In hoc capitulo primo agit de cura elephantie Secundo de cura varicum ibi Regimen vero varicum

In prima parte primo agit de malignitate elephantie et paucitate sanationis et dimissione eius Secundo de abscisione eius quando ulceratur et timetur in ipsa corrosio ibi Et si pervenit Tertio de prohibitione eius in principio per evacuationes et stiptica ibi Cum ergo Quarto de non spe prohibitionis quando confirmatur ibi Cum autem Quinto de summa curationis eius dum speratur ibi Et si speratur

In prima parte primo ait quod elephantia est maligna egritudo que raro sanatur: et de cuius cura parum confiditur

Secundo dicit quod nisi augeatur ipsa dimittenda est in dispositione sue quietis absque incisione vel cauterisatione

In secunda dicit quod si pervenit ad ulcerationem: et timetur in hac ventura corrosio tunc non est aliud contra hanc remedium nisi ut radicitus scindatur et extirpetur

In tertia primo ait quod quando succurritur et obviatur elephantie a principio sui prohiberi potest per evacuationes

Primo equidem proprie per vomitum laboriosum educentem per os grossos humores et ab inferioribus eos divertentem: sicut est vomitus per radicem rapham cui fuerunt insite petiole parvule radicis elebori albi et postea retracte post radicis decoctionem in oximelle squillitico cum quo trita bibatur

Secundo cum farmacis eductivis flatis et melancolie sicut sunt pillule fetide et cochie et inde pillule hali: quas describit mesue capitulo de eleboro et yera ruffi et yera archigenis

Tertio cum flegmonia si indigetur ea: sicut in sanguinea: vel quando in aliis melancolia vel flegma vehementer immiscetur sanguini

Secundo dicit quod post modo dictas evacuationes ministrari debent supra pedem stiptica: quibus confortetur et prohibeatur a receptione nove materie

In quarta dicit quod modica spes est quod elephantia prohiberi possit a malignatione vel integre curari quando confirmatur vel iam confirmata est / primo quia pes est iam debilitatus et habilitatus ad recipiendum grossa flata / parata descendere sua gravitate Secundo quia iam natura assuevit grossa superflua deorsum transmittere

superflua

Tertio quia iam de corpore ad pedes vie ampliate sunt

In quinta primo ait q̄ si ſpes
afficiēt q̄ illa curetur q̄
ram confirmatiu ſūma
cure ipīus eſt aſſiduatio ſeu
perſeuerantia in curatione
cum purgationibꝫ et bono
regimine in cibis ſex reb⁹
non naturalibus: et fortia
poſt hec miſtrare reſoluētia
ſuper pedem infirmum
Sed dicit q̄ altitudo idēſt
ſūm cedit conferet pro reſo
lutiuo fortis ſi pedi iunctum
et ſupiungatur

2° In ſecunda parte principali
que eſt de cura varicū primo
agit de cura generali ipſius
Secundo de cura contenente
pedes non neglecta corporis
mūdificatione ibi Deinde
Tertio de cura per
varices in longū maſionē
ibi Et ſi non valet Qui
ta p extirpare cum aciculā
rices vel penis cum cauterio
et penitus ſtindere ibi Et
q̄nq̄ extirpantur Quinto
de vitandis et aſſiduandis
poſt maſionem et extractōez
et cauterium ibi Et oz poſt
Sexto de ſimilitudine et diſ
ſimilitudine nodorū cū ele
phantia ibi Et fortaſſe

In prima particula dat pre
cepta ſex

Primū eſt purgatus corp⁹
euacuetur p floriā de manu
manus puta de baſilicis dex
et ſiniſtra et fiat in eis latū
foramen vt inde melius
groſſies ſanguis effluat
qm̄ patatus erat ad varices
currere et aggregare ipſas
Secūm eſt coleram inflam
euacuare formacis idoneis et
groſſos humores: ſcam pillis
de lapide lazuli vel pillis cochie
Tertiū eſt regimen rectifi
care maxime in dieta cibo
et potuū ſic q̄ ſint ſubtiles eu
chim facilis digeſtionis ſub
tilis ſanguinis et clam gene
ratiu: ſcam ouia mollia pul
li p̄dices galline capones fa
ſam alnide lapricolus edus
ſoleta rouſetus prīa ven
doſia vinū ſubrubeū

Quartum eſt euitare cā
cta que ſanguinē et humores
malignoſſime vel groſſos gene
rant vt ſunt panes azi
mus fabe caules carnes bo
ue et bouine cerumne ve
terum leporū caſmorū anca
rum et anatum mduratī
piſces caſeus antiquus cer
uiſe turbide groſſe aque
ſtagnantes vina groſſa dura
quices ſuperflua

Quintū eſt euitare ſuper
fluos motus precipue ſaltū
et velocem curſū et ambula
tionem quibꝫ debilitantur
pedes et tibie groſſi quoq;
humores mde cōmouētur et
deſtendunt ad ipos: et vie e
largiantur

Sextū eſt euitare longā ſta
tionem erecto corpore que pe
des et tibias de motus ſup
fluus plurimū debilitat et
humores groſſos deorſū deſcēdē

non modicum adiuuat
A u secunda dat .xi. pre
cepta super cum varicū
circa tibias et pedes non ne
glecto corpore
Primū est post predicta
leuare ad varices et hec a
parte cum flebotome vel
lata lancetola: et extrahere
ab hijs totum quod in eis est
de sanguine nitido · qui van
cum causa est
Secundū est in fine post pre
dictum sanguinis extra
ctionē flebotomare so
pheuam varicose tibie ad p
errādicādū causam cōiun
ctam varicum
Tertium est assidue corpꝰ
mundificare ab humore me
lancholico vel alio yposso ī
omū pauco idest quociens
aliquid modicum ex eo sic
crescere incipit · Et id fac
cum yerapigra cū lapidis la
zuli modicum additū sit
sedm hunc modum Re ye
rapigre · ʒ · ß · pulueris la
pidis lazuli preloti · ʒ · ß · dis
soluantur in vncijs · ñ ij ·
ste cū aqua et fiat dosis et as
sidue ꝙntū possibile est
super eam · ß · mundificati
onem
Quartū est epithima
potum assidnare cū aqua
casti sedm hunc modum
Re pulueris epithimi ʒ m
aque casti · ʒ · m ·ij· misceāt
et sumat vna dosis
Quintū est pemtus dittrie
motum pedum et tibiarum
precipue sortem et post eo
mestionem · nam pedes ran
ficat et calefiant et yposso
humores superius cōmoneat
descendere paratos
Sextum est hystare pedes cum
mistis incipiendo hystatuā
ab miserom · & · calcaneo : et
protendendo eam superius by
q ad genu post sanguinis ex
tractiones et purgationes ·
vt ligatura prohibeat hitetū
descensū humorū ad tibias
Septimū est stiptica super
loca varicū mistrare epithi
mata : sicut hec que fiunt
ex decoctione micū cipressi
et sorborū ei⁹ et corticis thu
ris et gallarū īmaturarū
et psidie et balaustie mgrē
post corporis pedum et tibiar
mundificationem cū flebo
thomie ex manibz et ex pe
dibus et venis ipsis idest
varicab; vt pr hec cruo et
que ita confortentur q̄ ī cepti
fiant ad facilem humorū ypos
sorum receptionem
Octauū est apponere varico
sis locis cineres cauliū pr
quē deplumantur reliquie
varicū et deruncinatur et
desiccatione vastigiū stipti
citatis
Nonū est ūngere locum
varicosum oleo de olivis nō
plene maturis aspergindo
desuper thamariscū pulueꝝ
& · yperanoū vel cortices eius
vt confortet locum sua stipti.

Decimum est hunc locum
epithimare et embrocare cū
aqua decoctionis lupinorū
elixatorum
Undecimū est ēplastrare
hunc locū cum fece caprarū
et farina fenugreci et se
minū tritorum rapham
et eruce simul incorporatis
cū sufficientibus cera et
oleo de oliuis nondū cōple
te maturis
In tertia dat sex precepta
in varicū incisione dū non
satis iuuant auxilia pre
dicta
Primū est q si nichil ī cu
ra varicum iuuat preter ha
rum incisionem, tunc scin
dantur caro et cutis tegen
tes varices: et breuiter
fiat vt vitis appareat. Et
hic p vitem varices intelli
git, quia sicut vitis tortuo
se incedunt
Scdm est q varices sic disco
operte scindātur in longū
Tertiū est cauere ne scin
dantur latitudinaliter neq
ex transuerso. quatinus
fleubothomi non effugiāt
ictum et noceant cedendo
percussioni sic q fleubotho
mus non attingens venā
partes bene proximas ne
dū inutiliter sed nocendo
vulneret, maxime si cadat
sup aliquam cordā neruū
vel musculum
Quartū est q cum vari
ces in longitudine fuerīt
incise, totum in hiis sāgui
nem contentum extrahe.
vt nil de materia varicum
remaneat
Quintum est facere q cur
rat ex varicibus in longū
incisis, quātū possibile est
etiam de sanguine grosso
melico qui ad eas confluit
et presto est de nouo ad ipas
confluere
Sextum est post sanguinis
horū extractionē emūdare
vulnus lotione cū aqua
mellis. deinde cum vngto
de farina ordei et melle
mundo vitello quoq oui:
Et rursus si opus sit scī
dere varices in longitudiē
vel harum scissurā in lōgū
ampliare
In quarta dat vj. regulas
sup extractione varicū cū
acu vel cauterio
Prima est q ad curā per
fectam varicū, quāq cum
acu foras extrahuntur et
scinduntur penitus et ex
toto in latum
Scdā est q ipsas tunc ex
toto oz eradicare. quod si
non fiat nocebunt: et for
tasse ad mala conuertētur
vlcera
Tertia est q melius est vt
extrahantur cum actuali
cauterio q̄ p incisionem:
quia cauteriū p suā es
carā supfluū prohibet sā
guinis exitum: et resistit
vlceri.

Quarta est q̄ non sint ex
trahende varices nisi
qñ p ipas extractionem
cancrosa interdum nascun
ulcera: sicut ex cancro non
ulcerosō dum ipse meditur.
sed secunt nubes sanguinee
possunt dum opus est medi
Quinta est q̄ in nisi
obstaret regimen quod p̄
descriptū est prima parti
cula secunde partis hinus
capti in flegmathomnis et
melancolie purgationibus
p̄ propria farmaca et c
Sexta est q̄ qñq; non sana
tur ulcus ab incisione vel ex
tractione varicū procedens
nisi prius interfice et usq;
ad ultimū corpus mūdifi
cetur · e · cum nondū cōple
te cicatrizerint de corpore
ad pedes humores nitida nā
quādiu currūt ulcera sordi
dant et sanari prohibent
In quinta · nō obstrictā
da tangit post varicū incisi
onem et extractionē per
acum et p̄ cauterium
Primū est q̄ patiens amo
do abstineat a fetoreantib;
nimios humores ne varices
tendant
Secōm est q̄ varicosus mū
dificationē corpore assidu
et cū melanzoffio vt lapi
de lazuli vel azimenio sene
quhpodio vel elebro nigro si
non in scā saltem in virtu
te vel devotione Et obstri
uer tale regimen q̄ in corpe
non multiplicetur superfluitas
melancolica Unde alterum
duorum īconuenientium sur
gat Primū q̄ varices re
intrantur iterum si non
stricturā fierit sed iter am
plum matrice ad pedes ·
Secōm est q̄ humor qui pri⁹
ad pedes descendere consueue
rat sursum regurgitaret
versus membra principalia
vel sublimiora
Tertiū est q̄ timor est in
apertione et scissura varicū ·
ymo · dū p̄ eas humor me
lancolicus prohibetur expelli
ad membrū vilius · e · ad tibi
ac redundans superius ad
sublimiora membra diuulgat
vbi grauius nocet et vehe
mentiora prestant īcōmoda
Quartum est q̄ ꝑpter hoc
certius et tutius est non
aperire eas neq; cauterio
vel acu extrahere vel opus
aliud manuale adhibere pro
exstirpando eas donec cor
pus vltime mūdificantium
sit ab humoribus grossis p̄
cipue melancolicis
In sexta primo ait q̄ nodi
nerueorum qui pedibz acci
dunt fortasse aliquando
similantur elephantie qui
in his cernitur primo non
vere sed falso credendo q̄ sint
elephantia Secūm credendo
q̄ vt elephantia curari de
beant
Secundo dicit q̄ nodi īnocte
et sine periculo cū fervo

tanguntur et inciduntur.
Elephantia non taliter
se habet: sed sicut dictum est
in prima parte capli istius
Attende quod leniter et bre
uiter hic tractat de cura e
lephantie quia pauperum
morbus est nutritorum fa
bis caulibus et lardo qui non
habent unde bene dietentur
et remedia querant et inter
dum proficit eis ad questum
morbus elephantie.
Explicit tractatus primus
fen. xxii. tertii

Tractatus secundus
est de doloribus exteri
orum membrorum Cuius
sunt. xxxi. capla.

Capitulum primum est de
dolore dorsi

Dolor dorsi fit in la
certis et cordis intrin
secis et extrinsecis
clausis cum dorso.
Et qualitercumque sit aut
accidit propter frigus
complexionis et flatus
crudi. Aut propter mul
titudinem coitus
Et quandoque fit propter
causas gilbositatis
cum nondum confirmata
est
Aut propter comitatem quo
rundam visceribus: sicut
fit propter debilitatem re
num et matrem eorum
Et propter repletionem
vehementem bene mane
posite super dorsum
Aut propter causam apatis
Aut vulnus in canna pul
monis
Et quandoque fit in medio
dorsi
Et quandoque fit per comi
tatem matricis: sicut
fit cum appropinquat
descensus menstruorum
Aut prefocatio ma
tricis
Et cum sunt signa
partus dolor fit dorsi
Et iterum quandoque est ex
signis crisis.

Dolor dorsi fit In hoc
capitulo primo agit de huius
doloris subiectis Secundo de
causis effectiuis eius ibi
Et qualitercumque tertio

de locis et modis quibus fit
ibi Et quandoque fit in medio dorsi
In prima parte ait quod dorsi
dolores fiunt in lacertis
et in cordis dorsi tam inte
rioribus quam exterioribus cum
dorso conclusis et confede
ratis.
Musculos autem dorsi et
eorum numerum et utilita
tes descriptos invenies pri
mi prima doctrina quinta
summa secunda capitulo xxi quod in
titulatur de anathomia
musculorum motus dorsi
Et hic idem reputa la
certum et musculum.
In secunda causas dorsi. Un
commemorat
Prima est frigus forte vel
flatus frigidum crudum dorsi nervis
musculis vel cordis obvians
ut in tempore febrium
Secunda est plurimus ex
cessus coitus: quo renes
et dorsum vexantur et
dolent
Tertia est cause gibbosita
tis priusquam fuerit facta et
confirmata sicut casus
aut percussio flatus aut ven
tositas
Quarta est comitas seu colli
gantia quorundam viscerum cum
spina dorsi: sicut debilitas
et macies renum ob quas
sepe dolent et hiis dorsum
condolet
Quinta est superflua reple
tio vene magne descendentis:
qua dorsi musculos super
quos incedit et cordas oppri
mit
Sexta est apostema alicuius vi
scerum ut renum aut epatis
idem facientis.
Septima est vulnus vel ulcus
existens in canna pulmonis
cuius dolor sepe redundat in
dorsum
In tertia primo ait quod dorsi do
lor quandoque contingit in ipsius
medio vel taliter quod ante se
tenet incurvum et vix erigit
se. vel taliter quod ante se flectere
non potest
Secundo dicit quod dorsi dolor quandoque
provenit ex colligantia dor
si cum matrice sicut fit in
multis descensu menstruorum
appropinquante. nam tunc
vene turgent et dorsum oppri
munt: vel quando matricis app
propinquat motus suffocationis.
nam dilatatur tunc et quasi
spasmose movetur matrix
cui dorsum condolet
Tertio dicit quod dolor dorsi
fit partu appropinquante
et quando apparent iam signa pa
riendi sicut conversio fetus
in matrice: et quod ipsius os a
periri incipit: et aquositates
ab eo defluere
Quarto dicit quod dolor dorsi
interdum est de signis crisis
vel cum sudoribus vel cum fluxu
sanguinis ventris aut urine
vel morbilis aut variolis
vel podagra vel sciatica

Capitulum ii. de signis eius

Illū q̄dē qui ē ex frigore
et qui est ex crudo hūo
re deambulatio et ex
ercitiū sedant sc̄dm̄ plu
rimū ·
Et est eius inceptio
paulatim
Et q̄nq̄ sētitur cū eo
frigus
Et factū a labore
et onere rei grauātis
et sīlibus et a coitu si
gnificat antecessio rei
illius
Et factū cū renū ē
apud alcatin
Et debilitat̄ cū eo desi
deriū coeundi
Et fit cū vna cārū re
rū notarum
Et factū ea calitatis
pure significāt īflamatio
Et mordicatio Cū le
uitate Et pl̄satōis p̄ua
tione
Et factū ~~cau~~ cā re
pletōis venaꝝ signifi
cāt extēsio doloris in
dorso cū calitate
Et īflamatio
Et pulsatio
Et repletio corporis
Et factū ~~p~~ propter cās
gilbositatis significāt
ea que docuimus in
capl̄o eius
Et dolores quidē dor
si aut egent incur
uatione aut erectoē
Et indigētes incur
uatione sunt illi in
quibus est causa spas
mꝰ ex apāte dorsi aut
aliis ex causis gilbosi
tatis
Et indigentes erec
tione sunt illi ī q̄bꝰ
non ē nccīū quod di
uersificet reductiōēz
anhelitus ex incolu
mitate lacertoꝝ a recli
natoē retro et īcurua
tione ante facientibꝫ
dolorem
Et cū manus īueīt
dolorem tūc cā ē in

dorso Et

dorso.

Et si non inuenit tunc causa est in ventre

Illum quidem In hoc ca° primo agit de signis doloris dorsi ex frigore:
Secundo a labore ibi Et factum a labore Tertio a renibus ibi Et factum causa renum Quarto a puro calore ibi Et factum causa caliditatis. Quinto a repletione ibi Et factum causa repletionis Sexto a causis gilbositatis ibi Et factum propter Septimo de differentia inter dorsi dolores indigentes in curuatione et indigentes erectione ibi Et dolores quidem Octauo de distinctione inter illos quorum causa est in ventre dorso et quorum causa est in ventre ibi Et cum manus

In prima parte dat tria signa doloris dorsi a frigore facti et a crudo humore
Primum est quod is dolor ut plurimum sedatur vel alleuiatur moderato exercitio et ambulatione maxime ante esum: quia dorsum calefaciunt: et resoluunt flata
Secundum est quod ipse paulatine accidit secundum plurimum si fiat ab intra per causam antecedentem
Tertium est quod frigus in isto dolore quandoque sentitur maxime si est fortis. vel si flatus abundat

In secunda dicit quod dolor dorsi qui fit a labore sicut in viticolis vel a grauis oneris deportatione vel nimio coitu vel ab hiis similibus ut a flagellis et torturis grauibus nobis significatur et manifestatur per antecessionem alicuius harum causarum

In tertia dat tria signa fientis a renibus
Primum est quod sentitur apud alcatin idest partem dorsi que in directo renum est
Secundum est quod coitus appetitus et actus hoc dolore debilitatur
Tertium est quod fit ab aliqua causarum nocentium renibus ut a lapide vel apostemate vel opilatione

In quarta dat signa iiii^or istius doloris ~~puta~~ a calitate pura
Primum est inflamatio que in dorso sentitur
Secundum est mordicatio pungitiui caloris
Tertium est leuitas propter carentiam grauantis materie
Quartum est priuatio pulsationis in loco doloris: quia non est illic humor ebulliens cum sit calor purus sine materia

In quinta dat signa iiii^or doloris dorsi causa repletionis venarum que ibi sunt
Primum est extensio doloris in dorso cum calore intenso secundum incessum super ipsum vene magne aste

dentis sicut fit in sinocha et in variolis

Secundum est dorsi lata inflamatio propter plectoriam sanguinis in eo

Tertium pulsatio que in dorso sentitur propter arterias tantum illic intumescere quod nervi vel musculi motum harum sentiunt quem non sentiebant ante plectoriam

Quartum est repletio plectorica corporis vel ex sanguinis abundantia

In sexta dicit quod dolor dorsi procedens a causis gilbositatis nobis significatur per signa gilbositatis que iam dicta sunt tractatu priori capitulo xiiii°

In septima primo ait quod dorsi dolores vel indigent eius incurvatione versus anteriora vel erectione: si ad anteriora minus incurvetur.

Secundo dicit quod illi qui indigent incurvatione sunt hii quorum causa est ~~spas~~ spasmus epitostomus ex apate dorsi proveniens aut ex aliis causis gilbositatis que dorsum retroflectit: et ipsum anterius inclinari prohibet

Tertio dicit quod dorsi dolores indigentes erectione sunt illi dolores ~~in quibus~~ in quibus sedandis nichil est necessarium quod diversificet seu diversam faciat reductionem anhelitus ex incolumitate lacertorum tenentium dorsum rectum per rectinationem dorsi retro et per incurvationem eius ante facientes dolores dorsi et hos augmentantes. Ita quod sufficit primo reducere dorsum de incurvatione eius ad statum medium inter incurvationem et flexionem eius retro donec dorsi dolor sedatus fuerit

In octava dicit quod cum manus tangens et comprimens dorsum suo tactu reperit in eo dolorem, tunc causa doloris existit in dorso

Secundo dicit quod si manus illic tangendo et premendo non reperit dolorem, qui tamen illic est, tunc causa doloris est inanes ventri sicut apa renum vel matricis cum dorsum compatitur ab eo compressum.

Capitulum in de cura doloris dorsi

Oportet ut redeas in ea ad curationes dolorum iuncturarum quas dicemus et curationes gilbositatis et ventositatis facientis gilbositatem. nam via una est

Frigidus vero inquantum est frigidus oportet ut curetur cum ebibitis, et emplastris, et unctionibus predictis in capitis preteritis
Et inquantum est illic crudus humor, oportet ut fiat evacuatio cum eis que sunt sicut yera de pulpa coloquintide, et pillule fetide
Et factus a labore et similibus oportet ut curetur cum omni cibo bono Et unctionibus temperatis Et oleis tepidis
Et facti a coitu cura est cura eius qui debilitatus est a coitu
Et facti causa renum curatio est cura debilitatis renum
Et facti causa repletionis venarum plurime cura est flebotomia ex curvatura genu etiam. ipsa enim in dispositione sedat eum. et proprie cum consequuntur inunctiones ex oleo rosato et similibus
Et facti causa gilbositatis curatio est cura gilbositatis
Et quoniam plurimum eius quod accidit ex dolore dorsi non accidit nisi propter frigus, aut propter debilitatem renum tunc oportet ut sit plurimum curationis ex parte eorum
Et nos quidem iam complevimus sermonem in curatione renum Et complevimus iterum sermonem in calefactione dorsi in capitulo gilbositatis
Verum de curationibus propriis dolori dorsi frigido, est administratio

olei de euforbio soli⁹
Et de potionibus ex
pertis ad ipsum ex
tinaca diatessaron
Aut oleum de keruha
cum aqua apii
Et vt bibat infusio
nem ciceris nigri et
acori multociens cū
iiii^or ʒ. butiri et ʒ.j.
mellis et vtatur hoc
xiiii. diebus
Et comestio sperago
rū et assiduatio ei⁹
est iuuatiua valde.
Et pille soluentes
habentes hūc dolorē
qui sūt fr̄e complois
sūt pille fetide
Empla vero sunt
hoc modo. nam em
plastratio cū oleādro
sanat illū qui anti
quus est
Et emplastratio cū
eis que sunt sicut
oppopanacū et bdellū
et serapinū et enula
et amoniacū et casto
reum et euforbiū si
gillatim et composi
te cum oleo laurino
et oleo rutino et oleo
de storace et oleo de
keruha iuuatiua est
valde
Et de vnguentis sūt
oleū de euforbio et o
leum de costo
Et oleo de lilio ī est
proprietas mirabi
lis
Et melius quidē est
vt calefiat dorsū ī pri
mis fricando cū pāno
aspero
Deinde īungatur com
primendo.
Oportet vt redeas In
hoc cā° primo sup cura
dolorum dorsi remittit
nos alibi Scdō agit in
speciali de cura frigidi ibi frigi
dus vero Tertio de cura
facti a labore ibi Et fcts
Quarto a coitu ibi Et
facti a coitu Quinto cā
renū ibi Et facti cā

remū Sexto causa repletionis ibi Et facit causa repletionem Octauo de generali cura doloris dorsi qm fit vt plurimū scribit nos alibi ibi Et qm plurimū Nono vero modo latine qd primo dat curā fit doloris dorsi ibi Veruū dicatorib

In prima parte pro cura doloris dorsi primo scribit nos ad curationē iunctuarū doloris qui cito post habit

Sed remittit nos iterū ad curam philosophie et temperantie faciendis philosophiam quam diffuse dedit ca. primo tractatus prioris

In secūda primo aut q dolor dorsi fit magnitudo est fit non habita consideratione ad materiam per calida curatiua potu sumpta vel medicinū vt ypocratem vel malmasiam vel vuarnachiā vel aquas salinę zone marine aut maiorane vel p sinapim de stercore et cum emplis et iunctionib dorso superpositis dictis medicinis pituitas pluribus preteritis vt in ca. xim. tractatus prioris: et dicentiū etiā in vltima parte capli primi

Sed dicit q dolor dorsi fit magnitudo dependet ab humore cruda flegmatico indigest flatuosa inflatione per hec que sūt sicut ypocrapulpe colocynthide quā describit princeps quinti pti tractatu scdo ca. vi. quod intitulatur de ypocrapulpe Epithille fetide et unctuosis extrahunt flatus et a membris unctuosis hic modi est dorsum.

In tertia dat tria remedia contra dorsi dolorē factum a laboribus vt in viticolis

Primū est generaliter cū banis bonis cibare dolentē: quibz confortetur et resolutio calefactio resolutiua virtus vt carnibz agnis et volatilis caponū pullorū gallinarū iuuenū pdictarū sumat nota.

Et in potu sumat vinū subtribeum. Et quiescat a laboribz Juxta id ypocratis amphorā scdā in omni motione corporis cū repertis quis dolore quiescere statū remedium est

Secūm est vt temperatis vngentis: sicut agninis taxonis aut vulpis adipibus anseris gallinę aut caponis

Tertiū est ministrare totā dorsi spinā tepidis oleis actu et potentia seu remissiue cath die: vt cammomillino vel anethino vel de absinthio vel de amigdalis dulcibz

In quarta dicit q cura doloris dorsi causa cōtinuus est vt cura illius qui debilitatus ē ab exercitu continuo Et hac

flegmatico indigest flatuosa inflatione per hec que sūt sicut ypocrapulpe colocynthide quā describit princeps quinti pti tractatu scdo ca. vi. quod intitulatur de ypocrapulpe Epithille fetide et unctuosis extrahunt flatus et a membris unctuosis hic modi est dorsum.

In tertia dat tria remedia contra dorsi dolorē factum a laboribus vt in viticolis

Primū est generaliter cū banis bonis cibare dolentē: quibz confortetur et resolutio calefactio resolutiua virtus vt carnibz agnis et volatilis caponū pullorū gallinarū iuuenū pdictarū sumat nota.

Et in potu sumat vinū subtribeum. Et quiescat a laboribz Juxta id ypocratis amphorā scdā in omni motione corporis cū repertis quis dolore quiescere statū remedium est

Secūm est vt temperatis vngentis: sicut agninis taxonis aut vulpis adipibus anseris gallinę aut caponis

Tertiū est ministrare totā dorsi spinā tepidis oleis actu et potentia seu remissiue cath die: vt cammomillino vel anethino vel de absinthio vel de amigdalis dulcibz

In quarta dicit q cura doloris dorsi causa cōtinuus est vt cura illius qui debilitatus ē ab exercitu continuo Et hac

Canon - page 473 sur 617

curam tradidit tertii xx
tractatu primo ca° xxxb°
In quinta dicit q dolores
dorsi facti causa remi debi
litatorum curantur cura
debilitatis eorum quā pri
mo docuit tertii xmi tra
ctatu primo capto vj°.
In sexta dicit q gloria vene
pulsus que in curatura
frenu est / est cura doloris
dorsi qui fit ex minima re
plenione venarū dorsi vi
narū · nam in dispositi
one ē in promptu sanat
hinc dolorem Maxime
Dum post hanc iunctura
dorsum cū rosato oleo vel
camomillino
In septima dicit q dorsi
dolores ex phlebotomia fa
cti curandi sunt cura phl
botomie · quā predixit ca°
xmo tractatus prioris ·
In octava dicit q maior
pars curationis doloris dor
si consistit in cura doloris
illius qui fit a frigore
vel a remi debilitate nā
dolores dorsi vt plurimū
accidūt ab aliqua istarū
duarū causarū
Nono dicit q debilitatis re
mi curā docuit tertii
xmi tractatu primo ca°
sexto.
Decimo dicit q repletē do
cunt calefacere dorsū mi
nistrātū tractatu prioris
ca° xmo de cura phlebotomie
In nona pro cura propria
dolori dorsi fio dat p. antidoti
a. et notat primū
Primū est iungere dor
sum cū oleo solo de cucur
bio parū calefacto
Secundū est bibere mane · z · j ·
tiriace diatessaron ter in sep
timana cū duabus uncijs
aque melius calide
Tertiū est bibere bis in sep
timana mane · z · ii · olei
de benuha idest cathapucia
maiore cū · ii · z · aq apii
Quartū est recipiens ci
cerū mistiorū · aij · j · aceti
z · ii · infundatur p noctem
in sex uncijs aque · et ma
ne bulliant mistmul mo
dicum · post colatū aqua ·
et dissolue in ea butiri re
centis · z · iii · melis · z · j ·
que pro dosi bibatur · et omni die tantū
accipiatur p xmi dies cō
tinuos
Quintū est assidue come
dere speranzas unians eā
valde
Sextū est diaytma j de pillis
fetidis illis data qui sunt fiē
complexe et dorsum dolent
ex frigore
Septimū est dorsum dolens
emplastrare cū oleandro sa
nat cū antiquū dorsi dolorē
Octauū est dolens dorsum
emplastrare cū aliqua septē
sequentiū medicinarū puta
oppopanaco serapino bdellio
emila amomaco castoreo et
cucurbio vel hys septem

omnibus cum aliquo iiij^or oleorum
s. laurini rutacei de storace
et de keruha vel omnibus simul
sic incorporatis. Recipe oppopa-
naci bdellii serapini enule
amoniaci castorei euforbii
ana ʒ ii. terantur omnia
preter serapinum quod dis-
soluatur in vino et incor-
porentur cum oleorum lau-
rini rutacei de storace et
de keruha ana ʒ j. cere quod
sufficit fiat emplastrum strictum
et oblongum sic quod spinam
dorsi dolentem cooperiat. con-
fert enim valde

Nonum est dolens dorsum ole-
is iungere de costo et eu-
forbio

Decimum est hoc ipsum iun-
gere oleo de lilio celesti
quod yrinum dicitur est enim
in casu hoc mirabiliter
iuuans

Consequenter notat
quod calefacere fricando
dorsum ante eius iuncti-
onem cum calido panno aspero
conuenientius est in dolore
frigido. Deinde dorsum calidum
factum comprimendo un-
gere sic enim profundius in
dorsum penetrat virtus un-
guentorum

Capitulum iiii de dolore ylii.

Est proximus huic
capitulo. Et plurimum
eius est ventosum flati-
cum

Et appropinquat ei cu-
ra eius

Et de curatione pro-
pria ei est ut sumatur
fenugreci et granorum
arased et seminis apii et
ameos et zinziberis
et cinamomi partes e-
quales serapini quantum
omnia fiant ex eis pillule
ut auellane et administrentur

Quod si fuerit propter a-
postema in membro
aut in eo quod coniungit
ei tunc curatio eius est
illa cura

Et parum quidem fit
propter maliciam complexionis
calide et sicce aut cum
materia: nisi secundum se-
mitam coitatis membro-
rum urine et intestinorum

Et signum et cura in
hoc manifesta sunt

Est proximus in hoc capitulo
primo agit de propinquitate

dolorē yliū ad dolorē dorsi
Secūdo de cura sibi propria ibi
Et de curatione Tertio de
cura dum fit ex virgie apā
te vel membri viam ibi
Et si fierit Quarto de
sanitate cuenitus cius a
calido et sicco vel cū matia
mīsi ab intestinis aut viē
vrine coīcetur ibi Et pari
quidē Quinto se excusat
de signis et cura ibi Et
signū

In prima parte primo a
it q dolor yliū est proximus
idest similis dolori dorsi sic
q de vtroq; fere idē est in
dicīū Inquit tamē q
yha grece sunt intestina
grīalia reuoluta multis
reuolutionibz sed hic yliū
vocat partes illas ventris
inferioris que sine medio
iacent supra nutrimina
Secundo dicit q sedē pluri
mū doloris yliū causa est
ventositas vel humor flāti
cus yliū distendens aut
supmissi grīdanis

Tertio dicit q cū dolor
yliū ab hijs causis appropi
quat cure dolor dorsalis
a similibz causis vt qui fit
ex flāte curatur ex flātis
euacuatione solutione vē
tris ante clisteri acuto et
qui ex grossa accidit vento
sitate curatur ipius exu
minatione p cimmū ruta
castoreum amsū fenuculū
cumi

In secunda dicit istas pillas
pro cura propria dolorē yliū
De semis fenugreci grana
cum araseb idest nasturtii
semmū apii et anicoy ana
liberis cinamomi ana z. ii.
seapini z. vii. dissolutis
seapinū m vino et cetera
tunta cum hoc incorporent
et formentur pille grosse
vt auellane sit q; dosis earū
vnica pilla sero accipienda
prope mansionē lecti non quidē
omī die: sed p intervalla die
rum sedm q ventris laxatio
fuer per seapinū: et tolera
bitur bene vel male a pati
ente

In tertia dicit q si dolor yliū
fiat ab apāte membri
b. virgie vinis vel a mēbris
apāte coīcātis ei sicut ab i-
gnime cura eius est cura
alterius horū apātū a q;
ipse procedit

In quarta dicit q mala
compō cāta et sicca non
materialis vel cum matē
ria parū operatur yliū do
lorem nisi sibi coīcetur ab
vnine vie vel intestinis

In quīta dicit q hmōi
dolorē signa et cura ma
nifeste sunt. Signa quidē
tactu. Cura vero
per contrarium. Et
si dolor fuerit cū matia
prepurgetur illa.

Capm v. de dolo
ribus iunctuarū

Nota quod venenose sciatice species in qua facile vertebrarum assistit a sciatica et facile resistit et mustilla [illegible] quibus ibi sunt [illegible] tractat [illegible] [illegible] finem

et eis que cōicant podagre et venenese et aliis

sicut cirargia

Causa patiens in hiis egritudinibus est membrū suscipiens Et causa efficiens sunt complexiones et materie male

Et causa instrumentalis est dilatatio meatuū naturalium accidentalis aut ex creatione aut euentus complexionū nō naturaliū quas accidere fecit motus Et vacuitas et raritas accidentalis aut propter creationē: sicut ē in carnibus glandulosis. Amplius distinguamus vnāquāque diuisionē diuisione aliq̄

harū

Membrū itaque suscipiens est causa vt eueniant iste egritudines

Aut propter debilitatē sui propter maliciā complexionis confirmate et proprie frigide

Et debilitatē sui in creatione sua non ex parte complexionis. Aut propter vehementiā caliditatis: et proprie cū accidit p motū et p dolores et p causas extrinsecas: licet hec diuisio non sit longinq̄ a diuisione complexionali: Aut causa sui situs sub membris aliis. et vbi ad ipsū currūt materie per naturā

Et propter hoc multiplicantur in pedibus et hancis

Causa autē efficiens aut est complo corporis totius

Aut in membro principali inflamans

Aut infrigidans con
gelans
Aut exsiccans cōstrī
gens et proprie cū ei
cōmiscetur humiditas
extranea
Materie vero aut
sūt sanguis singularis
Aut sanguis fleuma
ticus
Aut sanguis colericus
Aut sanguis melaco
licus
Aut est fleuma sin
gulare
Aut vehementia crudi
Aut singularis
Aut humor compositꝰ
ex flāte et colera.
Aut aliquid ex genere
colere
Aut ventositas irretita
Et plurimū quidē
fit a fleumate cū colā
Deinde a crudo
Deinde a sanguīne
Post a colera.

Et raro fit a mīlia
Et cē dimisionū hinꝰ
cause sunt quedā cē
preterite
Et catarri et corise
sunt ex causis eius
Et curatio colice
scdm̄ modū in quo
confortantur intestīa
et expellunt superflui
tates consuetas: et
non suscipiūt eas. q̄
re expelluntur ad ex
tremitates
Et de causis eius i
terum sunt cibi ge
nerantes genus fa
ciens euenire dolorē
illū materierum
Et paucitas digesti
onis
Et transquillitas
et quies et dimissio
exercitii
Et coitus plurimꝰ
Et frequentia ebrie
tatis.

Et retentio eua
cuationū consuetarū
sanguinis menstrui
et ani, et aliorū de il
lis quorū iā consuetu
do cucurrit ex flōia
aut solutione ventris
et est dimissa
Et iterū exercitiū
super repletionem
Et coitus sup reple
tionem et cibum
Et vinū plurimū
in ieiunio ante cibū:
ipm̄ namq; ledit ner
uos. Et hūores cru
di cum retinentur
in corpore. deinde nō
euacuātur. p naturā
in egestione et vrīa,
neq; per artem, nō
est longinquū quī
euenire faciant dolo
res iuncturarū, si
expellantur ad eas:
et si remanserint
putrefiant.

Cum autem natura
expellit eos in ege
stione et vrina tunc
īuenis cum eis vrinā
grossam semp nō sub
tilem crudam
Quare tūc forsitan
fit securitas ab eorū
malicia
Qz si non ita fuerit,
erit vinū eorū q̄ diximus
Et si adiuuerit ad hoc
materias crudas motus
laboriosus iuncturarū,
aut pcussio aut casus,
aut addiderint in de
bilitate virtutū ira et
vigilie debilitantes
virtutes et trahētes
materias ad ipsū, et
fiant penetrantes sua
proprietate, euenient
dolores iuncturarum.
Et horū quidē hūorū
plurimū est supfluitas
digestionis sedē et tercie
Et aptiores ad hoc

ut in eis multiplicē
tur. ista sunt senes/
et habentes egritudi
nes cronicas/ et con
ualescentes cū non
reguntur rectificati
one.
Et illud ideo qm̄ e
orum virtutes debi
litantur a digestioē
bona: et proprie cū
sunt curati cum se
datione absq; euacu
atione sufficienti/ et
expulsione ultima.
Et non quidē mul
tiplicantur in iun
cturis/ nisi qm̄ ipe
sunt magis vacue
q̄ reliqua membra
Et pluris motus
Et debilioris cōplōis
et frīoris
Et situs earū in ex
tremitatib; est lon
ginquus a regimīe
p̄uro.

Et multociens
quidem īuiscantur
materie inter iunctu
ras: et sunt sicut gip
sum: et proprie que
ex eis sunt crude
Et multociens ori
tur sup iūcturas e
orum caro/ et prope
inter digitos. quare
contorquentur di
giti et cōstrīgūtur
et fit dolor fortis qn̄q;
et sedatur qn̄q;
Et plurimū quidē
huius non fit nisi ī
habentib; complōes
calas
Et plurimū quidē
oritur caro cum ma
teria est sanguinea
Et plurimū quidē
accidunt illi dolores
iuncturarū/ cui accidit
in primis podagra
Et dolores quidem
iuncturarū sūt ex

sūma egritudinū q̄
hereditantur plurimū.
q̄m sp̄ma est scd̄m
complexionē generā
tis
Et multociēs q̄dem
fit curatio doloris
iuncturarū / et confor
tatio earū / et expul
sio materierū ab eis
causa ad p̄nciem :
q̄m ille sup̄fluitates
que consuete sunt
sup̄fluere / et p̄uenire
ad iuncturas / p̄uenī
unt ad membra prī
cipalia : et si non tra
huntur ad iuncturas
currūt alibi facientes
cadere habentes eas ī
timore
Et aptiora tempa
ad hoc vt in eis
eueniant dolores iū
cturarū et podagra
sunt ver. p̄pter motū
sanguinis et hūoꝝ
in eo. Et autūpnus
p̄pter maliciā hūoris
et digestionis / et an
tecessionē dilatatiōis
pororū in estate / et
ex calore qui fortis
fit in die
Et cum succurritur
doloribus iucturarū
in primis cū apparēt
fit eorū cura facilis
Et si confirmentur
et consuescant prope
illi qui generati sunt
ex humoribꝫ diuersis
non curantur.
Et q̄n apparent va
rices in habentibus
dolores iuncturarū
et podagrā / est eorū
sanatio per eas
Et de habentibꝫ dolo
res iuncturarū quidā
sunt qui sibi sup̄uenire
eos faciunt p̄pter ma
liciam sui regimīs.
Et de illis sūt su[illegible]

quos euenire facit e
eos corruptio forme
membrorum eorum / et di
latatio meatuum ve
narum eorum et ge
neratio humorum
malorum in ipsis propter
maliciam complexionis
membrorum radicalium
Et quandoque commouentur
dolores iuncturarum
in febribus et eorum e
leuatio: sicut quandoque ipsi
eueniunt in febribus.
C R Sciatica vero est
de summa doloris iun-
cturarum
Et est dolor qui in
cipit a iunctura han
ce: et descendit retro
ad coxam: et quandoque ex
tenditur usque ad genu
et ad calcaneum
Et quanto plus prolon
gatur spacium eius /
additur eius descensio:
et secundum materiam in
paucitate et

multitudine sua.
Et quandoque protenditur
usque ad digitos: et ex
tenuantur ex eo pes
et coxa
Et in fine eius dele
ctatur compressione
et de ambulatione
pauca super extremita
tes suorum digitorum
Et fit ei difficilis
incurvatio / et equatio e
rectionis
Et quandoque soluitur in eo
natura et iuuatur
per id
Et quandoque perducit ad
dislocationem extremi
tatis coxe eius et e
semenetum secundum veri
tatem
Dolor vero hance / et
est ille in quo est do
lor fixus in hanca qui
non descendit / nisi
cum permutatur ad sci
aticam / multociens

Et quandoque eleuatur
ad coxam
Et quandoque apatur.
Et videtur vt non
sit illud in cordis et
neruis ymo in liga
mentis et corporibus
quibus continentur iun
cture de foris secundum quod
dicit galienus
Propter hoc non acci
dit vt perueniat dispo
sitio podagricorum in
doloribus suis et apa
tibus ipsorum ad spas
mum omnino
Et ex eis que accidunt
habentibus podagram
est vt prolongentur
ossea testiculorum ipsorum
Et podagra quidem
colerica attrahit mor
tem subito et pro
prie mortem apud
regimen plurimum

Causa patiens In hoc
capitulo primo agit de cau
sis dolorum iuncturarum
et causis causarum eorum
Secundo de aptioribus ad eos
et quare magis in iuncturis
accidunt et eis innascitur
vt gipsum vel caro ibi Et ap
tiores Tertio de hereditate
et periculo sanationis istorum
dolorum et temporibus anni quibus
magis accidunt et fa
cili vel difficili cura horum
secundum tempora sua ibi Et
dolores quidem Quarto
in speciali de sciatica ibi
Sciatica vero Quinto de qui
busdam notabilibus circa
species istorum dolorum ibi Et omne
quidem Sexto de podagra ibi
Podagra vero.

In prima parte primo dat
in summa causas horum dolorum
Secundo declarat causam suscipien
tem ibi Membrum itaque Ter
tio causam efficientem ibi Causa autem
efficiens Quarto harum causarum
causas ibi Et cum diuisionum.

In prima particula primo
ait quod causa patiens in istis
doloribus est membrum su
scipiens et sustinens eos:
vt pes podagram scia sci
aticam et manus ciragram
Secundo dicit quod causa efficiens
huiusmodi dolores est mala
complexio iuncturas de
bilitans et male materie
confluentes ad eas harum
motum liberum impedientes
Tertio dicit quod causa coad
iuuans et instrumentalis
est dilatatio meatuum natu
ralium [illegible] et [illegible]

narū inter membrū mādans
et membrū suscipiens vel
accidentalis et acquisita:
vel naturalis et a prima cre
atione vel mala complo nō
naturalis quam motus su
pflui iuncturis dederunt.
Vel iuncturarū supflua rari
tas et harū vacuitas vel
accidentalis et preter natu
ram. vel hiis naturalis et
a creatione: sicuti carnibus
glandulosis quedā vacuita
tes a creatione
Quarto dicit amplius se
subdiuisurū diuisione qdā
quācunq; dictarū nunc di
uisionū idest vnūquodq;
membrorū diuidentiū
In scdā dat quatuor cās
dolorum iuncturarū ex pte
subiecti seu membri reci
pientis
Prima est debilitas mem
bri recipientis puta iun
cturarū ppter malā cōplōez
iam confirmatā siue habi
tuatam precipue frigidam.
nā plusq; calida iuncturas
debilitat a natura frigidas
Scdā est iuncture recipien
tis debilitas a prima crea
tione non ex parte cōplōis.
nam quorūdam hominū
sicut equorū iuncture na
tura sūt laxe et debiles
Tertia est vehemens exces
sus caliditatis in membris
iuncturalibus eueniens ppe
p motus supfluos et per
dolores et fatigationes

et quasdam alias causas
extrinsecas sicut pedū su
spensiones: et hos exponere
sepe et diu forti igni et fer
uido soli Et ista cā non
longe a prima est sed quasi
sub ea
Quarta est iuncturarum
precipue hanc et pedum
situs sub aliis membris et sub
toto trunco corporis. Vnde fa
cilius materie graues ad eas
descendunt ex propria natu
ra sue grauitatis
Et ppter hanc causam do
lores iuncturarū multipli
cantur et sepius fiunt in
pedibus et hancis
In tertia primo agit de cā
efficiente complexionali do
lorū iuncturaliū Scdō de
efficiente hūorali ibi Ma
terie vero Tertio compat
inter efficientes humora
les que ipsos sepius effi
ciūt et que minus ibi
Et plurimū quidem
In prima particula dat
iiii^or causas efficientes cō
plexionales dolorū iunctu
rarū
Prima est complexio totius
corporis īflāmans hūores
et liquefaciens qui quieti
prius erant: et liquefacti
tendunt ad iuncturas
Secunda est īflāmans ta
lis complexio in aliquo mē
brorū de principalibus pre
cipue in corde similiter operās
Tertia est complexio totū

mſtrtydans et congelans
corpus vel nutrituas corpis :
vnde crida flemmata multi
plicantur que expulsa ad
nutrituas dolores fiamt
Quarta est complexio ſitas
et exitans vel in tuico cor
pore materias exprimens
deorſum ad nutrituas vel
has illic latas minutiuas
comprimēs . et proprie cū
hinc congelati fingon iuncta
est hūiditas extranea nocia
in ſedā tangit . x . cauſis
humorales effectuas dolo
rum nutrituarū
Prima est ſanguis ſolus
vel ſingularis ſine admix
tione ~~q quasi nullius ei~~
hūoris alterius vel tam pa
ua admixtione q quasi nul
lius eſt reputationis
Secūda est ſanguis in quo
flā abundat
Tertia est ſanguis in quo
predominatur humor cole
ricus faciens ſanguiū viā
ad iuncturas
Quarta est ſanguis mix
tus cum mīa
Quinta est ſolū flā ſan
guilare existens ſine hūore
alio de quo sit curandum
Sexta est vehementia cru
de aqueitatis vel eſt flā ~~q~~ aq
ſum in maſſa ſanguinis
exceſſiue abundans : quod
alios humores ad iuncturas
duerit ſua ſubtilitate
Septima est aqueitas
pura et ſingularis ~~pont~~
ſicut in alcate iuncturis ībibita
Octaua est cōmixtus humor
ex flate et colera citrina
Nona est aliqua ſpēs colere
vt citrina viridis aut vitellīa
Decima est ventoſitas inclu
ta yroſſa seu cōmota et con
turbata
In tertia pones ſepius aut ra
rius ab hīs humoribus hos
fieri dolores pont iſtū ~~dolē~~
ordinem
Primo q ſepius fiunt a
flate ducto ad iuncturas
et colera ducente ſua ſubtili
tate et caliditate
Deinde a crudo humore vt flā
te aquoſo quod deorſū labi
ſua grauitate et labi iuuat
ſua ſubtilitate
Tertio a ſanguine qui com
paratione ad hūores alios
eſt multipliciter multiplex
et diu minus abūdat vt
in plectonicis facile deſtendit
ad iuncturas pedum grauita
te ipſius et caliditate
Quarto a colera que licet
acuta penetratiua ſit / eſt tū
aptior aſcendere q̄ deſcendere
Quinto a melancholia na
turali flā mīme mobili ſua
ſūtate ſiccitate et yroſſitate
et ſepta facili penetratione .
q̄ nec hūiditatē qua lubricet
habet . nec ſubtilitatē vel a
cutatem : qua ſibi viā fa
ciens aperiat
In quarta dat . xb . cauſa
cauſarū dolorum iuncturarum et notat duum .

Prima est ẏfenerales·e· aliqne ꝓtente cause que di ſpoſuerunt corpus et iunctu ras ad iſtos dolores et ſtati dicentur·

Secūda est catarri et conſe primo de capite fluentes uſque naſum et pectus et expulſe tandē uſq; iunctu ras

Tertia est cohce cura tali modo q; extra intestina con fortata expellunt ſuas ſu perfluitates: quas m ſe re ceꝑe prius conſueuerant· et cum non amplius eas ſuſcipiant ad extremita tes interdum expelluntur· et ẏritas efficiunt

Quarta est cibi mali ẏfene rātes humores ex quibus ſolent ẏrite ẏfenerari ſalt fructus crudi limoſi piſtes et herbe crude

Quinta est debilitas et imꝑfectio ſen diminutio di ẏgeſtionis qua multiplicāt² ſuperfluitates inutiles nutri tiom parate indigerie ẏritas

Sexta est tranſquillitas et quies ſuperflua ſine exercitio corporis et animē ꝑ quas retinentur et multiplicāt² ſuperfluitates que ꝑ exerci tium reſolui conſueuerūt

Septima est contis plu rimis ſuperfluis multū debi litans digeſtiones omnes quia naturalem calorē re ſoluit· et extraneū auget et iuncturas laſſat·

Octaua est frequenter ẽbri an· quo uetim et iuncture q; plurimū debilitantur di ẏgeſtiones impediuntur· et multiplicāt² ſuperflua·

Nona est retentio prius cō ſuetarū euacuationū· ut ſanguinis menſtrui uel emor roidarū uel fluxus ſāguinis a naribus ſolitus· uel di miſſa conſuetudo que iā pre cucurrit fleubothomatione aut ſolutione uentris· unde alvo miſeruit repletio cacochi mica uel plectorica miſtiās iunctuis materias dolorum

Decima est exercitatiō fortis ſu per repletionē·e·dum ſtōcus est repletus cibo et potu· facit eū cibum et potū an te digeſtionem penetrare· quare multiplicātur indigeſ ſti humores· uel corrūpit cibos et potus in ſtomaco

Undecima est contus ſuper re pletionem et poſt cibū ſiti tum uenit adhuc repleto· turbat eū digeſtionem et cibum indigeſtum penetra re facit· qm proprium ſomētū est arteticī dolores in diſpoſi tis adiunc

Duodecima est bnū multū ante omnē cibū in ieiunio bi bitum quod fortiter offendit neruos et iuncturas ꝑducē do ad eos ſuperfluitates a membris intinſecis

Tredecima est cū crudi in ve ſore humores multi retinē tur· et non euacuantur· negli

per artem neq; p naturā p
egestiones neq; p urinas.
nam tunc expectandū est
et non est longinquū quin
iuncturarū dolores afferāt
si ad iuncturas expellātur
vel putrefiant si in cor-
pore manserint febres con
mouentes vel apāta
Circa hanc causam primo
notat q cū hos humores na
tura in egestione aut urina
expellit tunc urina semp
grossa reperitur: non subti
lis cruda: vel fex inuoluta
crudis humoribus
Secdo notat q si sic cōtingat
forte eger assecuratur ab isto
rum humorum crudorū ma
liciis sic q nec dolores iun
cturarum facient: neq; pu
trefient in corpore manētes
Tertio notat q si non sic
fuerit vt expellantur simul
cum urinis vel egestionibz
erit vnū eorū que modo
dicta sunt: puta q facient
iuncturarū dolores fluētes
ad eas. vel q putrefient ma
nentes in corpore
Quartadecima est motus
laboriosus casus aut per-
cussio iuncturas debilitans
et faciens ad eas currere
materias crudas indigestas
Quintadecima est frequens
ira et fortis et multe vigi
lie debilitantes virtutes di
gestiuas omnes et trahen
tes ad ipsum locū iuncturarū
materias plurimas vel has

cōmouentes sic q sua pro
prietate penetrant in eas sb
tilitate et liquefacte motu
laborioso casu percussione ira
aut vigiliis hiis enim iuuā
tibus euenient in dispositis
iuncturarū dolores
Finaliter notat q maior
pars materierū de quibus
dolores iuncturarū fiunt
est superfluitas scdē et tertie
digestionū. que paulatine
aucta quasi periodice p mo
dū cuiusdam crisis a venis
excutitur ad iuncturas tran
siens
In scdā parte principali
istius tocius capli primo a
git de magis dispositis ad
guttas Secdo de causa q̄re
plus euenient iuncturis
gutte ibi Et non quidem.
Tertio de inuiscatione humorū
inter iuncturas qui illic gip
seantur ibi Et multociēs
quidem. Quarto de ortu
carnis super iuncturas ibi
Et multociens oritur. Quin
to de illis quibus sepius
accidunt dolores iunctura
rum ibi Et plurimū quidē
accidunt
In prima particula primo
ait q senes et morbos cro
nicos habentes et cōualescē
tes non recti vt oz sunt
ex magis aptis et parati
oribus ad hoc vt in eis iu
cturarū morbi fiant et mul
tiplicentur
Secdo dat causam: quia

digestiue virtutes eorum de
bilitate sunt decidente in eis
innato calore, vel resolutione
vel prefocatione eius a super-
fluitatibus precipue dum sunt
a morbo conualescentes cu
rati imperfecte cum sedatione
seu mitigatione dolorum
per anodina siue sufficienti
superfluitatum euacuatione et
expulsione ultima finali harum, nam
teste ypocrate: que relinquun
tur in morbis post crisim
subuersiones facere consueue
runt
In secunda dat .iiii^or. causas
quare plus euenient arte
tici dolores seu gutte iuuictu
ris quam in membris aliis
Prima est quoniam sunt
magis cauernose seu vacue
aliis vt voluntariis subser
uiant motibus
Secunda est quod ipse sunt pluri
um motuum per musculos aut
cordas hinc inde tracte quam sint
membra alia et in eis ossa
se magis confricant
Tertia est quia sunt a na
tura sua debilioris complexionis
frigide et exangues quare
minus possunt resistere a
liis mittentibus ad eas suas
superfluitates.
Quarta est propterea quod iun
cture situate sunt in extre
mitatibus procul a regimine
primo quod a corde est: et
singulis ab hoc influitur
membris
In tertia dicit quod inter iunctu
ras frequenter materie visco
se inuiscantur et ibi indurantur
ad instar gipsi propter
quod iuncture rigide reddun
tur et implicabiles et pro
prie dum sunt crude hee
materie flatice viscose quarum
subtile paulatim resoluitur
In quarta primo ait quod su
per iuncturas sepe caro ori
tur et maxime inter di
gitos unde contorquentur
et stringuntur digiti. Et
interdum dolor fortis ibi
accidit ex oppressione forti
cordarum que mouent di
gitos. Et quandoque non est ibi
dolor aliquis: ymo tunc se
datur cum res est habitua
ta nodosaque effecta
Secundo dicit quod gutte species non hic
fit vt plurimum nisi in habe
tibus calidas complexiones quia
carnis generatio communiter est
a calido
Tertio dicit quod inter digitos
in guttis vt plurimum tunc
caro nascitur superflua et in
utilis, quando sanguinea est
guttarum materia
In quinta dicit quod iunctura
rum dolores ciragrici et
sciatici hiis vt multum ac
cidunt quibus podagrici
prius euenerunt nam factu
facilior est aliis podagra.
quapropter sepius precedit a
lios et ad eos preparat quia
debilitat digestiuas omnes
In tertia parte principa
li istius tocius capituli primo

arit de hereditate phtisicoꝝ
Sedo de magno quod ex cu
ris harū timetur periculo
ibi Et multotiens Ter
tio de magnis aptis ām tē
poribus ad has inducendū
ibi Et aptiora Quarto
de aptis ad sanandū et m
aptis ibi Et cum sucurrit
Quinto de quibusdā spālib⁹
causis doloris iunctiuarū
ibi Et de habentib⁹

In prima particula ait q
iunctiuarū dolores vocati
arteria sint de morbis dictis
hereditariis: eo q parentes
hijs infecti morbis plurimū
vicient hoc filiis suis atq;
filiabus vel saltem dāt eis
horū semīaria quia sperma
dispositum est sedm dispos
tionem phenerantis ita q de
scenditur ab oībus mem
bris a simile sanū et ab
egris egrum Signanter
dicit plurimū non semp:
quia plurimos parentes se
ita bene regere possunt q
eorum spermata fere sana
erunt et nati ita regi q
nūq̄ pruenient ad istos
dolores Et hos innatos
ad hoc possunt bermioli pla
netarū aspectus

In sedā dicit q cura doloꝝ
iunctiuarū quia iam diu
diuturnerunt / et consortatio
tanta iūctiuarū q nō vlt⁹
trahant ad eas dolores / et
materierū repulsio ab eis
tanta q redūdent i superiora
sunt cā ad primam et inte
rnum egri magis q̄ ad saluā:
sicut fistularū veterū clausio.
q̄nis in extremis corporis fi
unt procul a vide cerebro
et capite nam tunc pueūt
ad membra principalia sup
fluitates solite currere tā
diu adiacturas Et si nō
iterum ad iunctiuas curratur
et ibi attrahantur / sed sur
sum fluant / cadere enim facēt
in timorem mortis vel grauis
ores egritudines q̄ sunt hui
dolores

In tertia dicit q ver et autūp
nus sunt ām tempora ma
gis apta vt in hijs iunctiu
arū dolor et podagra acri
dant et plus inalestunt

Ver quidem propter hoc q ad
exteriora nascentiū in eo
sanguis et humores: qui it⁹
in hyeme quieti manebant
Autumpnus vero primo ex
malicia diuersor humorum
qui in ipo abundant ex fru
ctuū comestione Sedo ex ma
licia digestionis propter eius
magnā etherogeneitatem m
caloris magno circa meridiē
et sinistri intenso circa medi
um noctis Tertio propter hoc
q in estate priori pori vehe
mentes dilatati fuerunt in
quos sequis noctū autūpni
bries et profunde penetrat
et exprimit humores versus
extremitates Quarto cā
caloris qui fortis in die est
et retinet estimus / et sibi

ſuccedit ſonte in nocte ſingul
relut hyemale
In quarta primo ait q facile
curantur arteria dolores in
principio ſui / ſi ſuccurratur
et obſervatur eis q̃ primo
apparent cum mundificãtib9
venas et corpus et bono re
gimine : et conſervatione
crebra iunctur arũ
Secundo dicit q ſi conſue
ſcant et confirmati ſint ar
teria dolores / non recipiũt
curam plenã et p̃fectã ſi q
non plus redeant precipue
ſi ſint facti ex humoribus
calidis et frigidis nam q̃d
vim conſert eſt alteri noci
uũ
Tertio dicit q cum in hab̃
tib9 dolores arteriosi et po
dagricos varices accidunt /
ſanantur per eas q̃rũ do
lores quia materie de quib9
fiebant / relinquũt iunctur as :
et ad varices tendunt
In quinta dat v. cauſas p̃p
quas accidunt arteria dolo
res / ad hos inclinatis
Prima eſt malũ regimen
in cibis et potibus et reb9
aliis non naturalib9 / ſuper
fluitates in vena multi
plicans / et iuncturas ve
xans atq; debilitans
Secũda eſt corruptio form
membrorũ vel a prima ge
ratione / vel ab obſtetrice vel
ab accidenti contra quem
iuncturas vel eas debilitãs
Tertia eſt meatuũ obturatiõ

ſuperflua dilatatio que de mẽ
bris alijs ad iũcturas con
fluunt afferentes ad has
ſuperfluitates
Quarta eſt frequens ẏgene
ratio malorũ humorũ cauſa
tiua male complexionis membro
rũ radicaliũ ſeu principa
liũ maxime epatis et cor
dis licet aſſimãtiua electa
cibaria
Quinta eſt febres putri
de : que q̃q; commouent e
leuant et augent arteriosos
dolores corrũpendo humores
et liquefaciendo et exacuẽdo
et parando ad fluxũ . ſicut
hi dolores q̃q; eueniunt
per viam criſis in febribus
putridis
In quarta parte principali
huius capli primo agit de
ſciatica et proprietatibus
eius
Sed de cauſis doloris hãc
mondũ omnes ſi ad ſciaticã
ibi Dolor vero hanc Dicit
de quodam ſigno prognoſtico
ſuper hoc ibi Et dicitur
In prima particula dat dñs
cautiones ſiue admonitiones et
conditionibus ſciatice
Primus eſt q dolor dictus
ſciaticus vel ſciatica paſſio
de ſũma et numero eſt
iunctural iũ dolorũ : qui ge
neraliter ẏſtitte vocantur
et arteriæ paſſiones
Secundus deſcribit hoc mo
do ſciaticam / q eſt dolor in
choans a iunctura hanc

et descendens ad coxā et q̄nq̄
extensus vsq; ad tybiam et
calcaneum

Tertius est q; plus aug̃et
descensus sciatica doloris
q̄ā tomagis durat. Et
diuersificatur etiam exten
sio penes multitudinem et
paucitatem materie nam si
panca fuerit ip̄ius materia
minus extenditur infirmus
dolor: et si multa magis.

Quartus est q; dolor q̄nq̄
extenditur vsq; ped̄em di
gitos. et tunc demaciāt
coxa et pes dolentes: quia
dolor impedit hom̄i mutri
onem: et sum̄ corrumpit esq̄
alimentum

Quintus est q; habens
sciaticam dolorē ni sine dolo
ris delectatur. sciam com
pressione manus: et pau
ca ac sciam deambulatōe
super extremitates digito;
ped̄um: ideo mte ad eos vi
tute exercitii sibi consueti

Sextus est q; vir habens sci
aticam si inuinat anteq̄
et vix se contenet equitat
erectum: non valente hāc
dolorosa phantasiā sustinere
hos motus

Septimus est q; in sciatico
dolore q̄nq̄ laxatiu: natura
seu ventris: et inde inuinat
et alienatur esset: sine sp̄
te hor formal: sine p̄ farma
cū. educatur cum pars mate
rie doloris solutione vētris

Octauus est q; in sciatico
dolore q̄nq̄ ad hoc ducat ut
coxe extremitas .g. vertebrā
a sciā resiliat et dislocetur
a pyxide ip̄ius. et tunc geme
netum idest pruritio ischias
vere dicitur. Et m si
nom̄ auicēne scribitur za
marici vel zemena idest
pruritio ischias

In scdā dat vm causas do
loris in hanca fixi nōdū p
uenientis vsq; ad sciaticā.
neq; descendentis vsq; ad
tybiam et ped̄em donec per
mutetur ad veram sciaticā

Prima est debilitas aduc
mens hanc ap̄ter sep. aut
dim. dim̄ super aliquid aut asperū
sedisse

Secūda est p̄cussio fortis super
hanc̄ cum flagellis virgis
baculis aut malleis

Tertia est fatigans et assidua
equitatio maxime dum step
sunt inequales et minus
breues aut minus longe.
vel patiens prius non con
suetus equitare. Et iste st
causa primitus huius do
loris

Quarta est humor caldus
a quo sepius fit iste dolor hāc

Quinta est p̄mutatio dolo
ris matricis dimittum q̄nti
fortē .x. mensibus aut plus per
manentis: ad hanc dolores
q̄ā ad hanc̄ fluūt de matrice
humores: quibus predolebat.

Sexta est materie q̄nq̄ cāle
vt colera aut sanguis: q̄nq̄
cōmixte vt fla et colera

currentes ad hanc cum me a
bundanter

Septima est cum hanc
superflua repletio sanguinis
opprimens lacertos et nervos
qui ibi sunt

Octava est apa mutum secu ra
cens in profundo locorum hanc
proximorum · quod non ibi
appareat propter loci profundita
tem sicut reliquas iunctura
rum apa semper manifesta est

In tertia super hoc hanc do
lore dat hoc pronosticum qui
dolet in hanca / et rubet in
toya vehementi rubore qsi
ad quantitatem trium digitorum
sine hoc q faciat sibi dolorem /
et accidit ei vehemens pru
ritus in ipi toya / et desi de
rat comedere olera / moriet
in die xv · sed hoc no af
firmat · Et multa alia
quorum ignoratur causa fre
quens scripta in memoriam · i
quodam libello qui in vocabu
lis sepulcro dicatur · inventus
fuisse

In quinta parte principa
li principe notat xi · cu
ra species dolorum iunctura
rum

Primum est q materia sit et
extenuatur omne membrum
in quo est et dum pstringat
iunctura hos dolor · quia de
bilitat membra huius vir
tutes et calorem innatum

Secundum est q illi iunctura
dolores qui nec sint frigidi
neq; podagrici / sed sunt qui
recte curantur et eradicant

per purgationes eorum materie /
non facile recedunt neq; velo
citer · nam iunctura spatule
in alto posita est et iunctura
cubiti et incerte et digitorum
quare non facile nec velociter
humores ad eos ponderosi a
scendunt

Tertium est q statica et po
dagrica vice una curantur et
eradicantur · earum materie /
velociter recedunt et a cau
sis levibus · ut extensum cibi
et potus superfluo cursu et
motibus inordinatis · quia
pes et hanca sub trunco cor
poris in imo positi sunt ·
unde velociter et facile ad
eos humores descendit / postea
nursis fuerunt in remo mul
tiplicati

Quartum est q veniet mor
bi iunctorales sunt hereditari
ci / sic q de parentibus in
filios transeunt propter cum
dictum canonem primo tertie
partis capitis istius

Quintum est q materia stra
tica faciens secundum plurimum
est in iunctura hanc et
ex hac procedit atque diffun
ditur usque in nervum latum
qui sup iuncturam hanc ter
tium descendit

Sextum est q dolet hec junc
tura fortiter / preparatum
ad ipsam effundi materie de
toto corpore demptis mate
riis que evacuate sunt in
quibusdam membris a pri
cipio morbi / no aptis effundi

Septimū est q̄ hiūor striatu
cam faciens q̄q̄ non clau
ditur in iunctura hance sed
in nexuo lato stipet hanc ex
tense

Octauū est q̄ sepe mucosus
hiūor seu misallazmosis
mi hance pixide multiplica
tur. quo molhificatur higa
mentū alligans vertebrū
cū scia. quare dislocatur
et facile vellit a pixide ver
tebrū

Nonū est q̄ anteq̄ hiūmē
tū alligans vertebrū cam
stia sit complete molhifica
tum p̄ misallazmes acci
dit iunctue hance dispositio
media inter eius firmitudi
nem et dislocationē. sic q̄
neq̄ dislocata est neq̄ fa
tis firma. sed dislocan apta

Decimū est q̄ doloz striatic9
est de magis vehementibus
iunctue doloribus et i fortis
sidme et in diuratione.
In fortisidme quidē quia
proximus est tunico corpis
et locis expulsionis frēū vnē
et menstruoꝝ a quibus as
sidue stipsiua recipit. In di
uratione vero ꝓpter iunctue
hance magnā prosūditatem
a qua vix extrahi possunt
materie

Nonū est q̄ cauterium cam
ferro cādenti iunctue hāce
appositū reddit egrū sensz
a dislocatione hance nam
iunctuā adeo stringat et con
stringit q̄ vertebrū a stia
rephire non potest. et ita pro
hibet claudicationē. Iuxta id
ypocratis amphoꝝ. vj. Quī
busūmq̄ a striatica molesta
tis vertebrū repsit formas. hic
tabescit cruo. et claudicant
si non diuertit. idest cauterī
sentiur

In sexta parte principali
pertractat de partibus vnde
podagra incipit et ad quas
egreditur. Deinde de ipīs apātibē
et locis in quibus ipsa accidit
ibi. Et q̄q̄ apātur. Tertio
de eis que podagricis accidūt
ibi. Et ex eis que

In prima particula primo
ait q̄ podagra interdū a digi
tis pedis incipit et sepius a
talis vel alucibus vt
quidā noiant. Et q̄q̄ in
cipit a calcanei iunctura.
Et interdum ab altero latez
pedis vel ab vtroq̄ silvestri
bus et domestico. Et incipit
interdū ab aliquo latez de
inde cōicat idest cois fit. et
ad partes alias pedis extendi
tur. Et hec diuersitas pro
cedit a partibus pedis diuersita
te in debilitate. et hiūorū di
uersitate in penetratione

Deinde dicit q̄ podagrice dolo
q̄q̄ tantus est et ita vehe
mens q̄ ipse eleuatur vsq̄ ad
locū coxe

In secda primo ait q̄ in poda
gra pes alī apostematur vel
ꝓpter affluxum copiosū hiūoꝝ
vel quia a iunctura scias hiūor
exit apā faciens et est signū

conualescentie sicut gene tumor
in dolore dentium
Secundo dicit esse verisimile
quod hoc apostema non sit in mem
bris quam plurimi sensus. sicut
in cordis et neruis. ymo in
ligamentis que sensu ca
rent: et in panniculis que
iuncturas tegunt et conti
nent a foris. sicut galienus
medicorum princeps summus
asseruit
Tertio dicit quod quia materia
podagre non clausa est in cor
dis et neruis siue aposte
mosa / siue non / fuerit / non
ducit ad spasmum neque dolor
podagre nec apostema eius. neque
communiter ad saniem perducit:
sed tandem resoluitur vt
in pluribus
In tertia tangit accidentia duo
que podagricis accidere solent
Primum est quod ossea seu bur
se suorum testiculorum prolon
gari solent et deorsum tendere.
nam mollificantur et rela
xantur ab illis materiis
que ad pedes descendunt: et
descendendo ad hos ossea perimbi
bunt
Secundum est mors subita quandoque
conueniens in colerica podagra:
maxime apud plurimum re
gimen in ipsa. s. cum nimis
abunde pascuntur precipue
calidis et colericis cibis: quia
tunc dolores maxime extra
descunt / et inquietudines
et insompnietates: quibus
deicitur patientis virtus.

Capitulum vi de signis

Illud quod te oportet cogno
scere de causis harum
egritudinum per signa
in primis est dispositio
simplicitatis com
plexionis aut compositi
onis eius cum mate
ria
Et simplex quidem
eius est parum et raro
Et fit in ea dolor
sine grauedine
Et absque inflatione
Et non est alteratio
coloris
neque signum materiei
In materiali vero illud
quod de ea in primis
oportet te cognoscere est genus
materiei
Et via cognitionis
eius est aut ex colore
loci / aut ex colore apostematis
eius cum dolore:
sicut fit in apostemate crudo
Et ex tactu / aut est
frigidus aut calidus

Aut inflamatus aut
secundum consuetudinem
Aut ex accidentibus do
loris aut sit cum infla
matione vehementi
et pulsatione: aut cum
inflamatione equali
et tensione: Aut cum
tensione tantum.
Aut ex eis quibus iu
uantur et cum quibus
sedatur dolor / si non
errat extimatio. Tunc
enim extimat propterea
quod frigida sunt ei conuenien
tia / quod materia sit calida.
Et non accidit extima
tioni eius ut erret /
nisi propter additionem
doloris apud infrigidationem
inspissantem / extimans
quod materia inspissata
sit frigida aut errat
per sedationem doloris a
pud resolutionem: et
extimat quod materia sit
frigida et est calida. que

resoluitur / et resoluit.
et sedatur dolor eius.
ymo oportet ut consideres
omnia illa
Aut ex hora doloris / et
additione et sedatione
eius / an est in vacui
tate aut repletione
Et ex dispositione
incipiente ad apostema / et
tarditate in eo / aut
priuatione apostematis omnino.
quare significat humo
res malos subtiles ca
lidos aut compositos
et sunt interius / et
humorem crudum purum
Et ex dispositione gra
uitatis. grauitas in
materiis subtilibus.
de quibus possibile est
ut aggregetur pluri
mum vice una est plus
Et quandoque cognoscitur
in pluribus horis ex
vrinis illud quod vincit
super ipsam.

Et ex egestione an
vicens sup eam sit co
lerica res/ aut mucosa.
Et cognoscitur quinque
ex etate et consuetu
dine
Et ex regimine pre
cedente in comestis et
ebibitis
Et exercitio/ et requie
Et contrariis eorum
Et comitate complexionis
reliqui corporis
Et materiam quidem san
guineam significat
rubedo loci/ si non est
vehementis profundi
tatis/ aut non est/ aut
non apparet adhuc
Et significant tensio
vehemens
Et repletio
Et pulsatio vehemens
Et gravitas
Et preteritum regimen
Et quod scitur de dispo
sitione corporis sangui
nei

Et fortasse est corpus
grossum carnosum pin
gue
Et est in sciatica san
guinea dolor extensi
vus longus similis
longitudinis
Quem flebotomia statim sedat
Et materiam colericam
significant caliditas ve
hemens que ledit ta
ctum/
Cum parvitate quan
titatis in egritudine
Et parvitate gra
vitatis
Et tensionis
Et parvitate rubedinis
Et declinatione dolo
ris ad illud quod appa
ret de cute
Et transquillitate
eius ex frigore
Et quod preterit ex
regimine
Et reliquie significa
tiones quas diximus

Et dispositio corporis
colerici
Et materiam fleumaticam
significat quod non al
teratur color: aut
alteratur ad plumbei
tatem
Aut est illic parum
inflamationis
Et adherentia doloris
Et privatio signorum
sanguinis et colere
Et quod fortis fit inces
sio doloris in latum
Et quod corpus non est
carnosum: ymo est adi
pe plenum
Et significationes
note huius complexionis
que preterite sunt
Et materiam melan
colicam significat dolo
ris occultatio
Et parvitas tensionis
Et paucitas iuva
menti cum curatione
Et attenuatio loci

Et non est in eo mol
licies
Neque claritas coloris
Et quandoque tendit ad te
nebrositatem
Et significant ipsam
complexio viri
Et dispositio splenis
eius
Et appetitus superfluus
Et regimen ipsius
preteritum
Et reliquie significa
tiones quas invenimus
in complexionis melancoli
ce cognitione
Materiam vero mu
rie significat caliditas
vehemens
Cum re que est qua
si pruritus
Et cum nocumento
vehementi ab eo in
quo est calefactio
Et iuvamento vehe
menti ab eo in quo est
infrigidatio et stipticitas

quedam.
Materiam vero ven
tosam significat ten
sio vehemens absq;
gravitate
Et significat ipsam
permutatio doloris
Et regimen ventosi
tatis generativum
Materias autem
permixtas significant
tensio vehemens
Et paucitas iuva
menti cum curationibus
calidis et frigidis
Et diversitas horarum
in quibus iuvatur
Iuvatur enim aliqua
hora medicina una.
et hora alia cum ea que
illi contraria est
Et plurimum quidem
accidit hoc accidens
corporibus calide com
plexionis aut colerice na
ture: que utuntur re
gimine infrigidante

humectante generatio
flatis et humoris cru
di ex cibis et motibus
super repletionem
Quare permiscentur
duo humores et expel
litur quod ex eis grossum
est propterea quod submer
sit ipsum subtile san
guineum et colericum
ad iuncturas
Et horum quidem
plurimum iuvantur
et quiescunt dolores
per comprehensionem
subtilem cum manibus
pluribus. quoniam humor
resolvitur et matura
tur per eam
Et iuvantur cum un
ctionibus temperate
caliditatis
Cum quiete motus
enim prohibet a matu
ratione
Illud quod te In hoc capitulo
primo agit de precognitione
causae gutte si sit simplex
et immaterialis vel non

Secundo de signis materialis ibi In materiali vero
Tertio de signis sanguinee ibi Et materiam quidem sanguine ani Quarto colerice ibi Et materiam colericam Quinto flatice ibi Et materiam flaticam Sexto melic ibi Et materiam melancolicam Septimo muriose ibi Materiam vero murie Octavo ventose ibi Materiam vero ventose Nono materierum commixtarum ibi Materias autem permixtas

In prima parte primo ait quod primum precognoscendum de causis dolorum iuncturarum per signa sua est an mala complexio simplex sive materia sit ipsarum causa: sicut calor immoderatus vel excedens frigus / Aut mala complexio cum materia humorali aquosa ventosa aut permixta

Secundo dicit quod mala complexio simplex sine materia parum et raro est in iuncturis faciens in hiis dolores

Tertio dat signa iiii^or dolores facientis ab hac complexione non materiali

Primum quod est dolor iuncturarum ubi est sine gravedine seu ponderositate

Secundum est quod ibi non est inflatio nam deest materia que tumorem faciat

Tertium est quod color loci iuncture non alteratur a propria natura / quia non est illic humor quo tingatur colore extraneo

Quartum est quod ibidem non est signum aliquod materie peccantis ex qua surgat dolor

In secunda premittit quod in doloribus materialibus genus materie facientis dolores per propria signa precognoscere oportet ut sciatur quibus digerenda et purganda est peccans materia

Hoc premisso dat vias xiii quibus cognoscitur genus materie facientis guttas

Prima est ex colore loci doloris aut apatis illic existentis: qui si sit rubeus / sanguinem significat: si citrinus coleram si pallidus flegma: si fuscus melancoliam

Secunda est ex tactu loci doloris qui si frigus multum sentiatur significat flegma: si calidus et ardens multum inflamatus significat coleram. si vero sentitur ut in sanitate moderate calidus significat sanguinem

Tertia ex doloris accidentibus est. ut si vehementer inflamatus fuerit et pulsativus / colerica est materia: si cum inflamatione equali seu moderata et tensione sic significat sanguinem plus debito calidum si cum tensione tantum / significat sanguinem moderate calidum

Quarta ab hiis sumitur que

iuuant et sedant arteticos dolores. Et hec via vera est si non erret medicus in extimatione modi sedm̃ quem res iuuat aut nocet in istis doloribus. tunc em̃ extimat quando non erravit / q̃ cala ẽ humus doloris materia / propterea q̃ ei conferunt frigida. et q̃n istud videt in experientia. Et hic notat prin̄ceps q̃ extimationem medici non audit nec se inserit error circa hec que cōferunt et nocent arteticis nisi alteri duorum sequentiū modorū

Primus est dū dolor crescit et additur p̄ misrigidā tia desuper adhibita materiam doloris resolui paratā mitius conculcantia et misspissantia. quare false extimat q̃ inspissata materia doloris p̄ misrigidā tia / sit de se frigida que tamē calida est

Secundus modus cum̄di est dum sedatur dolor. cum̄ cā aut humor / calidus p̄ calida resoluentia materiam doloris. et inde extimatur q̃ista materia sit frigida / attamē est calida: que seipsam resoluit vel resolui adiuuat sua calidate: et ipā resolvitur p̄ calida supposita. quare diminuitur vel sedatur dolor.

Oportet igitur vt hec omnia bene considerentur ad recte iudicandū p̄ conferentia et nocentia / si materie frigidae / calide sint aut fre

de se q̃ cala iuuant

Quinta est que attenditur ex hora doloris et augmēto ipsius et cum̄ sedatione vel remissione / quo ad horā vacuitatis vel repletionis corporis ex cibis. vt frigide que accidunt / et magis infestā hora vacuitatis / et remittuntur post comestionem / sint vt multū calide. quia ieiunium̄ inflāmat et acuit harū materias. Et ille q̃ accidit plus in hora repletionis / sint vt multū frē quia ieiunium̄ materias ipārū digerendo alleuiat

Potest etiam frigide doloris excitari penes motum / humorum ex quibus causatur in quadris diei vt dolor excitetur sanguineus / in quadra diei qua mouetur sanguis. Et dolor colericus in quadra qua solet dnāri cholera et sic de aliis

Quadras autem diei q̃bus dnāntur et mouentur humores hiis versibus colligit

A nona noctis donec sit tertia lucis est dnāns sanguis: sex lucis sequentibus horis est dnāns cholera / dū lucis nona sit hora. post hoc flegma venit / donec sit tertia noctis
Post niger humor inest donec sit nona quietis.

Veruntamen septimus expertus scit dolores arteticos ex quocūq; humore fiant / de nocte augmentari. quia tunc humores mitius reclinantur a frigore

noctis prohibiti resolui
Sexta via sumitur ex
dispositione qua calor gut
tosus cito aut tarde apatur
vel non apatur. Et hec di
spositio qua non apatur si
gnificat humores calidos
subtiles aut compositos
in vacuitates iuncturarum
intrasse et in hiis recludi
non extra erumpentes. Vel
humorem crudum subtilem
aquosum ita penetrasse sub
tumore foris eminente.
Dispositio vero cite conuersi
onis ad apa significat san
guinem subtilem plurimum
causare hunc dolorem. Sed dispo
sitio tarde conuersionis ad
apa grossos significat et
melancolicos humores causas
esse dolorum
Septima attenditur penes
dispositionem grauitatis
pluris aut minoris in loco
doloris. nam grauitas plus
est tempore principii dolo
ris artetica in materiis
subtilibus precipue aquosis
ex quibus vice vna magna
simul potest effundi quan
titas. Sed dum materia
gutte tota fluxit tunc in
flatica ceteris paribus ma
ior est grauitas: post in
melancolica: deinde in san
guinea nisi sanguis in hac
quantitate sua plurimum
exsuperet alios humores
Octaua trahitur ab vrina.
nam secundum plurimum per
vrinam noscitur quis humor
abundat et predominatur in
materia vite. si patiens be
ne regulatus fuerit in die
ta sua. nam si cruda fuerit
et pallida vrina flatus dominari
vel melancoliam naturalem indi
cat si spissa subruffa dominium
sanguinis. si ardens et ignea
colere dominium.
Nona cognoscitur ex egestione
super quam si vincat humor
colericus significat talem
in gutta vincere. Si vero mu
cosus seu mucillaginosus
in egestione dominetur humor
talis presumitur in gutta
vincere: si melancolicus humor
dominetur is in gutta vincet
Decima ex etate et ex egri
consuetudine. Ex etate quo
dem: nam senes et decrepi
ti ex parte etatis sunt pro
niores ad guttas flaticas.
iuuenes ad colericas et pueri
ad sanguineas. Melancolice
vero rarissime accidunt et
senibus magis. Ex consue
tudine vero. nam qui consu
euerunt sepius incurrere
morbos colericos dum gut
tas incurrunt presumitur
quod ipse sunt colerice. et qui
flaticos quod sunt flatice. Et
qui sanguineos quod sunt sanguinee.
Vndecima trahitur ex regi
mine prehabito in cibis et
potibus. quod si fuerit flatus coleri
cum presumitur quod gutta sit
colerica. si sanguineum sangui
nea. si flaticum fleumatica.

Quodcuma tralhitur· ab exercitio et requie et sinis continuis· nam exercitiū imoderatum puta nimis fortē vel nimis longum sanguinem colensat· et iunctuas preparat ad ghittas colericas·
Et requies nimia flā multiphicat· et corpus disponit ad ghittas fleumaticas·
Contrariū vero supflum exercitii est temperatū exercitiū·
Et contrariū nimie requiei est moderata requies· et hec contraria de se disponūt ad sanguinis bonā ghenerationē· quādō nimis crescit· efficit interdū ghittam sanguineā vel hic melhor p requiē sopnii· quā si nimis sit flā multiphicat· Et sompnus contrarium est vigilie· que si supfluant alimentant colerā·
Exercitii vero contrariū ē quies extendendo nomen cō varietatis ad primatiue opposita· que sicut contraria sunt innata sicu circa idem subiectū succedē· sed nō simul

1 tralhit

Pedeamiga a cō complexione reliqui corporis preter iunctuas· vt si tota corporis complexio colerica est· merito possumi potest ep et ghiutta colerica est· nisi contrariū regimen obstiterit· Et si flatica tota est complexio ghiutta erit flatica· si sanguinea sanguinea
Si tertia dat signa vm materie sanguinis fluctuōs ghiutam· et notat duo·
Primū est rubor loci cui ghutta missa est· nisi vehemēter profundatus fuerit in iunctā sanguis et non foris eminēs· Aut non adhuc ghiutta est· aut nondum apparet
Secūm est tensio vehemens in loco doloris arteria pter multam sanguinis supabundantiam
Tertiū est repletio plectonica in venis que ghiutte circū stant ex sanguinis multitudē
Quartū est pulsatio vehemens in loco pter fortem sanguinis ebullitionē in arteriis que ibi sunt
Quintū est ghravitas ex sanguinis multitudine
Sextum est regimen exterpretentium· quod sanguinē multiphicant
Septimū est noticia corporis infirmi qp est sanguineū a priepria complexione
Octauū est qp forte corpus patientis est ghossum carnosum pmixtue
Deinde primo notat qm sanatica ghiutta sanguinea dolor precipitur· extensiuus longius vniformis longitudinis vsq ad ghenu aut calcaneum dilatatio sanguinē et abunde effusio vsq ad ista loca per ghossam venam· cuius ramī sunt vena popliteo et sophena et sciatica
Secō notat qp iste sanguinei sciaticus dolor p floīat·

ilico sedatur primo baptice
sido sciatice lateris eiusdem
nam remota causa removet
tur effectus

In quarta dat x. signa ma
terie coleree quitta efficā
tis

Primū est calor vehemens
offensivus tactus et ledens
manū tangentis

Secūm est panitas quātitā
tis molis materie morbi
sic q plus offendit sua ma
teria q̄ magnitudine

Tertiū est panitas qualita
tis eius nam colera panca
est et leuis substancie

Quartū est etiā tensionis
panitas ꝓpter panitatē
colere que matris pungit q̄
extendat

Quintū est panitas vene
subtilis nam tunicula co
lere vergit ad citrinū.

Sextū est q dolor plus ad
superficiem cutis est declinās
q̄ sit ad dolētis unctuire
profunditatem ꝓpter leuita
tem et mobilitatē colere.

Septimū est q cyter allevi
ationem et transquillitatē
cōiter iuenit ab infirmantib⁹
deforis adhibitis vt ab aqua
frigida cum modico aceti vel
a succo [illegible] aut semprine
vel nenuphare vel lentisime
aque vel lactuce aut endivie.
nam reprimunt addorem
qui est causa doloris

Octauū ē vtrūmē multi
plicatis colerā plus obstinatū

Nonū est vtrique significationes
que prenotate sunt in parte
secunda capti presentis vt
hec que sumūtur ab vrinis
febrib⁹ etate et infirmi con
suetudine nec non exercitiis
superfluentibus

Decimū est corporis colerici
dispositio sic q̄ colericū est b
mulcissimi corpus.

In quinta dat signa dyn.
flatice materiei sanctis quitta

Primū est q̄ color doloro
loca non multū alteratur a
proprio et naturali colore
cutis. quia flā est albū sicut
illa cutis. si vero alteretur ꝓpt
fumosus flātis/tendit adplūbei
tatem

Secūm est q̄ pauca vel nulla ē
inflāmatio in loco doloris ꝓpt
fumosus flātis quod interdū ali
quid sanguinis assequat a dolore
attractū. vnde surgit color mo
dicus

Tertiū est adherentia seu si
gno doloris ꝓpter tenuitatē
adherentis flātis

Quartum est privatio signo
rum dni sanctorum et cole
rico modo preexpressorū

Quintum est q̄ mollis flā
tus doloris fit fortis in latū
q̄ flā in eptū se mittit pro
fundare et cursi in altum
sua labili humiditate diffun
ditur in latū

Sextū est q̄ patiens non est
carnosus in sanguine abun
dans: sed pinguedine plenus

Septimū est note significa

tiones ſtatice complois · q̃rum
primum ſed̃a do
ctrina tertia ca°. m°.

In vj dat ſignia ꝑ materie
melancolice ꝓuitas efficien
tis

Primum eſt q̃ dolor eſt vehemẽs
occultius · nam eius materia
nec eſt multa extendens
nec acuta ꝓnoſcens

Secundum eſt paruitas tenſois
ibi ꝓpter puritatẽ materie mor
bi

Tertiũ eſt q̃ in hac parum
ꝓficiunt curandi inſtrumenta ·
nam militis huiꝰ modicũ o
bedit maturatiõi reſolutiõi
et euacuationi

Quartũ eſt denudatio
loci innaturalis et vicinãtiũ
quia mitis ſimilitate ipſius et
ſimilitudine complen ꝓ
hibet in his mutationem

Quintũ eſt q̃ in loco hoc
non eſt mollities · nam cũ
mitis ſit ꝓuiſſa terreſtreitas
magis apta eſt indurare
q̃ mollificare ·

Sextum ẽ q̃ non eſt in loco
ꝓuite claritas coloris : non
cũ eſt clarus mitis color · ſed
potius fuſcus ·

Septimũ eſt q̃ color loci iſtius
ꝓuite tendit ad ſubfuſcedinẽ ſeu
tenebroſitatẽ ſicut mitis que
cauſa ipſius eſt ·

Octauũ eſt eſſe cõplexio me
lancholica ·

Nonũ eſt diſpoſitio ſplenis
ſi talis eſt q̃ maſſã ſanguinis
non bene mũdificet a mitis ·
quare in diſpoſitis ad ulcerationes trudat · et ad hanc
expellatiũ ·

Decimũ eſt excedens appetitus
ad cibos quo ſignificatur a
cris mitis ſuperabundantia · cui
pars eſſentie ſuperſũ ad os ſto
machi · et pars ad iuncturas

Undecimũ eſt regimen mihi
eſt prius obſeruatũ ·

Duodecimũ eſt ſignificatores
alie mitis complois quas ipſe
prædicunt primum ſed̃a doctrina
tertia ca°. m°.

In ſeptima dat ſignia · mi°.
materie mure facientis ꝓui
tas · eſt autẽ muria mitioſa
aquoſitas ſeu vinus colericũ
urine ſile · que mitedũ ſan
guinem ꝑ ſtomachum foras extra
cto / ſuperuenire videtur ·

Primũ eſt color vehemẽs
in loco doloris ex ardore mu
ris

Secũm eſt veluti quidã prurit⁹
in loco doloris ex mitioſitate muris

Tertiũ eſt leſio vehemens a
calidis ſuper appoſitis / et dolo
ris aggrauatio q̃m faciunt
muriam fluere

Quartũ eſt adiutoriũ ab il
lis vehemens que locũ refri
gerant cum quadam ſiccita
tate · ſicut ꝓtractacta buglo
ſa paſtoris / ſempiuiua lentiſco
aque hec cum mitigant ar
dorem materie

In octaua dat tria ſignia
ventoſe materie ꝓuitatem
efficientis

Primum est quod sentitur tensio vehemens sine gravitate in loco doloris a ventositatis dilatatione

Secundum est doloris frequens mutatio de parte in partem quia ventositas facile mobilis est

Tertium est regimen prius observatum quod multiplicavit grossas ventositates

In nona primo dat tria signa mixte materie guttarum ex calida ducente: et frigida ducta

Primum est quod sentitur tensio vehemens in loco doloris propter abundantiam commixte materie

Secundum est quod paucum reperitur adiutorium in medicaminibus calidis et frigidis gutte suppositis: quia per calida materia calida ducens irritatur: et ducta materia frigida incrudatur per infrigidantia.

Tertium est quod eger in horis diversis nunc una nunc alia sibi contraria medicina iuvatur. Ut frigida interdum iuvant reprimendo ardorem materie ducentis: et cito post calida iuvant resolvendo aliquid materie ducentis et ducte materie digerendo aliquid.

Deinde notat quatuor circa hos materie commixte dolores

Primum est quod hee gutte commixte materie frequentius accidunt calidis colericis et nutritis cibis frigidis et humidis flatu generantibus et crudos humores: habent ergo colera a complexione: et flatu a regimine

Secundum est quod ob hoc isti duo humores simul permiscentur: et flatu propter hoc ad iuncturas ducitur quod colera aut sanguis calidus subtilis facit sibi viam: et dat ei facilem penetrationem et submersionem in iuncturis vacuis.

Tertium est quod dolor gutte huius commixte sepe alleviatur comprehensione iuncture dolentis cum manibus teneris temperate calidis: quia per has humor dolorem faciens maturatur et resolvitur

Quartum est quod iuvantur habentes has guttas et alleviantur eorum dolores per iunctiones temperate caliditatis ut cum oleo camomille aut axungiis galline caponis aut anseris. quia nec incrudant humores frigidos: nec humores calidos ebullire faciunt sed suaviter maturant et resolvunt eos.

Capitulum vii de curatione dolorum iuncturarum et podagre et sciatice

Cum cognoscitur quod causa est complexio si

plex/ facile est ipsius
regimē
Multociens namq; est
inflāmatio pura absq;
apostemate Quare
sufficit ꝑmutatio com
plōis
Et maius quo ~~indigetur~~
~~ditur~~ indigetur est e
uacuatio colere simul
et sanguinis
Et similiter quāq; est
congelatio et frigus
dolorē faciens. Quare
sufficit ꝑmutatio com
plexionis
Et maius quo indige
tur/ est euacuatio fla
tis/ vt calefaciat sāguis
Et multociens qui
dem est siccitas exa-
sperans. quare nccia
est humectatio sicut
scis
Cū autē cā in eis ē
materia/ tunc oz vt
prohibeatur quod ef
funditur/ per attra
ctionem ad contrariū
Et ꝑ minorationem.
Et confortetur mēbrꝝ
vt non suscipiat
Et resoluatur quod
īuentū est/ vt priuetur.
Et redi in omībz illis
ad canones vles
Et si fuerit sangui
nea/ aut cū dūo san
guinis/ oz vt administres
flōiam ex parte cōtra
ria.
Et si fuerit cōis iūctu
ris corporis/ tūc ex
vtrisq; partibus simul
Deinde administra vomitū:
et proprie qn̄ dolor
est in inferioribz. vo
mitus enī magis iu
uatiuus est ei q̄ ven
tris solutio
Deinde administra solu
tionē ventris
Et incipe a re forti/
si non prohibet pri
uatio maturitatis/ et
grossitudo materiei:
q̄uis facilis sit inco

lumior: et gradatio
conuenientior
Deinde sequere cū so
lutiuis mūdificātibꝰ
scdm̄ gradationē
Et sunt de hom̄ibꝰ
qui describunt mici
um cum facili post
facile Et sigillant
cum forti post matu
rationē
Et rectius quidē est
in hac si materia est
subtilis colerica/ festi
nare euacuationē cū
videtur maturatio
Et si est grossa/ non
est malum premittere
quod eam subtiliet/ et
maturet/ et preparet
ipsam ad hoc vt expel
latur ad partē euacu
ationis
Et tu interim allevi
a cū solutōe subtili.
Et si materia fuerit
composita/ fac vt so
lutiuū et emplastrū
sint composita
licet tamē melius sit
vt blande tractetur in
principio.
Et non fiat flōia. flōia
enī accrescere facit hu
mores: et facit eos cur
rere in corpus: et nō
extrahit quod nāe est
vt extrahatur.
Et similiter non fiat
euacuatio
Et assiduetur aqua
ordei vsquequo matu
ratio appareat.
Si autē repletio exi
git vt fiat expulsio/
tunc fiat cum eo quod
facit assellare semel
aut bis Et ex eis q̄
bibuntur sicut aqua
endiuie et solatri cum
cassia fistula
Et clisteribus: et sūt
rectiora
Cum autē declinare
incipit tunc nō de —

clines et euacues: quoniam
fortassis mouebit humo
res a locis suis ad egri
tudinem
Et attende crises .s. et
que fit in die quarto
et septimo et undecimo
Et hora crisis melior
eis est quartusdecimus
Et si possibile est ut
cesses ab euacuatione
usque ad maturationem
et sis contentus embro
cis cum aqua et frigida et
calida et tepida secundum
canones predictos in
capitulo embroce / fac
Et incipe ab aqua frigida
Epithimata vero calida
et narcotica omnia sunt
nociua. Calida quidem
propter attractionem: sed
narcotica propter conge
lationem et cruditatem
Et iterum epithimata
infrigidantia grossum faciunt
crudum: et mortificant
subtile: et prolongant
egritudinem
Et aqua quidem ca
lida nociua est eis:
quoniam humectat iunctu
ras
Et oximel propter su
am acetositatem non
est magni iuuamenti
Et semina fortia
sicut semen feniculi
quandoque adurunt super
fluitatem et conuer
tunt eam in lapide
itatem
Cumque completur ma
turitas tunc euacua
cum eis que sunt sicut
hermodactili et buzi
den et pillule eorum
Et intende cum faci
litate: et incipe iterum
Et epithima cum
eis que sunt sicut
herba que nascitur
in fluuiis
Et caue ne in potu

des in primis nisi me
dicinam debilem quam
ipsa mouet materiam
et non facit currere
aliquid de quo sit cu
randum
ymo fortasse subtili
at materias alias con
gelatas et facit eas
currere ad membrum.
Et expedit ei qui
vult sumere medicinam
vt summo mane sumat
et tardet cibum
Deinde sumat post
tres horas .xx. aureos
panis cum vino et
aqua pauca
Et post .vi. horas in
grediatur balneum et
egrediatur
Deinde cibetur cum eo
quod conueniens est
Deinde administra pro
uocationem. nam pro
uocatio desiccat mate
riam dolorum iunctu

rarum. quam ipsa sicut scis
est ex superfluitate di
gestionis que est epa
tis et venarum: et pro
prie in podagra ~~pro~~
~~pria~~ calida.
Verumptamen plures ha
bentium dolores iunctu
rarum frigidos et complexiones
humidas non iuuantur
cum solutione pluriuia
facta cum potione et
clisteri.
Et cum medicantur cum
diureticis sanantur
Et de corporibus quidem
extenuatis sunt cor
pora que non tolerant
solutionem et prouo
cationem plurimam. et ge
nerantur ex eis in ipsis
adustio sanguinis. consi
derentur ergo omnia illa
Et tiriaca iterum in
frigidis confert et proprie
post euacuationem ipsam
enim mundificat reliquias

materierū cum facili
tate et resolvit eas: et
confortat omnia mēbra
Repercussio autem ma
teriei a membro non
oz vt fiat materia exi
stente fortis effusionis
plurime resumptionis
Illud enī facit duas res
malas · quarum vna ē
q̄ facit materiam īobe
dientem: et est cōtrariū
motui eius · quare acci
dit dolor magnus · et
cum accidit huiꝰ cessa ·
et occupare cum lenifi
cantibꝫ
Et secunda est quoniā
fortasse conuertitur
ad membra principalia
quare accidit timor ·
Et cum materia non
est plurima aut est pue
restaurationis tunc
non est malum repellere
eā in primis cū est
nisi in sciatica · nam

repercussio in ea reti
net materiā in profū
do · quare oz vt fiat
paulatim debiliter: aut
dimittatur
Et sit occupatio cum
euacuatione
In fine vero eius oz vt
occuperis in eis que
resoluūt et subtiliant
et extrahūt materiā
ex profundo ad illud
quod apparet saltem
cum ventosis
cum incisione aut sucti
one
Aut cū cauterio
Et cū rubificantibꝰ
et vesicantibꝫ: ꝑ quas
currunt materie
Et non consolidētur
vsq̄ ad tempus
Et de vesicantibus q̄
dem sunt sicut allia
et cepe
Et non est quod sit sicut
mel anacardi ·

Et post ipsum lac ti
timalli, et lac fici.
Et oz vt misceatur
cum abstersiuo et ve
sicante lenitiuum
Et si non, perducit
ad lapideitatem iun
cturarum nam vesica
tio iterum est sicut
resolutio per illud quod
timetur de ingrossa
tione
Et confert vesicans,
si misceatur cum resolu
tiuis et adipibus
Et deuitetur frigus
Et non oz vt appro
ximent et resolutiua
fortia in principio rei
ante euacuationem: quoniam
facient euenire mate
rias plurimas: deinde
resoluunt subtile earum:
et inspissant residuum:
et retinebunt ipsum
Et oz vt obseruetur
illud secundum plurimum iterum:
et proprie quando materia
est viscosa aut melancolica.
Cum ergo fortes fiunt
dolores, et non tole
rantur, non est excu
satio quin tribuantur
sedatiua doloris ebibi
ta et linita
Epithimata vero se
dant cum subtilitate
resolutionis materiei:
aut cum stupefactione
Et non administres stu
pefaciens nisi apud
necessitatem
Et mensura illud quod
sedat maliciam, summam
doloris: et vtere eo cum
audacia et temeritate
plus
Et multociens con
fert stupefactio in quantum
ingrossat materiam
procedentem. quare
retinetur.
Et scias quod rectius est
vt permutatio fiat cum

no

medicinis · quinque enim est
medicina conferens
vni membro et non
alii membro · et quinque
confert in hora · de
inde post illud nocet
et mouet dolorem
Nota Et oportet vt dimittatur
vinum omnino vsqueque sa
netur ex eo sanatione
integra · et veniant
super ipsum quatuor
tempora
Et oportet vt dimittat illud
consuetus secundum gra
dationem · et vtatur
cum ipsum dimittit
diureticis
Et vinum de melle cum
diureticis confert eis
Et melancolici de
habentibus arteticam
oportet vt rectificetur spleen
Et euacuatur eius
melancolia
Et humectetur corpus
eius ·

Et leniatur cum ci
bis et inunctionibus
et similibus
Et non assiduetur
super ipsum pura
resolutio sine leni
ficatione : sicut sci
uisti in radicibus v
niuersalibus
Et oportet vt deuitetur Nota
caro in eo quod fa
ctum est de egritudine
Quod si necessaria fuerit
tunc detur caro auis
montane et leporis
et cazeli et omnis caro
paucarum superfluita
tum
Et si euenerit dolor in Nota
dorso in primis et
permutetur ad manus
tunc flebothomia
ex manu · vt egre
diatur sanguis et
humor ex parte sue
declinationis

Cum cognoscitur In hoc
capitulo primo agit de cura

dolons iunctuarū a mala
complōe sine materia
Sedō in ɣeneral a mala cō
plōe cum materia ibi Cū
autem causa Tertio a ma
teria sanguinea ibi Et si
fuerit Quarto a materia
mixta ibi Et si materia
fuerit Quinto a flatica
ibi Rumpēs plures Sexto
m spāli de dolorū sedatōe
ibi Cum evito fortes.
Septimo a mihaca ibi Et
melancolia

In prima parte primo au-
q sito q causa dolorū iun
ctuarū est mala complo sī
materia / quum simplicē
verat / facile curatur per
appositionē contrariī cum
modestia et ɣradatione
Sedō dicit q hec complo se
pe est mflamatio pura sine
apāte et sine materia. et
quia est imaterialis / sufficī
at vt permutetur p suū cō
trariū. vt per aquas aut
succos lactuce endiue sepa-
cume solatri portulace aut
rose

Tertio dicat q manus et
fortius quo mdigem in
hac cura est euacuatio
colere rubee et sanguīs sil
per stomam basilice vel cole
solius p drachmas duas
trubarbari cū .mi. .ʒ. aq
endiue Et hoc cum do
lores et mflāmationes
iunctuarū sanguīe et co
lera in venis mflāmant
et facere dispōnunt de ī ma
teriali complōe / malā ma
terialem

Quarto dicat q congelāē
frigus absq materia qnq
dolores iunctuarum effi
cit. quare ad horum curā
sola alteratio tenuiens hoc
frigus per cāla sufficit cū
ɣradatione vt p pannos ca
lidos vel p aquam calidam
aut oleū calidū.

Quinto dicat q si sit āplo
aliquid quo egestiu est eua
cuatio flatis a venis cum
sanguine ymixti. qua san
guis redditur ni se calidior
et per eius partē que iūctu
ris adiemit iunctue cale
scunt. et de imateriali ma
la complexione prohibetur
fieri malā materialis

Sexto dicat q sepe iunctu
ris est mala complo sine
materia sicca et exasperāb.
quapter mdigent humecta
tionis cū lacte aut oleo aut
tinis tepidis dulcis aque
flumīs aut musillaginib
portulace psilii radicis altee
vel semmis lini.

An sedā sup ɣeneraliter cura
dolorum iunctue materia
lium. dic. v. consilia

Primū est prohibere cursū
humorum aut tractum ipsoz
ad iunctuas diuertendo hos
ipsos ad contrariū vel per floraz
vel p vomitum vel p vento
sas vel p ligaturas in parte
opposita.

Secdm est minuere vel abū et
ptū vel materiā fluxuum
propriis farmacis

Tertium est suscipiens mem
brū confortare aī quibusdā
stipticis · e · uncturas vt
minus suscipiant de materiis
ad has fluere paratis

Quartū est resolvere post
purgationes id quod minu
tiua iam receptum sint et
ordinatum vt hoc impedi
mento putetur unctura :
et a fluxu sanetur

Quintū est q̄ videamus
in omnib; istis diuersoꝝb;
minorationib; confortati
onibus et resolutionibus
ad canones vniuersales
scriptos primi quarta .

In tertia dat ix. regulas
sup cura doloris ex sanguine
vel eius dmō

Prima est q̄ patiens tr
flebothometur de parte op
posita vt si in manu dolor
fuerit / flebotho metur
basilica lateris oppositi vel
sophena eiusdem / et si su
in pede flebotho metur ba
silica lateris eiusdem .

Secdā est si dolor fuerit cōi
omnibus uncturis vtriusq;
manuū et antiborū pedū / et
flebotho mentur vene sup
riores et inferiores vt
sophene et basilice .

Tertia est q̄ sepe prouoc
tur vomitus post sitiam
maxime si dolor in inferio
ribus partibus fuerit . nā
minantior est in hoc casu
vomitus q̄ ventris solutio .
qz p vomitū materie que e
rat ad locum doloris pre
parate confluere sursū edu
cuntur . et ventris solutio ma
teriam comuertit versus ipsa
noua . quarū parte vehemēs
dolor ad se traxit

Quarta est post vomitū
q̄ venter soluatur vt illos
humores quos vehemens
dolor deorsum attraxit p
anū farmacum effluere
cogat : et eos prohibeat ad
uncturas trahi

Quinta est q̄ aer fortu
nipiatur nisi prohibeat
putrefactio maturitatis / et
purgandi humores grossi
ciem minuat . quibus humo
rib; additur farmacis idoneis

Et a forti farmaco nisi
incipere rapis vt a pillis
fetidis quatinus potenter
humores dispositos ad un
cturas fluere et trahi a
dolore foras / Dicit tamen
princeps quasi se corripi
ens q̄ a principio farma
tia finalis est medicinarum
seu magis secura : et ordi
nata de debili / ad fortius far
macum est conuenientior
sicut incipere a cassia fistula
manna aut thamarindis .
deinde procedere ad reubarba
rum et agaricū : et postea
ad turbith . et tandē ad far
maca diatrifera dia vel ele
borica . vel de pulpa colocynthidis

lateris

emagi
at

farmaca.

tide Credo q̄ mabilibus
laxari facilibus et nō be
ne sustinentibus farma
ca fortia / a debilib; magis
melius est / Deinde proce
dere ad mediocria / telm
quando fortiora.
Sed in robustis vix laxabi
libus magis a forti cōuē
enitius est · qm̄ debilia con
mouent et aptant fluxu qui
quieti prius erant et hoc
non educunt · vino mixti
farmaca fluunt ad tūctum
Sexta est q̄ postq̄ farmaca
facili purgauerit in firmū
a principio morbi sequere
gradatim cū fortioribz mū
dificantibz sic cū natura
fuerit mitigantius solutiā
farmaca: et melius diri
get ipārum opera: nec
ab hijs terrebitur
Septima est q̄ si materia
fuerit subtilis colerica
melius est ipsā festine pur
gare · maxime si in ipsa
maturatio appareat ne
her colera ducat sua sub
tilitate abinde materias
ad locum doloris
Octaua est q̄ si materia
doloris est grossa farmacis
non bene obediens nō ma
lum est eam prius subtiliare
primitq̄ purgatiuo et hanc
ad hoc preparare vt ad vias
expulsionis · e · ad amī faci
lē expellatiū · vt hanc dete
ctionem sibi dare in potu
mane in ieiunio ·

Et acetū mixtū pugillū · 1 ·
semmū feniculi carui et amsi
cūi · ʒ · ß · fiat decoctio ad quā
titatem · lb · ß · et · ß · cui sub
adiungas oximelis dulcetia
vel simplicis · ʒ · tm̄ or
Nona est q̄ interdum q̄ dige
rituz materia / patiens alle
uiatiuz subtilis solutione seu
leui et facili sicut cū cartamo
vel cū catholicon ·
In quarta dat regulas ydoni
pro cura doloris mixturarū
qm̄ fit ex mixtis materiis
Prima est q̄ si mixta seu
composita sit materia do
loris ex humoribus diuersis
contrarijs vt flō flate / et
cruda colera / comicem vt in
hoc solutiua farmaca et
etiam empla composita ex
istant
Sed ē est q̄ decet et melius ē
vt blande tractetur / et quanto
iste dolor a principio ēp vt
solutiua cum attractione
statim offerantur vel empla
fortia
Tertia est q̄ in hoc compos
to dolore non fiat flebo · qm̄
cōmouet et acrimoniā fa
cit supfluos humores : et
p corpus eos discurrere fa
cit nec educit illud quod e
duci debet vt flā et colerā ;
sed sanguinem qui erat
frenū virtutisq̄ et thesaurus
nature
Quarta est q̄ etiā in prin
cipio morbi non detur far
macum solutiuū ventri

hūores

cum attractione quia ma
teria tunc non est digesta.
quare non obedit farmaco
trahenti

Quinta est quod patiens
aquam ordeaceam assidue
bibat donec appareat immix
ta materia digestio ali
qua. nam ledit et lubricat
et abstergit vias sine ma
terierum forti commotione.

Sexta est quod si egri dispos
tio puta repletio vehemens
multe cacochimie requirit
ut aliqua fiat expulsio mi
noratiua materie / fiat cum
farmaco: quod semel solum
aut bis assellare faciat
etiam in principio.

Septima ad hoc talem medi
cinam dictat in potu su
mendam ℞ aquarum sola
tri et endiuie ana ℥ .ii.
in quibus dissolue me
dulle cassiefistule mundate
℥ .x. fiat dosis pro vice .i.

Octaua est quod dentur etiam cli
steria lenitiua ventris
que sunt rectiora seu se
curiora tunc farmacis bi
bitis. quia non commouent
superius humores: neque
hos precipitant a superi
oribus ad inferiora sicuti
farmaca per os introissa.

Nona est quod cum dolor declina
re incipit non est declinan
dum ad farmacandum et eua
cuandum. nam fortasse far
macum commouebit humores
prius quiescentes et fluere
faciet ad locum doloris: unde
dolor fortior quam ante redibit

Decima medicum iubet atten
dere crises horum dolorum
quarum quedam fiunt quar
ta die morbi: quedam die
septima: et quedam .xi.
ut in die crisis naturam
non impediat neque far
machus neque flonis neque
aliis modis. iuxta id
ypocratis amphorum prima

Ea quorum crisis fit / et
quorum facta est equaliter /
non mouere / neque nouum
facere / neque farmaciis neque
aliis prouocationibus uti: sed
sinere

Undecima est quod in hiis
iuncture doloribus de ma
teria mixta dies creticus
melior est quartusdecimus.
quia tunc materia verisimiliter
digesta esse debet: et ad
expulsionem nature obediens.

Duodecima est quod si in hoc
dolore rationabiliter cessa
re possis / vel proprie loquen
do desistere penitus ab e
uacuatione cum farmacis
bibitis usque ad materie
maturationem et contentus
fueris embrocationibus
per aquam frigidam calidam et
tepidam secundum canones
superius dictos primi quar
ta capitulo xix. et capitulo xii. tra
ctatus presentis que sunt
de embrocis / fac

Tredecima est quod in embrocando
incipiatur ab aqua frigida:

que reprimat humorū ebul
litionem / dolorem mitiget /
et paulūper refrenetur.
XVIII. est q̄ in p̄ncipio
doloris epithimata omia
tam calā q̄ narcotica stu
pefaciencia sint nociua
Calida quidem attrahē
do materias cōmotas
ad locum doloris. Narco
tica vero congelando et
mandando materias rā
fluxas. vnde prolongat
morbos.
XIX. est q̄ rursus epithimā
ta que mittant / grossas
materias mendant / sub
tiles mortificant / et pro
longant espiritudines
XX. est q̄ aqua calā no
cet ptibus mixtis in su
principio humectatis appo
sita q̄n humectatas laxat
et humectat. vnde fiūt ha
biliores ad recipiendū ma
terias. Et vt phis humores
profundantur in eis.
XXI est q̄ oxymel bibi
tum sine simplex sine di
uretiam sine squillaticū
non est multū conferens
imo forte nocens in ptibus
compositis acetositate
eius qua ledit humectatas
et facit ad eas penetrare
humores
XXII. est q̄ semā fortia
calā et acuta sicut ruta
anisi carui cimini q̄q;
combibunt ptibus super
fluitates et connectunt
eas ad lapideitatem
XXIII est q̄ q̄n completa est
digestio materiei ptibus
compositē / tpā expurgādi
est per hermodactilos et p
bizidem / arabice dicit uideus q̄ est bistorta extimatione
potus q̄ q̄ stuvet. In glo
sis vero almasouis libro ter
tio super saturion scribitur
q̄ est spēs satiriomis: cuius
radix habet vbut digitos.
q̄ si sit verū / tpā est illa
que palma xpi a moder
nis vocatur. nam sine du
bio tpā est spēs satiriomis
Dillat vero de hermoda
ctilis tres descriptiones
inuenies in antidotario
meglie distinctione decima
XXIV est q̄ in materie digeste
purgatione cū facilita
te conuenit mitē
dere ptita incipiendo a de
bilioribus: et incipe rursus
gradatim procedere ad for
tiores farmacias sic enim
natura foret mirstrantibus.
et humores subito non agi
tabuntur.
XXV. est epithima facere
in principio morbi per h
que sunt vt herba nascēs
in fluuiis leuiter currentibus
vel aquis quietis dictatur
tigo aque que mira bibiter extinguit ardorē co
lere ducentis: et dolorem
mitigat
XXVI est cauere ne in potu
detur in principio farmaca

et pillas eorū
Ouisdem

sed serapio et
princeps dicit
q̄ est arbor si
milis cepule

laxans mst sit debilis potest
autem debilis dari quia ma
teriam purgandā cōmouet
lente et suauiter et non fa
cit aliquid ad iuncturas cui
rere de quo sit cauendum
Et quasi semp̄ corrupcō
ait: ymo fortasse materias
aliquas alias subtiliat q̄
prius quiete et congela
te erant et curtere has
facit ad locū doloris Et
vbi appareret tenuitas eni
tus istius tuetus est simere
debilem et fortē
XXXm. est q̄ expedit volētē
sumere farmacū sūmo ma
ne sumere dum vie p̄ quas
hoc transitum est sumit li
bere et expedite Et tar
det comedere donec sinum
opus completū p̄ferent
XXXIm. est q̄ post complemē
tum opus farmacie per
tres horas sumat aliquos
xx panes fermentati cū
vino rubeo et pauca aqua
dulci
XXXIIm. est q̄ intret balneū
per vj horas post dicti pa
nis cōmestionē: et in eo
maneat donec attendat
et se lassū sentiat post e
gressionē: nam post pur
gationē balneū resolui
reliquias materiarum
XXXIIIj. est q̄ exterius tuetur cō
tramentibus ab eis sēm dīnū
humoris in materia cōpositā
qm si calidus sit calefit cū
frigidis et conuenit sit
q̄ multū tenuis dieta tem
pore vehemētie dolorum
sicut aqua ordei vel aqua
piscium vel aqua vappa
XXXIIIIm est mīstrare prouocā
tia sidoris et vrinam: sicut
aquā cicerū semīa et radi
ces brusci et speragi fen
culi apii maxime q̄n iā
fluxa est materia nam
desiccat ipsam cū sit sup
fluitas digestionis tenuis
et crudis et propter in p
dauua calida iuuat pro
nocatio facta cū fabis vi
cum stanola cicorea et
endiuia et cum semīb⁹
fabis maiorib⁹ quia fa
cilius colera comitentur
ad vrine vias vel ad su
dorem q̄ alii humores
7 in quinta dat ventulas
XXXVm. super cura frigidi
doloris iuncture
Prima est q̄ plures
humide complexionis
dolentes iuncturas a suo
humore non iuuantur plu
rimū a farmacis bibitis
solutiuis ventris neq; a
clisteribus: nam sepe quietos
et congelatos materias
humores mouet subtiliat
et curtere facit ad locum
doloris quadammodo attra
ctione que p̄ dolorē fit
Secūda est q̄ q̄n bibunt di
uretica sicut aquā cice
rū oximel squillitium
vel diuretica sanātur ab
eis: quia materias ma

turant et inadiū: et partim resoluunt partē has expurgāt p̄ urine vias

Tertia est q̄ aliqn ma ri extenuati non īmoriē sistment ventris ꝓlu tionem et plurimam urine pronocationem. admittu- cūm p̄z hec m hus sānitus Et consi derari debent hec omia in cura ꝟhittarum.

Quarta est q̄ bona est in ꝟhuttis fīs tinacta ma ꝟha: maxīē et proprie post materie morbi bonā purgationem. q̄ reli quias materie expurgat cito et facilit: et eas re ꝓlunt: et oīa membra zborans confortat.

Quinta est q̄ a membro ꝟhuttoso materia non de bet repenti si fierit fortis effusionis sic q̄ ad un cturas abunde effudatur: et si resiptois plurime fu erit sic q̄ repercussa velo citer redeat ad locū dolois: vel alia confluat velociter ad eum/ Nam mistis tra sibus nisert diu mala ta lis repercussio

Sexta est q̄ materiam dolois iuncture reddit rebellem et inobedientē sue digestioni et resolutoi: et contrariatur motui nature. que hanc quasi cartice ad iunctuas ex ꝓlut. Vnde magnus dolor accidit ex conflictu nature cum repercussis Et q̄n hoc euenit cessa repercutere. et adhibe hac hora lenificatia: sicut pultes de lacte vaccio coctu mica panis et vitellis ouorum

Septim est q̄ fortē repercussio facit conuerti materiā ver sus membra principalia Vnde accidit timor apē tie in hijs vel corruptois siue corruptois

Octava est q̄ cū ꝟhutte ma teria non plurima/ aut est parue restauratois vel est restauratois nocte ma terie versus locū doloro sum nec est malū ni pīn cipio sui esse suauiter re ꝓpellere materiā fluentē sicut cum oleo rosato et a cetoso conquisse admisce vel onsamo oleo: nisi ꝟhutta sciatica sit in qua repercus sio materiā retinet et ip sam impedit in profundo iunctuie sue Et ideo oz vel q̄ dimittatur/ et non fiat repercussio/ vel paulati fiat debilitet. et suauit non dirrete supra iunctu ram et sup fluxā materi am sed partē altius

Nona est q̄ medicis in sciatica se occupet in euacuatione peccantium humoriū p̄ sloias et vomitus et secessus farmaca que postea dicentur ca. xxvj.

tractatus presentis
Octaua est q in fine in
tendatur resolutioni sub
tiliationi et extractioni
materie de profundo iun
cture usq ad cutis super
ficiem et proprie in scia
tica. Cuius extractionis
tangit hic iiii^or modos.
Primus p ventosas cum
scarificatione iuncture
scie suppositas fit
Secdus per suctionem que cum
cornu fit quam quidam
nominant cornutationem
et hac in aluerina frequen
ter utuntur loco flomie et ventosarum
Tertius est cum cauterio
potentiali aut actuali iun
cture scie apposito.
Quartus fit p medicinas
cutem rubificantes et vesi
cantes magna violentia
sue caliditatis et attractionis
per quas materie currunt
et attrahuntur de profun
do ad cutem
Nona est q vulnera facta
a cauterio non statim con
solidentur sed aliquadiu
teneantur aperta quati
nus p ea reliquie mate
rierum gutte expurgentur
Decima est q sunt cepe
et allia de vesicantibus et
rubificantibus qn conquassa
ta iuncture supponuntur.
Et similiter sunt grana
sinapis et fimus columbi
Undecima est q mel ana
cardi in vesicando et rubifi
cando non habet sibi par
nec sibi equivalens
Xii est post hoc melius
est lac titimalli .s. anabu
le vel catapucie: vel lac fi
ci extractum a caudis ficuum
Xiii est q hiis rubifican
tibus et abstersiuis et
vesicantibus permiscere oz
lenitiua aliqua: quibus
resistatur vehementi ipso
rum desiccationi sicut ce
pas lilii maluam aut alteam
Xiiii est q nisi istud fiat
ipa pducunt gutte mate
rias ad lapideitatem. nam
vesicatio est sicut resolutio
subtilis a grosso: per quem
timetur fortis ingrossatio
quasi lapideitas
Xv est q vesicantia conferunt
in casu hoc si permisceantur
cum resolutiuis et cum adi
pibus lenificatiuis per quas
prohibetur lenificatio
Xvi est q a forti frigore
sibi caueat eger ne congele
lentur p ipsum materie
et conculcentur profunde
in iunctura
Xvii est q in principio gut
te non sunt applicanda
resolutiua fortia super lo
cum egritudinis ante eua
cuationem materie. quin
attraherent a trunco corporis
repleto existente materias
plurimas ad locum doloris
Et post hoc resoluerent
attracte materie partes sub
tiles. Et inspissarent partes

residuas Et sonte conuerte
rent eas in lapidem : et has
retinerent in loco iunctur.
q̃m fecerunt eas inhabiles
ad resolutionẽ

XVIIJ. est q̃ vt in pluribus
obseruare oz ne resolutiua
sup̃ fluxus adhibeantur i̇
principio sed maxime si
fuerit materia viscosa vel
mitica · ipa enim alias ad ī
fossationem et indura
tionẽ magis disposita est

In sexta primo agit de se
datione dolorum fluxuũ
Ibidẽ aliq̃ notat sup̃ mu
tatione remediorũ et po
tu vini in fluxibus ibi Et scias q̃ ruth
In prima particula dat .v.
regulas

Prima est q̃ dũ sunt
in fluxibus dolores vehemẽ
tes fortes vix tolerabiles
non est excusatio quin p
timis dentur sedativa do
lons in potu aut in esu
vel in linimentis sup̃ lo
cum doloris : etiã si fluxus
nociua fuerint mitigando
et consulendo materiam
ipsius et profundando in
iunctura . Juxta illud me
tricũ / Ars prima instituit
in causam que magis urget .
Dolor autẽ vehemẽs
et intolerabilis de morte
est suspectus : quia cor ia
mit suos spiritus et suum
inquietat et insupp̃ red
dit . et interdum syncopi
demde mortẽ affert .

Secunda est q̃ duplices
epithimata sedant iunctur
dolores vno modo via subtilis
et facilis resolutionis vt cũ mi
ca panis et vitellus ouj lac
te asinino vel mulieb̃ri vel
pulte facta ex ipis : alio mo
do via stupefactionis vt cũ
papauere vel cum succo
mandragore aut opio Et
hic intelligẽ sub nomine e
pithimatis linimenta pulti
cata plasmata vnguenta et
embrocationes et manus su
aues et emplastra talia

Tertia est q̃ non pro dolo
ris sedatione nisi stricte
aliquod stupefactiuũ in
si vrgente necessitate : q̃
cordi inimicatur et spiri
tui vitali / et cerebro et ner
uis / omne stupefaciens
et mortificat sensũ non
alio modo pacificamus dolo
res

Quarta est q̃ summa ve
hementie doloris ītollera
bilis mensurare debet pũ
dus et virtutem sedatiui
doloris Et cum bene mẽ
suraueris quantum natu
ra de stupefactiuo sustinẽ
potest tunc magis adau
gere et quasi temere ex
aue nitius dabis . vt si tibi
ossis et intollerabilis dolor
affuerit / de syncopi et mor
te proxima cõmuna
a stupefactione fortiori cho
ardium est : sicut ab opio
ponderet ẽ grauioriũ trium

ebibito cū tanto ſaffiam et
ℨ. ſ. aque mellis bibito. Vel
aiūt grauis. yb epi tebaici
et totidem aceti ſimul mcor-
poratis cum ℨ. ſ. mice
panis albi et q̄nte ſ. lactis
mulieris. Vidi florentie
dum papa martinus ieſu-
bat, q̄edā iudeū q̄ dum
laboraret ardentib; yſuttis
pluribus diebus maquetos vi
derat et de nocte nisb̄nes
yſuttis ſuppoſuit puſtē mo
do dictam. et ſtatim dolo
res pacificabantur. et mox
ꝓſinde dormiebat eſui. q̄e
aſſequebatur yſoniam et
epes. Sed vero ſūma ſeu
quantitas doloris et eius
intentio non tanta fuerit
tunc ſtupefactiuū debilius
exhibetur
Annota eſt q̄ frequēter
ſtupefactio conferit in hoc
q̄ impoſſibile antecedentem
materiam. arteria doloris.
vnde retinetur. et ad yſuit
te locum prohibetur cauere
In ſecunda notat. tm
Primū eſt q̄ in yſuttis
maxime quartū eſt cōmixta
materia rectius eſt ſepe per-
mittere medicamina. q̄ diu
oti vno et eodem medica
mine. primo q̄ interdum
medicamina vna conferit vni
membris yſuta fatisfacto.
et nocet alteri ſimilitez
leso ꝓpter diuerſitates mix
tionalium proprietatum.
que non arte ſed experi
entia ſola cognoſcuntur.
vt q̄ vnus edit vnū alter
acetum caſeū cum poma q̄ſi
veneniū. alter iſta diligit
vt ſibi proficua. Sed q̄n
eadem medicina confert
vni membro hora vna
et nocet alia cōmoriens
et angens dolores ex diu
ſtate temporū morbi et
materie eius. Et ex hac
mutatione conſolatur
patiens. honoratur medicꝰ
et apotecarii proficiunt
Eodem eſt in yſuttis tor
tuoſis et fistulosis et pe-
ſimā tempora ſua dimit
tere vnū. donec exſur-
tere ſanatus fuerit.
Nam vnum maximi
horū ducor eſt. ad iūcture
vacuitates. Attende q̄
princeps de lege vel ſecta
machometi fuit. in qua
oīb̄ vnū potiꝰ prohibetur.
et loco eius bibunt potius
de aquis cortis cum zucca
ro aut melle vel cum ſſabuc.
Deo ſi vnū prohibeatur
alio non eſt ipſis diuinum.
Sed diuinum eſt yſalliciꝰ q̄
vno aſſidue conſueuerūt
vti ꝓpterea ſiſſiat medicꝰ
yſallie prohibere vnū diu
yſuite materia fluit ad iū
cturas et dolor eſt fortis.
et tunc dat in potu ptiſanā
nam vel aquam melli ꝑ-
ſtea vero adhuc ꝑduran-
morbo iubent dare in potu
prima vice ptiſanā vel aquā

mellitam · deinde vinū tri
benni vinosum maturum
vt non acetosetur · neq;
minus cito penetret
Tertiū est q̄ ille q̄ utp
sis q̄m vinū consueuit
bibere q̄ratim nō subi
to esset a potu eius q̄ vsa
id ypocratis amphorū sed
Sedm̄ multū et repente
euacuare aut vepletre / aut
tale facere aut mīstida
re / aut quomodolibet a
liter corpus mouere fal
lax est et oīo nature in
imicum · paulatim vero
certum est · et aliter · tum
sire ex alio ad aliud nō oz
Cum vero dimittet vinū
consuetus bibat loco eius
potus diuretic⁹ · sicut
aquam cicerū vel aquā
mellis m q̄a bullitum
sit semen feniculi vel si
mile emptisanam
Quartū est q̄ ille q̄m
vinū dimisit confert vi
nū mellis · & ydromel
cum diuretic⁹ vt cū semi
nib⁹ anisi feniculi nūpa
ratū
In septima dat vinū re
frigerat⁹ sup cura q̄tte
melancolice vel ni melā
cholie
Prima est q̄ tabiter-
plen rectificetur q̄ de
bite sinū compleat offi
cium pnia q̄ expurgat
massam sanguinariā
a melancolia

Secūda est q̄ si sit in sple
ne retentus melancholicus
humor / time euacuet
propriis farmacis vt cū
Diasene vel catholicon
vel pillis de epithimo vel
lapide lazuli
Tertia est q̄ humectetur
corpus eius cibis et poti
bus humidis et tamsq̄uilli
tate et vita iocunda et
balneis humidis post pur
gationē
Quarta est q̄ corpus le
matur mitis cum cibis
et potib⁹ vt brodio vituli
pullime aut caponis et po
tu rubri vini maturi dul
ci aqua limphati et
tū vnguentis oleis et li
mentis et eis similib⁹
Quinta est q̄ non fi
at nec assidue nisi pura
resolutio sup locū doloris
ymo mistetur cū resolu
tiuis significantia sicut ra
dicib⁹ tribus ipse predo
cuit pnia primū quarta
cruris plurib⁹
Sexta est q̄ in eo quod ī
fectum est ex hac egritu
dine / carnes vitande sūt
Attende q̄ q̄n q̄tte mate
ria quasi motu cruetur
fiunt ad iuncturas non si
ne dolore dicta temuis con
fert : sicut aqua pisciū
vel amigdalatū vel ordea
tum maxime si q̄tte ma
teria fuerit sanguis mix-
tus cū colera vel adusta mixta

tunc autē nūme carnes
conueniunt: quia distra
herent naturā ab opere di
rectionis motus et a dige
stione materie. sed dū ces
sat motus materie gut
tarū et tepescit dolor non
est malum vti carnibus
precipue in illis qui abū
de carnibus refici consue
uerunt

Septima est q si nūcia
fuerit carniū comestio vel
pro patientis confortatoē/
vel quia solitus est carni
bus refici/ vel cibos alios
singulos abhominātur/ tc
comedat carnes [illegible] mon
tanarū aniū vt fasianu
lorū pdicum turturū et
pluuerorū/ et lepuscu
li iuuenis/ et cazeli idest
capreoli siluestris: et ce
teras carnes paucarum
supfluitatū et facilis di
gestionis vt pullorū ca
ponū et gallinarū lapre
oli et edi

Octaua est si dolor primi
tus acciderit posterius in
dorso/ deinde declinauerit
et pmutetur ad manus
p modum ciragre/ fiat
ex manu illa flōia: qua
tinus exeant sanguīs et
humores ex parte illa ad
quam natura ipōs incli
nauit. et hoc intellige
si pauca materia sit
et sanguinea vel sanguī
commixta: et non sit in
in corpore repletio altera
Iuxta id ypocratis āphorz
prima Que oz ducē
vndecūqz repit natura
inde ducere oz/ et per cō
uenientes regiones.

Capitulum viii. de so lutione eorū

Oportet vt in eis
non educatur solu
tione fla solum. ymo
cum colera. nam
cum in eis solum
fla solutione educi
tur/ iuuantur statī.
et redit colera: et
facit currere ad mē
brum fla vice alia
Et non oz vt fiat
eorum catarticum
vehementis caliditā
tis fortis valde. qre
liquefiant humores.
et redeat ad mēbrz
qntum est illud quod
acceptū multiplici
ter

Et in hermodacti
lis quidem creditur

ee plurimū

esse plurimum iuuamen
ti propterea quod ipsi sol
uunt statim humorem
frigidum Et in ip
sis est res alia quam
faciunt succedere so
lutioni stipticitatem
et confortant.
Quare non est pos
sibile cum eis ut re
cedant superfluitates
liquefacte per medicinam.
quibus non accidat
ut euacuarentur Et
prohibet iterum illud
quod subtiliatum est
per virtutem medicine
solutiue currere in
meatus. Et hoc ex
operatione hermoda
ctillorum contrarium est
reliquis solutiuis et
euacuatiuis calidis
Et plurima eorum sunt
que dilatant meatus:
et dimittunt eos di
latatos.

Verum hermodactili sunt
nociui stomaco. qua
re oportet ut misceantur
cum eis que sunt sicut
piper et zinziber et
cimmum Et quandoque ad
miscentur eis ea que
sunt sicut aloes et sca
monea ut conforte
tur eorum solutio
Et dixerunt quidam
quod pedi coruino in est
operatio hermodactilo
rum. et non est eius
nocere stomaco
Et lapis armenicus
confert doloribus iun
cturarum
Et de cognitis sunt
pillule iuuamenti
Et pillule fetide
Et yeraruffi est ma
gni iuuamenti ad
sciaticam et podagram
Et grana nil iuua
tiua sunt iterum
Et grana regis

Et buziden
Et almezaharagi
Et rahacalhamen
Et centaurea
Et coloquintide
Et aloes
Et scamonea
Et vitis alba.
Et alharmel
Ponantur cum eis
amoniacum, et sarco
colla, et bdelliū et tur
bich et piretrū
Descriptio solutiui cū
facilitate. ℞. ℥. ʒ. j.
piperis agarici ambo
rum ana. ʒ. s. medulle
cartami pondus. ʒ. ii.
radicis pedis coruini
ʒ. iii. Cuius dosis sit. xviii.
silique faciens assella
re septies aut octies
Et iterum cimini, ℥.
hermodactilorū oīū an
ʒ. j. aloes pondus. ʒ. ii.
sumantur de puluere
ʒ ii. et ß. cū decoctoe

carmen

aneti est eīn iuuatiuū
in hora
Et iterum sumātur
oleum de nucibz aut
oleum de alkeruha
et sarcocolla vna die
cum yerapigra, et
vna die sola. ix. die
bus. et non sumātur
nisi cū almezaha
ragi et aneto deco
ctis.
Et iterum sumātur
hermodactili et bu
ziden et almezaha
ragi et piper et zin
ziber et anisū et
dancum. conficiātur
cum melle et bibatur
ex eis omni die
Et iterū sumātur
ex hermodactilis pon
dus. ʒ. xxx. et pulpa
coloquintide pondus. ʒ. x. decoquātur
cum. xv. ℔ aque do
nec remaneant. iii.
℔. aque. et sit dosis

eius omni die media
lb. cum tribus unciis
zuccare est enim mirabi
le valde
Solutiuum leue iuua
tiuum. sarcocolle ru
bee. ʒ. iii. zuccari rubei
ʒ. iii. terantur et com
misceantur cum oleo
centum nucum. et pro
iciatur super ea aqua
aneti. est enim mira
bile soluens absque
labore/ et alleuiat
Vomitiuum forte
valde conferens ha
bentibus humiditatem
et melancoliam/ ex haben
tibus dolores iunctu
rarum et sciaticam.
Recipe aloes et seminis
elebori nigri et sca
monee omnium ana. ʒ.
j. euforbii et nitri
amborum ana. ʒ. s. com
ficiantur cum succo
caulis. Et quando fit

vomitus cum eo/ era
dicatur radix egritu
dinis.
Oportet ut in eis In hoc
capitulo primo agit de humori
bus educendis et qualitate
farmacorum
Secundo in speciali de hermoda
ctillis et pede corumno ibi
Et in hermodactillis
Tertio de pluribus medicinis
aliis singularibus et pau
cis compositis alibi descrip
tis ibi Et lapis armenus
Quarto describit quasdam
compositas ibi descriptio so
lutiui Quinto forte vo
mitum ibi vomitiuum forte
In prima parte primo ad
ut guttosorum farmaca non
solum flegma/ sed etiam coleram
debent educere Secundo dat causam/
quia licet ipsi iuuentur ilico
flatis purgatione per hoc
quod subtrahit aliquid materie
facientis guttas/ redit tamen
colera que premota fuit
et non educta faciens cur
rere nouum flegma ad membrum
quod gutta affligitur ve
lut ductrix flatis.
Tertio dicit quod guttosorum
farmaca non debent esse
vehementer calida valde:
sicut euforbium et laureola
ne per ea liquefiant humores
qui prius quieti et conge
lati erant. et redeat ad mem
brum seu iuncturam infirmam

tantum multiplicater· q̃n
tum sint illud quod farma
cum attraxit et euacuant
In secunda primo ait q
hermodactili ardentiu· m
casu hoc phlegmũ constrin
git quia statim soluit· et sol
uendo euacuant flaticos
humores Et hoc intelli
gẽdum de hermodactilis albis
et grossis mediocriter du
ris nam nimis et mgr
stranguilatum sitis sicut
male fingũt· debent aute
ex albis accipi radices
Sexto dicit q in hermoda
ctilis est quedam proprie
tas alia qua mutant· nã
postq̃ laxauerint· dese
linquit· post se vestigia
subtilitatis et cõfortatiõis
Tertio dicit q̃ppter hanc
subtilitatem et cõfortati
onem cum hermodactilis
non est possibile q̃ subtili
tates liquefacte a medi
cis· et non euacuate· rete
dant et currant ad extrema
iunctura
Quarto dicit q̃ dicta subti
litas retrũ prohibet curre
re meatus· s· q̃ venas il
los humores qui p̃ medica
mẽ solutiuam ventris sub
tilhati sunt
Quinto dicit q̃ hoc ex
operationibz hermodactilo
s· prohibere currere humo
res quos farmacum subti
liauit· est contrarium so
lutiuis reliquis et euacua
tiuis calidis que p̃ virtutem
eos attrahendo
Sexto dicit· plurima solu
tiuorum horum preter her
modactilos dilatare meatus
ad humorũ cursũ· dimittẽ
q̃ quasi hos ita dilatatos·
Et dicit hic plurima· et
non dicit omnia· ppter
rubarbarũ et ei simi
lia· que postq̃ soluerũt· post
se relinquũt vestigium sub
tilitatis
Septimo dicit q̃ hermo
dactili sint nocentes stõ
comesti aut bibiti· nã ge
nerant ventositatẽ facie
tem subuersionẽ et nausi
am et tarde soluũt· Et
ideo cum eis prouidendum
primitus debent ea que sic
sicut Zz· et piper amisum
cuminũ
Octauo dicit q̃ hermoda
ctilis addunt mirabolanũ
citrinũ aloe et diagre
diũ seu stamonea cocta
vt hinc confortetur· et
acceleretur horũ operatio
sedũ hunc modum
℞ hermodactilorũ· ʒ· j· a
loes citrini· ʒ· ß· diagre
dii masticis ana ʒ iuma
nim· teranturꝰ et incorpo
rentur· cum tantillo mellis·
et formentur· nomẽ pilule
supra positũ cinamomi
que sint dosis una
Nono dicit aliquos asse
ruisse q̃ pes communis q̃
peratur operatur· et purgat

ſiant hermodactili · et non
nocet ſtomaco ſicut ipſi
Et pes iſte eſt herba cui⁹
indix ponitur in opere de
qua ſcribit ſcs̄ hiny cā⁹
de ea Dixerunt paulus
et alii q⁹ confert colice et
efficit operationem hermo
dactillorū absq⁹ nocumen
to · Radix pedis ~~corui~~
corui quem nos hic habe
mus ab extra apposita
zodit · Et pluries hanc
fea ſiq⁹ pedem illius q̄ſdā
qui habebat in inguine bu
bonē epidimiale · et pro
timus illic ſurgebat ap̄ſa ·
a qua rupta exibat virus
venenoſū vnde aliqui ſa
nabantur · ſed hanc dare
pe · os nūq⁹ auſus ſum · licet
ſtā aliqua que ſunt adhi
bita reſicāt et vlcerant ·
et comeſta non · vt allia cepe

In tertia tangit medica
nas ſimplices ypotrag · xy ·
et tres compoſitas alibi de
ſcriptas

Prima ſimplicū eſt la
pis armenus de quo non
loto · ʒ · ſ · bibita cū · ʒ · mi ·
olei olivarum et · ʒ · m · a
que dulcis tepide womitū
promouet materiā diſtra
hens / que ad iuncturas
currit · Et ſi de ipſo loto
· ʒ · j · bibatur cū · ʒ · mi · catho
licon / et · m · ʒ · ſeu caprum
mam purgat ypotrag valet
melancolice

Prima vero compoſitarū
eſt pilule imanenti · quas
deſcribit quinti prima tra
ctatu ix · cā⁹ xb · ſub titulo
pillaz proficiū de quibus di
cit ibi q⁹ confortant ad dolorē
ſtomachi et dolorē iuncturaz
ex flāte · quarū doſis vt ibi
dicit eſt a · ʒ · ſ · bſq⁹ ad · ʒ · j ·

Secūda compoſitaz eſt pille ſe
cide · de quibz · mē⁹ deſcrip
tiones dat · v⁹ prima tracta
tu · ix · triplex · vn⁹ vm⁹ ix⁹
et · x⁹ hic minores eligē
quarte deſcriptionis quarū
doſis vt dicit eſt · ʒ · ij · ſed
in hac regione ſufficit vna

Tertia compoſitaz eſt yera
piſſi magnifice confortans
ad ſciaticam et podagrā ·
quam deſcribit quinti prima
tractatu ſcs̄ cā⁹ vj · cuius
doſim ponit · ʒ · iij · cū aqua
et melle · ſed in hac regio
ne ſufficiunt due ·

Secūda ſimplicū eſt yriana mi
tigans unguentū de quibus dic
tum ſcs̄ hinus cā⁹ de eis q⁹ ē
contrarium mdū · et q⁹ eſt con
turbativū faciens nauſeam ·
et q⁹ ſolutione educat humores
ypoſſos · s · mitiam et flā ſor
titer · Dicat tamen q⁹ ypocu
mi eſt ſemen indicum quo pā
in tungentur · doſis cuius eſt
ʒ · j · cum · ʒ · ſ · cum et amyli
tritorū in tribus vncijs aq̄
molles

Tertiū ſimplicū eſt yriana
rectis locis quorū recipe cu
tanei · de cuius medulla de
coquatur · vna vncia cū cuia

momm et amisi añ·ʒ·ʃ·m
aqua ʒfalli vel ʒfallime ·ʒ·b
et bibantur pro vna dosi
contra ʒfuitas frixidas

Quarta est buzidem idest
radix palme xpi que est
ſpecies ſatiriomis ſcdm q
allegat ũm ex ysosis ſuper
tertio almasoris ſed in hac
intentione non ſeruit hu
ic propoſito· ſequit ſera
pion in antidotario
buzidem ſunt radices duar
albe ſimiles beem albo· Et
confert podagre et dolori
neruorum· et est medicina
mdie qua nos patrũ vtim
et dosis eius est pondus ·ʒ·ii·

Et princeps ſuũ huius
ca° de buzidẽ q est medi
cina lixtica mda in qua ẽ
virtus ſilis virtuti behem·
et confert dolori nictuzaꝝ
et podagre pmto q nõ be
nit vsq; ad nos

Quinta est almezaharagi
de quo princeps ſuũ huius
capto de eo dicit q est arbor
ſicut arbor ſtebrax idest aſile
Et q confert podagre et
dolori ſcie et nnctuzarũ
et dorſi· Et ſolutione e
dicit humores grossos
et flã· loco eius capiat
aſula·

Sexta est rahacalhamen
idest ſirmus terre preci
pue conferens in ſciatis
colericis vel in ſanguinee
is

Septima est centaurea
minor de qua dicit meſue
ca° de ea q ſolutione edu
cit flã viridum et propue
humores et colezam atra
nam et materias ex ill
ctuns· datur cum aqua
melhs et ſale panco· dosis
vero eius a tertia dragme
vnius que est ſcrupulus
vnus vsq; ad dragmã vnã
Et in decoctionibus a·ʒ·ʃ·
vsq; ad tres

Octava est coloquintida·
de qua dicat meſue ca° de ea
q eius operatio est virtuo
ſa ad dolores iunctuarum
et podagrã frãm et ſciati
cam propue ſcdm omnẽ
modum administrationis
ipius etiam in cliſteribz
et collyriis dosis inquit
eius est a kiratis ·vj· vsq;
ad ·x· Et est ·ʒ· kirat pon
dus ʒrianorum quatuor
Corrigitur autẽ miſtion
de cum eo qñtũ est lapda
m· vel medietatẽ eius ma
ſtias bdellii vel draganthi·
et prelauando ipſum cũ
rosato oleo

Aſſona est aloe inquit me
ſue ca° de eo q ſolutione
educat colezam et flã et
est dosis eius ab auctore ſ
vsq; ad ʒ·ii· Et in infi
ſlomb ab auctore vno vsq;
ad ·iii· Et correctiuũ ipi
optimũ est medietas eius
ex bdellio Et dicat prin
cẽps ca° de eo q confert
doloribus iunctuarum

Et hoc fit purgando
causam eius antecedentē:
vel acuendo ipsum cum dia
gredio vel coloquintida
quia teste mesue sua ope
ratio non multū exten
ditur in corpore vix per
transiens epar nisi per
quantitatē exuberet
Decima est scamonea q̄
proprie valet in guttis
colericis cum equali pondere
masticis. et ipsa corrigit
decoctione eius in citonio
Et dosis eius est a gra
nis. v. usq; ad. xii.
Undecima est vitis alba
de qua dicit mesue ca° de
ea quam fascerā vocat
q̄ solutione educit fla
Et dosis radicis eius est
ab aureo uno usq; ad duos
et succi eius a. ʒ. j. usq;
ad duos Et correctiuū
eius est vinū coctū et
mel passularū et species
alefangine vt piper. ʒ ß.
et cinamomū
Duodecima est alharmel
idest ruta macedonica de
quo serapion in aggrega
tore ca° de harmel ait.
Nos in hospitali infirmo
rum vtimur eo ad expel
lendū melia et fla p fluxū
ventris et existit sup omne
medicamen in epilentia et
facit vomere et inebriat.
et est calidum et subtile.
et incidit chimos grossos
viscosos et expellit eos p

urinam. Inquit princeps n°
huius ca° de harmel q̄ est
bona dolori iuncturarū et
sciatice cum desup linitur
Post hec iubet princeps ad
facilitandū operationes di
ctarū medicinarū et ad di
rigendū et conducendū vir
tutes earū ad lesas iuncturas
p̄miscere eisdem amoniacū
sarcocollā bdelliū turbich
piretrū
De amoniaco quidē dicit
princeps scdō huius ca° de
eo q̄ confert dolori sciatice
et iuncturarū bibitū cum
melle et cum aqua ordei.
De sarcocolla vero dicit me
sue ca° de ea q̄ solutione
educit fla crudū et humores
grossos et proprie qui sūt
in iuncturis et hancis
De bdellio vō ca° de eo dicit
princeps q̄ qn̄ ponitur in
solutiuis prohibet ab rasca
tionem intestinorū
De turbich autē dicit me
sue ca° de eo q̄ confortatū
cū ʒʒ educit humores flaticos gros
sos et viscosos et a remo
tis et iuncturis proprie
Piretrū vero in guttis
flaticis materiā digerit
et admixtū farmacis pur
gātibus eā dat penetrati
onem
In quarta describit solutiā
sex pro guttis curandis
Primū soluens facile Re
cipit zinziberis. ʒ. j. piperis
agarici an̄. ʒ. ß. medulle car-

No

tami · ʒ · n · radicis predic-
corū · ʒ · m · incorporetur
simul et sit dosis eorū siliq
xom · idest ytriana lxxx · nā
siliqua est pondus · tm°
ytranorū · et hec dosis equā
septies aut octies assella
re facit · hanc assertionē
vt cōes omib; et eis stes
m certo numero assellati
onū reputo temerariam
ꝓpter diuersitates hominum
in facilitate et difficultate
solutionis ventris · vnus n
assellat tres vel quatuor una
pilla cōi alter vero xx · aut
plumbus non ·

Sedm recipit animm car
nem sic dicti a loco vbi
melius creuit · ʒʒ hermo
dactilorū añ · ʒ · j · aloes
cicotrim · ʒ · n · teantur et
fiat pilula · cuius dosis sit
· ʒ · n et ʃ · cum tribus · ʒ ·
decoctionis anet · unum · n ·
m hora

Certum recipit olei de
mucibus aut olei de alke
kinga idest cathapucia ma
iore · ʒ · n sarcocolle · ʒ · j · m
teantur simul et sumāt²
nouē diebus vna die per
se sola et altera cum yera
pigra · ʒ · ʃ · et non accipi
antur nisi cum almezaraga
et anneto elixis panis quan
titatis et est almezaharagi
lactucinū sicut e scripta vi
asserit princeps cā · de eo

Quantum recipit hermoda
ctilorum buzidem almeza
haragi piperis · ʒʒ · anisi
dulcis añ · ʒ · ʃ · incorporet²
cum triplo pondere mellis
dispumati ad formā opia
te de qua cotidie bibantur · ʒ · m ·
mane in ieiuno cū duab⁹
vncijs aque melis tepide
vide quid sit buzidem et al
mezaharagi parte scdā ca
pitula presentis ·

Quantum recipit hermoda
ctilorū · ʒ · xxx · pulpe colo
quintide · ʒ · x · decoquant²
simul in · ℔ · j · aque do
nec remaneant solum
modo tres ℔ aque · Et sit eius
dosis omī die ℔ · ʃ · cum · ʒ ·
m · zucchare Et hoc solu
tiuū est mirabile valde

Credo q⁹ in gallinis sit
minus fortis et q⁹ ʒ · n ꝓ
dosi sufficerent cum · ʒ · j ·
zucchare

Cretum leue facile multi
tudinaminis recipit · ʒ · m · sar
cocolle rubee zucchare rubei · ʒ ·
totidem teantur et cōmi
screantur cū · ʒ · n · olei cypri
si de centum nucibus et si
per hec proiciantur · ʒ · m ·
aque decoctionis anneti · et
mane bibantur · est enim mi
rabile soluens et alleuians
ytteritiam dolores absque labore ·

In quinta describit valde
fortē vomitū confortens ha
bentib; iuncturē dolores et
fortem sciaticā · quod recī
pit aloes clari cicotrim se
mis elebori nigri et sa
monee corticis ana · ʒ · j · cu

forbii et nitri ana ℥ ß
terantur et incorporentur
cum succo caulis et for-
mentur pille de qualibet
℥ vii et sit dosis dragma
vna cum duabus vnciis
aque decoctionis atriplicis
per modus apozimatis.
Et qn̄ cum eis prouocatur
vomitus tunc eradicatur
et exstirpatur radix egri
tudinis

Capitulum ix de poti onibus ad soluti onē faciendā

Et de eis que con
ferunt eis est medi
camen albesed scdz
hunc modū Recipe
albesed / de quo dixit
quidā q̄ est alkeiri
rubea / aureū ℈ j et ß
gariofilorum ℥ vj
et mirre et pionie
et seminis aneti oīū ana
℥ j et ~~polipo~~ polij
neuti xii et vtriusq̄
aristologie ana ℥ ii
de quo in potu detur
neuton ℈ j cū aqua
mellis

neuti ē
[illegible]

Et non comedat ix
horis
Et faciat illud x di
ebus
Et iterum medica
men quod administra
tur omni hora et
sanat cum prouocati
one Recipe camepithe
os et camedreos et
gentiane oīū ana ℥
vii et foliorū rute
sicce ℥ ix terantur
et cribellentur Et sit
dosis eius omni die
coclearium vnū in ie
iuno post digestionē
cibi preteriti in
tribus ℥ aque frīe
Et iterū medicamē
albezed scdm̄ sermonē
qui extimauit q̄ sit
alkeiri rubei floris / et
est proximū descripti
oni primi Recipe cinamo
mi filonii oīū ana ℥
ii folii indi ℥ j

gario filorū grana
.xv. albezed quod est
alkeiri predicta .ʒ.ß.
aristologie vtriusq; .ʒ.
iiii. Cuius dosis sit oī
die kirat tres Quod
incipiat bibere apud
equalitatē vernalē
Et vtatur eo quin
quaginta diebus
Et dimittat ipsū
.xv. diebus
Deinde iteretur sedē
hoc anno toto nisi
cum ortu alsahara
vsq; ad mensē et me
dium: et scdm̄ regi
ones
Si autē non potest
bibere ipsum āno toto
bibat ipm̄ in medie
tate frigida
Cūq; ꝑtransierint
ducenti dies/non
erit malum vt biba
tur vno die/et duo
bus non.

Et oz vt elongetur
ab eo comestō q̄ntum
possibile est ei. et si
non plus/saltem vsq;
post nonā
Et rectificetur regi
men reliquū
Et oz vt deuitet
ea que nocent ha
bentibus dolores iun
cturarū
Et extimauerūt q̄dā
q̄ de expertis que
non diuersificātur
oīo/est vt in potu
dentur ossa hom̄is
adusta. Et iā quidē
vsi fuerunt eis quidā
de presūptuosis. et
sanati sunt cū eis
ex podagra et dolori
bus iuncturarū oīo
Et yera quidem her
metis maximi est
iuuamenti ei qui bibit
eam in vere diebus
aliquot/cōfortando

iuncturas eius Et
ipsa extrahit super
fluitates. Cuius
plurimum efficit per
sudorem et prouoca
tionem: et confert
sciatice
Et cum cronica
fuerint apata, et dolo
res iuncturarum, iu
uantur per hoc regi
men, relatum ab hu
maim. Sumatur
sauine sicce quarta
kelim. et decoquatur
cum eo quod submer
gat ex aqua super
ignem leuem, donec de
nigretur aqua et
sumatur de colatu
ra eius lb. j. et s.
et proiciantur super
eam tres uncie olei
sisamini: et bibat
ipsam eger.
Et comedat super
ipsam cibum prepa
ratum cum agresta.

Et ad dolorem han
ce est regimen leue:
si non sedant ipsum
balneum, et aqua calida
et semina. Forsitan
proprie post cibum
malum sedat eam vo
mitus super aquam
ciceris
Et solutio ventris
cum aqua olerum et
cassiafistula
Et de eis que. In hoc
ca. primo de potionibus so
lutiuis ventris arteticorum
et est veluti pars capli pri
oris Secundo in spali de cura
cronicorum apatum et dolo
rum iuncturarum ibi Et cum
cronica Tertio de cura le
ni doloris hance ibi Et
ad dolorem hance
In prima parte tangit
v. potiones in cura guttarum
Prima est medicamen al
besed quod pro corallo non
hic accipitur. Sed pro alke
ri cuius flos est rubeus vel
potius citrinus abundan
ter crescente in muris huius
patrie Cuius medicaminis
hec est descriptio R albe
sed idest alkeiri rubei flo
ris aureum j. et s. gario
filorum ʒ vj. mirrepionie

neutn ē ꝑ 3 mi

ſcrūis anetri aā ℥ j. polin
neuti. ʒvi. vtriuſq; ariſtolo
ʒie. ʒ. longe et rotunde
aā ℥ ii. conterantur oīa
ſimul et fiat pulvis cuius
doſis ſit neuten. j. idest
ponderis ʒ. mi. cum duo
bus vnciis aque melliſ
de mane bibendū. Et
nil eſſer comedat novem
horis poſtq; biberit. Et
continuet hoc medicamē
x. diebus continuis
Secūm eſt hoc medicamen
quod in oīm hora mīſtra
ri potest et ſanat arteticā
cū prognoſtione vrine a
ſudoris ℞ tamepitheos
et tamedreos et ʒfentiane
aā ℥. vi. ſolorū vnc ſiat
℥. ix. terantur et cribrēt
et fiat pulvis. Cuius doſis
ſit vnū parvū cochlear cū
tribus vnciis dulcis aque
ſtrigde oīm die ſemel ma
ne in ieunio poſtq; digeſtū
eſt cibus preteritus
Tertium vocatū medica
men albezed eſſe ken in
beum et in deſcriptione ꝑ
mo medicaminis dicto ſi
milatur et eſt ei proximū
℞ cinamomi ſilonij ana
℥. ii. ſolū indi. ℥. j. ʒfaro
ſilonū ʒviana. ʒv. albezed
quod eſt alkeki predicta
℥. ſ. vtriuſq; ariſtolochie
ē. longe et rotunde. ℥. mi
misceantur ſimul bene
conterendo. Et ſit doſis eiꝰ
cotidie tres kirat. et ſimil

(Sādīn dicētes albezed)

ponderis ʒviginorū. xvi. nā
kirat eſt pondus ʒviginorū
mi. cum. ii. vnciis aq̄ mellis
Quinta hor medicinē extra
ctum a practica alexandri
ʒfirci notat. principes noīe
Primū eſt q̄ metuat
ipſum bibere eſſer in eq̄
litate vernali. q. in tempe
ries quod equale eſt
et temperatum et aptiſ
ſimū farmacis et floris
recipiendis
Secūm eſt q̄ ipſe quinq̄gin
ta diebus continuis vtat
Tertiū eſt q̄ poſt hos. l.
dies dimittat hoc vti per
xv. dies
Quartū eſt q̄ hoc modo
toto anno faciat vtendo
. ē. l. diebus: deinde dimit
do per xv. dies: niſi q̄ ver
ſādum eſt ab ipius vſu
p. vj. ſeptimanas ab ortu
alſahara. ē. trimarile aq̄
denominantur dies cani
culares. Oportet etiā circa
vſum ipius conſiderare ve
ʒiones ita q̄ non detri. in
multū audentibus maxime
in eſtate ſicut in duobus
primis climatibus
Quintū eſt q̄ ſi eſſer nō
poteſt hoc bibere per āni
totum bibat ſaltē ſtā ām
medietate. ē. in hyeme
Sextum eſt q̄ poſtq; iam
dies ducenti tranſierit
in vſu eius modo qui dictus
eſt/ non eſt mali vt ipſe
ſumat vno die deinde

duobus sequentibz diebz
non sumat ipsum et ita
continuet
Septimū est q̄ tomestio dif
ferenda est ab hora acepti
onis hujus medicinalis
quantū ejus possibile est
Et si non amplius / saltem
differatur usq; post
nonam · quatinus natura
magis occupetur / et sit at
tentior in directione medi
cine et digestione materie
Octauū est rectificare re
gimen ita q̄ non
solum attendatur ad ho
ram tomestionis aptam /
sed ad quātitatē et qualita
tem cibi et q̄ sit eucimus
non superfluus digestiois
ejusdem contrarius
Nonū est q̄ caueat ab
alijs que nocent habenti
bus dolores in juncturis
sine et penes dolorū speē
et materias / ista variāt
nocent tamen eis et su
perfluita et que mater
ias ducunt ad juncturas
Quarta potio de expertis
extimatione quorūdā que
non diuersificātur · ideo ides
tm ginibus non reperit
defectus / est in potu ma
ne p̄ · vñ · dies cotidie su
meve · ʒ · j · puluerus ossiū
hominis primi adustorū et
puluerisatorū cum duab;
unciis aque mellis tepide
Et tam quidem aliqui de
presumptuosis / hinc usq;
fuerunt · et eo p̄ hec sana
ti extiterunt a podagra et
alijs juncture dolonibus
Cunita sume unam ē
in aceto bibere per aliquot
dies mane in ieunio · per
hermetis · per quā cōfor
tantur · infirmi juncture /
et superfluitates ab ipsa ejus
humiditas · Et efficiat homō plu
rimū pronocatione sudoris
et urine lavat etiā ventre
et confert scīatice · Hanc pe
ram describit princeps qui
ti prima tractatu · sed ē ca°
vi° cum dosis inquit sit
ʒ · tim°i · cum aqua cālā et
melle et sale in ieunio post
abstinentiā
In secunda dicat q̄ sequēs
regimen relatum ad hu
morem idest attributum
johānicio medico confert
iunturarum apātibz diutur
nis cromcis et harum do
lonibus Re summe sicce
quartam helim · b · mēsuā
im°i · tb · que submersa in
dula aqua super ignem le
nem paulatim coquatur
et ex colatura decoctionis
hujus libre vnius et · ℈ · p̄
dus accipiatur · et sibi su
perfundatur · olei sisamini
q̄ · tē · j · et ex hac cotidie
mane bibat · ʒ · tres
Et sup hanc comedat
abium puta pullū cū agre
sta paratū
In tertia predicat q̄ si
dolor hanc non pacificet

per balneum siccum quod stuphā vocamus, vel humidum aque um quod dicitur tina vel per semina diuretica sicut sunt anisum carui maratrum leue eius regimen stabit in duobus

Primum quidem est vomitus super potum aque ciceris: qui forsitan sedat hunc hance dolorem proprie post cibum malum prouocatus vt post pisces salsos raphanum aut cepas vel offas pingues

Secundum eorum est solutio ventris per hoc medicamen

Rx bletarum violarie et borraginis ana. m. j. fiat decoctio pro vna sola dosi in qua dissolue medulle cassie fistule mundate. ʒ. x. fiat dosis.

Capitulum. x. de emplastris iuuatiuis ad dolores iuncturarum grossi humoris et eorum que sunt in via vt conuertantur in lapideitatem

Emplastrum bonum recipit granorum alkeruha mundatorum. ʒ. iii. terantur cum. ʒ. j. butiri vaccini optime. et proiciatur desuper. ʒ. j. mellis vt faciat ipsum viscosum. et fiat cum eo emplastrum. et proprie super iuncturas siccas

Et quandoque ponitur cum eo ex aceto forti. ʒ. j.

Et emplastratio cum stercore vaccino est fortis valde in doloribus iuncturarum et dorsi et genuum. et est quasi melior pluribus aliis

Emplastrum forte Rx olei antiqui. lb. j. et. s. et nitri alexandrini et glutinis albotin amborum ana. lb. j. et euforbii. ʒ. j. et yreos. ʒ. ii. et farine fenugreci. lb. j. et. s. fiat ex eis emplastrum

Et iterum bdellium oppopanacum adeps lique factus iuuatiua sunt

ei valde quod fit ex cru
do humore in genubus
et iuncturis
Emplm suggitiuum
resolutiuum Re intri
danich .i. amoniaci
danich .ii. fiat ex eis
emplm
Aut sumatur euforbium et teratur cum
oleo de lilio et liniatur cum eo
Emplm forte Re
baurach et galliam
et piretrum et staphi
sagriam et calcem mi
sceantur omnia et li
niantur ex eis iuncture
cum melle et aliquanto aceto
Emplm bonum et re
solutiuum amoniaci
et licii sumantur
partes equales terantur
cum vino antiquo et
oleo onfancino et
farina fabarum empla
stretur cum eo calido
Et emplm ex cinere
ciclaminis cum aceto
et melle est mirabile
valde
Et de emplis est
modus vel species. que
necessaria sunt ad confor
tandum membrum:
et resoluendum resi
duum. Et non indi
getur eis nisi post
euacuationem inte
gram
De quibus est emplm
quod recipit sauine
et nucis cipressi et
ossium adustorum partes
equales et aluminis
partem .i. et dragaganti
sextam partis vini.
et glutinis piscium
quantum sufficit ad ag
gregandum
Aliud faciens ope
rationes in egritu
dinibus plures

et illud ideo quoniam
aperit et extrahit
spinas et ossa pu
trida ex profundo.
et confert mollifica
tioni iuuamentum
manifestum ℞ se
minis vrtice mun
dati et spume bau
rach et salis armo
niaci et aristologie
rotunde et radicis
coloquintide et glu
tinis alimbat omnium
ana aureos. xx. a
moniaci aureos. xii.
fenugreci et piperis
et macropiperis omni
um ana aureos. x
cordumeni et xilo
balsami et thuris
et mirre et adipis
capre et gumme pi
ni omnium ana aureos
. x. cere lb. iii. Dabd
lb. viii. lactis fici sil
uestris aureos viii.

olei de lilio quantum suf
ficit ad liquefactionem
medicinarum humidarum.
et vini optimi quantum
sufficit ad conficien
das medicinas siccas
commisceantur omnia
et fricentur et admin
strentur.
Aliud conferens in
hora ad sciaticam et
dolorem manus et
pedis et dolorem reli
quarum iuncturarum
Sumatur fenugre
cum et proiciatur
in vase testeo et pro
iciatur desuper aceti
commixti quantum suffi
cit et coquatur su
per prunas vsquequo
dissoluatur in deco
ctione deinde proicia
tur desuper mellis
quanta sufficit: et bul
liatur secundum: et reseruetur
Aliud simile illi/

picis de minera ℔.
m. feni aceti ſiere
aduſte ℔ ℥ bdellij
℔ ℥ et ℈ ſpūme pi
m et vere et ſulphu
ris non aduſti et
ſtaphiſagrie oīum
añ ℔ ℥ pmixti ℔
℈ ordinem hſt ℥

Emplm bonū ℣n hoc
ca° primo agit de emplis
ſiue añ partī matura
tuis partim reſolutiuis
Sed de confortatiuis re
ſolutiuib; reſidui quib;
non mdigetur niſi poſt
mtegritatē euacuatiōē
ibi Et de emplis
℣n prima parte deſcri
bit empla ℣

Primū eſt quod recipit
ſtanor alkemiha idest ca
paricie maioris mūdatoz
a corticibus ſuis ℥ m. con
teratur optime cum bu
tiro vacce dulcis ℥ ℥ de
inde hijs addatur et ſup
fundatur melliis ℥ ℥ quo
tiens vi ſecus et teneat
ur fiat et inde emplaſtret
doloroſus locus et proprie
iunctiue que ſtinuis do
lent Et aliqn apponit
hijnc emplō aceti fortis ℥
nam vncia dt alijs pre
beat penetrationem

Sedm eſt emplm de bdellio
ſtercore ſuis cum vino albo
poſt ſupextenſo pānolineo
forti et iunctiuus ſuppoſito
ſforte eīn valde eſt in dolo
bus iunctiuarū et dorſi
et ſtenuū et eſt quaſi ex
medicinis melioribus ad
hoc

Certum quod fortē eſt ze
apit antiqui olinarū olei
℔ ℥ et ℈ mtri quod affer
tur ab alexandria que ſi
carcas accipe cōe ſtiticis
albotm idest terebentine añ
℔ ℥ euforbii ℥ ℥ radicis
yreos ℥ n. farine fenugre
ci ℔ ℥ et ℈ mucilaginū
decocti hec oīa ſimul et
fiat emplm

Quartū ē recipiens bdellij
oppopanacis cādipis armatis
liquefacti añ ℥ n. miſceat
et fiat emplm: quod valde
confert habentibus dolores
ex caldis humoribus mixte
nu et iunctiuus

Quintum a iunctiuis
ſuſtinens et reſoluens hūi
dos fleos recipit mtri damech
℥ amoniaci damech ℥ mucī
laginis ſimul et fiat
plm In ſimone tāq ſtri
bitur q damech eſt pondꝰ
vnc ſtimorū odor Et m
ſimonius aurēne q eſt
pondus trium ſtirmorū Et
iſta quantitas eſt hic mi
parua ſimatur ſtritus ex
bivas hic ℥ ℈

Sextū eſt linimentū iuctu

uncturis adhibitū ex eu
forbii ʒ vj. et ʒ ij oleī de
lilio simul bene incorpora
tis

Septimū est quod forte ē
receptū bauzach idest mitri
vel spume eius ʒhalhe mit
state pretii staphisagrie
calcis ana ʒ ß. teriantin
et incorporentur cum sufficienti
melle et paulo aceti
et fiat linimentū quo lim
uncturas

Octauū conferens et re
solutiuū recipit armoniaca
et licii aā ʒ j. teriantin
msimul cū veteri vnn
et onfacim oleī aā ʒ
j teriantin msimul cū de
tene ℥ ij. et fiant pilule
ʒ ß. et fiat emplm super
uncturis apponēdū calm

Nonū fit ex cinere ciclā
minis uncto cum aceto
et melle sicōm hunc modū
Re cineris radicū ciclaminis
ʒ ij. super quos mfunde
mellis et aceti modicum
post modicū et fiat emplm.
quod in isto casu mirabile ē
valde uncturis appositū.

In sedā premittit q̄ em
plastrorū sunt aliqui mo
di necessarii et vtiles ad
confortandum dolentes uū
cturas: et ad resoluendū
residua materierū que adh
sunt in eis

Dod dicit q̄ in cura ʒhut
tarū non egemus ʒstri
mus post completas egri

tudines euacuationes toti
corporis: ne ad uncturis
trahant nouas materias
affluentes dolores

Tertio describit empla mj.
que sunt hiusmodi

Primū est recipiens ra
mulorum sanme nucis
cupressi ossium hominis
adustorum aā ʒ j. dragea
ganti. ʒ j. et ℈ j. terāt
subtiliter et incorporentur
cum ʒhutinis pistiū dissolu
ti in vino ponderis quod
sufficit ad hec incorporandū
in empli forma

Sedm ad ʒhuttas et ad mit
tra alia confert. nam fistu
las aperit et vlcera profun
da: quorū minus stricta
sunt officia. Et extrahit
spinas et ossa putrida de
profundo vlcerum: Et em
denes prebet uuamentū
membris: que mollificā
tra vel paralitica sunt

Cuius descriptio est Re
semis vrtice mundati spue
bauzach idest mitri salis
armoniaci aristologie
rotunde radicis cologuin
tide q̄ si careas pulpam
eius accipe ʒhutinis alum
bat idest terebentine ana
aureos .xx. armoniaci au
reos .xii. semis seminū
piperis macropiperis aā
aureos .x. cordumeni idest
carui agrestis .xilobalsa
mi thimi mirre adipis
capre ʒhim ptm aā

ou

alumē ʒ j.

aurcos. x. cere ℔ m. dabd
idest ytuten seu viscus. ℔
vm. lactis fici silueste au
reos. vm. olei delilio q̄ntū
sufficiat ad liquefaciendū
medicinas hūdas &
vm optimū q̄ntū sufficiat
ad confaciendū medicinas
sictas confaciantur simul
omā predicta et fricētur
manib; atq; malaxent
sub empti forma quod
ytutie apponē

Dextrū est conferens m lo
za seu m promptu dolori scī
atice et manuū et pedum
et adhuc dolorib; m trahē
unctionis sicut m spatulis
cubitis et ytemb; quod q̄
dam recipit femmis femi
ytica. ℔. n. ponantur. m
teruco seu testeo vase et
ponat sup has acetū cōmune
℔ limphati cum equali pō
dere aque. et sit acetū hmō
tanta quantitas q̄ submer
gat femuficecū sit q̄ suf
ficiens ad decoctionem fe
nuficeci interim sic q̄ fe
nuficecū dissolutum m
eo p decoctionem Deinde
supra ipm effundatur mel
lis quantum sufficiat: et
super ignem mittat bulli
atur donec mspissetur pro
pter empti formā et unctu
ris adhibeatur

Quartum m virtutib9
tertio simile est & recipit
pias de mineā ℔. m. fe
ni acetū sicce aduste ℔. j.

Credo q̄ m
telligit
pīo pmā
sicut ipsu
dat ab arbo
e q̄ne sua
minera est
ubstā artificio

barmich idest mirr ℔ j. et
C. ymme primi cere sulphuris
non usti staphisagrie ān ℔
j pretri ℔. C. cordimieni
idest carui agrestis hīst. j
mscpientum hec omīa cum
sufficienti melle vel vino o
leo sub emplastri forma q̄d
multo ardentius et
desiccantius empto tertio
est. et cito materiā viscosā
petrificaret si obuiaret ei

est pondus ℔m
℥. apud arā
bes et apud grē
cos p̄dus ℔ ℥

Capitm xi. de unctī
onibus m hyems m
tentione

Oleum de coloquintida
Et oleū de castoreo
Et oleū de sinapi
Et oleum de kezuha
Et oleū de nuce vomi
ca proprie quando a
duritur et cauit
Et oleum de coloquin
tida factum ex decoctōe
eius cum oleo rosato
donec consumatur aq̄
Et oleum de costo ul
timū est et proprie cū
storace
Aut oleum de costo
cum aqua

Et de unguentis bonis iu
uatiuis est oleum in quo
decoquitur vipera et est
ex eis que sanant sa
natione integra

Et de eis est oleum
vespertilionum. Cuius
modus est ut sumantur
xii. vespertiliones de
collati et sumatur de
succo almarmacor et
olei antiqui. lb. s.
et aristologie. ʒ. iiii.or
et castorei. ʒ. iiii.or et
costi. ʒ. iii. decoquantur
omnia simul donec
consumatur aqua: et
remaneat oleum.

Oleum de In hoc ca.o re
fert decem olea quibus
ungende sunt iuncture
dolentes post purgationes
ad intentionem resolutionis
residui

Primum est oleum de coloquin
tida. quod fit per decocti
onem pulpe coloquintide
cum sextuplo ponderis eius
dulcis olei. oliuarum

Secundum est oleum de castoreo
quod describitur in antido
tario nicholai

Tertium est oleum de si
napi quod mesue describit
in antidotario distinctione
xii

Quartum est oleum de ke
ruha quod dupliciter de
scribit princeps quinti p.a
tractatu x. capitulis. xx. et
xxi.

Quintum est oleum de nuce
romana proprie quando
nux ista comburitur et ab
ipsa manat oleum. prin
ceps de ista nuce. n.o cano
nis duo facit capitula unum
sub nomine nucis roma
ne: alterum sub nomine haur

Sextum est oleum de coloquin
tida factum de pulpa eius
in aqua decocta cum sextuplo
ponderis ipsius pulpe usque ad
aque consumptionem

Septimum est oleum de costo
in casu hoc maxime confe
rens: et proprie mixtum
cum sexta parte eius stora
cis calamite.

Octauum est oleum itidem de costo
mixtum cum septuplo ipsius
de asa.

Nonum in casu isto bonum et
iuuatiuum est oleum in quo
vipera decoquitur nam gut
tas integra sanatione sa
nat et sit illud oleum ex o
liuis maturis

Decimum est oleum vespertilionum
Et fit hoc modo recipe xii.
vespertiliones et sunt aues
muribus similes quas gal
lici vocant calidos sorices:
s. aut caluos

qui decollentur et deplumentur. Postea sumatur succi almarmacor idest mellisse et olei antiqui lb. s. ari stologie rotunde et castorei ana ʒ. iiii. costi ʒ. iii. decoquantur omnia simul usque ad aque consumptionem remanente oleo quod exprimatur et superungatur dolentibus iuncturis.

Capitulum xii de embrocis nulla intentione

Embroca sedativa iuvativa experta. sumantur gallia et ordeum et lactuce. et decoquantur cum aceto donec discoquantur et dissoluantur et fiat cum eo embrocatio et est conveniens ad calidum. Et iterum maiorana et anetum et folia lauri et ruta et ciminum decoquantur et fiat cum eis embroca. Et ex eis iterum que conferunt ad lapideitatem iuncturarum et genu, est fex aceti, in omni parte cuius ponitur sexta partis harmel contriti. super que proiciantur lapides igniti. et fiat suffumigium faciendo cum eo suffumigationem sub keisse aut similibus. Et sedeat in decoctione asini silvestris. in qua ponuntur omnia membra eius decocta cum aneto et sale. Et rectificatur cum seminibus et porris et similibus. Et decoctio ordei et vulpis cuius modus est ut bulliat aqua ebullitione vehementi tamdiu donec minuatur tertia eius. et proiciatur desuper ipsam daba aut vulpes viva decollata cum sanguine suo. et decoquatur donec dissoluatur in decoctione. et coletur in aqua: et sedeat in ea. Aut proiciatur super

illam aquam oleū: et
dcoquātur donec per-
mistrantur. aut dō
aqua consumatur: et
remaneat oleū et se
dat in eo
Et q̄nq; dcoquntur
in oleo sicut est.

Embroca sedativa In
hoc capīo primo agit de
embrocis sedantibus ytta
rum dolores Sūt de suffiū
gio quodam contra uūctu
rarum lapidetatē ibi Et
ex eo iterū Tertio de decoctī
onib; in quib; sedetur ibi
Et sedet

In prima describit duas ē
brocas expeditas et utiles ad sedandū dolores arteti
cos

Prima est que recipit gal
lie muscate ordei et lactuce
aūi ·ʒ·ʃ· dcoquantur idest
mollificentur et dissolūtur
et cum isto acreto fiat em
brocatio super locū dolorō.
confert cīn plurimū ad
dolorem calidum.

Secunda recipit maiora
ne arneti sp̄horū lauri mu
te cimini aūi ·ʒ·ʃ· dcoquūt
in aqua cum qua fiat ē
brocatio supra dolorē sīm

In sēda laudat sequens
suffitigiū ad lapidetatem
renum et uūctuarum

Refert acreti Ut S. hazmel idest
nitre macedonice contriti ·ʒ
·ʃ· proiciantur sup ea lapides
ignīti et suffitigatio sub
fiat idest pānus tineo lineo
de albeto uel sibi similibus
In tertia describit decoctōēs
tres in quibus misceri se
dē cōuenit ad uūctuarum
ens consōlationem et pro
hibitionē lapidetatis

Prima est decōctio siluestris
asini in qua posita sicut oīa
membra eius et semīa a
neti ·ʒ·mi· et salis ·ʒ·ij·
Et rectificentur seu melio
rabitur ista decoctio si po
nātur in ea semīa fenicli
uulgeri edere aūi ·ʒ·ij·
p̄p̄ oīū ·iii· donec

Sēda recipit ordei ℔·iii· bul
liantur in una cucabunda
aque tandiu uehementi
ebullitione donec cōsumat
aque tertia pars in qua pri
ciatur daba aut uulpes u
na dcollata simul cū san
guine suo et in ea tandiu
dcoquātur donec dissolu
ta fiant in decoctione po
stea colatur Sēba dabe aut
uulpis in ipius aqua in q̄
exteri sedat moderate cūta.
Et daba est aīal claudi lupo
simile.

Tertia ē decoctio modo pre
descripta: cum tantū olei dul
cis olivarū q̄nta est appona
tur. et simul coquantur
donec bene p̄mistēātur uel si
propter olei superfluitatem

simul ī acreto donec dissoquāt

non satis complete permiste
ri possit tunc bulliantur
usque ad aque consumptionem.
et in oleo quod remanet
sedeat patiens
Similiter notat quod daba
vel vulpes quandoque decoquitur
in oleo puro sine aqua si
cut est. post colatur oleum
et sedetur in eo.

Capitulum xiii. de balneationibus ad humus

Balneatio quidem
cum aquis calidis et
humidis nocet eis pei
illud quod liquefacit
de humoribus et dila
tat de poris: nisi in
aquis termarum
Balneationes vero
cum fricatione cum
nitro et sale Et se
peliri in harena ca
lida Et sudare sunt
iuvativa eis
Balneatio quidem In
hoc capitulo primo agit de
balneis inutilibus guttis
Secundo de utilibus ibi Bal
neationes vero
In prima parte dat re
gulam quod balneum aque calide

dulcis et humide nocet arteti
cis propter duas causas.
Prima est quoniam quietos humo
res movens liquefacit: et
eos habilitat ad iuncturas
currere.
Secunda est quoniam poros idest ve
nas amplians dilatat unde
facilius ad iuncturas deflu
unt superfluitates
Et sub dicta regula balne
ationes in aquis termarum
non comprehenduntur ymo
in guttis valent post pur
gationes et ad confortandum
iuncturas debiles et ad con
sumendum reliquias materie
rum. dicta etiam regula non
habet locum in doloribus iun
cturarum a siccitate exasperante
In secunda primo commendat bal
nea salsa et nitrosa vel natu
ralia vel facta talia imponendo
in dulci aqua sal et nitrum
et fricando cum eis iuncturas
dolentes et partes proximas
et truncum corporis ad consumpti
onem reliquiarum materie
Secundo commendat in harenis
calidis sepelire infirmum: et si
istud fieret sub forti sole con
ferentius esset provisio quod
caput ab estu preservaretur.
Tertio commendat provocare
sudores ad resolvendum reliquias
materierum.

Capitulum xiiii de sedan tibus dolores calidis levibus

Sumatur fenugrecum

et teratur cum aceto
commixto contritione
minutissima. Deinde
fundatur super ipsum
mel. et coquatur do
nec coaguletur. et
limatur postquam conte
ritur super tabulam
sicut algalia. et inni
scetur loco cum panno lini.
et dimittatur duobus
diebus aut tribus
Et succuratur exsic
cationi eius cum oleo
rosato.
Et iterum sumatur
in principiis et in re
siduis muscillago fe
nugreci et seminis lini
et conquassentur cum
oleo sisamino et ingros
sentur sicut mel
Et iterum quando non est
dolor valde vehemens/
emplastretur cum cau
libus recentibus et apio
Et si fuerit fortior.

emplastretur cum oleo
yrino/ et farina fenu
greci et farina ciceris
cum sirupo mellis cum
pauco vino/ et cum ali
quantulo olei de alcan
na
Et iterum cinis cau
lium cum adipe et cero
to facto cum oleo ca
momillino bonus est
valde.
Sumatur fenugrecum
In hoc capitulo describit
auxilia v. localia calida et
levia sedativa dolores in
cturis insitos
Primum est recipiens se
minis fenugreci lb. s. te
ratur. ultime seu minu
tissime in aceto limphato
donec inspissetur ad instar
mellis Deinde super ipsum pondus
lb. s. mellis proiciatur et
coquantur simul donec co
agulentur. post hoc limantur
super planam tabulam contra
ctando manibus sicut alga
lia seu galia linitur. dum
formari debent ex ea tro
cisci Deinde extendantur su
pra lineum et inniscentur panum
particule dolenti. Dimitten
do hec ibi biduo vel triduo
Et si desiccentur plusquam
conveniat/ succurratur

horum desiccationi super-
humectando cum rosato o
leo
Secundum quod potest in mor-
bi principiis et post appli
cari recipit muscillaginum
seminum lini et fenugreci
ana quartam j. conquassentur
simul cum tribus unciis
sisamini olei supra lentum
ignem donec ingrossentur
ad instar mellis et liniantur
inde iuncture dolentes
Tertium est emplastrum de ro
centibus caulibus elixis cum
medietate ipsorum ex apio
Deinde contritis et super-
extensis panno lineo forti.
post hoc suppositis dolenti
bus iuncturis quando dolor non
est vehementer fortis.
Quartum conveniens dum for
tior est dolor recipit fa
rine fenugreci subtilissime
farine ciceris ana ℥ ii. in
corporentur ambe cum iiii or
unciis ex oleo yrino et
℥ j. sirupi de melle quod
est simplex oximel et ℥
vj vini supra lentum ignem
et fiat emplastrum super telam
fortem quod adhibeatur
dolenti iuncture
Quintum recipit cineris
caulium quartam s. adipis
anatis ℥ ii. ceroti con
fecti ex quartam s. olei ca
momille et quartam s. cere
virginee misceantur insimul
et fiat cerotum quod est
valde bonum in casu presenti

Capitulum xv de sedanti
bus dolorem narcoticis
Sumantur opii au
rei iiii. et croci au
reus unus et terantur
cum lacte vaccino et
proiciatur desuper me
dulla panis simila
ginei et leniatur et
fiat ex eis emplastrum
et cooperiatur cum fo
liis sicle aut lactuce.
aut ponatur loco me
dulle panis simila
ginei cerotum
Et iterum seminis
iusquiami nigri ℥
vj. opii ℥ j. croci ℥ j
vini dulcis cum quo
conficiantur et misce
antur cum ceroto
Et iterum semen iusqu
ami albi et opium et
psilium et acacia et
mugat sumantur
et informentur croci
sci ex eis et liniantur

cum lacte vaccino: et
reseruentur cum folio
Et iterum aloes ℥ x
succi albi iusquiami
℥ vj. iusquiami ni
gri ℥ iiij^or. ypoquisti
dos ℥ vj. pomorum
mandragore xx. au
reos croci aureos
iiij^or. decoquantur po
ma mandragore cum
aceto donec dissol
uantur. et proiciantur
super medicinas: et
liniatur cum eis
Et iterum mandra
gora proiciatur in
butiro vaccino trita
deinde inungatur cum
ea dolor
Et iterum opium et
storax sumantur et
fiat ex eis epithima
Et ex eis que stupe
faciunt, est effusio
aque plurime dum
non sunt vlcera

Et iterum psilium infun
datur in aqua calida
et cum inflatur, con
quassetur cum oleo ro
sato: et infrigidetur
et liniatur cum eo
Sumantur opii In hoc
capitulo dat. viii. auxilia se
datiua dolorum stupefa
ciendo
Primum est recipiens o
pii tebaici aureos. iiij^or.
croci aureos. j. terantur
insimul cum vii. vnciis
vaccini lactis et super hec
proiciatur mice panis
de simila seu de alba fa
rina quantitate ß. et miscendo
simul leniens efficiatur.
et fiat emplastrum veluti spis
sa puls. quod suppositum
iuncture dolenti cooperia
tur. foliis lactuce et sicle
idest blete: Vel loco medul
le panis de simila cerotum
impone. quod confectum
fuerit ex rosati olei et cere
virginee ana tribus vnciis
Secundum recipit seminis iusquiami
nigri ℥ vj. opii ℥ j. croci ℥ j.
vini dulcis satis ad hoc confici
endum et incorporandum sub ceroti
forma quod permisceatur cum cero
ti simplicis vnciis. ii. facti
vt nunc dictum est
Tertium recipit seminis iusqui
mi albi opii, psilii acca
tie mungat ana ℥ ß. conterantur

Inquit iam inueni in antiquis sinonis
quod mungat est radix granati
siluestris. Sed princeps id negat
cap° de ipso non tamen declarat quid est

mſimul et ſiant mdc tuo
caſti pondens ʒ. m. et diſ
ſolnatur vnus poſt alnū
m vacuno lacte ſup locū
dolens et ille irtricatur
cum vindi ſolio bleue vel
lactuce.

Quartum recipit aloes
cicotim ʒ. x. ſtum albi uiſ
quiami mūr ʒ. vi. uiſ
quiam nigri ʒ. mi. ypo
quiſtidos ʒ. vj. pomorum
mandragore. xx. anizos
cuba anet. mi. decoquā
tur m aceto de vino poma
mandragore donec diſſol
uantur et proiciantur
ſuper medicinas alias d
tritas et loca dolorum
linantur mdc

Quintū recipit mandrag
re trite q̄ite ʒ. effundat
protinus in liquefacto bu
tiro vacuno et linantur
mdc iūcture dolentes

Sextū recipit opi tebaic
ſtoracis calamite ām ʒ. ʃ
diſſoluantur m ſero vini
vncis et cum pānō lineo
ſuperpōnentur iūcture
ris dolentib;

Septimū ſuſcipiens
ſtupefaciens eſt affuſio
multe aque fre vehemē
tis frigoris ſup locū do
lens ſi non ſit ibi bleus
iuxta id ypocratis ampho
rū v.m in articulis tuō
res et dolores ſine bleza
tione et podagrā et ſpaſ
mos et horū plurima aq̄

frā mſuſa refrigerat et at
tenuat et dolorem ſolnit
ſtupor cū mediocris dolor
ſolnit et mmuit

Octauū recipit pſtin lb
ʒ. mſundatur m aqua ca
lida et cū mflatur ad ſſit
cū ſero ʒ. oleo roſato et poſt
eius refrigerū linantur
mdc dolentes iūcture.

Capitū xlvi. de cura ventoſi

Hec curat cuiuſ
cūq; ſtilboſitatis ventoſe

Et de eis m quib
eſt iuuamentū ſedā
do dolores cū ſtupefa
ctione ē vt ſumātur
ingentiane et rubee et
anneos et ariſtologie
et calamēti et ſemīs
atriuli et hermodacti
lorū et buzidan et al
mehezahara et al
muſtat partes eqles
opi pars media

Cuius doſis ſit vſq;
ad duas dragmas

Hec curat. ⁊ in hoc ca°
primo de mittit nos pro cu
ra dolens arteria ventoſi

ad curam ventose gillositatis
quam ipse predocuit ca° xiiij
tractatus prioris
Secundo describit quoddam stu
pefaciens iuuans in sedando
dolorem hunc ventosum.
cuius descriptio est Recipe ra
dicum gentiane et rubee
tinctorum et ameos et
radicis aristologie rotunde
et foliorum calamenti et
seminis citruli et hermoda
ctilorum et buziden et alme
hezahara et almugat ana
ʒ. ii. opii ʒ. j. terantur et
fiat pulvis per os acci
piendus cuius dosis sit
ʒ. ii. Buziden est medicina
lignea inda in qua est vir
tus similis virtuti behen
teste principe: n° huius ca°
de eo. credo quod non peruenit
usque ad nos.
Almehezahara est arbor
similis artori esule de quo
dicit n° huius ca° de me
hezeheregi quod confert po
dagre et dolori scie et
iuncturarum et dorsi et hanc.
et destruit ventositates quando
ponitur in medicinis solu
tiuis et solutione educit
humores grossos et fla
Almugat inquit iam inueni
in antiquis sinonimis quod est
radix granati siluestris sed
dicit princeps secundo canonis
ca° de mugat quod non est ita
quia semen eius conuenit
coitui et fortiter ipsum con
mouet. quid tamen sit non cer
tificat

Capitulum xvii. de re
gimine cauterii ad
eos

Et de cauterisa
tione bona eis que / aut de eis
surgunt loco cauterii
est ut iaceat infirmus
secundum figuram quam oz
Et prohibeatur ei
motus
Et conseruetur do
circuitus doloris
Et impleatur me
dium eius sale Et ponatur desuper parum olei
Et ponatur desuper
pannus
Et sint presentia cau
teria diuersa
Et igniantur caute
ria
Et administrentur
in primis taliter
ut non sentiantur calida
Deinde sentiantur
cum ea
Deinde fiant fortia
donec non possint
tolerari.

Cum ergo pertransierint virtutem perforetur massa
Et precipiatur ei ut inclinetur quatinus egrediatur sal et oleum
Deinde cooperiatur cum lana et ligetur
Et oz ut sit super caput infirmi vas plenum aqua et aqua rosacea: cum qua abstergatur facies eius quando sudat
Et caveatur ne caro aduratur et ulceretur

Et de cauterisatione In hoc capitulo tangit xvi observandas conditiones in cauterisando iuncturas dolentes

Prima est quod attinet cauterisationi bone iuncturarum vel applicationi medicinarum adurentium loco cauterii egri decubitus secundum figuram magis ad actum cauterisandi

Secunda est quod eger moveri prohibeatur dum cauterisatur ne per motum eius deviet artifex.

Tertia est quod conservetur idest attendatur doloris circuitus et ambitus eius ut ardens cauterium non ultra extendatur.

Quarta est quod medium ambitus doloris sale repleatur ut ipsum prohibeat ardens cauterium sine aliquo medio comburere carnem.

Quinta est quod super sal effundatur oleum quod retineat a margine paste sibi circumducto

Sexta est quod adhuc superponatur sal et oleo dictis pannis lineis

Septima est quod illic cauteria diversa sint preparata ut ipsa gradatim applicari possint sub diversis gradibus intensi caloris.

Octava est ignire singula cauteria quedam minus alia magis imponendo hec ignis

Nona est preapplicare remisse calida sic quod ipsa quasi non sentiantur calida

Decima est quod post applicentur alia que sentiantur cum forti caliditate

Undecima est quod post applicentur adeo calida ardentia quousque virtus hec tolerare non possit

Duodecima est quod massa iuncture prius supposita ex panno et oleo et sale rumpatur sive perforetur cum pertransierint cauteria virtutem sic quod hec non possit ea tolerare

Tredecima est ergo nunc p
cipere qualiter inclinet iun
cturam dolentem quod libere efflu
ant dicta sal et oleum sibi
supposita
Quartadecima est quod cau
terisatus locus lana coope
riatur et sibi supligetur
Quinta decima est quod in
applicatione ferventioris
cauterii sit supra egri ca
put vas aqua plenum: necnon
aliud vas plenum aqua ro
sarum: ut per aquam simpli
cem extergatur sudor a
capite defluens propter an
gustiam et per aquam rosa
tam confortetur caput
et prohibeatur adventus
sincopis
Sextadecima est cavere
ne infirmi carnes adurentur
et ulcerentur ardore caute
rii quo insurgant dolores
priores prioribus

Capitulum xviii de cura
calidi doloris

Oportet ut curentur
cum eis que infrigi
dant et humectant
Ex oleribus Et
carnibus et cibis
Et fructibus Et
linimentis Et embro
cis Et cerotariis
Et exercitentur cum
equalitate
Et balneentur cum
aqua dulci postquam ef
fundantur extremitates
eorum aqua frigida in
domo prima
Et administretur ci
na tepida
Deinde submergantur
in aqua tepida subi
to semel Et effun
datur super pedes eorum
aqua frigida
Et oportet ut solvantur
Et provocatione u
tantur cum eis in qui
bus non est calefac
tio plurima: sicut
sirupus rosatus et
diacitonite solutivum
Medicamen bonum
in quo sunt provoca
tio et solutio et se
datio doloris Recipe se
minis melonis seminis
citruli et hermoda

ctilorum alborū et
almugrat oīū ām ptē
vnam · opī tertiam
partis vnius · aggre
gentur omia · et fit
dosis eius ʒ · iii · cū
ʒ · iii^or ʒucchari, est
eām presentis infirmitati
O portet vt aurentur · ⁊ in
hoc cap^o primo agit de cura
dolor^z cause^z iūcturar^z per-
dictā imminenta embrocas
cerota et exercitiū Sed
p balnea ibi Et balneet
Tertio p ventris solutī
onem et provocationem
vrine ibi Et o^z vt
⁊ in prima parte presentis
hanc regulā q^z isti dolor^z
per hec curandi sunt que
infirmāt et hūectant
Sed specificat hec infir
gidantia primo de ole
ribus frigidis sicut sūt la
ctuce acetosa endiuia et
portulaca
Sed de carnibus īfirmis
ab hīs vt pullis lapuro
lis et aquis eorū et aliis
cibis vt perdicis vndosis
cancris fluuialibus abbis
lucolis
Tertio de fructibus vt
matis granatis pomis aīe
tice macanis et melonib;
Quarto ex imminentis
cum pipuleone violato olev
vel nenupharino
Cunto p embrocas ex
aqua et viole solatu rosar^z
vel nenupharis
Sexto p cerota de musalla
gmib; portulace psilii et
semīs cydonior^z cū violato
oleo et cera virginea fusti
cientibus
Septimo ab equali seu mo
derato exercitio quod sol ne
expellit extraneum calo
rem et īnatum seruat
⁊ in sāda precipit egrī
balneari in primaduno
seu casa balnei que fria e
et humida postq^z eius extre
mitates effuse fuerīt in a
qua fria · vt p hanc humores
prohibeantur a penetratiōe
facili in iuncturas · et hic de
balneo aereo loquitur
Sed precipit vt mittatur
in balneū aqueū seu
timā tepidam q^z īfrīat cale
factos et calefiat infrīatos
Tertio q^z subito semel te
pidā submergatur totū cor
pus eius in aquā tepidā vt
ipm refrigeret
Quarto q^z supra egrī pe
des effundatur aqua fria
actu qua iūcture ipsius re
laxari prohibeantur ab aq^a
tepida
⁊ in tertia precipit solueri
egrī ventrem purgatiuis
coleris · vt cassia fistula mā
na tamarindis rubarba
ro violis citrinis mirabola
nis et lactucis diacatholicō

Secundo precipit prouocare
urinam per diuretica non intense
calida sicut sunt sirupi rosatus
et violatus et de liquiricia
et de capillis veneris et semina .iiii.or
frigida maiora
Tertio describit medicamen
utile solutioni ventris et
prouocationi cursus urine
sedationi quoque dolorum iun
cture quod recipit seminis
melonum seminis citruli her-
modactilorum alborum Almu
gat ana .ʒ. iii. opii .ʒ. j.
congregentur omnia simul
conterendo sitque ipsorum
dosis .ʒ. iiii.or cum .ʒ. iiii.
zuccare contrite confert .n.
protinus et in presenti.
Dicit iam quod in sinonimis
antiquis inuenit quod mugat
est radix granati siluestris.
sed princeps id negat in
capitulo eius

Capitulum .xix. de epithimatibus

Scias quod quando ipsa
sunt frigida stiptica sicut
sandali tunc fortas
se ledunt. ymo oportet ut
sint teporem facien
tia: et leniant
Et quando leduntur cum
infrigidantibus propter ten
sionem eorum administrentur
ea que mollificant: sicut
rob et oleum rosatum
et cerotum.
Et quandoque ponitur super
illud pannus infusus
aqua et aceto
Et de eis que sunt ex
perta est succus extre
mitatum canne humide.
cum enim ex eo linimen
tum fit sedatur ex eo
dolor statim.
Et iterum terantur
glandes optime: et
decoquantur vehemen
ter: et embrocetur cum
eis hora longa Et tunc
tolerant infrigidantia.
et non fiunt ex eis
dolores propter inspissa
tionem et tensionem
Et tunc non est ali
quid sicut aqua en
diuie Et aqua sola
tri Et aqua semper
uiue Et aqua blitorum
Et cucumeris et cu
curbite Et similia

Et similiter est em
plastratio cum adipibus
et similibus etiam eis
Et cum melonibus
ipsa enim infrant et
leniunt simul
Et muscillago psi
lii est fortis infrationis
Et iterum sandali et
menthe et similia se
dant dolorem
Et cum sedant dolorem
oportet ut removeantur
et auferantur
Et de eis que iuvatiua
sunt in fine residuorum
dolorum iuncturarum et
podagre calidorum est
ut sumantur aloes
et croci et mirre partes
equales et liniantur
cum aqua caulis aut
endivie secundum quantita
tem calitatis
Et iterum cerotum cum
oleo camomillino
Et iterum diaquilon
dissolutum in oleo camo
millino
Balnee que eis no
cent sunt balnee calide
frigide vero quandoque iu
uant et repercutiunt
et confortant et dolo
rem sedant.

Scias quod In hoc capitulo primo
notat aliqua circa epithimata
frigidorum dolorum Secundo de illis
epithimatibus ibi Et de eis
que sunt Tertio de emplastris
ibi Et similiter est Quarto
de balneis ibi Balnee que
In prima parte primo ait
quod epithimata fortasse no
cent in guttis calidis quando sunt
frigida stiptica ut sandali. ymo
debent esse tepida lenia sicut
mica panis et lac mulie
bre
Secundo precipit quando egri leduntur
ab infrantibus propter tensionem
seu corrugationem claudentem
poros et prohibentem materi
as resolui, tunc administrare
mollificantia qui hunc erro
rem corrigant sicut rob ole
um rosatum et cerotum Rob
arabice est succus cuiuscumque
fructus coctus ad spissitudi
nem ut servari possit. sed dum
per se ponitur stat pro vino
cocto Et oleum rosatum debet
hic accipi quod sit confectum
de rosis maturis et dulci oleo

olivarum. Et cerotum per se
positum. stat pro illo quod
fit ex cera et oleo rosato aut
communi

Tertio dicit quod pannus lineus
in aqua et aceto mersus
et infusus quandoque ponitur
super dictum lenientis et locum
doloris ut calidam eius di
scrasiam corrigat

In secunda primo dicit esse
expertum succum extremita
tum canne humide loco dolenti
appositum. nam cum locus
dolens illinitur inde dolores ili
co sedat aut mitigat

Secundo precipit fortissime te
rere glandes et vehementer
decoquere. et dolentem locum
decoctione horum embroca
re longo tempore. dolens n
locus inde confortatur et
post intristanter et innoxie
fert infrigidantia. et ultra per
ea non fiunt dolores per
tensionem cutis et inspis
sationem

Tertio commendat post em
brocationem cum glandium
decoctione precipue sex aquas
que non habent pares
in mitigando iuncturarum
ardores et dolores earum
quando epithimantur vel em
brocantur

Prima est aqua endi
uie in qua cum ipsius satis
forti refrigerio est aliquid
apertionis et resolutionis

Secunda est aqua solatri quod
morella dicitur apud vulgus
gallie: et paulo minor est aqua
endiuie. habet tamen aliquid
resolutionis

Tertia est aqua sempiterne
que vulgo dicitur iubarda
vel iouis barba

Quarta est aqua blitorum
idest oleris montani iame
ni: et est species atriplicis

Quinta est aqua cucumeris
extracta a fructibus aut fo
liis eius

Sexta est aqua cucurbite
similiter extracta. Aque
vero similes sunt aqua sca
riole lactuce acetose citruli
et melonis

In tertia refert emplastra. un
vel eis similia sedantia iun
cture calidos dolores.

Primum est factum emplastrum
ex temperatis adipibus
aut ad frigus declinantibus
et eis similibus ut muscil
laginibus et medullis secundum
hunc modum ℞ adipum
galline et anseris et porke
et anguille muscillaginum
seminum lini et citoniorum
ana ℥ j. medulle cervi ℥ ß
cere virginee quantum de omni
bus incorporentur simul
et fiat emplastrum

Secundum recipit melonum tri
torum ℔ ß. et supligetur
dolenti iuncture per modum
emplastri vel cataplasmatis.
lenit enim et infrigidat

Tertium est psilii muscilla
go incorporata cum equali
pondere cere vel sola illita.

mſrāt · n · fortiter et lent
Quartum ſit ex tribus
ſandalis contritis et ſucco
memithe et ſibi ſimilib;
vt ſucco endiue ſolatri vel
ſempruine ſimil confricta
tis ſub empti forma q̄d
ſtitte calide dolores mit
igat Et eſt memithe
non celidonia ſicut quidā
putant · ſed herba ſuā fe
rens ſuccū croceum ſicut
celidonia q̄pluriumū ſilue
paganen cornuto · ſedat
eīm dolores arterie calide ·
Et auferantur hec : et
ceſſetur ab hijs q̄n dolores
ſedati fuerint : q̄n ſuā diu
continuata iuncturas
offendunt
Quintum quod miſme ve
ſdnorū doloꝝ iūctuꝝ
et podagre confert a cala
cā recipit aloes croci mira
mirre ana · ʒ · j · terant
et micor porentur cum aq̄
endiue ſi calor ſit fortis /
vel aqua cauliis ſi fuerit
remiſſus / et linatur ide
vel emplaſtretur locis do
lorioſis
Sextum eſt cerotū quod
fit ex oleo camomille et
cera mirtis equalit̄er ·
Septimū eſt emplm diaq̄
lon ſolutum vel remollitū
in oleo camomillino
In quarta primo ait q̄
balnea calida nocent ſtitis
tis calidis : quia diſſipaſiā
ipſarum augmentant : et
laxant iuncturas : et humores
ad has attrahunt
Sed dicat q̄ in ſtitis cali
nitrum conferunt balnea
frigida · q̄ repercutiūt ma
terias paratas fluere ad
iuncturas Et confortāt
calas et leſas iunctuꝝ
et dolores mitigant ·
Capitm xx · de ſolutiuis
Sumantur mirabo
lanorum citrinorū ʒ
x · et hermodactilorū
et buzidem āborū ām
· ʒ · iij · ſemīs aph et
anſi amborū · ʒ · ij ·
conficiantur cū zucco
diſſolito · de quo ī po
tu ſumantur · omī die
ʒ · ij
Et iterum ſumātur
ſuci citroniorū ℔ · j · et
aceti de vino · ʒ · iij · et
zucci ℔ · j · et ſtamonee
ʒ · iij · Et doſis eius ſit
ex media · ʒ · doſis ad
ʒ · j · et ſ ·
Et iterū hermodacti
lorū · ʒ · x · ſtamonee
ʒ · j · et terra · ʒ · vm

cubebe · ʒ · iiii · ʒ uccari
tabarsed · ʒ · xxx · dosis
eius est · ʒ · iii ·
Et iterum scamonea
decocta in duplo sui aq̄
citoniorū acetosorū
aut pomorū decocti
one in qua conside
retur sba eius · cū
ergo incipit inspissa
ri / opiletur os eius
in quo est · et dimittat
donec exsiccetur · Et
sumatur de ea pondus
ʒ · x · et sumantur de
tabarzed · ʒ · xx · et de
cubebe contritis sicut
alcophol pondus · ʒ ·
ii · aggregentur omnia
cum iulep et fiant
pille · Et exsiccentur
in umbra · Et sit
dosis earū · ʒ · ii · usq;
ad · iii · omni hora
Et cū illic est cōpo
sitio tūc administra ye
rampigram

Et de eis que confe
runt eis est sirupus
rosatus scdm hūc mo
dum · Sumātur succi
rosarum · lb · ii · et mel
lis · lb · iiii · et scamo
nee assate · ʒ · i · deco
quantur usquequo in
spissentur · Et sit do
sis ex · ii · draginis usq;
ad · v ·
Et iterū infundantur
thamarindi cū cassi
afistula in aqua en
diuie et feniculi
Et si non fuerit fe
bris sumatur decoctio
mirabolanorū et fumi
terre et prunorū et
thamarindorū et absi
chii scdm quod videtur
Et iterū buziden / et
hermodactili et rose
rubee equali mēsura
sumantur · de quo
sumatur aureus · i ·
et s · est eīn in ipso
sedatio

et infrigidatio
Et isti quidem iuuantur
plurimum a cibis frigidis
et grossis sicut quod fit
de lentibus cum aceto
Et reliquis cibis in
frigidantibus ingros
santibus sanguinem
sicut ille qui fit ex
acetosa
Et ventres cum a
ceto preparati
Et acetosum carnis
vaccine
Et quicquid iuuantur
plurimum cum cibis ex
siccantibus sicut est
herbis
Et non oportet ut ieiunent
plurimum
Et de eis quidem con
ceditur ex fructibus
uti et piris proprie
et prunis et malis
et granatis et per
sicis
Ego autem abhor

reo eis ea que sunt si
cut persica et crisomila
et que replent sangui
nem aquositate plurima
Sumantur mirabolano
rum In hoc capitulo primo agit
de solutiuis propriis contra
guttas calidas Secundo de cibis
in hiis idoneis ibi Et isti
quidem
In prima parte describit
ix. solutiua propria.
Primum est recipiens mi
rabolanorum citrinorum ʒ. x.
hermodactilorum et buziden
ana ʒ. iii. seminis apii et a
nisi ana ʒ. ii. terantur et
incorporentur cum zuccara al
ba dissoluta in aqua rosa
cea sub forma opiate. de
quo cotidie ʒ. ii. accipiantur
mane in ieiunio. Est
autem buziden medicina li
gnea inda in qua est vir
tus similis virtuti behem
Secundum recipit succi citoniorum
lb. i. aceti de vino ʒ. iii.
zuccari lb. i. scamonee ʒ. iii.
incorporentur simul Et
sit dosis eius ab ʒ. s. usque
ad ʒ. i. et s.
Tertium recipit hermo
dactilorum ʒ. x scamonee ʒ.
i. et d. i. cubebe ʒ. iii zuc
cari tabarsed ʒ. xxx. terantur
et fiat puluis. cuius dosis est
ʒ. iii
Quartum recipit scamonea

detorte m citomo / quod dia
tyrcdium solet appellari · ʒ ·
decoquat in m · ʒ · ñ · aque
citomiorum acet ℔ ñ · ℥
[illegible] m
vase stricti orificii donec
medietas m̃ consistat · tūc
opletur os vasis et dū
tatur quod in eo est ex
sitam et cum fuerit
exsitatū / sumatur de eo
pondus · ʒ · x · cum tabar
sed idest albissime · ʒ · xx ·
et cubebarū tertiarum vt
alcophol · ʒ · n · conficiet sē
tur omia cum simplia in
lep ex aqua et zucco cū
panca aqua rosata · et fo
mentur pille que i vmbo
sitentur · et sit dosis
earū a · ʒ · ñ · vsq ad · m̃
m omī hora vespertina et
matutina

Q uintū est vt rapistre · ʒ ·
mo · mane in potu sūpte
cum tribz vncis aque mell
tepide si ytterie materia cō
posita fuerit ex flatre mitte
cum colera rubea

Decimū est syrupus rosar
sic factus et sucu recētiū
rosarū · ℔ · n · mellis mū
di · ℔ · mi · scamonee assa
te m citomo · ʒ · j · decoquat
m simul donec m spissetur
m forma opiate et sit
dosis eius a drabus drag
mis vsq ad · ʒ · ℔ ·

S eptimū recipit thama
rindorū / medulle cassie fi
stule mundate aā · ʒ · j ·
dissoluantur m aquarū en
dime et feniculi aā · ʒ · n ·
et fiat dosis bibenda m au
rora

O ctauū recipit mirabola
norū citrinorū firm terre
primoz · dm ascenoctū thā
marindorū mūdatorū aā
ʒ · ß · foliorz absinchi · ʒ · j ·
fiat decoctio m aqua dul
ci fontis ad pondus · ℔ · vn
ciarū cū aliquali expressi
one que bibatur pro dosi
vna : nisi febris putrida
assit m qua non conuenit
mirabolam : quia de se lm
quit post se restrictū stip
tiatiuis et opilatiuis que
pregnans mater est putri
darum febrū

N ona recipit bupleum hier
modactilorū alborū rosarū
rubrarū aā · ʒ · j · teratur · ist
mul et sit dosis huius aure
· j · et · ß · sedat cū dolores et
calores mitigat et est bu
pleū medicina inda lignea
m qua est virtus similis
dntia behem

N ona dicit q̄ m ytteris
caldis infirmi vt plurimū
uiuantur cibariis frē et
yrosse qua nec facile ver
tūtur m colera nec ethmos
yeneratur fluere paratos
ad locum doloris : et effico
ur fingerant

D ecima declarat dans exē
plū ·

Primū est elixare lentes
m duca aq̄ cū aceto de vino

mūdatorū

hier

Secundum est alii cibi qui in
frangunt et ingrossant sangui
nem sicut pedes vituli porci
vel meitonis cocti cum lactu
cis
Tertium est cibus ex ~~acetosa~~
acetosa sicut carnes vituli
vel iuvenis bovis conserva
te in succo acetose
Quartum est ventres
avium ut iecora caponum gal
line et anatum auce vel an
seris vel stomacus muto
nis aut bovis aut porci.
Quintum est acetosum
ex vaccina carne puta
gelatina de carne vaccina
forti ter elixa cum modico aceti
Tertio dicit quod isti guttosi
frequenter iuvantur per
siccantes cibos sicut est oro
bus Attende quod orobus ut
ait princeps capitulo de herbo
est siccus in tertio abster
sivus aperitivus et est ei
humor malus sed quando de
coquitur bis destruitur
eius abstersio et remanet
terreitas ipsius quare prebet
siccum nutrimentum
Quarto prohibet hiis gut
tosis calidis ne ieiunent
plurimum quoniam ieiunium acuit
coleram et interdum coleri
sat sanguinem.
Quinto dicit quod aliqui con
cedunt hiis guttosis fru
ctus precipue pira pruna
maciana granata et persica.
Sexto dicit quod abhorret
eis concedere persica et
crisomilla que sunt antepersica coloris aurei et similes
fructus replentes sanguinem
multa aquositate unde pu
tredinem multum apparatus est.

Capitulum xxi de cura iuncturarum conversarum in lapideitatem

Isti sunt habentes
complexiones calidas et
materias grossas
Et oportet ut iste non re
solvantur sine lenifi
catione ymo oportet ut le
niantur et resolvantur
simul
Et de eis quibus ca
vetur a lapideitate
sunt emplastra facta ex
farina herbi et lupinorum
cum oximelle et alan
iuden
Et vitis alba cum parte
licii et amoniaco cum
vino antiquo et oleo
onfancino
Et quandoque ponitur de
super farina fabarum
Et de eis que conferunt

ei cuius iuncture con
uerse sunt in lapideitatem
aut sunt in itinere la
pideitatis sunt empla
que diximus in frigidis
doloribus iuncturarum
grossorum humorum
Et unctiones et em
broce quas cum eis di
ximus
Et de eis que confe
runt est farina lupi
norum cum oximelle
aut aceto commixto
Et iterum radix al
marot
Et iterum empla
stretur cum bulbo dis
soluto in aqua · ipse
enim prohibet lapidei
tatem incipientem
Et similiter embro
ce ex aquis in quibus
decocta sunt calamen
tum et alhasce: aut a
ceto
Et decoctione in qua

caseus antiquus de
coctus est proprie
in iure cassiefistule
et nitrum et euforbium
et aqua cineris cau
lium combustorum
Isti sunt In hoc capitulo primo
agit de dispositis ad lapide
itatem iuncturarum et gene
rali cura eius Secundo de pre
seruantibus ab ea ibi Et de
eis quibus Tertio de cura
specialis ipsius ibi Et de eis que
In prima parte primo ait
quod homines dispositiores ad
iuncturarum lapideitatem sunt
hii qui calide sunt complexi
onis: et abundantes sunt
in materiis grossis. sicut
colerici qui consueuerunt
cibariis uti grossis flaticis
aut melancolicis nam tali
um humores quando eis obuiat
excedens caliditas de leui in
durantur ad instar lapidum
sicut terra tenax a calore i
gnis aut solis fit later aut
brika
Secundo dicit quod iste materie
vel humores grossi non sunt
resoluendi cum puris resolu
tiuis siue lenientium compmixti
one que partes subtiles ab
eis resoluant et grossas
indurent ad instar lapidis
Tertio dicit quod iste materie
simul leniende sunt et re
soluende: sic quod lenitiua semper

associent

assonent resolutiua illa q̄
apponentur eis vt ipsas p
hibeant ab induratione.
In scamda duo describit
auxilia quibus materie pa
rate induran prohibentur
a lapiditate
Primū est recipiens farine
naū orobi et lupinorū aā
q̄ tē. ℈. macerentur simul
cum sufficienti oximelle
sub forma spissē pultis ad
dendo alaminiden. ℥. ℈. et est
herba de qua fit asa.
Secōm recipit radicum
bitis albe. ℥. n. licii. ℥. j
amoniaci. ℥. ℈. macerent²
simul cum vino antiquo
et oleo onfacino sufficien
bus et fiat emplastrum.
Et q̄nq; ponitur farina
fabarum supra illas iun
cturas que dispositē sunt
ad lapiditatem vel macē
porata cū dictis auxiliis
vel vino et oleo. nam resō
lutio cum lenificatione in
ipsa repta est
In tertia primo super
emptis iunctionibus et
embrocis aptis presenti
casui remittit nos ad hec
que ipse predecessit debere
applicari in iūcturam fi
stulis doloribus ex stoffis
humoribus Empta vero
capto. x. Iunctiones autē
ca. xl. Et embrocationes
ca. xn.
Postea describit. b. reme
dia de magis idoneis ad
casum presentē
Primū est recipiens farine
lupinorū. ℥. nn. macerent²
bene cum sufficienti oximelle
vel limphato aceto in forma
pultis
Secōm est radix almazot.
idest herba vnde fit asa. que
trita iunctive parate indu
rari supponentur.
Tertium est bulbus di
solutus in aqua per de
coctionē qui tritus iun
ctiue supplicandus est.
nam lapiditatē que fieri
incipit complen prohibet
et est spes tepe
Quartū est embrocatio
supra eandē iunctiuā ex
dulcibus aquis in quarū. tb.
duabus decoctis fiant cala
menti alhasse idest yssopi or
tolane ana manipulus vn⁹.
Vel fiat embrocatio cum ac
to decoctione nūc dictarū
herbarum
Quintum est embrocatio
cum decoctō caseī veteris
Secōm hūc modū Re decocti
onis antiqui caseī. tb. n. q̄
sit macerata cum ℥. ii. me
dulle cassefistule mūdate
cum quibz macerata mitti
et euforbii aā. ℥. ℈. lexiui
cineris combustorū caulis
q̄ tē. ℈. fiat embroca
Attende q̄ iūcturis cō
firmata lapiditas est mul
tum difficilis curari p lem
entia cū resolutiuis sicut est
difficile lateri aut burbam

a tē impossibilis

duram mollificare Juxta id
ouidii soluere nodosam ne
quit medicina podagra.
Verum multociens visum est
accidere quod pars supposita
lapidertati per se findebatur
sine medicina. et exibat
ab hac fla gipseacum et pe
trificatum sicut gipsum
aut plastrum.

Capitulum xxii. de cura contractionis et alzemena

Scias quod oleum de
andacoca potando ex
eo et inungendo cum
ipso est res magis con
ferens ei
Et modus faciendi
hoc oleum est ut deco
quatur andacoca cum
seminibus in tanto vino
quantum ipsa est et oleo
donec consumatur aquo
sitas. Cuius dosis sit
usque ad ʒ. iii. et minus
Et illius que ex ea
ventosa est est curatio
que currit cursu cura
tionis ventositatis

facientis ventositatem
Et de illis que expta
sunt ad contractum est
ut sumatur pellis oui
na hora qua excoria
tur et ponatur sup
ipsum
Et liniatur lacte vac
cino dulci et iuuatur
eo Et administratio
balnei sicci
Et sudare in furno
aut in fouea ignita
iuuatiua sunt
Scias quod In hoc capitulo primo
agit de iuuamento et de
modo confectionis olei de
andacoca Secundo de cura ven
tose contractionis ibi Et
illius que. Tertio de expertis
ad contractum ibi Et de
illis que
In prima parte primo ait
quod oleum de andacoca bibi
tum et inunctum sup locum con
tractionis est de rebus ma
gis conferentibus ad eam
Attende primo quod handacoca
est trifolii species mollior a
liis et albidioribus foliis
et minoris hasce Et de
bet scribi per h. in principio
teste ianuen Attende secundo
quod alzemena est species

in aliis gil
tositatem
et melius

contractionis iuncturis a
propriata
Secundo dicit quod oleum de han
dacoca fit hoc modo Re
handacoce lb. j. cum seminum
aneti et feniculi ana ℥ j.
decoquantur in lb. j. vini et
lb. j. olei donec consumatur
aquositas vini et herbe. po
stea colentur fortiter expri
mendo et colatura erit o
leum quod petitur. Cuius
dosis quando bibitur est tres
dragme et minus cum duabus
℥ aque mellis
In secunda dicit quod cura ventose
contractionis est ut cura ven
tositatis facientis gilbosi
tatem. quam princeps pre
docuit capitulo xiiii° tractatus
prioris Attende primo
quod textus communiter sunt hic in
correcti. nam ubi scribitur
facientis ventositatem ibi scri
bi debuit gilbositatem
Attende secundo quod sicut tres
sunt species humoralis ventosa
et arefactiua de inanitione
sic sunt tres species iunctura
lis contractionis in pas
sionibus arteticis
In tertia primo dat auxi
lia duo pro cura arefactiue
contractionis
Primum est involuere mem
brum contractum pelle ouina
statim post excoriationem ita quod
sit adhuc calida calore animalis
et non remoueatur donec fe
tere incipiat aut infrigidari
et sepe iteretur.

facientis
gilbositatis

Secundum est quod membrum contra
ctum frequenter liniatur
dulci lacte vacce tepido: quia
iuuat ipsum
Secundo refert auxilia tria cura
tiua contractionis repletiona
lis humoralis cum oleo pre
dicto de handacoca bibito et
inuncto post sufficientes pur
gationes
Primum est balneum siccum
quod stupha dicitur.
Secundum est in furno moderate
calido frequenter sudare
Tertium est in fouea arenosa
ignita seu calefacta tolera
bili calore iacere et sudare.
hec enim consumunt post pur
gationes humores a quibus
contractio prouenit Attende
quod membra que contrahuntur
in guttis sunt nerui vel
corde vel musculi per quos iun
cture mouentur qui vel hu
morali repletione contrahuntur
vel grossa ventositate vel a
refactione sui.

Capitulum xxiii. de cau
tela a doloribus iun
cturarum

Oportet ut utatur
ille qui assuetus est
hiis doloribus flebotomia
et solutione ventris
in vere et cum proximus
est paroxismus

Et utatur regimine
temperato in subtilita
te
Et oīo oz si causa in
eo quod accidit ei sit
multitudo hūorū ut
non dimittat eos mul
tiplicari cum eo quod
euacuat: et cum eo
quod minorat ex cibo:
et cum eo quod admin
stratur ex exercitio bono
Et si causa fuerit
corruptio eorū, oppona
tur illi cum euacua
tione eius quod oz
Et contrarietate re
gimīs p quod gene
ratur
Flegma eīm genera
tur p adiutoriū ex in
frigidantibz: et tu quī
dem scis ea: et scis oppos
tionem eorū
Et colera generatur
p adiutoriū calefacien
tium: et tu scis ea:
et scis oppositionem e
orum
Et similiter mlia
generatur per id qd
scis: et opponitur ei
quod generat ipsam
p id quod scis.
Et cū accidit euacu
atio, tunc ex illis que
rectiora sunt est con
fortatio membri cū
stipticis, ut non suscipiat
superfluitates et pro
prie cū non timetur
conuersio earum ad
membra principalia
causa antecessionis
mūdificationis
Et ista sunt sicut
accatia et balaustie
et succus virge pasto
ris et lichiū et memi
the
Et iterū fricatio loco
rū cum sale trito: et
cum oleo etiā: nisi sit
siccitas vehemens

Et qn̄ est ap̄a fla
ticum/et bibit habens
ipm̄ aristologie pon
dus ʒ ii aliquociēs
in vere et hyeme/tūc
fortasse prohibetur
paroxismus eius
Et vtatur exercitio
temperato et vectatōe
et non sup̄fluat in
eis: qm̄ excitant po
dagram et dolores
Et non adhibeatur
illud quo non est con
suetus subito sine gr̄
datione
Qz si illud accidat
administra olea con
fortantia inungendo
Et oz vt deuitent
carnes grossas/et oīa
salsa/et assekessud
Et ex oleribus deui
tent ea que sūt sicla
et bauchie et citruli
et aqua melonis ne
cent eīm ꝓpterea q̄
generant humorē aq̄sū:
et conferunt per pro
uocationem et diuer
sificatur dispositio eorū
in corporibus
Et deuitent potare
vinū plurimū et grossū
ymo omne vinū
Et cibentur eis que
sunt bone digestionis
et velocis
Et oz vt deuitēt reple
tionem
Et ad inchilationem
ab exercitio
Et deuitent cū hoc su
perfluitatem in labore
et exercitio et proprie
sup̄ repletionē
Et deuitent coitū
Et minorent ī bal
neationibus: qm̄ ipē
liquefaciunt hūores:
et faciunt eos currē
ad iuncturas
Verū aque termarū
conferunt eis ī p̄ncipio

balnearum, et post ipsa
rum expletionem. Et
in medio introitus
eorum in ipsis est effusio
aque frigide super iunctu
ras si non est aliquid
quod prohibeat ex de
bilitate neruorum
Et quandoque auferunt hoc
nocumentum febres
Et oportet ut non dormiant
super cibum omnino: quoniam
est ex rebus nocibilio
ribus eis

Oportet ut In hoc capitulo
primo agit in generali de
regimine preseruatiuo a gut
tis Secundo in speciali de preser
uatiuo a guttis ex humorum
multitudine ibi Et omnino oportet
Tertio ex humorum malicia
ibi Et si causa fuerit cor
ruptio Quarto de agen
dis post euacuationem ibi
Et cum accidit Quinto
de agendis quando est apostema flati
cum ibi Et quando est apostema
Sexto de modis exercitiorum
ibi Et vtatur. Septimo de
vitandis ibi Et oportet ut deui
tent

In prima parte dat tria
precepta super guttarum pro
hibitione in his qui semel
aut pluries in anno per cer
ta interualla pati ipsas con
sueuerunt Et hec impleta
da sunt vel tempore veris quo
plus gutte accidunt Iuxta id
ypocratis amphorismorum vi. Po
dagra et mania vere et
autumpno mouentur ut in
pluribus vel illo tempore
quo proximus creditur esse
paroxismus artetici doloris

Primum est quod tunc fiat
flobotomia de mediana lateris
oppositi si multa in corpore
plectoria fuerit. vel lateris
eiusdem si sanguis abundet
sed non in tantum: vel ambo
rum laterum: si in utroque latere
gutta contingere preconsue
uerit cum multa plectoria
ut inde a iuncturis sanguis
diuertatur

Secundum est tunc ventrem sol
uere farmacis gutte appro
priatis et humori unde
fit ut pillulis factis de hermo
dactilis cochiis aut fetidis
si flegma est in causa vel pillulis
aureis aut de reubarbaro
si colera abundet vel pillulis
de epithimo vel lapide lazu
li dominante melancolia

Tertium est regimen in ci
bis et potibus temperate
subtiliatis tunc obseruare
sic quod diminuat plectoriam
si assit: et corrigat ~~cach~~
cacochimiam

In secunda dicit quod si humorum
multitudo siue plectoria
sit causa guttarum, tunc

obſtendum eſt ne multiplicentur triplici medio

Primo cum eo quod cibus citat humorem humores vt cum ſitis vel prouocatione ſiti ſanguinis nares vel memoroidis vel cum ventoſis aut cum ſanguiſugis Sed cum moderata ciborum et potuum mutatione Tertio cum bono moderato exercitio citra fatigationem et poſt cibationem quo fortificata naturalis calor ſuperflua reſoluit

In tertia primo dat .ii. modos preſeruandi a putrido cum ipſarum causa eſt humor corruptio

Primus eſt obſiſtere corruptis humoribus eos cibando propriis pharmacis Hoc autem tale tenere teſtimonium quod ſit contrarium illi teſtimonium quod multiplicatur corruptos humores Sed dicit exemplificando quod putrefactio ſtatica humoris per ſuam mutatur Et nos ſcimus quod huiusmodi lactuce melones citrulli ſic nata acetoſa pisces veteres ciſtus potus dulcis aque Et ſcimus quod illa que oppoſitum eis ſunt calide ſpecies vt piper et zinziber et cepe et alia carnes oua vinum humoſum maturum Tertio dicit quod calere ſic putrefactio per calefactiua

putrida Et nos ſcimus quod huiusmodi ſunt falſe carnes ſimiles ſpecies calide et acute cepe porri alia ſeminum ſenticuli amſi et carum petroſelinum nasturtium nectar et hypocras omne humidum ſcute labor extenuatus ſtare diu in ſole vel propinquum magnum et fortitudinem Et ſcimus etiam que oppoſitum iſtis ſicut ſtrutinia lactuca acetoſa cucurbita melones poma arrenigie limones granata piſtes et agreſta.

Quarto dicit quod ſic ſcimus ea per que generatur mala. nam ſunt panes mixti fabe caules carnes bouis vacce et cervi lepores antiqui eſſe aues palustres Et ſcimus etiam que oppoſitum eis vt ſunt aque pulli gallinae carnes et colatica et carnes pullorum et ipſorum carnes et etiam aqua galli decorpiti et carnes predicti et faſianorum et earum colatica et oua forbilia et lac amigdalarum et vinum maturum mediocre fortidimus

In quarta primo ait quod poſtquam audit et completa facta eſt euacuatio rectum eſt iunctura confortare ſuperficies vt melius fiant ad receptionem ſuperfluitatum que humores efficiunt magnum dum non eſt ſuſpicio vel timor ne per ſuperficies repulſe materie retrogradientur et curarent ad membra prin

cipalia: quia corpus ab hmõi
iam sint emaciatum
Sedõ dicit q̃ ista stiptica cõ
fortantia unctiuas sũt sicut
acetosa balaustia sumitas vi
te pastoris hanõ mentha.
cõtezantin· omia simul in
equali pondere et sipponãtin
unctione apte ytute
Tantem mentha non
calidoma sicut quidã putãt.
sed herba sua tedens sucũ
accetum similima in forma
papaueri cornuty Et vir
ga pastoris sedm nros herbo
larios est tanãe filonium
Certo dicit q̃ fricare un
ctiuas cum sale contrito
et oleo cõi: si mst sit stimulus
vehemens in eis aut in toto
corpore
In quita dicit q̃ dum con
sicunt flãticis timor vel apã
unctiuis accidere et hmõi
ipsum vel ipsum habitum
sepe in vere bibit et hyeme
etiam · z · si pulueres in
dictis rotunde aristologie
cum duabus vncijs aque
mellis tepide forte prolixi
bibitu· inde paroxismus
In sexta precipit tria su
per exercitijs ytuosorum
Primũ est q̃ moderato ã
tre comestionem vtantur
exercitio peditationis aut
vectationis in lectica aut eq̃
nulla vel nullo vel in nauj
per amnẽ vel mare tuã sil
lum vel in curru aut biga
Et vltimu exercitijs q̃ hmõi
exercitijs· nam pdictorum
exeunt et ytute dolores iũ
ctiuas debilitãs hmõres
cõmouens et vias aperi
ens de venis ad hanctus pe
des et brachia
Sedm est q̃ illis qui con
sueti sunt manifestum ytutis
nullum exercitiũ adhibeatur
non preconsueti sine gra
datione · imo procedatur de
debili ad mediocre · postea
ad fortius si fieri opus
Certũ est q̃ si contigerit
illud · s · q̃ forte non consue
tũ fiat exercitiũ ab eius
principio tunc adminstra
tur· olea confortantia las
satis unctiuis sicut rosa
cum et camomillinũ sua
viter ungendo
In septima sup dictis
in ytutis et panis assen
dis xij · trifulas observare
precipit
Prima est q̃ abstineant
a carnibz ytuosis que vix
digerunt sicut porcine bo
ue cerui caprei aucũ: Et a sal
sis omnibz que crocchima
sunt et ytuosse hmõres du
cunt ad unctiuas acumẽ
salis et penetrationem Et
a sekessid idest ẽbriantib9.
nam sekem est ebrietas vi
ribus· in sinonis acutẽ
et ipa multiplicat hmõres
aquosos paratos corrũpi et
labi ad unctiuas
Sedã est q̃ caueant ab

illis oleribus que sunt si
cut bleta/bauchie cicerib/
et aqua melonis nam no
cent in ytteris p hoc q hu
mores a nosos ytteriant.
Sed in hoc proficiunt q bi
nam promouent. Et ho
rum impressio vel dispositio
diuersificatur multū in hō
bus confert eim sitis et cō
suetis eis vti et diligenti
bus ea. contrariis vero
modicum vel nichil valet

Tertia est q caueat a po
tu pluuino vim ytossi sed.
ymo ab omni vino nam sub
tile ducit et fluere facit ad
iuncturas humores: ytos
sim vero replet superfluas
nas

Quarta est q ciberum ca
bis bonis et electis facilis
dispositionis non superflu
cis

Quinta est q cui tentē
ommem repletionē tam
crebrimicā q plectoricā
nam sunt de potissimis
ytteriū causis in dispo
tis ad has. vitent ergo o
mestiones ad saturitatē

Sexta est q caueant ab
adnichilatione seu dissō
totali exercitii. est eim de
magnis crudis repletionis
ex qua fiunt ytteris

Septima est q vitet superf
fluos labores et exercitia.
nam iuncturas lassant et
eas debilitant precipue facti
sup repletionem ciborum
in stomaco vel humorū nimis

Octaua est etiam q cauet
coitum. nam iuncturas lassat
et eas debilitat/maxime dū
supfluit: aut fit sup reple
tionem Cuius rei signū
est q eunuci non podagrisāt
vt ait ypocras amphorū. vj.

Nona est q minorent bal
neationes idest non frequēt
vtantur/nam iuncturas la
xant/et vias aperiunt de
bemis ad eas/et materias li
quefaciunt que quietē pur
erant et eas faciūt ad iun
cturas fluere

Decima est q confert in pri
cipio balneorū artificialium/
et post horū complementū
balneari in aquis termarū
que cale prodeunt a terra.
nā post purgationes relinquas
humorū vastant et consumūt
et iuncturas laxas strangūt
et confortant

Et in mitiorius medio bal
neorum artificialiū cōfert
effusio sup iuncturas aque
fre actu/si non assit aliq̄d
quod illius prohibeat: sicut
pueri senes nerui debi
litis

Undecima est q febris ytte
ris supuenies auferat inter
dum nocumentū illud quod
aqua frā nerius debilibus
imprimere solet

Duodecima est q cibo caueat
ibeo dormire post comestio
nem qua de rebz est magis
nocentibus dispositis ad

balneis

guttas: eo q̄ tunc cibus na
tat in stomaco: nec ad eius
fundū hora illa descendit:
in quo fit digestio. quare vel
corrūpitur vel non satis co
quitur. et hec cā est vna
de potissimis ad guttas in
troducendas.

Capitulum xxiiii. de cura magis propria sciatice et doloribus hance et genuū

Cura que magis
est propria sciatice
et doloribus hance et
genuū fixis est q̄ oz
vt redeatur in cura
tione eorū ad canones
in doloribus iunctura
rum
Nam repercussio in pri
cipio q̄nq̄ nocet eis
nocumento vehemēti.
q̄m materia profun
da est: et repercussio
retinet eam illic: et
ponit eam taliter q̄
difficilis fit eius re
solutio et p̄parat eā
ad hoc vt dislocet iū
cturas: cum ipa dis
locet iūcturas absq̄
repercussione similit̄
Ymo oz si volueris
sedationē doloris in
principio vt sedes eos
cum mollificatiuis le
nificantibus nisi acci
dat vt sit materia sub
tilis valde
Et fit difficilis eorū
curatio in frigore et
tempore frigido
Et in pingui
Et in parte sinistra
est difficilior
In illis vō que de eis
sunt sanguinee de re
bus magis conferen
tibus eis est flōia:
et iuuantur in dispo
sitione p̄ flōiaz in pri
mis de manu. deinde
ex pede. et non fiat
flōia ex pede nisi post
flōiam ex manu.

Et iuuamentū fit ī
eis p vomitum
Ventris autem solutio
qn̄q; vsq; ad finē post
ponitur. Et est suffi
cientia in vomitu for
ti vt non trahat so
lutio ventris materi
am ad inferiora: nisi
sciatur si sit pua.
Et de bono est vt ie
iunent duobus dieb⁹:
deinde fleubothomēt⁹
Et scias q̄ flōia sci
atice vene magis iu
uatiua est in sciatica
q̄ sophene plurimū:
nisi sit dolor leuior
extensus in siluestri.
ymo sit purus rube
us: cuius tensio est
ex domestico Quare
erit sophena magis
conferens ei q̄ vena
sciatica. q̄uis ipe ābe
sint duo rami vene v
nius: sicut basilica et
cephalica in manibus
Verū galienus reme
moratur sophene et
vene curuature popli
cis tantum
Et flōia vene cur-
uature poplicis ma
gis iuuatiua est q̄
vene sciatice et sophe
ne simul
Et ex eis que fleubo
thomantur est vena q̄
est inter minimū et
sedm̄ pedis
Et fleubothometur
post ipsam vena sciati
ca
Et dicitur q̄ hec ve
na magis iuuatiua
est q̄ vena sciatica: si
cut saluatella est ma
gis iuuatiua q̄ basi
lica in egritudinibus
splenis et epatis
Illi autē qui sunt
flātici ex eis currunt
cursu apātū grossorum

in verificatione cura
tionis
Et propter hoc non oz
vt sit presumptio ad
administrandum resolu
tiua fortia ante eua
cuationem propter illud
quod scivisti cum eis
que diximus
Et iam diximus quod
vomitus iuuantior
est quam ventris solutio
propter motus materie
ad partem doloris et
vomitus mouet eam
ab ea
Et de eis que bona
sunt in eo est vt fi
at cum baurach et
aceto.
Et cum euomue
rit cum vomitiuis
fortibus quibus in
digetur in humoribus
eorum frigidis grossis
sis, tunc oz vt sequa
ris illud cum subtili
atiuis calefacientibus
Et est necessaria iterum
in flaticis quandoque ymo
multociens flebotomia
Et administrentur
post euacuationem
cum eis que diximus
ex diureticis ebibitis
iuuantibus ad dolo
res iuncturarum
medicamen hermetis
proprie. nam hoc
medicamen est mira
bile valde Recipe camedreos
gentiane ana
borum ana ℥ ix. ari
stologie rotunde ℥
ii. seminis rute sicce
lb. j. terantur et
cribellentur cum cribel
lo subtili. cuius dosis
sit coclearium vnum
Et administrentur
iterum vaporationes
Et embroce resolutiue
Et aque termarum
Et si non excusat

tunc clisterisa
Deinde administrentur
ventose sup hancam
cum incisione et sine
incisione
Et pone rubificantia
et vesicantia · et non
consolidentur donec
sanetur
Et emplastrorum quidem
administratorum in eis
diligitur acuitas propter
duas intentiones · quarum
una est resolutio ·
et altera attractio ad
exteriora
Et abhorretur eorum
acuitas propter quandam
intentionem · et est quod
ipsa exsiccat materiam ·
et in lapideitatem con
uertit · et dimittit
eam non recipientem
medicinam
Quarum ob rem · oportet ut non dimit
tatur lenificatio
Et quandoque necessarie sunt

ventose et earum posi
tio propter attractionem
Cura magis In hoc capitulo
primo remittit nos alibi
pro cura sciatici doloris in
cuius principio nocet reper
cussio · et iuuat lenitio · Sed
vix curatur in hyeme pin
guibus et latere sinistro
Secundo dat curam sciatice ex san
guine ibi In illis vero que
Tertio de cura flatice ibi Il
li autem qui sunt Quarto
de remediis localibus ad eam
ibi Et administrentur
In prima parte pro curanda
sciatica et fixis doloribus
non transitoris nec in sta
bilibus hancarum et genuum
primo remittit nos ad cano
nes datos capitulo vnoquoque tractatus
presentes quod intitulatur
de curatione dolorum iuncturarum
et podagre et sciatice
Attende quod vltra hec que de
guttis dixit in prioribus
capitulis hic specialia facit ca
pitula de cura sciatice et re
mediis eius · tum quia gra
uior et diuturnior est · vnde
fortioribus eget auxiliis · tum
quia leditur in principio sui
repercussione plusquam alie gut
te · tum quia iuuatur tunc re
mollitiuis et lenientibus
Secundo dicit quod repercussiua
in principio morbi sup hancam
posita vehementi interdum
ledunt nocumento precipue
quando multa est materia · primo

propterea quod iam materia pro
fundari incipit in iunctura
hanche que de se profunda est:
et repercussiua illic eam retinet.
ymo plus profundant
Secundo propter hoc quod materiam
reddunt vix resolubilem com
pingendo ipsam et concul
cando intus Tertio quoniam pre
parant materiam ad hoc ut
dislocet vertebrum de scia. quia
materia repulsa interius
mollificans laxat ligamen
tum retinens vertebrum in scia.
Et dum repercussa est quo
modo non dislocaret. cum
non repercussa similiter dis
locet laxans ligamentum.
Tertio dicit quod est oportunum
si vis a principio sedare do
lores quod istud facias per hec que
leniunt et mollificant simul
super hancam posita sicut sunt
lac vacce medulla albi panis
euorum vitella: nisi materia
sciaticam faciens sit subtilis
valde. que de se facile parata est
resolui
Quarto dicit quod cura sciatice
difficilis est in temporibus et
regionibus et habitationibus
frigidis: nam frigus extrinsecum
materias impellit in
iuncture hanche plurimam
profunditatem
Quinto dicit quod vix in pin
guibus sciatica curatur: quia
grossi humores vix digestibiles
et euacuabiles abundant
in eis descendere parati suis
grauitatibus usque ad locum
hanche: qui quando in iunctura pro
fundati fuerint vix extra
hi possunt. ymo de facili
dislocant iuncturam
Sexto dicit quod sciatica cotin
gens in sinistra parte cu
rari ineptior et difficilior est
illa que est in dextra: quia ma
gis viget et fortior est.
naturalis virtus que curat
morbos in parte dextra propter
illic locari epar. quod secundum
medicos affirmatur esse fons
vegetationis
In secunda dat regulas. ix.
super sciatice sanguinee
cura
Prima est quod de rebus que
plus iuuant in hac est
flobotomia. confert enim infirmo in
dispositione s. in promptu
statim sine mora Et fiat
in primis de mediana late
ris eiusdem nisi plectoria
vehemens affuerit: in quo
casu fiat de mediana late
ris oppositi vel de cephalica
lateris eiusdem. Deinde fi
at flobotomia de vena sciatica
lateris sciatice Et numquam
ex pede fiat flobotomia nisi ex
manu prius aut brachio
facta sit. Prima enim di
uertit a hanca sanguinem.
et secunda a hanca eradicat
ipsum
Secunda est quod habens istam sciaticam
iuuatur vomitu. quoniam diu
tit materias a hancis para
tas affluere cum sanguine ad
eas.

Tertia est q̄ in hac solutio
ventris q̄libz differtur/ vsq̄
ad finem morbi · et vīrtus
fortis in ea sufficit · sicut
ille qui fit ex radice triphe
cui virtus mixta est · electu
albi · ne pharmacum solvens
ventrē materiae trahat in
seipsum versus partes hanc · .
nisi sciat medicus q̄ malitia
sit ita modica q̄ possit edu
ci satis competenter · solutōe
ventris · quod fiat potenter fī
firmus antea sobrius faciens/
et habens assidue benefactū
ventris

Quarta est q̄ expedit vt re
maneat extra duobus diebus
sic q̄ non comedat nisi se
mel in die vel vtatur cibi
potus q̄ parcimonia · deinde
fleubothometur · vt crudi ma
terie non sint in stomacho
que loco sanguinis a venis
extracti confluāt in eas

Quinta ē q̄ plus cōferat
in cura sciatice floia de ve
na sciatica q̄ de sophena ·
nisi dolor eius sup hanchā
extensius lenior fiant et
magis remissus in parte
fluxum · s · extrinseca · et tē
pore fiant cum puro tribore
magis in domestica pur a
versus inguen que est pars
interior · tunc · in · sophenā
plusq̄ sciaticā immittere co
gunt · licet amb̄e hec vene
ab eo dem truncq̄ puncta vene po
plitis simul oriātur ~~vena de va~~
~~na poplitis~~ sicut in brachio

vena basilica et vena cephali
ca ab eadem vena · s · a vena
magna ascendente
Galienus attamen tractans
de venis tibiarū et pedis sic
de sciatica/ solū de sophena mē
tionem faciens et de vena cur
vature poplitis.

Sexta est q̄ plus iuvat fleu
bothomare venā curvature po
plitis q̄ venę sciatice et sophe
ne simul · quia directius et a
bundantius eradicat saburrā
a partibus hanc

Septima est q̄ vena iacens
inter · nūmū et sedēm pedis
est de venis illis que fleubo
thomantur in cura sciatice.

Octaua est q̄ post venę hui⁹
fleōtz/ fleubothomanda est
vena sciatica · vt extractōe
sanguinis compleat/ quam
prior incepit ·

Nona est q̄ diatim/ et forte
rem est/ q̄ floia de vena inter
nūmū et sedēm pedis digitū
magis iuvat in sciatica/ q̄
floia sciatice · vt in equitādo
splenis et epatis floia salua
telle in manu iuvantior est
q̄ basilice in brachio · quoniā
directior ad longiorem distātiā

In tertia parte dat veglas
vim sup sciatice cura

Decima est q̄ in vera curatī
one curre ter sciatica crisi
apātum fractorū ex frigidis
et grossis humoribus ma
xime in diata et in digesti
one et euacuatione materie
et totalibus remediis

Hedā est q ab hoc a pīncipio morbi non est presumendū repulsiua fortia sup applicare · nisi materia prius sit euacuata propter causam dictam · e · ne partes subtiles repulsuant et grossas magis durent ac lapidificent ·

Tertia est q m hec plus vomitus q̄ ventris solutio fiat iam dictū est in parte priori · nam ventris solutio materias mouet versus locum doloris · vomitus vero ipsas ab eo diuertit

Quarta est q bonū est pro nocitu vomitum cū mitre et aceto · Re extro bauracis idest mitri vel spume eius ℥ ii · aceti ℥ j · caleficiāt modicū deinde bibantur ·

Et si nimis grauitas et pressura exasperent adde huic ℥ x · aque mellis tepide · per hec ii · flātra viscosa incidentia et ad expulsionem facile preparantur ·

Quinta est cū patiens hz q vomita fortia / que nocua sūt m grossis humoribus fuis prius grandis post ministranda sunt subtiliatiua caleficientia · sicut cinamomū amū sū maratū quibus digerantur et subtilientur et resoluantur reliquie materiarum

Sexta est q iterū q̄nq; p mo sepa nocua est m flatu ris flatuosis flora de mediana vt aliquid flatus cum sanguine exeat et diuertat a locis dolentibus portio sa guinis quam dolores attra hunc · et inde augmentatiu q̄nq; extenuido si nō diuertat

Septima est q esse bibat diuretica : que humectatiua doloribus conferūt post sufficientes euacuationes que premenorate sunt vt agaricū polipodium mirabolanis bedane epithimū flo rum genestre primete cicer

Octaua est q m hoc pro prie hermetis medicamen confert / et mirabile valde e · quod quidē recipit cum decoctū genitiane ām · ℥ · ℔ · aristologie rotunde ℥ · n · sy minus vnc sicce · lb ij · terāt et exhibeatur subtili cribro fiat quoq; pilulus valde sub tilis cuius dosis sit vnū parūū cochlearium

In quarta cōmemorat au pila · x · locutia pro cura sciatica doloris sumendo clistere pro vno locaturi

Omnū est vaporatio vel fota cum sacculis repletis floribus camomille et me liloti mirto finiculo aneto et origano · vel hūida cū lanis aut spongiis intinctis in decoctione nūc dictorū me dicaminum

Idem est embrocare resolutiue sup hanc misisse ma ne in ieiunio post purga tiones · vt cū decoctione su mitatū aneti calamenti

ameos ortiſani mazatur

Tertiū eſt mane balneari in aquis calidis termarū ſalſis aut ſulphureis

Quartum eſt ſi predicta non ſatis exciſent et liberent infirmū a ſuis doloribus capiat clyſtere hoc

℞ ficus maſſas .xn. floꝝ camomille melilloti abſinthi ſūmitatū aneti ānā .ȝ. granorū iumperi ſēminū anisi carui feniculi cimini lenistici ānā .ȝ.n. fiat decoctio pro vno clyſteri in qua diſſolue pentapiryre benedicte ānā .ȝ.ſ. olei laurini q̄ſ. te.ſ. ſalis .ȝ.ſ. fiat clyſterc

Quintū eſt q̄ poſtea dentoſe apponātur ſup nūctura hanche primo quidem ſine ſtarrificatione p̄ quas extrahantur a profundo humores uſq; ſuperficiem et poſt ea fiant cum ſtarrificatione vt foras educant attractos humores ad ſuperficiem hanche.

Sextū eſt apponere ſup nūcturam hanche rubificantia et deſiccantia que poſſint extrahant a profundo foras ſputte materias et non cito conſolidentur vltra inde orta donec ſanet aut alleuietur eſter. ſtatur ſemen ſinapis ſimū colūbi mū ſtinum rute agreſtis et mel anacardi

Septimū eſt q̄ in hac paſſione empta diligūtur a cuta ꝓpter duas cauſas. Vna eſt ideo q̄ ipſa materias per cantes reſoluūt. Altera q̄m a profundo trahunt ad extra materias

Octauū eſt q̄ iſta q̄q; ab horrentur ꝓpter .ii. cauſas primo quia exſiccant morbi materias Deinde q̄ hijs inter dū cōuertūt in lapideitatem.

Decimū eſt q̄ ꝓpter hoc q̄n̄ iſtrumenta nō eſt diffenda le niſicatio cū reſoluimus in ſtendo aq̄ūginas ſalline tra q̄mis amatis aut anſeris. vel muſallaginee ſeminis fenugreci aut lini. vel medullas cerui bouis aut vituli quibus materia prohibeatur. idurari

Decimū eſt q̄ opus eſt in tredum ventoſe q̄nq; a p̄ fundo extrahantur humores q̄ non ſufficiunt medicine alie ſup attractione materie ad extra

Capitm .xxb. de emroidis et timis

Sumantur olei de altēa ℔.ſ. et acetti ℔.ſ. et mitti quarta libre vnius et cuzda momi .ȝ.ſ. et yſopi ȝ.ſ. et.ſ. ſubmergatur in eo lana. et bapzet

cum eo locus

Et administrentur tinc ex aquis ~~termarum~~ medicinarum singularium resoluentium predictarum in hoc capitulo

Ea vero ex quibus fiunt inunctiones sunt sicut oleum costinum

Et oleum de euforbio

Et oleum de piretro.

Et oleum de castoreo: que administrentur post mundificationem

Et cerotaria cum oppopanaco et euforbio et oleis predictis.

Sumatur olei In hoc capitulo primo agit de embrocis contra sciaticam Secundo de tinis ibi Et administrentur

Tertio de oleis quibus fit inunctio ibi Ea vero ex quibus

Quarto de cerotis ibi Et cerotaria

In prima parte hanc describit embrocam ℞ olei de alcanna aliter vocati ciprini ℔ j. aceti de vino ℔ ß. nitri puluerisati quartae ß. cardamomi ℥ j. ysopi sicce quartae ß. misceantur insimul. et omnia lana submergatur in hiis: et hanche iunctura vaporetur inde

In secunda precipit ministrare tinas ex aquis decoctionis medicinarum simplicium resolutiuarum sicut sunt maratrum summitates aneti paritaria furfur menta calamentum camomilla et mellilotum

In tertia commendat olea quatuor quibus hancha dolens post purgationes sepe inungenda est. nam sunt vehementer calefacientia et resolutiua et extrahentia grossas materias a profundo scie.

Primum est oleum de costo quod bis describit quinti prima tractatu. x° capitulis. xvi° et xvii°.

Secundum fortius in calefaciendo est oleum de euforbio: quod describit eodem tractatu capitulo xxxii°. et resoluendo

Tertium est oleum de piretro quod ex radice piretri conficitur cum sextuplo ipsius olei oliuarum

Quartum est oleum de castoreo quod similiter fit de testiculis castoris et oleo communi

In quarta commendat cerotaria facta de dictis oleis cum oppopanaco et euforbio secundum hunc modum ℞ oppopanaci ℥ ß. euforbii ℥ iii. terantur et incorporentur cum oleorum costini et de castoreo ana quartae ß. cere unciis duabus et fiat cerotum.

Capitulum · xxvj · de epithimatibus et emplastris

Emplastrum resoluens materiam ad illud quod apparet ex profundo
℞ seminis rute silue stris baccarum lauri an iuden / nitri sceha armeni cordumeni pulpe coloquintide ameos omnium ana aureos · iiij^or · rute recentis / picis cere amoniaci omnium ana aureos · viij · bezard aureos v oppopanaci sulphuris quod non tetigit ignis amborum ana · aureos iiij^or · fiat ex eis emplastrum
Et si limatur · sciatica cum stercore caprino et aceto forti / erit sicut medicamen de sinapi et melius et magis iuuatiuum ipso
Et empla rubificantia et vesicantia sunt bona valde
Et oz vt perforentur vesice : deinde pulueriset sup eas medicamen exsiccatiuum · deinde iteretur vesicatio vsque quo eueniat sanitas ·
Et iterum sumantur · lb · j · baurach et lb · j · ordei · et fiat ex eis epithima
Et iterum emplastrum iuuatiuum ℞ staphisagrie lb · j · fecis aduste · lb · ij · piretri lb · ß · nasturcii lb · j · et ß · bezard lb · ß sulphuris lb · j · et baurach tantundem olei cotilas · iij · gummi pini quod sit equale cum bezard fiat ex eis omnibus emplastrum quod administretur ·
Et iterum sumatur · picis pars vna sulphuris pars vna · contriti sicut alcophol · et limatur super hancham

et ponatur desuper
carta de pāno · et dīt
tatur vsq; quo cadat
p se
Et ex eis que exper
ta sunt / est vt colliga
tur planta capsie in
estate dum est viridis :
et eius contritio optīa
fiat : qm̄ est difficilis
ad terendum · deinde
aggrega ipsam cū cera ·
et miscea eam hanche
et loco doloris · et lige
tur desuper : et dimit
tatur a · iiii^or · horis vsq;
ad · vj · Deinde ingre
diatur balneū
Cūq; pax rorare in
cipit ingrediatur tinā ·
et tollatur ab eo ēplm̄
et ponatur sup locū la
na cum dragaganto
ebdomada vna aut
x · diebus · et iteretur
qm̄ excusat a sinapi
et gūma rute agrestis

Et iterum staphisa
gria et gūmi pini
Et iterū gūma rute
agrestis et cera et o
leum de ruta ·
Et iterū piretrū et
dabk et flos lapidis
asius et baurach
et staphisagria · et su
matur ex eis emplm̄ ·
Et qnq; additur in
ea nasturciū
Et ex eis que confe
runt ad hoc / et ad do
lorem genuū est ce
rotū ex euforbio
Et iterū olei de al
canna · ℥ · viii · aceti
· ℥ · iiii^or · nitri · ℥ · ii ·
piretri · ℥ · j · infun
datur piretrū cum
oleo de alcāna postq̄
trueris ipsum · et
pone ipsū in oleo il
lo tribus diebz · et
bulliant bullitione
leui : deinde proiciātur

desup acetū

desup acetū et nitrum.
postea ībibantur ī ipō
lana sordida. deinde
ponatur super locū
dolorosum hanche
Aliud simile illi ex
epithimatibus Re
cere colate aureos
centum. glutinis a
limbat aureos xxv.
et floris eris aur
vii et lilii et albezard
et mirre oīum añ
aur vi. et alkitran
aur v. aggrega ista
et conquassa ea sicut
pars vna. et fac ex
eis emplm vnū. et line
cum eo locū dolorosū
pixidis. precipue si
fuerit materia faci
ens dolorem sanguis
fixus in iunctura
ipsa: aut fla grossū
vitreum: quod iam bi
bit pixis iuncture
E emplm sedans

sciaticam Re olei an
tiqui ʒ. xviii. limatu
re plumbi et salis
masse et glutinis a
limbat oīum ana au
reos centum. limature
eris rubei. ʒ. iii. flo
ris eris abrasi et con
disi et radicis alme
serion nigri et aristo
logie et sinapis oīū
ana. ʒ. ii. et proici
tur in eo q̄nz piretri ʒ. i.
Aliud recipit aniuden
et semīs rute siluestris
et baccarū lauri et bau
rach et coloquintide
et sceha et ameos et
cordumeni oīum añ
aureos. iiii. rute orto
lane hūide et picis sic
ce et glutinis alimbat
et gūmi pini et amo
niaci et adipis vitu
lorū oīum añ aur
xvi oppopanaci aur
vi sulphuris nō adusti

aureos · iiii^or · olei de al
canna · ℥ · xviii ·
Aliud Recipit picis
humide · ℥ · xviii · aristolo
gie · ℥ · x · et · ß · cere lb
j · gumme pini aureos
iiii^or · sulphuris non adu
sti · lb · j · bauracli lb · j ·
et · ß · staphisagrie kist
vnum et est cotile · ii · besard
lb · ß · liquefacienda li
quefac · et tere sicca ·
et permisce omnia · et fri
ca ea secundum modum pre
dictum in eo cuius re
memoratio precessit ·
et secundum quod dicetur post
Solutiua bona et
vtilia quidem sunt
pille de hermodactilis
Et pille fetide
Et pille de capsia
Et pille de storace
Et non sunt aliqua
sicut pille iuuamenti
Neque sicut yera herme
tis que bibatur in
vere · Et illius qui
bibit eam incipiunt
iuncture dolorose ro
rem emittere et su
dare · Et non est in
ea solutio ventris
plurima · ymo mundi
ficat cum subtiliatione
Et elementa quidem
medicinarum solutiuarum
sunt pulpa coloquin
tide Et centaurea
Et gumme Et fu
mus terre Et cap
sia Et succus cucu
meris asinini
Sumantur due colo
quintide / et perforentur
et educatur quod in
concauitatibus earum
est ex pulpa et semi
nibus et carne · et im
pleantur oleo sisamino
et cooperiantur ambarum
foramina · et dimittantur
nocte vna · deinde pro
iciantur ambe coloquin

tide in mane illius
noctis cum oleo quod
est in eis ambabus ī
ollam et fundatur su
per eas ambas q̄ntū
est mēsura olei vna.
et media de aqua.
et coq̄ntur simul vs
quequo decocte sint
ambe coloquintide.
Cū ergo decocte fue
rint ambe, extrahāt:
et proiciantur ābe.
Et coq̄ntur aqua
et oleum tempore suf
ficiente. Deinde pro
iciatur eleborus con
tritus et cribellatus
scdm̄ q̄ntitatē qua
coaguletur aqua et
fiat sicut panis. de
quo fiant magdali
ones ~~scdm̄~~ vel mag
dalunculi scdm̄ q̄n
titatē auellane.
Et sumantur de il
lis auellanis nūo

xviii. Et sumat ī fir
mus post balneationē
Et modus alius est
vt decoquatur oleum
cum succo
Et cum accidit mū
dificatio p solutionē
ventris et vomitū, et
prolongatur egritudo
tunc tibi cōueīt vti
suppositoriis ex medi
cinis facientibus ex
coriationē, et solutiōe
educentibz sanguinē
sicut est decoctio cucu
meris asinini et colo
quintide, Et pire / Et fel baccinū
trū et centaurea Et
nasturciū Et cap
sia Et elixatura pi
scium. oīa illa sunt
eis iuuatiua in hac
hora: et fortasse sa
nant
Et q̄nq̄ ponitur ī
clisteribus euforbiū
Et dicitur q̄ illud

est nocivum valde pro
hibens a reliquis conve:
rsionibus In fine vo
eius est iuvativum et
proprie quando sequitur
vesicatio
Et multociens qui
dem accidit excoriatio
per se et evenit cum ea
sanitas
Clistere bonum exco
riationem faciens de
coquantur coloquintide
nasturcium radix cappa
ris centaurea cucumer
asininus et tapsia et ru
bea fiat clistere cum
aqua Et emplastretur
hancha cum fece et est
ex clisteribus iuvativis
Et iterum empletur cum
aceto et furfure cale
factis
Si autem fuerit illic
sanguis qui moratur
in ea cauterisetur
cum auro rubeo locus

sanguinis cauterisa
tione vehementi ut
currat sanguis ex
illo.

Emplastrum resolvens In hoc
capitulo primo agit de e
pithimatibus et emplastris
et linimentis contra sci
aticam Secundo de solutivis
ventris ibi Solutiva Ter
tio de suppositoriis et cli
steribus excoriantibus ibi
Et cum accidit Quarto
de levi emplastro et cauterio i
bi Et iterum
In prima parte permiscue
describit xvi epithimata
et emplastra valida contra
sciaticam
Primum est hoc emplastrum quod
trahit materiam a profun
do iuncture usque ad superfici
em Recipe seminis rute silvestris
baccarum lauri aniuden idest
~~baccarum lauri idest~~ herbe de
qua fit asa nitri steha ar
meni idest sticados de ar
menia seminis ameos cor
dumeni idest carui agrestis
ana aurei iiii or rute ortola
ne humide picis sicce glutinis
alimbat idest terebentine
gummi pini idest resine a
moniaci adipis vituli ana
aurei xvi oppopanaci aurei
vi sulphuris non adusti
aurei iiii or olei de alcanna
ʒ xviii incorporentur ut
decet: et fiat emplastrum hanche
supponendum.

Sed recipit sterconis cāpm
qīte.ʒ. quod sub forma ē
plastri vel limmenti bene
incorporet in cū aceto fo
ti · et hāche apponatur.
erit · n · sicut emplm desi
napi plus valens et in
uans in extractione ma
terie petentis a limctura
hanche et eiusdem ampla
resolutione

Sextum est empla in
bisicantia et vesicantia:
que valde una sunt in pre
senti casu sicut sunt ēplā
de sinapi facta vel de mel
le anacardino vel de piret°
vel de thūmi trite agrestis
vel de fimo columbino Et
circa hec empla primo no
tat ap vesice quas efficiūt
sunt pforande: quatinus
ab eis exeant materie qs
ipā attrayerunt Sed de
bet sup eas pforatas poni
ēplm quod in se erat me
dicamē appon quod eas ex
sicret sicut iste pulvis Re
corticis thymi tuthia acta
cie mirre radicis yreos
ān ʒ ii · terantur subtiliter
et fiat pulvis sistens et
consolidans

Sexto precipit cōsolidative
facta / iterum vesicare: et
sic continuare donec assit
sanitas

Quartū est epithima quod fit
ex tb · ʒ · baurach id est mirre
et tb · ʒ · olei dec̄octis panē
in aqua salsa vel in lexiua.
et linetur hanche supepithi
matis

Quintū est hoc ēplm munit
quod recipit staphisagrie tb
ʒ · feces vini aduste · tb · ii · pire
tri tb · ʒ · nastur · tb · ʒ · et · ʒ ·
bezard id est galbani · tb · ʒ ·
sulphuris tb · ʒ · baurach id est
mirre tb · ʒ · olei cotilas · ii · et
sint · ℥ · xxvn · nam cotila
est pondus · ix · ℥ · thūm pm
tb · ʒ · fiat ex hys omnbz em
plm · quod hanche apponat
Sextum est limmentum
quod recipit pices sulphurs
contriti sicut alcophol ān
qīte · ʒ · incorporentur simul.
et vt limmentū uīctrix
supponatur Et hinc sup
mittatur carta de pāno.
Et dimittatur ibidem donec
pr se cadat Et est car-
ta quedā sutorialis in qb
arabes inoluīt spēs suas
Septimū de exptis vetu
rit capsie collecte in estate
viridis optima trite contu
sione quia vix teritur · tb · ʒ ·
incorpora cum cera que sufi
ciat ad hanc colligendā.
et īnsternitur limctura dole
ti et illic liget stare dimit
tatur ab horis · iiior · usq; ad
· vj · horas · postea patiens in
troeat balneum · et cum pau
sillum ad modū 20 ris emittere
ceperit / mittat tunā dictā bal
neū aqueū et auferat ēplm
Et ebdomada vna vel · ℥ ·
diebus loco eius ponatur la
na pfusa thūma diatagati

Et sepe iteretur hoc medi
camen: quia facit vt nos
non indigeamus semine
sinapis neq; ysopum nec
agrestis & pantē capsia
nasturcii agreste
Octauū recipit semis sta
phisagrie q̄rte. j. terat̄
et incorporetur cum sufficien
cia ysopum primo & tertia
et fiat emplm. quod hāche
inungetur
Nonū recipit ysopum nec
agrestis q̄rte. j. cere et olei
de ruta quod sufficit. fiat
emplm quod hāche apponat
Decimū recipit radices pi
retri dabk idest viscū flores
lapidis asini baurach idest
nitri staphisagrie aā. ʒ. ß.
incorporentur cum cera et
oleo sufficientib⁹ et fiat ē
plm cui q̄ndo additur semis
nasturcii. ʒ. ii.
Inquit princeps. ii°. huius ca°
de asino q; asinus est lapis sup
quem nascitur sal aut flos
noīatur asinus. et videtur q;
cum sit ygenerativus de rore
marino et imbre qui cadit
super eum
Undecimū est cerotū ex cu
forbio cum cera et oleo ruta
vel de costo simul incorporatis
sub emplī forma quod con
fert sciatice et dolori genuū.
Duodecimū est ysmid him
mentum ℞ olei de alcāna
idest cipressi. ʒ. vm. accti
ʒ. iiii°r. nitri ʒ. ii. piretri
ʒ. j. terantur piretrū et
misundatur in alcāne oleo
fiet q; in hoc oleo mergū
p tres: post leniter bulliat. dies
Deinde sup hec acetum et
nitrū statim proiciantur.
Postea sordida lana ouis
lyne ībibita/hanche dolorosp
suplingetur.
Tredecimū est epithima
simile piroti vel potius em
plm aut linimentū. quod
recipit cere colate aureos
centū ysopum alimbat
idest terebentine aureos
xv. flores eius aureos vi.
radices lilii celestis. ß. yreos
albezaid idest ysalbam mu
re ana aureos. vj. albitā
idest ysopum cedri aure. v.
argyrezentur. omia simul
in vnā massā veluti tres
vna de qua emplm fiat.
et linimentū eo locis dolor
sis pyridis vertebr⁹/ma
ynne si fuerit materia do
lens sanyens unctura cū
clusis et fixis/aut fla bi
tur um ysopū ībibitū in
hanche unctura
Quartūdecimū est ēplm
quo sciatica sedatur. Re
cipiens antigm olivarū
olei ʒ. xvm. linimentur
plumbi sahis masse mū
dum cōminuti ysopi trium
alimbat idest terebentine
aā. aureos centū linimen
re eius rubei. ʒ. iii. flores
eius abrasi condisi que est
radix elbo albo silis/radi
ces almesterion virgi que

vel laurola est vel sibi similis
aristologie rotunde semis
sinapis ãn ʒ·ñ· et quãq
lus additus puretur ·ʒ·ʃ·
misceantur simul sub
empli forma et hanc che
opponãtur·

Quintidecimũ est receptu
amuiden idest herbe de qua
fit asa/semis mite silvestris/
baccaz/ lauri bauracb idest
nitri/ cologuintide/ steha
idest stichados arabica/ semis
ameos/ coriandrum idest
cumin agrestis ãn aureos
tres· mite ortolane hui de
pias sicce/ gluti mis alibat
idest terebentine/ thimi
pini/ amoniaci/ adipis
vituli ãn aure· vj· opo
panaci aureos· vj·/ sulphu
ris non adusti aureos
tres· olei de altãna idest
capini ·ʒ·xvjm· misceãt·
vt decet et fiat emplm

Sextidecimũ recipit pi
ci huide ·ʒ·xvjm· aristolo
gie rotunde ·ʒ·x·et·ʃ·re
ie tb·ʃ· thimi pini aure
tres· sulphuris nõ adusti
tb·ʃ· bauracb tb·ʃ·et·ʃ·
staphisagrie kist·ʃ· idest
ʒ·xvjm· et cotile due· cõ
la vero est pondus ·ix·ʒ· be
zard idest talbam tb· ʃ·
liquefaciendo liquefiãt· et
sicca pulverizentur· et ĩcor
porentur omnia simul ma
laxando manibus et co
fricando eo modo quo dict
est in constitibus· et postea
dicetur· quinti prime tracta
tus xi·

Septimũ est pille de hermo
dactilis quas triphitez
mesue describit in antidota
rio distinctione decima·b·
maiores minores et suas·
et hic suas accipe· quarũ·
dosis est ·ʒ·ñ·

Octauũ est pille fetide: qs
mĩe dicta distinctione tri
phitei· describit primo
maiores/ deinde minores·
quas hic accipias· et sit do
sis earũ ·ʒ·ñ·

Decimũ est pille de capsia·b·
nasturcio agresti· quas de
scribit princeps turna de
scriptione/ et omes in casu
hoc sũt bone et experte
et harũ cuiuslibet dosis est
ʒ·ñ·

Quartũ est pille de storia
ce que recipiunt storacis
calamite turbich albi ãn
ʒ·ʃ· ℥· ʒ·ii· terantur et
incorporẽtur cum sufficiẽ
ti terebentina· et fiat mas
sa pillarũ de ~~cornu cervi~~
~~decem~~ quarũ dosis est a
duabus drachmis ad tres·

Quintũ est pille innumẽ
ti que non habent pares
nec ita efficaces in casu
presenti quas describit
princeps quinti prime
tractatu ix· tr° xv· sub
titulo pillarũ prosicui

quinti prime tractatu ix·

Tymens harū dosim a tertia
parte dragme vnius vsq;
ad 3.ß.

Sextum est pera hermetis qua ml melius est: si-
in vere bibatur. Et dolo
ros illius iuncturas qui
rune eam bibit attendit
emittere debuit roris qua-
dam et etiam sudare.
Et non solum ventrem
multum vehementer. y
mo mundificat iuncturas
et corpus cum quada hu
morū subtilhatione et re
solutione. hanc describit
mesue distinctione tertia
antidotarii Et propinet
mquit post vj. menses.
Et dosis sit a.3.ß. usq; adū.

Sedō cōmemorat elemē
ta scr idest medicinas sim
plices ex quibus compo
nuntur farmaca que a
iuncturis soluūt.

Primū est pulpa colo
quintide de qua dicit me
sue ca° de ea q; solutione
educit sta et humores visco
sos attrahens ipos a pro
funditate membrorū. et eiꝰ
operatio extenditur ad nu
dos et iuncturas

Secūm est centaurea de q̄
dicit mesue ca° de ea q; e
ducat sta crudū: et propre
mmor et colerū citrinam
et materias ex iuncturis.
et confert sciatice iuuamen
tum magnū emplata et
clisterisata

Tertiū est zyme sicut se
mpinū oppopanacū spi
ritolla et euforbium ut
mesue declarat in capitu
lorum.

Quartū est summus terre
cuius layans virtus exten
ditur usq; ad venas vi-
alit mesue ca°. de eo. sed
non solum adiunctiuas.
ymo virtus eius aperiens
et ducens layantia farmaca
forte ad hec pruent. et hꝰ
est q; vult hic.

Quintū est capsia. de q̄
dicit princeps sed cum
ca°. de sertamgi. q; bibit
ad dolorē iunctuarū: et
confert

Sextū est stirax calamite
ris asinum. de quo dicit
mesue ca°. de eo q; educit
materias que sūt iunctu
ris: et curat dolorē earū
et propriē sciatice eius

Tertio hic describit q̄dā
solutiuū magne efficacie
contra sciaticā. accipiātur
duo poma coloquintide ma
tura et interyra. que p
forentur et exinūdentur
ab omnibꝫ suis interioribꝫ
sicut cucurbita q̄n fit lage
na. deinde repleantur sisa
mino oleo: et cooperiantur
ambabꝫ foramīa. et sic dimit
tatur vna nocte tota. deide
mane post hanc noctē pro
ciantur cucurbite vtrasq; cū
suis oleis in olla mundissi
ma Et fidatur sup

has bna olei mensura · ʒ. ℔
ℨ. et aque mensura · ʒ. pu
ta ℔ · ʒ. et m hys bulliant
ambe cologintide donec de
cocte sint · Et postq̃ cocte
erunt ambe cologintide
extrahãtur a vase et proi
ciantur q2 nõ ãplius mdr
fletur eis · Post aqua et
oleum sufficienti simul de
cogitu tempore Deinde
sup ipãs pficiatur elebori
quantitas trita et cribella
ta q̃ fiat ve pasis compo
sitõ ex eis Et fiant ex
pane hoc masdalones
vel masdaluõcuh magni
vt auellane · Et sumat
patiens de auellanis illis
octodecim numero / non simul
et semel / nã equũ accideret.
Sed successive diuersis di
ebus quolibet vice vnã .
Et nõ sũt donãde nisi vi
no robustis vsq̃ laxabili
bus Et si striatica fla
tica fuerit / sit elebrus
albus · si melica migre ·
finaliter dicit q̃ est mod
alius cõfectionis huius
medicinis · et ẽ vt cogit2
oleum cum succo qui sit
pire expressus a rami cocte
cologintidis · Post hoc hys
addatur pulvis elebori .
In tertia premittit q̃
cũ fuerit hys striticũ do
lorem bene mũdificatus tã
solutione ventris q̃ vomi
tu vel sathnis extracto ẽ /
et non conualescit / primo

prolongatur eius egritudo /
tũc expedit vti suppositoriis
ex medicinis que intestina
exoneant et sanguinẽ edu
cant solutione ventris Et
hic largius accipit suppositi
tiũ vt se extendit ad clistẽ .
Hec practica nũq̃ vti pre
sumpsi : quia dissenteriam
omnes reputant suspectam
de morte magis q̃ striaticam
Sed p exẽplo retulit medi
cinas octo simplices ex q̃bz
clisteria componi possunt
et suppositoria . que intestina
exonerent sed̃m istos modos
Recipiantur asim pulpe co
loquintide ãñ · ʒ · ii. decoquat2
in aqua salsa et fiat clis
teris
Item Rc folliũ baccarum pi
retri contriti ãñ · ʒ · ß. de
cogitu cũ melle et · ʒ · vi
salis et fomentum · inde
suppositoria duo grossa et
longa .
Item Rc centaurie minoris
nastursii tapsie ãñ · ℥ · ii.
decoquãtur in aqua vehe
menter salsa salito tũ pri
scũ vel hyorũ salmuria .
Hec · ii · ora prosint in hac
hora radendo intestina et
exonerando : et trahendo ad ea
materias que erãt causa
striatice . et fortasse hanc
sanat si patiens possit ipsa
tolerare
Item dicit q̃ interdũ vomi
tus euenit in hys exone
ratibus clisteribus . Et

dixerunt aliqui quod id valde
malum est et valde noci
uum in principio morbi:
quia suo impetu et violen
tia deorsum materias tam
festine attrahit atque precipi
tat quod prohibet eas a diuer
sionibus omnibus ipsarum ad
partes contrarias et au
get sciaticam. Sed in fine
morbi cum iam pauca est
materia, confert euforbi
um proprie dum sequitur
intus vesicatio ex ipsius
opere

Quarto dicit quod in sciati
ca sepe sponte accidit inte
stina excoriari sine medi
cina. et inde sanatur egri
a sciatica.

Quinto describit clistere
excorians intestina inferi
ora. quod recipit cologium
tide. ʒ iii. nasturcii radicis
caparis centauree minoris
rubee tinctorum ana ʒ j. cu
cumeris asini capsie ana
ʒ ii. fiat decoctio de cinis
aqua pro dosi clisterisentur
quarteria v. est ii. clistere: quod
excoriando iuuat ad curam sci
atice

Deinde conterantur grossum
fecale dicte decoctionis: et
iuncture hanche more ca
taplasmatis calidum apponatur
quatinus extrahat a
profundo scie materias
grossas: et hancham vesicet

In quarta prouidet em
plastrare hancham vel sacel
lare proprie loquendo cum
calefactis aceto et furfure
vt dolores leniant, et re
soluant aliquid de ma
teria morbi

Secundo precipit hancham
vehementer cauterisare cau
terio ex auro rubeo et ar
denti, si in iunctura han
che sanguis grossus fu
erit iacens et immersus.
vt per ardorem fortem cauterii
sanguis euellatur a loco
in quo erat: et foras tra
hatur.

Capitulum xxvii de bothor nominatis

Hec bothor appa
rent in crure nigre
quasi ipse sint fru
ctus thamarisci, aut
grana viridia ma
gna

Et materia earum est
materia varicum.

Et cura earum ex parte
mundificationis
est cura varicum et
vlcerum melancolico
rum quorum ca
nonem dicemus
in libro quarto.

Hee bothor. In hoc ca°
primo describit illas bothor
de quibus hic intendit Secundo
dat causam earundem ibi
Et materia Tertio pro cu
ra remittit nos alibi ibi
Et cura
In prima parte ait quod
ille bothor de quibus hic
loquitur sunt pustule nigre
que in crure apparent: et
sunt thamarisci fructibus
similes aut granis viridi
bus magne quantitatis
seu de maioribus Inquit
iam quod grana viridia apud
auicennam sunt fructus arbo
ris terebinti, Unde tereben
tina colligitur Attende quod
bothor arabice sonat idem
quod pustula ubicumque fuerit.
et de quacumque materia. Sed
hic specialius per bothor in
telligit nigram duram pu
stulam que cruribus accidit.
Vidi quendam principem ex
illustribus qui plurimum a
gilis et leuis corpore liben
ter saltabat, in hoc non inue
niens sibi parem aliquem.
cui sepe accidebant hee bo
thor in tibiis. et eas sana
bat eius barbitonsor po
tenti ali cauterio. Deinde vexatus est
vehementi podagra a qua
nullo potuit auxilio cu
rari
In secunda dicit quod istarum
bothor crurium materia est
eadem penitus cum materia
varicum nisi quod collecta est
in formam pustule. Sed in va
ricibus per venas extenditur
in ipsarum longitudine, Iuxta cum latitudine
illud principis tractatu pri
ori ca° xv°. Varix est dilata
tio venarum in crure et pede
propter multitudinem huius quod
descendit ad eas ex sanguine.
et plurimum sanguinis est
melancolicum et cetera.
In tertia primo ait quod cu
ra harum bothor est eadem
cum cura varicum iam dicta
ca° ultimo tractatus prio
ris quo ad materierum mun
dificationes et expurgationes
et eadem cum cura melancolicorum
apostematum et ulcerum in purgati
one corporis et egre partis.
Secundo dicit quod canones cure
horum dabit libro quarto ut
apostematum melancolicorum quarti
tertia tractatu ii° ca° x°. Et
melancolicorum ulcerum Quarti
quarta tractatu iii capitulis
pluribus

Capitulum xxviii de dolore calcanei

Quandoque accidit ex ob
uiatione conterente
aut casu
aut coartatione
calciamenti
Et aliis
Et sanat ipsum

embrocatio cum aqua
fria.

Et epithima de me
mithe et bolo armeno
resoluto.

Quia in hoc ca° primo
agit de causis doloris calca
nei Ideo de eius cura ibi

Et sanat ipsum

In prima parte tangit
causas 9m doloris calcanei

Prima est res conterens
lobmians calcaneo sicut la
pis baculus aut alia res
dura

Secunda est vehemens
tasis ab alto sup calcame
um quoq; dislocans aut
comminuens ipsum.

Tertia est calcanei fortis
coartatio p strictura calci
amenti vel duricien eius

Quarta est res alie lede
tes calcaneu sicut sunt
muge quas mulas appel
lant vulgares gallie/ et
alii chimetas. Unde cassius
felix chimete dicuntur
per inones sic dicti a pernicie
pernicie. qui fiunt a
frigore tempore hyemali:
et ipsos greci chimoniaes
vocant: a quo chimeta.
Sed paulus chimetra scripsit.
vulgo muge dicuntur in
calcaneis et digitis pedu
sepius hec fiunt

In sda dat duo remedia
curatiua huius doloris

Primu est embrocare
sepe calcaneu vel cum aq
fria cui simplici vel cui aquis
fris arte distillatis vel aq
endime lactuce rosarii per
tinace solatii. maxime in
dolore qui ab aliqua tria
primarii causarii ipsius
prouenit. Nam talis em
broca moderate sensum
pedis stupefacit et stupi
dolores tollit aut minuit/
maxime post floriam ba
silice brachii et mi no ple
thoricis. Iuer etia embro
ca sua frigiditate reper
cutit humores ad pedem
fluentes: et etiam prohi
ber pedem apatii

Secundu est dolenti calca
neo supponere sequens
epithima. Re succi menthe
recentis ℥ mi. m q.
resolue bolo armeneci
℥ vii. et m eis itung e
pami mundi limeu qua-
duplicatu. que ad modu
epithimatis dolenti cal
caneo frequenter appone
Attende q muge duobus
tyeneribus medelarii indi
gent

Primu est lenitiui mi
tigans dolores. quod tunc
eis conuenit dum nondu fuit
ulcerate Et ex eis sunt
mica panis albi cu lacte
femine vel molle vitellu
ouu vel pelhis porcinis. vel
pelhis agnin multonis aut
ouis vel leporis aut cuniculi

e herba sua
stima cuius
pui i fri per
figa sua/ et
si ipa caue
ab/loco ei q
a cupe iree
te diuia et
solatiu tale

Et sit supra mutã mtr
nov pate pellis
Secm tgamus mñdificati
uñ et desiccatiuñ et cõ
solidatiuñ · Quod tunc cõ
petit cũ mutte rupte sũt
et commerse ad vlcus Et
ex eis sunt rasura de li
neo pãno sepe vlcer sua
mtromissa: vel ulle di
missa doner curatiu sic-
cum same vlceris quasi
crustam faciens et p se
cadentem · sepe enĩ hoc solo
mutte vlcus sanatur
Et si opus fuerit ma
iori auxilio mñdificetur
Vlcus ex vnguento facto
de farine ordei dragmis
octo et q̃terno vno mel
lis rosacei vel ex sancrolle
trite · ʒ. j. cũ tribus vncijs
mellis rosacei Vel ex op
pponaco et medio ipius
rasure pãni subtilis an
tiqui · sup que ĩsidimtur
ana cathamodiaũ vñ
mellis mũdi et olei rosa
ti terendo hec ĩsimul
sub vngenti forma Et
in isto casu solam terebẽ
tinam lotam pfectissi
cum aqua rosacea valde
bonã reperi · Et si ulle
fuerit calor ĩmoderatus
vtere albo rasis: Vel vn
guento de cerussa mesue

Capitulum xxxix de debilitate pedis.

Fit q̃q; m curatu
one
Et sit q̃q; debilitas
ex labore plurimo
Et ex mollificatiõe
mtecedente
Et ex opilatione vic
nutrimenti ad ipsum.
sicut accidit castratis

Fit q̃nãdoq; ĩn hoc cº
dat · mº cũs debilitatis
pedis
Prima est a natura seu
curatione vel plasmatione
vel cũ materia de qua fõr
matur · pes non est suffici
ens et bene disposita ad
hoc vt ex ea plasmetur pes: fortis? vel quia vir
tutes quibus ĩmutatiuñ
et mformatiuñ materia
pedis sunt natura de bi
les · Et debilitas pedis
a causa hac procedens est
manabilis
Secũda est plurimus et
ĩmoderatus labor maxiẽ
cursus et ambulationis
fortis et assidue · quo mu
sculi nervi et ordo quib9
pes mouetur · reddũtur
mbecilles siccati et resoluti
Et cura ipius est modera
ta quies · Et pedis ac
tribie fiegnens munctio
cum rosato oleo et camoillio

Et illic fuerit de macratio fortis cum desiccatione lauentur pes et crus cum aqua omasorum vel vaccino lacte et coeperiantur ouina pelle lana eius remota vel extra iacente

Tertia causa est precedens paralisis seu mollificatio post cuius curam pes manet debilis: et vix eleuatur ymo quasi trahitur super pauimentum quando eger ambulat Et ipsius cura est cura paralisis perfecta et integra quam princeps edocuit tertii secunda capitulo quarto.

Quarta est opilatio meatus illius per quem nutrimentum descendit ad pedem qua demacratur pes et debilitatur carens alimento sibi sufficienti. Vt castratis euenit dum testibus ablatis sanguis qui per eos transibat ad pedes non amplius transit Et ista debilitas a castratione non est sanabilis. Sed facta ab aliis opilationibus per aperitiua et euacuatiua quandoque sanatur.

Capitulum .xxx. de dolore vnguium et attritione eorum

Appropinquat cura eorum cure suppurationis. Vt in pede equi fit ex hoc quod caleat illud quod durum est vt lapis

Et ex illis que conferunt illis est emplastrum cum foliis mirti et cum foliis cipressi

Et emplastrum de adipibus cum fimo caprino et stercore vaccino

Et conferunt eis nux cipressi et sauina emplastrate

Et conferunt eis fistici decocti emplastrati

Et de eis que liquefaciunt sanguinem mortuum sub attritione est farina confecta cum oleo et super ipsum posita

Appropinquat In hoc capitulo primo agit de similitudine cure doloris et attritionis vnguium cum cura suppurationis eorundem. Secundo de conferentibus vnguibus attritis

et dolentibus ibi Et ex il
lo. Tertio de rebus que li
quefaciunt sanguinē sub
vngue congelatum ibi
Et de eis que

In prima parte ait q
uinta doloris et attritionis
vnguiū appropinquat
curt suppurationis con
Dem plura conuersionis
humoris ad saniem sub
vngue fientis vt in equ
pede fit interdum [illegible]
suppuratio ꝑter ve
hementiā caloris commu
cuius quod est diuū vt
lapis Sicut eñ compe
tunt in suppurationis pū
cipio stiptica confortatiā
quibus prohibeatur sup
abundare sanies et ma
lignam sic in attritionis
principio competunt.
Et sicut conueniūt in
processu suppurationis
que lenunt et sedant
in parte dolore / et ahḡd
resoluūt / sic in attritōe
predicta conueniunt

In sua dat auxilia quatu
or contra vnguiū attriti
onē seu contusionem

Primū est hoc emplm
De foliorū mirti foliorū
apiessi ana ℥ ſ. terant
et incorporentur cū rosati
olei et cere ponderibus
sufficientibus et fiat ēplm
quod vngui apponatur.
Vel supligentur et dicta
folia viridia contrita /

ad reprimendū fluente
humores ad vnguē cōtusū
Dēm quod cōuenit post
fluxum materie recipit
adipes anatis et anserus
aū ℥ ſ. simul capiat ℥ ñ.
sterconis vacce ℥ vj. cōmi
sceantur bene et fiat em
plm molle contrito vngui
supponendum quod dolo
rem vngues lenit et mitti
gat et partem resolutam
iam fluxorū humorū
Tertiū recipit micas panis
summe aū ℥ ſ. olei ro
sati et camomillum ana
℥ j. cere q℥ te ſ. simul in
corporētur et fiat ēplm
Vel summa viridis cū eḡli
pondere micis mundate
contrita fortissime supligetur vngui. nam partem re
solut partem confortat p
tem patientem

Quartū est emplare sup
vnguem attritū fistulos de
coctos deinde bene tritos. q
uum prima virtus est cale
factiua. Sed mūdificans
Et tertia apertiua vt ant
scripsimus in antigrafatore
cui de eis auctoritate ꝑsa
liem

In tertia laudat adhuc
faciendum sanguinē mor
tuū sub vngue contrito su
perponere sibi fauna fru
menti cicerū aut orobi
myrtam cū oleo de oliuis
maturis Sed in hoc for
tior est rasura radicis

vitis albe / aut nigre / vel
radicis raphani vel squil
la contrita. Attende quod
humor fluens causa do
loris sub ungue contrito /
quandoque resolvitur in protes
su temporis virtute na
ture / maxime dum iuvant
eam remedia que modo
dicta sunt in secunda parte.
Et quandoque ibidem decoa
gulatur vel ut sanguis
grossus lividus mortuus.
Et interdum vertitur il
lic in saniem vel in corrup
tum pus. Primum curam
docet pars secunda / istius pen
tis capituli. Et secundi tertia
pars eiusdem docet
Sed silet de cura suppura
tionis / nisi quod iam dixit
ipsam esse propinquam
cure attritionis.
Attende secundo quod in extra
ctione saniei vel pus sub
ungue latentis primo
temptandum est si resolvi
poterit per dicta remedia
pro resolutione sanguinis
mortui vel eis similia.
Et si non obediat reso
lutioni / scindatur paula
tim et valde suaviter un
guis ex transverso non
tangendo carnem que sub
ipso iacet. Et si extremi
tati lesi unguis sanies sit
multum propinqua tempte
tur si potest inter unguem
et carnem suaviter extra
hi facta ibi gradatim separa
tione inter ungem et
carnem.

Capitulum xxxi de in flatione unguis et pruritu in ea.

Curatur cum aqua
maris abluendo cum
ea semper quare re
solvitur
Aut cum decoctione
lentium et herbi
Aut cum decoctione
cucumeris
Et ex emplastris eius
sunt nenuphar et
oleum et ficus decocte
coniunctim et sin
gulariter.
Curatur. In hoc capitulo
dat remedia quatuor con
tra inflationem et pruri
tum unguis
Primum est istum unguem
lavare frequenter in aqua
marina vel in aqua salsa.
nam sedat pruritum: et re
solvit inflationem virtute
salsedinis
Secundum est lotio cum hac
decoctione. Recipe lentium
granorum orobi ana m. j. de
coquantur in lb. j. aque

donec consumatur eius
tertia pars et sit actu cala
predicta aqua maris et
ista decoctio qn̄ tumens
unguis lauabitur in ea
et ab hac siccabitur tc̄ cō
sumetur materia tumoris
et confortabitur pars un
gui subiecta

Tertium est lotio in deco
ctione cucumeris qui frūs
et humidus est ad scdm̄ gra
dum teste principe scdō
canonis ca° de eo. valet er
go huius lotio in inflati
one et pruritu calidis ex
ardenti humore

Quartum est ex hiis
que emplastrantur. sicut
nenuphar / oleum coē de
cocte ficus vel mixte cum
aliis sub empli forma /
vel singulariter sole trite
et emplastrate. Miscen
tur autem sic ℞ foliorū
aut florū nenupharis. ʒ. s.
olei cōis. ʒ. v. ficuū cocta
rum. ʒ. iiii. conterantur
optime et fiat emplm

Attende q nomine unguis
translator auicenne ut
femineo utitur / cum sit
masculinum.

Attende scdō q de multis
aliis passionibz unguiū
ꝑtractat princeps in fine
fen vii quarti libri canonis
velut cadentibz sub decorati
one. ut de panaricio de
aure muris / et scissura un
guium / et excoriatione /
et scabie et spasmo et cur
uitate / et leprositate / et in
cisione mali unguis et de
turpati in forma et colore /
et de baras / et citrinitate
Et penultimū libri illius
capl̄m est de attritione
unguis. Et ultimū de sā
guine mortuo sub ungue
repetens que hic dixit.

Expletus est tracta
tus scdus de doloribus
horum membrorum.
Et cū ipius complemē
to / completur / tertius
liber de curatione egri
tudinū accidentiū uni
cuiq membro a verti
ce capitis usq ad pedes
canonis relati aboha
li alhasen abuicem
Quē sequitur quar
tus liber de rebus par
ticularibus / que pro
prie dicende sunt egri
tudines que non appro
priantur uni membro

Ego Jacobus despars
de tornaco natus ma
gister in medicina pa
risius / exposui ad longū

fen xxii Et
cū eius cople
mēto cōplet²

totum primū librū cano
nis auicenne / et totum
tertium / et primam
fen quarti. Incipiens
anno dñi. m°. ccc°. xxxii°.
Et finiens anno liii°
quarta die augusti
Et traxi hec que scri
psi non a latinis ex
positoribus. sed ab a
ctoribus grecis solem
nibus ypocrate / aristo
tile / galieno / et alexā
dro. Et famosissimis
arabibus / auenzoar / magno
rasi / serapione / me
sue / et auerroy. +

Doctiuarū quorū / verax recollector / interpres excellēs et ordinatissimus fuit auicenna.

Horū oīum libros
preter libros rasis
anteq̄ inciperē scribē /
correxi. Et diuisi sin
gulos per capta par
tes / paraphos et pun
cta.
Deinde ipsos omnes
ad longum de littera
grossa in pargameno

Veros scribi feci / pre
mittens cuiq; horum
propriam tabulam:
vt et facilius quesita
inuenirē / et certius
textū verū allegarē.
Sed prius correxe
ram et postillauerā
a principio vsq; in
finem ambos auicē
nas meos. Et per
x. annos in omnibz
dictis correctionibꝰ
occupatus fui.
Nunc scriptis meis
finem vltimū
imponens / sic iugit
ī precor fontem omnis
boni sūmā deitatem.
Prince du monde
redempteur
Aceulz ton paradis otri
qui bōte verite / labeur
en bōne euure / ont
par toi choisi.
Paix desire. Noise fui.
Fausse creance / et vai
ne honneur /

Des cours des princes
le rumeur
Plus sauoir quauoir
poursieur
Iai compagnies relen
qui
Estude et solitude ame
Et par long taumps
quis liberte.
Qui ma moult bien
a ce seruir
Les anchiens ai re
prouuingne
Gres et arabes solēnes
Medecins par tout
approuues.
Quon auoit pres cō
me oublie.
Tout le prumier et
tout le tiers
Et la prumiere fen
du quart
Dauicenne ai glose par
lart
Des anchiens plus
faire ney quiers
En age sui constitue
decrepite pres de ma fin
En la quele vont a declin
Gens force engien a
gilite.
Plus au long escrire
ne pui
Mes tous iours la
beur aimerai
Large de monstrer ce
que scai
De prince et duizeuse
ennemi.
Nulz nest sans pecie
forque ti
En ce monde plain
de doleur.
A toi me rens prēme
a merci.
Car tu es souuerain
pardonneur.
Adieu mes amis
paier voi
Le tribut de nature
humaine.
Cest la mort qui tous
a fin maine.
Je vous supli pries pour

moi.
Et prenes en vous
ceste loy.
Auul nuire a tous
prouffiter
Estre constans secres
celer.
Diligēs et de bōne foy
Fuies auarice et en-
uie.
Fausetes et detractiōs
Arrogance et diuisions
Flatrie huisense et
orde vie.
Sante garder et recou-
urer
Est de medicine la
fin.
Non pas grans tre-
sors amasser
Qui rendent lōme
a pris enclin.
Dieu qui medicine
a cree
Cōmande hōnourer
medicins
Et quaient deffermes
pite
Et leur soient douls
et begnins
Cest de paradis le che-
min.
Le sentier de eternele
gloire.
Aions le tous iours
en memoire.
Pour acquerir ioie
sans fin. Amen

jacobus
despars

